

bokselskap.no, Oslo 2019

Jacob Aall: *Erindringer*, bind 3

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1844 (Christiania/J. W. Cappelen).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-462-3 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-463-0 (epub),

978-82-8319-464-7 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Jacob Aall

Erindringer

som Bidrag til Norges Historie fra 1800–1815

Tredie Deel

bokselskap.no

Oslo 2019

[Forord](#)

[TREDIE TIDSRUM. 1814](#)

[Første Capitel](#)

[Andet Capitel](#)

[Tredie Capitel](#)

[Fjerde Capitel](#)

[Femte Capitel](#)

[Sjette Capitel](#)

[Syvende Capitel](#)

[Ottende Capitel](#)

[Niende Capitel](#)

[Tiende Capitel](#)

[Ellevte Capitel](#)

[Tolvte Capitel](#)

[Trettende Capitel](#)

[Fjortende Capitel](#)

[Femtende Capitel](#)

[Sextende Capitel](#)

[Syttende Capitel](#)

[Attende Capitel](#)

[Nittende Capitel](#)

[Tyvende Capitel](#)

[Eenogtyvende Capitel](#)

[Toogtyvende Capitel](#)

[Treogtyvende Capitel](#)

[Fireogtyvende Capitel](#)

[Femogtyvende Capitel](#)

[Sexogtyvende Capitel](#)

[Syvogtyvende Capitel](#)

[Otteogtyvende Capitel](#)

[Niogtyvende Capitel](#)

[Bilag No. I](#)

[Bilag No. II](#)

[Bilag No. III](#)

[Bilag No. IV](#)

[Bilag No. V](#)

[Bilag No. VI](#)

[Bilag No. VII](#)

[Bilag No. VIII](#)

[Bilag No. IX](#)

[Bilag No. X](#)

[Bilag No. XI](#)

[Bilag No. XII](#)

[Bilag No. XIII](#)

[Bilag No. XIV](#)

[Bilag No. XV](#)

Forord

Siden 2den Deel af «Erindringer som Bidrag til Norges Historie fra 1800–1815» udkom, har Norden tabt deres elskelige Forfatter, Hædersmanden *Jacob Aall*. Efter langvarige Lidelser endte han sit daadfulde Liv paa Næs Jernværk, den 4de August 1844, i en Alder af 71 Aar. Pennen faldt af den lidende Oldings matte Haand, medens han var beskjæftiget med Omarbeidelsen af Erindringernes 3die og sidste Deel. Da han anede, at Døden vilde hindre ham i at forelægge sine Landsmænd denne Deel, som han udarbeidede under en smertefuld Sygdom, anmodede han paa sit Dødsleie Undertegnede om at tage sig af Udgivelsen. Jeg lovede at opfylde denne Anmodning og troer at have imødegaaet et almindeligt Ønske ved at udgive denne hans Svanesang *uden Forandringer og uden Tillæg*, idet jeg har betragtet den som et Dokument, der burde forelægges mine Landsmænd uforandret endog paa Steder, hvor jeg var overtødet om at Forfatteren, hvis han havde levet, vilde have gjort Forandringer og Tillæg. Jeg haaber, at Erindringernes Læsere ville undskylde de Savn og de Mangler, som ere en nødvendig Følge af at en Forfatter ei selv kan lægge sidste Haand paa sit Arbeide.

Jeg er overbeviist om at handle efter hans Ønske, naar jeg paa hans Vegne bevidner alle dem, som ved Bidrag og Bemærkninger have understøttet ham i Udarbeidelsen af dette Verk, den Tak, som saa ofte lød fra hans Læber til hans nærmeste Omgivelse. Ethvert Bidrag, enhver Oplysning fra Vennehaand, som angik hans Erindringer, foraarsagede ham saa megen Glæde, at han derover ikke

sjelden i den Grad oplivedes, at han for en Tid glemte de langvarige Lidelser, fra hvilken kun Døden kunde befrie den ædle og taalmodige Korsdrager.

Holts Præstegaard, den 31te Decbr, 1844.

A. Faye.

TREDIE TIDSRUM.

1814

[3] Forfatteren har nu i sin historiske Skitse naaet det Tidspunkt, da udkaarede Repræsentanter mødte paa Eidsvold for at give Norge en ny Statsforfatning; men førend han indleder sine Læsere i Forsamlingssalen, tillader han sig nogle Bemærkninger til Oplysning om den Vane, han har foreskrevet sig selv under Behandlingen af denne Deel af sit Arbeide, og til Forsvar for den Tone, han deri har brugt. Da han selv var een af disse udkaarede Mænd, burde han ansees i Stand til at give sin Fremstilling Sandhedens Farve; men han har i denne Henseende en Bemærkning at gjøre, som, idet den henpeger paa hans vanskelige Stilling, vil berede ham Landsmænds venlige og overbærende Bedømmelse af hans Arbeide. Den største Deel af Nationen vidste vel, i sin Forfærdelse over den indtrufne politiske Katastrophe, neppe hvilket Begreb den skulde gjøre sig om Fædrelandets Stilling og dets Fremtids Skjebne, men den meest tænkende Deel, der ligesom repræsenterede Nationens Intelligents, var deelt i tvende store Partier, der efterhaanden afsondredes i skarpe Linier, og tildeels udgjøde mod hinanden den Bitterhed, der ofte ledsager Partihadet. Det var naturligt, at denne Meningsforskjel udtalte sig stærkest paa det Sted, hvor Fædrelandets politiske Skjebne skulde afgjøres, og at denne Strid voxede, alt som de vigtigste politiske Spørgsmaal [4] forelagdes Forsamlingen til Afgjørelse. Under saadanne Omstændigheder var ingen Neutralitetstilstand mulig – der maatte sværges til den ene eller den anden Fane – og der var lidet Rum for rolige og fordomsfrie Overveielser over Landets Stilling og over de Beslutninger, som burde tages, for

at bringe det i Nød og Fare stedte Fædreland i en sikker Havn, og befæste Fremtidens Vel ved Valget af en hensigtssvarende Statsforfatning. Især satte Spørgsmaalet om, hvilken Regent der skulde sættes i Spidsen for Regjeringen, Gemytterne i den uroligste Bevægelse, og det var kun, naar Grundlovens øvrige Paragrafer overveiedes, at der herskede Fred og Enighed i Rigsforsamlingen og Rolighed i dens Overveielser. Der dømmes om indviklede politiske Gjenstande, paa hvis Afgjørelse Fædrelandets Vel beroer, ofte langt anderledes i det rolige Kammer end i den store Raadssal, hvor endelige Beslutninger skulle tages. Kaldets Hæder kjøbes ofte med urolige Ængstelser og Tvivl, Miskjendelse, og stundom med en qvælende Frygt for at have valgt det Urette for et elsket Fædreland. I et saa uroligt Tidspunkt stødes Forsamlingens Medlemmer hen til det ene eller det andet Parties Anskuelse, og ligesom tvinges til at antage et vist Parties bestemte Farve, uden at give den sit Bifald i alle sine Nuancer. Vi have tilforn gjort opmærksom paa disse tvende Parties forskjellige Meninger, det ene fægtende for Norges absolute Selvstændighed, det andet for en betinget Forening med Sverige. Den Heftighed, hvormed forskjellige af disse Parties Tilhængere forfægtede deres Mening, henrev Mængden til Bifald og Modstand, og derved dannedes en Opposition, som gik maaskee videre end den oprindelige ^[5] Hensigt. Dette Phænomen er oftere gjentaget under vigtige Materiers Behandling paa følgende Storthing.

Det vil saaledes maaskee findes, at Forfatterens Fremstilling bærer Præg og Farve af det politiske Parties Anskuelse, hvis Mening han paa den Tid deelte, og en anden historisk Pen vilde muligens paa anden Maade have fremstillet disse Begivenheder og betragtet Landsmænds Færd fra andre Synspunkter. Men han har imidlertid omhyggeligen søgt at undgaae en maniereret Pensels Fortegninger. Under den Forudsætning, at man kan elske sit Fædreland høit, endskjønt man i sine Betragtninger over dets Stilling er paa Afveie, har han afholdt sig fra at underlægge noget Parties Fremfærd en uædel, Fædrelandets Mænd uværdig, Grund, om han end har fundet Anledning til at dadle deres politiske Færd. Desuden have Forfatterens politiske Meninger stedse havt en vis Ligevegt formedelst hans uafhængige Stilling i Staten, der gjorde ham fremmed for Higen efter enhver Slags Gunst, eller Attraa efter at spille nogen Rolle. Det

Standpunkt, hvorpaa han satte sig strax efter Norges Skilsmisse fra Danmark, og med hvilket han har gjort sine Læsere bekendt ved at forelægge dem sit Brev til Kammerherre Anker af Januar Maaned 1814, har han saagodt som uforandret bevaret igjennem den store Gjæring, som gik forud for den skandinaviske Halvøes Forbindelse, og troer sig endnu den Dag i Dag beføiet til at hylde de deri fremsatte Meninger om Fædrelandets Stilling og de Forholdsregler, som burde vælges til at ordne dets Anliggender. Denne Rolighed i hans Anskuelse burde sette Forfatteren i Stand til en upartisk Bedømmelse af Andres Færd, hvor forskjellig [6] endog deres politiske Mening monne være. Omendskjønt han saaledes i det her omhandlede Tidspunkt Hørte til Oppositionen, der ikke hyldede Regentens eller hans Tilhængeres Politik, saa er han dog ikke saa blind Tilhænger af noget Parti, at han jo er i Stand til at gjøre ethverts forskjellige Medlemmer Ret og Skjel. Dette bør saa meget lettere kunne skee, efter at saa mange Aar ere henrundne siden denne skjebnesvangre Omvæltning. Oversigten et nu langt lettere, og kan skee under en roligere Sindsstemning, ligesom Forfatteren selv staaer ved den Aldersgrændse, da Lidenskaberne tie og Dommen er meer upartisk. Overhovedet har han ogsaa i denne Deel af sin Fremstilling søgt at grunde sine Betragtninger paa uomstødelige Kjendsgjæringer.

Hvad der imidlertid maatte lette Forhandlingernes Gang, og tillige give Constituenternes Fremfærd og gjensidige Forhold til hverandre Humanitetens Anstrøg, var Beskaffenheden af den Thingforsamling, som mødte paa Eidsvold. Prindsen havde vistnok tilkaldt flere Repræsentanter af Krigsstanden, ved hvis Valg de sædvanlige Valgprinciper ikke fulgtes, og som i visse Henseender, især under den Crisis, hvori Norge nu befandt sig, maatte ansees afhængige af hans Villie, eller i det mindste tilbøielige til at dele hans Anskuelse. Men ogsaa dette Valg var skeet med saa megen Forsigtighed og Omhu, at det var mere disse Mænds Talenter, Kundskaber og fædrelandske Aand, end nogen udenfra virkende Indflydelse, der gjorde sig gjældende under deres Deeltagelse i Constitutionsværket. Folkets Valg af sine Repræsentanter var i Almindelighed skeet med den største Omhyggelighed og med det reneste Hensyn til Sagen [7] selv, uden at nogen af de Lidenskaber, som siden ofte raadede ved disse Valg, kom i Bevægelse. De Mænd, som havde den høieste Grad af deres Medborgeres

Tillid, og ansaaes for de meest kyndige, bleve udvalgte til dette vigtige Hverv; thi den Overbeviisning gik igjennem det ganske Folk, at der behøvedes Indsigt og Erfaring til at fuldbyrde det store Værk. Formuen betragtedes ved disse Valg mestendeels som et underordnet Valg-Element. Ikke heller toges der ved dette Valg Hensyn til politiske Meninger; thi deels var disses Betydning lidet bekjendt for Vælgerne udenfor Hovedstaden, deels havde Landets Mænd endnu ikke saa bestemt deelt sig i de førømtalte Partier. De allerførste Skridt paa vor nye Statsforfatnings Bane vare simple, rolige og frie for de gjærende Lidenskaber, som sædvanligen raade under store Revolutioner. Statsforandringen var – som før bemærket – ikke noget Værk af en indvortes Gjæring eller høi Grad af Misnøie med det Bestaaende. Stødet kom uden og ikke inden fra, og Overgangen fra en ufri til en fri Statsforfatning blev ligesom Nationen paatvungen. I Omvæltningens første Udspring, før Prindsens og hans Raadgiveres Mening yttrede sin store Indflydelse, var ingen foruroligende Lidenskab i Bevægelse, og Tanken var alene henvendt paa at grundfæste en Forfatning, som kunde bringe Folket Lyksalighed i Tid og Fremtid. Den mindste Deel af Nationen kunde gjøre sig et Begreb om Beskaffenheden af den Forandring i Statsforfatningen, som beredtes den. En almindelig Mening herskede vel, at der i flere Henseender var en indvortes Trang til selvstændige Indretninger, og denne Mening var styrket ved det nys afholdte Møde, Hvori Pengevæsenets [8] Anliggender forhandlede, ligesom flere Forfattere i djærve Ord havde gjort den gjældende; men om Maaden at afhjælpe den paa havde Faa eller Ingen gjort sig et Begreb. Kun derom var man overbeviist, at Nationens bedste Kræfter maatte sættes i Bevægelse for at styre til det rette Maal. – Ethvert Hensyn til Pengefordeel, som i de følgende Valgforsamlinger ofte var et ledende Element, var ved dette Valg aldeles tilsidesat. Der var intet Vederlag bestemt for dem, som droge til Thinge, og de maatte gjøre sig beredte paa at bære selv en stor Deel af de Udgifter, som vare forbundne med at røgte dette Hverv. Valget var saaledes i alle Henseender et Æresvalg. En ædel Fyrste havde overtaget Rigets Styrelse, da det ved Skilsmissen fra en gammel Statsfrænde var overladt til en ubestemt Skjebne, omgivet af Farer og mørke Anelser om dets Fremtid. Folket havde med Tillid bekræftet den Beslutning, som i den Anledning var tagen i en foreløbig Raadssamling paa Eidsvold, og ved en aflagt Ed i Herrens Tempel paatrykt den et helligt Stempel.

Nu sendte det i de udkaarede Constituentere de Bedste, som de troede Landet kunde fremstille, til at bestemme Rigets Skjebne i Fremtiden. – De valgte Mænd skuffede ikke den dem viiste Tillid. Uerfarne vare de Fleste, for ei at sige Alle, og i større eller mindre Grad uforberedte til at lægge Haand paa det store Værk; men aldrig gaves nogen Forsamling, hvis Medlemmer meer eenstemmigen og oprigtigen havde Nationens sande Gavn for Øie, skjønt med forskjellige Anskuelse om hvad der tjente til Fædrelandets Gavn. Især var dette Tilfædet under Constituenternes Sammentrædelse, og om end under Sagens Behandling Lidenskaber vaagnede, ^[9] som bare en uædlere Farve, og opvortes af indvortes og udvortes Paavirkninger, saa opløstes Forsamlingen i den samme Harmoni med Hensyn til et fædrelandsk Sind, hvormed den var sammentraadt.

I en saadan Forsamling kunde vel herske den største Meningsforskjel, og denne yttre sig med stor Heftighed, ja med Bitterhed; men Sindighed og Anstand maatte være Forsamlingens Grundtone, og om heftige Lidenskaber stundom forberedte urolige Scener, saa maatte disse Udbrud aves af den rolige Fornuft. De varmeste Forfægtere af deres politiske Anskuelse om Fædrelandets Stilling vare mestendeels de humaneste og sindigste, og de Splidens Elementer, som under Lidenskabernes Oprør kunde kastes ind i Forsamlingen, maatte aves af det store Centrums Maadehold, og talentfulde Medlemmers mæglende Veiledning. – Vi forklare os saaledes let Gangen i denne Nationalforsamlings Fremfærd og Granskninger. Alle traadte sammen med den redelige Attraa efter at bidrage sin Skjerv til Fædrelandets Tarv; under Forhandlingen selv sattes Lidenskaberne paa flere Maader i Bevægelse; de forskjellige Partiers Meninger bleve mere bestemt afsondrede, og deres Høvdinger optraadte mod hverandre med en vis fiendtlig Djærvhed og Partihadets skarpe Vaaben; Prindsens Ophold i Nærheden af Rigsforsamlingen, og hans Omgivelses Paavirkning paa dens mindre betydende, men i Stemmegivning vigtige Medlemmer, forstyrrede stundom, endog uden Prindsens umiddelbare Medvirkning, Forretningernes rolige Gang; men Constitutionsværket selv fuldbyrdedes til Nationens Hæder og Gavn, og Forsamlingen opløstes i Venskab og Overbeviisning om, at Enhver ^[10] havde handlet med et redeligt og Fædrelandet hengivent Sind, skjønt i forskjellige Retninger af Anskuelse. Desuden var det mestendeels kun et enkelt, endskjønt

saare vigtigt Punkt, nemlig med Hensyn til Valget af Regjeringens Overhoved, og til Begreberne om Fædrelandets politiske Forhold i det Hele, at der i Forsamlingen herskede en bestemt Meningsafsondring. I Overveielserne om Constitutionens Bygning selv, som var Mødets Hovedformaal, herskede ofte Enighed og stedse en vis Grad af Rolighed. Alle tænkte paa at gjøre den fast, folkelig og overeensstemmende med de liberaleste Begreber om constitutionelle Forfatninger. Prindsen selv – hvad endog hans individuelle Mening herom monne have været – satte sjeldent, og stedse med Forsigtighed, Nogen i Bevægelse for at udvide Kongemagten over de rette Grændser; thi derved maatte han bortfjerne sig fra det Maal, hvortil han aabenbart stiledede. – Derhos nedlagdes lykkeligviis i Forsamlingen et vel udtænkt Udkast til en Grundlov, der maatte give en herlig Veiledning under Norges simple og naturlige Statsforhold.

Som Materialier til denne Deel af sin Historie har Forfatteren benyttet en Dagbog, som han har holdt under sit Ophold paa Eidsvold og postdagligen hjemsendt til en Ven, samt en Charakteristik over de forskjellige Medlemmer af Forsamlingen, som han nedskrev strax efter sin Hjemkomst. Den første har han næsten bogstaveligen fulgt, forsaavidt den gav ham den fuldstændige Traad han behøvede, fordi han derved meest troede at nærme sig den historiske Sandhed med Hensyn til Begivenhedernes Følge og Beskaffenhed.

Charakteerskildringerne ere i det mindste et tro Billede af Forsamlingens Medlemmer, [11] saaledes som Forfatteren paa den Tid opfattede dem, men han maa overlade de endnu levende Medlemmer af denne Forsamling at bedømme, hvorvidt han har truffen Sandheden, eller hvorvidt en politisk Meningsforskjel har havt Indflydelse paa hans Dom. I denne Henseende gjør han ikke Regning paa at tilfredsstille alle sine Læsere, ligesom han paa denne Vei er meest udsat for Vildfarelser. – Til disse sine nedskrevne Materialier til den Tids Historie har han føiet Erindringer, som endnu ere levende hos ham, om et Tidspunkt, der meer end nogen anden Deel af hans Levetid har opvakt hans Deeltagelse og berørt hans borgerlige Stilling, og som er fornyet ved et andet Medlem af Rigsforsamlingens dels middelbare, dels umiddelbare Meddelelser, der ere lagte for Landsmænds Øine. – Som i dette Værks foregaaende Dele har Forfatteren ogsaa øst af andre autentiske Kilder, og i den Anledning henvendt

sig til Mænd, som umiddelbart havde taget Deel i Dagens Begivenheder og i Rigets Bestyrelse under Selvstændighedsperioden, og han tilstaaer taknemlig, at, om hans Skildringer befindes at have noget Værd, maa han dele Æren derfor med flere Frænder og Venner. Især skylder han sin Broder, Statsraad Aall, flere vigtige og veiledende Oplysninger. Han var dengang Medlem af Statsraadet, og tog en virksom Deel i Rigets Bestyrelse; han blev af sin Konge betroet et vigtigt diplomatisk Ærende, og han udførte tilligemed Statsraad Collett med stort Held Fredsunderhandlingerne med Sveriges Kronprinds. Han var daglig Vidne til Christian Frederiks Færd, og ligesom han besad sin Konges Yndest og Fortrolighed, bar han for ham dyb Høiagtelse og undersaatlig Kjærlighed. Bedre ^[12] Hjemmelsmand kan Forfatteren saaledes ikke fremstille for sine Læsere, i Alt hvad der angaaer hans Deeltagelse i Rigets Styrelse paa den Tid.

Til Slutning maa han gjentage den Bemærkning, at hans Nedtegnelser ere mere at betragte som et Bidrag til Dagens Historie, end som en fuldstændig Chronik, om hvis Fuldendelse han i sin Alder ei kunde gjøre sig noget Haab, medens den venlige Dom, som er fældet over dette Værks foregaaende Dele, har opmuntret ham under Udarbeidelsen af Værkets Slutning.

Første Capitel

^[13] Den 8de og 9de April forsamlede sig efterhaanden de udvalgte Repræsentanter paa Eidsvold, og vi have forhen bemærket, at Reisen, midt i Førefaldet paa den ufærdsomste Aarets Tid, da Foraarets Virkning paa en sneefuld Vinters Levninger gjorde Føret ubeqvemt for Brugen baade af Slæde og Vogn, havde været forbunden med store Besværligheder. Imidlertid nedstemte denne Ulempe ikke de Reisendes Sind. Reisens Besværligheder tabte sig under Vigtigheden af dens Øiemed, og de vare mere Gjenstanden for en spøgende og munter Underholdning end for Klage. De fleste Repræsentanter ankom til Eidsvold ilde tilrakkede af den Søle, hvori de havde maattet stampe den sidste

Deel af Veien, hvor de formedelst Tellegrøp og sneeblandet Veismuds ikke vel kunde bruge Hjulredskaber, og der var noget komiskt – vel skikket til at formilde Sindets Alvor – i den fast ukjendelige Tilstand, hvori man præsenterede sig for hverandre. – De fleste Repræsentanter havde berørt Christiania, hvor de havde fremstillet sig for Prindsen og modtaget af ham Beviser paa en venlig Opmærksomhed. ^[14] Yttringer af Kjærlighed og Høiagtelse for den elskede Fyrste gjænløde overalt i de første Samtaler i denne larmende Gruppe. Kun Enkelte vare tause og mørke i Sind, ængstelige for hvad der skulde komme. Efterhaanden som Repræsentanterne ankom, meldte de sig hos Forsamlingens Marskalk, Ritmester Elieson, som havde paataget sig at ordne dens oekonomiske Anliggender under Ophold paa Eidsvold. I Christiania hedte det, at der var i denne Henseende paa det Bedste sørget for Forsamlingen. Man skulde forefinde beqvemme Logier og fuldt op af hvad der behøvedes til i oekonomisk Henseende at føre et behageligt Liv under dette Ophold; men i Virkeligheden befandtes det ikke saaledes. ⁿ¹ Forfatteren, som havde været i Selskab paa Reisen med 5 Deputerede fra de nærmeste Distrikter ved hans Hjemsted, blev ilde tilmode da han erfoer, at Reiseselskabet skulde adsplittes og fjærnes hele Fjerdinger fra hverandre. Lykken var ham imidlertid saa gunstig, at han fik sin Medrepræsentant, Præsten Grøgaard, til Contubernal, der ikke alene var hans fortrolige Ven, men deelte Anskuelser med ham om Fædrelandets Stilling, og bevarede dem igjennem alle Omvæltningens Stadier. Et Par af hans øvrige Reisekammerater skiftede derimod deres Mening under den voxende Selvstændighedsstrøm, og i politiske Anskuelser, men visseligen ikke i Vennesind, bortfjærnedes de i samme Grad, som Logiets indbyrdes Afstand.

Der blev anvist Grøgaard og Forfatteren Logi paa Vengerbakken, en lille Fjerding fra Herresædet, hvor Forsamlingen skulde holde sine Møder, og det anviste Logi havde i Sandhed ^[15] et tarveligt Udseende. Det bestod af et eneste Værelse med tvende Senge og det allersimpleste Huusgeraad, og den første Dag vilde have været en Hungersdag, naar vi ikke havde kunnet tage vor Tilflugt til vor Reiseniste. ⁿ²

Vi tilbragte Formiddagen den 9de med at indrette os i vor lille Huusholdning, og kjørte om Eftermiddagen til Forsamlingsstedet, for at modtage Bestemmelse

for den følgende Dag.^[13] I Værkseierens store Hovedbygning fandt vi mange Deputerede, Nogle knurrende over, at de maatte drage saa langt paa Landet fra Forsamlingsstedet, Andre over de slette Foranstaltninger, som vare gjorte, og denne surrende Gruppe af bekjendte og ubekjendte Arbeidsfæller, var høiligen interessant. Der vankede imidlertid allerede skjæve og forskende Blik, deels af dem, som kjendte hverandres modstridende Anskuelse om det store politiske Rigsdagsæmne, deels af dem, som speidede efter hvad der monne boe hos den ubekjendte Rigsdagsmand, endskjønt den store Hob ikke endnu stillede sig under nogen særskilt ^[16] Fane, hvilket først senere hen blev Tilfældet. De østlandste Repræsentanter, som mere bekjendte med Meningsforholdene, og blandt hvilke Prindsen talte sine ivrigste Tilhængere, ansaae Vesterlænderne – Bergenserne maatte dog ikke i denne Henseende regnes til disse – som saakaldte svensksindede, der vare misfornøiede med Prindsens Fremgangsmaade, og især ikke bifaldt Selvstændighedsværket i den af Prindsen og hans Tilhængere vedtagne Stil. Rygtet havde allerede udpeget Nogle af de meest anseete blandt begge Partiers Tilhængere, og disse nærmede sig hverandre med Forsigtighed, yttrede sig ubestemt om Dagens Anliggender, og først naar man havde fundet En af Sine, fik Samtalen en friere og fortroligere Gang. Prindsens Tilhængere, og de, som gave ethvert af hans foretagne Skridt det meest ubetingede Bifald, vare imidlertid de meest hørøstede; thi de troede, at de havde den store Mængdes Stemme for sig. I dette foreløbige Møde udbrøde saaledes allerede Nogle i de meest smigrende Lovtaler over Prindsen og hans Adfærd, medens den mindre talrige Opposition mestendeels lagde sin Tvivl om Viisdommen i den valgte Adfærd for Dagen ved en fuldkommen Taushed. Der gaves dog ogsaa blandt Tvivlerne nogle høittalende Mænd, som allerede da aabent fremsagde sin Mening om Landets farlige Stilling. I denne Henseende udmærkede sig især Amtmand, senere Statholder, Løvenskjold, som allerede den Dag i Samlingsstedets Vestibul med brede Ord udtalte sin Mening. Hele Rigsdagen igjennem, under Forhandlingerne selv, ved Spisebordet og i Vestibulen, yttrede han sig med samme Fritalenhed, og han fremsatte sine Tvivl om Hensigtsmæssigheden af de gjorte Foranstaltninger, og om Landets Stilling i det Hele med en Aabenhed, som, agtværdig i sig selv, stundom udsatte ham for Ubehageligheder. ^[17] Men

forøvrigt fandt endnu kun liden Friction Sted imellem Parterne, og den store Strid fløttedes egentligen til Rigsdagssalen. Den store Skare rugede over sine Tanker; Partihøvdingerne hvæssede sine Vaaben til Kampen. Derhos traf Forfatteren flere Hædersmænd, som i Begyndelsen af Mødet deelte hans Tvivl, og stode ligesom paa Politikens Korsvei, ubestemte til hvilken Fane de skulde sværge, men som under Forhandlingerne bleve Selvstændighedens ivrige Forsvarere. Ogsaa fandt han senere hen Flere af disse, der ligesom forfærdedes over sine egne Gjerninger efter Kongevalget, og med bange Hjerter saae Fremtiden i Møde. Den første Samling var imidlertid i Hovedsagen høist fredelig, og Eftermiddagen henrandt under venlige Hilsener, forsigtige Nærmelser, Stiftelse af nye Bekjendtskaber, som under harmonerende politiske Anskuelse ofte bleve Grundvolden til varigt Venstka**n**⁴ og Meddelelsen om den forskjellige Skjebne, som var truffen Enhver i den huuslige Indretning. – Prindsen skulde efter Bestemmelsen være kommen den 8de, men kom først den 9de. Han var bleven forsinket af en svensk Udsending, Lagmand Flock, som efter Rygtet ^[18] bragte nye Skræmsler fra den svenske Regjering, der vare ligesaa spildte som de foregaaende. Ved Siden deraf bragtes mangfoldige Rygter i Omløb iblandt Forsamlingens Medlemmer, som skulde berolige Gemytterne angaaende Rigets Stilling. Udlandets Politik skulde have forandret sig med Hensyn til Norge; store Partier Kornvarer skulde være ankomne til Bergen, ⁿ⁵ og Fiskeriet for Trondhjems Regning havt det heldigste Udfald. Men disse og andre Rygter bares om i Forsamlingen paa forskjellige Maader. Nogle ansaae det for Forræderi mod den gode Sag at tvivle om Sandheden af slige Fortællinger, medens Andre tvivlede baade om Sagen selv og den Frelse, som derved skulde vindes.

Den 10de April, Rigsforsamlingens første Sessionsdag, oprandt mild og klar, og ingen Taage formørkede Horizonen, som i flere foregaaende solløse Dage. Alle Deputerede bleve om Morgenen ved omsendte Bud tilsagte at møde i Kirken Kl. 11. De forsamledes paa Kirkegaarden, og de faa Øieblikke, som forløb før Prindsens Ankomst, anvendtes til at hilse nyligen ankomne Repræsentanter, som formedelst det slette Føre vare blevne forsinkede. Prindsen kom, ledsaget af Regjeringsraadet, og for ham paraderede en Deel Jægere til Hest og til Fods. Hele Prindsens Færd og Væsen under hans Ophold i Norge før Kongevalget var i

høieste Grad simpelt. Ingen stor Staldetat, ingen glimrende Eqvipager, ingen stor Overdaad ^[19] ved hans Taffel, ingen rundhaandet Ødselhed med Hensyn til Æresudgifter. Han færdedes som en Privatmand, og satte sig fuldkommen ind i de simple Former, som herske i Norge. Om han end ikke var ligegyldig for Livets Nydelser, saa tilegnede han sig dem ikke i Hoffernes kostbare Stiil, og viiste ingen fyrstelig Pragt. Man tænke sig ikke Norges Prindsregent, ei engang Norges Konge, som de Konger, der synes i Thronens Glands ligesom at søge Beskyttelse for dens gamle Rettigheder. Norges Konge var simpel i sit Væsen, som det Lands indre Forhold, hvis Throne han vilde bestige. Med samme Simpelhed fremtraadte han ogsaa i Dag. Han hilsede Forsamlingen venligen med de Ord: «Vi ville, mine Herrer, udbede os Himlens Velsignelse til vort vigtige Foretagende.» Derpaa gik han ind i Kirken, hvorhen den hele Forsamling fulgte ham uden nogen bestemt Orden, og den tog Plads i Kirkens nederste Stole, som til den Ende vare blevne ryddiggjorte. Oldingen, Professor Leganger, besteg Prækestolen, og holdt en Tale, hvis Thema var: «Enhver, der efter Christi Exempel opoffrer sig for den gode Sag, fortjener Udødelighed og erholder den.» Sproget i Talen var i Almindelighed godt, og den havde sine vakkre Steder, som gik til Hjertet. Den Roes, som Taleren i rundt Maal tildeelte Prindsen for hans Opoffrelser og for de Velgjerninger, han havde skjænket det mishandlede Folk, saavelsom hans Opfordring til Rigsdagsmændene at hylde Prindsen som Landets Frelser, var en Gjenklang af de Toner, som paa den Tid fast uden Undtagelse gik igjennem alle Templer i Norge, og Prindsens personlige Nærværelse kunde ikke bidrage til at nedstemme den. Mindre behagede Oldingens meer velmeente end betimelige Formaning til Rigsforsamlingen «at betænke at Eenhed i Bestyrelsen giver ^[20] Kraft, hvortil føiedes Advarsel mod, «i Regjeringsformens Dannelse at overlade sig til Phantasiens Spil.» Denne Deel af Talen bedømtes skarpt af Flere. ¹⁶ Efter Prækenen gik imidlertid Forsamlingen op til Offers, og denne Beslutning var saa meget Øieblikkets Foster, at den ene Repræsentant maatte laane den anden Offerbidrag. Efter Kirketjenesten reiste alle Repræsentanterne, uden nogen Orden eller Parade, til Værkets Hovedbygning, i hvis Vestibul de forsamlede sig, for at følge Ceremonimesterens – Ritmester Eliesons – Vink at indlevere sine Adresser. Nogle af Forsamlingen yttrede Utilfredshed med, at

denne Overleveringsakt af Fuldmagterne ei skede paa en høitideligere Maade. Elieson oppraabte i Distrikternes alphabetiske Orden de Repræsentanter, som skulde inklades, og enhver Byes og ethvert Amts Repræsentanter bleve paa eengang inkladte. I det Værelse, hvor Adresserne modtoges, var Prindsen, Regjeringsraad Sommerhjelm, Biskopperne Bech og Bugge, og de sidste trende Herrer reviderede, som i en Committee, de indleverede Fuldmagter. Fuldmagternes Revision kunde endnu ikke beqvemt overdrages Forsamlingen selv, hvis Virksomhed endnu i ingen Henseende var ordnet. Prindsen paatog sig saaledes selv at afgjøre de Spørgsmaal, som i Henseende til Fuldmagterne kunde opkastes, ligesom han selv havde bestemt Reglerne for Repræsentantvalget.ⁿ⁷

[21] Derved simplificeredes og forkortedes Rigsforsamlingens Arbeide, da denne Revision ved følgende Storthing ofte har været vanskelig, og især ofte medtaget en lang Tid.

Da Forfatteren overleverede Prindsen Adressen for Nedenæs-Lehn, yttrede han med Mildhed, at det havde været ham en Fornøielse at føie et almindeligt Ønske ved at tilstaae Valgmændene for Nedenæs-Amt deres Ansøgning om at maatte vælge Forfatteren.ⁿ⁸ Da Fuldmagterne vare overleverede, gik derefter den hele Forsamling af Repræsentanterne til Bords, de Faa undtagne, som vare indbudne til Prindsens Taffel, som denne Dag var Hovedstadens Deputerede. Der blev spiist i tvende Værelser ved lange Borde, omgivne af Bænke; Repræsentanterne sadde blandede mellem hverandre, og Kammerherre Anker og Kjøbmand Cappelen paatog sig en Værts Forretning. Dette var saaledes den første Spiseforsamling af den Art, som bestod af de meest blandede Medlemmer, der siden saa ofte ere gjentagne ved vore Storthingsmøder, og let var i Sandhed denne Overgang til Klassernes Sammenblanding ogsaa ved Spisebordet; thi ingensteds staae de forskjellige Borgerklasser [22] hverandre saa nær som i Norge, og ingensteds gjælder den ydre Afsondring af Borgere, hvis Stilling i Livet frembyder Ulighed med Hensyn til uvæsentlige Fortrin, mindre end her. Denne Dags Anretning var tarvelig men god. Marskalkens Foranstaltninger til Repræsentanternes Bespiisning vare i Rigsdagens Begyndelse tilstrækkelige til at fyldestgjøre deres Fordringer, men det varede ikke mange Dage inden Beværtningens Eensformighed og Slethed opvakte Mængdens Klagen og

Knurren. – I dette første Spisemøde var der endnu mestendeels en munter Tone, og man hørte ikke endnu de larmende Stridigheder, der senere hen stundom bleve ligesom en Fortsættelse af Mødets vanskelige Forhandlinger, og af de forskjellige Partiers Meningsstrid. Dette var stundom Tilfædet baade ved Rigsforsamlingen og ved paafølgende Storthing. Mænd, hvis Stemme sjeldent hørtes i Thingsalen, vare ofte veltalende ved Spisebordet, hvor Enhver uden Tvang og Orden kunde blande sig i Samtalen. I denne Dags Møde sporedes ingen Stridssyge. Mødets Vigtighed optog Alles Tanker, og Ingen kunde gjøre sig Begreb, hverken om Forretningernes Gang, eller om hvilken Mening vilde blive den herskende. Efter Bordet opførtes Janitscharmusk i Vestibulen, der siden saa ofte opmuntrede Forsamlingen. I dette lille Corps, som efter Prindsens Ordre gennem Oberst, siden Statsraad, Hegermann var sendt til Eidsvold, udmærkede sig især en Trompetblæser, hvis gjennemtrængende Toner og færdige Spil ofte vandt Forsamlingens Bifald. Kl. 7 skiltes Repræsentanterne ad, og hver drog til Sit. Om Aftenen fortalte Forfatterens Broder, Regjeringsraad Aall, ham, at den svenske Udsending, Lagmand Flock, havde bragt Prindsen Castlereaghs Budskab til den engelske Minister i Stockholm, Thornton, at den engelske Regjering fremdeles [23] vedblev sin Beslutning at understøtte Sveriges Sag, men at Prindsen ikke destomindre haabede det Bedste af den engelske Nations Enthusiasme for Norges Frihed. Forfatterens Tvivl mødte i den Henseende ikke hans Broders Haab. Flere Medlemmer, som hørte til Oppositionen, fortalte, at Prindsen havde havt dem dygtig i Skole for deres Mistillid til den gode Sags Fremgang. Forfatteren var, som ovenfor fortalt, sluppen vel derfra.

Den 11te April om Formiddagen indfandt alle Repræsentanterne sig i Hovedbygningens Vestibul for at bivaane Mødets Aabning. Forsamlingens Oekonomiforstander, der, som før bemærket, tillige forrettede en Ceremonimesters Tjeneste, opraabte igjen alle Forsamlingens Medlemmer efter Stædernes og Districternes alfabetske Orden, og de Opraabte, som hørte til et Distrikt, stege derefter op i den til det store Møde bestemte og dertil dekorerede Sal. Efterhaanden som de indtraadte i Salen, toge de Sæde paa lange med rødt Klæde overtrukne Bænke, som i to Rader vare opstillede langs med den aflange Sals største Vægge. Da disse efterhaanden bleve fyldte, bleve nogle faa

Medlemmer fra de Distrikter, hvis Navne hørte til den fjæneste Bogstavrække staaende paa Gulvet, og for dem opstilledes Stole.ⁿ⁹ Repræsentanterne opstege i følgende Orden:ⁿ¹⁰

Agershuus Amt:

Kammerherre Anker.

[24] Sorenskriver Falsen.

Bonden Ch. Kollerud.

Agershuus ridende Jægerkorps:

Major V. C. W. Sibbern.

Agershuus Skarpskytter-Regiment:

Oberstlieutenant Stabell.

Commandeersergeant Z. Melleby.

Arendal:

Distriktslæge A. Møller.

Artillericorpset:

Capitaine P. Motzfeldt.

Sergeant H. Haslum.

Bergen:

Sorenskriver W. K. Christie.

Grosserer Meltzer.

Grosserer Jens Rolfssen.

Residerende Kapellan I. Rein.

Bergenhusiske Infanteriregiment:

Capitaine O. G. Holck.

Musketeer N. I. Loftenæs.

Nordre Bergenhuus Amt:

Cancelliraad, Sorenskriver L. I. Irgens

Sognepræst N. Nielsen.

Bonden P. Hjermand.

Søndre Bergenhuus Amt:

Sorenskriver Koren.

Sognepræst G. C. Jersin.

Bonden B. A. Gjerager.

Bradsberg Amt:

Kammerherre, Amtmand Løvenskjold.

[25] Justitsraad Cloumann.

Bonden Tollef O. Huvestad.

Buskeruds Amt:

Provst F. Schmidt.

Foged J. Collett.

Bonden Ch. Hoen.

Christiania:

Professor Georg Sverdrup.

Toldprokureur Ch. F. Omsen.

Christians Amt:

Sognepræst H. J. Stabel.

Sorenskriver L. Weidemann.

Bonden A. Lysgaard.

Christiansand:

Res. Kap. N. Wergeland.

Grosserer O. C. Mørch.

Christiansund:

Kjøbmand J. Moses.

Drammen:

Forvalter N. Scheitlie.

Frederikshald:

Cancelliraad, Byfoged C. A. Dahl.

Frederiksstad:

Cancelliraad, Byfoged A. M. Heiberg

Hedemarkens Amt:

Amtmand Bendeke.

Sorenskriver Kjøning.

Lehnsmand O. O. Evenstad.

Holmestrand:

Sognepræst H. H. Nysom.

[26] Jarlsbergs Grevskab:

Grev Herman Wedel-Jarlsberg.

Sorenskriver G. P. Blom.

Bonden O. R. Apenæs.

Ingenieurbrigaden:

Capitaine H. F. A. Sibbern.

Kongsberg:

Bergmester P. Steenstrup.

Kragerø:

Auditeur, Byfoged C. H. Hornemann.

Laurvig:

Justitsraad, Byfoged Diriks.

Laurvigs Grevskab:

Proprietair J. Hesselberg. [n11](#)

Skibscapitaine A. Grønneberg.

Klokker O. O. Amundrød.

Listers Amt:

Kjøbmand G. Lund.

Foged I. Erichstrup.

Bonden T. I. T. Lundegaard.

Mandals Amt:

Bonden O. A. Lømsland.

– E. H. Jaabek.

– S. A. Eeg.

Molde:

Byfoged F. Motzfeldt.

Moss:

Auditeur, Byfoged G. Wulfsberg.

[27] Nedenæs Amt:

Jernværkseier Jacob Aall.

Sognepræst H. I. Grøgaard.

Lehnsmand Thor R. Lilleholt.

Nordenfjeldske Infanteriregiment:

Capitaine P. B. Prydtz.

Musketeer H. E. Vaagaard

Norske Jægercorps:

Capitaine P. R. Fleischer.

Corporal N. Dyhren.

Oplandske Infanteriregiment:

Oberst D. Hegermann.
Commandeersergeant Harildstad.

Porsgrund:

Grosserer Jørgen Aall.

Raabygdelagets Amt:

Sorenskriver T. Bryn.
Bonden E. T. Lande.
Lehnsmand O. K. Tveten.

Romsdalens Amt:

Amtmand H. M. Krohg.
Provst Stub.
Bonden E. O. Valbø.

Røraas Bergcorps:

Capitaine R. Flor.

Skien:

Grosserer D. v. Cappelen.

Smaalehnenes Amt:

Provst P. Hount.
Bonden I. Hansen.

[28] Stavanger:

Kjøbmand P. V. Rosenkilde.

Stavanger Amt:

Sognepræst L. Oftedahl.

Kjøbmand C. Mølbach.

Bonden A. O. Regelstad.

Sødefensionen:

Commandeur I. S. Fabricius.

Lieutenant T. Konow.

Underofficeer P. Johnsen.

Matros Even Thorsen. [n12](#)

Søndenfeldske Dragonregiment:

Ritmester Ramm.

Corporal P. Paulsen Bakke.

Søndenfeldske Infanteriregiment:

Oberst, Kammerherre D. F. Petersen.

Musketeer O. Svendsen.

Tellemarske Infanteriregiment:

Capitaine E. S. Høyum.

Commandeersergeant G. M. Røed.

Trondhjem:

Etatsraad, Justitiarius Rogert.

Grosserer P. Schmidt.

Nordre Trondhjems Amt:

Klokker L. Forsæth.

Sorenskriver Rambech.

Sognepræst Darre.

[29] Trondhjemske Dragoncorps:

Premierlieutenant F. H. Heidemann.

Qvarttermester P. I. Ertzgaard.

Første Trondhjemske Infanteriregiment:

Capitaine G. U. Vasmuth.

Sergeant D. L. Skevig.

Andet Trondhjemske Infanteriregiment:

Capitaine I. Lange.

Sergeant H. A. Gedeboe.

Tønsberg:

Grosserer Carl Stoltenberg.

Vesterlehnske Infanteriregiment:

Major Ely.

Underjæger O. Bjørnsen.

Østerrisøer:

Kjøbmand, Jernværkseier H. Carstensen.

Efter et kort Ophold, hvorunder der herskede en dyb Taushed, som en Følge af Forsamlingens høitidelige Stemning i Forventning om hvad der skulde komme, anmeldtes Prindsens Ankomst. Foran ham gik en stor Mængde civile og militaire Embedsmænd, Par om Par, der efterhaanden, som de kom til den øverste Ende af Salen, bøiede sig om et for Prindsen paa en Forhøining anbragt Sæde, der iøvrigt kun var en silkebetrukken Lænestol. Prindsens Følge opstillede sig i to Rækker paa Gulvet. Salens Vægge vare behængte med Granbar, ⁿ¹³_[30] og prydede med adskillige, tildeels smukke tildeels frivole, Malerier, og deriblandt paraderede Kong Christian den 4des Portrait i Legemsstørrelse midt paa Væggen. ⁿ¹⁴ Prindsen tog Sæde og aabnede Rigsforsamlingen med følgende Tale:

«Nordmænd! Helligt er det Kald, som samler Eder ved Fædrelandets Alter. Det norske Folks Hu staaer til Eder, dets udvalgte Mænd, at I ville vide med Viisdom og Samdrægtighed at grundlægge den Statsforfatning, af hvilken nærværende og kommende Slægter kunne vente Held, Orden og Velstand inden Riget.

«Den viseste Regjeringsform er uden Tvivl den, som, sikkrende Borgerfred og Lovenes Hellighed, giver den udøvende Magt Myndighed til at udrette alt Godt, og til at haandthæve Lovene; men I skulle ikke kunne give Norge en Regjeringsform, der svarer til Folkets Forventning, uden ved samdrægtigen at ville virke til et og samme Maal: Folkets Lyksalighed. Banlyser enhver Tvivl, Frygt eller Mistanke fra Eders Barm, naar det gjælder om at bestemme Norges Grundforfatning; ethvert Medlem af denne Forsamling vise sig som trofast, retsindig Nordmand, og, idet han ytrer sin Overbeviisning, tænke han tilbage paa de Medborgeres Stemning, i hvis Navn han taler!

«Skulde Nogen fortælle Eder, at Norge ikke kan bestaae som selvstændig Stat, da lue Kjærlighed til Fædrelandet dobbelt høit i Eders Barm; da mindes hine Oldinge, hine kraftfulde ^[31] unge Mænd, der bøde Eder Held til det Hverv, I gik hen at røgte! Hine sagde: vanslægter ei fra Fædrene, og disse: stoler paa den Kraft, som hviler i vor Arm som i vor Villie! Er det norske Folk da ikke mere sine Fædre ligt? Skulde Sønnerne ikke ligesaa godt som de kunne forsvare deres Fjelde? Ere vi ei vante til Savn, og kan noget Slags Savn lignedes ved Frihedens?

Staaer det ei i Folkets Magt at indrette sin Regjeringsforfatning efter Statens Tarv og de Midler, den besidder i sit Skjød? – Norge har ingensinde forlangt, at Danmark skulde afholde dets Statsudgifter; i fredelige Tider har dette Rige givet Overstud i Statskassen; og skulde Sverige ønske Forening med Norge for at forsørge det norske Folk med Almisse? – Hvortil lede endeligen disse bange Tvivl? – kun til frivillig Underkastelse. I Sandhed, hvad var vel det Folk værd, der frygtagtigen opoffrede sin Selvstændighed og Ære? – kun de Slavelænker, som fra Evigheden vare beredte for samme!

«Dog Held os! Vi ere ei vanslægtede! Med høi Følelse af eget Værd har det hele Folk i Herrens Tempel aflagt den høitidelige Ed, at hævde Norges Selvstændighed. Denne Ed skulle I besegle, trofaste Nordmænd, ved at grundlægge den Regjeringsform, under hvilken I ville leve og som I ville forsvare mod ethvert Forsøg paa at kuldkaste den. Mistvivler ei om, at I jo besidde Kraft til selv i Modgang at haandthæve den, og mistvivler ei heller om, at en retfærdig Gud beskytter et frit og ubetvunget Folks Anstrængelser. Herren er mit Haab og min Tillid!

«Jeg har anseet det for min første Pligt, som dette Lands Regent, at kundgjøre Nationens fredelige Forhold til andre ^[32] Magter, og indtil denne Dag er ingen ny Fiendtlighed af nogen Magt øvet mod Norge.

«Jeg har tilskrevet alle de Fyrster, hvis Venskab er væsentligt for Norge, og af hvis Retsindighed man kunde haabe Bistand ved en saa retfærdig Sag, saasnart Omstændighederne tillade dem at yttre deres Sindelag til vor Fordeel. ¹¹⁵ Rigets afsondrede Beliggenhed har endnu tilbageholdt disses Svar, men imidlertid er det engelske Flag gjenseet og med Glæde modtaget i norske Havne. – De Svenskes Konge har jeg tilskrevet saaledes, som det skal blive forelagt Rigsforsamlingen; men denne Monark har sendt min velmeente Skrivelse uaabnet tilbage.

«O! Gid den Konge, der siger at ville være det norske Folks Fader, ogsaa vilde ære dets Rettigheder og skjænke Norge Fred og lykkelige Dage! Vi ønske os kun at leve uafhængige, i god Forstaaelse med et i sig selv agtværdigt Nabofolk.

«Jeg skulde ansee det for en kjær Pligt, hvis jeg udførligere med nogen

Sandsynlighed eller Vished kunde skildre Norges politiske Stilling, men Ingen formaaer at forudsee de Begivenheder og Omvæltninger, som Europa i det Hele eller enkelte Stater kunne være underkastede forinden den almindelige Fred gjengiver Ro, og kalder Lyksalighed og Velstand tilbage. Held imidlertid det Folk, som uagtet Trængsler og mangehaande Gjenvordigheder med urokkelig Troskab, først mod sin egen Konge og siden mod sine egne Rettigheder og sit Nationalværd, bestaaer den gode Strid indtil blidere Dage oprinde! Europa ^[33] skal ikke nægte det sin Høiagtelse og Beundring, og kommende Slægter skulle velsigne dets Minde. Ja, Held Norge!»

Dette Udraab «Held Norge!» gjentog hele Forsamlingen 3 Gange og Prindsen vedblev derefter saaledes:

«Jeg indbyder Rigsforsamlingen til at vælge sig en Præsident, som kunde omvexle ugentligen, saavel som en bestandig Sekretair, og til at udarbeide Forslaget til Constitutionen vil det findes fornødent at udvælge en Committee, bestaaende af Medlemmer fra de forskjellige Stifter.

«Regjeringsraadet skal være beredt at forelægge de Oplysninger om Rigets Resourcer, som have været mulige at forskaffe i en saa kort Tid, men saasom Tidsomstændighederne forhindre den i sig selv vidtløftige Opgjørelse af de gjensidige Fordringer med Kongeriget Danmark, og Rigets Indtægter og Udgifter desuden ei lade sig bestemme efter et Krigsaar som det afvigte, ligesaa lidet som ubetinget efter fordums Fredsaar, saa vil ei heller noget fuldstændigt Budget for Aaret 1814 kunne forelægges Rigsforsamlingen. Jeg ønsker derimod, at det efter Constitutionens Bestemmelse maatte overveies, om ikke Tilforordnede af Rigsforsamlingen kunde tilligemed Regjeringsraadets første Departement udarbeide Rigets finantsielle Etat og Forslag til nye og nødvendige Hjælpekilder for Finantserne.

«Den til Næringsveienes Oplivelse saa uundværlige Laaneindretning, som under 5te Januar d. A. blev antagen af sammes Constituentere, er hidtil standset i sin Virksomhed, fordi de senere indtrufne Omstændigheder have gjort en Forening, om en Nationalbank ønskelig, hvis Plan ligeledes skal forelægges Rigsforsamlingen til Bedømmelse. ⁿ¹⁶ Overhovedet venter jeg ^[34] med

Fortrøstning al den Bistand af Rigsforsamlingen, som Kjendskab til Land og Folk, og som varm Følelse for Norges Vel vil indgive hvert dens Medlem.

«Mine Hensigter kjendes af Alle; i redelig Villie skal Ingen overgaae mig, og min bedste Løn skal til alle Tider være Folkets Kjærlighed og de Retskafnes Høiagtelse.»

Prindsen havde nedskrevet sin Tale paa et Papir, som han havde i Haanden, dog holdt han den med Frihed, Kraft og Værdighed. Den gjorde stort Indtryk paa de Tilstedeværende, endskjønt enhver Deel deraf umuligen kunde tækkes Alle, ligesom den indeholdt mange Tirader og Forudsætninger, som ikke kunde taale udadlet Drøftelse. Prindsens Ansigt var blegt. – Nogle vilde endog have bemærket Spor af Taarer i hans Øine, og enkelte Gange skjælvede hans Tone; men da han kom til det Sted i Talen, hvor han dadlede den Kleinmodighed, som ikke tiltroer Norge Kraft til at bestaae som selvstændig Stat, steeg Affecten, Stemmen blev høiere, og ligesom tordnende. Forfatterens Sind blev dybt nedstemt ved dette Sted i Prindsens Tale. Han Hørte her en fast Beslutning, og Alt bebudede, at den var tagen med modent Overlæg, ligesom han vidste, at Prindsens Ønske og Hensigt, at fremme Norges Gavn, var oprigtig og ædel, medens han paa den anden Side overveiede Landets smaa Midler til at understøtte en Plan, hvis Grundvold undergroves af Europas mægtigste Stater. Derhos forudsatte Talen – klogt nok til Hensigtens Opnaaelse – en almindelig Attraa efter at forsvare den absolute Selvstændighed, som ingenlunde kunde siges at være tilstede, ^[35] endskjønt den visseligen havde dybt rodfæstet sig i mangan en fædrelandsksinde, forstandig og retsindig Nordmands Barm. Talens Udtryk faldt saaledes paa en forskjellig Grund, eftersom Haab eller Tvivl opmuntrede eller ængstede de forskjellige Gemytter. Forfatteren vovede imidlertid kun at aabne sin Ængstelse for fortrolige Venner; thi det begyndte allerede at blive betænkeligt at yttre Tvivl om en heldig Fuldbyrde af Selvstændighedsværket i den anlagte Stiil. Den Trøst, som Prindsen gav med Hensyn til Norges fredelige Forhold til Udlandet, opmuntrede kun rettroende Gemytter; den var ingen for dem, som vidste at Krig med dens rædsfulde Følgesvende, Hungersnød og Næringsløshed, omspændte Landet fra alle Kanter. Men hvad der endog kunde siges mod flere Vendinger i denne Tale – dens

øjeblikkelige Virkning var utvivlsom. Alle Tilstedeværende, Alle, i hvis Hænder den faldt, vare uudtømmelige i at rose Prindsens Talegaver, og Mange roste Talens Indhold.

Det franske Brev, som Prindsen havde sendt Sveriges Konge, men uaabnet var bleven sendt tilbage, blev oplæst af Etatsraad v. Holten, først paa fransk og siden paa dansk, men han skilte sig maadelig ved begge Dele. Hvor vel end dette Brev var skrevet, kunde der ikke være stor Interesse ved at høre et Brev forelæse, der ikke havde naaet sin Bestemmelse. Nu beviiste det kun Prindsens Evne til at udtrykke sig med Held, og derom havde Forsamlingen forud det høieste Begreb. [n17](#)

Da Prindsen med sit Følge havde forladt Forsamlingen, skred den efter den i Talen skete Opfordring til Valg af Præsident, Vicepræsident og Sekretair. Valget faldt paa Kammerherre [\[36\]](#) Anker til Præsident, Etatsraad og Justitiarius i Trondhjems Overret, Rogert, til Vicepræsident, og Sorenskriver Christie til bestandig Sekretair. Kammerherre Anker fremstod derefter og med faa Ord komplimenterede Forsamlingen. Han udbad sig dens Overbærelse under det ham paalagte Hverv at lede Forretninger, som vare ham ubekjendte, men som den af hans Medrepræsentanter viiste Tillid gjorde ham til Pligt at modtage. Derhos gjorde han opmærksom paa, at Forsamlingen, i Følge Prindsens Bestemmelse, om 8 Dage maatte være betænkt paa et nyt Præsidentvalg. Efter en kort Bulder i Forsamlingen, hvis Skridt endnu ikke vare ordnede ved noget Reglement, bestemtes, at der skulde udnævnes en Committee bestaaende af 6 Medlemmer, for at forfatte et Reglement for Rigsdagens Forhandlinger, samt en Takadresse til Prindsen for hans Bestræbelser for Landets Vel under den midlertidige Regjering, hvilken Adresse næste Dag skulde forelægges Forsamlingen til Bedømmelse. Nødvendigheden af et Reglement viiste sig allende i dette Møde. Den talrige Forsamling taleden den Dag i Munden paa hverandre som i en Committee, der bestaaer af faa Medlemmer; Tungerne løsnedes under den almindelige Snakken og Forvirring, og den Frygt forsvandt, der som oftest holder utilbørlig Snaksomhed i Ave, naar Talerens Foredrag lyder ene i en Forsamling af agtede Medborgere. Det hendte endog den Dag, at enkelte Medlemmer toge Præsidenten Ordet af Munden, og blandede sig i Forretninger,

hvis Udførelse efter deres Natur ene tilkom ham. Til Medlemmer af Reglements-Committeen udnævnedes: Sverdrup, Omsen, Hegermann, Falsen, Wergeland og Diriks. Forsamlingen opløstes derefter og Mødet berammedes igjen til næste Dags Middag Kl. 12, til hvilken Tid Committeen troede at blive ^[37] færdig med sit dobbelte Arbeide. Man seer, at der til vigtige Arbeiders Udførelse gaves i dette første Thingmøde kun forholdsmæssig liden Tid, hvoraf fulgte megen Simpeltid saavel som et kort Omfang i Bestemmelserne, og let fremmedes Arbeidet under Forsamlingens Hænder. Den uøvede Haand var raskere end den øvede senere blev. Paa de følgende Storthing gik Committeens Behandling af Udkastet til et Reglement, og Debatterne derover, sædvanligen langt ind i dettes Forhandlingstid. Derhos havde Rigsforsamlingen faa, skjønt høist vigtige, Gjenstande at behandle, og disses Klassification, og Committee-Afdelingernes forskjellige Virkekreds, som stedse har været saa vanskelig at ordne, kunde forbigaaes. Reglementet kunde indskrænke sig til almindeligen at ordne det indvortes Politi.

Der forløb derefter et Par Timer før Forsamlingen gik til Bords, og kort før Bordsædet anmeldtes, at Prindsen havde Noget at berette Forsamlingen. Den større Deel deraf forsamledes derfor i Vestibulen, hvor Prindsen indfandt sig, og med en venlig Mine erkyndigede sig om, hvorledes Repræsentanterne vare indlogerede. Han tilføiede, hvor ugjerne han havde erfaret, at nogle Repræsentanter ikke havde det efter Ønske; men at Anstalt var truffen til, at man nærmere kunde rykke sammen. Derpaa sagde han, at det var ham en Fornøielse at kunne berette Forsamlingen, at Orlogsbriggerne vare conserverede for Fædrelandet, og at kun Briggen Allart havde gjort et forgjæves Forsøg paa at fortrække, men som ved det norske Mandskabs Kjækhed var bleven forhindret. Prindsen yttrede, at Officererne paa Allart, efter hans Overbeviisning, ved denne Leilighed havde handlet mere efter Pligt mod deres Souverain, end efter Hjertets Følelser, som bød dem at forsvare ^[38] Norges Sag. ⁿ¹⁸ En glad Mumlen hørtes i Forsamlingen ved dette Budskab. «Forsamlingen – heder det i Forfatterens Dagbog – gik nu til Bords, spiiste og drak, sang Drikkeviser til Norges Ære, og en til Prindsens, der var forfattet af Pastor Rein, og i mine Tanker hørte til hans mindre gode Digter-Arbeider, skreeg Hurra, klappede i Hænderne, hørte

Janitscharmusik – kort der var en Glæde og Larm uden Ende, morsom nok for Mange, men en dræbende Qval for den, som savnede det rolige Huusliv, og hvis Sjæl var opfyldt med bange Anelser om Fremtiden.» Senere hen paa Dagen fortaltes, at Prindsen havde over Sverige faaet officielle Dokumenter i Hænde, udstedte af Castlereagh og en russisk Minister, som erklærede, at Norge skulde erobres, om det ei frivilligen forenede sig med Sverige. Derved dæmpedes vel den muntre Stemning, men Selvstændigheds-Mændenes Mod nedsloges ikke, ligesaalidet som deres Haab om at en Forandring i den udvortes Politik skulde give Norges Sag en bedre Vending.

Forsamlingen begyndte allerede i Dag at gruppere sig i de snevrere Kredse, hvori Medlemmerne valgte deres Omgang udenfor de store Møder og deres Bopæl. Forfatteren og hans Stuefælle søgte deres hos Kammerherre Anker, der havde faaet sit bekvemme Logis, bestaaende af flere Værelser, i en af Hovedgaardens Sidebygninger. Der samledes de tilligemed Wedel, Løvenskjold, Sorenskriver Blom, og ofte Wergeland, tilligemed Nogle af de Medlemmer, der deelte Tvivlens Meninger ^[39] med hverandre. – Man kan ikke let tænke sig en elskværdigere, mod sine Omgangsvener og Gjæster meer opmærksom, og i daglig Omgang interessantere og behageligere Mand end Kammerherre Anker. Især var han et Mønster af en fortræffelig Vert, og Forfatteren tilstaaer gjerne, at han i den Henseende aldrig har fundet hans Mage. Han kjendte i Udøvelsen af sin Gjæstfrihed ingen Grad i det borgerlige Livs Stillinger, ingen Klassification mellem sine Medborgere, men skjænkede ethvert Besøg sin Opmærksomhed, og uddeelte til enhver Gjæst paa den meest utvungne og humane Maade Hospitalitetens milde Gaver. Videnskabeligen dannet var Anker ikke; men han var en praktisk erfaren Mand, vel bekjendt med Borgerlivets Forhold, og beklædte hæderligen de høie Poster, paa hvilke han sattes. Han forstod i en sjelden Grad at benytte kyndige Mænds Raad og Veiledning, og at give Enhver sin tilbørlige Deel af den Roes og Hæder, som ledsagede det udførte Værk. Han var en fiin Hofmand uden Falskhed, lagde ikke Skjul paa sin Hjertes-Mening, og bevarede i alle sine Forhold den rette Takt og Værdighed, forenet med det simpleste Væsen og den godmodigste Høflighed. Vanskeligt er det at finde en Mand saa agtet i de høiere Kredse, saa udmærket af Rigets Høieste, og saa elsket

i sin snevrere Omgangskreds og af sine Undergivne, hvis Ven han i flere Henseender var. Aldrig vil hans Minde udslettes i den Kreds, hvori han virkede. Strax efter Norges Forening med Sverige udnævnedes han til Statsminister, og intet Valg kunde være heldigere. Hvor meget hans rigtige Takt og hans elskværdige Personlighed bidrog i Begyndelsen til at ordne Forholdene i Stokholm paa en god Maade, det bevares i hæderlig Erindring af alle dem, som dertil vare Vidne, og af Ingen meer end de norske Statsraader, som stode ^[40] ved hans Side. – Paa Eidsvold levede Anker ikke behagelige Dage, og han befandt sig der tildeels i en ham fremmed Stilling. Hans Mening om Fædrelandets offentlige Stilling og Forhold, og om Prindsens Færd, var fuldkommen den samme som Grev Wedels, som han elskede som Søn og agtede som Landets gjæveste Mand. ⁿ¹⁹ Uagtet han tog liden Deel i Debatterne, leed han stundom store Krænkelser, fordi han var i det Tilfælde at maatte ved sin Stemmegivning bekjende sig til Meninger, som ei vare Pluralitetens, ligesom han heller ikke kunde siges at være skikket til som Præsident at lede Forretninger. Efter den bestemte Tidsfrist steg han derfor gjerne ned af Præsidentstolen.

I denne Omgangskreds tilbragte Forfatteren mange behagelige Timer under hans Ophold paa Eidsvold, og især knyttedes hans Venskab med Wedel der end fastere. Nu var der ingen Divergents meer i deres politiske Anskuelser. Foreningen med Danmark, som de forhen betragtede fra forskjellige Synspunkter, var, som det syntes, ugjenkaldelig hævet, og Begge ansaae Norges Forbindelse med Sverige under en fri Forfatnings ^[41] Ly som ønskelig og nødvendig. Paa deres Vandringer om Aftenen efter endt Dagarbeide var Fædrelandets Stilling og Anliggender stedse Gjenstanden for deres Samtaler. «Skulde – sagde Wedel – disse Skrigere (man erindre sig Wedels skarpe Udtryk, naar han bedømte Andres Færd) have Ret, og vi Uret, skulde det virkeligen lykkes Prindsen at sætte Kronen paa sit Hoved trods Europas Beslutning?» Intet er et stærkere Beviis paa Styrken af Selvstændighedspartiet end Grev Wedels egne Tvivl, som nødvendigen maatte opstaae, naar han oversaa den Række af Hædersmænd, der forsvarede en Mening, som var hans egen modsat. Denne Tvivl dæmpede ogsaa Heftigheden af Wedels Modstand, og bestemte ham til at være et roligt, skjønt visseligen ikke ligegyldigt Vidne til Begivenhedernes Gang.

Wedel og hans Venner betragtede tildeels, efterat have sat sig ind i den herskende Stemning, Selvstændighedsspørgsmaalet som liggende udenfor Debatternes Omraade i Rigsforsamlingen. Enhver af dem havde beredt sig paa en djærv Modstand, Flere havde udarbeidet lange Taler til Vidnesbyrd om deres politiske Tro, og for at forhindre daarlige Beslutninger. De meddeelte hverandre disse Udarbeidelser, og holdt saaledes et Slags Stuething, hvori de ordnede Statens Anliggender paa deres Viis. Men da de havde overbeviist sig om Umuligheden af at bøie den raadende Mening, stak de deres Taler i Lommen, og bleve enige om, ikke ved en unyttig Modstand at foranledige end stærkere Udbrud af en i deres Øine forvildet Patriotisme. See vi imidlertid hen til Resultatet, saa var det ene Parties Taushed ligesaa ønskelig, som det andet Parties høie Toner; thi det første forhindrede Norges Forening med Sverige i en mindre ønskelig Form, de sidste foranledigede mere passende Foreningsbetingelser mellem de tvende ^[42] nordiske Riger. Historien maa i Ydmyghed give en høiere Haand Prisen og Æren. Kun en enkelt Modstander af Selvstændighedsværket – vi ville snart faae Leilighed til at indlede ham i vore Læseres Bekjendtskab – kunde ikke dølge sin Overbeviisning om Værkets Skrøbelighed og de Farer, som Nationen udsattes for ved at vedblive den begyndte Stiil, men han betalte sin Frimodighed tildeels med mange Krænkelser.

Den 12te April forsamledes igjen Repræsentanterne i Vestibulen, og stege op i Forsamlingen i den Orden, som de i Gaar havde fulgt. Præsidenten foredrog den nedsatte Committees Indstilling om Reglementet. Den bestod i 5 Paragrapher, som derefter bleve debatterede og med faa Modificationer antagne. ¹²⁰ De fleste have fulgt alle Storthingsforhandlinger igjennem den lange Række af paafølgende Storthing. Det viiste sig imidlertid allerede i denne Forsamling, at der var udeladt adskillige Bestemmelser, som vare nødvendige for at tilveiebringe den Orden og Værdighed i Forhandlingerne, og den Sikkerhed og Rolighed i det indvortes Politi, som udmærker vore Storthing. Tiden til det daglige Møde berammedes noget senere end ved følgende Storthing. Forhandlingerne skulde nemlig ikke begynde før Kl. 10, fordi nogle af Repræsentanternes Bopæle laae saa langt fra Forsamlingsstedet, at de ei før beqvemt kunde møde; men da ingen Hviletid gaves, forkortedes ikke derved

Forsamlingstiden. Forøvrigt gav allerede Rigsforsamlingen paa Eidsvold Exempel paa den fast mageløse, skjønt ulige fordeelte, Arbeidsudholdenhed, den strenge Tidsinddeling, og den Slags skarpe Skoledisciplin, hvorved vore Storting udmærke sig fra de fleste andre Folkemøder af den Art.

[43] Derefter blev Udkastet til en Takadresse til Prindsen oplæst, og i den Anledning opstod nogle Debatter. Wergeland søgte i en Tale at vise Nødvendigheden af, at Rigsforsamlingen sanctionerede hvad der paa Eidsvold var forhandlet, og at en Takadresse udstedtes til de Mænd, som ved dette Møde vare tilstede, hvilket han tilstod, hvor uretmæssigt det iøvrigt monne have været, havde havt sine gavnlige Følger for det almindelige Bedste. Derhos paastod han, at Prindsen burde anmodes om at vedblive Rigets Bestyrelse, indtil Constitutionen var grundlagt og en ny Tingenes Orden indført.ⁿ²¹ Hans Hensigt var ved dette høitidelige Skridt at bevise, at Souverainiteten var gaaet over i Folkets Hænder igjennem dets Repræsentanter, og at hævde den Myndighed, som laa hos det. I denne Henseende fandt Wergeland sin første Opponent i Grev Wedel, som yttrede, at denne af ham fremsatte Motion ei var passende. Takadressen betragtede Wedel som en simpel Compliment, hvis Udtryk ei saa nøie burde drøftes. Forsamlingen paa Eidsvold var i Grevens Tanker en passeret Sag, for hvilken intet Regnskab burde kræves, og den hele Undersøgelse kunde let lede til bittre Bemærkninger, som strax i Begyndelsen kunde give Rigsdagens Forhandlinger en uvenlig Tendents. Han paastod derhos, at Takadressen burde frembringes i den Form den havde. Wedels Bemærkninger gjorde sin gode Virkning, og denne hans Moderation strax i Forhandlingens Begyndelsen glædede saameget mere hans Venner, som de vidste, at Adressens Udtryk ingenlunde tilfredsstillede Greven. Præsidenten, Kammerherre Anker, erklærede, at Mødet paa Eidsvold, [44] hvorved han selv havde været tilstede, ikke saa meget var at betragte som en Bemyndigelse til Prindsen at vedblive Rigets Bestyrelse, men som et Raad, og at Acten var sanctioneret af Nationen selv ved den høitidelige Eds Aflæggelse i Kirken, som senere paafulgte. I alvorligere Udtryk gav Sverdrup sit Misnøie tilkjende mod Wergelands Indvendinger og Bemærkninger Ved Mødet paa Eidsvold, og henskjød sig under Wedels Mening. Grøgaard yttrede, at naar en General nedlægger Commandoen, optager den

Næstcommanderende den igjen, og at man fra den Side maatte være Prindsen taknemlig; men heraf fulgte ingenlunde, at jo Souverainiteten var i Folkets Haand, og at det ei skulde staae i Folkets Magt gjennem sine Repræsentanter at bestemme Norges Statsforfatning. Efterat Flere havde yttret sig i den Anledning, blev Wergelands Forslag, der vel var i Hovedsagen grundet i Sagens Natur, men under den nærværende Stemning mindre betimeligt og klogt, med stor Pluralitet forkastet, og Takadressen blev antagen i den af Committeen udkastede Form. Den ansaaes forfattet af Sverdrup og Falsen, og lød saaledes:

«Da Norge, løsrevet fra sin ældgamle Forbindelse, var blevet bestemt til et Rov for erobresyg Ærgjærrighed, var dette vort elskte Fædreland dog ikke forladt; thi det havde sin faste Tillid til Gud, sit nedarvede Mod og sin Kraft; det havde Dem, ædle Fyrste, som efter det norske Folks almene Ønsker greb og førte Roret Med Viisdom, Værdighed og Kraft, som med stor og beundringsværdig Opoffrelse forebyggede Anarkiets Rædsler, og lovede med Liv og Blod i Forening med Folket at forsvare Norges den gode Sag, og hævde dette ældgamle Riges Selvstændighed og Frihed. Deres Kongelige Høihed har med Ord og Daad skjønt og kraftigen tolket Deres varme ^[45] Følelser for Norges Held og Hæder, Deres urokkelige Troskab og Hengivenhed for et frit Folks retfærdige Sag, Deres utrættelige Omsorg for dets Tryghed og Frelse. Hvor ønskede vi værdigen i Folkets Navn at kunne tolke den dybe og inderlige Følelse af Ærbødighed, Høiagtelse og Kjærlighed, som enhver ægte og redelig Nordmand føler for Dem; den Taknemlighed, hvormed det hele norske Folk i Deres Sendelse erkjender en af Forsynets største Velgjerninger imod et frit og trofast Folk i Farens og Nødens Stund; den Forvisning, det har, at Deres sjeldne Talenter, Dyder og trofaste Hengivenhed for det gamle Norges gode Sag, ville blive det norske Folk uforglemmelige, saalænge det ikke forglemmer sig selv!»

Saaledes hørte man allerede den Dag i Thingsalen nogle af de Mænds Stemmer, som siden oftere toge Ordet. *Wedel* maatte uden Tvivl regnes blandt Forsamlingens færdigste Talere, og han lod sig, især i Forhandlingens Begyndelse, oftere høre. Senere hen blev han mere taus, da han, misfornøiet med Tingenes Gang, mindre interesserede sig for de Beslutninger, der hængte sammen med Landets politiske Stilling, og alle i en uimodstaaelig Strøm stiledede

mod, hvad der efter Grevens Mening tjente til Nationens Tarv, og han indskrænkede sig mestendeels kun til at drøfte den udkastede Constitutions Paragrapher. Han havde en særdeles Lethed til at opfatte den Gjenstand, der i Thinget fremsattes til Behandling; han drøftede den med Skarpsindighed, og gjendrev sin Modstander med Alvor, men paa Eidsvold i Almindelighed med stor Sindighed og Maadehold. Med Rolighed, Aandsnærværelse og Selvbeherskelse begyndte han her sin Virksomhed som Taler i Thinget, og Hændelsen vilde at han vendte sine Vaaben mod en Meningsfælle, med hvis Begreber om Fædrelandets Stilling ^[46] han ellers harmonerede. Wedel kom paa Eidsvold, ogsaa da naar han misforstodes, og naar Prindsens Tilhængere angreb ham og hans Tilhængere med stiklende og haarde Udtryk, ⁿ²² høist sjældent ud af sin rolige og sindige Thingfærd; han tillod sig ikke der noget bittert Ord imod Nogen, men forsvarede sin Mening skarpsindigen, og som oftest heldigen. Wedel havde hentet sit Mønster som Thingtaler i det engelske Parlament, og om der var Flere, som kunde være ham voxne i Kundskab om den Sags Materie, hvorom der handledes, og i dybe Studier, saa var der gjennem hans hele Thingfærd Faa, der kunde nævnes ved hans Side som Parlamenttalere. Forfatteren har vel stundom paa efterfølgende Storthing hørt heftige Taler af Wedel, i hvilke han altfor djærvt gik løs paa yndede Folkemeninger, og altfor skarpt og tildeels eensidigt bedømte Landsmænds Handlinger; men han beundrede ofte den Rolighed og Sindighed, som han viiste paa Eidsvold, der usigeligen bidrog til en grundig og rolig Drøftelse af Fædrelandets vigtigste Anliggender. Dette paastaaer Forfatteren, at der baade paa dette og følgende Storthing vare faa Talere, der hørtes med større Interesse, og gjorde meer Indtryk ved sit værdige Væsen og personlige Holdning, fri for alle Fagter, og ved et let og flydende Foredrag uden Hakken og Stammen, og ofte fuldt af træffende Billeder.

Grøgaard viiste sig visseligen som et talentfuldt Medlem af Rigsforsamlingen. I vittige Talevendinger, heldig, stundom sarkastisk, Gjendrivelse af hans Modstanders Sætninger overgik ^[47] Ingen ham, og Talerens Miner og Gebærder understøttede Geniets sprudlende Taleflod. Hans Yttringer vare stedse vel formede og kryddrede med spillende Vid, men derhos stundom bidende i den Grad, at han ikke sjældent stødte sin Vederpart. Hans Modstandere

i Politiken, blandt hvilke Mange gjorde hans Talenter Ret og Skjel, fandt, at han stundom spillede paa Overfladen for at angribe sin Vederparts svage Side; men naar han ikke altid gik tilbunds i Betragtningen af de Gjenstande, som behandlede, saa var Aarsagen vel den, at han ansaa ethvert Hovedangreb paa Modstandernes politiske Mening for unyttigt, og ledende til at forbitte Gemytterne til Skade for det egentlige Constitutionsværk. Da han ikke var Medlem af Constitutionscommitteen, havde han ikke Anledning til i den Grad, som Flere af Forsamlingens udmærkede Mænd, at trænge dybt ind i det egentlige Grundlovsarbeide; thi om dette var der i den store Forsamling forholdsmæssigen faa og lidet vidtløftige Discussioner; men i enkelte af disse, saasom Adelssagen og Jødesagen, lagde han noksom for Dagen, at han alvorligen havde drøftet disse Gjenstande og forstod grundigen at behandle dem. Hvo der kjendte Grøgaard til Grunde, og lagde Mærke til hans Færd paa Rigsforsamlingen, maa tilstaae, at Faa eller Ingen i Forsamlingen følte varmere for sit Fædreland end han, Faa opfattede klarere dets sande Interesse, besad dybere Kundskaber endog udenfor sit Embedsfag, og vidste at indflette sine Tanker i et livligere, fyndigere og tækkeligere Foredrag. Men Grøgaard var aaben i sin Færd, som i sine Meningsyttringer, og han hverken frygtede eller undgik heftige Sammenstød, i Thingsalen og i privat Samtale, med sine Meningsmodstandere, og gjorde sig ofte lystig over deres i Viser ^[48] og Taler flammende Patriotisme.ⁿ²³ Derhos var han selvstændig i sine Meninger, og snærtede Venner og Uvenner med sine skarpe Vaaben, naar han havde en Idee at forsvare, som han havde taget af sin Overbeviisning. Hans Vittighedspile stiledede ligesaavel mod Venners Stjerner, Baand og uvæsentlige Fortrin, som mod Modstandernes skuffende Billeder og opsvulmede Forhaabninger. Han begyndte sine Debatter i Dag i sin sædvanlige vittige Stiil, men kun for at stemme Gemytterne til roligen at behandle Hovedgjenstanden for Dagens Forhandling, og bortfjerne delikate Undersøgelser om Rigtigheden af hvad der var passeret.

Wergeland viiste ogsaa under denne første Debat sin Færdighed og Frimodighed som Thingtaler. Han var fast den ^[49] Eneste af Oppositionspartiet, hvis stærke Overbeviisning om Rigtigheden af hans politiske Tro ikke tillod at tilbageholde sin Mening, saa ofte der gaves Anledning til at lægge denne for

Dagen. Hans Tale havde i Forfatterens Tanker mange vakkre Steder, men han brugte stundom dristige og mindre correcte Billeder, der gave hans Modstandere Stof til spottende Angreb. Talerne gjorde derfor i deres Heelhed ikke altid det tilsigtede Indtryk, ligesom de stundom havde en Bredde, der trættede baade Modstandere og Meningsfrænder, og indeholdt en docerende Tone, der ingenlunde tækkedes denne Forsamling. Der var derhos ofte i hans Meningsyttringer en vis Haardhed, Bestemthed og Ringeagt for Andres Meninger, der ligesom syntes at indeholde den Paastand, at han fremfor Nogen i Forsamlingen havde gennemtrængt en Grundforfatnings sande Væsen, og vidste at give den en for Fædrelandets sande Tarv passende Form. Hans Frimodighed var priisværdig; thi den flød af et patriotisk Sind og Overbeviisning om den Sags Reenhed, som han forsvarede, men formedelst Djærvheden i hans Yttringer høstede han stundom bitre Frugter af sin Veltalenhed, ligesom der ofte var mere Studium end praktisk Viisdom i hans Sætninger. I Forfatterens Dagbog har han plantet Wergeland en Mindeblomst, der vidner om den Høiagtelse, som han følte for hans frimodige og ofte kraftfulde Veltalenhed, hans omhyggelige Studium af Statsforfatningens Væsen, og hans Djærvhed til at udtale sin Overbeviisning, hvori han overgik alle sine Meningsfrænder. [n24](#)

[50] *Løvenskjold* viiste ogsaa ved denne Dags Debat sit parlamentariske Talent. Han taledede i Almindetighed med Lethed, Skarpsindighed og en Frimodighed, der aldrig lod sig forstyrre ved Modpartiets djærdeste Angreb. Der var, som ovenfor bemærket, en bestemt Aabenhed i hans hele Færd paa Eidsvold, som foragtede at lægge Skjul paa politiske Meninger, hvor som helst disse kom paa Bane. Men denne aabne Modstand tækkedes ikke den store Hob. Saaledes maatte han døie flere Ubehageligheder i og udenfor Forsamlingerne; thi han hørte blandt de aabenbareste Modstandere af Selvstædighedsværket. Hvad han i Dag foredrog, var i Wedels sindige Tone, og kunde ingen Skjærv lægge til at forbitte Gemytterne eller nære Partihadet. Iøvrigt gik det ham som Sorenskriver Blom, og flere dygtige Repræsentanter af det tvivlende Parti, at de blandede sig oftere i Begyndelsen end i senere Sessioner i Debatterne om politiske Materier. De undgik at deeltage i disse vanskelige Undersøgelser, hvis Afgjørelse tog en Vending, der ingen Modstand taalte, og som kun forvikledes ved en unyttig

Kamp. Det var kun, naar de Grundlovens Paragrapher, der ordnede Statens indvortes Anliggender, debatteredes, at de gave deres Mening tilkjende, og det maa med Sandhed siges, at deres Foredrag ^[51] ofte bidrog til at berige Grundloven med hensigtsmæssige Bestemmelser.

Ogsaa Capitaine *Motzfeldt* tog Deel i disse Debatter, og Forfatteren maa tilstaae, at der var Faa i Forsamlingen, som han heller hørte end ham. Han talede ofte baade *ex tempore* og af Papiret, men hans Foredrag bar stedse Præget af Skarpsindighed, Kundskab og Humanitet. Han var en af Selvstændighedens ivrigste Forfægtere, en varm Forsvarer for Prindsens Fremgangsmaade, og Ingen viiste meer Afsky end han for enhver Tilnærmelse til Sverige, som han erklærede for Fædrelandets Erke-Arve-Fiende. Men han forfulgte ikke sine Thingfæller, som havde en anden Overbeviisning, med Had og Miskjendelse, og det gik vel an at staae paa en venskabelig Fod med ham, uden at sværge til hans politiske Fane. Det Talent, som *Motzfeldt* udviklede paa Eidsvold, endskjønt det understøttede en Sag, som Forfatteren ei kunde give sit Bifald, og hans humane Færd mod Thingets Medlemmer, hvad endog deres politiske Mening var, lagde Grunden til Forfatterens Høiagtelse for denne udmærkede Mand, der har fulgt ham paa hans paafølgende ophøiede Embedsbane, paa hvilken han har viist den Fasthed, Frimodighed og det Fædrelandssind, som strax i Begyndelsen af hans offentlige Virksomhed henvendte Nationens og Kongens Øine paa ham.

Sverdrup, som følte sig krænket ved Wergelands Udladelser om den foreløbige Raadssamling paa Eidsvold, tog en alvorlig Deel i denne Dags Debatter. Maaskee følte han, at hans Nærværelse der, og hans private Samtale med Prindsen, om hvilken vi ovenfor have talt, havde bidraget til at give de der stedfundne Discussioner en lykkelig Vending og kunde ikke taale, at der kastedes en Skygge over denne forberedende Akt ^[52] til Statsomvæltningen i Norge, med hvor megen Forsigtighed end Forslaget var fremsat af Wergeland, som i en Form af en Takadresse vilde paatrykke hiin foreløbige Beslutning Rigsforsamlingens Sanction. *Sverdrup* var derhos en farlig Modstander, saavel formedelst sin Skarpsindighed, sine Kundskaber og filosofiske Aand, og sin Færdighed til at udtrykke sig, som formedelst sit udvortes værdige Væsen, dybe Alvorsstemme, og den skarpe Satire, hvormed han ofte ledsagede sine vel stillede Ord. Kun ved

enkelte Leiligheder tog han paa Eidsvold alvorlig Deel i Debatteerne, men da var det deels for at blotte Oppositionens Nøgenhed, deels for at begeistre Selvstændighedens Tilhængere til trofast Udholdenhed, og der var fast Ingen uden Wedel, og stundom Wergeland, som alvorligen traadte i Skranke mod den filosofiske Kjæmpe. Striden i Dag var imidlertid let udfægtet, da han havde paa sin Side begge Partiers Coryphæer. Hans Forslag, som vel neppe var alvorligen meent, at kræve Wergeland til Regnskab for hans Udladelser, blev knapt bemærket, langt mindre understøttet af Forsamlingen. Med al sin udvortes strenge Alvor og skarpe Dialectik var Sverdrup imidlertid en af Eidsvolds humane Selvstændighedshelte, der tilstod hvert Parti sin Ære, og opløste ikke gamle Venskabsforbindelser formedelst Divergents i politiske Anskuelser.

Soren skriver *Blom* talede og ved denne Leilighed nogle Ord, men han var endnu ikke kommen i Aande som Storthingsmand, og han tabte efterhaanden Lysten til at blande sig i andre Discussioner end dem, der angik Grundlovens Bestemmelser, og da vare hans Bemærkninger træffende. Munterhed og Vid, blandet med en vis Satire, spillede ofte i hans Foredrag. Han var iøvrigt et trofast Medlem af det lille Parti, som tvivlede ^[53] om Selvstændighedsværkets Hensigtsmæssighed for Fædrelandet.

Saaledes trak dette lille Uveir over ved Partihøvdningernes fælles Bestræbelser, der ikke vilde begynde Forsamlingens vigtige Forhandlinger med forviklede Undersøgelser, som let kunde have sat de herskende Modpartier i Harnisk mod hinanden, og ikke banede Vei til den vigtige Sags Afgjørelse, som var den egentlige Gjenstand for Mødet.

Derefter skredes til Udnævnelsen af tvende Committeeer, nemlig Redactionscommitteeen og Constitutionscommitteeen. Til Medlemmer af den første valgtes Sverdrup, Grøgaard og Jacob Aall.ⁿ²⁵ Ligesom dette Arbeide ikke kunde behandles med Omhu, fordi Medlemmernes Tid var optagen af Thingforretninger, saa kunde det efter sin Natur heller ikke blive interessant. Det maatte være en kort og tør Journal over hvad der dagligen blev forhandlet, uden politisk Farve, og uden at optage den interessanteste Deel af Storthingsforhandlingerne, nemlig Debatteerne over de behandlede Gjenstande. Dertil kom, at der manglede Anstalter til en øienbliklig Trykning, der med

tilbørlig Hurtighed forplantede Begivenhederne, medens de havde Nyhedens Interesse. Der befandtes vel paa Eidsvold et Feltrykkeri, men det arbeidede langsomt og maadeligt. Man maatte saaledes kun vente at finde Forhandlingernes tørre Ribbeen, og disse kom tildeels saa seent i Publikums Hænder, at de offentlige Tidender havde anticiperet Beretningens Nyhed. Hvad der leveredes til denne, kom mestendeels fra Grøgaards ^[54] Haand, som dertil havde meest Tid, da han ei var Medlem af Constitutionscommitteen. [n26](#)

Derefter sammensattes Constitutionscommitteen, og til dens Medlemmer, hvis Antal bestemtes til 15, udnævnedes i følgende Orden efter Stemmernes Antal: Oberst Hegermann, Sorenskriver Falsen, Professor Sverdrup, Jernværkseier Aall, Sognepræst Rein, Capitaine Motzfeldt, Etatsraad Rogert, Grev Wedel-Jarlsberg, Justitsraad Diriks, Pastor Wergeland, Oberstlieutenant Stabel, Toldprokureur Omsen, Provst Schmidt, Kammerherre Petersen og Provst Middelfart – de sidste tvende efter Lodkastning med Sorenskriver Christie.

Samme Dag overgaves Prindsen Forsamlingens Takadresse gennem den Committee, som havde udarbejdet den, og Prindsen gav derpaa følgende Svar:

^[55] «Ethvert Beviis paa det norske Folks Tilfredshed med mine Bestræbelser er mig dyrebart, hvor meget mere Værd maa det have for mig, fremført ved Nationens udvalgte Mænd. Min Bevidsthed siger mig, at jeg har udrettet Noget til Fædrelandets Frelse; det er til Dem at udrette Mere. Ved det Fædrelandssind og den Driftighed, der vil besjæle Deres Forhandlinger, vil De snart tilendebringe det vigtige Foretagende, at skjænke Norge en Constitution, som eendrægtigen skal forsvares og haandthæves, og hvortil jeg ønsker Dem Held. Jeg beder Dem at bevidne Rigsforsamlingen min Erkjendtlighed og Tak.»

Om Aftenen skal Prindsen have yttret sin Tilfredshed med det Udfald, som Wedels Yttringer havde givet Wergelands Forslag, og derhos det Haab, at man i Forsamlingen vilde afholde sig fra personlige Fornærmelser, og at der maatte gives Medlemmerne Anledning til paa det frieste at yttre deres Tanker.

Den 13de April begyndte Constitutionscommitteen sit vigtige Arbejde, og det vil maaskee ikke være upassende at indlede vore Læsere i en Forsamling, som i et Par Uger fuldbyrdede Udkastet til en Grundlov, der vistnok har sine

Ufuldkommenheder, men som senere saa ofte er bleven roest af de meest kompetente Dommere. Det maatte opvække Forundring, at et Arbeide af den Vigtighed og vanskelige Beskaffenhed kunde fremmes og fuldbyrdes i et saa kort Tidsrum af Mænd, som mestendeels ingen Deel havde taget i Statsstyrelsen, som havde været Medlemmer af en Stat, i hvilken der ikke gaves Folket Anledning til at give sin Stemme i Statens Anliggender, og derfor havde bortfjærnet Tanken fra Alt, hvad der angaaer Statsform og Statsstyrelse. Sagen syntes saaledes nedlagt ^[56]baade i ukyndige og uøvede Hænder. Men deels lettedes Arbeidet ved en forberedende Understøttelse af kyndige Mænd udenfor Forsamlingen, deels ved Medlemmernes særegne Talent og Kundskaber, deels ved den store Simplicitet i det norske Statslegemes indvortes Organisation, og ved Constituenternes rolige, mestendeels fra udvortes Paavirkning befriede Stilling.

Et særdeles vigtigt Middel til Arbeidets Fremme vare de forskjellige Udkast til en Constitution, som indleveredes til Committeeen. Af disse Forslag indsendtes flere, samt et Exemplar af de forenede Staters Constitution, ligesom enkelte Medlemmer havde udarbeidet andre, som ei fremlagdes, men som Committeeen benyttede under Paragraphernes Udarbeidelse. Men især var det Udkast, som var forfattet af Sorenskriver Falsen og Lector Adler, til stor Nytte og Veiledning ved Committeeens Arbeider, og det var som en bestandig Ledetraad, der førte den Skridt for Skridt igjennem dens Undersøgelser. ⁿ²⁷ Man vil vistnok, ved at sammenligne dette Udkast med Norges Grundlov, finde en stor Ulighed imellem hiint og denne: i Grundloven en større Orden med Hensyn til Materiens Hovedinddeling, en meer sammentrængt Korthed, et mere passende Lovsprog, udtrykt i korte befalende Sætninger, uden lange og uhensigtsmæssige Raisonnements, og et større Fremskridt af Tidsideerne paa Frihedens Bane. Der er saaledes Grund nok til at give Constituenterne deres Priis for Værket, hentet fra de Kilder, ^[57] som de fandt i deres egen Kreds, uden at Æren fordunkles ved de Hjælpebidler, som tilhændekom dem udenfra. Man kan overbevise sig herom ved at sammenligne dette Forslag med det fuldbyrdede Værk. Men derhos kan det ikke nægtes, at dette Udkast især var af største Nytte for Committeeen, og tjente til Forkortelse af dens Arbeide, ligesom det vil findes, at Grundlovens og Udkastets Forfattere ofte stødte sammen i Grundforfatningens

Hovedbestemmelser, ja endog i nogle mindre hensigtsmæssige Paragrafer. [n28](#)

Men fornemmeligen maa vi i Committeens egen Sammensætning søge Forklaringen til Arbeidets Beskaffenhed, og, for at overbevise os derom, behøve vi kun at kaste et Øie paa de Mænd, som omringede Committeens Arbeidsbord. Neppe gaves der et eneste Medlem af denne lille Forsamling, som jo var gjennemtrængt af den varmeste Fædrelandskjærlighed, og oprigtig Attraa efter at udføre det vigtige Arbeide paa en hensigtsmæssig Maade. I dette Punkt stødte Alle sammen, om der endog vare de forskjelligste Anskuelser om Landets politiske Stilling og om Valget af Rigets Styrer. Den sidste Bestemmelse kom under Committeens Undersøgelse ikke paa Bane. Alt Stof til Splid og Tvedragt var saaledes bortfjærnet, og Alles Øiemed gik ud paa at skabe en Forfatning, som kunde fremme Fædrelandets Held, til hvilken Kongestamme end Tronen skulde overgives. [n29](#) Et dobbelt omhyggeligt Valg havde [\[58\]](#) besat dette mærkelige Rundbord. Disse Mænd vare under de reneste fædrelandske Hensyn af det nyfødte Nore store Valgforsamling udkaarede til at møde paa Thinge, og ved et engere Valg iblandt de udkaarede Thingmænd selv, vare de af Rigsforsamlingen udpegede som de dygtigste Grundlovsforfattere. Og nægtes kan det ikke, at flere af Committeens Medlemmer vare [\[59\]](#) udrustede med Evner og Kundskaber, som gave deres Stemme Vægt i Committeen, og befordrede Arbeidets Fremme.

Grev *Wedel* var ogsaa i denne Henseende Een af Committeens meest indsigtfulde og virksomme Medlemmer. I Særdeleshed var han vel bevandret i Statsformens høiere Forgreninger, hvilke han dels kjendte af Erfaring, som Medlem af den forrige Regjeringskommission, dels med Flid fra Barndommen havde sat sig ind i efter den engelske Statsstyrelses Norm. Med Hensyn til den udøvende Magts Rettigheder, og dens Forhold til den lovgivende Magt, saavelsom til Statsorganisationen i Statens høiere Led, var Wedels Raad og Stemme den vigtigste. Enhver af de Paragrafer i Grundloven, som omhandle denne Sag, bleve af ham omhyggeligen drøftede, og de fleste Bestemmelser af den Art skyldes hans Virksomhed. Paa en Maade kunde han betragtes som det aristokratiske Princip og den udøvende Magts Repræsentant i Committeen. Han gav vistnok ikke den demokratiske Aand, som gik igjennem Committeearbeidets Bestemmelser, sit ubetingede Bifald, og søgte derhos at give den udøvende Magt

den Kraft ^[60] og Indflydelse i Statsstyrelsen, som kunde tilveiebringe en passende Ligevægt. Men da det demokratiske Princip var det raadende, var hans Modifikation til den modsatte Retning paa sit rette Sted, og denne Verelvirkning af forskjellige Ideer mellem oplyste og fædrelandskindede Mænd maatte være til Gavn for Sagen.

Da *Falsen*, Committeens Formand, var tilstedeværende Forfatter af det Udkast, som behandlede, saa maatte det ventes, at han tog varm og jevnlig Deel i Debatterne. Men som han var Een af Committeens kyndigste Medlemmer, var han derhos ogsaa en haardnakken Forsvarer af egne Meninger. *Falsen* manglede ikke den Bøielighed i Ideernes Opfatning, som er Resultatet af Tidens Fremskridt, prøvet Erfaring og en dybere Granskning. Men den Stilling, hvorpaa han for Øieblikket stod, forsvarede han med en Heftighed, der stundom grændsede til Eensidighed, og et Alvor, der ikke sjeldent nærmede sig til Barskhed. Saaledes var han visseligen Een af de virksomste Forfremmere af det Grundlovsværk, hvortil han havde indleveret et Udkast; men han fulgte sit Thema Skridt for Skridt, og det var vanskeligt at bevæge ham til Forandringer, hvorved Diskussionerne stundom gik i Langdrag. Paa dette Sted havde imidlertid denne Ubøielighed ogsaa sin store Nytte; thi derved fængsledes Committeens Arbeide til det indleverede Udkast, og tilveiebragte en vis systematisk Orden i Forhandlingerne. I denne Skole kunde desuden ingen fix Idee uprøvet finde Indpas; thi den prøvedes af Medlemmernes sunde Fornuft, liberale Anskuelse og sikre Takt i deres Oversyn over det Hele. ⁿ³⁰

^[61] Justitsraad *Diriks* var som Committeens Lexikon med Hensyn til andre Landes Constitutionsformer. Saasnart en Paragraph kom under Behandling, vidste han, hvorledes Sætningen var formet i andre Constitutioner, og hans lykkelige Hukommelse og store Lovkundskab kom Forsamlingen herligen tilpas. Da han med Hensyn til politiske Partier iagttog en bestemt Neutralitet, og som dansk Mand stor Tilbageholdenhed i sine Ytringer, deeltog han i Forretningerne paa Eidsvold i det Hele med stor Rolighed, og uden at blande sig i Afgjørelsen ^[62] af det store politiske Spørgsmaal. Imidlertid fulgte han opmærksomt Forretningernes Gang, og holdt en Dagbog over Forhandlingerne, som han meddeelte sine Committenter, og som vidnede baade om hans Upartiskhed i

hans Domme, og hans Virksomhed under den vigtige Forretning. [n31](#)

Capitaine *Motzfeldt* hørte ogsaa til Committeeens virksomste Medlemmer. Han var nøie bekendt med den engelske Forfatning, var en ivrig Forsvarer af Folkets Rettigheder, og prøvede med Skarpsindighed og Sagkundskab de Sætninger, som i Committeeen behandlede.

Wergeland var en opmærksom iagttager af Forhandlingernes Gang i Committeeen, og flittigen tilrede med Bemærkninger, tagne af hans medbragte Udkast til en Forfatning, der dog ikke fuldstændigen blev forelagt Forsamlingen til Bedømmelse. Det feilede heller ikke, at hans Anmærkninger ofte faldt paa det rette Sted, og tildeels ogsaa toges til Følge; men stundom hendte det og, at han forsinkede Forhandlingens Gang ved at holde fast paa Meninger og Ideer, som han bragte med sig fra sit Studeerkammer, og som ikke altid vilde passe i Anvendelsen. Der var, som ovenfor bemærket, Ingen tilstede paa Eidsvold, der omhyggeligere end *Wergeland* havde sat sig ind i Statsforfatningens Former, og flittigere derom meddeelte sine Ideer; han stilles derfor med Rette blandt de virksomste Constituentere, ligesom nogle ikke uvigtige Bestemmelser i Grundloven skyldtes ham.

Oberst *Hegermann* var især virksom ved Værnepligtens Bestemmelser, om hvilke han havde de strengeste Begreber, [\[63\]](#) der gik ud paa deres lige Fordeling paa alle Statens Borgere. Især ansaa han den almindelige Udøvelse af Værnepligten som gavnlig og nødvendig under Statens nærværende Stilling. Men han fremsatte sine Meninger stedse med stor Humanitet, han hørte venligen paa de Indvendinger, som gjordes mod hans Sætninger, og fremkaldte just Modstand for at foranledige en omhyggeligere Drøftelse. Han gav derpaa et stort Beviis, da Medlemmerne af Værnepligtcommitteeen skulde vælges; thi da bidrog han Sit til, at der valgtes Mænd, der havde været hans ivrigste Opponenter.

Foruden *Falsen* og *Diriks* havde Committeeen tvende juridiske Medlemmer, Etatsraad *Rogert* og Toldprokureur *Omsen*. [n32](#) Om *Rogerts* Kundskaber kunde ingen Tvivl være, men hans Sygelighed hemmede hans Virksomhed. Denne alvorlige og stille Mand, der var meer Olding formedelst Svaghed end af Alder, tog liden Deel i Committeeens Forhandlinger, saavel som i Rigsforsamlingens i det

Hele. Fædrelandets politiske Farer forøgede hans melankolske Stemning, hvilken han dog sjeldent og kun i Vennekreds lagde for Dagen i enkelte Ulykkes-Spaadomme. Kun da Talen var om Kongens Kroning kom han noget i Aande, og ivrede for at den skulde skee i Trondhjem, hvilken Bestemmelse i Grundloven ogsaa skyldes ham.

Omsen, som havde et mere praktisk Blik end dybt Studium, var især vilksom ved Udarbeidelsen af Capitlet om den dømmende Magt. Forøvrigt var han En af Forsamlingens frimodigste Medlemmer, der udtalte sin Mening og Overbeviisning ^[64] uden Frygt og Bihensyn. Der var Ingen i Rigsforsamlingen, der udtrykte sig friere om Landets politiske Stilling og om Selvstændighedsværket, og gik dettes ivrige Forfægtere nærmere paa Klingen end Omsen. [n33](#)

Af de 3de geistlige Repræsentanter, som foruden Wergeland vare Medlemmer af Constitutionscommitteen, Rein, Schmidt og Middelfart, toge de tvende første liden Deel i det egentlige Constitutionsværk. Deres Tanker vare mestendeels henvendte paa Fædrelandets politiske Stilling, Selvstændighedens Forsvar og Kongevalget. Der var intet Medlem paa Thinget, hvis Taler i denne Henseende gjorde større Indtryk paa Forsamlingen end Reins; de henreve den til det meest larmende Bifald, og understøttede meest Prindsens store Planer. Forøvrigt var han, baade i Committeen og i Forsamlingssalen, mestenendeels taus, og kun da Paragraphen om Adelsens Rettigheder skulde indføres i Grundloven, udtalte han sin Ringeagt for disse uvæsentlige Rettigheder, som han i sine Digte og sin daglige Omgang stedse lagde for Dagen. [n34](#)

^[65] Provsten *Schmidt* hørte med Liv og Sjæl til Selvstændighedspartiet, hvis Sag han paa alle Maader søgte at fremme; men ogsaa han tog mindre Deel i det egentlige Constitutionsværk, og de faa Forslag, som han gjorde i Committeen og Forsamlingen, faldt igjennem. [n35](#)

Provsten *Middelfart* var i Committeen som i Rigsforsamlingssalen en human Forsvarer af liberale Anskuelse med Hensyn til de Paragrapher i Grundloven, som angaae den herskende Religion, og det var ikke hans Skyld, om disse tildeels fik en Form, der afviger fra den liberale Aand, som gaaer igjennem Grundlovens

Bud. Hans Foredrag understøttedes senere ved hans Taler i Thinget, som vare blandt de smukkeste og grundigste, som bleve hørte inden Eidsvoldssalens Vægge. [n36](#)

[66] Sverdrup tog vel sjældent nogen alvorlig Deel i Detailen af Committeeens vidtløftige Debatter om Constitutionsværket; men hans Bemærkninger vare der som i den store Forsamling træffende, skarpe og veiledende, og bidrog til at give mange Sætninger saavel i Form som Materie sin rette Plads og Betydning.

Oberstlieutenant Stabel og Kammerherre Petersen, begge dygtige og høiagtede Officerer, gjorde ingen Fordring paa Bekjendtskab med Constitutionens Væsen, og lode kun sjældent deres Stemme høre uden naar militaire Gjenstande forhandlede. [n37](#)

[67] Der gaves saaledes vistnok flere Medlemmer af Constitutionscommitteen, af hvis Virksomhed der ikke viiste sig mange aabenbare Spor, fordi de lidet havde forberedt sig ved foregaaende Studium af Statsforfatningens Væsen, og ikke medbragte skriftlige Nedtegnelser. Men det tjente derhos til Sagens Fremme, at der gaves Mænd, som uden forudfattede Meninger overveiede og bedømte den forelagte Gjenstand, og som toge sine Beslutninger efter den Sags Beskaffenhed, som forelagdes dem, meer end efter det Normal, som de selv havde medbragt. Det kan derfor ikke nægtes, at Constituenternes Personlighed, deres Evner, varme Iver for Sagen og deres fædrelandske Sind bidrog til at give Værket den Grad af Fuldkommenhed, som det monne have modtaget, og at de forberedende Arbejder og Medlemmernes foregaaende Studium meget lettede dets Gang. Denne heldige Omstændighed raadete tildeels Bod paa den Mangel paa Indsigt og Erfaring i Statsstyrelsen, som maatte forudsættes i en Forsamling af den Art, medens det ikke er at undres over, om denne Mangel hist og her maatte give sig tilkjende i enkelte Grundlovsbestemmelser.

Men disse Elementer til et passende Constitutionsværk vare ikke de eneste, som beredte dets hensigtssvarende Udførelse. [68] Den særdeles simple Organisation af Norges indre Forhold bidrog usigeligen til at lette Arbeidet. I den Henseende gives der, som forhen bemærket, faa eller ingen Lande i Europa, i hvilke det er lettere at forberede Overgangen til Lighed i Betingelserne for den

borgerlige Virksomhed, og overhovedet i en borgerlig Stilling, end i Fædrelandet. Norge havde vistnok i flere Aarhundreder været undergivet en Regjering, som Lovens despotiske Bogstav giver en tung Haand over Folkets Skjebne, men som i Hovedsagen havde ført Scepteret med milde Hænder. Det havde mange Klager at nedlægge for den danske Trone, og hævdede stundom sin Røst høit i denne Henseende, men Klagerne angik mere Handelsvirksomhedens Bevægelser, som efter dennes almindelige Stilling, og formedelst usunde Begreber om Reglerne for den indvortes Vindskibelighed, paa mange Maader indskrænkedes, end de væsentlige og uvæsentlige Fortrin, som lette Enkeltes Skridt paa deres jordiske Bane paa deres Medborgeres Bekostning. I denne Henseende havde Norges Stilling under Foreningen stedse været høist forskjellig fra Danmarks, og det kunde betragtes som en Foederativstat, der styredes efter ganske andre Principer end Forbundsstaten. Norges Natur er simpel i sine Gaver; den lader ikke dets Indbyggere mangle Ernæringsmidler, og giver et blandet Felt for den borgerlige Vindskibelighed; men der gives ikke den Anledning i Norge til at sammenhobe store Eiendomme, og der at indføre Feudalismens systematiske Tvang, som i de af Naturen mere velsignede Lande. Denne Simpelhed i Landets indvortes Forhold er desuden fremledet af historiske Grunde, som det ligger udenfor dette Værks Grændser at eftergrandske. Vi berøre kun denne Omstændighed som en forklarende Grund til at lette Constituenternes Arbeide. Endog mindre kyndige Bygmestere ^[69] kunde af saa simple Elementer opføre et Constitutionsværk, som havde en vis Grad af Fuldkommenhed, og tilfredsstillede Folkets Krav paa Lighed i borgerlig Stilling.

Men i Særdeleshed maatte Constituenternes frie Stilling, uden nogen mærkelig udvortes Paavirkning, meget lette deres Bestræbelser for at sammensætte en paa Frihed, Lighed og en passende Magtfordeling grundet Statsforfatning. I den Henseende skylder Norge Regenten, som havde overtaget Rigets midlertidige Bestyrelse, stor Erkjendtlighed; thi om han end ikke ganske afholdt sig fra Indblanding i Forsamlingens Virksomhed, gjorde han dog stedse dette med Delikatesse og Maadehold. ⁿ³⁸ Uden denne Frihed i Undersøgelsernes Gang vilde neppe Grundloven have faaet et saadant Udseende. Under Selvstændighedens Ægide og i Kredsen af Landets egne Repræsentanter, fik

Værket uden Tvivl en langt anden og liberalere Form, end om det var blevet til under Sveriges imponerende Indflydelse, der understøttedes af Europas mægtigste Stater, og grundede Foreningsacten paa Betingelser, der i høieste Grad krænkede Folkets Rettigheder. Nu afgjordes Grundlovens Paragrapher med stadigt og udeelt Hensyn til Norges eget Tarv, og der var ikke mindste Tanke om at indpode nogen Green af fremmede Landes Indretninger i den nye Stat, eller at modificere Grundformen efter nogen Art af Sammensmeltning med et andet Rige. Constituenterne vare endog betænkte paa at bortfjerne Muligheden af at indblande fremmede Safter i Statslegemet, [70] og dertil henpegede aabenbart nogle af Grundlovens Bestemmelser. Fra denne Side betragtet maa Selvstændighedsværket gives sin Priis; thi det skyldes dets Tilhængeres Ubøielighed, deres kjække og dristige Beslutninger, at Grundloven fik sin til Landets indvortes Beskaffenhed svarende Form. Dertil kom, at Regentens særegne Stilling meget befordrede Constituenternes Frihed i deres Undersøgelser, og bevægede ham til kun med Varsomhed og Maadehold at blande sig i deres Diskussioner og Bestemmelser. Det tilkommer os ikke her at bedømme Regentens Anskuelser om Folkets og Regjeringens gjensidige Forhold og Rettigheder. Vi have her kun at gjøre opmærksom paa de Velgjerninger, som han skjænkede Fædrelandet i Skilsmisens Øieblik. Men hvordan endog hine monne have været, saa vare de underordnede andre Betragtninger. Det var øiensynligt, at Regenten var Norges Selvstændighedssag med Liv og Sjæl opoffret, og at hans Hu stod til at bestige Norges Trone. Endskjønt han vel vidste, at Meningerne om Landets politiske Stilling vare deelte, og at Ideer derom, forskjellige fra hans, vare i Omløb, forudsatte han det dog som givet, at Almeenstemmen var paa hans Side. Han slyngede et Anathem mod dem, som ikke hyldede den absolute Selvstændighed, og alle hans Foranstaltninger og Ytringer vare som en Fodskammel til den nye Trone. Neppe vil man kunne nægte, at jo Regenten og hans Tilhængere gjorde Forsøg paa at lede Forsamlingens Stemme med Hensyn til et Kongevalg – og paa hvem kunde Valget dengang falde uden paa Prindsen selv? – Derimod er det ikke Forfatteren bekjendt, at Prindsen alvorligen søgte at tilegne sig nogen afgjørende Indflydelse paa Constitutionsværkets indvortes Bygning og Bestemmelse, omendskjønt han gjorde nogle Forsøg paa at fremme sine Ønsker. [71] Flere af hans Ytringer gik

endog ud paa en Hylding af Grundsætninger, der indskrænkede Kongemagten og understøttede Nationalønsker og Fordomme. Pluraliteten, og det for en stor Deel talentfulde og tænksomme Medlemmer, stiledede til samme Selvstændighedsmaal som Regenten. Det var dem saaledes magtpaaliggende at gjøre Grundloven folkelig og vinde den store Hob, ved at bringe saavidt muligt Ligevægt i Betingelserne for den borgerlige Virksomhed, og forevige Institutioner, som ere rodfæstede i Alderdommen, og hvorved Folkets Sind hænger. Hertil høre de liberale Almeensætninger om Næringsfriheden, Værnepligten samt Odelsrettens evige Forplantelse til Efterslægten o.s.v. Enkelte Paragrapher smage af den Haand, som udkastede dem, saasom Forbudet i den 98de § mod. at ingen Afgift skal svares til Statskassen af Sportler, som erlægges til Rettens Betjente.ⁿ³⁹

Naar vi saaledes ville eftergranske Grunden til, at et Værk af den Art kunde fuldbyrdes saaledes og i en saa kort Tid, saa maa vi oversee den Række af Mænd, i hvis Hænder Nationen havde nedlagt sin Skjebne; vi maa betænke den Simpelhed, som allerede forud herskede i Landets indvortes Forhold, og den Frihed, hvormed det var Constituenterne overladt at fuldbyrde Værket. Derhos kunne vi ikke gaae i Rette med dem, som yttre den Mening, at Grundloven – endskjønt den visseligen ikke i fyrstelig Stil kan kaldes et Hastværksprodukt – i flere Stykker havde kunnet Modtage en større Fuldkommenhed, naar større Kundskab og især større Erfaring havde raadet i Forsamlingen, og naar en længere Tid havde været givet til ^[72] Værkets Fuldbyrdelse. Værket selv er iøvrigt blevet behandlet med saa megen Ærefrygt af Nationen, at dens Repræsentanter efter 30 Aars Forløb saagodt som ingen Tøddel have forandret i dens Bestemmelser.

Den 14de April forlod Prindsen Eidsvold, og før Afreisen kaldte han Kammerherre Anker for sig, og erklærede ham, at det herværende Militaire nu var underlagt Rigsforsamlingens Befaling, og at han som Præsident havde at meddele Ordres til dem og de civile Betjente der paa Stedet. I Følge deraf indfandt sig nogle Officerer hos Præsidenten for at erfare, om han forlangte Æresvagt for Forsamlingen, hvilket han paa dens Vegne frabad sig.ⁿ⁴⁰ Der blev iligemaade af Rigsforsamlingens Marskalk, Eliason, spurgt Anker, om han vilde

spist ved eget Bord, omringet af et udvalgt Selskab, men ogsaa dette frabad han sig. – Ved Prindsens Afreise overleverede han Anker en Hoben Aviser til Fremlæggelse i Forsamlingen med den Bemærkning, at han vilde finde, at han (Prindsen) deri ei var bleven roest. Det mærkeligste af disse Avisers Indhold var 2de Breve, som vare indrykkede i en svensk Avis, fra den svenske Kronprinds til General Essen, i hvilke han yttre sin store Forundring over Prinds Christians Fremfærd.ⁿ⁴¹ Disse Breve vare ikke skikkede til at berolige Gemytterne, da de dels indeholdt faktiske Urigtigheder med Hensyn til Rigets Stilling og Folkets Tænkemaade, dels grundede Sveriges Ret til Norges Overgivelse paa Argumenter, hvis Gyldighed Norge ei kunde erkjende, og endeligen behandlede en elsket Fyrste med en Ringeagt, som ingen Gjenklang fandt i ^[73] Nationen. Disse Breve læstes derfor med fast almindelig Uvillie. Den samme svenske Avis indeholdt imidlertid andre Efterretninger, som vare mere nedslaaende. I denne Avis paaberaabtes officielle Dokumenter, som beviste Englands Hensigt at understøtte Sverige, og deriblandt et Brev fra Castlereagh til den svenske Minister, hvori det samme berettes om Keiser Alexander og hvori der med haarde Udtryk om Norges Fremfærd erklæres, at Norge skulde undertvinges, om det ikke godvilligen forenede sig med Sverige. Disse Dokumenter gjorde vel Indtryk paa de Tilstedeværende, men de formaaede ikke at berøve Selvstændighedens Forsvarere Haabet om et lykkeligt Udfald af Prindsens høie Planer; thi man troede bestandigen, at den Stemme, som havde reist sig i England for Norges Sag, skulde bevirke Englands Neutralitet, ja endog dets Understøttelse af Norges Selvstændighedskamp. Andre Medlemmer, som vare mere svagttroende, foreviiste den Dag Breve fra England, hvori der fortaltes, at der var lagt Embargo paa norske Skibe, og at Kommunikationen med Norge var hævet. Men Efterretninger af den Art gik kun fra Haand til Haand imellem dem, som havde samme politiske Anskuelse, og meddeeltes kun de moderateste Selvstændighedsmænd, da de Ivrige blandt disse vare saa faste i deres Meninger, at ethvert Forsøg paa at rokke dem vilde været forgjæves, og kun have fremkaldt unyttige og bittere Tvistigheder imellem Hovedpartierne.

Den 15de April var Constitutionscommitteen i Arbeide baade Formiddag og Eftermiddag, og overveiede de Grundsætninger, paa hvilke Regjeringsformen

skulde bygges. Til Committeens Formand valgtes Sorenskriver Falsen. Man blev enig om at udelade de almindelige Grundsætninger, Laanesætninger af Philosophi og Folkeret, som findes i nogle andre ^[74] Constitutioner – og som ogsaa vare satte i Spidsen for det Adler-Falsenske Udkast – og strax skride til Constitutionens positive Bestemmelser. For imidlertid at lette Arbeidet og gaae frem med Sikkerhed i sine Overveielser, besluttedes gjennem Committeens Formand at forelægge Forsamlingen de udarbeidede Principer til Antagelse. Disse Grundsætninger vare følgende:

- 1) Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki.
- 2) Folket bør udøve den lovgivende Magt igjennem sine Repræsentanter.
- 3) Folket bør have Ret til at beskatte sig igjennem sine Repræsentanter.
- 4) Krigs- og Fredsretten bør tilkomme Regenten.
- 5) Regenten bør have Ret til at benaade.
- 6) Den dømmende Magt bør være særskilt fra den lovgivende og udøvende.
- 7) Trykkefrihed bør finde Sted.
- 8) Den evangelisk-lutherske Religion bør forblive Statens og Regentens Religion. Alle Religionssekter tilstedes fri Religionsøvelse, dog ere Jøder fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.
- 9) Nye Indskrænkninger i Næringsfriheden bør ei finde Sted.
- 10) Personlige eller blandede arvelige Forrettigheder bør ikke tilstedes Nogen for Fremtiden.
- 11) Statens Borgere ere i Almindelighed lige forpligtede til i en vis Tid at værne om Fædrelandet uden Hensyn til ⁿ⁴² Stand, Fødsel eller Formue.

«Nærmere Bestemmelser og Indskrænkninger ville blive at tilføie ovenanførte Grundsætninger ved Statsformens Udarbeidelse.»

^[75] Et Exemplar af disse Grundsætninger bleve uddeelte til hver af Repræsentanterne, og Debatterne om deres Antagelse udsattes til den følgende Dag.

Den 16de April var en urolig Dag, paa hvilken Gemytterne gjærede meer end sædvanlig. Strax om Morgenen var Posten ankommen og havde medbragt adskillige hverandre ganske modsigende Efterretninger, som til forskjellig

Hensigt bleve satte i Omløb af de tvende Partiers Tilhængere. Fra Tønsberg berettedes igjennem denne Byes Repræsentant, Carl Stoltenberg, der var en varm Forsvarer af Selvstændigheden, at 30,000 Tønder Korn vare ankomne til norske Havne paa Vestlandet, og at der fra Danmark gjordes Anstalt til flere Udskeibninger. Repræsentanten fra Christiansand, O. C. Mørch, som hørte til Tvivlerne, meddeelte derimod en ved Politiforhør bekræstet Efterretning, at de norske paa Nordstrand liggende Fartøier vare lagte under Embargo. Meddelelsen af disse Efterretninger satte Gemytterne i en urolig Bevægelse, og frembragte Strid og tildeels Mundhuggeri Mellem Medlemmerne.

Neppe havde Forsamlingen taget Sæde i den store Sal, og neppe var den første af Committeen forfattede Grundsætning forelæst, førend heftige Debatter abndedes om dens Udtryk. Capitain Holck paastod, at der burde tilføies den første Grundsætning, som lød: «Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki» de Ord: «og Regenten bære Titel af Konge.» Dette Forslag opvakte megen larmende Bevægelse i Forsamlingen; man begyndte at tale i Munden paa hverandre, og Præsidenten, der ikke havde stor Færdighed til at lede Thingets Forretninger med Held under gjærende Bevægelser, havde Møie med at holde Orden i Forretningernes Gang. Dog hørtes der ingen Klokke. Da imidlertid Rolighed nogenlunde var tilveiebragt, [76] reiste Wergeland sig og holdt en lang Tale, hvori han gjennemgik de forskjellige Regjeringsformer. Den var vist udarbeidet med Flid, og maatte kunne læses med Interesse; men den fremsattes ikke paa rette Sted, den hørtes med Uvillie af hans Modstandere, og næsten Enhver i Forsamlingen saae med Længsel dens Ende imøde. Han blev derfor flere Gange afbrudt ved nogle af Tilhørernes Raab: «til Sagen», og da Capitain Holck endog forenede dette Raab med Hyssen, studsede Taleren derved og vilde afbryde. Men Præsidenten erklærede, at det maatte være Wergeland, som enhver Repræsentant, uformeent at yttre sine Tanker om den Sag, der var under Behandling, og at denne just dreiede sig om den Regjeringsform, som skulde indføres i Norge. Wergeland fortsatte derfor Forelæsningen af sin Afhandling. Imidlertid blev Foredraget ogsaa Præsidenten for vidtløftigt. Han afbrød Taleren midt i Talens Løb med det Spørgsmaal: «Maa jeg spørge Hr. Pastoren, om der endnu er meget tilbage af denne Afhandling?» Nu pakkede Wergeland sine

Dokumenter sammen med de Ord: «at han ei vilde besvære Forsamlingen med et Foredrag, som ei fandt Behag.» Derefter understøttede Falsen Holcks Mening, og endskjønt Wedel og Flere med ham paastode, at Regentens Titel, hvorom Grundsætningen Intet taler, ei nu kunde komme under Votering, fordi Reglementet forbød at ventilere om Noget, som ei i et foregaaende Møde var fremsat, gik dog Falsens Mening igjennem med 78 Stemmer mod 29. Grundsætningen kom nu til at lyde saaledes: «Norge skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Rige, og Regenten skal føre Titel af Konge.» Wergeland og Hount tilføiede Betingelser for deres Votum. Wergelands lød: «Jeg stemmer for at Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki. [77] Regenten fører Tital af Konge, saafremt Staten har Evne til at soutinere dette Navns Værdighed og tillige sin Uafhængighed. Riget bør være udeleligt.» Hounts Betingelse var: «at dersom Tronarvingen skulde mangle de fornødne Naturanlæg, og af den lovgivende Magt ved 3de gjentagne Dekreter erkjendes uduelig, bortfalder hans Arveret, og en anden Prinds af Blodet constitueres.» I denne Votering i det Hele kom allerede de forskjellige politiske Meninger tilsyne. I de 29 Medlemmers Votering, som havde stemt mod Holcks og Falsens Tillæg, laae deres Opposition mod Kongevalget.

Da den 11te Grundsætning om Værnepligten fremsattes, oplæste Kammerherre Løvenskjold en velskreven Plan, som af Mange blev optagen med Bifald, der gik tildeels ud paa at indføre den gamle Udskrivningsmaade, at visse Lægder skulde levere Mandskaber, uden at Værnepligten skulde paalægges personligen, og at Lægderne skulde forsyne det stillede Mandskab med det Fornødne. Men dette Forslag lignede for meget den svenske Udskrivningsmaade, og gav for megen Anledning til personlig Fritagelse for Værnepligt, til at kunne vinde Stemme fleerhed for sig. Især fandt Ideen en stor Modstander i Oberste Hegermann. Ogsaa han oplæste nogle Bemærkninger, som han havde gjort om Udskrivningsvæsenet, der gik ud paa at Alle burde være lige værnepligtige. Han tilføiede, at han havde udarbeidet en Plan, som han i sin Tid vilde fremlægge. Med Hensyn til Løvenskjolds Forslag erklærede han, at han med Modbydelighed vilde kommandere over slige Leiesvende, som Armeens Rækker, om dette Forslag gik igjennem, vilde blive fyldt med. Wedel derimod og Flere med ham, opponerede stærkt mod Hegermanns Forslag, der gik ud paa Conskription,

hvilket Greven ansaae for at være saa forhadet af den almindelige ^[78] Mening, at dens Indførelse kunde medføre mange gode Borgeres Emigration. Disse Debatter gave Anledning til Sagens Udsættelse, for at give Grundsætningen sin rette Form paa sit Sted i Grundloven.

Det til 8de Grundsætning gjorte Tillæg om Jødernes Udelukkelse, opvakte ogsaa nogen Strid. Provst Middelfart fortsatte sit Forsvar i Committeeen for Jødernes Antagelse i en vakker og vel udarbejdet Tale, der var beriget med flere historiske Noticer, og hvori han fremstillede det Inhumane og Intolerante i, at udelukke en stor Klasse af Medmennesker formedelst Troesforskjel af vort Statssamfund. Hans Mening understøttedes af Flere. Ogsaa Wedel ansaa det for inhumant at udtale Jødernes Udelukkelse som en Grundlovsbestemmelse. Mod Jøderne taledede især Præsten Grøgaard. Han fandt det betænkeligt at hæve en saa ældgammel Bestemmelse, og frygtede for at Landet vilde blive oversvømmet med Udskuddet af denne skakrende Nation, som ikke fandt sig bunden ved Landets Religion og Statsformer. Der fandtes, meente han, intet Inhumant i at indføre en Bestemmelse, der bevarede en gammel Tingenes Orden. *Motzfeldt* bemærkede, at det ikke var Religionsforskjellen, som bevægede ham til at stemme for Jødernes Udelukkelse. Han fandt et vigtigere Argument derfor i den Erfaring, at Jøder i intet Land, endog efter flere Generationer, assimilerede sig med Folket, men ansaae sig stedse kun som Jøder. Pluraliteten bifaldt denne Anskuelse og Grundsætningen blev staaende som den af Committeeen var foreslaaet. ⁿ⁴³

^[79] Ritmester Heidemann fremsatte i Anledning af den 10de Grundsætning et Forslag, at Adelens arvelige Rettigheder skulde indskrænkes til deres nærmeste Arvinger. Men ogsaa dette Forslag udsattes indtil Undersøgelsen om Paragraphens Tillæg og Modifikationer senere skulde foredrages.

Præsidenten gjorde derefter Forsamlingen opmærksom paa, at den i Følge Reglementet til næste Møde maatte være betænkt paa Valget af en ny Præsident, og tillige paa efter Regentens Forlangende at udnævne en Committee, der skulde undersøge Finantsernes Tilstand, og i Overlæg med Finantsdepartementet forfatte et Udkast til et Budget over Landets Indtægter og Udgifter. I den Anledning reiste Kammerherre Løvenskjold sig og erklærede, at ikke alene en saadan Committee burde nedsættes, men at der efter hans Formening ogsaa

burde udnævnes en Committee for at undersøge Norges Stilling til Udlandet, hvortil officielle Efterretninger fra Regenten, forsaavidt disse vare meddeelte, kunde tjene til Veiledning. Dette Forslag understøttedes af Wergeland. Sverdrup erklærede, at han troede sig kun berettiget til at behandle Spørgsmaalet om Statsforfatningen og Grundlægningen af en Constitution, og at man ei burde indlade sig i andre Undersøgelser, og allermindst den foreslagne, der var af en saa indviklet og vanskelig Natur. Omsen bifaldt – uventet for Oppositionen – raskt Sverdrups Mening, og flere Stemmer sloge sig paa samme Side. Wedel [80] derimod erklærede med Varme: «Prindsen skal fremlægge for Forsamlingen de Oplysninger, som han er i Besiddelse i, af om Landets Forhold til udenlandske Magter; det er overeensstemmende med Forsamlingens Værdighed at kræve dem, og under Prindsens Værdighed at nægte dem.» Præsidenten afbrød Debatterne, som begyndte at udarte til en betænkelig Heftighed, med den Erklæring, at det var udsat til næste Møde, at undersøge hvor mange Committeeer der skulde nedsættes, og dermed opløstes Forsamlingen. Den afbrudte Strid fortsattes imidlertid privat efter Mødets Opløsning, og der var en larmende Mumlen i Forsamlingen, der lod ane hvor urolig den Session vilde blive, hvori de i Dag omhandlede Qvæstioner endeligen skulde afgjøres.

Der laa imidlertid endnu en rolig Dag imellem disse Debatter. Den 17de April tilbragtes med gjensidig Besøg af de Medlemmer, som vare enige i deres Anskuelser om Fædrelandets Stilling, og man aftalte med hverandre det Forhold, som burde iagttages under Afgjørelsen af den udsatte Qvæstion. Grev Wedel, som i Dag med Blom gjorde Grøgaard og Forfatteren et langt Besøg, fortalte, at Kammerherre Anker havde faaet et Brev fra Gothenborg, hvori der berettedes, at Norge skulde trues med et Indfald fra alle Kanter, og at der nyligen havde været en Landshøvding i Christiania med Meddelelser til Rigsforsamlingen, men at han ei var kommen afsted, fordi Ingen vilde befordre ham. Der udbredtes ogsaa det Rygte i Dag, at Prindsen ei vilde modtage Kongetitlen, men der vare Faa, som troede det.

Den 18de April hørte til Forsamlingens uroligste Dage. Om Formiddagen var Constitutionscommitteen samlet, og om Eftermiddagen var der Møde i Thinget, for at vælge Præsident. [81] Til Præsident valgtes Oberste Hegermann, til

Vicepræsident Sorenskriver Falsen. Forsamlingen vedtog efter Falsens Forslag, at en Committee til at undersøge Statens Finantsvæsen skulde udvælges af Repræsentanternes Midte, og at denne Committee skulde bestaae af 9 Medlemmer. Til Medlemmer af denne Committee valgtes Kjøbmændene Meltzer, Smith, Rolfsen, O. C. Mørch, Gabriel Lund og Stoltenberg, Foged Collett, Amtmand Krogh og Kjøbmand Rosenkilde, efter Lodkastning med Amtmand Bendeke.

Nu reiste Falsen sig og holdt et Foredrag, hvori han vidtløftigen søgte at vise, hvorlunde de her forsamlede Repræsentanter ikke kunde indlade sig i Lovgivningens Detail, langt mindre i diplomatiske Undersøgelser, og at den exekutive Magt, som ikke kunde komme i Folkets Hænder, ene havde Midler og Anledning til at kjende Landets udvortes Forhold og afgjøre det Fornødne i saa Henseende.ⁿ⁴⁴ Til den Ende foreslog han:ⁿ⁴⁵

2) At en Committee, bestaaende af 5 kyndige og erfarne Mænd, hvad enten i eller udenfor denne Forsamling, udnævnes af Rigsforsamlingen, saasnart denne har endt sine Forhandlinger, for at gennemgaae og ordne vort Lovgivningsvæsen, hvorefter den har at forelægge den første, eller om dette ikke er muligt, den anden lovgivende Forsamling Resultatet af sit Arbeide.

[82] 3) At denne Forsamling, saasnart Constitutionen er antagen og Kongen valgt, ansees som hævet.

Da Falsen havde sat sig, reiste Grev Wedel sig i stor Sindsbevægelse, og med en Heftighed, som berøvede hans Foredrag noget af dets sædvanlige Klarhed og Orden, søgte han at vise, hvor urigtigt det var at gjøre saadanne Motioner, der laae udenfor Dagens Orden, og ei forud vare anmeldte i Forsamlingen til Debat. Han paastod, at en Lovcommittee ikke kunde nedsættes, forinden det var bestemt, i hvis Hænder den lovgivende Magt var, og hvorledes den skulde virke, og at han endeligen ansaa det sidste Forslag som et Indgreb i Nationens Rettigheder, efter hvilke den kunde kræve alle fornødne Oplysninger af Regenten. Præsidenten Anker erklærede, med et Øiekast til Falsen, at det ikke var rigtigt at fremkomme i Forsamlingen med udstuderede Taler og Projekter, hvorover skulde debatteres samme Dag, og paa hvis Behandling Medlemmerne ei vare

forberedte. Han foreslog derfor, overensstemmende med Reglementet, at udsætte Motionens Behandling til næste Dag, og dette blev af Forsamlingen vedtaget.

Oberstlieutenant Stabel fremlagde den 18de det Tillæg til sit Votum, som han den 16de havde anmeldt, og det dermed forbundne Forslag. I sin Indledning yttrede han sin Utilfredshed med, at der i Forsamlingen fremsattes Spørgsmaal, som Medlemmerne ei vare beredte paa at besvare, hvorved han som en læg Mand, og Flere med ham, kunde overraskes til at afgive en Stemme, som de ved nøiere Overlæg maatte ønske tilbagekaldt. Han foreslog derfor – hvilket Forslag ogsaa var undertegnet af Sergeant Melleby – at følgende Tillæg, saavidt det ei allerede laa i Tingenes Natur, maatte blive Reglementet tilføiet.

[83] «At Præsidenten ei maa tillade Nogen at gjøre Tilsætninger til de Qvæstioner, som den Dag ere fremsatte til Debattering og Votering, men at Sligt alene maatte kunne tilføies det, som i Henseende til Tydelighed maatte kunne synes at mangle, og at, naar en Tilsætning eragtes fornøden, Qvæstionen da udsættes indtil den efter forandret Tilstand kan leveres til fastsat Betænkningstid.»[n46](#)

Falsens Foredrag og Forslag optoges forskjelligt. Nogle meente, at det var fremsat for at berede Prindsens Ophøielse til Konge, og ved denne Overraskelse at forebygge den Opposition, som kunde ventes af dem, der intet saadant Kongevalg ønskede. Andre derimod yttrede den høieste Tilfredshed med Falsens Forslag og gave hans Tale lydeligt Bifald.

Da der kun var levnet den korte Tid fra 7 om Aftenen til 10 om Morgen til at berede sig paa næste Dags Afgjørelse af Falsens Forslag, saa blev der en travl Aftenstund for Mange, som den følgende Dag agtede at tale for og imod det omhandlede Forslag. Man indsluttede sig i sit Kammer, og deres Penne, som tiltroede sig Evne til at kunne yttre sig om Sagen, vare flittigen i Bevægelse. Den lille Kreds, som dagligen samledes hos Anker, var ved denne Leilighed heller ikke uvirksom. Enhver af dem opsatte skriftligen sine Tanker; de meddeelte hverandre deres Indlæg, og besluttede djærveligen at [\[84\]](#) modsætte sig Falsens Hensigt, allerede nu at fremskynde Prindsens Valg. De indsaae, at Norges

Skjebne afhængte af Forsamlingens Beslutning i denne Henseende, og holdt det for deres Pligt at forebygge enhver overilet og ubetimelig Afgjørelse. – Men det viiste sig, at de forgjæves arbeidede mod Strømmen, og at den i Forsamlingen herskende Mening understøttede Planen til at fremskynde Kongevalget.

Den 19de April mødte Forsamlingen henved Kl. 11. Alles Forventning var spændt paa denne Dags Forhandling, da Mange af Medlemmerne ved skrevne og memorerede Taler have beredt sig paa deels at forsvare, deels at angribe det af Falsen fremsatte Forslag, som den nye Præsident, Oberst Hegermann, strax satte under Debat. Den først fremsatte Qvæstion, hvorvidt en Lovcommission strax skulde nedsættes, foranledigede ikke mange Debatter. Kammerherre Løvenskjold tog først Ordet, og viiste i et kort men vel udarbejdet Foredrag, at Lovgivningens Ordning for Fremtiden vel var en ønskelig Sag, men at Falsens Forslag anticiperede Forhandlingens Gang, og at man først burde i sin Tid undersøge, hvorvidt Forslaget lod sig forene med de Constitutionsbestemmelser, som Forsamlingen var i Færd med at grundlægge. Da desuden Nedsættelsen af denne Committee var forbunden med Udgifter, fordi Medlemmerne maatte lønnes for Opoffrelsen af deres Tid og Kræfter, saa burde det først undersøges, hvorvidt Finantsernes Tilstand tillod en Udgift for at fremme en Sag, der var ønskelig, men for Tiden ei trængende nødvendig. I al Fald troede han, at Lovcommitteens Arbejder ved Trykken burde bekendtgjøres, paa det at samme kunde komme under Bedømmelse af Nationens kyndige Mænd. – *Omsen* troede, at Sagen burde for Tiden udsættes, og henvises til Constitutionscommitteen.

[85] Efter Opfordring af meer end 1/5 af Forsamlingen foretoges skriftlig Votering, og ved 58 mod 52 Stemmer blev dette Falsens Forslag antaget, dog uden Bestemmelse i Henseende til Antallet af Committeens Personale, «hvilket i sin Tid bliver nærmere at afgjøre naar Valget skeer.»

Falsens andet Forslag: «at denne Forsamling, saasnart Constitutionen er antagen og Kongen valgt, skulde ansees som hævet», foranledigede alvorlige og langvarige Debatter. Kammerherre Løvenskjold tog atter Ordet, og lagde i et sindigt og vel forfattet Foredrag Forsamlingen paa Hjertet, at see sig nøie for, førend den gav dette Forslag sit Bifald. Hvor ubetimeligt end Forhandlingens unødvendige Forlængelse maatte være, var det dog langt vigtigere at det skede

vel end hastigt. Han ansaa det for høist fornødent, at forinden indhentedes Oplysning om Fædrelandets Forsyning med Livets Fornødenheder, dets Pengeresourcer og Stridskræfter. I Mangel af disse Oplysninger kunde Forsamlingen dekretere Fædrelandet en ulykkelig Fremtid, som hverken for Gud eller Mennesker kunde forsvares. Da Prindsen selv havde meddeelt Forsamlingen flere Oplysninger om Landets Stilling, saa kunde det vel ei være urigtigt at kræve end flere. Ikke heller kunde Oplysning herom være unødvendig, da Fædrelandets Statsforfatning uden den ei kunde bestemmes. Napoleon og Frankriges Exempel, som havde maattet bøie sig under Overmagten, viiste, at man ei burde være ligegyldig med Hensyn til mægtige Forbund. Han frasagde sig alt Ansvar for de ulykkelige Følger, «som en saa utilgivelig Ligeegyldighed maatte nedlyne over vort ulykkelige Fædreland.» Han indstillede saaledes: «at alle anmeldte Oplysninger maatte af Regjeringen udbedes, at der paa de erholdende Oplysninger maatte vorde taget Hensyn under Constitutionens ^[86] Udarbeidelse og Antagelse, og at Forsamlingen først maatte ansees hævet efter Antagelse af en Constitution, grundet paa sikre Data, som kunde love Fremtids Sikkerhed og Held.»ⁿ⁴⁷

Denne Tale gjorde en øiensynlig Virkning i Forsamlingen og bidrog sit til at bringe de forskjellige Meninger om Sagens Realitet i Ligevægt. Forsamlingen indsaa, at Rigets Skjebne afhængte af Beslutningen om Kongevalget, og dette nærværende Spørgsmaals Afgjørelse betragtedes derfor af Forsamlingen som afgjørende Selvstændighedens Liv eller Død.

Efter Løvenskjold fremstod Wergeland, og i en fyndig og blomstrende Tale viiste han Nationens Ret til at undersøge Landets Tilstand og de udvortes Forhold, samt dens Beskjæmmelse, om den lod sig denne Ret berøve. Men han brugte strax i Foredragets Begyndelse Udtryk, som vare mindre passende, og umuligen kunde tækkes det stærke Selvstændighedsparti, hvorved han beredte sin Tale en uvenlig Modtagelse af denne Pluralitet i Thinget, ligesom sig selv senere hen store Krænkelser. Paa den Dag undergik disse Udtryk ikke nogen alvorlig Anke, men senere hen bleve de paa en uparlamentarisk Maade Gjenstand for heftige og ubetimelige Angreb. «Med inderlig Kummer – sagde han – har ogsaa jeg reist mig for at yde mit Klagesuk over Nationalforsamlingens

døende Selvstændighed, over Folkets tabte Haab til os. Jeg tør tale med Frimodighed – Intet skrække mig – Haanden fæster jeg i Himlen og lader Kloden rulle; ingen Hvirvel af Partier skal rokke, skal anfægte mig. Foden fæster jeg paa Religionens ^[87] Klippe, og smiler ad hine truende Bølger.» Efter denne vistnok i en Forsamling som denne mindre passende Indledning gik han over til at vise Inconseqventsen af at paastaae, at Souverainiteten var i Folkets Haand, og at dets Repræsentanter ikke havde Fuldmagt til at spørge, hvorledes er det fat med os? Han opkastede det Spørgsmaal, «hvad Trøst vi havde at give det længselfulde Folk, naar det efter Hjemkomsten spurgte os, hvad vi havde udrettet? Maatte vi ikke rødmende slaae Øinene ned, naar vi intet andet Svar havde end dette: vi have bygget Eder en Trone – Andet maatte vi ikke. – Tør vi saaledes spotte den gule Hunger?» Han gjorde opmærksom paa, at det var meest Almuen som leed, naar Sværdet droges, at det var dens Blod, der skulde flyde. Den ventede Fred, og nu bødes den Krig, Krig, Skat, Skat, uden at Noget desangaaende var taget under Overveielse. Han tilføiede endeligen, at Prindsen havde givet Forsamlingen frie Hænder, og at den ei selv burde binde dem, og ligesaa lidt have Mistillid til sine egne Medlemmer. «Vi have Ret – saa sluttede han – til Alt, som sigter til Folkets og Fædrelandets Held. Dertil have vi Fuldmagt af Gud, af Fornuften, af Naturen – *amicus Christianus, amicus Fredericus, sed magis amica patria!*»

Da Wergeland havde sat sig, reiste *Sverdrup* sig, og gjorde nogle sarkastiske Bemærkninger i Anledning af nogle af Wergeland brugte Udtryk. «Ikke min Haand – sagde han – men mit Haab fæster jeg i Himlen», og yttrede derhos den Mening, at man kunde være fædrelandsksindet uden at dele Wergelands Anskuelser. Imidlertid indlod han sig ikke alvorligen i nogen Gjendrivelse.

^[88] Cancelliraad *Dahl* lod nogle Ord falde om at Wergeland nærmere burde forklare sine Udtryk; men de bleve ikke bemærkede, og Angrebet gjorde dengang ingen Virkning. Det kom, som forhen bemærket, siden paa en upassende Tid i meer indflydelsesrige Hænder.

Wedel taledede i samme Tone som *Løvenskjold* og Wergeland, og advarede mod de Farer, som en overilet Beslutning kunde bringe over Fædrelandet, ved at bygge Tronen paa Sand. ⁿ⁴⁸ – Ogsaa *Grøgaard* understøttede sine

Meningsfrænders Taler ved sit sædvanlige livlige og vittige Foredrag.

I Modsætning mod disse Taler fra Oppositionens Side holdt *Rein* en Tale, som ikke forfeilede sin sædvanlige Virkning paa Forsamlingen. Han forudsatte, at Regenten maatte have forudseet de Vanskeligheder, som vare forbundne med at forsvare Rigets Selvstændighed, at han kjendte dem og vidste at overvinde dem; thi ellers havde han for tidligen opfordret Folket til at besværges Selvstændigheden, og for tidligt havde Nationen aflagt Ed paa, at ville vove Liv og Blod, Velfærd og Rolighed for Noget, der blot var en Drøm og aldrig kunde komme til Virkelighed. «Alle vore Forhaabninger vare da et Børneværk.» Imidlertid ansaa han det for ønskeligt og nødvendigt, at en Oversigt over Landets Fordele og Mangler, Hjælpekilder m. m. lagdes for Nationalforsamlingens Øine. Men derved burde man blive staaende. Han ansaa det for [89] en overdreven Ængstelse, ei passende i de kraftfulde Mænds Mund, der førte denne Tale, at ville bestemme vort Forhold til udenlandske Magter, eller som det synes fordre ministerielle Beviser paa, at fra Udlandet ingen Hindring skulde møde vort Foretagende. Ingen fiendtlig Flaade omgav vore Kyster; der høres Intet om Opbringelser; Kornladninger komme ubehindrede i vore Havne, norske konderede Skibe frigives og komme med Korn til vore Havne. «Dette er Kjendsgjæringer. Skulle vi overse dem, og derimod lade os bortskræmme fra kraftfulde Handlinger ved Spøgelse, Trudsel om en forenet svensk, brittisk, russisk og jeg troer tyrkisk Arme, der vilde oversvømme vort Land? Og dersom vort Land – jeg forudsætter hvad jeg ei kan overtale mig til at troe – dersom Norge nærede en Forræder i sit Skjød, hvis Ønske det var at spille os i vore Naboers Hænder, hvad vilde da være ham lettere end at foranstalte tordnende Proklamationer, og udgive dem for autentiske, for at gjøre Nationen modløs?» Han forudsatte det derhos muligt, at Prindsen havde erholdt beroligende Efterretninger fra de Hoffer, til hvis Skaansomhed vi trænge, hvilke ei burde ubetinget forelægges Forsamlingen. – – «Jeg tilstaaer derfor – saaledes endte Rein – at jeg, som uindviet i Politiken, ikke begriber, med hvilken Ret man gjør denne Fordring paa Regenten, eller hvorfor deslige Indberetninger nødvendig maa gaae foran Constitutionen.»

Denne Tale gjorde, ligesom en paafølgende i et senere Møde i samme

Anledning, stor Virkning i Forsamlingen. Der var ingen Taler i Thinget, hvis Veltalenhed var mere henrivende end Reins; – denne Priis havde ogsaa hans geistlige Taler – hans Sprog var simpelt, men kraftfuldt og overbevisende, og det var intet Under, at hans Tale vandt overveiende Bifald ^[90] blandt dem, der heldede til samme Mening som han. Men denne Tales Indhold taalte visseligen ikke den skarpe Kritik. Den deri brugte Beviisførelse faldt i Ørene, men den manglede Grundighed, og Taleren spillede med urigtige Kjendsgjæringer. I det Øieblik han taledede omspændtes vore Kyster af fiendtlige Krydsere og Kapere, og Opbringelse fandt dagligen Sted. Den korte Ro, som Norge nød i Vintermaanederne, forvandlede i Foraaret til en krigersk Stilling, da de udenlandske Magter lærte at kjende Norges Beslutning at modsætte sig Foreningen. Talen formaaede heller ikke meer end ved Stemmegivningen at vedligeholde Ligevægten imellem de deelte Meninger, og Seieren var neppe bleven paa Selvstændighedspartiets Side, naar ikke Wedel tilsidst havde erklæret Falsens Forslag for ligegyldigt. – «Det vil, sagde han, ikke sige andet, end naar vi ere færdige ere vi færdige.» Aabenbart forledede Forslagets uskyldige Udseende Wedel og Mange af hans Tilhængere til roligen at see dets Antagelse; men det bar i sig en Forberedelse til Sagens Afgjørelse, som dengang ikke bemærkedes. Efter Forslaget skulde nemlig Forsamlingen hæves, naar Constitutionen var antagen *og Kongen valgt.*» Der laa altsaa indirekte deri den Bestemmelse, at Kongevalg inden Forsamlingens Opløsning skulde foregaae, og derved blev en Sag afgjort, som ikke direkte var fremsat til Debat. Bestemmelsen benyttedes siden til at tilveiebringe et eenstemmigt Valg paa Christian Frederik, der visseligen ei vilde være foregaaet, dersom ikke Forsamlingens Hænder ved denne foreløbige Beslutning havde været bundne. Da Stemmegivningen optaltes, viiste det sig, at Stemmerne vare deelte. Reglementet indeholdt endnu Intet om dette Tilfælde; men da Præsidenten havde voteret for Falsens Forslag, blev dette antaget som bifaldt, fordi ^[91] Wedel erklærede, at dette var sædvanlig ved Voteringer af den Art. [n49](#)

Debatterne endte med en komisk Scene, idet en Repræsentant fra en af de vestlandske Byer anførte nogle Slutningsord til Forsvar for Falsens Mening. Hans Ord og Gebærder vare lige skikkede til at sætte Forsamlingen i et muntert Lune,

og tjente denne Gang som en Afledning for den mørke Stemning. Han sad nederst i Forsamlingen paa en Stol midt for Præsidenten, da der ingen Plads var paa Bænkene. Det var hans sædvanlige Maneer at stige langt frem i Forsamlingen med megen Armbevægelse og mange Complimenter til Forsamlingensⁿ⁵⁰ Medlemmer paa begge Sider, og man var saa vant til at see og høre noget komiskt af dette Medlem, saa der gjerne opstod en ufrivillig munter Bevægelse i Forsamlingen, saasnart han reiste sig for at tage Ordet. Denne Gang forsikkrede han sin Collegaer med forvirrede Talevendinger, at hans Committenter havde paalagt ham at forsvare Selvstændighedens Sag til det Yderste, men endte med det Haab, at Ingen af Forsamlingen [92] var af hans Mening. Forsamlingen opløstes virkelig med en vis Munterhed formedelst denne Episode.ⁿ⁵¹

Udenfor Forsamlingen havde ogsaa Kabaler været i Bevægelse for at frembringe det stedfundne Resultat. Kjøgemesteren, Elieson, kaldte nemlig for sig Raabygdelagets Repræsentant, Ole Tveten, beværtede ham vel og opfordrede ham til at votere som Falsen.ⁿ⁵² Ole Tveten var et Exemplar fra den gamle Oldtid, redebøn til at understøtte en Mening med djærve, ja blodige Midler. Han havde for ikke længe siden i en Næve- og Tolleknivkamp fældet sin Modstander, men var bleven aldeles frikjendt, fordi han var bleven overfaldet og Drabet saaledes var Nødværge og Vaadesgjerning. Det var han, som efter en anden Forfatter talte om «at stinge» Prindsens Modstander.ⁿ⁵³ Prindsens Adjutant, Lieutenant Schwartz, en Søn af den berømte kjøbenhavnske Akteur, arbeidede paa sin Side til samme Maal. Han kaldte Tollev Huvestad, som var Kammerherre Løvenskjolds Medrepræsentant, for sig, og forestillede ham, at Løvenskjold var svensksindet, og ligesaavel som Grev Wedel bestukken af den svenske Regjering for at understøtte Sveriges Sag. Men Tollev var selvstændig Mand, og agtede ikke derpaa, endskjønt han var Prindsens Sag hengiven. – Forfatteren havde ogsaa denne Dag en lang Samtale med Lieutenant Schwartz, som paastod, at den almindelige Tone var for [93] Gjenforeningen med Danmark, hvilket Forfatteren vidste aldeles ikke saaledes forholdt sig. De fleste Medlemmer forskjøde Forbindelsen med Danmark maaskee endog meer end med Sverige, endskjønt de, som forhen bemærket, i en synderlig Inconseqvents havde bestemt sig til at

vælge en Prinds, som var Arving til Danmarks Throne, og visseligen ei vilde ombytte den med Norges.ⁿ⁵⁴ – Om Aftenen kom Prindsen tilbage; man havde ikke ventet ham saa hastig. – De Par følgende Dage anvendtes til uafbrudt Arbeide i Constitutionscommitteen, og der var neppe noget Medlem af denne, som jo ønskede en hurtig og lykkelig Ende paa disse Forhandlinger.

Den 21de om Morgenen havde Forfatteren Audience hos Prindsen, og atter en af de alvorlige Samtaler, hvis Ubehagelighed han før havde følt. Prindsen var imidlertid i Dag meget forbindtlig. Han erklærede, at han vel ikke havde de bedste Forhaabninger om Englands Understøttelse, men efter hans Overbeviisning var Nationens Stemning saaledes, at de, som tilraadede Foreningen med Sverige, vilde udsættes for at blive et Offer for Folkets Harmen. – Det var intet Under, at Prindsen nærede en saadan Mening, eftersom alle de, der omgave ham, saavel som de, der nærmede sig ham, istemte Selvstændighedens Tone, der klang saa behagelig i Prindsens Øren. «Dersom England – tilføiede han – erklærer sig imod os, anseer jeg mig vel forbunden til at gjøre Nationen bekjendt med de Farer, som omringe den; men jeg vover ei at opfordre den til Forening med Sverige.» – Forfatteren svarede ham, at han som ærlig og sanddru Mand kunde forsikre Prindsen, at den almindelige Mening ikke var saa bestemt mod en passende [94] Forening med Sverige, som han forestillede sig, og hans Omgivelse vilde bevæge ham til at troe. Der herskede vistnok et gammelt Nationalhad mod de Svenske, og fra denne Side megen Modbydelighed mod Forbindelsen, men usigelig Nød og Elendighed, forbunden med Næringsløshed, havde opvakt hos mange ulykkelige Mennesker en fortvivlet Længsel efter hvilkensomhelst Forandring. Han blev imidlertid let enig med Prindsen deri, at denne Forening var den sidste Udvei, Nationen havde at vælge, og at Beslutningen maatte hvile paa rene Data, bestemte Oplysninger og antagelige Betingelser. Med denne Tro kom Forfatteren til Eidsvold, og denne havde han ikke forandret. Prindsen lod under denne Samtale nogle Ord falde, som syntes at hentyde paa hans Haab om, at Sverige, dersom Noget tilstødte Carl Johan, vilde vælge ham til Thronfølger. Denne Samtale endte imidlertid som de forrige, at Prindsen beholdt sin Mening og Forfatteren sin, hvorhos han forsikrede Prindsen, at han, hvordan Resultatet af Rigsforsamlingens Forhandlinger vilde

blive, skulde vedblive i sin Kreds at virke det Gavn han formaaede. Prindsen erklærede Forfatteren i de venligste Udtryk, at han var overtydet om hans redelige og gode Villie. I denne Samtale fortalte Prindsen, at han havde faaet Efterretninger, om hvis Paalidelighed han ei kunde tvivle, om at Paris var indtaget af de Allierede. Efterretningen om denne mærkelige Katastrophe var ham tilsendt gennem Feltmarskalk Essen. ¹⁵⁵

[95] *Den 22de April.* Grev Wedel fortalte i Dag, at der var skrevet fra Christiania, at Carsten Anker under sit Ophold i London ikke havde kunnet faae Prindsregenten i Tale, men var bleven henviist til Lord Liverpool, som heller ikke havde villet høre ham. – Men Intet var i Stand til at rokke Selvstændighedsmændenes trofaste Tillid til et godt Udfald af den Sag, Prindsen havde paataget sig at forsvare. – Fra Christiania var i Dag skrevet til Nogle af Forsamlingen, at høist krænkende Rygter vare udbredte i Hovedstaden om Grev Wedels Forhold paa Eidsvold. Man gik saa vidt, at der paastodes, at Greven havde tragtet Prindsen efter Livet, ja endog i den Hensigt lagt sig under Prindsens Seng med et skjult Værge, og flere Urimeligheder, som ei fortjene at gjentages. Grev Wedel forholdt sig, som forhen bemærket, aldeles rolig paa Eidsvold, og gjorde intet Skridt for enten ved Rænker eller voldsomme Midler at fremtvinge en Statsforandring, som han for Fædrelandet ansaa gavnlig. Flere af de tilstedeværende Rigsdagsmænd af begge Partier yttrede stor Misnøie over disse skammelige og løgnagtige Rygter; Andre klagede over at de vare omringede med Spioner. En høist agtværdig Officeer gjorde Forfatteren herpaa opmærksom, men selv sporede han aldeles ikke noget Saadant. Sagen var vel, at Sligt ei trives i Norge, og at Vedkommende med overdreven Mistanke betragtede, hvad der skede omkring dem. Nogle tjenstfærdige Hoffolk virkede vel her og der paa Forsamlingens lidet tænksomme Deel, men denne Skare var liden, og Effekten kunde ei blive stor. For Resten fulgte den store, tænksomme Hob sine politiske Meninger med Overbeviisning, trofast Vedholdenhed og et redeligt Sind.

[96] Dagene fra den 23de til den 26de April vare saa eensformige, at der ikke gaves nogen Materie for en Dagbog. Der vare daglige Møder i Constitutionscommitteen, som skred raskt frem i sit Arbeide, og ved dets Bord forstummede alle Kabaler, og al Meningsforskjel med Hensyn til Landets

politiske Stilling opløstes i det almindelige Ønske, at forfatte en Constitution svarende til Landets Tarv. – Forfatteren finder saaledes i sin Dagbog kun anført nogle Bemærkninger om de forskjellige Partier paa Eidsvold. Til det første regnede han det, i hvis Spidse Falsen stod, hvis Øiemed fornemmeligen gik ud paa at gjøre Norge til et absolut selvstændigt Rige, og Prinds Christian Frederik til dets Konge, hvilket Maal de søgte at fremme ved alle de Midler, som stode dem til Raadighed. Til de heftigste blandt disse, som Forfatteren skyede formedelst deres barske Miner og den haarde Dom, som de fældte over deres Meningsmodstandere, hørte Falsen, Provst Schmidt, Foged Collett, Præsten Rein, Capitaine Holck, Sorenskriver Weidemann, Kjøbmændene Stoltenberg og Rosenkilde, Lehnsmand Lysgaard og nogle mindre Navne.ⁿ⁵⁶ De mere moderate af dette Parti havde en inderlig Overbeviisning om, at Foreningen med Sverige under hvilket som helst Vilkaar vilde lede til Landets Ulykke, og at Norge heller burde igjennemgaae alle Grader af Elendighed, før det underkastede sig [97] svensk Herredømme, eller endog dermed forenede sig; men de vare ikke saa indtagne af deres egne Meninger, at de jo havde Agtelse for Andres Overbeviisning, ligesom de pleiede venlig Omgang med Flere af deres Opponenten. Dertil regnedes Motzfeldt, Sverdrup, Hegermann, Fabricius, Jørgen Aall, Doctor Møller,ⁿ⁵⁷ Ritmester Heidemann, Sorenskriver Christie, Kjøbmand Meltzer, Bergmester Steenstrup og Flere. Det andet Parti, som maaskee var det talrigste, bestod deels af samvittighedsfulde Mænd, som ikke kunde blive enige med sig selv om hvilken Fane de skulde følge, deels af Mænd, som ingen Mening havde, som ængsteligen lyttede efter hvad den herskende Tone monne være, for ikke at støde deres Fod paa nogen Steen. De frygtede for personlige Krænkelser i Rigsforsamlingen, og for Prindsens Misgunst, og Nogle – vistnok den allermindste Deel – tænkte ikke over Sagen. Dagbogen indeholder mærkelige Exempler paa den Forandring, som i den Henseende under Rigsforsamlingens Forhandlinger foregik med adskillige Medlemmer, der lode sig henrive af det herskende Parties imponerende Adfærd til at skifte deres politiske Farve.

Det tredie Parti var det saakaldte svenske, der mistvivlede om Norges Kraft til at naae Selvstændighedens Maal, og som ansaae Forbindelsen med Sverige under passende Vilkaar for den bedste Ende paa Landets Lidelser, og som en af

Europas mægtigste Stater foreskrevet Nødvendighed. Disse Mænds Stilling paa Rigsdagen var vistnok den ubehageligste, og om dem udspreddes de meest nærgaaende Rygter, hvorpaa ovenfor er givet Exempel. Til dette Parti hørte Wedel, Løvenskjold, Grøgaard, Wergeland, Anker, Blom, Cappelen, Oftedahl, [98] Mølbach, Major Sibbern, Oberste Stabel, Capitaine Fleischer, Omsen, Cloumann, O. C. Mørch, Kjøbmand Moses, Kjøbmand Smith, Byfoged Hornemann, Sorenskriver Bryn, Foged Erichstrup, Auditeur Wulfsberg, Provst Stub, Etatsraad Roggert og Jacob Aall. ¹⁵⁸ Foruden disse Partier vare Enkelte – meget Enkelte – som flankerede til alle Sider uden at man kunde blive klog paa, hvilken Mening de bekjendte sig til. Man talede om, at en enkelt Repræsentant havde hemmelige Ærinder fra hiin Side; men deels kunde Kabaler af den Art ikke trives i en Forsamling, hvis Medlemmer udmærkede sig ved et fædrelandsk Sindelag, deels var Rygtet rimeligviis grundløst.

Der manglede i disse Dage ikke heller paa Rygter, heel trøstelige for Selvstændighedssagen. Man vilde vide, at der til Gothenborg var ankommen en Coureer fra England, som havde bragt ostensible Depescher til den svenske Regjering, indeholdende det engelske Ministeriums Forsikkring om Ankers Afviisning [99] fra London med uforrettet Sag, men derimod hemmelige til Prinds Christian, som forsmodedes at være af langt andet Indhold. Disse Rygter gaves forskjellige Nuancer efter de forskjellige Partiers Anskuelse. Det var naturligt, at ethvert Parti fæstede meest Tro til de Rygter, som bare paa Begivenheder, der understøttede deres Sag, men de Rygter, som understøttede det svagere Oppositionsparties Mening, kastedes for Vinden, medens de, der smigrede det stærkere Selvstændighedsparties politiske Tro, forplantedes i høiere Toner.

Flere Norske kom i disse Dage tilbage til Norge fra Danmark for at søge Ansættelse i deres Fædreland, og Alle vare eenstemmige i at bevidne de Danskes Enthusiasme for Norges Konge, og Misnøien i Danmark med Frederik den Sjette paa den Tid beskrevet som stor. Der lagdes i Almindelighed ingen Hindring i Veien fra svensk Side for de Norskes Gjennemreise gennem Sverige, og især behandledes alle Nordmænd af den humane Marskalk Grev Essen med stor Forekommenhed. Kun Enkelte bleve anderledes behandlede. Rosenkrantz og Thygeson vare af Prindsen nedsendte til Kongen af Danmark for at gjøre ham

bekjendt med Stillingen i Norge og retfærdiggjøre Prindsens Fremgangsmaade. Frederik den Sjette tilkjendegav dem sin store Misnøie med hvad der var skeet i Norge, der saa meget forlængede Danmarks Lidelser ved Krigen, og udsatte det for det europæiske Forbunds Mistanke. Rosenkrantz vendte ubehindret tilbage til Christiania, medens Thygeson reiste til sine Godser i Jylland. Rygtet gik, at Thygesons uforsigtige Udladelser i det svenske Hovedquarteer paa Nedreisen havde spærret ham Tilbageveien til Norge; men det var paa den ene Side rimeligt, at Thygeson som stor Eiendomsmand ikke vilde sætte sin Stilling i Danmark paa Spil, og [100] paa den anden Side, at den svenske Regjering nægtede en Mand Tilbagereisen til Norge, der havde været en af de Raadgivere, som meest havde opmuntret Prindsen til at lægge Haand paa Selvstændighedsværket. – Det var ogsaa paa denne Tid, at Kammerjunker Gyldenpalms uforsigtige Færd forvoldte ham selv og flere anseete Mænd i Danmark Ubehageligheder. Gyldenpalm, som havde været benyttet i den diplomatiske Carriere, var efter Kieltraktatens Afslutning kaldt tilbage til Kjøbenhavn. Han var bekjendt som en Mand af Talenter – endskjønt han for tidligen afbrød sine akademiske Studier – men han manglede en Diplomats nødvendige Egenskab, Taushed og Forsigtighed i Udførelsen af sine Embedsærender. Kjærlighed til Fædrelandet og Haab om der at blive ansat drog ogsaa ham til Norge, og han erholdt af den svenske Gesandt i Kjøbenhavn et Pas til denne Reise. Han tilbød at modtage Breve til Norge fra Venner og Slægtninger i Kjøbenhavn, men bar sig med disse saa uforsigtig ad, [n59](#) at Brevene bleve fundne hos ham og tilligemed Kammerjunkeren selv sendte til Stockholm, hvorfra Brevene siden tilhændigedes Danmarks Konge. En af Danmarks høieste Embedsmænd, F. Moltke, som havde [101] været Stiftamtmand i Norge, havde ogsaa med Gyldenpalm sendt Vennebreve, hvori han udtrykte sig med Deeltagelse for Norges Sag. Følgen af denne Uforsigtighed blev, at han faldt i Unaade og ombyttede sin høie Post med Stiftamtmandskabet i Aalborg. Gyldenpalms egen Embedsrolle var nu saagodt som udspilt, og omendskjønt han siden ansattes paa en underordnet Post ved den norske Statsraadsafdeling i Stockholm, levede han der forglemt og i smaae Kaar.

Den 27de April var Constitutionscommitteen indbudet til at møde Committeen for Finantsvæsenet. I dette Møde forelagde den sidste den første de

Oplysninger, som den af Finantsdepartementet havde erholdt om Landets Indtægter og Udgifter for nogle forbigangne Aar, og fremlagde Planen til at ordne Landets Pengevæsen. Oplysningerne vare tildeels ufuldstændige, tildeels mindre rigtige, Planerne vare umodne og utilstrækkelige til at naae Maalet, og det Hele var saare liden Opmærksomhed værd. Sagen var, at der i Spidsen for Finantsdepartementet stode Mænd, som deels ikke vare deres Embede voxne, deels vare overlæssede med andre Forretninger i Statens Anliggender, som formedelst dennes kritiske Stilling vare i høi Grad forviklede. Derhos var den borgerlige Virksomhed saa lemlæstet formedelst Næringsveienes totale Standsning, at der ikke lod sig tænke Muligheden af at grundfæste Landets Pengevæsen paa en fast Grundvold. I den Henseende havde Stillingen meget forandret sig siden det store Møde i Christiania mod Slutningen af 1813, endskjønt det allerede da fandtes vanskeligt at berede Fremtiden et sikkert og paa en solid Grundvold bygget Pengevæsen. Planen lagdes i hiint Møde, og understøttedes af talrige Subskriptioner, [n60](#) [102] men den kom aldrig til Udførelse, og med Hensyn til hiint Mødes Hovedøiemed kunde hver Time, som var anvendt i dets talrige Forsamlinger, ansees spildt, endskjønt i Sandhed andre store Statsøiemed indirekte derved fremmedes. Der manglede vistnok ikke den paa Eidsvold nedsatte Finantscommittee paa dygtige Mænd, der vare udrustede med de fornødne Kundskaber, hvilke de i disse og senere Forhandlinger noksom lagde for Dagen, men der fattedes paa Materialier til at bringe Orden i et forvirret Pengevæsen, og især paa Evne, ja tildeels Villie, til at sammenbære de Midler, der ene kunde føre til Maalet. En stor Deel af Forsamlingen – og denne Mening deelte den større Deel af Landets meest formuende Mænd udenfor samme – som vare istand til i Gjerningen at understøtte Sagen, ansaae desuden disse Anstrengelser for unyttige og for sig farlige, saalænge Fædrelandets politiske Stilling var ubestemt, og de vægrede sig ved at bringe store Offere for en Sag, til hvis heldige Udførelse Udsigterne aldeles ikke vare smigrende. Der fattedes vistnok ikke paa kraftige Opfordringer til formuende Privatmænd til at gjøre de fornødne Tilskud til en saadan Indretning, og de ledsagedes med bittre Klager over Mangel paa et patriotisk Sind hos dem, som holdt sig tilbage; men man begyndte nu at indsee, at den Patriotisme, som lemlæster Kraften til

borgerlig Virksomhed, grændser til Uforstand og lønnes aldrig med Medborgernes Erkjendtlighed. For den større Deel af Landets meest formuende Mænd var derhos Selvstændighedens Sag, der isolerede Norge fra alle andre Stater, tvetydig i sine Følger, og den betragtedes i sine lyseste Farver mestendeels kun af dem, som havde Lidet at opoffre. [103] Imidlertid bleve begge Committeeer enige om at tage hver for sig igjennem sine kyndige Medlemmer under Overveielse, hvorlunde Nationens Ret til at beskatte sig selv kunde forenes med Regentens store Trang til Pengeresourcer, og hvorlunde denne Rigsforsamling, som egentligen kun var sammenkaldt for at forfatte og grundfæste en Statsforfatning, kunde, uden Berammelsen af et nyt Møde, see sig berettiget til at gjøre en saa vigtig Anvendelse af Grundlovens Bestemmelser. Man indsaae derhos, at Intet kunde foretages til at forsvare den nye Stat i sin valgte Selvstændighed, og til at ordne dens indvortes Statsforhold uden de nødvendige Midler. Den hele Maskine maatte under saadanne Omstændigheder snart gaae i Staae, ligesom Statskrediten var rystet ved Statens vaklende Stilling og en forestaaende Krigs Rædsler. Saaledes valgtes den Udvei, der i Forlegenhedens Stund er den sædvanlige, at udsætte den endelige Afgjørelse indtil videre, og det kan ikke nægtes, at der opstod megen Forvirring i Fremtiden deraf, at man senere hen forsømte at tage Sagen under nøiere Overveielse, og at den Partiaand, som herskede mellem de forskjellige politiske Meningers Formænd, deels foranledigede uhensigtsmæssige Beslutninger, deels sammenblandede og forvirrede de forskjellige Statsmagters indbyrdes Rettigheder til at bestemme de vigtigste Statsforhold. Følgerne viste sig senere hen aabenbarligen.

Møderne i Constitutionscommitteeen fandt imidlertid dagligen Sted til bestemte Tider. De begyndte om Formiddagen Kl. 10 – tidligere kunde det ikke vel skee, fordi mange Medlemmer boede langt fra Forsamlingsstedet – og varede til 2 Eftermiddag, og fra Kl. 4 om Eftermiddagen til 7 om Aftenen. Sessionernes Historie var den sædvanlige. Der disputeredes ofte med Heftighed om mindre betydelige Ting og om [104] grammatikalske Rettelser i Stilen. Committeeens Formand, som vel kjendte Værdien af den Myndighed, der var lagt i hans Haand og søgte at haandthæve den, paabød ofte Taushed og Orden, men efter et Øieblik var hele Forsamlingen stundom igjen i en larmende Strid i Anledning af den

omhandlede Gjenstands Afgjørelse. Man var endnu ikke vant til den Orden og Takt i Diskussionerne saavel i den store Forsamling som i de mindre Møder, der siden af en Mesterhaand tilveiebragtes. En og samme Paragraph formedes forskjellige Gange, dikteredes ligesaa ofte, og Medlemmernes Manuskripter saae saa bemalede ud, at de neppe kunde finde Rede i dem. Man indsaae saaledes, at en Redaktion af enkelte Medlemmer var fornøden for at bringe Eenhed i Stilen og Orden i Materierne. Committeen havde imidlertid ogsaa sine rolige Øieblikke, i hvilke Hovedsagen skred stadigen frem til Endemaalet, og dette lettedes meget derved, at Diskussionerne om den indvortes Politik, og om Valget af Regjeringens Overhoved aldeles bortfjærnedes fra Committeens Overveielser.

Den 29de April ankom fra England og Danmark hertil de mærkværdige Aviser, som indeholdt Parises Erobring af de Allierede. Begivenhederne vare saa detaillerede, at man ikke kunde tvivle om Beretningens Authenticitet. Den 30te Marts blev den franske Armee under Marmont og Mortier slaaet under Parises Barriere; den 31te rykkede Keiser Alexander, Kongen af Preussen og Prindsen af Schwarzenberg ind i Paris. Den letsindige franske Pøbel overlod sig til den høieste Jubel. Alexander forgudedes, Napoleon forbandedes, og høie Raab krævede Bonaparte afsat og Ludvig den 18de tilbage. Hele Egnen om Paris og en stor Deel af det øvrige Frankrige erklærede sig for Ludvig. Senatet, Talleyrand i Spidsen, erklærede ^[105] Bonaparte afsat og Ludvig Konge. En Deel af den franske Armee, saavel som de vigtigste franske Generaler, svore til det nye Dynasti. Den engelske Avis tilføier, at paalidelige Efterretninger fra Dünkirken berette, at Napoleon har modtaget Keiseren af Ruslands Tilbud om Øen Elba som et Tilflugtssted for ham og hans Familie. – Hvor bestemte end disse Efterretninger vare, havde man Møie med at fæste Lid til dem. De bleve imidlertid modtagne af Medlemmerne med stor Deeltagelse og foranledigede en urolig Gjæring i hele Forsamlingen. Det eneste Trøstelige ved disse Rystelser fra Vesten var Haabet om Fred, som nu maatte synes mere grundet end tilforn, da det svage Norge vel maatte underkaste sig det mægtige Europas Bestemmelser. Saaledes raisonnerede den roligere Deel af Forsamlingen. Men disse Efterretninger vare endnu ikke i Stand til at nedtrykke de sværmende Selvstændighedsmænds sangvinske Forhaabninger. Endnu denne Formiddag deltog Forfatteren i en

politisk Ventilation, hvori de besynderligste politiske Meninger bleve fremførte. Man stode endnu paa Englands Bistand, man gjorde sig de bedste Forhaabninger om Carsten Ankers Udeblivelse,ⁿ⁶¹ man glædede sig over, at Carl Johan ikke havde været tilstede ved Napoleons Nederlag – og hvad Stof meer man kunde have til glade Udsigter for Norges Selvstændighed. Rosenkrantz var ogsaa nyligen ankommen fra Danmark, og ogsaa han lagde stor Vægt paa den Enthusiasme for Norges Sag, som sporedes overalt der.

Den 1ste Mai ankom atter engelske Aviser af 12te April, i hvilke gjentoges efter officielle og autentiske Efterretninger, at ^[106] Napoleon havde antaget de Allieredes Tilbud, og for 2de af sine forrige Generaler erklæret sig villig til at erkjende Ludvig den 18de som Frankriges retmæssige Konge, og havde derefter begivet sig paa Veien til Elba. Frankrige var beroliget, den nye Constitution antaget, og Freden smilede til det hele Europa – kun i Norge vajede Blodfanen! – Atter i Dag var hele Forsamlingen fuld af Beretninger om ankomne Kornskibe. Til Bergen skulde være overført fra England meer end 20,000 Tønder Kornvarer, og til mangfoldige andre Steder vare ikke ubetydelige Partier ankomne.ⁿ⁶² Til Christiania var i Gaar ankommet et Skib under svenskt Flag med 1000 Tønder Rug, som havde en svensk Supercargo ombord, og herom fæddedes de meest forskjellige Domme. Ved Siden af hine mærkværdige politiske Nyheder fra Vesten udbredtes i disse Dage det besynderlige Rygte, som begjærligen optoges af Prindsens Tilhængere, at Carl Johan havde gjort det Tilbud at renoncere paa den svenske Throne, og at modtage en høi Post i Frankrige eller et Fyrstendømme i Tydskland, og at den afsatte svenske Konges, Gustav 4de Adolphs, Søn befandt sig i det russiske Hovedquarteer for igjen at sættes paa Sveriges Throne. Man talte om, at ikke alene de engelske Krydsere havde ladet vore Kornskibe ubehindret passere; men endog høfligen convoyeret ^[107] dem ind i Skjærene.ⁿ⁶³ Hermed contrasterede de Efterretninger, som bragtes af Lieutenant Falbe fra Kjøbenhavn. I Wennersborg opholdt sig nemlig Admiral Steen Bille og en dansk Oberst Lønborg, der vare udsendte af Kongen af Danmark, for som Kommissairer fra dansk Side at overlevere de norske Fæstninger til Sverige. Fra disse var Lieutenant Falbe tilligemed en anden Lieutenant afsendt til Prinds Christian med Depescher. Prindsen afviiste

imidlertid Kommissairerne og nægtede at udlevere Fæstningerne. Med Falbe kom Afskriften af et Brev, hvilket han selv kaldte officiel, fra den svenske Envoye i London, Rehhausen, til Grev Rosen i Gothenborg af 22de April, hvori det berettedes, at der var afgaaet Fregatter fra England, som skulde blokere Norges Havne og hindre Overførsel af Korn.ⁿ⁶⁴ Men ikke heller dette Brev gjorde nogen Virkning paa Selvstændighedens Forsvarere, det blev anset som en svensk Løgn, opdigtet for at indjage Nationen Skræk. Imidlertid gave disse hverandre modsigende Efterretninger og Rygter Anledning til levende Controverser mellem de Mænd, der opholdt sig paa Eidsvold.ⁿ⁶⁵ Den 25de April ^[108] valgtes for de næste 8 Dage Commandeur Fabricius til Præsident og Rein til Vicepræsident.

For Resten gik Tingene sin rolige Gang paa Eidsvold. De forskjellige Partier vekslede vel stundom Høfligheder og Bitterheder med hverandre efter deres forskjellige politiske Tro; men Alt, med enkelt Undtagelse, inden den Anstands Grændser, som maatte ventes af en Samling af saadanne Mænd. – Man begyndte nu at klage meer over Beværtningen, som efterhaanden blev slettere og meer eensformig – stedse Kalvekjød vædet med suur Viin. Grøgaard og Forfatteren mødte ofte disse Spædkalve – eller som Grøgaard kaldte dem ufødte Kalve – der i blodige Lagener bares til Rigsforsamlingens Kjøkken. Med denne Beværtning kontrasterede Spiisningen ved Prindsens Bord, hvor der herskede Overflod og lækre Spiser, til hvilket Festmaaltid et lille Antal af Forsamlingens Medlemmer efter Distrikternes Rad dagligen indbødes. Klagerne derover gave imidlertid meer Anledning til Spøg end til alvorlig Anke ^[109] – Alles Tanker vare henvendte paa ganske andre Gjenstande.

Der ankom i disse Dage et vidtløftigt Brev til Grev Wedel, der indeholdt en Betænkning over Norges Stilling, som i Forfatterens Tanker var noget af det Bedste, der var skrevet i den Materie. Nogle meente, at Forfatteren var Biskop Krogh i Nordlandene; men Andre vilde finde en politisk Tro i Brevet modsat den, hvortil Krogh bekjendte sig. Brevet løb kun om mellem den lille Kreds af Grevens fortrolige Meningsfrænder, og tjente til at understøtte deres politiske Meninger. Ved Siden deraf var sat i Omløb A. W. Schlegelsⁿ⁶⁶ bekjendte Sendebrev til Hr. v. Holten, der var denne Forfatter uværdigt, og modtoges af begge Partier med

almindelig Uvillie, formedelst de deri indeholdte uanstændige Udtryk om Prinds Christian, og hans falske Raisonnements i det Hele om Norges Stilling. Der var megen Tale om at udarbeide et Modskrift mod denne Pamphlet, som kun Forfatterens Navn men ikke dens Indhold kunde give nogen Betydning; men de blandt Forsamlingens Medlemmer, som dertil havde Evne, havde altfor vigtigt Arbeide under Hænder til at skjænke denne Sag nogen Opmærksomhed. Den 2den Mai valgtes til Præsident Justitsraad Diriks og til Vicepræsident Amtmand Bendeke.

Onsdagen den 4de Mai indleveredes det af Constitutionscommitteen forfattede Udkast til Grundloven, og ved dette Møde var Rigsforsamlingen usædvanlig talrig, da kun to af Medlemmerne vare fraværende, medens ellers sædvanligen større Huller i deres Række ved de almindelige Møder fandtes. Udkastet havde følgende af Falsen forfattede Indledning:

[110] «Det vigtige Kald blev betroet Committeen, at udarbeide Forslaget til en Constitution for Riget. Den fremlægger herved Resultatet af sit Arbeide.

«Æmnets Natur forbyder at levere noget Fuldkomment, og dette har hidtil end ikke været muligt i de Stater, hvor dyrebar Erfaring har understøttet Thronen.

«Under sit Arbeide har Committeen havt stadigt Hensyn til den borgerlige Friheds Betyggelse, Eiendommenes Sikkerhed og Rettighedernes muligste Lighed. Rigsforsamlingens Viisdom vil vide at bestemme, hvorvidt dens Bestræbelser for at fremme dette almeenvigtige Formaal have været ledsagede med Held.

«Forskjellige Bidrag til Constitutionsværket ere indleverede saavel fra Rigsforsamlingens Medlemmer som fra Andre. Committeen har modtaget disse Bidrag med Erkjendtlighed og benyttet dem, saavidt Omstændighederne gjorde det muligt. Naar de ere oplæste vil Rigsforsamlingen selv bestemme, om end mere af disse Bidrag bør indlemmes i Statens Grundlov.

«Den private Lovgivnings Bud ere udenfor Constitutionens egentlige Grædser. Committeen har derfor kun fremsat nogle didhørende Principer, hvis Nødvendighed i den borgerlige Lovgivning ved den norske Nations egen Erfaring

er godtgjort.

«Det vilde have været lidet gavnligt, om Committeeen havde forsøgt at tilveiebringe fuldkommen Eenhed i Stilen og streng Orden i Paragraphernes Følge. Udeladelser, Forandringer eller Tillæg, som Forsamlingen maatte finde hensigtsmæssige, vilde tildeels nedbryde denne Orden og Eenhed.

«Om Statens Pengevæsen udfordres Bestemmelser, og disse ville ikke kunne indføres i Constitutionen, førend Finantscommitteeens Forslag ere fremsatte og prøvede.

[111] «Committeeen tillader sig derfor det Forslag, at Stilen og Materiens Form maa vorde undtagne fra Debatteerne.

«Naar Forsamlingen har tilendebragt sine Forhandlinger om det hele Udkast og de Paragrapher om Pengevæsenet, som deri bør indlemmes, vil Stilens Eenhed og Paragraphernes rigtigste Orden beqvemst fastsættes ved 2 eller 3 dertil udnævnte Mænd.

«I flere Poster har Committeeens Medlemmers Meninger været deelte, og den underkaster nu Rigsforsamlingens videre Granskning, om og hvorvidt sikkrere Midler i Constitutionen kunne udfindes til Betyggelse for Fædrelandets Selvstændighed, dets Hæder og Held.

«Eidsvold i den til Constitutionens Udarbeidelse nedsatte Committee den 30te April 1814.»

(Underskrevet af samtlige Committeeens Medlemmer).

Forsamlingen vedtog foreløbigen eenstemmig, at Materiens Form og Paragraphernes Orden under Debatteerne ei skulde tages i Betragtning.

Af Oberste Hegermann blev nogle Forslag til Tillægs- Paragrapher til Grundloven fremlagte, som Forsamlingen vedtog skulde tages under Overveielse naar de didhørende Paragrapher omhandlede.

Derefter oplæstes de Constitutionsforslag, som vare indleverede af Forsamlingens forskjellige Medlemmers, [n67](#) hvoraf Sorenskriver Weidemanns var det vidtløftigste og bedst motiverede, ligesom det og i enkelte Punkter var

benyttet af Committeeen. ^[112] Lysgaard, som ogsaa havde vedtaget Weidemanns Forslag, havde desuden indleveret sit eget, hvori han havde lagt Vægt paa at bevare Odelsretten i sin gamle Reenhed, paa Afskaffelsen af Leilændingsvæsenet, og paa at Jordegods ei i for stor Omfang skulde opdynges i enkelte Hænder, i hvilken sidste Henseende Weidemanns Forslag tildeels stemmede overeens med Lysgaards. Sorenskriver Korens saakaldte «Strøtanker» vare af ham anmeldte som et Hastværksprodukt, og dertil toges ogsaa i Committeeen lidet Hensyn, endskjønt det indeholdt flere Beviser paa at Forfatteren deraf havde tænkt over Sagen. Endeligen indleverede Falsen ogsaa nogle Bemærkninger, som vare ham tilstillede i et anonymt Skrift, ⁿ⁶⁸ der indeholdt adskillige læseværdige Bemærkninger og Forslag. Wergeland havde ogsaa, som forhen bemærket, forfattet et Udkast; men dette blev ei oplæst, fordi det ei blev indleveret. I Hovedsagen var det Committeeen bekjendt, da det der deelviis var bleven oplæst og tildeels benyttet, idet nogle Bestemmelser skyldtes denne Forfatter. Forelæsningen heraf varede over 2 Timer, og umiddelbart derefter sattes Forslagets Paragrapher under Debat og Votering. Det gik meget raskt med Antagelsen af Paragrapherne, idet 20 expederedes allerede den første Dag.

Den 2den Paragraph fik efter Sorenskriver Christies Forslag det Tillæg, at Jesuiter og Munke ikke maatte taales. Provst Middelfart, som havde stridt for at Jøderne ikke skulde nægtes Adgang til Riget, søgte ogsaa i et veltalende Foredrag i samme Aand at forhindre Indførelsen af dette Tillæg, hvilket ^[113] han ansaae som et Beviis paa en uchristelig Intolerance at indføre i Grundloven; men Christies Forslag gik igjennem med 94 Stemmer. Denne § var iøvrigt anderledes redigeret paa Eidsvold end den i Grundloven findes indført. Der hedte den saaledes: «Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. Alle christelige Religionssekte tilstedes fri Religionsøvelse, dog ere Jøder og Jesuiter fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget. Munkeordener maa ikke taales. Landets Indbyggere, som bekjende sig til Statens Religion, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i samme.» Det er ikke Forfatteren muligt at forklare Grunden til denne Forandring i Redaktionen, men han er fuldkommen vis paa, at den blev antagen som her anført, og som den ogsaa findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger. Det er formodentligen en Redaktionsfeil,

hvorved Committeens Udkast er bleven trykt i Stedet for den af Christie redigerede og af Forsamlingen antagne Paragraph; thi en Redaktionsrettelse kan det ikke være.

Den 4de Paragraph lød saaledes: «Kongen skal stedse have bekjendt og bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandthæve og beskytte den.» – Rein undersøttede denne Paragraphs Bestemmelse ved en kort Tale, hvori han søgte at vise, hvor farligt det var at vælge en Konge, der havde skiftet Religion. «Ethvert Folk – sagde han – fordrer, at dets Konge skal have en Religion. – – Naar en Konge ikke tager i Betænkning at afsværge den Religion, han engang har bekjendt sig til, og hvori han er opdragen, og at antage en anden for at vinde en Krone, saa lægger han klarligen for Folkets Øine, at han virkelig slet ingen har, og dette kan, dette maa ikke være noget Folk ligegyldigt, at see en Konge paa sin Trone, der spotter saavel med sine Fædres, som med den sidst antagne ^[114] Religion.»ⁿ⁶⁹ Debatterne over denne Paragraph spillede paa Grændsen af Betragtninger om Prinds Carl Johans Person, men Striden neddyssedes, da Ingen gjenmælede Sorenskriver Weidemann, som egentligen havde begyndt den. Den Deel af Forsamlingen, som tænkte sig Muligheden og endog Rimeligheden af at Carl Johan engang vilde komme til at bære Norges Krone, forudsaae, at dette vilde blive en af de Paragrapher, som i Tilsælde af den skandinaviske Halvøes Forening let kunde blive forandret, og de fandt det upassende derom for Tiden at fremkalde nogen Strid. De lode det saaledes blive ved stiltiende at votere derimod, og Committeens Forslag blev med 77 Stemmer uforandret antagen.

Den 5te Mai fortsattes Forhandlingerne om Udkastet til Grundloven. Paragrapherne 21– 28 bleve antagne med ubetydelige Forandringer saaledes som de af Committeen vare foreslagne. Men om den 28de § bleve nogle varme Debatter. Den lød i Committeens Forslag saalunde: «Kongen maa ikke modtage nogen anden Krone eller Regjering uden Storthingets Samtykke, hvortil i dette Tilfælde 2/3 Stemmer udfordres.» Toldprokureur Omsen reiste sig i denne Anledning, og søgte med lidenskabelig Heftighed at vise, hvorlunde Antagelsen af denne § i sin nærværende Form vilde bringe Norge tilbage til en Forbindelse, som havde været saa ufordeelagtig for Fædrelandet. Han paastod, at Norges Konge under ingen Betingelse burde kunne antage en anden Krone, og at Ordene

«uden Storthingets Samtykke» burde udgaae. Wergeland istemte samme Tone, og understøttede Omsens Forslag ved et ^[115] langt Foredrag, hvori han søgte at bevise Gavnigheden af en ubetinget Bestemmelse i Grundloven, der hindrede Kongen fra at antage en fremmed Krone. Hans Mening blev imidlertid bestridt af Sverdrup og Flere, og Forfatteren fremsatte ogsaa sine Tanker korteligen herover. «Det kunde, meente han, blive et Indgreb i Landets tilkommende National-Lykke at forbyde i nærværende Constitution paa en absolut Maade Norges Konge at modtage en fremmed Krone. Det var umuligt for nærværende Forsamling at forudsee alle de Tilfælde, som kunde gjøre en saadan Indskrænkning farlig for Samfundet. Hverken denne eller andre Bestemmelser, der ikke kunde betragtes som Grundlovsprinciper, hvis uforanderlige Værd igjennem alle Tidsaldere er bleven erkjendt, bør gjøres saa urokkelige, at de jo kunde modtage de Modifikationer, som Tid og Omstændigheder, Landets Tarv og forandrede Culturtilstand maatte gjøre fornødne.»¹⁷⁰ Committeens Forslag gik imidlertid igjennem med 98 Stemmer og Tillægget blev staaende.

I Anledning af den 31te § foreslog Theis Lundegaard tilligemed flere Bønder «at det beneficerede Gods maatte anvendes ^[116] som et Bidrag eller Hypothek for at ophjælpe Statens Pengevæsen, oprette en Bank o.s.v. De grundede Forslaget paa, at dette Gods var en Levning fra den katholske Tid, at dets Anvendelse ikke passede til nærværende Forhold, og blev ikke heller, som det nu benyttedes, bragt til den Fuldkommenhed, som var ønskelig. De meente, at Præsterne burde sættes paa fast Gage, der skulde rettes efter de forskjellige Præstegaardes Beskaffenhed, der nu bringe betydelige Indtægter. Skulde deres Forslag ikke gaae igjennem, men Indtægterne af det beneficerede Gods efter Committeens Forslag henlægges til Oplysningsvæsenet og Geistlighedens Bedste, foreslog de, at denne Bestemmelse kun midlertidigen skulde tages, og at det skulde overlades næste Storthing at afgjøre Sagen. Dette Forslag reiste store Debatter, da især Forsamlingens geistlige Medlemmer søgte at oplyse, at dette Gods i Følge sin Bestemmelse var legeret til gudeligt Brug, og især til Geistlighedens Nytte, og at man ikke uden at krænke Testators Villie kunde anvende det til anden Hensigts Opnaaelse. Committeens Forslag gik imidlertid igjennem med omtrent 2/3 Stemmer. Christies Forslag, at det beneficerede og de offentlige Stiftelsers Gods

ei maatte bortsælges, blev ikke heller antaget.ⁿ⁷¹

I Anledning af Forslagets 33te § saalydende: «Kongen har Ret til at sammenkalde Tropper, begynde Krig og slutte Fred, indgaae og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter», fremlagde Major Sibbern sin Betænkning, der gik ud ^[117]paa at indskrænke en Rettighed, som han ei troede ubetinget burde nedlægges i Regentens Haand, og søgte at understøtte sit Forslag ved at henvise til Historien, «som indeholdt mange Beviser paa, at denne Ret af Regenten har været misbrugt.» Paragraphen blev imidlertid antagen i Committeens Form med 90 mod 14 Stemmer.

Den 37 § gav Anledning til megen Debat. Denne indeholdt følgende Forslag fra Committeen: «Kongen kan meddele Rang, Titler og Ordener til hvem han forgodt befinder til Løn for udmærkede Fortjenester, dog saaledes at ingen maa være arvelige, give Ret til Fritagelse fra Statsborgernes fælles Pligter og Byrder, eller medføre fortrinlig Adgang til Statens Embeder. Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maae tilstaaes Nogen for Fremtiden.»

I Anledning af denne Paragraph gjordes forstkjellige Bemærkninger og Forslag, hvoraf især Grøgaards udmærkede sig ved hans interessante, vittige og tildeels bidende Foredrag. Han ansaa ikke alene Titler og Rang – med Undtagelse af Embedsrang – upassende, men troede heller ikke, at det burde staae i Regentens Magt at uddele Ordener. Han gjorde sig lystig over de mange Alen hvide Baand med røde Kanter, som i Flæng vare uddeelte, og formedelst denne hensigtsløse Uddeling havde nedsat Udmærkelsens Værd. De danske Ridderordener vare ikke istand til at opretholde den dansk-norske Stat, ligesaalidt som Napoleons Æreslegion det franske Keiserdømme. Han foreslog en saadan Redaktionsforandring: «Ingen personlige eller blandede arvelige Rettigheder maa tilstaaes Nogen for Fremtiden; ikke heller blotte Titler eller anden Rang end Embedsrang. Ingen Ridderorden maa stiftes i Norges ^[118]Rige. De, der nu bære noget udenlandsk Ordenstegn, maae vedblive at bære dette.»

Doktor Møller fra Arendal udbredte sig derefter vidtløftigen over denne Sag, og fik derved Anledning til at lægge sin af en reen Fædrelandskjærlighed udspringende Enthusiasme for Fædrelandets Frihed og Selvstændighed for

Dagen, der har fulgt ham til hans sidste Dage.ⁿ⁷²

Ogsaa Forfatteren blandede sig i disse Debatter. Han meente, at i en Stat som Norge, der vel ikke vilde blive istand til at lønne alle Embedsmænd passende til Embedsmandens Møie og Embedets Vigtighed, kunde Rang betragtes som et Gode, eller i det mindste som et uundvæligt Onde. Forfængelighed vilde vel ikke heller flye denne Stat, men dens Tilfredsstillelse blive et Middel til at opmuntre Statsborgernes Flid. Tiller ansaae han derimod i vor lille Stat for overflødige, indeholdende noget vist Latterligt og fordunklende sande Fortjenester. Han foreslog derhos, at Embedsrangen ei opbørte med Embedet. Tillige foreslog han, at overlade til Lovcommitteen at prøve Adels Rettigheder, og forelægge et kommende Storting Resultatet af denne Undersøgelse.

Efterat flere af Forsamlingen havde talt om denne Paragraphs Formⁿ⁷³ blev den tilført Protokollen saaledes:

«Kongen kan ikke uddele nogen anden end Embedsrang og Titel. Den Embedsmand, som i Naade afskediges, beholder den Titel og Rang, som hans havte Embede har medført. Til Belønning for udmærkede Fortjenester kan Kongen uddele ^[119] Ordener til hvem han forgodt befinder, men ved Ordenens Tildelelse skal offentlig kundgjøres de Fortjenester, hvorfor de ere givne.»

«Intet Hæderstegn kan give Ret til Fritagelse fra Statsborgernes fælles Pligter og Byrder, eller medføre Adgang til Statens Embeder. Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maae tilstaaes Nogen for Fremtiden.»

Efterat denne Paragraph var antagen, oplæste Sorenskriver Falsen en Erklæring, hvori han for sig og sine Descendentere fraskrev sig deres hidtil havte Adel med alle de Rettigheder, som dermed kunde være forenede.ⁿ⁷⁴ Dette Offer modtoges imidlertid med taus Ligegyldighed af Forsamlingen og efterlignedes ikke af nogen tilstedeværende Adelsmand. Den mindste Deel vidste, at Falsen var Adelsmand.

Man troede i Dag at spore Virkningen af Prindsens Nærværelse, der visseligen ellers høist sjelden lod sig føle. Grev Wedel havde dikteret i Committeen den 41 og 42 § i Grundloven, som indeholdt Fordelingen af Statsstyrelsen mellem 5 Statsraader og bestemte disses Forretninger. Der meentes nu, at Committeens

Formand, efter Aftale med Prindsen, bevægedes til at gjøre en Forandring og fremsætte et Forslag, som var forskjelligt fra Committeens, da man der Intet derom havde hørt. Han udviklede nemlig i en lille Tale, at Committeens Forslag i 41 og 42 § efter hans Formening stred mod det engang antagne Princip, at den executive Magt bør være i Kongens Hænder. Man burde ikke uden Hensigt indskrænke Kongens Myndighed. Ingen kunde bedre end Kongen bedømme, [120] paa hvad Maade Forretningerne bedst fordeeltes. Han lagde megen Vægt paa de ubehagelige og hensigtsløse Indskrænkninger, som derved paalagdes Regjeringen. Staten havde Garanti nok, naar der sørgedes for at Udgifterne ikke unødvendigen forøges, og enhver Statsraad staaer til Ansvar for de Expeditioner, der udgaae fra hans Departement.¹⁷⁵ Han foreslog derfor, at Paragraphen skulde faae følgende Form:

«Kongen vælger selv et Raad af norske Borgere, som ikke ere yngre end 30 Aar. Dette Raad skal i det mindste bestaae af 5 Medlemmer, men foruden dem kan Kongen ved overordentlige Leiligheder tilkalde andre norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Stortinget, til at tage Sæde i Statsraadet. Forretningerne fordeler han iblandt dem saaledes, som han det for tjenligst eragter.» Efter Wulfsbergs Forslag tilføiedes Paragraphen den Slutning: «Fader og Søn eller tvende Brødre maa ei paa samme Tid have Sæde i Statsraadet.»

Wedel, hvis Mening det i Almindelighed ingenlunde var utilbørligen at indskrænke den executive Magts Myndighed, indvendte Intet mod denne Forandring og Falsens Forslag gik igjennem med 99 mod 3 Stemmer, og Wulfsbergs eenstemmigen. Derimod havde Wulfsbergs Forslag, at Statsraadet skulde vælges af Stortinget, kun een Stemme for sig.

Præsidenten Diriks foreslog ved Enden af denne Dags Debat, at Forsamlingen for at fremme Forretninger, hvis Ende Nationen og hvert enkelt Medlem af Forsamlingen saae med Længsel imøde, skulde fortsættes Morgendagen, som var en Søndag. Derom opstod stor Strid, især fordi Nogle af Præsterne ansaae det for en Helligdagsbrøde, hvorimod Loven indeholdt [121] Forbud. Omsider afgjordes det, at man Morgendagen skulde tage Middag Kl. 2, og derefter møde Kl. 4, da Helligdagen maatte ansees endt. Forfatteren erindrer meget godt, at den Scene,

som Provst Wergeland fortæller i sine fortrolige Breve,ⁿ⁷⁶ forefaldt mellem Sverdrup og T. Lundegaard. Lundegaard fremtraadte allerede paa Eidsvold med et vist djærvt Væsen, som dog udvikledes meer paa de følgende Storthing til en vis Grad af Raahed, der stundom forledte ham til upassende Yttringer, og voldte ham Ubehageligheder. Men han lod sig mindre høre i Forsamlingen paa Eidsvold end senere i Storthingssalen, dels fordi den afhandlede Materie i Almindelighed var ham mere fremmed, dels fordi der endnu fattedes ham Mod og Evne til at tale for Mængden. Han lagde iøvrigt noksom for Dagen, at han var en Mand af sund Forstand, der dømte rigtig om flere af Landets Forhold, ligesom hans Bemærkninger vare ikke sjeldent træffende, skjønt stundom bidende. Han indskrænkede sig saaledes mestendeels paa Eidsvold til nogle Kraftudtryk udenfor Forsamlingen, og var da stundom meget høirøstet, og et saadant, omtrent som Provst Wergeland fortæller, undfaldt ham ogsaa i den anførte Samtale mellem ^[122] Sverdrup og ham. – For Sagen i det Hele maatte det ansees gavnligt, at Evnen til at tale offentligen endnu ei fandtes i nogen udviklet Grad hos Repræsentanterne paa Eidsvold. Man tænke sig de vigtige Gjenstande, som der overveiedes, saaledes behandlede som paa senere Storthing. Færdighed til at kunne fremsætte sine Tanker, og Mod til at lade sig høre i offentlige Forsamlinger, har ofte ved senere Storthing utilbørligen forhalet Forhandlingernes Gang. De samme Argumenter, med en ringe Afvigelse i deres Orden og udvortes Form, ere gangne igjennem mangfoldige Munde, den omtvistede Gjenstands Behandling er bleven udtværet til det Yderste, og de grammatikalske Rettelser have ofte været trættende. Paa Eidsvold havde kun enkelte Medlemmer det i sin Magt at føre Parlamentstriden med Færdighed og Held, og disse Faa hørte til Forsamlingens talentfulde Mænd, der vare deres Syssel voxne, og mestendeels kun betænkte paa at befordre Hovedsagens Fremme til sit rette Maal. Mishagede Enkelte ved deres Vidtløftighed, da var det ligesaa ofte Fordom og politisk Meningsforskjel, som Talerens Misbrug af Forsamlingens Tid eller uhensigtsmæssig Behandling af hans Materie, der foranledigede Mishaget. De Fleste medbragte hvad de havde at sige skriftlig, og naar dette var fremsagt manglede der Mange enten Mod eller Vaaben til at gaae Modstanderne imøde. – Men især bidrog den almindelige Længsel efter at ende

dette vigtige Arbeide til dets Forkortelse – en Længsel, der hos de Fleste fulgte af en velmeent Iver for snarest muligt at bygge Fædrelandets Held i Fremtiden ved en passende Grundlov, og Attraa efter at kunne vende tilbage til Borgersysler, som under Fædrelandets mislige Stilling paa mange Maader forvikledes; hos enkelte Andre af en vis Ligegyldighed for et Arbeide, der med Hensyn ^[123] til Landets udvortes Forhold ingen Bestandighed ansaaes for at kunne have. Vi have ovenfor søgt at forklare Aarsagen til den Hurtighed, hvormed Norges Grundlov, uden at skade dens omhyggelige Bearbejdelse, fremmedes i Committeen, og ovenstaaende Bemærkninger kunne maaskee tjene til at forklare den Raskhed, hvormed de vigtigste Materier i Rigsforsamlingssalen afgjordes.

Søndag Eftermiddag den 8de Mai mødte Forsamlingen, og Ingen udførte sin Trudsel at udeblive fra denne Helligdagsforretning, da kun to Medlemmer udebleve, hvilket var det mindste Antal af Udeblivende i de daglige Møder. Der fandt imidlertid varme Debatter Sted, og Sessionen hørte i denne Henseende blandt de urolige. Den Paragraph i Grundloven, som omhandler Indfødsretten, debatteredes, og Flere af Forsamlingen viiste sig ivrige for at udelukke alle Fremmede og især Danske fra Norge. Provst Stabel fremsatte først det Forslag, som han tildeels havde laant af det af Sorenskriver Weidemann indleverede Constitutionsudkast at kun Norskfødte skulde gives Adgang til norske Embeder. Bryn og Weidemann – som Begge gik endnu videre end Stabel – understøttede dette Forslag i heftige Taler, og især lagde Weidemann Vægt paa, hvormeget norske Borgere under den danske Regjering vare blevne fortrængte af Danske. Han anførte Exempler paa, at fortjente Mænd, som vare Medlemmer af denne Rigsforsamling, vare blevne ligesom forviiste til Embeder i de fjærneste Polaregne, ⁿ⁷⁷ medens Udlændinger og unge uerfarne Adelsmænd ^[124] vare befordrede til Landets vigtigste Embeder. I samme Stil talede Bryn. Derimod søgte Flere af Forsamlingen at vise det Uhensigtsmæsige i, nu for Tiden at udelukke de Danske, der ved saa mange Baand vare bundne til Norge, og meente at dette ikke kunde endnu undvære disse Mænds Talenter og Kundskaber til at reise og understøtte den nye Statsbygning, aldenstund der ikke endnu fandtes i Landets Skjød tilstrækkelig Mængde af norske Candidater til at besætte Landets Embeder, og Universitetet endnu ei var i fuld Virksomhed til at danne dem.

Provst Middelfart, som hørte til Forsamlingens humaneste og liberaleste Medlemmer, tog ogsaa her Ordet, og havde i den Anledning nedskrevet en vel sammensat Tale, og han understøttedes af Sverdrup, Jørgen Aall, Forfatteren og Flere.ⁿ⁷⁸ Sagen blev ved disse forskjellige Anskuelse saa tvivlsom, at Forsamlingen besluttede denne Paragraphs Remisse til Committeeen, for ved en ny Behandling at søge Mægling mellem de forsktjellige Meninger.

[125] I Constitutionscommitteeen, som til den Ende samledes næste Formiddag, og blev færdig med sit Arbeide til Klokken 12 Middag, blev denne Sag behandlet med liberalt Hensyn til Landets Tarv, og dens Medlemmer bleve enige om at danne denne Deel af Udkastet saaledes, at ogsaa danske Mænd kunde befordres til Landets Embeder, naar de enten havde opholdt sig længe nok i Landet for at kunne ansees naturaliserede, eller ved en høitidelig Act havde erklæret, at de deelte dets Skjebne med Hensyn til de tagne Beslutninger. –

Constitutionscommitteeen maatte overhovedet betragtes som en Mellem-Instants, der med Sindighed, Indsigt og en reen Oversigt forberedede de Gjenstande, der i Rigsforsamlingen skulde afgjøres. Derhos lettedes dens Arbeide meget ved den Tillid og Agtelse, som den nød i Forsamlingen. Naar den omhandlede Sag blev tvivlsom formedelst Ytringen af modsatte Meninger, afgjordes den ikke endeligen i Thinget, førend Committeeens Mening paany var bleven hørt. Det er tillige let at forklare, at der paa dette første Folkemøde var en stor Ideernes Gjæring. Den pludselige Overgang fra en fuldkommen Udelukkelse fra Statsstyrelsen, og fra en Forfatning, der paa mange Maader krænkede Borgernes naturlige Rettigheder – hvordan endog den executive Magt monne have udøvet denne Myndighed – til en fast uindskrænket Statsstyrelse og Folkets afgjørende Deeltagelse i Lovgivningen gennem sine Repræsentanter, maatte give Anledning til udskeiende Meninger om Folkets Rettigheder, som ikke til Statssamfundets Gavn kunde finde praktisk Anvendelse i den nye Statsforfatning. Beviser paa disse Udskeielser ligge tydeligen for Dagen i de Forslag, som indleveredes til Rigsforsamlingen paa Eidsvold, saavel af dem, hos hvilke den fornødne Kundskab og Statsklogskab ei kunde forudsættes, som af [126] indsigtfulde Mænd, der befandt sig i en Slags exalteret Stemning, som ei tillader rolige Overveielser. Dette viiste sig især i Debatterne paa Eidsvold om

Næringsfriheden og den lige Fordeling af Statens Byrder og Rettigheder mellem de Forskjellige Virksomhedsarter i Landet. I dette første Thingmøde dannede sig allerede et, senere hen meer udviklet, Schisma mellem Embedsstanden og næringsdrivende Borgere, i Følge hvilket de i en Art af Opposition vexelviis strede mod den gjensidige Interesse. Embedsmændene søgte at bryde Staven over alle de Forrettigheder, som hindrede Næringsdriftens frieste Udvikling og Udøvelse, og fandt alene i denne Frihed Sikkerhed for den borgerlige Velvære. Til denne pludselige Overgang til en fuldkommen Lighed i Betingelserne for den borgerlige Virksomhed fra mangehaande Tvang og Indskrænkninger, iledes, især i Begyndelsen, med stærke Skridt, og en stor Forvirring kunde have fundet Sted i de bestaaende Forhold, naar ikke Constitutionscommitteens sindige og forstandige Medlemmer havde forberedt en passende Middelvei mellem en gammel aristokratisk og en ny demokratisk Ideegang. – Paa den anden Side vaagnede hos Menigmand Mistillid til Embedsstanden, og en Sammenligning mellem Stændernes forskellige Kaar med Hensyn til Livets Nydelser og udvortes Fortrin, som udtalte sig i Forsøg paa at deprimere Embedsmændenes Stilling. Det var imidlertid, i Følge Beskaffenheden af Medlemmernes Sammensætning, mere den første end den sidste Meningsyttring, som under Beskyttelse af enkelte varme og eensidige Forsvarere af Næringsfriheden raadede paa Eidsvold, og den vilde have viist sig langt mere virksom, naar ikke Committeens Medlemmer havde ved at foreslaae passende Bestemmelser lagt Tømme paa Hines Udskeielser. Vi have seet, hvorlunde ^[127] en enkelt Mand i Committeen tilveiebragte en passende Ligevægt imellem den Myndighed, som tildeles Statsmagts forskellige Afdelinger ved Forslag til hensigtsmæssige Bestemmelser, og Fornuft og Sindighed var stedse tilrede for at mægle mellem de forskellige Interesser. Vi finde saaledes i vor Grundlov udtalt visse Grundsætninger, som hævde Menneskets naturlige Rettigheder; men ved Siden af dem opstilledes andre modificerende Bestemmelser, der toge tilbørlig Hensyn til de bestaaende Forhold, og forebyggede en pludselig Forrykkelse i borgerlige Stillinger. Denne sindige og upartiske Behandling af Statens indbyrdes Forhold vilde maaskee have fundet Sted i en høiere Grad, naar ikke enkelte høitformaaende, kundskabsrige og talentfulde Medlemmer af Forsamlingen, med stadigt Øie fæstet paa Selvstændighedsideen, havde søgt at gjøre denne

folkelig ved at understøtte og fremme visse Folkemener. Paa den Maade indførtes i Grundloven Almeensætninger og urokkelige Bestemmelser, som have besværet en senere Lovgivning, foranlediget vidtløftige Undersøgelser og vaklende Bestemmelser, og ligesom forstenet forældede Institutioner, hvis Indflydelse paa Samfundet kan siges at have et dobbelt Ansigt.

Da Thingets Medlemmer samledes igjen den 9de Mai, og Constitutionscommitteens forandrede Redaktion kom under Debat, gjorde vel Indfødsrettens Forsvarere et nyt Forsøg paa at forfægte Indigenatsretten, endskjønt nu med vigtige Modifikationer, men Committeens Forslag gik igjennem med 84 mod 26. Dog tilføiedes efter Weidemanns Forslag: at de, som saaledes naturaliseredes, ikke maatte have vægret sig ved at have gjort Selvstændigheds-Eden – et Tillæg, som forøvrigt havde Lidet at betyde, da en saadan Vægning efter den ^[128]Maade, hvorpaa Selvstændigheds-Eden var aflagt, ei vilde være let at bevise. [n79](#)

Samme Dag fik Forsamlingen sit Navn Storthing. Det varede længe inden man bestemte sig til denne Benævnelse, som var foreslaaet af Wergeland. Man havde at vælge mellem det i Falsens og Adlers Udkast foreslagne *Althing* i den gamle Stiil og Wergelands *Storthing*; men man blev staaende ved det sidste, fordi det fandtes mere passende og karakteriserende, endskjønt Mange i en from Erindring om Fortiden havde Forkjærlighed for det gamle «*Althing*». Iligemaade bestemtes i Dag Storthingets Inddeling i Lagthing og Odelsting, som dog ikke gik igjennem uden stor Modstand af Enkelte blandt Thingets dygtigste Medlemmer. Især gjorde Motzfeldt derimod alvorlige Indvendinger. Han ansaae Inddelingen dels unyttig, dels skadelig. Dersom der blandt Repræsentanterne var en afgjort Overvægt af en vis Interesse eller af et vist Parti, da vilde Valget af Lagthingsmænd efter Tingens Natur blive saadan, at dette Parti vilde faae Overhaand paa begge Thing, og Afdelingen blive unyttig; dersom derimod de dygtigste Medlemmer valgtes til Lagthingsmænd, saa vilde Odelstinget blive saaledes svækket, at det ei kunde opfylde sit vigtige Kald. Han meente, at den Hensigt, som man vilde opnaae ved denne Inddeling, nemlig at forhindre at ikke Partiaand eller Overilelse skulde fremvirke en Beslutning, som siden vilde fortrydes, kunde bedre opnaaes ved at bestemme, at ethvert Lovforslag skulde

[129] debatteres i 3 forskjellige Dage – en Efterligning af Billens 3de Gange gjentagne Læsning i det engelske Parlament. En fuldkommen Efterligning af det engelske Parlaments Inddeling i Overhuus og Underhuus fandtes i Committeeen ikke passende, fordi en saadan Stands Afsondring var mindre folkelig, og fordi der i Norge ikke fandtes nogen saa talrig Klasse af mægtige Possessionater, der kunne danne et fast Overhuus, som formedelst dets Medlemmers imponerende Stilling i Staten kunde være mest interesseret i, at dens vigtigste Anliggender fremmedes. Man fandt det imidlertid hensigtsmæssigt at give Anledning til Sagernes omhyggelige Behandling ved at dele Thinget i tvende Afdelinger, og saaledes tilveiebringe en omhyggeligere Drøftelse, en alvorligere Overveielse under et Mellemrum af Tid, og at standse overilede Beslutninger. De Exempler, som hentedes fra andre Lande, henpegede paa et virkeligt Overhuus, bestaaende af faste Medlemmer, hvis Competents til at møde paa Thinget alene skrev sig fra uvæsentlige Fortrin; men i de norske Storthing tænkte man paa at danne et, som, overveiende i Sindighed og Intelligents, kunde tjene som et Regulativ for Lovgivere, der vare mindre øvede i Lovgivningsvæsenet og Statsstyrelsen. Dersom ikke Hensigten fuldstændigen opnaedes, fordi Forudsætningen ikke gik i Opfyldelse, og neppe uden Skade for den gode Sag i sin Heelhed kunde fuldbyrdes, saa er det dog vist, at denne Deling af Storthingets Medlemmer i 2de Autoriteter har gjort sin gode Nytte. Vel har man længe vaklet i Maaden at vælge Lagthingets Medlemmer paa, der i de første Storthing mestendeels skede efter Embedsrang, og tillige har man længe været uenig om Grændsen af begge Afdelingers Authoritet, der har foraarsaget lange Debatter; men det er øiensynligt, at Indretningen [130] i det Hele har været gavnlig. – Motzfeldt Bemærkninger havde imidlertid nu som altid stor Vægt, og Committeeens Forslag fik kun en Overvægt af 2 Stemmer.

Der blev i Dag foretaget et nyt Valg til Præsident og dertil valgtes Sorenskriver Falsen og Amtmand Krogh. Præsidentvalgene, der vare aldeles i Selvstændighedspartiets Haand som det talrigste, begyndte nu mere at skee med Hensyn til den Sag, som behandlede. Man valgte saadanne Mænd, som ansaaes bedst at kunne lede de vigtige Forhandlinger, som Constitutionsværket efterhaanden fremkaldte. I Begyndelsen af Forhandlingerne blev der mellem

hiint Parties Medlemmer aftalt en Plan for Valget af Præsidenter og Vicepræsidenter. Det var som Følge deraf, at *Anker, Fabricius og Hegermann* – for at vise disse hæderlige Mænd, tildeels vel ogsaa deres Stillinger, skyldig Opmærksomhed – bleve valgte; men med Flid i de første 3 Uger, da man tvivlede om deres Evne til at fungere, naar Constitutionsudkastet skulde behandles. I de sidste 3 Uger begyndte man at see sig om efter de dygtigste Ledere, og det kan ikke nægtes, at Valget havde det heldigste Udfald. Grev Wedel havde stedse adskillige Stemmer ved Præsidentvalget; men det lille Oppositionsparti, som stod ved hans Side, formaaede ikke at hæve ham paa Præsidentstolen, og af Selvstændighedspartiet var der neppe Nogen, der tænkte paa ham ved den Leilighed. Tilfældet vilde, at et Par Gange Sorenskrivere bleve valgte til Præsidenter og Amtmænd til Vicepræsidenter, og man lagde Mærke til, at Amtmændene stedse mødte i civil Dragt, medens Sorenskriverne næsten altid præsiderede i Embedsdragt.

I disse Dage var Prindsen beskjæftiget med at affærdige de danske Commissarier, Kammerherre Bille og Oberste Lønborg, ^[131] der, som ovenfor meldt, vare opsendte for at opfordre Prindsen til at overgive de norske Fæstninger i Sveriges Hænder. Efterat Prindsen gjennem Lieutenant Falbe havde givet disse Herrer et afslaaende Svar paa den Opfordring, som deres Ærende indeholdt, indsendte de til Kommandanten paa Frederikssteens Fæstning, Generalmajor Ohme, et Brev, der indeholdt samme Opfordring, at overgive Fæstningen, hvilket Brev Ohme tilstillede Prindsen. I den Anledning paalagde Prindsen Ohme at svare de danske Commissairer: «at De, siden Kongen af Danmark løste Dem og Garnisonen fra Deres Troskabseed, ikke erkjender nogen anden Befalende i Norge end Regenten, samt at De desuden kjendte Deres Pligt, ei at overgive Fæstningen.» Da Kammerherre Bille paa den officielle Vei Intet kunde udrette, udbad han sig en partikulair Samtale med Prindsen, som derpaa svarede i Brev af 13de Mai:

«I Anledning af Deres sidste private Skrivelse, ved hvilken De anmoder mig om en venskabelig partikulair Samtale, da pligter jeg at tilmelde Dem, at jeg troer, at De i Deres Stilling, som Hans danske Majestæts Befuldmægtigede, maa være yderst forsigtig, for at de Svenske, som kun lure paa en Anledning til at

paaføre Danmark de Ulykker, som Norge hidtil er blevet befriet for, ikke skal tage Anledning til at sige, at De officiellement har røgtet Deres Ærende, men hemmeligen har bestyrket mig i, standhaftigen at vedblive en Handlemaade, der ene, om Noget skal gjøre det, kan afværge Danmarks fremtidige Underkuelse under svensk Overmagt. At jeg ei kan opoffre den norske Nations Vel for Skyggebilleder, det vil De indsee; altsaa bliver vores Samtale, hvad dens Resultat i det Væsentlige angaaer, frugtesløs. Skulde Hr. Kammerherren, disse Bemærkninger uagtet, thi jeg gjentager det, De bør ei ^[132] tale med mig, naar De kunde troe, at de Svenske paa den fjærneste Maade kunde udlægge det som en Forstaaelse imellem Kongen af Danmark og mig; skulde De, siger jeg, bestemme sig til at ville tale med mig, da skal det fornøie mig at see en Mand, som jeg fra min Ungdom har agtet, paa Søndag Formiddag paa Hølands Præstegaard. Hestene ere bestilte for Dem paa Løverdag og Søndag. Skulde De efter modent Overlæg maaskee opoffre Venskabsfølelse for Klogskabs Bud, da beder jeg Dem blot at skrive et Par Ord til General Staffeldt, at De ikke kommer, hvilket han da sender mig imøde. Jeg ønsker fremdeles under lykkeligere Omstændigheder at kunne bevidne Dem den Fornøielse, jeg altid skal føle ved at see Dem igjen o.s.v.» – Imidlertid gik dette Møde ikke for sig.

Den 11te Mai behandledes de tvende vigtige Paragrapher, som angaae Værnepligten og Privilegiernes Ophævelse. Oberste Hegermann streed i et vidtløftigt og vel motiveret Forslagⁿ⁸⁰ for Værnepligtens almindelige Udøvelse. Alle Norges Sønner skulle øves aarligen i 8 Dage paa beqvemme Tider i Gymnastik, Skiveskydning og militaire Øvelser. Exercitien paa Ski skulde øves om Vinteren. I alle lærder Skoler, Borger- og Realskoler skulde holdes Forelæsninger over Taktik og Tjeneste i Feldten. Studenter skulde deeltage i de aarlige nationale-militaire Øvelser, tildeels som Anførere, indtil de faae Embede. Byindbyggerne skulde organiseres i Borgervæbninger til Byens Forsvar. Enhver Værnepligtig skulde personlig forrette sin Tjeneste; Ingen kunde leie for sig. Ved den almindelige Værnepligt «skulde efter saa mange Aars Fred igjen ^[133] vækkes den indslumrede Aand og Følelse, for ved egen personlig Tjeneste saavel i Fred som i Krig at yde en Skjærv paa Fædrelandets Alter.» Kammerherre Løvenskjold havde indleveret til Constitutionscommitteen i Anledning af den 11te Grundregel

for Norges Constitution et Forslag, hvori han understøttede sin forhen yttrede Idee, efter 3 Aars Forløb at forandre den personlige Værnepligt til den Forpligtelse for visse Distrikter og Lægder at stille en frivilligen antagen indfødt vaabendygtig Mand. Flere Officerer, Heidemann, Ramm, Underofficeer Bratberg understøttede Hegermanns Idee. Patrioten Dr. Møller stred ogsaa i sin varme Stil for Sagen. Jørgen Aall og Hount yttrede sig ogsaa herom, men med Modifikation af Hegermanns Forslag. Mod Konskriptionen talte Wergeland og Forfatteren.ⁿ⁸¹ De Indvendinger, som gjordes mod Hegermanns Forslag bevægede den humane Proponent til at modificere sit Forslag, hvorved han foranledigede det Udfald, som Paragraphen fik. Den Pligt at værne om Fædrelandet blev udtrykt i en almindelig Grundsætning; men de Betingelser, under hvilke Værnepligten skulde udøves, de Indskrænkninger, som den skulde undergaae, overlodes til første ordentlige Storthings Afgjorelse, efterat alle Oplysninger vare indhentede ved en Committee. Det er ovenfor bemærket at, da denne Committees Medlemmer skulde udnævnes, bestræbede Hegermann sig for at den blev sammensat af Mænd, som havde modsatte Meninger om Sagen, paa det at den fra alle Sider kunde blive drøftet. Det var aabenbart, at den almindelige ^[134] og ubetingede Udøvelse af den personlige Værnepligt aldrig kunde ansees nødvendigere end i det Øieblik, da Nationen havde høitideligen bestemt sig til at forsvare Norges Selvstændighed mod en Nabofiende og de mægtige Medforbundne, som understøttede Sveriges Planer, og det er i Sandhed et stort Beviis paa Hegermanns Upartiskhed og Fædrelandssind, at han ikke benyttede de Midler, som han havde i Hænde til at drive Konskriptionen igjennem, og saaledes fremme den Sag, for hvilken han ivrigen arbeidede. Det var den almindelige Udøvelse af Værnepligten, forenet med det voldsomme Indgreb i Privatformuen, som satte Frankrige istand til at overvinde sine talrige Fiender, og hindre al fremmed Indflydelse i dets indvortes Anliggender i Revolutionens farligste Øieblik. Et Efterspil i det Smaa, og i en mindre grusom Stil, kunde under Pluralitetens Stemning ventes paa den Tid i Norge. Det er ingen Tvivl underkastet, at en Beslutning, som den af Hegermann foreslagne, var gaaen igjennem, dersom Proponenten eensidigen vilde have benyttet sin Fordeel. De militaire Medlemmer af Forsamlingen, Forslagetets naturlige Forsvarere, vare

ikke faa, og med disse vilde upaatvivligen den Stand have forenet sig, som bestandigen og saa godt som udelukkende har maattet bære Værnepligtens Byrder, saavel som de ivrige Selvstændighedens Forsvarere, som i denne satte Fædrelandets Frelse og Hæder, og ansaae ingen Opoffrelse stor nok til at fremme et saa dyrebart Formaal. – Hvor vanskeligt det er blevet at mægle mellem de stridende Interesser, for paa den ene Side at benytte Borgernes physiske Kræfter til at værne om Fædrelandet, uden at svække Landets moralske Interesse til Ordens Vedligeholdelse, Næringsdriftens Fremme og Culturens Udvikling, og paa den anden Side at fordele Værnepligtens Byrder lige mellem ^[135] Samfundets i lige Grad værnepligtige Borgere, det har Erfaring viist. Denne Sag, som definitivt skulde været afgjort paa det første ordentlige Storthing efter Rigsforsamlingen, er efter 30 Aars Forløb endnu ikke bragt til en endelig Afgjørelse. Den ene Committee har afløst den anden, Principerne i dem ere flere Gange blevne forandrede, og endnu er Sagen ikke paa noget Storthing bleven afgjort. Det er imidlertid langt fra, at vi ville ansee denne Udsættelse skadelig for Sagen selv; thi nu maa et klarere og roligere Oversyn derover være mere muligt end i Statsforfatningens Morgenrøde, da saa mange Omstændigheder foranledigede eensidige Anskuelse. Værnepligtens hensigtsmæssige Udøvelse er ikke den eneste vigtige Statssag, som har fremledet dybe og alvorlige Granskninger, der i en Række af Aar ere blevne fortsatte, førend de kom til endelig Afgjørelse.

Da denne Sag var afgjort, fremstod Bergmester Steenstrup og foreslog, at alle Privilegier og Monopoler skulle ubetinget ophæves efter 7 Aars Forløb, og efter samme Tid skulde al Tiende- og Skattefrihed ophøre. Steenstrups Forstag understøttedes af Dr. Møller, som gjennem sit hele Liv har viist sig som en varm Forsvarer af Frihed og Lighed i alle borgerlige Forhold. Mod Forslaget reiste sig imidlertid flere Talere.ⁿ⁸² Det var visseligen et Beviis paa Forsamlingens Klogskab og Forsigtighed i sine Beslutninger, at Forslag af en saa gennemgribende Art, der maatte klinge saa vel i en stor Deel af Forsamlingens Øren, og som fremsattes af Thingets oplyste Mænd, ikke ubetinget bleve antagne, men at der stedse toges Hensyn ^[136] til det Bestaaende af Frygt for en Forrykkelse i vigtige Næringsforhold og Tilintetgjørelse af lovligen erhvervede Rettigheder.

Saaledes fremkom en Paragraph, der vistnok udtrykker tilbørlig Agtelse for den borgerlige Virksomheds Udøvelse under lige Betingelser, men tillige beskytter midlertidigen den nærværende Virksomhed, om den endog i en forældet Stil krænker nogle af hine. Det var imidlertid fornemmeligen Saugbrugseiere og Værkseiere, mod hvilke Steenstrups Forslag stiledes, og han var udsendt fra et Distrikt, hvor hine Privilegier vistnok i en høist trykkende Grad udøvedes. Steenstrups Forslag understøttedes af Repræsentanten Christensen. Dennes Forslag gik ud paa, at det skulde være Skoveieren tilladt at forædle egne Skovprodukter, uden at Saugbrugsprivilegierne skulde deri kunne være til Hinder. Iligemaade foreslog han et Forbud mod Opkjøb af flere Landeiendomme af enkelt Mand, for at hindre Udvidelsen af Leilændingsvæsenet. Alle disse Forslag havde imidlertid een og samme Skjebne. De henviistes til endelig Afgjørelse paa følgende Storthing, efterat Lovgivningscommitteen havde indleveret sit Arbeide.

Den 109de § om Trykkefriheden, som var redigeret af Diriks, blev eenstemmigen og med taus Bifald antagen. – I Anledning af den 110de § om Odelsretten oplæste Capitaine *Holck* et Foredrag, hvori han søgte at bevise, at Odelsrettens fra Fædrene nedarvede Vedligeholdelse havde foranlediget, at Jordeiendommene for største Deel vare forblevne i de naturlige Besidderes Hænder, og at Leilændingsvæsenet ikke i nogen stor Grad havde fundet Indpas. Derfra skrev han ogsaa den større Oplysning, som han paastod Bondestanden i Norge besad fremfor de fleste andre Landes Bønder. – Fra nogle Bondereprætantere indleveredes ogsaa et Forstag til nogle ^[137] Bestemmelser i Odelsloven. Om Odelsrettens Vedligeholdelse, befæstet ved en Grundlovsbestemmelse, yttredes ingen Meningsforskjel; men man blev enig om ogsaa at afgjøre Odelsloven i sit hele Omfang paa et følgende Storthing.

Den 13de Mai var en af Forsamlingens meest larmende Dage, paa hvilken Kronen sattes paa Selvstændighedsværket; thi da gaves Regenten Midler i Hænde, uden hvilke ingen Modstand mod Selvstændighedens udvortes Fiender var mulig. Finantscommitteen havde nemlig indleveret til Forsamlingen sin Indstilling. Den havde visseligen saa fuldstændigen indtrængt i den Sag, der var den til Overveielse overdragen, som Tidens Korthed, og de Materialier, som vare

givne dem i Hænde, gjorde muligt. Den begyndte sin Indstilling med at give en Oversigt over Norges Indtægter for de 10 Aar, som vare forløbne før Krigen. Denne Oversigt maatte være glimrende og hentyde paa et stort Overskud. Deels hørte disse 10 Aar til de fordeelagtigste Handelsaar, som i Mands Minde vare kjendte, deels vare mange af Norges Statsudgifter skjulte i det store danske Statsbudget, og de vilde faae et ganske andet Udseende, naar Norge, især som et selvstændigt Rige uden politisk Forbindelse med nogen anden Stat, vilde faae sine egne Udgifter at bære.ⁿ⁸³ Den oplyste endvidere, at Statsgjælden for udstedte Rigsbankpenge var over 5 Millioner Rigsbankdaler, foruden hvad Norge vilde blive paalagt som Andeel i den danske Seddelmasses Indløsning. Den sidste Sum troede dog Committeen at kunne lade komme ud af Betragtning, fordi ^[138] Norge maatte have betydelige Contrafordringer, der, om ikke aldeles, saa dog for en Deel maatte nedsætte Summen, og Sagen i det Hele ikke kunde afgjøres førend en endelig Opgjørelse i sin Tid fandt Sted. Den gjorde derhos overeensstemmende med Finantsdepartementets Formening opmærksom paa, at det var umuligt at gjøre et endog approximerende Overslag over hvad der vilde blive fornødent til næste Storthing, som antoges at ville blive sammenkaldt i næste Februar 1815, da dette afhængte af, hvor stor en Armee der maatte holdes, hvormeget det fornødne Korn vilde koste m. m. Der opgaves imidlertid at der strax til Korns Indkjøb vilde behøves 4 Millioner Rigsbankdaler, og at der fra 1ste Mai 1814 til 1ste Marts 1815 vilde behøves 10 Millioner, nemlig 1 Million maanedlig.ⁿ⁸⁴ Blandt flere Forslag gjordes saaledes et under No. 2: «at Rigsforsamlingen ei alene skulde garantere den nuværende Statsgjæld, forsaavidt den af Storthinget erkjendes rigtig, men ogsaa de 14 Millioner Rigsbankdaler N. V., eller hvad mere der kunde behøves til næste Storthingsmøde, og hvorfor vil blive aslagt Regnskab – Alt til den af Rigsbanken den 1ste August (f. A.) satte Cours af 375 pCt., hvilket strax maatte blive bekjendtgjort.»

Det var fornemmeligen dette No. 2 i Committeens Forslag, som foranledigede Dagens Debatter og urolige Scener. Grev Wedel, som i flere Dage havde været upasselig af Podagra og holdt sig hjemme i sit Logis, humpede den Dag paa Krykker ned i Forsamlingen, for at deeltage i Debatterne om denne vigtige Gjenstand. Han var den første, der tog Ordet ^[139] da dette Nummer af

Committeens Forslag blev taget under Behandling. Han viiste hvor ufuldstændige de forelagte Data vare, hvor forskjellig Norges Stilling var fra den, som passede sig til de meddeelte Oplysninger, og hvor meget Nationen vovede ved at inklade sig i de gjorte Forslag. Han udviklede dette med sin sædvanlige Klarhed og Skarpsindighed, og viiste til Slutningen, hvorlunde man ved nøie at sætte sig ind i Sagen kom til et langt andet, men mindre fordeelagtigt, Resultat, end det, som af Committeen var fremstillet. Finantscommitteens Formand, Amtmand Krogh, ansaa Grev Wedels Udladelser som fornærmelige for Committeen og søgte at forsvare den, uden dog at inklade sig i nogen detailleret Gjendrivelse af Wedels Opposition. Wedel erklærede, at det ingeniende var hans Hensigt at fornærme Committeen eller bebreide den at have forsømt nogen af sine Pligter; han gjorde dens omhyggelige Flid for at udføre det den overdragne Hverv sin Ret; men han bemærkede, at Committeen efter de den meddeelte Oplysninger ikke kunde udrette mere, eller af saa ufuldstændige Materialier, som den havde faaet i Hænde, opføre en fuldkommen Bygning. Da imidlertid Ingen af Committeens Medlemmer, eller nogen Anden i Forsamlingen, var istand til at gjendrive Grevens Bemærkninger, blev man efter Presidentens Forslag enig om at tilkalde først Departementets Chefer Tank og Haxthausen for at tilveiebringe de fornødne Oplysninger. Disse Herrer mødte saaledes i Forsamlingen, og dette var indtil denne Dag første og sidste Gang, at man har seet Nogle af Regjeringens Medlemmer møde i Norges Storting for at meddele Oplysninger og deeltage i Debatterne. – Der opstod nu en heftig Strid imellem Tank og Wedel om Beskaffenheden af de Oplysninger, som Departementet havde meddeelt. Tank [140] havde en flydende Tunge, en utrættelig Vedholdenhed i at forfægtes fine Meninger og stor Dristighed til at tale i den største Forsamling. Men om han i den Henseende kunde stille sig paa sin Modstanders Side, saa var han ham ikke voxen i Kundskab om den Materie, som var under Behandling, og i Skarpsindighed til at bedømme den forelagte Gjenstand, ligesom det maatte være en let Sag at blotte den Svaghed og Utilstrækkelighed, som laa i de fremlagte Oplysninger. Der hørtes imidlertid forskjellige Domme om denne Strids Udfald, idet flere Medlemmer tildeelte snart den Ene snart den Anden af de stridende Talere Seirens Priis – en Dom, der dog mere grundede sig paa forskjellige politiske Anstuelser, end paa Stridens Beskaffenhed og egentlige

Udfald. Derhos viiste det sig, at Begge i Hovedsagen vare enige, og at det kun var en Æresstrid, hvori Tank forfægtede Rigtigheden af de af Finantsdepartementet meddeelte Oplysninger, uden Hensyn til de Resultater, som deraf kunde udledes. Tank gjorde nemlig Forsamlingen opmærksom paa, at det Forslag, efter hvilket Statens nuværende og tilkommende Gjæld skulde garanteres af Rigsforsamlingen efter en Cours af 375, ikke kom fra første Departement, og at han endog ansaa dette for farligt. At dette forholdt sig saa i Sandhed, det viiste sig senere, da Tank som Medlem af det første ordentlige Storting var En af de ivrigste Opponenten mod Eidsvoldgarantiens Opretholdelse. [n85](#)

[\[141\]](#) Da Tank og Haxthausen – hvilken Sidste ingen Deel havde taget i disse Forhandlinger – havde forladt Forsamlingen, løsnedes Talernes Tunger, og Striden førtes over paa den egentlige Hovedgjenstand for disse Undersøgelser. Det indsaaes, at hvordan end Beskasaffenheden af de meddeelte Oplysninger monne være, var en Beslutning angaaende de fornødne Pengemidler nødvendig, naar ikke hele Selvstændighedsvæket skulde falde i Gruus, og at dettes Skjebne saaledes afgjordes af denne Times Forhandlinger. Falsen, Hegermann, Stoltenberg, Motzfeldt, Collett, Schmidt, Møller, Rolfsen, Rein og Flere, holdt Taler i den Anledning. [n86](#) De søgte paa den ene Side at vise Nationens Styrke til at bære de med denne Bestemmelse forbundne Byrder, paa den anden Side Nødvendigheden af at paalægge Nationen dem, naar den ikke vilde underkaste sig de Ulykker, som vare forbundne med en Forening med Sverige. Især lagdes af alle Talere Vægt paa den ubetydelige Byrde, som ved denne Garanti paalagdes Nationen, som, om den endog forøgedes til 14 Millioner Rigsbankdaler, ikke vilde udgjøre meer end en Million efter Nogles, 2/3 Million Pund Sterling efter Andres Beregning. [n87](#) Der vankede i disse Taler, som rimeligt var, mange Sidehug til de Medlemmer i Forsamlingen, som tvivlede om Selvstændighedens [\[142\]](#) Mulighed, og til Landets formuende Mænd, som rugede over store Midler, uden at ville frembære dem paa Fædrelandets Alter. Men ingen Tale gjorde dog den Dag større Virkning end Præsten Reins. Han beklagede, at da nu endeligen det forønskede Tidspunkt var kommet, i hvilket Norge kunde blive en selvstændig Stat, Hindringer, som kaldes uovervindelige, lægges i Veien derfor af Mangel paa Fødemidler. Men han ansaa disse Vanskeligheder nu for hævede. Korn

tilstrømmede Norge i Overflod; men nu taledes man om de Hindringer, som Finantsernes slette Tilstand lagde i Veien for Norges Selvstændighed, og om Krigens Ulykker. Han spottede over disse tvivlende Patriots ømme Kjærlighed, og over den misundelsesværdige Skjebne, som blev Norge til Deel, naar det forenedes med Sverige, «et Land, som flyder af Melk og Honning, et sandt Slaraffenland, hvis Pengevæsen er i en ypperlig Tilstand, hvis Forraadskilder ere undtømmelige, et Land hvor Undertrykkelse og vilkaarlig Behandling, hvor misbrugt Stormandsvælde ere ubekjendte Navne, et Folk, som stedse har elsket os broderligen, som vil paatage sig at bære alle vore Byrder.» – Han ansaa slige Fortællinger som Beviis paa, at Patriotismen kan gaae til Afsindighed. Han spottede med den Ubetydelighed, som behøvedes for at købe vor Selvstændighed – nogle gamle Dalere, nogle Tønder Korn, som Skat paa hver Mand, vilde gjøre Sagen færdig. Han taledes om Embedsmændenes slette Kaar i Krigens Tid; men den usle Rest, som han havde tilbage efter disse Trængsler, offrede han med Glæde for Norges Selvstændighed. Han havde ikke arvelige Privilegier og Forrettigheder for værdigere Mænd, ikke engang saameget som Aner at efterlade sine Børn; men dette ønskede han een Gang at kunne sige: «Norge er frit og uafhængigt, og ogsaa ^[143] jeg har efter min Evne bidraget dertil.» Han henvendte sig derpaa i sin Tale til Norges Odelsmænd, og spurgte om de Intet vilde opoffre for at bevare Norges Selvstændighed? «Vælg – sagde han – svensk Herredsømme, og naar da engang i Tiden Dine Efterkommere, medens de arbeide som Trældyr under det uværdige Adelsaag, medens de udsues og sukkende læse i Krøniken, hvad Norge, hvad Nordmænd engang havde været – naar de paa dette sidste Blad i Krøniken læse: da man skrev Aar efter Christi Byrd 1814, da solgte Norges Mænd deres Nations gamle Hæder, deres Frihed og Uafhængighed, deres Børns Odel for en Sum, hvorved hver Mand kunde købe en Tønde Korn, – da ville de forbande vort Minde, og bittert spotte med vor Usselhed.» – Overalt jublede man Friheden imøde; Tydskland og Spanien havde for at vinde den trodset de største Lidelser. «Og Eder, Nordmænd, tør man opfordre til saa skammelig Feighed, til saa skjændigen at forraade det gjengivne Fædreland – at bortgive det til Fremmede, til en Arvefiende, forat spare en Haandfuld forslidte Vankosedler! – Europas Øine ere heftede paa os, – O! lader

os dog ikke bedække vort Navn med Skjændsel! – Her gives Mænd blandt os, der true med at forlade Fædrelandet, saafremt det bliver frit. Bort med dem! Lad dem længe nok fly det Land, hvis uægte Sønner de ere! Kun at de ville gjøre os den Tjeneste at fortie, fra hvilket Land de uddrage.ⁿ⁸⁸ – Jeg for min Deel antager altsaa Finantscommitteens Forslag. Om jeg eier, eller kan tilveiebringe den Sum ^[144] Rigsbanksedler, som af mig maatte fordres, det veed jeg ikke, men at jeg opoffrer indtil den sidste Rest, det veed jeg.»

Da Rein satte sig, reiste Forsamlingen sig. Den Ene ligesom fremskudt af den Anden – Selvstændighedens Modstandere undtagne – og applauderede med Klap og Bravoraab denne Tale, der vistnok har sit rethoriske Værd, men vrimler af falske Sætninger, overdrevne Begreber om Landets Kraft, og utilbørlig Nedsættelse af de Offere, som krævedes af Nationen, og især af bittere og upassende Sidehug til de Mænd i Forsamlingen, som vare af en anden Mening. Det var Repræsentanten fra Stavanger By, Rosenkilde, som aabnede denne Scene, og det var ogsaa denne – i sit private Liv iøvrigt agtede og humane – Mands eneste Virksomhed under Rigsforsamlingen, ligesom dette var en af de faa Gange, at slige larmende Bifaldsytringer ringede igjennem Stortingssalen. Men neppe havde Forsamlingen sat sig igjen, førend Toldprokureur Omsen reiste sig, og nedkaldte Forsamlingens Opmærksomhed paa koldere Betragtninger. «Poesi er et – begyndte han – Prosa et andet» og derpaa fremsatte han sine Tanker om Sagen selv i et Foredrag, som han havde nedskrevet. Han undersøgte, om Forsamlingen var berettiget til at tage dette Finantsspørgsmaal under Prøvelse, og paalægge Nationen disse Byrder, og dernæst, om det nu var hensigtsmæssigt at fatte en saadan Beslutning. Han gjorde opmærksom paa, at Rigsforsamlingen var sammenkaldt for at forfatte en Grundlov, og var ei berettiget til at udskrive Skat. Den var Lovgiver og ei udøvende Magt. Vilde Forsamlingen ikke misbruge sin Myndighed, saa blev den staaende ved Grændsen af den Forretning, som var den overdragen, og dekreterede, at et Storting strax skulde sammenkaldes, for at bestemme, hvorledes de fornødne ^[145] Summer skulde reises, Pengevæsenet funderes og Skatterne udredes. «Men lader os for Guds Skyld ikke begynde med at undergrave vor egen Bygning, Constitutionen.» Han søgte derefter at oplyse, at om end Forsamlingen ansaa sig

bemyndiget til at udvide saaledes de den paahvilende Undersøgelser, saa fandt han det dog høist betænkeligt nu at tage en Beslutning som den foreslagne. Dertil manglede Forsamlingen al fornøden Veiledning og Oplysning. Man kjendte ikke Statens Indtægter i det svundne Aar, man havde ingen Oversigt over Udgifterne i det kommende Aar, og han ansaa det baade for nødvendigt at indhente disse Oplysninger og muligt for Finantsernes Bestyrere at give dem. At forudsætte det Modsatte, vilde være at nære en ubillig Tvivl til de Mænds Indsigter og Duelighed, som stode i Spidsen for Finantsvæsenet. Endeligen gjorde han opmærksom paa, hvor betænkeligt det maatte være at tage Beslutninger, som forviklede Pengevæsenet i en farlig Grad, og saaledes forøge de Ulykker, som Pengevæsenets Forvirring allerede havde forvoldt Nationen. Han forudsaa, at Følgerne af denne store Seddel-Emission vilde, uagtet Garantien, blive, at alle Varer, saavel Overdaadigheds- som Fornødenhedsvarer, vilde stige til det Dobbelte. Han endte med det Varselsraad: «I samme Øieblik, som vi indvilge 14 Millioner ufunderede Rigsbanksedler, og Ret til at gjøre Flere efter Fornødenhed, i samme Øieblik dekrettere vi Dyretid, Hungersnød og mange Medborgeres Undergang og Død.» Talen blev holdt med megen Varmeⁿ⁸⁹ og blev visseligen modtagen med ^[146] stort Bifald af Thingets Tvivlere; men Modet til at understøtte ham var disse ligesom berøvet ved den Beruselse for Selvstændighedens Sag, som den store Pluralitet havde lagt for Dagen ved de stormende Bifaldsraab til Reins Tale, som nyligen skingrede igjennem Salen. Omsens Ord, endskjønt talte i rette Tid, og endskjønt deres Gyldighed og Værd altfor meget bekræftedes ved senere Begivenheder, blev fremsat uden Virkning. Selvstændighedspartiet lod Ordene hendøe i Salen i dyb Taushed, og, vis paa sin Seier, ansaa det Gjendrivelse ufornøden, ligesom den visseligen vilde have været vanskelig. Omsen havde henpeget paa simple Erfaringsætninger, som ikke lode sig gjendrive ved Argumenter af den løse Beskaffenhed, som den Dag vare hørte i Forsamlingen. Modpartiet vilde imidlertid ikke spille sin Kraft paa en unyttig Kamp, og det var ligesom lemlæstet ved Forsamlingens nyligen udtalte Mening angaaende Landets politiske Stilling. Wedel selv havde indskrænket sig til at oplyse Ufuldstændigheden af de fremlagte Oplysninger, og lod det blive ved dette indirekte Angreb mod Hovedsagen, overbeviist om at ethvert Ord, som videre

blev udtalt, vilde være spildt og nedbryde den Rest af Popularitet, som han selv med Nogle af Partiets Medlemmer kunde have. Endog Løvenskjold, der ellers hverken manglede Mod eller Evne til at tale i Forsamlingen og understøtte sin Mening ved et grundigt Foredrag, taug med sine øvrige Meningsfrænder, endskjønt han ogsaa var meent blandt dem, der udviistes af Rein fra Fædrelandet, fordi han ei deelte Modpartiets Mening om Fædrelandets Stilling, og skjulte den ikke, hvorsomhelst den kom paa Bane. Det var som en stiltiende Aftale mellem de 30 Mænd, som deelte samme Mening om Selvstændighedsværkets Mislighed, ikke at modsætte sig den rivende Strøm. Men ^[147] dersom end Omsens Tale den Dag henklang som en tom Lyd i Forsamlingen, saa blev den paa et senere Storthing betragtet som en Protest mod Rigsforsamlingens Bestemmelser, og et Støttepunkt for Beslutninger, der havde en afgjørende Indflydelse paa Fædrelandets Pengevæsen.

Omsen bar saaledes den Dag Prisen for at have frimodigen og sandt talt mod farlige Beslutninger, og hans Uheldsprophetier, som altfor bogstaveligen opfyldtes i Tidens Løb, maae staae i den Tids Historie som et Vidnesbyrd om Mandens Indsigt og Mod, og som en Forsvarstale for det lille Forbund af Meningsvenner, der deelte Anskuelse med ham om Landets Politik. Ved Rigsdagens Aabning var Wergeland det svagere Parties varme Forsvarer; mod Rigsdagens Slutning fremstod Omsen og talte djærve Ord for at forhindre overilede Beslutninger. Historien vil saaledes indskrive disse tvende Mænd paa sin Tavle som de frimodigste og virksomste Medlemmer af Oppositionen. Derhos har et følgende Blad i Historien at oplyse, hvorlunde de dristige Beslutninger med Hensyn til Fælandets politiske Stilling under Begivenhedernes Løb fremledede det heldigste Resultat.

Nogle af de 29 Medlemmer, som havde voteret mod Garantien, indleverede skriftlige Voteringsedler til Beviis for, at de ikke havde givet deres Bifald til dette Committeens Forslag, og blandt disse udmærkede sig især Repræsentanternes fra Stavanger Amt, Oftedahls og Mølbachs. ¹⁹⁰ De erklærede deri, at de betragtede Rigsforsamlingen som en af Folket selvvalgt Constitutionscommittee, men ikke som en Rigsdagssamling, og ^[148] troede ei at burde fremtræde som Organer for Folkets Villie i andre Henseender, uden for saavidt denne var dem

bekjendt. De bestyrkedes deri ved de Indskrænkninger, som Forsamlingen ved andre Undersøgelser havde paalagt sig selv, ligesom og at Garantien kun maatte gives af dem, som den blev paalagt.

Rein nød iøvrigt ikke alene sin Triumf over sit Seiersord ved Forsamlingens brusende Bifald i Rigssalen; men en Efterklang deraf trængte ogsaa ind i Spiseværelset ved Dagens Middagsbord. Efter Sverdrups Forslag blev Norges Skaal drukken, og lige i Hælene af den: Norges kraftfulde Talers, Pastor Reins. Men dette var og det sidste larmende Bifald, som blev Taleren til Deel. Hist og her begyndte man at ytre Misnøie med Talens heftige Udfald mod enkelte Medlemmer, og Flere blandt dem, som deelte Reins politiske Meninger, lode sig i Samtale med Forfatteren forstaae med, at flere Udtryk i Talen havde været paa det urette Sted. Selv paa høiere Steder vandt Talen ikke ubetinget Bifald, da Prindsen erklærede det for urigtigt at benytte slige Vaaben mod sine Modstandere, og saaledes miskjende Medborgeres fædrelandske Sind.

Med Hovedsagen var Prindsen og hans Raad dog aldeles ikke tilfreds. De indsaa, at denne udvidede Emission af Sedler, som gaves dem i Hænde til at fortsætte Selvstændighedskrigen, deels kunde bygge Farer for Nationen, deels var utilstrækkelig til at fuldbyrde det store Værk. Det var Rigmandens Sølv, som man vilde fremdrage af sine Gjemmer, det var en Bank, som man vilde have funderet paa en solid Grundvold, for at komme i Besiddelse af en Valuta, hvis Gyldighed erkjendes af Alle, og som baner Staten den letteste Vei til at skaffe baade sig selv og Private sine, især udenlandske, Fornødenheder. Men Sølvet var paa den ene Side vanskeligt at ^[149] skaffe tilveie under Fædrelandets nedtrykte og næringsløse Tilstand paa den Tid, og paa den anden Side sidder det sædvanligen ingensteds fastere end i de Kasser, hvor det findes i største Overflod. – I den Anledning havde Forfatterens Broder, Regjeringsraad Aall, ham dygtig i Skole, fordi Rigsforsamlingen ikke vilde give Regjeringen passende Midler i Hænde til at bestride Statens Udgifter; men han meente sig brødefri, fordi Bestemmelser af den Art laa udenfor Rigsforsamlingens Omraade.

Efter dette stormfulde Møde nærmede imidlertid Rigsforsamlingens Medlemmer sig hverandre mere fredeligen og venskabeligen. Det ene Parti syntes at erkjende, at det var gaaet for vidt, det andet ventede roligere paa hvad

der skulde komme, og trøstede sig ved Intet at have bidraget til de tagne, i deres Øine farlige Beslutninger. Selv Reins Venner yttrede Mishag med nogle af hans haarde Udtryk mod Enkelte af Forsamlingen, og Sverdrup gjorde endog Undskyldning for Grev Wedel for et Udtryk i hans Tale, hvorved Greven muligens kunde ansee sig krænket, endskjønt der i Udtrykket egentligen ikke laa nogen Fornærmelse. Det store politiske Spørgsmaal nærmede sig sin Afgjørelse, Udfaldet kunde ikke være uvist, og Selvstændighedens humane Forsvarere søgte at formilde den Bitterhed, der saa ofte ledsager den politiske Divergens.

Den 15de Mai forlod Prindsen Eidsvold for at gjøre en Inspectionsreise til Blakjær-Skandse. Man hvidskede til hverandre, at han, som vidste, at den store Katastrophe var forhaanden i Rigsforsamlingen, vilde ved sin Fraværelse give Repræsentanterne Anledning til en friere Behandling af det vigtige Spørgsmaal om Valget af Rigets Overhoved. Han kom imidlertid tilbage samme Dags Aften. – De forskjelligste ^[150] Rygter vare atter i Dag i Omløb blandt Medlemmerne. En engelsk Avis ombares i Forsamlingen, hvori det paastodes, at Norge vilde blive en vanskelig Erobring for Sverige, i hvilken Henseende Avisskriveren henskjød sig under Spaniens Exempel. Man talede om Høflighedsbeviser, som engelske og norske Krydsere skulde have givet hverandre, ja der fortaltes endog, at de Svenske vare slagne i Holsteen. Derimod foreviistes fra den anden Side Breve, hvori der berettedes, at en engelsk og russisk Ambassade skulde sendes til Norge, for at gjøre Prindsen de sidste Forestillinger, og at Norges Blokade nu af det store Forbund vare utilbagekaldeligen bestemt. Paa denne Maade holdt Medlemmerne af de forskjellige politiske Meninger hverandre i Skak hele Rigsforsamlingen igjennem.

Den 16de Mai var en af Forsamlingens rolige Dage. De Forslag, som af Finantscommitteen vare forelagte, og som stode i en naturlig Forbindelse med hvad Forgaarsdagen var besluttet, gik igjennem uden Debat. Medlemmerne af de forskjellige Committeer, Lovcommitteen, Værnepligtcommitteen og Finantscommitteen bleve nævnte, og de Fleste valgtes udenfor Forsamlingens Midte. ⁿ⁹¹ Da Grev Wedel af Stemmegivningen ^[151] mærkede, at Valget som Medlem af Finantscommitteen vilde falde paa ham, henvendte han sig til Flere af sine Venner, og raadspurgte sig hos dem, om de troede han burde modtage

Valget, da han dog mindst af Alle i Forsamlingen bifaldt de ved dette Rigsdagsmøde tagne Beslutninger. Men de tilraadede det eenstemmigen, da hans Veiledning maatte være af den største Nytte, hvordan end Statens politiske Stilling maatte blive, og Greven modtog Valget. Derefter besluttede Forsamlingen, at næste ordentlige Storthing skulde sammenkaldes til første Søgnedag i Februar 1815. – Da nu Grundlovens Paragrapher vare gennemgaaede og afgjorte, blev af Formanden for Redaktionscommitteen oplæst den redigerede Grundlov. I Henseende til Paragraphernes Orden havde den undergaaet adskillige Forandringer, men i Henseende til Udtrykkene kun liden. – Det hele Værk var saaledes fuldbyrdet, og det stod kun tilbage at afgjøre Valget af Statens Overhoved. Præsidenten, Professor Sverdrup, anmeldte, at dette Valg vilde foregaae den følgende Dag, og det blev derfor af Forsamlingen vedtaget, at dersom nogen Repræsentant skulde faae Forfald til at møde, han da maatte indsende skriftligt Votum, forsynet med Indsenderens Underskrift. – Hverken Stoltenbergs Indbydelse til Rigsforsamlingen, som var indleveret den 12te Mai, at gjøre et Sammenskud for at lindre Brødres Nød, eller Hounts Forslag, der gik ud paa at communicere Sverige, at Constitutionen var istandbragt, og at Norge havde bestemt sig til at forsvare den, men at det ønskede at leve i god Forstaaelse med andre Nationer, blev taget under Behandling. Flere Forslag, som vare indleverede af Bønder fra forskjellige Distrikter til Forsamlingen, opvakte mere Munterhed end alvorlige Diskussioner i Forsamlingen, da de indeholdt tildeels komiske og eensidige ^[152] Hensyn til særskilte Statsøiemed, og kun faa sunde Betragtninger.

Den 17de Mai var bestemt til at afgjøre Spørgsmaalet om Kongevalg, og Dagens Vigtighed udbredte en høitidelig Stemning over hele Forsamlingen. Professor Sverdrup var bleven valgt til Præsident, og Capitaine Motzfeldt til Vicepræsident, tvende af Prindsens varmeste Tilhengere, og de ivrigste Modstandere af Foreningen med Sverige. Sverdrup aabnede Dagsmødet med en Tale, i hvilken han gjorde Forsamlingen opmærksom paa Vigtigheden af denne Dags Forhandling, og opfordrede den til at skride til skriftlig Votering. Motionen modtoges under Hurraraab og Klav – dog toge ikke alle Munde og Hænder Deel i disse larmende Yttringer. Selvstændighedens Modstandere sadde mestendeels

tause i Forventning om hvad der monne komme. Imidlertid forlod Modet ikke Omsen, men han vovede at reise sig midt i denne Bifaldslarm, og foreslog, at Kongevalget skulde udsættes indtil Norges Selvstændighed i det mindste af een Magt var vedtagen, da Nationen i denne Stund var omspændt af saa mange Farer, at intet Valg efter hans Formening for Tiden burde skee. Over denne dristige Yttring og dette djærve Forslag opstod megen Larm i Forsamlingen; men Forslaget forkastedes med stor Pluralitet – den samme, som styrede alle Qvæstioners Udfald af den Natur. Saaledes skredes til Votering. Det faldt i Kammerherre Ankers Lod, som første Repræsentant fra det Distrikt, der havde det første Bogstav i Alphabetet, først at votere. Han gav det bestemte Svar, at Valget efter hans Mening burde udsættes. Men Præsidenten, og med ham Secretairen, gjorde heftige Indsigelser mod at indføre dette Votum. Det var, meente de, allerede under et Møde i April bestemt, at Forsamlingen ^[153] først skulde opløses, naar Constitutionen var antagen og Konge valgt, og denne Beslutning kunde ikke tilbagekaldes. Det viiste sig nu, hvilken dyb Betydning hiint Forslag af Falsen havde havt, som endog havde undgaaet den skarpsindige Grev Wedels Opmærksomhed, der dengang betragtede Spørgsmaalets Afgjørelse som ligegyldig, idet derved kun antydedes, at naar Forsamlingens Forretninger vare endte, kunde den opløses. Kongevalget, der var indskudt i Forslaget som en Mellemsætning, ansaaes derved bestemt, og en af de vigtigste Qvæstioner, som Forsamlingen havde at afgjøre, kom derved ikke engang under alvorlig Debat; men Forsamlingens Hænder bandtes ved en foreløbig Beslutning. Flere Talere, Falsen, Rambech, Jersin, Dr. Møller, understøttede Kongevalget.¹⁹² Der opstod derefter en mundtlig Strid imellem Præsidenten, Sekretairen og Anker, hvori den øvrige Forsamling tog liden Deel, og hvori Anker fremdeles vægrede sig ved Kongevalg, som han troede burde udsættes, fordi Nationen gik store Farer imøde ved at foretage det. Det var i Sandhed for en Deel af Forsamlingen krænkende og tildeels rørende, at være Vidne til denne ærværdige Oldings vaandefulde Kamp mellem sin Overbeviisning og Pluralitetens Mening, men Striden førtes med ulige Vaaben, da Anker ikke var sine Modstandere voxen, og hans Modstandere støttede sig til en forhen tagen Beslutning. Forgjæves anmærkede Grøgaard med Bitterhed, at han ikke kunde ansee sig som fri Mand i en fri Forsamling, naar han

ikke kunde handle og votere efter Fornuft og Samvittighed; forgjæves forenede Amtmand Løvenskjold sig nu med ham i at understøtte Ankers ^[154] Protest. Man raabte, at man kunde vælge til Konge hvem man vilde, men Kongevalg maatte efter Forsamlingens Beslutning foregaae. Efter en halv Times Ventilationer, som tildeels foregik paa Gulvet ved Ankers Plads mellem de tre ovennævnte Medlemmer, saae Anker sig nødt til Kongevalg og afgav følgende Votum: «Da vi Alle ere uvidende om vor nærværende politiske Stilling i Europa, saa troer jeg det rigtigst og forsigtigst, ikke at stemme for noget Kongevalg i dette Øieblik, men derimod at anholde hos Prindsregenten om, at han indtil Videre vil vedblive Bestyrelsen af Kongeriget Norge, efter den af Rigsforsamlingen sanctionerede Constitution. Efterat denne min Mening var anført til Protokollen, ⁿ⁹³ fandt Rigsforsamlingen som Lov, at jeg skulde nævne en Konge, og vælger jeg da naturligviis Prinds Christian Frederik.»

Nu gik Voteringen raskt fra Haanden uden at blive standset ved Debatter, og mestendeels i Enhvers Votum laa hans politiske Mening. Nogle indhyllede deres Votum i Udtryk, der smigrede Prindsen og ophøiede hans Færd som Norges Regent; Andre gjorde deres Valg uden videre Bemærkninger. Nogle derimod gave tydeligen nok tilkjende, at de nødtvungne foretog Valget, og kun ifølge den tagne Beslutning, at Valget skulde foregaae. Til de Sidste hørte vistnok de Mænd, omtrent 30 i Tallet, som gjennem hele Mødet havde hyldet de samme politiske Anskuelser; men neppe 20 udtrykte denne deres Mening tydeligen i deres Votum. De Øvrige stode rimeligviis i et saadant Forhold til Prindsen, at de ved denne Leilighed ikke vilde fremtræde som hans Opponenten. – Pastor Oftedahls ^[155] Votum forekom Forfatteren et af de simpleste og bedste; det lød saalunde: «Den Krone, som det selvstændige Norge nu har at give, er jeg overbeviist om, at Stavanger Amt ikke tilbyder Nogen heller end Prinds Christian Frederik. Dette er ogsaa min individuelle Mening, og derfor tilbyder jeg den herved paa mine Committenters Vegne.» Forfatterens Votum lød: «Da Kongevalg efter de fleste Stemmer i Rigsforsamlingen skal finde Sted, vælger jeg Prinds Christian Frederik til Konge.» – Saaledes blev vel Christian Frederik paa en Maade eenstemmigen valgt, og den skjulte Hensigt af en foregaaende Votering opnaaet; men deres Navne, som ikke vilde noget Kongevalg for Tiden, staae tydeligen nok

indførte i Rigsforsamlingens Protokol.

Efterat Voteringen var foregaaet, reiste Præsidenten, Sverdrup, sig og tiltalte Forsamlingen med de Ord:

«Reist er altsaa under Norges Enemærke Norges gamle Kongestol, som Adelstener og Sværrer beklædte, og hvorfra de med Viisdom og Kraft styrede gamle Norge. At den Viisdom og Kraft, der prydede hine vort Hedenolds store Konger, ogsaa maa besjæle den Fyrste, vi, Norges frie Mænd, overensstemmende med Folkets Ønske, af Taknemlighed og Erkjendtlighed i Dag eenstemmigen have valgt, er et Ønske, som sikkerligen enhver Norges ægte Søn med mig nærer. Gud bevare gamle Norge!»

Det sidste Udraab gjentoges af den hele Forsamling. Efter Præsidentens Forslag bestemtes, at en Deputation skulde udvælges for at tilkjendegive Prindsen i ærbødige Udtryk Forsamlingens Beslutning, og det blev Præsidenten overladt at vælge denne, hvis Antal bestemtes til 18 Medlemmer. Saa vis var Præsidenten i sin Sag i Henseende til Kongevalget, at ^[156] han havde færdig en Adressa til den valgte Konge, skrevet paa stort Velinpapiir, som han havde medbragt i Forsamlingen. Den lød saaledes:

«Vi undertegnede Norges Repræsentanter gjøre herved vitterlig: At vi, overensstemmende med Folkets Ønske og Deres Kongelige Høiheds Opfordring, have, i Følge de os meddeelte Fuldmagter, forenet os om at forfatte en Grundlov for Kongeriget Norge, saaledes som vi efter bedste Skjønnende eragtede samme at være Norge tjenligst. Vi have til den Ende søgt at fordele den souveraine Magt saaledes, at Lovgivningen nedlægges i Folkets, og den udøvende Magt i Kongens Haand.

«Efterat have udarbeidet denne Grundlov, blev det os en kjær Pligt at vælge en Konge, der ved sin vise og kraftfulde Styrelse kunde betrygge og haandthæve Rigets Sikkerhed, Hæder og Held.

«Det kunde ikke være tvivlsomt for det norske Folks Repræsentanter, hvem de skulde udkaare til denne høie og vigtige Post. Tillid, Taknemlighed og Kjærlighed opfordrede os ligemeget til at fæste vore Øine paa Deres Kongelige Høihed. De kom til os i Farens og Nødens Stund. De tænkte og virkede med

utrættelig Iver for vort Fædrelands Tarv, De knyttede Deres Skjebne uadskilleligen til vor, og De har som Landets Regent viist ligesaa megen Agtelse for Folkets Rettigheder, som Nidkjerhed for dets Lykke og Hæder.

«Vi ere forvissede om at have opfyldt det norske Folks Ønske og Villie, ved i Dag at udvælge Dem til Norges Konge, og idet vi fremlægge denne Rigets Grundlov for Deres Kongelige Høihed, glæde vi os i det Haab, at den maa findes ^[157] Deres Bifald værdig, og at De vil modtage den Krone, som frivilligen rækkes Dem af et frit Folk.

I Rigsforsamlingen paa Eidsvold, den 17de Mai 1814.

Efter Forsamlingens Beslutning undertegnet paa samtlige Repræsentanters Vegne af

G. Sverdrup, p. t. Præsident.

Motzfeldt, p. t. Vicepræsident.

Christie, Sekretair.»

Deputationen, som efter Forsamlingens Beslutning udnævnedes af Præsidenten, og skulde overbringe Adressen, bestod af Følgende: Af Aggershuus Stift: Kammerherre Anker, Major Sibbern, Provst Hount og Lehnsmand Lysgaard. Af Bergens Stift: Capitaine Holck, Sorenskriver Koren, Kjøbmand I. Rolfssen og Bondemand Brynild Gjerager. Af Trondhjems Stift: Justitiarius Rogert, Ritmester Heidmann, Sognepræst Darre og Klokker Forseth. Af Christiansands Stift: Sognepræst Oftedahl, Kjøbmand O. C. Mørch, Sergeant Rød og Lehnsmand Ole Tveten, samt af Sødefensionen Commandeur Fabricius og Matros Even Thorsen.

Deputationen satte sig strax i Bevægelse, og forføiede sig til Prindsens Gemak. Prindsen var ligesaa forberedt paa dette Tilbud, som Præsidenten havde været paa Kongvalget. Han havde forfattet sit Svar skriftlig og oplæste det for Deputationen. Det lød saaledes:

«Denne Dag er en af de vigtigste i Norges Aarbøger. Det Værk er fuldendt, som skal grundfæste det norske Folks Held. Constitutionen er et Palladium for Folkets Frihed, som selv Uretfærdighed og Vold ei ustraffet skal antaste.

«Denne Dag er den hæderligste for mig; thi Nationens Tillid kalder mig og min Æt til at haandthæve denne Grundlov paa Norges Throne. Dømmer selv om de Følelser, som nødvendigen [158] maae opfylde mit Sind, og tilsteder mig nogen Tid til modent Overlæg, efter hvilket jeg skal meddele Rigsforsamlingen mit Svar.

«Naar jeg følger Rigsforsamlingens yttrede Villie, skeer det nu fordi hellig Pligt byder det, og jeg veed, at det alene staaer i Guds Haand, om mine redelige Bestræbelser skulle krones med Held, eller om det skal vorde min skjønne Lod, selv i Døden at opoffre mig for Fædrelandets Frihed og Selvstændighed.

«Jeg beder Dem at tilkjendegive Rigsforsamlingen min Høiagtelse og Erkjendtlighed, og at underrette Sammes Medlemmer om, at jeg paa Torsdag den 19de, om Formiddagen Kl. 11, agter høitideligen at slutte Rigsforsamlingen.»

Dette Svar blev skriftligen faa Minuter efter Deputationens Tilbagekomst indleveret til Præsidenten. Om Udfaldet af Prindsens Beslutning var ikke mindste Tvivl i Forsamlingen, da alle Forberedelser til Høitideligheden vare gjorte, og Professor Leganger endog tilsagt at foranstalte Gudstjeneste, og den 19de holde en Præken, passende til Kongevalget. Denne korte Frist skjænkedes saaledes kun Anstanden, og behøvedes for at fuldende Forberedelserne.

Da denne Akt var forbi, forlode Medlemmerne Salen, og samlede sig i Grupper dels i Vestibulen, dels paa fri Mark, og meddeelte hverandre deres Tanker i Anledning af Dagens Bestutning, og det var naturligt, at der i fortrolige Samtaler fældedes forskjellige Domme om det Skridt, som var foretaget. Forfatteren stødte paa forskjellige Repræsentanter, der med stor Iver havde drevet paa, at Kongevalget strax skulde foretages, og hos hvem der nu opstod Betæneligheder med Hensyn til Følgerne. Der var en støiende Mumlen imellem [159] Medlemmerne, men uden bitter Hentydning til det Passerede. Den sidste Akt havde beroliget alle Gemytter; thi Sagen var endeligen afgjort. Det gik som saa ofte, at de, der befandt sig i den slagne Opposition, vare mere rolige og tilfredse med deres Modstandsfærd end de, der havde seiret paa en Bane, der truede Fædrelandet med store Farer for Fremtiden. I Forsalen traf Forfatteren Etatsraad Rogert, som formedelst Sygelighed og Ulyst til at blande sig i larmende Debatter liden Deel havde taget i Forhandlingerne, men som Forfatteren under

dette Møde fortroligen havde nærmet sig, fordi de havde samme Anskuelse om Fædrelandets politiske Forhold. Paa Forfatterens Spørgsmaal, hvad han syntes om Dagens Forhandlinger, svarede han: «Ja, vi have valgt Konge, men denne Herlighed varer kun kort; om 2 à 3 Maaneder er den Glæde forbi.» – Altfor sandt blev dette Varselsord.ⁿ⁹⁴

Den 18de Mai var atter en af Forsamlingens urolige og ubehagelige Dage. Repræsentanterne vare forsamlede i Rigssalen for at underskrive Constitutionsakten, og da dette var skeet, fremstod Kammerherre Pettersen og erklærede, hvorlunde han følte sig fornærmet ved adskillige Udtryk, som Wergeland i en Tale den 12te April havde brugt. Pettersen havde stor Agtelse i Forsamlingen som retskaffen og dygtig Officeer, en ^[160] fleersidig dannet Mand og varm Fædrelandsven. Men han var derhos af et pirreligt Sind, var paa Eidsvold sygelig og havde hidtil taget saare liden Deel i Forhandlingerne.ⁿ⁹⁵ Wergeland havde nemlig paa hiin Dag, for 5 Uger siden, talt om «den døende Selvstædighed og Nationens skuffede Tillid til Forsamlingen»; og Pettersen paastod, at Wergeland burde kalde disse Udtryk tilbage. Der reiste sig nu Flere ved Siden af Anklageren og erklærede sig enige med ham deri, at Wergeland burde kaldes til Regnskab for disse Udtrykke, og paalægges at tage dem tilbage. Tilfældigviis var Wergeland selv ikke tilstede, og der blev nu Spørgsmaal om at hente ham, for at den ham tiltænkte Ydmygelsesakt kunde blive udført. Saavidt erindres var det Bonden Elling Valbø, som af Præsidenten anmodedes om at formaae Wergeland til at indfinde sig i Rigsforsamlingen.ⁿ⁹⁶ Kort efter kom virkelig Wergeland, som opholdt sig i den lille Lund, der grændser til Eidsvolds Hovedbygning, tilstede. Han var bleg og syntes forundret over denne uventede Indstævning. Pettersens Motion blev atter oplæst og understøttet af Christie. Med en Fatning, som man under saadanne Omstændigheder neppe kunde vente, og som beroligede hans Venner, der i høi Grad harmedes over denne i deres Øine uparlamentariske Adfærd, begyndte Wergeland sit Forsvar: ^[161] «Han vidste ikke, sagde han, hvorvidt et Medlem enten i denne eller nogen anden Parlamentforsamling kunde, overensstemmende med Reglement og Vedtægt, kaldes til Regnskab for Udtryk, som han, havde brugt for saa lang Tid tilbage, og hvorved han kun frimodigen havde udtalt sin Mening om den Sag, der var

forelagt til Undersøgelse, uden ringeste Hensigt at ville fornærme noget Individ.» Men han vilde ikke benytte denne sin Ret som Repræsentant til at neddysse den gjorte Anklage, men forsvare sig mod det uforskyldte Angreb. Dersom han havde udtrykt sig med Varme, saa var det en Følge af hans Interesse for den omhandlede Gjenstand, og hans Følelse for Fædrelandets vigtige Anliggender, og han troede, at de Krænkelser, som han derved kunde have tilføiet Nogen i Forsamlingen, ikke kunde sammenlignes med dem, som han selv i lignende Diskussioner maatte taale. Dersom han havde fornærmet Nogen, var han villig til at staae den Fornærmede til Ansvar, men kun for sine rette Dommere.»ⁿ⁹⁷

Præsidenten forenede sig nu med Wergelands Angribere, krævede ham til Regnskab for hvad han havde sagt om Eidsvoldforsamlingen, og paastod, at da Rigsforsamlingen havde eenstemmigen erklæret Wergeland for at have forbrudt sig mod den, burde han ogsaa kalde de paaankede Udtryk tilbage. «Altsaa, endte Præsidenten, har Forsamlingen bestemt, at Wergeland skal kalde de paaankede Udtryk tilbage.» Da reiste Forfatteren sig med Harmen, og erklærede høit: «Ikke hele Forsamlingen, Hr. Præsident; jeg erklærer høit, at jeg ikke føler mig fornærmet ved Wergelands ^[162] Udtryk.» – «Ikke heller jeg» – gjenlød nu et fleerstemmigt Raab i Forsamlingen, og Forfatteren troede at finde, at Flere forenede sig i denne Protest, end den Minoritet, som deelte politiske Anskuelser med hverandre. Grøgaard reiste sig og sagde at, naar man vilde pille Udtryk ud af Fleres Taler, kunde man finde større Bitterhed mod enkelte Medlemmer af Forsamlingen end den, som Wergeland havde betjent sig af. Det Samme erklærede Forfatteren og tilføiede, at han havde taalt disse Krænkelser med Taalmodighed som en Følge af den Stilling, hvori Repræsentanterne befandt sig. Der blev nu megen Larm i Forsamlingen, megen Snakken i Munden paa hverandre, indtil Striden afgjordes ved den humane Motzfeldts Mellemskomst. Han yttrede, at da Wergeland havde erklæret, at det ikke var hans Hensigt at fornærme Nogen, saa burde dette antages for Fyldest. Præsidenten fandt det nu raadeligst at tage sit Forslag tilbage og neddysse Sagen med den Yttring, at Forhandlingerne burde endes venskabeligen. Den Ydmygelse, som var Wergeland tiltænkt, bortfaldt saaledes, men Oppositionens Uvillie over dette Forslag tiltog alt meer og meer, og aldrig veed Forfatteren at have under sin hele

Storthingsfærd følt sig i en stærkere Sindsbevægelse end ved denne Leilighed. I denne Krænkelse, som var tiltænkt en Meningsfrænde, laa Erindringen om en Række af haanlige Talemaader, og krænkende Anklage for et upatriotisk Sindelag, som den lille tætsluttede Skare, der vovede at tvivle om Hensigtsmæssigheden af den af Prindsen og Pluraliteten af Forsamlingen valgte Politik, havde maattet taale. Wedel og Løvenskjold vare den Dag ikke tilstede i Forsamlingen formedelst Upasselighed, men da den Adfærd, som var viist mod Wergeland i Thinget, blev dem fortalt, dealte de deres Venners Harmen derover.

[163] Da Larmen i Forsamlingen havde sat sig, og der ingen Tale mere blev om de mod Wergeland fremførte Anker og Trudslar, gik han op til Præsidenten for at indlevere et Dokument til Protokollen. Paa denne korte Vandring gik Flere af Wergelands Venner, hvoriblandt Forfatteren, ham imøde og bevidnede ham deres Deeltagelse. Men den bittere Følelse, som hiin krænkende Adfærd forvoldte ham, søgte han i Eensomhed at blive Herre over. Han forlod derfor Forsamlingen, og indsluttede sig i et Sideværelse. Mødet hævedes under støiende Bevægelser, der fortsattes nede i Vestibulen, men med Sandhed kan det siges, at der sporedes i Almindelighed mere Misnøje end Tilfredshed med det mod Wergeland gjorte Angreb. Minoriteten havde ogsaa omsider vundet en lille Seir, som dog ingen Indflydelse kunde have paa Hovedsagen.

Den 19de Mai skulde Kronen sættes paa Selvstændighedsværket, Prindsens Erklæring om Kongevalget modtages, og den høitidelige Akt feires ved foranstaltede Ceremonier, Kirkegang og alle Festers muntre Ende, et festligt Maaltid. Da Medlemmerne mødtes om Formiddagen i Vestibulen, sporedes tydeligen Virkningen af Forsvaret for Wergeland. Flere af Selvstændighedens varme Forfægtere, som i deres Taler ikke havde sparet Oppositionspartiet, vare i Dag beskjæftigede med at nærme sig Flere af dettes Medlemmer, og tildeels søge at formilde Indtrykket af disse Sigtelser. Nogle af disse, som fortroligen omgikkes hverandre paa Eidsvold, havde flere Scener af den Art at meddele hverandre. Saaledes kaldte Foged, senere Amtmand, Collett Sorenskriver Blom, med hvem han havde stedse staaet i den venskabeligste Forbindelse, tilside, og bad, at de maatte skilles ad som Venner. Til Grev Wedel nærmede sig Flere og bevidnede ham deres Agtelse. Professor [164] Sverdrup yttrede for Forfatteren sit Haab om,

at de fremdeles maatte være Venner som tilforn, og Forfatteren ilede at give en Mand denne Forsikkring, for hvem han følte dyb Agtelse og Venskab. Kun den foregaaende Dags Scene havde Begge at glemme; for Resten vexlede de intet uvenligt Ord med hinanden paa Eidsvold. Præsten Rein kaldte Forfatteren tilside og erklærede ham, at han ingenlunde havde sigtet til ham i sin Tale, og tilføiede venligen, at han var overbeviist om hans Retskaffenhed og Fædrelandssind, som han ved andre Leiligheder havde lært at kjende. Det kostede i Sandhed Forfatteren Intet at række denne Hædersmand et forsonende Haandtryk. Rein talede iøvrigt om Nattevandringer, som af Oppositionspartiet vare foretagne for at hverve Stemmer, og det var vanskeligt at overbevise ham om, at han i denne Henseende var ført bag Lyset. Yttringer af den Art lagde noksom for Dagen, at begge de store politiske Partier ikke skjænkede hinanden Noget, med Hensyn til Anklage og Mistanke.

Klokken 11 mødte hele Rigsforsamlingen i sin bedste Stads i Forhandlingssalen, og den venlige Vaardag, en af de blideste i denne vakkre Aarstid, syntes at smile til Dagens Høitid. Der blev udvalgt en Deputation for at modtage Prindsen, som havde ladet Forsamlingen underrette om, at han ikke vægrede sig ved at modtage Norges Krone, og Deputationen bestod af de samme Medlemmer, som havde overleveret ham Beslutningen om Kongevalget. Disse modtog ham ved Trappen, og gik foran ham ind i Salen. Med Prindsen fulgte Regjeringsraadet, tvende Bisper, tvende Stiftamtmand, og flere Embedsmænd tilligemed hans Adjutantstab. Forsamlingens Medlemmer bleve paa deres Pladse, men reiste sig, da Prindsen treen ind i Salen. Denne havde i Dag faaet en ny Prydelse for ^[165] at forherlige Dagens Høitid. Christian den Fjerdes førømtalte Portrait var borttaget, og i dets Sted var ophængt et Maleri af Capitaine Munch, der forestillede Prindsens unge Søn – der dengang var i Børnealderen – i Legemsstørrelse, legende med en Fjærbolt. ⁿ⁹⁸ Prindsen tog sit Sæde paa en Stol, som var anbragt for ham øverst oppe i Salen, og da han satte sig, fulgte Rigsforsamlingen hans Exempel, men hans Suite blev staaende om ham. Han holdt nu følgende Tale:

«Nordmænd!

«Det høie Kald, hvortil Medborgeres Tillid udkaarede Eder, er nu fuldbyrdet. Norges Statsforfatning er grundlagt; Nationen har gennem Eder, sine udvalgte Mænd, haandhævet sine Rettigheder, befæstet dem for Fremtiden, og ved en viis Fordeling af Magten sikkert Borgerfrihed og den Orden i Staten, som den udøvende Magt er pligtig og formaaende at vedligeholde.

«Den for andre Stater dyrekjøbte Erfaring har lært det norske Folks Repræsentanter i lige Grad at vogte Regjeringsformen for Despotismens Kjendemærker og for Folkeregjeringens Misbrug.

«Dette gamle Kongerige forlanger en Konge, men han skulde i Formen ligesaalet som i Gjærningen være Despot; – Nei! Sit Folks første Ven og Fader bør han være. Dette venter Nationen at finde i mig, og dens Tillid er for mig et ^[166]helligt Kald til, uagtet de Farer og den Møie, der vente mig, ganske at opoffre mig for Norges Held og Hæder.

«Med disse redelige Hensigter, og styrket ved Tro paa Gud den Almægtiges Bistand, haaber jeg at svare til denne Nations Forventning.

«Jeg antager Norges Krone som en Gave af et oprigtigt og trofast Folk, et Pant paa dets Kjærlighed for mig og min Kongelige Æt.

«Jeg lover og sværger at ville regjere Kongeriget Norge i Overeensstemmelse med dets Constitution og Love; Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord.»

«Min store Forgjængers, Fjerde Christians, Aand følge mig i al min Gjærning! Han var det norske Folks gode Konge og Fader. Hans Mønster skal tidligen indprentes i min elskede Søns Hjerter, og Folkets Kjærlighed skal gaae i Arv til ham; thi han skal lære at agte denne Arv høiere end Kronens Glands.

«Og nu Norges udvalgte Mænd, dets troe Sønner! besværger den Grundlov for det selvstændige Norge, som vi troligen ville haandthæve og forsvare!

«Hellig er den aflagte Eed! Du høre og velsigne den Gud!

«Endnu staaer tilbage at Meddele Rigsforsamlingen, hvad jeg seer mig i Stand til angaaende Rigets politiske Stilling – en Meddelelse, jeg gjerne havde

ønsket at kunne give samme, førend Kronen overdroges mig, men dette Ønskes Opfyldelse er bleven mig nægtet ved Udeblivelsen af Indberetningen fra de betroede Personer, som jeg har afsendt til England og de allierede ^[167] Fyrster, og paa svenske Tidender bør jeg ei bygge nogensomhelst Gisning eller Forventning.

«Imidlertid er ingen Fiendtlighed udøvet eller nogen Krigserklæring af nogen Magt udstedt imod Norge.

«Kongen af Sverige har under 12te April erklæret Norges Kyster i Blokadetilstand, og lader udstede Kaperbreve for at opbringe alle til og fra Norge seilende Skibe; nogle Skibe ere opbragte til svenske Havne, hvorimod ogsaa trende svenske Kapere ere indbragte af norske Krydsere. Under vore Briggers Beskyttelse have betydelige Kornforraad, til Beløb af omtrent 150,000 Tønder, naaet vore Havne, og man tør saaledes med Taknemlighed mod Forsynet ansee de fleste af Rigets Egne sikkede mod Hungersnød.

«Angaaende Forholdet med Danmark seer jeg mig istand til at forelægge Rigsforsamlingen nogle oplysende Aktstykker, i hvilke jeg ønsker, at den fra min Side maatte finde det norske Folks Værdighed iagttaget, tilligemed hvad jeg til denne Dag skylder en høit elsket Frænde og et trofast Folk, hvilket Folk, selv efter Fraskillelsen fra Norge, viser, at det ønsker at bistaae det norske Folk af yderste Evne, og som derfor har Fordring paa enhver retsindig Nordmands Høiagtelse og Erkjendtlighed.

«Saaledes sluttet Rigsforsamlingens Forhandlinger. Dog ville Præsidenterne og øvrige Embedsmænd fungere indtil Protokollerne med videre ere underskrevne.

«Drager hjem, Medborgere! med den lønnende Overbeviisning, at Enhver har handlet med det Fædrelandssind, som besjæler ham, og at Folket med Tilfredshed vil erkjende, at Rigsforsamlingen har viist sig dets Tillid værdig, idet den har hævdet Nationens Ære og beredt dens Fremtids Vel.

^[168] «Hertil vilde Gud lægge sin bedste Velsignelse, om hvilken vi i Dag samlede i Herrens Tempel ville anraabe den Almægtige!». [n99](#)

Da Prindsen berørte sit Haab om at kunne svare til Nationens Forventninger skjælvede hans Stemme, hans Ansigt var blegt, og hans hele Væsen viiste en dyb

Bevægelse, ligesom der neppe var Nogen i Forsamlingen, der jo deelte denne med ham. Tanken om hvad der kunde blive Følgen af disse store og djærve Beslutninger, og om de blodige Optrin, som kunde forestaae under den ulige Kamp for Selvstændigheden mod det europæiske Forbunds erklærede Bestemmelse, stemte Forfatterens og visseligen en stor Deel af Forsamlingens Sind til den dybeste Vemod. – Storthinget og alle Tilstedeværende aflagde nu Eden, og svore Constitutionen og Kongen Lydighed, – en Scene, der baade var høitidelig og rørende. Det norske Flag vajede udenfor Salens Vinduer, og 3 Gange 27 Skud skraldede i Fjeldene. Kongen forlod derpaa Salen, ledsaget af et almindeligt: «Kongen leve!» og i samme Procession, hvormed han var indtraadt i den.

Forsamlingen blev indbudet til en stor Cour, som bestod deri, at saamange af dens Medlemmer, der kunde rummes, proppede sig sammen i Prindsens snævre Værelse; Resten blev staaende udenfor i Vestibulen. Den nyvalgte Konge kom ind og yttrede med den venligste Tone, at han ønskede at kunne tale med Enhver af Forsamlingens Medlemmer, men Tiden tillod ham kun at bevidne den hele Forsamling sin Agtelse, og ^[169] at han blot da kunde føle sig lykkelig, naar de, som Folkets Repræsentanter, vare det. Denne Tiltale blev modtagen med et almindeligt Hurraraab. Enkelte Klap neddyssedes, da denne Hyldingsmaade, der saa ofte upassende anbringes under Udbrud af høitidelige Følelser, med Grund ved denne Leilighed især ansaaes for at være paa det urette Sted. Under disse Glædesyttringer viiste sig ingen Dissonantser; der var Ingen, som tænkte paa nogen Meningsforskjel. Loddet var kastet, Kongen var valgt, al Meningsstrid var hævet, og ethvert Medlem forenede sig i det almindelige, oprigtige og fromme Ønske, at den tagne Beslutning maatte bringe Held og Velsignelse over et elsket Fædreland. De forskjellige Partier havde, om ikke ved Ord, saa ved Stemmegivning, udtalt deres Mening om Landets politiske Forhold, og nu bøiede Alle sig under de fleste Stemmers Villie. – Forfatteren følte en Rolighed i sin Sindsstemning, som havde været ham fremmed under hans hele Ophold paa Eidsvold. Vistnok kastede han et frygtsomt Øie til den uvisse Fremtid; men Nationen havde selv valgt sin Skjebne, og hver retsindig Nordmand maatte føle sig forpligtet til at bidrage sin Skjærv til den heldigste Udførelse af den tagne

Beslutning. Det var, som ovenfor bemærket, som om begge Partier havde skiftet Rolle; Ængstelsen var paa Selvstændighedsmændenes Side. Mange blandt dem forfærdedes over deres egen Gjerning; Roligheden var paa Tvivlernes Side; de havde ingen Deel i den dristige Beslutning, men de glede med den seirende Menings rivende Strøm. Men denne Stemning var som et Nærmelsesmiddel til at forsone Gemytterne. I Fred og Enighed blandede sig de forskjellige politiske Partier mellem hinanden.

[170] Efter denne Cour forføiede hele Forsamlingen, Kongen hans Raad og Suite, saavel som hele Storthinget, sig til Kirke, hvor en høitidelig Gudstjeneste, svarende til Dagens Fest, den christelige i Anledning af Christi Himmelfart, og den borgerlige i Anledning af Norges nysreiste Trone, var forberedt. Aldrig har vel en Procession i en simplere Skikkelse uden Bram og Cermoni fundet Sted ved et høitideligt Kongevalg. De Fleste jumpede afsted paa simple Bondekjærrer, eller rede paa magre Rosinanter, der, udpiinte af en langvarig Eftervinters Fodermangel, neppe kunde slæbe sig afsted, Andre, hvoriblandt Forfatteren, gik paa deres Fod, og der fandt ingen ceremoniel Orden Sted i den lange Række. Den nyvalgte Konge selv kjørte i en simpel aaben Phaeton, forspændt med ulige farvede Heste, og ingen udvortes Pragt bebudede den kongelige Færd uden den lille Skare af ridende Jægere, som omringede Vognen. Ceremoniens Simpelhed var et Billede paa den Throne, som Norges Konge havde besteg, og den besynderlige Blanding af alle Klasser, uden udvortes Spor af Forskjel i Besiddelsen af Livets uvæsentlige Fortrin, var en Afbildning af den Ringeagt for disse Fortrin, som er den norske Forfatnings Særkjende, og en Gave af Naturen og indvortes Statsforhold. En mild Sol smilede paa denne vakkre Vaardag til Forsamlingen, men Vinteren bar endnu sine Spor i de af Tellegrøpe gængende Veie.

Da Kongen var kommen til Kirke, blev han modtagen af Regjeringsraadet og andre Embedsmænd, som ledsagede ham ind i Kirken. Forsamlingen bestod ikke alene af de Personer, der efter deres Stilling og Kald deeltog i Dagens Høitid, men og af en stor Skare af Omegnens Beboere, der vare stimlede til Kirke. Kongen hilsede venligen den hele Mængde med [171] de Ord: «Himlen smiler til os i Dag.» Professor Leganger var atter Dagens Taler, og det maatte ventes, at den

Præken, han holdt, strømmede over af Priis og Smiger til den nyvalgte Konges Ære, og kunde saaledes ikke tækkes alle Tilhørere. Der vare visseligen faa Høitidstaler i de Dage, som ikke istemte disse Toner, og de maatte naturligviis stige høiest der, hvor Kroningen ligesom foregik.ⁿ¹⁰⁰ Efter Prækenen var hele Selskabet indbudet til en Dejeuner hos Professor Leganger. Det var formodentligen en Erkjendtlighed for det Offer, som var lagt paa Præstens Alter af Forsamlingen ved dens første Kirkebesøg. Anretningen var foranstaltet i Haven, hvor lange Borde vare opstillede. Men ved Gilder af den Art, endskjønt foranstaltede af en venlig og gjæstfri Opmærksomhed, er der ofte kun lidt Tale om Nydelse; denne faldt kun i deres Lod, som kunde puffe sig frem til de dækkede Borde, og Mange gik derfra med tørre Munde. – I en blandet uordentlig Vrimmel vendte den hele Skare uden Ceremoni tilbage til Eidsvold, og Høitideligheden var endt. Storthinget gik til sit sædvanlige Spisebord, som den Dag udmærkede sig ved fire Anretninger, og en bedre tillavet Spist, der imidlertid vædedes med slet Madera. Kongens Skaal blev drukken med stor Enthusiasme og under høie Hurraraab, og efter dette kom Hans Majestæt selv ind fra det Værelse, hvor han spiiste, takkede Forsamlingen for dens Hengivenhed og forsikkrede den om sin Agtelse. Præsidenten henvendte igjen nogle Taksigelsesord til Kongen, som ^[172] derpaa vendte tilbage, ledsaget af Glædesyttringer og Hurraraab. Før Adskillelsen tilkjendegav Præsidenten Forsamlingen, at den i Morgen for sidste Gang havde at møde i den store Sal, for at underskrive Protokollen, og derefter opløses.

Denne høitidelige Dags Munterhed forstyrredes dog ogsaa et Øieblik ved en Mellemscene, som indtraf paa Kirkegaarden og paa Veien derfra. Regjeringsraad Tank havde i Falsens og en stor Mængde Tilhøreres Nærværelse ved Kirken i Dag erklæret, at Rigsforsamlingen havde paadraget sig et stort Ansvar ved at garantere Statens Gjæld og dens fremtidige Behov af Bankosedler indtil Marts 1815 til en Cours af 375, og at ikke 20 Aars Fred kunde gjøre denne Vildfarelse god igjen. Han tilføiede, at han af den Aarsag agtede at tage sin Afsked som Regjeringsraad.ⁿ¹⁰¹ Hans Udladelser vare meget heftige og, fremførte i en stor Almues Nærværelse, ingenlunde vel overlagte. Nogle af Repræsentanterne opsøgte derfor Præsidenten, Sverdrup, for at formaae ham til at stille Tank

tilrette. Men da Sverdrup var hos Prindsen, henvendte Kammerherre Pettersen, som især harmedes over Tanks Udtryk, sig til Vicepræsidenten, Motzfeldt, for at han skulde tage sig af Sagen. Det skede; men Tank modtog Motzfeldts Mægling med saa megen Heftighed, at han ei videre vilde have med Sagen at gjøre. Paa Hjemveien fra Kirken blev der en heftig Scene mellem Sverdrup og Tank,ⁿ¹⁰² hvori Falsen ogsaa tog Deel. ^[173] Der taltes endog om at indstævne Tank for Rigsforsamlingen; men Flere blandt Medlemmerne bleve enige om at forhindre en saa ubehagelig Forlængelse af Forretningerne. Saa vidt kom det heller ikke, da en Forsoning mellem Tank og Sverdrup senere fandt Sted.

Det sidste Møde i Rigsforsamlingen den 20de Mai var i høi Grad tilfredsstillende. Der var ikke Tale om nogen politisk Meningsforskjel; Alle rakte hverandre Haanden til den venligste Afsked. Dertil bidrog meget et Forslag fra den blide og kjærligsindede Commandeur Fabricius, der ingensinde havde yttret et uvenligt Ord mod sine Medkollegaer, eller misforstaaet noget Medlem formedelst forskjellige Anskuelser, og nu foreslog, at hele Forsamlingen skulde bortkaste al Uenighedsstof, og i en Broderkjæde med sammenslyngede Arme ligesom forene den hele Forsamling i en eneste Person. Dette skede, og der var neppe Een i Forsamlingen, som jo med oprigtig Forsonlighed og bevæget Hjerte tog Deel i denne Afskedsscene. Saaledes opløstes en Forsamling i Fred og Enighed, under hvis Forhandlinger den største Meningsforskjel og de uroligste Gjæringer havde fundet Sted. Men det fælles Ønske, som næredes varmt og oprigtigt i de Tilstedeværendes Barm, at fremme Fædrelandets sande Gavn, lettede Arbeidet, skjønt Veien til dette fælles Maal gik i forskjellige Retninger. Den øvrige Deel af Dagen anvendtes til en munter Forberedelse til Afreisen. Man havde en kjærlig Afsked at tage med Venner, som under samme politiske Fane havde deelt Rigsdagens Sorger med hverandre, og et venligt Ord at sige dem, der bortfjærnedes under Mødet formedelst Meningsforskjel, og nu skiltes ad med et forsonligt Sindelag. Aldrig har Forfatteren deeltaget i nogen offentlig Forretning, som hos ham har efterladt høitideligere Erindringer ^[174] end Mødet paa Eidsvold; og han har ikke betalt disse for dyrt med de Ængstelser og Bekymringer, som han der oplevede. Han forlod Eidsvold med en rolig Sindsstemning med Hensyn til sin Færd som Repræsentant, og vendte hjem til sin Familie og sine Sysler, beredt

paa at gaae de Farer imøde, som den store Beslutning maatte fremkalde, og i denne Henseende laa i Sandhed en kummerfuld Sommer for ham.

Førend Forfatteren forlod Eidsvold den 21de Mai, søgte han Audience hos den nyvalgte Konge, og udbad sig Tilladelse til at maatte reise lige til sit Hjem, uden at tage Deel i de Høitideligheder ved Kongens Indtog i Christiania, som vare en Følge af Kongevalget. Der var vel i denne Henseende Intet foranstaltet fra høiere Steder, og ingen Tvang var Medlemmerne af Rigsforsamlingen paalagt, men Forfatteren maatte frygte for at blive misforstaaet, naar han ligesom listede sig bort fra Forsamlingen uden at deeltage i de Glædesyttringer, hvormed den nye Konge hilsedes i Hovedstaden. Tillige benyttede han denne Leilighed til at erfare Kongens Forhaabninger med Hensyn til Landets udvortes Stilling, og fremdeles henvende hans Opmærksomhed paa Landets Nød og Farer. Kongen viiste sig særdeles naadig, og var tilsyneladende glad i hvad der i Rigsforsamlingen var bleven udrettet. Han yttrede sin store Tilfredshed med Grundloven, som han ansaa for et i alle Henseender fuldkomment Værk, der fulgte Middelveien imellem Despoti og Demokrati. Men med Bedrøvelse erfoer Forfatteren tillige i denne Samtale, at Kongen havde urigtige Begreber om Landets Tilstand. Han paastod, at Landet var forsynet med Korn for et heelt Aar, og forgjæves forsikkrede Forfatteren ham om, at dette var saa langt fra at være Tilfældet, at [175] der allerede nu sporrdes Mangel paa Brød- og Sædekorn. Kongen paastod nu, som oftere forhen, at Nationens Stemme, som ubetinget afskyede enhver Forbindelse med Sverige, gjorde ham det til Pligt at forsvare Norges Selvstændighed til det Yderste. Da Loddet nu var kastet, var derimod nu ingen videre Indvending at gjøre. Forfatteren udbad sig alene Tilladelse til at overlevere Hans Majestæt en skriftlig Deduction af hans Begreber om Fædrelandets Stilling, som det havde været hans Hensigt i Rigsforsamlingen at fremlægge, men hvori han var bleven hindret formedelst Omstændighederne og Forhandlingernes Gang. Kongen behagede at svare, at han med Fornøielse læste hvad Forfatteren skrev, [n103](#) og yttrede sig med Tilfredshed om hans Forhold i Rigsforsamlingen, og om de korte Foredrag, han der havde holdt om forskjellige Gjenstande. Derhos Yttrede Kongen, at han ingenlunde tvivlede om, at England vilde true, men troede sig ligesaa overbeviist om, at det ei vilde udføre sine Trudsler. Det var

formodentligen Oppositionens stærke Ytringer i Parlamentet til Understøttelse for Norges Sag, og mangen en Stemme fra det engelske Folk, som udtrykte sig overeensstemmende dermed i de offentlige Blade, der styrkede hans Forhaabninger. Han ansaa det derhos [176] for rimeligt, at en russisk Sendemand vilde komme til Norge, og ønskede at det maatte blive en retsindig Mand, der selv kunde overbevise sig om Nationens Stemning. Til Slutning tillod Forfatteren sig det Spørgsmaal, om Kongen troede, at Norge kunde forsvare sin Selvstændighed, naar England og de allierede Magter erklærede sig mod den. «Jeg vil, svarede Kongen, forsvare den, saalænge jeg kan.»

Midt under disse muntre Scener havde Prindsen, eller som vi herefter maae kalde ham, Kongen, vigtige Foranstaltninger at træffe, for at hegne om Norges unge Selvstændighed, ligesom Begivenheder indtraf, der maatte volde den valgte Konge store Bekymringer; men hans Tilfredshed med Rigsforsamlingens eenstemmige Valg syntes at lette enhver Omsorg, og formilde enhver Bekymring. De Meddelelser, som i de Dage udfløde fra den nye Konges Kabinet, bære Spor af en høi Grad af Tilfredshed med Kongevalget, ligesom de vidne om en alvorlig Beslutning og et høit Mod til at gaae de Farer imøde, som kunde blive en Følge af den store Forandring, som var foregaaet i Christian Frederiks Stilling. Hans Tanker maatte især være henvendt paa at sørge for Landets Providering; thi Hungerens Sværd var det skarpeste i Fiendens Haand til at omstyrte den nyopførte Selvstændighedsbygning, ligesom det gamle Frænderige maatte være den Kilde, hvorfra Landets Frelse i denne Henseende udsprang. Prindsen havde betroet dette vigtige Ærende fornemmeligen til Assessor, senere Statsraad, Krog, og hans kraftfulde Foranstaltninger, troligen understøttede af sideordnede Landsæmnd, af danske Autoriteter og liberale danske Handelsmænd, skyldtes en Kornafsendelse, som efter de daværende Omstændigheder var fast utrolig stor, og med et udmærket Held lykkeligen naaede sin Bestemmelse. [177] I et Brev af 17de Mai udtrykker Prindsen denne Hædersmand sin Erkjendtlighed for hans Bestræbelser i den Henseende, og Brevets Slutning hentyder paa hans Tilfredshed med den Dags Forhandlinger i Rigsforsamlingen. Brevet lød saaledes:

«Min kjære Krog! Ikke noksom kan jeg takke Dem for alle Deres gode

Bestræbelser i Jylland. Jeg haaber, at De inden fjorten Dage skal have Remisser for over en Million i Jylland; herom vilde De underrette Etatsraad Kjellerup, som De ville forvisse om, hvor meget dette ligger mig paa Hjertet. Glæd Dem med mig over, at vore fire Brigger senest lykkeligen have convoieret 32,000 Tønder til Norge, Alle i Havn i Paasyn af en svensk Fregat, som ei turde angribe dem.

«Nu er den svenske Magt for stor, og vi kunne gjøre en Pause – altsaa for det første ingen Convoi og ingen Skibe hidsendt fra Jylland uden med sikke engelske Papirer, eller under en engelsk Beskyttelse, hvis samme om føie Tid gives, eller – som Gud forbyde – hvis Fienden skulde trænge ind i Jylland; men er den svenske Sømagt stor, da er det vel bedre at Skibene gaae til Samsø, end at vove meer end Klogskab byder.

«Vi have havt stor Held med alle Expeditioner – Norge er frelst fra Hungersnød, og har faaet meget Sædekorn, især fra fremmede Steder. – Gud velsigne Dem for den Deel, De ved Deres Aktivitet har deri.

«Det vil være Dem kjært at erfare, at Rigsforsamlingen i Dag har overdraget mig Norges Krone, hvilken jeg høitideligen antager tilligemed Constitutionen Torsdagen den 19de ^[178] Mai. Hermed er Rigsdagen til Ende. Lad mig snart erfare gode Tidender.

Eidsvold, den 17de Mai 1814.

Christian Frederik.»

Paa samme Tid meddeelttes ham Efterretninger fra Sverige, at de udenlandske Magters Sendemænd vare underveis til Norge, og han kunde ingen Tvivl nære om, hvad Indholdet deraf maatte være. Efterretningen bekræftedes ved Kammerherre Billes Brev af 16de Mai, der tilhændekom Prindsen den 19de, strax efter han havde afsendt til Rigsforsamlingen sin Antagelse af Kongevalget. Dersom disse Rygter – hvilket af Mangel paa bestemte Efterretninger maa blive ved en Formodning – vare Prindsen tilhændekomne, førend han havde meddeelt Rigsforsamlingen sit bekræftende Svar paa dens Tilbud af Norges Krone, havde han vistnok spart sig selv mange Bekymringer, og Landet den Sommer mange Lidelser, om han havde udsat sin Vedtagelse indtil han havde gjort sig bekendt

med Beskaffenheden af disse Sendebud, og ved en aaben Fremlæggelse deraf for de da endnu forsamlede Rigsdagsmænd givet Anledning til en alvorligere Drøftelse af Norges politiske Stilling, end som endnu var skeet. Men derhos kan det med Vished forudsættes, at det egentlige Resultat ikke var blevet saa heldig for Norge, som det ved senere Begivenheders Sammenføining virkeligen blev. Hvilke Beslutninger den nyvalgte Konge tog, sees af hans Brev til Generalmajor Staffeldt af 20de og til Kammerherre Bille af 21de. Brevet til Staffeldt lød saa:

«Hr. Generalmajor Staffeldt!. Ved Efterretninger fra Sverige er jeg bleven underrettet om, at en russisk Afsending, en General Orlov, ventes her til Landet, en preussisk Major Martens ligeledes, og maaskee Kammerherre Admiral Bille vender ^[179] tilbage til Strømstad. Skulle disse Herrer, eller En af dem, forlange at reise til Christiania, da kan det fra Mandag af den 23de tilstedes dem. Rosenørn kan følge dem; men Oberst Lønborg maa ei følge med Kammerherre Bille, og denne maa udtrykkeligen erklære for Hr. Generalmajoren, at han ei kommer som dansk Kommissair til Fæstningernes Modtagelse, i hvilken Egenskab jeg aldeles har afviist ham. – Svenske Kommissairer maae aldeles ei modtages, men melder der sig en anden Afsending fra Feltmarskalk Essen, da vilde De nærmere underrette mig derom og afvente Ordre. Kun Lagmand Flack har jeg lovet fri Indpas.

«Det vil være fornødent at have et vaagent Øie paa Singelfjorden; thi den svenske Kanonflotille er i Farvandet. Angreb fra Landsiden er iøvrigt neppe at forvente for det første. Jeg forbliver Hr. Generalmajorens bevaagne og velvillige

Eidsvold, den 20de Mai 1814.

Christian Frederik.»

Til Kammerherre Bille skrev han:

«Hr. Contreadmiral Bille! Deres Skrivelse af 16de indløb efter at jeg havde meddeelt Rigsforsamlingen mit bekræftende Svar paa det trufne Valg af Mig og Min Æt til Norges Throne. Nationens saa bestemt yttrede Villie, at vove Alt for dens Uafhængighed, maatte desuden være den bestemte Lov for mine Handlinger; thi hvor Svaghed yttres, der er Faldet nær. – Jeg afventer med

Rolighed, hvad de allierede Magters Afsendinger bringe mig; – de Vilkaar, de byde, synes at være de sletteste, der nogensinde kunde ventes, selv efterat være overvundne – altsaa langt heller falde med Ære, saa vil hver Nordmand tænke. – Som dansk Kommissarius har [180] Hr. Kammerherren mit Svar, som min Ven skal det være mig kjært at see Dem tilligemed bemeldte Gesandter, men hverken den anden Kommissair eller nogen svensk Kommissair modtages.

«At bringe til Folkets Kundskab, hvad der fra fremmede Hoffer ei engang stiles til mig, og allerhelst da jeg venter først at tale med Vedkommende, det kan De begribe ei at blive Tilfældet, men underhaanden at meddele det til mine kommanderende Officerer, saasom til Hr. Capitaine Fasting, det skulde Hr. Kammerherren heller overlade til de Svenske.

«Det gjorde mig ondt, at den lange Afstand i Søndags lod mig forfeile det hensigtede Møde med Dem paa Hølands Præstegaard, hvor jeg modtog Deres Brev seent paa Aftenen.

Eidsvold, den 21de Mai 1814.

Christian Frederik.»

Andet Capitel

Saasnart Forfatteren havde faaet Kongens Samtykke til Afreise, begav han sig paa Hjemveien. Paa Hjemreisen selv erfoer han iøvrigt, hvor forskjellig Dom der fældedes af Almuen over de tagne Beslutninger og om Selvstændighedsværket, og hvor lidet der var at stole paa de Yttringer, som i denne Henseende opfangedes paa Landeveien. Svaret blev ofte efter den Maade, hvorpaa Spørgsmaalet fremsattes. Saaledes hørte Forfatteren allerede paa det Skifte, som ligger Eidsvold nærmest, Manden i Huset ytre Frygt for, at Selvstændighedskampen

mod saa mange mægtige Fiender ei vilde faae et heldigt Udfald. Da Forfatteren efter et kort Ophold i Christiania ^[181] kom til Ravnsborg, hørte han de Velkomstskud, hvormed den valgte Konge hilsedes i Christiania, og En af de tilstedeværende Almuesmænd udbrød ved denne Leilighed: «Gud naade os, hvad skal der blive af Alt dette?» Dette anføres ikke som et Vidnesbyrd om den herskende Tænkemaade paa den Tid om Fædrelandets Stilling, thi der fattedes ikke paa Udtryk baade blandt Høie og Lave, som vidnede om en fast Tillid til et heldigt Resultat af de paa Eidsvold tagne Beslutninger til at bestemme Fædrelandets politiske Stilling. Det antydes kun derved, hvor let det var paa den Tid paa Land og Strand at opfatte Ytringer, der smigrede det Parti, hvortil man bekjendte sig, eftersom Øret lukkedes eller aabnedes for det ene eller andet Slags politiske Bekjendelser.

Ved Ankomsten til Laurvig erfoer Forfatteren, at den nye Konge havde udnævnt 18 Kammerherrer og 12 Kammerjunkere, og han kan ikke beskrive, hvor dybt hans Sind nedbøiedes ved denne luxurieuse Overflod af den nyvalgte Konges Naadegaver. Derved antydedes den høie Stii, hvorefter Kongen vilde indrette sin Hofstat, og som rimeligviis vilde blive fulgt i andre Henseender, medens det laa tydeligen for Dagen, at Norge umuligen kunde bestaae som selvstændig Stat, der nu ene skulde bære Byrden af Statsforvaltningen, af den indvortes Organisation af Statsindretninger, og af Forsvarsvæsenet, naar ikke den største Simpelhed og Sparsommelighed lagdes til Grund under Skabelsen af det nye Kongerige. Blandt de saaledes udmærkede Mænd fandtes vistnok Flere, der kunde fortjene deres Konges Naade, og deres Medborgeres høieste Agtelse; men just disse maatte finde sig lidet smigrede ved en Udmærkelse af den Art. Det ligger udenfor denne Fremstillings Grændse at trænge dybere ind i disse Betragtninger; men dette ^[182] Skridt af den nye Konge, som den upartiske Grandsker vel tør kalde mindre vel overlagt, gav den roligere Deel af Folket en Udsigt til Fremtiden, der maatte nedslaae dens Forhaabninger. Vist er det, at denne Hofetatens rige Udstyr modtoges fast overalt, endog blandt den nye Politikis Tilhængere, med Mismod og Bekymring.

Den nye Konge hilsedes imidlertid ved sit Indtog i Hovedstaden med utvetydige Beviser paa Folkets Kjærlighed og Tilfredshed med de tagne

Beslutninger. En Æreport var opreist af Borgerne,ⁿ¹⁰⁴ Luften gjenlød af Kanonernes Torden og Folkets Hurraraab, og Kongens Indtog feiredes ved en almindelig Illumination. Formuen ydede sin Skjærv til de Fattiges Vederqvægelse i Hovedstaden ved at foranstalte deres Beværtning. Ved den indenfor Byens Grændser oprettede Æreport modtoges Kongen af Byens Magistrat og Repræsentanter, og 24 unge Piger bestrøede hans Vei med Blomster. En af disse overleverede Kongen en Krands af Egeløv med de Ord: «Fortjent Hæder»; en Anden et Dokument, som indeholdt Tilbudet af en Gave, der af Christiania Borgere var sammenskudt og stillet til Kongens Raadighed. Kongen tiltalte disse unge Piger med de Ord:

«Det hulde Kjøn forskjønner enhver Fest, forskjønner Livet; taknemligen skal jeg erkjende enhver Blomst, det vil strøe paa min Vei.»

[183] Magistratens Hilsen besvarede han saaledes:

«Den gode Modtagelse, jeg nyder, og mit Folks Jubel, vækker de blideste Følelser i min Sjæl, men ingen Følelse er i denne Stund mit Hjerte nærmere, end Ønsket at bidrage til Christiania Byes og dens Indbyggeres Vel.»

Indenfor Porten var i en lang Række opstillet Borgerbevæbningen og alt tilstedeværende Militair af Land- og Sø-Etaten. Kongen hilsende Borgerskabet med de Ord:

«Christiania Borgere ville mindes med mig, at dette er Aarsdagen da jeg første Gang saae mig omringet af dem. Det henrundne Aar har været mig dyrebart, thi jeg har lært Nordmænd at kjende. I Fremtiden skal det glæde mig hver Gang jeg kan bidrage til Eders Held.»

Til de Militaire henvendte han sig med de Ord:

«Norges Krigere! Kongen og Folket stoler paa Eder. Værer forvissede om min faderlige Omsorg, og Intet skal glæde mig meer, end at see Eder lykkelige.»

Festen selv forherligedes ved den Kirke-Ceremoni, hvormed den sattes i Forbindelse, og paa denne Maade søgte den nye Konge ligesom at paatrykke Folkets Kald et guddommeligt Stempel. Han afsteeg ingensteds i Byen, men forføiede sig lige til Kirken, hvor han modtoges af Statsraadet – dette Navn havde

nu Regjeringsraadet faaet – og Geistligheden, og ledsagedes til den kongelige Stol, hvortil var gjort en Opgang, klædt med rødt Klæde. Den kirkelige Ceremoni høitideligholdtes paa sædvanlig Maade under Musik, Sang og Taler fra Prækestolen. Musikken udførtes af det musikalste Lyæum, Talen holdtes af Biskop Bech.ⁿ¹⁰⁵ Derefter oplæstes ^[184] Rigsforsamlingens Adresse af 17de Mai angaaende Kongevalget tilligemed Kongens Kundgjørelse af 19de s. M., og denne Deel af Ceremonien endtes med en Bøn og Velsignelse over det norske Folk, Kongen og hans Slægt. De sædvanlige Glædesskud løsnedes derefter paa Voldene, og den forsamlede Menighed istemte Alle med een Mund et Held for Kongen. Kongen tiltalte den forsamlede Menighed fra Kongestolen med nogle hjertelige Ord, som vareⁿ¹⁰⁶ Præget af en inderlig Følelse, og han endte med Ønsket «Held for Norge», hvilket Menigheden jublende gjentog.

Fra Kirken forføiede Kongen sig til Kongeboligen – det Huus, som af Kammerherre Bernt Anker var skjænket til offentligt Brug, hvilket beskedne Huus indtil denne Dag stedse har været de kongelige Personers Residents – under de sædvanlige Glædesudbrud. Derefter var almindelig Cour hos Kongen, som holdt sit Taffel med nogle Faa af de høieste Embedsmænd. Om Aftenen var af Byens Borgere foranstaltet en Folkesest i Haven udenfor Palaiet, hvormed denne Dags Høitid endtes.

Men ikke alene paa denne Maade yttrede Byens Indvaanere deres Glæde over Kongevalget; men der var ogsaa sammenskudt ikke ubetydelige Gaver, som overlodes til Kongens Raadighed under Fædrelandets vanskelige Stilling. Disse Gaver ledsagedes af det ovenfor omtalte Dokument af følgende Indhold:

«Ustrømtet Hengivenhed og Tillid til Deres Majestæt har hos Christiania Indbyggere fremkaldt det Ønske, at bringe Dem sin oprigtige Hylding. Værdiges, naadigste Konge, at modtage en ringe Gave som et Beviis paa vort Sindelag, og især paa vor Glæde over Deres Thronbestigelse. – Naar Fædrelandets ^[185] Vel fordrer Offere, vil hver ægte Nordmand glædes ved at opoffre Alt for at befæste Deres Majestæts Throne, det Sikkreste Værn om vor Frihed og Lyksalighed. Gud velsigne Kongen og Fædrelandet.»

Gaven bestod af 52 Lod Guld, 12,550 Lod Sølv, 8,200 Rigsbankdaler, 372 Pd.

Sterling, 7½ Skpd. Kobber, nogle Levnetsmidler og andre Artikler. – Denne Gavn mildhed, hvortil først Exemplet var givet i Trondhjem, efterlignedes siden af de øvrige Norges Byer.

Endeligen foranstaltedes efter kongelig Befaling en Takke- og Bønfest i et Restskript til Norges Biskopper af følgende Indhold:

«Vi Christian Frederik, af Guds Naade og efter Rigets Constitution Norges Konge, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsten og Oldenborg, Vor synderlige Gunst tilforn!

«Rigsforsamlingens Adresse til Os af 17de Mai, og Vort aabne Brev tilligemed Kundgjørelsen af 19de Mai, tilstilles Dig herved, med Befaling at anordne udi enhver Kirke i det Dig anbetroede Stift en Takke- og Bønfest, at afholdes til Høimesse første Søndag efter denne Vor Befalings Meddelelse. Ved samme Fest skal prækes over Texten i Davids Psalme den 125de 1ste Vers, og Rigsforsamlingens Adresse af 17de Mai, samt Vort aabne Brev og bemeldte Kundgjørelse af 19de Mai oplæses, hvornæst Prækenen sluttes med en hjertelig Bøn, hvilken Du haver at anordne, og i hvilken Himlens Velsignelse nedbedes over det norske Folk og over Os og Vor kongelige Slægt. Vi forlade Os trygt paa Gud den Almægtige, at han vil bistaee en retfærdig Sag, og udføre ^[186] al Vor Gjerning til Vort elskede Folks Held og Hæder.

«Befalende Dig i Guds høie Varetægt.

«Givet paa Eidsvold den 19de Mai 1814.

Christian Frederik.»

Den Paaberaabte Kundgjørelse lød saaledes:

«Elskede norske Folk! Modtager Eders Konges første og huldeste Hilsen! – Vi have med Glæde ved Rigsforsamlingenⁿ¹⁰⁷ seet et frit og uafhængigt Folks første Rettighed, at bestemme sin Regjeringsforfatning, udøvet; saavidt Mennesker formaae at skjønne, med det Overlæg og Fædrelandssind, som nu formedelst Constitutionen sikkrer Borgerheld og Statens Tarv og Hæder.

«Det gamle norske Kongerige fordrer en Konge, og Eders Kjærlighed og Tillid

have kaldet Os til Norges Throne; intet Adkomstbrev skulde være gyldigere, intet dyrebarere for Os.

«Forfædres Minder, meer end egen Fortjeneste i den korte Tid Vi have kunnet virke iblandt Eder, har foranlediget dette Valg. – Hiin store Konges Minde skal uafadeligen være Eders Kongespeil, og tidligen skal Vor elskte Søn dannes til engang at blive Folkets første Ven, dets Haab og Glæde.

«Riget trænger til Fred, og Eders Forventning skal ikke skuffes, naar I haabe af Os, at Vi ville bestræbe Os for at vedligeholde denne med alle Magter. – Dette er Kongens første Pligt, men lige lydeligen fordrer den fædrelandssindede Borger, at Rigets Hæder og Selvstændighed skal haandthæves; han er villig til enhver Opoffrelse for dette store Formaal, og nærværende saavelsom tilkommende Slægters Held kan ei bestaae uden at det opnaaes. Ogsaa heri vente I at see i Eders ^[187] Konge den Første, der villigen foregaaer Eder med et følgeværdigt Mønster paa Selvopoffrelse, paa Fædrelandssind og Manddomsdaad. Eders Forventning skal ikke skuffes, Jeg har lovet det for Guds Aasyn – ja, famdrægtigen skulle Kongen og Folket bistaee hinanden, og ingen Magt skal adskille dem, saavidt som Herren er med Os.

«Vor Sag er retfærdig, det skulle, det haabe Vi, til deres egen Ære, Jordens Magter erkjende, og for at give dem Anledning dertil, overgives Vort aabne Brev og høitidelige Erklæring, udstedt af Rigsforsamlingen, til de Magter, hvis Venskab og gode Forstaaelse er væsentlig for Norge. Denne, indeholdt i Rigsforsamlingens Adresse til Os af 19de Mai, er saaledes lydende:

«Det norske Folk, som, løsgivet fra sin ældgamle Forbindelse med Danmark, ved sine fritvalgte Repræsentanter har constitueret sig som en selvstændig Stat, seer med saameget mere Tillid en glad og lykkelig Fremtid imøde, som det i Deres Majestæt har været heldig nok til at finde en Regent og Beskytter, der ikke tager i Betragtning med fuldkommen Selvopoffrelse at forene Deres Skjebne med vor.

«Men idet vi i Folkets Navn erklære dets faste og urokkelige Bestemmelse at forsvare sin Frihed og Selvstændighed – var det end med Opoffrelse af det Kjæreste det eier – idet vi høitideligen gjentage den Ed, vi engang have svoret

Fædrelandet, det gamle Norge, hvis Fald eller Skjændsel vi ikke ønske at overleve, vove vi at anmode Deres Majestæt om, at De, paa samme Tid som De i Kraft af den Dem ved Constitutionen overdragne Myndighed meddeler de udenlandske ^[188] Magter Udfaldet af Rigsforsamlingens Forhandlinger, tillige vil kundgjøre dem denne den norske Nations bestemte og urokkelige Villie. Norge ønsker og haaber at leve i Fred og god Forstaaelse med andre Magter; overbeviist om, at en blodig Krig med Naboriget tilsidst vil ende med at blive ødelæggende for begge Riger, ønsker det Venskab og Forbund med samme, hvorved fælles Fordeel kunde opnaaes og betrygges. – Det norske Folk føler sig forvisset om, at de mægtige Stater, der i de sidste Aar med saamegen Held og Anstrengelse have kjæmpet for Europas Frihed og Ro, ikke ville kunne samtykke i Undertrykkelsen af et Folk, der ikke forlanger Andet end at leve frit imellem sine Klipper, og som, hvis dette Haab skulde slaae Feil, er bestemt til at foretrække Død for Slavelænke.»

«Med sand Erkjendtlighed gjenkjender Eders Konge heri Præget af gammel norsk Retsindighed og Trofasthed, og Vi glæde Os ved at kundgjøre dette til Minde om den Aand, der besjæler det Folk, Himlen har bestemt Os til at regjere, og som Vi saa inderligen ønske at lyksaliggjøre.

«Anbefalende Eder, Vort elskte Folk, i Guds høie Varetægt.

«Givet paa Eidsvold jernværk den 19de Mai 1814.

Christian Frederik.»

Tredie Capitel

^[189] Medens saaledes Constitutionsværket paa Eidsvold, forenet med Kongevalget, fuldbyrdedes uden at forstyrres af nogen udvortes Indflydelse,

medens alt Samqvem med fremmede Underhandlere af Christian Frederik forhindredes, og Constituerterne mestendeels vare i Uvidenhed om den udvortes Politik, var Carl Johan paa sin Side ikke uvirksom for at komme i Besiddelse af den Belønning, som var lovet hans Deeltagelse i den sidste Krig med Napoleon. Den tilsyneladende Kulde, som var indtraadt imellem de allierede Magter og Sveriges Kronprinds under Vinterens Løb, fordi han med Lunkenhed havde understøttet de store Hæres Indfald i Frankrige, var hævet, og ved sin Nærværelse i Paris under de forbundne Fyrsters Møde der havde Carl Johan sikket sig Opfyldelsen af det Løfte, som var ham gjort med Hensyn til den skandinaviske Halvøes Forening. Napoleon var fældet, og et af de vigtigste Redskaber til hans Fald maatte ikke blive ubelønnet. Det maatte synes naturligt, at Carl Johan skyede at betræde sit gamle Fædreland som Fiende, og rimeligt at han bevarede sin militaire svenske Styrke for med Magt at tvinge Nordmændene til at underkaste sig en Beslutning, hvorefter de ikke godvilligen vilde føie sig. Den Krigsmagt, som var tilbage i Sverige, efterat Kjærnen af dets Hære var ført over til Tydskland, var ei tilstrækkelig til at bevirke Norges Undertvingelse ved Vaabenmagt. Paa den norske Grændse var en Hær samlet, som, naar den kunde forenes paa eet Punkt, udgjorde henved 30,000 Mand, og de svenske Hærførere havde i den forrige Krig lært at agte de norske Soldaters Tapperhed og de norske Hærføreres Duelighed, ligesom den djærveste Modstand ^[190] var at vente af den bestemte Modbydelighed, hvormed Norge gennem sin nuværende Regjering og sine Repræsentanter paa Eidsvold erklærede sig imod en Forening med Sverige. Feltmarskalk Essen, som førte Kommandoen over den i Sverige tilbageblevne Krigsmagt, maatte saaledes indskrænke sig til Underhandlinger og Trudslar, og kunde Intet foretage før den svenske Kronprinds vendte tilbage til Sverige med Armeens Hovedstyrke.

Ved sin Nærværelse i Paris i April Maaned banede nu Carl Johan sig Veien til Norges Erobring ved Vaabenmagt. Keiser Alexander tilsikkrede ham til den Ende et Hjelpekorps af 30,000 Russer. England vedblev ikke alene at betale de hidtil betingede Subsidier, men forpligtede sig til med 6 Orlogsskibe at blokere Norges Kyster. De tvende andre store Magter, som ingen umiddelbar Deel toge i denne Krig, forbandt sig til at sende Befuldmægtigede til Christian Frederik, for at

underrette ham om de politiske Forholds sande Beskaffenhed, og om de Farer, der truede det norske Folk og ham selv, naar han fremdeles modsatte sig de allierede Magters urokkelige Beslutning. – Saa mange Kræfter fandt Sverige fornødne for at frembringe den skandinaviske Halvøes Forening.

Det eneste Haab, som smilede til Forsvarerne af Norges ubetingede Selvstændighed, fremglimtede i det engelske Parlament, hvor Norges Beslutning fandt talentfulde og dygtige Forsvarere blandt dets meest udmærkede Medlemmer. Vi have seet der *Grey, Whitebread, Grenville* og Flere fremtræde som Norges Forsvarere; men vi have og seet, at Ministeriets Villie med en stor Pluralitet af Stemmer var gaaet igjennem. Oppositionens Protest gjemmes i Historien som et hæderligt Forsvar for Uskyldighedens Sag; men paa den Tid var den Norge ^[191] mere til Skade end til Gavn; thi den fremkaldte overilede Beslutninger og forlængede Landets Lidelser. Neppe havde Prinds Christian bestemt sig til at modtage Norges Krone, naar han ikke havde næret et hemmeligt Haab om, at alle Englands Trudsler kun vare Skræmmeskud, og at det, naar det kom til Virkelighed, ikke vilde laane sin Krigsmagt og aabne sit Skatkammer for med Vold og Magt at fremtvinge en Forening, hvorimod Norges Mænd erklærede et saa bestemt Had. Oppositionen i det engelske Parlament gav Brændstof til den nordiske Krigslue i 1814.

Efterat Carl Johan havde ved disse Forberedelser banet sig Vei til med Magt at udføre, hvad han ei paa den fredelige Vei kunde opnaae, var han betænkt paa at lægge sidste Haand paa sin store Plan. Han ilede over Holland tilbage til Lybek, og indskibede sig der tilligemed Regimentet *Royal Suedois* for at sætte over til Sverige. De kraftigste Foranstaltninger bleve truffene for at overføre den øvrige Rest af Tropper til Sverige, og kun et lille Korps blev foreløbigen tilbage i Lybek. Før Afseilingen udstedte Kronprindsen en Proklamation til den svenske Hær under 21de Mai, omtrent samtidig med Christian Frederiks Proklamation til det norske Folk. Den lød saalunde: [n108](#)

«En Erobrer, ligesaa frygtelig ved sine Planer, som ved sine Hjælpemidler, truede at undertvinge Europa og lod Tydskland sucke under Vægten af sin Magt. Sverige tog den ædelmodige Beslutning at medvirke til det tydske Folks Befrielse; men før det lod sine Forsvarere betræde et fremmed Land, ^[192] maatte det sikkre

sig mod et Naboland, der stod under den almindelige Fiendes Indflydelse. Ved at forhindre at et Forbund dannedes i Norden, havde Eders Konge vistnok bevaret Fædrelandet for den Ulykke at vorde et andet Riges Provinds; men det kunde ikke sikkre sin Frihed uden at gjøre Nordmændene til den svenske Nations Venner. Høitidelige Traktater ere blevne indgangne, som sikkre Norges Forening med Sverige, og Kongen af Danmark har, ved at afstaae sine Rettigheder til Norge ved Freden til Kiel, givet disse Traktater en hellig og uforkrænkelig Charakter.

«Soldater! Aaget er sønderknust, Tydskland er frit, og I have bidraget til dets Befrielse. En Prinds, i hvis Haand Nordmændenes Velfærd var lagt, vil opoffre deres Lykke. Ved at følge en Politik, som strider mod den, mod hvilken de Allierede have væbnet sig, nægter han mod Nationens egen Villie at bringe en Traktat i Udøvelse, som har givet Danmark foruden andre tilstaaede Fordele Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen tilbage, over hvilke denne Prinds selv engang maa ønske at regjere. Dersom han vedbliver at modsætte sig Pligtens og Fornuftens Stemme, dersom vi tvinges til den ulykkelige Nødvendighed, ved Vaabenmagt at gjøre Traktatens Indhold og Sveriges Rettigheder gjældende, da erindrer Eder, Soldater, at det ikke er den norske Nation, med hvilken vi føre Krig, at det kun er de Ophidsere, der forføre dem, som vi ville straffe, og at vi kun ville vende vore Vaaben mod de bevæbnede Mænd, som vedblive at beherske dem. Skaaner forvildede Brødre, som ville indsee deres Vildfarelser og erkjende, at, idet den svenske Regjering ønsker begge Rigers Forening, har den ingen anden Hensigt end at sikkre Nordens Rolighed, og at gjøre Nordmændene frie og uafhængige.

[193] «Soldater! Gjennemtrængt af den samme Tillid, med hvilken jeg har ført Eder til de Kyster, vi nu skulle forlade, vil jeg føre Eder til Opfyldelsen af de hæderlige Pligter, hvortil Fædrelandets Interesse kalder Eder. I ville opfylde dem; thi I ere Svenske. Gud vil velsigne Eders Sag; thi den er retfærdig.»

Medens saaledes de Begivenheder, som satte Stempel paa Norges modige Beslutning, at forsvare sin Selvstændighed til det Yderste, raskt fulgte paa hverandre, samlede Sverige alle sine Kræfter for at omstyrte det nye Dynasti, og da det tillige væbnede sig med de europæiske Staters Hjælp i Ord og Gjerning,

var det let at forudsee, hvad Enden vilde blive, dersom ikke uventede Begivenheder indtraf til Understøttelse for Norges Sag.

Den nye Konge vendte nu sit Haab mod England, hvor lidet trøstelige endog Efterretningerne om Tingenes Stilling der vare. Den ene af de udskikkede Sendebud, Conferentsraad Anker, var ikke engang bleven tilstedet Adgang til at udføre sit Ærende – det engelske Ministerium afviiste al Underhandling med ham, og, som før fortalt, hans Afreise forsinkedes, fordi han indvikledes i fortrædelige private Underhandlinger i Anledning af en gammel Gjældssag. Den anden Sendemand, Generalgouverneur Anker, var ikke vendt tilbage med noget Fredens Olieblad. Den nye Konge besluttede nu at aabne Underhandling med England i sin Egenskab som Norges Konge, og at afsende en Deputation af større Anseelse, sammensat af sit eget Raad og af Storthingets agtede Medlemmer. Hans Valg faldt i denne Henseende paa Statsraad N. Aall, Sorenskriver Christie og Konsul P. V. Rosenkilde. N. Aall syntes særdeles skikket til at udføre sin Konges Ærende. Han havde tilbragt nogle ^[194] Ungdomsaar paa et engelsk Opdragelsesinstitut, og havde mange Forbindelser med engelske Huse, ligesom han med Hensyn til Handelsstilling var en agtet og dengang uafhængig Kjøbmand. Han var det engelske og franske Sprog lige mægtig, og havde en Lethed og Anstand i sit Væsen, som maatte gjøre ham skikket til diplomatiske Underhandlinger. Han havde megen Færdighed til at udtrykke sig baade mundtlig og skriftlig. Især var han en varm Tilhænger af Norges Selvstædighedssag, sin Konge oprigtigen hengiven, og hædret med hans fulde Tillid. Christie havde været Rigsforsamlingens bestandige Sekretair, og havde allerede da besteg de første Trin af den Udmærkelse, der senere blev ham til Deel paa Norges Storthing. Han var bekjendt for sin Sindighed, sine Kundskaber og sin Hengivenhed for den politiske Stilling, Norge havde valgt sig. Han var en varm Ven af sin Konge og sit Fædreland. Rosenkilde maatte alene skylde den varme Iver for Selvstændighedens Sag, som han havde viist paa Eidsvold – hvor vi have fundet ham blandt de brutale Klappere – forenet med et takkeligt Udvortes, at han valgtes til Medlem af Deputationen; thi forøvrigt var han lidet skikket til et saadant Ærende. ⁿ¹⁰⁹ Doctor Gartner, der med et indtagende Væsen forenede megen Dannelse og en behagelig Omgangstone, og som havde gode

Bekjendtskaber i Edinburg, blev efter Aalls Anmodning valgt til Deputationens Sekretair, og Skibscapitaine Kruse fulgte den for at benyttes som Coureer, naar Saadant behøvedes.

[195] Deputationen fik Ordre til at begive sig til Christiansand, og lade et af de bedste der liggende Provideringsfartøier udruste, for dermed at liste sig over til Skotland. Ved Overkomsten havde Deputationen Kongens Befaling at henvende sig til Conferentsraad Anker, der opholdt sig i London som Christian Frederiks hemmelige Agent, for af ham at modtage Efterretning om Tingenes sande Stilling, og veiledende Raad med Hensyn til de Skridt, som burde gjøres. Det var Deputationen paalagt, at underrette det engelske Kabinet om Kongevalget i Norge, saavelsom om Nationens høitideligen erklærede Bestemmelse at modsætte sig Foreningen med Sverige, og tillige at formaae det engelske Ministerium til at modificere Kieltraktatens Artikler, som hindrede denne Beslutnings Udførelse. Der skulde i den Henseende kun forlanges Englands Neutralitet og Ophævelse af den Blokade, som hindrede Overførsel af Korn fra Danmark til Norge, samt frit Handelssamqvem mellem England og Norge. Øieblikket dertil syntes saameget beleiligere, som de fyrstelige Medlemmer af den store Alliance, tilligemed deres første Generaler og Diplomater, netop nu befandt sig i London for at feire det lykkelige Udfald af den store europæiske Krig med Napoleon. Christian Frederik vidste, at England havde gjort det til en Betingelse i den Traktat, hvori den skandinaviske Halvøes Forening var besluttet, at der skulde tages Hensyn til Norges Interesse, og stode derfor paa at England ei vilde tilstede den, naar ei alene Norges Samtykke vægredes, men endog en høitidelig Modstandsbeslutning var fattet. Deputationen medbragte tillige private Breve fra Norges Konge til Mænd af Indflydelse; blandt Andre ogsaa et Brev til Hertuginde af Weimar, paa hvis Indflydelse, som Keiser Alexanders Frænde, han især stode.

[196] Deputationens Formand fandt det imidlertid betænkeligt at betro sig til et norsk Fartøi, da Havet vrimlede af svenske Krydsere og Kapere, der let kunde indbringe Deputationen i svensk Havn. Han udbad sig derfor Kongens Tilladelse til at aabne Underhandling med Chefen for den engelske Blokeringseskadre, som krydsede i Nordsøen langs med Norges Kyster, og denne Underhandling

understøttedes af den nysankomne engelske Sendemand Morier. Chefen erklærede sig beredvillig til at gaae Deputationens Ønske imøde, og tilbød den Passage paa et af Eskadrens mindre Fartøier, der just nu var bestemt til at afgaae til Leith for at udbedres. To Dage efter viiste dette Fartøi sig ved Flekkerø og modtog Deputationen. Saaledes kom denne ombord i Kutterbriggen Scheldrok, kommanderet af Capitaine Brine. Den modtoges af Skibets Officerer ved Faldrebstrappen, og da den var kommen ombord foreviiste Formanden den engelske Eskadrechefs Brev, der indeholdt Deputationens Bestemmelse. Brine forsikkrede i de forbindtligste Udtryk, at det var ham en kjær Pligt at opfylde Chefens Løfte, og præsenterede derefter de Reisende for de øvrige Officerer og Mandskab, hvilke han paalagde at vise dem al mulig Forekommenhed. I denne Henseende vare de ogsaa i de bedste Hænder. Da Chefskibet derefter nærmede sig, gjorde Brine Deputationen det Forslag at komplimentere Eskadrechefen paa dennes Skib. Dette skede; den indfandt sig paa Chefskibet, som var den ved Bombardementet paa Kjøbenhavn erobrede Fregat Freya, der kommanderedes af en gammel med Skrammer prydet Krigsmand. Han udtrykte sig med stor Deeltagelse om Norges Stilling, og erklærede, at han mod sin Villie lod sig bruge til at hindre Norges raske Beslutning, men ønskede oprigtigen, at Norges gode Sag maatte seire. Deputationen overraskedes [197] ved at finde i Chefens Kahyt Christian Frederiks Portrait hængende paa Væggen, hvilket Chefen havde forbeholdt sig som sin Andeel af et Kornfartøi, hvilket han i Følge sin Instrux havde været nødt til at opbringe. Overreisen var temmelig lang og stormende efter Aarstiden, men formedelst Englændernes humane Behandling behagelig. Paa Veien mødte de et Krigsskib, som efter Signalerne maatte ansees for fiendtligt, nemlig en Amerikaner, som paa den Tid førte Krig med England. Der blev saaledes gjort klart Skib, og de Reisende vare allerede betænkte paa at søge et Sted paa Skibet, som var sikkert for Kugleregn, da det opdagedes, at det var en engelsk Seiler, som havde givet et urigtigt Signal.

Ved Ankomsten til Leith henvendte Formanden for Deputationen sig til Havneadmiralen i en skriftlig Note, hvori han underrettede ham om Deputationens Bestemmelse, og udbad Tilladelse for den til at stige i Land og fortsætte Reisen til London. Brine, som vilde komplimentere Admiralen, tog

denne Note med sig og bragte strax efter det Svar tilbage, at der fra Admiralens Side Intet var i Veien for Deputationens Landstigning. Men neppe havde denne sat Fod i Land, førend Tolldirekteuren i Leith indfandt sig hos Reiseselskabet, og forlangte at see dets Reisepasse, og da Formanden bad sig underrettet om med hvilken Autoritet denne Fordring gjordes, erklærede han, at *the home Departement* (Departementet for det Indre) havde erholdt Nys om, at en Deputation fra Norge var underveis til England, og da den engelske Regjering ikke havde isinde at inklade sig med en saadan, var der udstedt en almindelig Ordre til at anholde Deputationen, hvor den maatte vise sig, og indtil Videre tage den under strengt Opsyn. Forgjæves beraabte Formanden sig paa Admiralens Tilladelse, som Direkteuren ^[198] paastod i dette Tilfælde maatte have overskredet sin Myndighed. Deputationen nødtes saaledes til at give efter for Overmagten; men efterat Direkteuren havde faaet en ny Forklaring over Deputationens Ærende, og erfoer, at den engelske Agent i Norge, Morier, havde bidraget til dens Afreise fra Norge, formildedes hans Strenghed. Han erklærede, at han, endskjønt han efter sin Instrux var forpligtet til at behandle Deputationen som Krigsfanger, dog vilde, i den Overbeviisning at han handlede med Mænd af Ære, ei gjøre anden Indskrænkning i Deputationens personlige Frihed end forlange dens Æresord for, at det hele Følge skulde blive at finde i det Hotel, hvor det nu befandt sig, fra Kløkken 10 om Aftenen til 10 følgende Formiddag, og dertil maatte Deputationen naturligviis forpligte sig. Strax efter indfandt Denovan – en Broder af den senere hen bekjendte Underhandler i Bodøsagen – sig hos Deputationen og bekræftede Tolldirekteurens Bemyndigelse til sit Forhold, men foreslog derhos at benytte en Expresse, som afgik samme Aften til London, for at underrette Anker om Deputationens Ankomst til Leith og om den Modtagelse, den der havde faaet, samt tillige gjøre et Forsøg paa gjennem ham at erholde Reisepasser til London som Privatmænd for at rygte Handelsforretninger der. Da den ordinaire Post, som skulde medbringe Direkteurens Indberetning, ikke afgik før 24 Timer senere, vilde saaledes Brevet til Anker kunne komme forud og Passer blive udstedte. Dette Vink benyttedes. – Deputationen tilbragte 6 Dage i dette Slags Fangenskab, under hvilket det modtog mange Beviser paa den skotske Gjæstfrihed og Skotternes Deeltagelse i Norges Sag. Selv Tolldirekteuren indbød Deputationen til et Selskab hos sig, og røbede siden det første Møde intet

Tegn til Mistanke, hvilken ^[199] Deputationen ogsaa omhyggeligen søgte at undgaae ved strengt at holde sig til det givne Æresord.

Da Formanden omsider modtog Svar fra Anker tilligemed de forlangte Passer til London, troede han at burde komplimentere Havneadmiralen, som til den Tid havde undskyldt sig for at modtage Deputationen paa Grund af Tolldirekteurens Meddelelse. Admiralen modtog Formanden, men ønskede ikke hele Deputationens Besøg *in corpore*. Han lykønskede ham til den heldige Vending, som Sagen havde faaet, og lagde som alle de engelske Søofficerer, som Deputationen havde truffet paa, tydeligen for Dagen en stor Interesse for Norges Sag. Han gav tillige nogle Vink om Nødvendigheden af strax at benytte Passerne, da en Misforstaaelse rimeligviis havde foranlediget Udstedelsen deraf. Derhos formaaede han Tolldirekteuren til at visere Passerne, idet han forestillede ham, at Deputationen var at behandle som private Reisende. Den begav sig derpaa strax til London og erfoer siden, at Posten Dagen efter dens Afreise havde medbragt Ordre til at opholde Deputationen i Leith, indtil Leilighed gaves at bringe den tilbage til Norge.

Da Deputationen var ankommen til London, opsøgte den strax Statsraad Anker, som slog Hænderne sammen ved at see den og fortalte, at der fra den engelske Regjerings Side vare truffne alle mulige Foranstaltninger for at hindre Deputationen i at optræde i London, og at den danske Konsul i London, Hornemann, gjennem hvem Anker havde besørget de Deputationen tilsendte Passer, havde faaet en drøi Lection igjennem vedkommende Autoritet, fordi han havde ført den bag Lyset. Formanden havde imidlertid opsat en Adresse til Ministeren for det Indre, Lord Sidmouth, hvori han erklærede: at da Deputationen ^[200] havde modtaget saa utvetydige Beviser paa den engelske Regjerings Uvillie mod den Sag, som det var Deputationens Ærende at foredrage, ansaa han det for stridende mod den norske Nations Værdighed at anholde om en Conference med det engelske Ministerium, men udbad blot Tilladelse for Deputationen til at forblive nogle faa Dage i London for at besørge nogle private Anliggender, for hvis Skyld den havde ansøgt om de erhholdte Passer, og tillige for at komme i Besiddelse af en Deel Bagage, der var sendt tilsøes fra Leith, men endnu ei ankommen. Medens der handlede om, hvorledes denne Adresse skulde

blive sendt, indsandt sig hos Anker den første Sekretair i Departementet for det Indre, og med ham Hornemann, der viiste stor Forstrækkelse over det Passerede. Til Sekretairen overleveredes nu Adressen, hvorpaa han erklærede, at den nærværende engelske Politik ikke tillod den engelske Regjering at vise nogen Slags Føielighed for Deputationens Ønske, med Undtagelse af frit Leide over Søen til Norge igjen, at saavel Moriers som Eskadrechefens Adfærd i denne Henseende høiligen misbilligedes af det engelske Kabinet, og at dette aldeles ikke var sindet at bryde sit Sverige givne Ord. Ved imidlertid at inllade sig i nærmere Samtale med Sekretairen, underrette ham om den virkelige Stemning i Norge, og berigtige den Vildfarelse, han nærede, at de i Norge gjorde Skridt alene vare foretagne til Bedste for den gamle Forening med Danmark, viiste ogsaa denne liberalsindede Mand høi Interesse for Norges Sag; han beklagede den uheldige Stilling, hvori Norge var sat, og de Omstændigheder, som tvang England til for Tiden at modsætte sig de Planer, som i Norge vare lagte for at forsvare en ubetinget Selvstændighed. Han gav endog et Vink om at, dersom Norge kunde udholde Kampen for sin Selvstændighed ^[201] indtil Wienerkongressen, der skulde sammentræde om 2 a 3 Maaneder, var der al Rimelighed for at England vilde forandre det System, som samme nu fulgte. ⁿ¹¹⁰ Saaledes havde den Tids Historie mange Exempler at fremvise, som vidnede om at det engelske Kabinets diplomatiske Forhandlinger havde en, paa Traktaten med Sverige grundet, bestemt Charakter, medens engelske Privatmænds Yttringer og Skridt i Almindelighed hentydede paa en levende Deeltagelse for Norges kjække Beslutning og Nordmændenes Uafhængighedsfølelse.

Imidlertid erklærede Sekretairen Deputationen, at han havde det ubehagelige Ærende at paalægge den, ufortøvet at forføie sig til Yarmouth, hvortil den fornødne Befordring stod for Døren, og hvorhen et armeret Fartøi strax vilde blive sendt for at føre den tilbage til Norge. Dette Bud maatte adlydes, men Formanden udbad sig alene, noget ømfindtlig over denne iilfærdige Afviisning, Tilladelse til at oppebie Deputationens udeblevne Bagage, som var paa Veien fra Leith; men ogsaa dette afsloges. Derimod lovede han at overlevere Ministeren for det Indre Ordførerens Note, og at sende Svaret til en Station 10 engelske Mile fra London, hvor Deputationen skulde overnatte. Han paatog sig tillige at befordre

føromtalte Breve, som Ordføreren medbragte fra Norges Konge. Saaledes maatte Deputationen forlade London efter et Ophold af 24 Timer, og paa denne ommeldte Station oppebie Ministerens Svar, som og indløb samme Dags Aften med et Statsbud. [202] Deri tilkjendegav hans Herlighed, at han ikke kunde bevirke nogen Forandring i den tagne Beslutning, og at Overbringeren havde Befaling at ledsage Deputationen til Yarmouth og forblive der indtil Indskibningen – rimeligviis i den Hensigt at see Befalingen nøiagtigen opfyldt. Der sporedes dog ikke noget Tegn til Tvang, men Deputationen anviistes Logis i et af de største Hoteller i Yarmouth. En af Stadens meest ansete Kjøbmænd indfandt sig tillige hos Deputationen og tilbød den sin Tjeneste, hvor den maatte behøves – en Opmærksomhed, som dog rimeligviis skyldtes Formandens Bekjendtskaber i London.

Faa Dage efter Ankomsten til Yarmouth havde Deputationen den Fyldestgjørelse, i de offentlige Blade at læse en bitter Daddel over Ministeriets Fremgangsmaade mod Deputationen, som et Ekko af hvad Danmarks og Norges trofaste Forsvarer, Lord Grey, i Parlamentet havde yttret. Han indlod sig ikke i den engelske Politik som en Sag, der forud var bestemt, men han bebreidede Ministerne den Haan, som de havde viist den norske Nation ved at bortvise dens Sendemænd uden at ville høre dem, og han ansaa denne Fremgangsmaade som et Tilbageskridt i Civilisationen, der maatte nedsætte det engelske Kabinet i hele Verdens Øine. Men disse Ytringer forandrede ikke i mindste Maade det engelske Kabinets Adfærd.

Efter 6 Dages Ophold i Yarmouth indfandt sig hos Deputationen den engelske Søcapitaine Bryan, med Ordre at bringe den til Christiansand eller hvilkensomhelst anden af Norges sydlige Havne, den ønskede at anløbe. Det var atter et Fartøi af den ved Kjøbenhavn borttagne Flaade, som Deputationen maatte bestige, nemlig Brevdrageren, som var bestemt til et Paketskib til Ostindien. I Capitaine Bryan fandt Deputationen [203] en maaskee mindre dannet, men høist godmodig og forekommende Mand, som bidrog hvad der stod i hans Magt til at gjøre sine norske Passagerer det beqvemt og behageligt ombord i sit Skib. Reisen var heldig; efter 3 Dages Seilads heisede Skibet sit Parlamentairflag ved Flekkers, og Deputationen begav sig derfra over Land til

Christiania, hvorfra den Dagen efter Ankomsten agtede at begive sig til Hovedkvarteret, som den Tid var paa Moss, for at aflægge en mundtlig Rapport om Udfaldet af Missionen; den skriftlige var forudsendt deels fra Leith, deels fra Christiansand med Coureer. Men samme Aften indløb en kongelig Befaling til Statsraadet, ufortøvet at indfinde sig paa Moss, hvor Hovedkvarteret var, og Ordføreren maatte som Medlem af Statsraadet, skille sig fra Deputationen, og ene fremstille sig for Kongen og afgive sin Rapport. Der var imidlertid indtruffet Begivenheder i Norge, som havde henvendt Kongens Opmærksomhed paa andre Gjenstande, der meer umiddelbart berørte Norges politiske Stilling. Saaledes havde dette Forsøg paa at bevirke Englands Deeltagelse for Norges Selvstændighed, eller i det mindste dets Neutralitet under Kampen, det samme Udfald som de foregaaende. Intet kunde røkke det engelske Ministeriums Beslutning at opfylde det Løfte, som var Sveriges Kronprinds givet. [n111](#)

Fjerde Capitel

Imidlertid havde, som ovenfor fortalt, Følgerne af Norges Beslutning at forsvare sin Selvstændighed alt meer og meer udviklet ^[204] sig, og Sverige bestemte sig til med Magt at fremtvinge en Forening, som ei godvilligen lod sig istandbringe. Saasnart Carl Johan havde samlet de fra Tydskland tilbagekomne svenske Tropper, beredte han sig paa med stor Krigsmagt, understøttet af engelske Subsidier, at gjøre et Indfald i Norge. Til dette Angreb rustede han sig med en erfaren Generals Klogskab og Forsigtighed. En Armee af 17000 Mand, vel forsynet med Ammunition og Proviant, rykkede under Carl Johans egen Anførsel mod Frederikshald og Frederikstad; 13000 Mand stode paa Sveriges Grændse, beredte til at gjøre Indfald paa første Vink, og ikke langt derfra stode 10000 Mand Reserve. Overalt paa Marschlinien vare Magasiner anlagte, hele

Skarer af Oxer fulgte Hæren, og Alt bebudede Carl Johans alvorlige Beslutning at fremtvinge Foreningen med Magt.

Derhos gjordes endnu det sidste Forsøg paa at ende Striden ved Underhandlinger, og igjennem Sendemænd fra alle de store allierede Magter at overbevise Norges nyvalgte Konge om det store Forbunds bestemte Villie, at understøtte Sverige i Opfyldelsen af Kieleskontraktens Indhold med Hensyn til Norge. Saaledes landede ved Arendal i Begyndelsen af Juni den engelske Sendemand, I. P. Morier, der var afsendt af sin Regjering for at gjøre Rigsforsamlingen, som endnu troedes samlet, bekendt med Tingenes sande Stilling, og fremlede en fredelig Forening imellem Rigerne. Da han var kommen i Land i Arendal, lod han paa Gadehjørnerne opslaae den Proklamation, som det var ham paalagt at forelægge Rigsforsamlingen; men denne blev af Borgerne nedreven. Maanedslieutenant Doran blev beordret at ledsage Morier til Christiania, hvor han ankom den 5te Juni. Moriers private Yttringer svarede imidlertid ikke til det offentlige Budskab, som han frembar. Det paastodes, ^[205] at han i private Samtaler gav Nordmændenes raske Fremfærd sit Bifald og sin Beundring, og at han endog havde tilføjet det Haab, at England under Norges fortsatte Udholdenhed i sin Modstand maaskee vilde forandre sin strenge Adfærd og understøtte Norges Selvstændighed. Det være nu, at den liberale Britte virkelig med Deeltagelse erfoer den Enthusiasme for Uafhængighedens Sag, som dengang raadede i Norge, og lod sig henrive til uforsigtige Yttringer, der strede mod hans Instrux, eller at disse ere blevne misforstaaede af hans Tilhørere og lempede efter Nationens Ønske med den Lettroenhed, hvormed man i vigtige Begivenheder saa ofte former Andres Meninger og Yttringer efter de Ønsker og Forhaabninger, hvori man glæder sig. Morier havde imidlertid viist sin Attraa efter at understøtte Nationens Forhaabninger ved den Anledning, som han gav hiin nyligen omtalte Deputation til at udføre sit Ærende til den engelske Regjering, endskjønt det viiste sig, at han her havde handlet mod dennes Villie og Ønske.

At Christian Frederik selv deelte Nationens Forhaabninger i denne Henseende, derom vidne hans Breve af 9de Juni 1814 til Stiftamtmandene i Christiansands, Bergens og Trondhjems Stifter, hvori han udtrykker sig saaledes:

«Jeg har ikke villet undlade herved at underrette Dem om, at en engelsk Gesandt, Morier, ankom hertil i Gaar^[112] fra Christiansand. Hans Ærende var egentligen at erklære Rigsforsamlingen, at England ikke kunde afvige fra sine Løfter til Sverige, eller antage sig det norske Folks Sag, førend dette erkjendte Sveriges Souverainitet. Men deels fordi han har tilstaaet mig, at man i England ikke kjendte det norske Folks^[206] Stemning og Almeenvillie, men at han i Følge sin Bestemmelse ansaa det for sin Pligt at kunne underrette sit Hof om Stemningen og Sagernes sande Sammenhæng, deels endeligen fordi jeg i denne Mand har fundet en human Mand fuld af god Villie til at mægle Fred; dette Alt bestyrker mit Haab, at Underhandlingerne med England ville lykkes, og at dette skal frelse Norden.

«Det er aabenbart, at England vil hindre Blodsudgydelse i Norden. – En særdeles Velvillie har Gesandten ligeledes viist mig ved at tillade, at det norske Folks Repræsentanter, Statsraad Aall og de 2 Medlemmer af Rigsforsamlingen, Christie og Rosenkilde, maae seile over til England ombord i det Skib, som skal overføre hans Sekretair med hans for Norges Sag saa fordeelagtige Rapport, medens Gesandten forbliver her.»

Derimod bare alle Moriers diplomatiske Noter Spor af den Bestemthed, hvormed den engelske Regjering, som et Medlem af det store Forbund, understøttede Sveriges Planer i Norden. Dette Præg bar ogsaa den Note, som han under 6te Juni indleverede til Christian Frederik. I denne erklærede han, at han fra sin Regjering havde en Mission til det norske Folk, hvis Repræsentanter han havde haabet at finde samlede; men da dette ei var Tilfældet, nødsagedes han til at forelægge samme den Regjering, som han fandt etableret i Christiania, uden dog at erkjende dens Lovmæssighed. Han gjentog deri, at England havde ved en Traktat med Sverige forpligtet sig til at tilveiebringe den skandinaviske Halvøes Forening, men at denne skulde skee med ethvert Hensyn til Norges Frihed og Lykke, og at det nu stod til det norske Folk at berede sig Englands Medvirkning til en hensigtsmæssig Forening ved at føie sig efter den^[207] Hovedbestemmelse, som hiin Traktat indeholdt. Det var nemlig nu hans Ærende til Norge, at erklære for Prinds Christian og det norske Folk den engelske Regjerings Stilling med Hensyn til dens Forbindelse med Sverige og de allierede Magter, og dens faste

Beslutning at opfylde sin Forpligtelse med Oprigtighed og Kraft. Til Slutning udtrykte han det Haab, at det norske Folk, ved godvilligen at underkaste sig Traktaten i Kiel, vilde spare sig den Ulykke og Vanære, som en fremtvungen Underkastelse under hiin Traktat vilde medføre.

Denne Note besvarede Christian Frederik gennem sin Statssekretair v. Holten, da Beskaffenheden af Moriers Note ikke tillod ham at fremtræde som Norges Konge. Deri erklæredes: «at Norge med Rette havde anseet England som sin første Ven og naturligste Allierede. Det erkjendtes, at England i Traktaten mellem Sverige og Storbritannien havde viist en Agtelse for Norges Frihed og Lyksalighed, som paaskjønes. Han søgte derhos at vise, at denne Frihed og Lykke ei kunde opnaaes ved Norges Forening med Sverige, og at alle dettes Skridt i denne Henseende havde ledet til det Modsatte. Norge selv havde gennem sine Repræsentanter tydeligen nok udtrykt dette. Disse havde med den største Frihed i sine Overveielser udarbeidet en Constitution, der bærer Præg af, at den ei var dikteret af en ærgjærrig Fyrste, men udarbeidet af Mænd, som vilde deres Fædrelands Vel. Pluraliteten af disse Mænd havde derefter anseet det nødvendigt, at foretage Kongevalg. Dette var faldet paa ham, og han maatte derved finde sig opfordret til at antage en Krone, som Folkets Kjærlighed og Tillid overrakte ham. Han havde med Folket svoret at ville forsvare Norges Frihed og Selvstændighed, og det er klart, at han ei af egen Myndighed kunde opoffre den Nations Statsforfatning, [208] der, i Tillid til at dette var ham umuligt, havde overdraget ham Kronen. En saadan Forandring kunde alene skee gennem Folkets egne Repræsentanter. Han havde tillidsfuldt henvendt sig til Englands Prindsregent for at paakalde hans Mediation imellem Norge og Sverige paa en Grundvold, hvorved det norske Folks Frihed og Lykke kunde sikkres. – Han erklærede til Slutningen, at dersom denne Englands Mægling ei stred mod Rigets Constitution eller Rigsforsamlingens Erklæring af 19de Mai, vilde han ansee det for sin Pligt at sammenkalde Rigsforsamlingen, men at dertil fordredes en Tid af 3 til 4 Maaneder, hvorhos det da var nødvendigt, at der tilveiebragtes fuldkommen Neutralitet, fri Tilførsel og Samfærsel med England.»

I et Statsraad, som Kongen holdt paa Ladegaardsøen den 8de Juni, og i et andet i Christiania den 9de Juni, gjorde han Statsraadets Medlemmer bekendt

med Moriers Note og hans Beslutning «at det skulde tilkjendegives Gesandten i Kongens Svar, at Valgene til et Storthings Sammenkaldelse skulde vorde befalede, i den Tillid at England, fremtrædende som Mægler, skulde bevirke en Indstilling af Sveriges Fiendtligheder, og at England skulde blive neutral og tillade fri Samfærsel i denne Mellemtid.» – Derhos foreslog han sit Statsraad en Opfordring til almindelig Væbning over hele Riget, som blev befalede at trykkes og publiceres. I et Statsraad, som blev holdt 11te Juni paa Ladegaardsøen, befalede Hans Majestæt, «at der til Opfyldelse af § 51 i Kongeriget Norges Grundlov skulde udfærdiges et Cirkulaire til samtlige Overøvrigheder og Biskopper, med Befaling til Førstnævnte at drage Omsorg for, at det i bemeldte § bestemte Mandtal over alle stemmeberettigede Indvaanere vorder optaget, saavidt muligt inden Juli Maanedes ^[209] Udgang, og derefter uden al Henstand at indberette naar Mandtallet saaledes er optaget til nærmere allernaadigst træffende Foranstaltning; samt til Sidstnævnte at tilkjendegive Præsterne, at de rette deres Leilighed efter at møde ved de offentlige Thing paa saadan Tid, som dem af Fogden opgives, ligesom og at Biskopperne over Nordlandene og Finmarken samt begge Amtmænd i disse Distrikter skulle tilkjendegives, at Valgforsamlingerne der skulle holdes strax efter Mandtallets Optagelse.»ⁿ¹¹³

Den ovenanførte Note var imidlertid ikke af den Beskaffenhed, at den kunde lede til det forønskete Maal, forstyrre de Allieredes urokkelige Beslutning, eller bidrage til at forandre det Ærendes Natur, som det var den engelske Sendemand overdraget at frembringe. Strax den 9de Juni afgav Morier følgende Svar til v. Holten:

«Min Herre!

«Siden Prinds Christian ikke har fundet sig foranlediget til at sammenkalde et overordentligt Storthing, for at forelægge den norske Nation den kritiske Stilling samme befinder sig i, som en Følge af den af de Allierede tagne Beslutning, at handle til Opfyldelsen af Forpligtelserne til Traktaten til Kiel, saa maa jeg anmode om, at min Note af 7de dennes vorder bekjendtgjort i dette Lands offentlige Tidender. Jeg venter at denne Anmodning ikke vil møde nogen Indvending, og i saa Fald at blive underrettet derom endnu i Dag.»

[210] Denne Note besvaredes samme Dag saalunde:

«Undertegnede Statssekretair har modtaget Deres ærede Skrivelse af Dags Dato, og ikke undladt at forelægge H. M. samme. Allerhøistsamme har deraf seet, at det er Deres Hofs særdeles Ønske, at den ved Dem overgivne Erklæring skulde forelægges et Storthing. Hans Majestæt, der altid ønsker at handle fælles med sit Folk, finder det aldeles overensstemmende med sin i min Note af Gaars Dato tilkjendegivne Hensigt, at befale Valgene til et overordentligt Storthing strax foretage, idet han med Tillid forlader sig paa, at England, oplyst om den Aand, der besjæler det norske Folk og de Grundsætninger, der have ledet hans Handlemaade, vil fremtræde som Mægler med lige Agtelse for Folkeretten, som det norske Folk paakalder, og for dette Lands Lyksalighed, hvorhos den paa samme Tillid og paa Billighed grundede Fordring om Neutralitet, om Englands Paavirkning til Indstilling af Sveriges Fiendtligheder, og fri Samfærsel med England i denne Mellemtid af 3 til 4 Maaneder, inden hvilken Storthinget umuligen kan være afholdt, gjentagende fordres som en nødvendig Betingelse, uden hvilken Storthinget ei kan sættes og afholdes med Rolighed, og dets overordentlige Sammenkaldelse for Folket ei kan retfærdiggjøres.»

Herpaa indløb strax samme Dag følgende Moriers Svar under Couvert til Holten:

«Undertegnede har modtaget en Note af D. D., adresseret til ham fra Hr. v. Holten, som Svar paa hvilken Undertegnede anseer det tilstrækkeligt at observere: saasom England ikke har nogen anden Interesse for Norge end den, som staaer i Forbindelse med dets Allieredes, saa kan Undertegnede ikke [211] modtage noget Forslag af de Norske, som ikke har Anerkjendelsen af Sveriges Souverainitet til Grundvold.»

Dermed afbrødes Underhandlingerne med den engelske Emissair. Morier expederede sin Sekretair til England med de til ham indløbne Svarskrivelser, og Kongen lod under 13de Juni udfærdige et Reskript til samtlige Overøvrigheder i Landet med Befaling, overensstemmende med Statsraadets Beslutning, at foranstalte det i Grundlovens § 51 bestemte Mandtal over alle stemmeberettigede

Indbyggere optaget. [n114](#)

Imidlertid fandt Kongen det nødvendigt at forberede sig paa en alvorlig Modstand mod de fiendtlige Foranstaltninger, som maatte blive en Følge af Afbrydelsen af disse Underhandlinger med England, og lod under 9de Juni udgive den i Statsraadet besluttede «Opfordring til almindelig Bevæbning af Norges vaabendygtige Mandskab», som var af følgende Indhold:

«Vi Christian Frederik af Guds Naade og efter Rigets Constitution Norges Konge, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg:

«Gjør vitterlig: at Vi efter indkomne Beretninger om betydelige Rustninger i Nabolandet, der ikke kunne have anden Hensigt end med Vold at krænke det norske Folks Frihed og Selvstændighed, finde Os foranledigede til at opfordre Norges Sønner til Bevæbning, og til at være rede til at møde den ^[212] overmodige Fiende, naar han skulde betræde Rigets Grændse; thi opfordre Vi

«Samtlige Landeværn, eller de i Reserverollerne indskrevne Mandskaber, samt alle andre vaabendygtige Nordmænd, som frivilligen ville møde til Fædrelandets Forsvar – og hvilken Nordmand er ikke rede dertil? – i Kompagnidistrikter paa de af Amtmanden bestemte, gjennem Fogderne bekendtgjorte Dage, at møde ved Kirkerne udi hvert Præstegjeld, hvor Lehnsmanden tilligemed de i Distrikterne hjemmeværende Officerer eller ældste Underofficerer af Kompagniet eller Landeværnet, forfatte og underskrive en Mandtalsliste over samtlige dette Mandskab.

«Til samme Tid og Sted skal Mandskabet medbringe de Vaaben, de eie og ville betjene sig af, og bliver da tillige optegnet, hvor Mange der savne Vaaben, eller hvor der i samme maatte mangle Ammunition o.s.v. efterhaanden som de fra Fogderne indkomme.

«Hvert Præstegjelds saaledes samlede dygtige Fædrelandets Forsvarere udvælge mellem sig for hver 30 Mand en Rodeanfører, som de have meest Tillid til, og disse Roders Samleplads bestemmes dernæst foreløbigen af Fogden, indtil de for hvert Bataillons- eller hvert Regimentsdistrikt senere udnævnte Autoriteters Bestemmelse om Samlingspladsen ved almindelige Opbrud kan

meddeles.

«Samtlige disse Bevæbningsmandskaber eller Mandhusinger, som de i visse Distrikter kaldes, skulle under Vaaben til Tegn bære graae Kjoler med grøn Kant. Naar de i Krigstilfælde rykke længere bort fra deres Hjemstavn, end at de derfra kunde drage Ophold, da underholdes de af militaire Magasiner, og underordnes de ved Brigaden kommanderende Officerer, samt bruges til Bedækning af Transporter, Bevogtning ^[213] af Magasiner og Fanger, Forsvar af Defileer og ved andre Leiligheder, hvor de efter deres Vaaben og Indretning som Fædrelandets ægte sønner kunne tjene til Forsvar af Arne, af eget Hjem, til Bevogtning for Kone og Børn, og hvorved enhver Nordmand vil kappes om at vise Mandemod, ligt Fædrene, der aldrig ustraffet lode nogen Fiende betræde Norges lykkelige Dale.»ⁿ¹¹⁵

Tillige gav Kongen under 2den Juli ligelydende Ordres til Generallieutenant Staffeldt, Oberst Hegermann, Oberstlieutenanterne Stabel og Haffner,ⁿ¹¹⁶ i Følge hvilke Reserven for Middelbrigaden skulde forstærkes ved Almuevæbningen, og det Terrain, som forsvareres ved Grændsen, gjøres utilgængeligt ved Forhugninger. Endeel af Kommandoen over Almuevæbningen skulde overdrages Præsten Aars, en anden Capitaine Lindemann, ligesom denne Forøgelse af Reserven skulde understøttes ved forskellige Armeekorps. Samtidig dermed angav han de Punkter, hvortil de forskjellige Armeeafdelinger maatte retirere, for derfra igjen ved given Leilighed at falde Fienden i Flanken. Han bestemte dertil fornemmeligen Egnen ved Skien, Kongsberg og Holmestrand. I Almindelighed vilde han have det bestemt som Regel, der ikke noksom kunde indprentes de Kommanderende: «at de stedse maatte være betænkt paa en defensiv ^[214] Forsvarskrig, saaledes som den saakaldte lille Krig i vore Bjerge giver saa megen Anledning til.»

Under disse alvorlige Forberedelser til Modstand nærede Kongen derhos bestandigen et hemmeligt Haab om Englands Understøttelse. Et Beviis derfor har Forfatteren i et egenhændigt Brev, som han i Provideringsanliggender under 22de Juni modtog fra Kongen. Deri udtrykker han sig saaledes: «Mørk er endnu vor Horizont, men saalænge den engelske Gesandt, en saare retsindig Mand,

bliver her, er der ogsaa Haab om Englands Mægling, som jeg har forlangt med Agtelse for Nationalværdighed og Lyksalighed.

Femte Capitel

Det blev imidlertid ikke ved den nysanførte Erklæring fra det engelske Hof om de Allieredes Beslutning at understøtte Sveriges Planer. Den 30te Juni ankom ogsaa Sendemænd fra samtlige allierede Magter gennem Sverige til Christiania, nemlig: General, Baron Steigentesch for Østerrige, Generalmajor Orlof for Rusland, Aug. I. Forster for England, og Major, Baron Martens for Preussen, der vare udstyrede med Fuldmagt til at underhandle med Christian Frederik, og gjøre ham bekjendt med de Allieredes Politik. Forinden disse Sendemænd indleverede sine offentlige Noter til den norske Konge, traadte de i Underhandling med ham for om muligt i Mindelighed at udføre Hensigten af deres Ærende. Deres Forholdsordres vare bestemte, men deres Agtelse for Christian Frederik,ⁿ¹¹⁷_[215] deres Hensyn til Omstændighederne og Norges vanskelige Stilling, bevægede dem til at indgaae i et Forslag om Vaabenstilstand paa visse Vilkaar, og under Betingelse af Kongen af Sveriges Sanktion. Mange Forslag bleve gjorte og forkastede, indtil omsider de Allieredes Sendemænd fremsatte deres Ultimatum i en indleveret Note.

En saa høitidelig Ambassade, der medbragte en saa bestemt Erklæring fra de Allieredes Side maatte gjøre Norges Konge opmærksom paa sin Stilling og vaklende i Henseende til sine forhen tagne faste Beslutninger. Han vilde imidlertid ikke egenmægtigen afgjøre denne vigtige Sag, men besluttede at høre sit Statsraads Mening, og for at give sine Overveielser mere Vægt tilkaldte han flere af Rigsforsamlingens Præsidenter, for saaledes ligesom at forene den exekutive og lovgivende Magts Stemme i deres Repræsentanter. Om dette Møde

indeholder Statsraadets Protokol følgende:

«Anno 1814 den 6te Juli, om Formiddagen Klokken 10, var Statsraadet forsamlet hos Hs. M. Kongen paa Ladegaardsøen, og vare General-Vei-Intendant Kammerherre Anker, Kammerherre Oberst Hegermann, Kammerherre Kommandeur Fabricius, Kammerherre Major Brock, Professor Sverdrup og Søecapitain Holstein tillige tilstede, for efter allerhøieste Befaling at overvære det afholdende Statsraad.

«Hs. M. behagede allernaadigst at tilkjendegive, at han ved Rigsforsamlingens Slutning ikke formaaede at meddele nogen udførlig Skildring af Rigets Forhold til udenlandste Magter, [216] men at han senere fra sin Afsendte i England havde erfaret, at Folket, som næsten overalt i alle Lande, er for Norges Sag, men at Regjeringen er imod samme, hvorom den anordnede strenge Blokade og Parlamentets Beslutninger i saa Henseende vidne, og hvilket de herværende engelske Gesandter ikke mindre bestemt have erklæret, ligesom og at der fra de øvrige allierede Magter, Rusland Østerrige og Preussen er gjort de samme Erklæringer ved disses hidkomne Gesandter, og at disse i det bestemteste Sprog fordre Norges Forening med Sverige, men dog paa den anden Side tilbyde alle Vilkaar, som det norske Folk kun maatte vide at nævne for at sikre dets constitutionelle Rettigheder, og tillige ønske, at Norge skal være et adskilt og saavidt muligt uafhængigt Rige af Sverige, dog under samme Overhoved.

«Da Magten saaledes skal afgjøre Sagen, hvis ikke disse Forestillinger virke til det hensigtede Øiemed, da et russisk Armeekorps, som nu truer Danmark, er stillet til Kronprindsen af Sveriges Disposition, og det neppe er Tvivl underkastet, at ligesom Rusland tillader dets Anvendelse mod Norge, saaledes vil England ikke i det nærværende Forhold forhindre dette, og da Europas samlede Magter paa ovennævnte Maade true Norge, saa ansaa Hs. M. det at være Statsbestyrerens Pligt at beregne sine Stridskræfter, førend han ubesindigen styrter Staten i en ulige Kamp, hvis dette paa nogen ærefuld Maade kan undgaaes, og at det, siden Vilkaarene, som tilbydes den norske Nation ved Foreningen med Sverige, ere ærefulde og fordeelagtige i og for sig selv betragtede, vilde være uforsvarligt, hvis han ikke raadspurgte sig med Nationen, om den vil tage Hensyn paa disse, for at undgaae en sandsynligviis uundgaaelig

Undergang, eller om den vil vove Alt for Alt.

[217] «Hs. M. tilkjendegav derfor, at det var Hs. Ønske at samle et Storthing, og at foredrage Rigets Stilling for samme, ligesom og at Allerhøistsammes Beslutning var, villigen at nedlægge Kronen, hvis større Uheld derved kunde afvendes fra Norge; men ogsaa lige villigen at gaae i Døden for Norges Sag, hvis Nationens Repræsentanter efter modent Overlæg foretrække den haarde og ulige Kamp med hele Europa for en fredelig Forening med Sverige, hvilken under de store Magters Garanti skal kunne sikkre det norske Folks Rettigheder.

«Hs. M. behagede fremdeles at anføre, at han ved at beregne Landets Stridskræfter ei saae hen til Antallet af Fædrelandets Forsvarere, hvilke sikkert ei vilde mangle, naar det gjaldt, men at han havde Hensyn til Forraadene, som ei vare tilstrækkelige til at udholde flere Maaneders Kampagne; at en Vaabenstilstand, der kunde sikkre Tilførselen følgerigen var Alt, hvad man kunde ønske at opnaae; at det havde lykkedes ham at overbevise de allierede Magters Gesandter om Umuligheden af at opfylde Kongen af Danmarks Fordring til ham, inden 14 Dage at afhandle Foreningen mellem Norge og Sverige, og at disse havde tilbudet sliig Vaabentilstand; ligesom og Gesandterne havde indset Nødvendigheden og Vigtigheden af et Storthings Sammenkaldelse og Afholdelse; og at de, skjønt deres Instruktioner byde dem at afgjøre Alt inden 14 Dage, have indvilget at underhandle med Sverige om denne Vaabenstilstand paa en Tid af 3 Maaneder, som hertil vilde udfordres; men at de tillige fordre Garanti for Blokadens Ophævelse ved Grændsefæstningerne Frederiksteens, Frederikstads og Kongsvingers Overleverelse til svenske Tropper og Neutralisering af Terrainet indtil Glommen samt Hvaløerne. Dog formeentes, at Besætningen af Kongsvinger ikke bestemt vilde paastaase, [218] ligesom ogsaa at den paa ingen Maade med Hensyn til dens Vigtighed i militair Henseende bør at overgives, men at derimod Frederiksteens og Frederikstads Fæstninger ikke vare af saa megen Vigtighed, første fordi den kan omgaaes, og ei er til synderlig Nytte, naar Fienden ei kan mødes med nogen Hovedstyrke paa hiin Side Glommen, og sidste fordi den i og for sig selv er en slet Fæstning, og Glommen er flankeret ved den svenske Overmagt til Søes, som ikke vil kunne forhindres at landsætte Tropper mellem Frederikstad og Moss; samt at den samme Overmagt til Søes gjorde Positionerne

ved Hvaløerne farlig for den svagere norske Flotille.

«Hs. M. gik derfra over til at betragte disse Fæstningers Overleverelse med Hensyn til den offentlige Mening, at man vilde kalde det uværdigt at overgive disse til de svenske Tropper, som dog aldrig bør beholde dem, og om dette ikke vilde ansees for Feighed og Forræderi. Han troede vel, at den Statsmand, som koldt beregnede Tabet af tvende Fæstninger med Fordelene af fri Tilførsel i 3 Maaneder, ikke vilde være tvivlraadig, saameget mere som saa meget kan hænde i dette Tidsløb til Norges Fordeel, men han har dog først villet høre de Mænds Mening, som han har Tillid til, førend han bestemt erklærer sig til noget i saa Henseende.

«Hs. M. tilkjendegav endvidere, at han har troet at gaae en Middelvei ved at tilbyde een eller tvende Fæstninger besatte af allierede Tropper, saalænge Vaabenstilstanden varer, hvilket ikke strider aabenbart mod Constitutionens 25de Artikel, og vel af Folket vilde taales, naar dette sker hen til de store Fordele, som derved opnaaes; og han forelagde derpaa Statsraadet og de øvrige tilkaldte Mænd, hvis de bifaldt dette Tilbud, følgende Spørgsmaal:

[219] «Om de troe at han kan gaae videre? og om man under nogen Betingelse kan indlade svenske Tropper i Fæstningerne, indtil de Allierede ankomme, eller indtil 1ste September, da de Allierede skulle besætte dem, for siden ved Vaabenstilstandens Opsigelse at levere dem tilbage til de Norske, Alt under de Allierede Magters Garanti, eller mod Besættelse af Eda Skandse i Sverige af norske Tropper indtil Vaabenstilstanden opsiges, da i saa Fald Frederikshald og Eda gjensidigen skulle rømmes?

«Hs. M. opfordrede de Tilstedeværende med Overlæg at veie Fordelen af en Vaabenstilstand, der sikkrer Tilførselen, den militaire Vigtighed af de fordrede Garantier, den offentlige Menings Vægt, hvad Statens Sikkerhed kan fordre, og den Fare den svæver i ved at afvise det gjorte Tilbud af Europas mægtige Stater, der have forenet sig mod samme.

«Statsraadets Medlemmer og de øvrige Tilkaldte vare samtlige bestemt enige om, og tilkjendegave hver for sig, at de ikke troede, at Hs. M. kunde gaae videre, at de svenske Tropper paa ingen Maade maatte tilstedes at besætte norske

Fæstninger, da dette ikke alene stred mod Rigets Grundlov, men tillige maatte kunne lede til indvortes Urolighed, saasom det i Særdeleshed var det Punkt af Fredstraktaten mellem Danmark og Sverige, som havde indigneret Nationen. Derimod tiltraadte de Hs. M. Formening, at der som Garanti kunde tilbydes Besættelsen af Frederiksteens og Frederikstads Fæstninger af de allierede Magters Tropper, hver med nogle hundrede Mand, at Hvaløerne neutraliseres under Vaabenstilstanden, at den svenske Flotille kunde tillades at henlægges ved disse, at de norske Tropper kunde trækkes tilbage paa denne Side af Glommen, saaledes at Strækningen paa hiin Side af Elven neutraliseredes, ^[220] at ovennævnte Fæstninger strax evakueredes mod at de, indtil de Allieredes Tropper ankom, besættes af Frederikshalds og Frederikstads Borgerskab; at Overleverelsen af disse Fæstninger nu og efter Vaabenstilstandens Ophørelse skede af de dertil fra begge Sider udnævnte Kommissairer, og endeligen at Tiden til Opsigelsen af Vaabenstilstanden bestemtes til 14 Dage.»

Hvor alvorligen Kongen meente denne fredelige Tilnærmelse til Sverige, for at bevirke en passende Forening mellem de tvende nordiske Riger, sees ogsaa deraf, at han i et Statsraad, som holdtes 7de og 8de Juli, hvortil General-Politidirekteuren Diriks var tilkaldt, gjennemgik de Forandringer og Tillæg i Grundloven, som maatte ansees passende og nødvendige i Tilfælde af en fredelig Overenskomst med Sverige. Forandringen gik i Hovedsagen ud paa, at Kongen af Sverige skulde udøve al sin Myndighed i Norge ved en Vicekonge i Forbindelse med Statsraadet, hvilken skulde residere i Christiania. Disse Forhandlinger fortsattes senere den 16de. ⁿ¹¹⁸

Disse Forsøg paa at tilveiebringe en mindelig Forening, strandede imidlertid dels paa de Vanskeligheder, som den nyligen vedtagne Grundlovs Bestemmelser lagde i Veien for Antagelsen af Gesandternes Forslag, dels paa den svenske Regjerings Sikkerhed for at naae sit Maal gennem sine Allieredes Medvirkning og Anvendelse af Magten. De Allieredes Sendemænd fremlagde deres Ultimatum i en Note af 7de Juli af følgende Indhold:

«Undertegnede, der af deres respektive Hoffer ere overdragne en særdeles Mission til Hs. Høihed Prinds Christian ^[221] Frederik af Danmark, have den Ære at tilstille Høistsamme nærværende Meddelelse.

«Norges Afstaaelse, fastsat ved Kieltraktaten, er garanteret af de med Sverige allierede fire Magter. Denne politiske Beslutning er uigjenkaldeligen bestemt. De allierede Magter betragte Norges Forening med Sverige som en af det nye Ligevægtssystemets Grundstøtter, som en Slags Skadesløsholdelse, hvilken er det umuligt at erstatte ved nogensomhelst anden.

«De Tildragelser, der i den senere Tid ere foregaaede i Norge, den Modstand, som den af Europa tagne Beslutning der har fundet, og den Bestemmelse Hs. Høihed har taget, at sætte sig i Spidsen for denne Modstand, har bestemt de med Sverige allierede Magter til at tage de nødvendige Forholdsregler for at bevirke Norges Forening med Sverige.

«Det er i dette Øiemed, at Undertegnede have begivet sig til Hs. Høihed. Det er paalagt dem at tilkjendegive ham det smertelige Indtryk, som hans Fremgangsmaade har frembragt hos deres Souverainer, at opfordre ham formeligen til at træde indenfor Grændserne af hans Pligter, og at erklære ham, at, dersom han nægter at give efter for Europas almindelige Ønske, der kalder ham tilbage til Danmark, vil en ulige Krig opstaae i Norden, og Vaabnene ville da upaatvivleligen bevirke det, som Overtalelse forgjæves har prøvet. I denne Hensigt er General Grev Benningsens Arme, saavel som et preussisk Troppeskorps, overladt til Sveriges Disposition, og en almindelig Søeblokade af Norge bestemt i Forening med Storbritannien.

«Til samme Tid maatte Kongen af Danmark, nedsat i de Monarkers Øine, der ere Borgen for hans Ord samt for Traktaten til Kiel, blive billigen oprørt mod sine fordums Undersaatter ^[222] med Hensyn til Ikkeopfyldelsen af hans Villie. Hans Majestæt besluttede derfor, ved Undertegnedes Mellekomst at lade sine sidste Befalinger overbringe til sin Thronarving, der i Egenskab af første Undersaat er forpligtet til at give et Exempel paa Lydighed for hans Undersaatter i Norge, der ere danskfødte, og som ved at nægte at vende tilbage gjøre sig skyldige i Oprør, og endelig for Nordmændene, hvilke han ved de sidste Virkninger af sin Kjærlighed vilde spare de sørgelige Følger af en ødelægende Krig.

«Denne af Hs. Majestæt tagne Beslutning, saavel som de Befalinger

Undertegnede have modtaget af deres respektive Hoffer, betegne Beskaffenheden af deres særdeles Sendelser. Undertegnede ansee sig forpligtede til at erklære, at de ingenlunde ere Mæglere mellem Norge og Sverige, men snarere Kommissairer, og saa at sige Krigsherolder, bemyndigede til at udføre i sin fulde Udstrækning Traktaten til Kiel, og de ved deres Souverainer garanterede Bestemmelser.

«Imidlertid har Hs. Høiheds bekjendte Tænkemaade, og hans Hensigters Redelighed, Europas almindelige Agtelse for det norske Folk, samt det Ønste, uden Blodsudgydelse at bevirke begge Rigers Forening, bragt Undertegnede til at indlade sig i de Afvigelser, som de erkjende at være udenfor det bogstavelige Indhold af deres Instrurer; de have givet efter for det Ønske at give Hs. Høihed de ærefuldeste Midler i Hænde til at kunne forlade den høie Post, til hvilken Omstændighederne uheldigviis have bragt ham, og de have med Fornøielse fundet sig villige til at indlade sig i de Bestemmelser, der kunde bidrage til ikke at krænke Hs. Høiheds Charakter, og til at fastsætte det norske Folks Rettigheder.

[223] «De have troet, at de ingenlunde herved vilde afvige fra Hs. svenske Majestæts liberale Hensigter; men de kunne ikke ansee de Overeenskomster, hvilke de have antaget, som gjældende og bestemte Artikler, uden forsaavidt at denne Monarks Samtykke derved kan erholdes.

«Hs. H. Prinds Christian har bestemt erklæret ikke at kunne nedlægge de Rettigheder, han har modtaget af Nationen, uden i Rigsforsamlingens Hænder. Som en Følge heraf, blev en Sammenkaldelse af Rigsforsamlingen anseet nødvendig, og Tiden til at iværksætte denne Sammenkaldelse, og at sikre Deliberationen blev Gjenstand for Underhandlingarne. En Vaabenstilstand blev foreslaaet af Hs. H.? – Undertegnede ilede med at føie hans Ønske, men de forskjellige Vilkaar, som de fremførte, bleve alle efterhaanden forkastede. Endeligen, efterat have veiet Meningerne, have de den Ære at bringe til Hs. Høiheds Kundskab deres uforanderlige Bestemmelse.

«Grundtrækkene for Vaabenstilstanden ere:

«1) En af Hs. H. given Forpligtelse til Kongen af Sverige og hans høie

Allierede, at ville nedlægge i Nationens samlede Repræsentanters Hænder alle de Rettigheder, som han har modtaget af dem, og at anvende al sin Indflydelse paa Folket, for at formaae det til at samtykke i Foreningen.

2) Landet imellem Glommen og den svenske Grændse skal rømmes af de norske Tropper, saavel som Hvaløerne, Fæstningerne Frederikstad, Frederikshald eller Frederiksteen og Kongsvinger. Landet skal erklæres neutralt og Fæstningerne besættes af svenske Tropper.

3) Efterat Fæstningerne ere besatte, skal Blokaden ophæves, dog kun for Christiania, Christiansand og Bergen, med de nødvendige Modifikationer saalænge Vaabenstilstanden varer.

[224] «I Følge dette Ultimatum, hvorpaa Undertegnede udbede sig et afgjørende Svar, henvende de sig ogsaa til Hs. H., for at erfare hans Beslutning med Hensyn til hans danske Majestæts Skrivelse.

«De have ogsaa til samme Tid den Ære at erklære for Hs. H., at hvorledes end hans Svar bliver paa denne Note, ansee de deres Underhandlinger som endte, og forlange deres Passer, enten for at vedblive at arbeide paa Foreningen af begge Riger paa en fredelig Maade, eller for at lade mere virksomme Midler træde i Underhandlingers Sted.

«De ile at benytte denne Leilighed til at frembringe for Hs. H. Udtrykkene af deres dybe Høiagtelse.»

Kong Christian Frederik besvarede denne Note under 13de Juli, og Svaret maatte, i Følge den i Statsraadet under 6te Juli tagne Beslutning, indeholde forskjellige Modifikationer i Gesandternes Forslag. Svaret lød saaledes:

«Den Note, som de med Sverige allierede Magters Herrer Gesandter, der ere overdragne et særdeles Ærende i Norge, have tilsendt mig, iler jeg at besvare overeensstemmende med mine Pligter mod det norske Folk, og med den Opmærksomhed, der skyldes de Meddelelser, som de have gjort mig.

«Norges Held er det eneste Maal for mine Handlinger. Den norske Nation, løsgiven fra sin Troskabseed til Kongen af Danmark, erkjendte ikke hans Magt til at overgive den med fuld Souverainitet og Eiendom til Kongen af Sverige, og maatte med Grund blive opirret ved at erfare som første Vilkaar, at de svenske

Tropper skulde tage Fæstningerne i Besiddelse, hvilke aldrig, saalænge Danmark og Norge vare forenede, have været besatte af Danske. Nationen vilde gjøre sine Rettigheder gjældende, hvilke i lignende Tilfælde efter almindelig ^[225] Omdømme tilkommer enhver Nation. Bekjendt med den almindelige Stemning, som et indgroet Had mellem Nabofolkene gjorde end mere virksom, indsaar jeg, at indvortes Uroligheder og Anarki vilde blive en Følge af en tvungen Forening, og jeg satte mig i Spidsen for Nationen for at forekomme disse Ulykker. Paa Grund af den Agtelse, som jeg skyldte Souverainiteten, der er hos Folket selv, sammenkaldte jeg en Rigsforsamling, og denne grundlagde en Constitution, der kunde sikre og befordre Folkets Held. Dels Kjærlighed og Tillid tilbød mig Kronen, og jeg troede at burde modtage den. Ønskende at see dette Folk lykkeligt var jeg overbeviist om, at Norges Uafhængighed under en Regjering, som Nationen selv havde givet sig, og en Alliance med Sverige, garanteret af de store Magter, der skulde kunne sikre Nordens Ro, saavel som det norske Folks, der kun ønsker at leve frit imellem sine Klipper, vilde være den ønskeligste Tilstand for Norge. Jeg grundede mit Haab paa Anvendelsen af samme Grundsætninger til vor Fordeel, for hvilke saa ædle Anstrengelser vare gjorte i Tydskland og Spanien. – Dog Europas største Magter havde besluttet det anderledes. De Erklæringer, de have givet mig, forvise mig om, at Omsorgen for Norges Frelse fordrer, at man maa give efter for den Stærkeres Ret, og jeg erkjender, at disse samme Magter, der ikke ønske at bringe Krigens Ulykker over Norge, ville have Hensyn til Alt, hvad der saa meget muligt kan sikre Norges Lykke i Forening med Sverige. Jeg seer mig i Stand til at virke for det norske Folks Vel, idet jeg bringer Offeret af en personlig lykkelig Stilling. Jeg er ikke tvivlraadig ved at gjøre dette paa en Maade, der er Manden af Ære værdig, værdig den Krone jeg bærer, og det Folk, der har overdraget mig samme.

^[226] «De have erkjendt, at det er ene i Rigsforsamlingens Hænder jeg kan tilbagegive mine Rettigheder, og det er tillige kun denne Forsamling af Rigets Repræsentanter, der kunne afgjøre, om Nationen heller vil foretrække en ulige Kamp for sin Selvstændighed for de hæderlige Vilkaar, der blive Norge tilbudne som et med Sverige forenet Kongerige. Det er min Pligt, jeg erkjender det, at underrette Nationen om alle de Farer den udsætter sig for, og forestille den de

Fordele, som ville blive den sikkerede, naar den indgaaer en constitutionel Forbindelse med Sverige, men De kjender mig noksom for at vide, at jeg, min Forpligtelse tro, ikke skiller min Skjebne fra Folkets i det Tilfælde, at en tapper skjønt forgjæves Modstand mod Europas forenede Kræfter foretrækkes for en ærefuld Udsoning, for hvilken jeg skal anvende al min Indflydelse. Det er i denne Aand at jeg bar stilet min Skrivelse til Kongen af Sverige, hvoraf jeg har meddeelt Gjenpart, og ved hvilken jeg tiltræder det første Grundtræk for Vaabenstilstanden, som de ligeledes have anseet nødvendig, og som jeg forlanger af Hs. svenske Majestæt paa ærefulde og antagelige Vilkaar.

«Til det andet Grundtræk for Vaabenstilstanden svarer jeg, at dersom det gjælder Afbrydelsen af Underhandlinger, der alene kan tilveiebringe en Forening i Mindelighed, indrømmer jeg, at de norske Tropper rømme Landstrækningen imellem Glommen og den svenske Grændse tilligemed Hvaløerne og Fæstningerne Frederiksteen og Frederikstad, paa det Vilkaar at denne Landstrækning saavel som Fæstningerne blive neutrale under Vaabenstilstanden. Da Kongsvinger er paa den østlige Bred af Glommen, og indenfor den neutraliserede Landstrækning, vilde jeg finde det passende ikke at paastaae denne Rømning. – Med Hensyn til Fæstningernes Besættelse af svenske Tropper, anseer ^[227] jeg det for min Pligt at lade Dem bemærke, at de Fordringer, som engang have opflammet hele Folket til Forsvar, aldeles ikke burde gjentages, dersom man vil troe at kunne berolige Gemytterne; at den umiddelbare Følge af Troppernes Indmarsch vilde være en almindelig Opstand, og at jeg i dette Tilfælde burde foretrække Krig med Fiender for Borgerkrig, hvilken jeg vilde have foraarsaget, naar jeg af en i Nationens Øine strafværdig Svaghed overtraadte Constitutionen. Dersom Kongen af Sverig ønsker en Forening i Mindelighed og ei Krig, vil han ikke paastaae dette, men han vil antage det Forslag, jeg har gjort ham, at overlade Fæstningerne Frederiksteen og Frederikstad til Borgernes Bevogtning. Rømningen af disse 2 Fæstninger af de norske Tropper, hvilket lader dem uden tilstrækkeligt Forsvar, forskaffer de Svenske alle militaire Fordele, og det er med Hensyn til de ædelmodige Følelser, der maatte lede Hs. svenske Majestæt, at jeg har troet denne Monark ogsaa vilde ansee det for tilstrækkeligt at bestemme den neutrale Landstrækning paa den

østlige Bred af Glommen til 3 Miles Afstand omkring Fæstningen.

«Hvad det tredie Grundtræk angaaer, maa jeg ligeledes bemærke, at den foreslaaede Ophævelse af Norges Blokade, hvilken jeg anseer som et uundgaaeligt Vilkaar for Vaabenstilstanden, og som et utvetydigt Beviis paa de allierede Magters Menneskekjærlighed og Velvillighed mod det norske Folk, burde udstrækkes til hele Kysten, dersom man vil at den skal erkjendes som en sand Velgjerning; ellers vilde den give Anledning til Stridighed og bestandige Trætter, som vilde altfor let kunne foranledige Vaabenstilstandens og de derpaa følgende Underhandlingers Afbrydelse.

[228] «Saaledes har jeg forlangt det af Kongen af Sverige, og jeg haaber at man vil erkjende Sandheden af alle disse Bemærkninger i Henseende til Blokadens Ophævelse, dersom man vil virkeligen undgaae det, som kunde bringe ødelæggende Krig over Norden.

«Jeg skal forsyne Generalmajor Pettersen og min Adjutant af Søetaten, Capitaine Holstein, med mine Fuldmagter for at slutte Vaabenstilstanden i Fredertkshald og Svinesund, og jeg ønsker oprigtigen, at denne Underhandling lykkeligen maa endes som Præliminarier for en Udsoning og Forening. Jeg forlanger de allierede Magters Garanti for Vaabenstilstanden, og for de Forslag til Grundvolden for en Forening, som Hs. svenske Majestæt vil tiltræde.

«I Henseende til Kongen af Danmarks Skrivelse, om hvilken jeg afholder mig fra enhver Bemærkning, beder jeg Dem at uleilige sig med mit Svar. Det vil i faa Ord indeholde de Erklæringer, som min nærværende Stilling og min Ære bød mig at give Dem, og hvis Gyldighed De have erkjendt.

«Dette vil overtyde Hs. M. om, at jeg umuligen kunde følge hans Befalinger, forinden Rigsforsamlingen eller Vaaben have afgjort Norges Skjebne, og jeg maa iøvrigt overlade hans Klogskab og hans Samvittighed, om han anseer det for tjenligt at udføre sine Trudsler mod mig og mod de danske Embedsmænd, hvilket imidlertid meget vil forandre min personlige Stilling og den Handlemaade jeg har foresat mig.

«Da denne Note bliver den sidste, som jeg bliver istand til at oversende dHrr. Gesandter fra de allierede Hoffer, griber jeg denne Leilighed for at bede Dem,

mine Herrer, være overbeviist om den særdeles Agtelse, hvormed jeg undertegner mig o.s.v.»

[229] Det i denne Note omhandlede Brev til Kongen af Sverige lyder saa:

«Min Hr. Broder! Intet er dyrebarere for mig i denne Verden end en god Samvittighed; indtil dette Øieblik har den aldrig forladt mig, og jeg ønsker stedse at rette mig efter det, som min Ære og min Skyldighed foreskrive mig.

«Det er disse Følelser, som have forpligtet mig til at sætte mig i Spidsen for et Folk, som løsladt fra sin Troskabseed mod sin Konge ikkun higede efter Uafhængighed, og som sætter al sin Kjærlighed og sin Tiltro til mig. Jeg har svoret at forsvare dets Constitution, og jeg dør villigen for at hævde dets Rettigheder og dets Uafhængighed, men jeg har ogsaa paataget mig den Forpligtelse at have Omsorg for dets Lykke.

«Nu da hele Europa erklærer sig mod Norge, mod den Sag jeg forsvarer med de Midler, som mit Land ene tilbyder, bringe disse Betragtninger mig ene til at give efter for Nødvendigheden.

«Personlige Hensigter have aldrig forvildet mig. Jeg skal bevise dette ved at tilbagegive den Krone i Nationens Hænder, som den har overgivet mig. Jeg vil heller frelse Norge end regjere over det; men førend jeg skiller mig fra et Folk, til hvilket jeg er forenet med de helligste Baand, vil jeg sørge for dets Lykke. Jeg nedlægger her Grundtrækkene til Forening med Sverige, Constitutionen og andre Bestemmelser, som jeg ønsker at sikre Norge. Jeg skal sammenkalde Storthinget og bekjendtgjøre disse for Nationen. Jeg skal gjøre den bekjendt med alle de Farer, som den udsætter sig for ved en modig men unyttig Modstand. Hvis den samtykker, nedlægger jeg strax min Værdighed; hvis den vægrer sig, skiller jeg aldrig min [230] Skjebne fra dens. Men forinden Storthinget sammenkaldes, maae tvende vigtige Punkter bestemmes:

1) At Grundtrækkene til Foreningen antages af Sverige under Garanti af de fire Magter, hvis Gesandter her ere nærværende.

2) At Beraadslagningerne vorde frie og velbetænkte, og at en Vaabenstilstand fastsættes til dette Øiemed.

«Jeg føler at de Fordele, som kunde flyde af en Vaabenstilstand fordre

Opoffrelser fra min Side. Disse ere udtrykte i vedlagte Forslag til Vaabenstilstanden. De allierede Magters Gesandter have paastaet, at svenske Tropper skulde besætte Fæstningerne; men jeg har ikke kunnet indvilge dette, fordi den Constitution, til hvilken jeg har svoret, binder mine Hænder, og fordi jeg tilfulde kjender min Nations Tænkemaade, som ikke vil taale, at svenske Tropper komme ind over Grændsen uden Modstand. Jeg bør følgelig foretrække en Krigs Ulykker for en indvortes Krigs Rædsler, men jeg forlader mig aldeles paa Deres Viisdom, at De saaledes som jeg ønsker det vil tiltræde de Midler, hvorved en Krig kan undgaaes, som vilde gjøre den foreslagne Forening uantagelig, og som vilde bringe store Ulykker saavel over det svenske som norske Folk, hvilket De ønsker at regjere over, og hvilket De ikke bedre kan vinde end ved en mild Fremgangsmaade, bestaaende i Føielighed for den almindelige Mening og Ophævelsen af Blokaden, som jeg beder Dem om, hvilket vil vorde anseet som Velgjerninger, der grunde sig paa Deres Høimodighed og Deres Kjærlighed for dette Folk.

«Min Stilling er smertelig, men min Kjærlighed for Norge overvinder mine Smerter.

[231] «Hvis De antager Forslagene til Vaabenstilstanden og Grundtrækkene samt Bestemmelserne til Foreningen, giver jeg Dem mit Ord for, at anvende al min Indflydelse paa den norske Nation for at bringe den til at antage denne Forening som det eneste Redningsmiddel, der levnes samme.

«Bær mig med Deres Fortrolighed; jeg troer at fortjene den, undertegnende o.s.v.»

Samme Dag indleveredes til de allierede Magters Sendemænd følgende Note *B.*

«Skjønt de allierede Magters Herrer Gesandter, til hvilke en særdeles Sendelse i Norge er overdragen, erklære ikke at være Mæglere imellem Norge og Sverige, er det dog uden Tvivl uadskilleligt fra deres Ærende at være Borgen for de Bestemmelser, som skulle have Sted mellem begge Riger. Saaledes er det, at jeg indbyder Dem til at give mig Forsikkring om, at De vil garantere de Grundtræk for Foreningen, som Kongen af Sverige maatte antage, samt

Vaabenstilstanden i alle de Punkter, som endeligen maatte vorde bestemte, ligesom dennes Vedvarelse i det aftalte Tidsrum.

«Ligeledes ønsker jeg, at de allierede Magters Befuldmægtigede, hvis de ere tilstede, ville bidrage til at jevne de Misforstaaelser af alvorligt Slags, som under Vaabenstilstanden kunde reise sig, og overlader jeg fra min Side til Deres Bedømmelse, om Vaabenstilstanden maatte forlænges, for roligen at tilendebringe Storthinget.

«Jeg anmoder Dem om, saafremt Vaabenstilstanden finder Sted, at De i al den Tid samme vedvarer garanterer Blokadens Ophævelse fra Englands og Ruslands Søemagters Side, ligesom fri Handel og Skibsfart saavel for Ind- som Udførsel fra og til Norges Havne, samt at der uden Ophold meddeles [232] Tilladelse til at udføre Kornvarer og andre Levnetsmidler fra Danmark, Havnene i Østersøen, England, Holland og det sorte Hav. Hvis Udførselen af Kornvarer fra Archangel til Trondhjem, Nordlandene og Finmarken skal sættes til et vist Antal Tschetmert, forlanger jeg 25,000.

«Jeg vil ogsaa hendrage Deres Opmærksomhed paa Kongen af Danmarks Stilling til Norge. De vil tilstaae, at denne Monark har gjort Alt for at opfylde Traktaten til Kiel; den Behandling, som han bidrager til at hans forrige Undersaatter, der have givet ham saa mageløse Beviser paa Troskab, maae udstaae, overskrider de Grændser, som Menneskeligheden burde foreskrive enhver Souverain. Disse strenge Forholdsregler burde han tilbagekalde. Den Stilling, i hvilken jeg befinder mig, bestemmer mit Forhold. Kongen af Danmark har ingen Indflydelse paa Norges Skjebne. Det er følgerigen grusomt at gjøre ham ansvarlig for denne, og jeg indbyder Dem til at anvende Alt hos Deres Souverainer for at befrie ham herfor, og for at bevirke, at hans Undersaatter efter saa mange Lidelser ikke længere skulle have fremmede og talrige Hære at underholde.

«Jeg anmoder Dem, mine Herrer, at meddele mig Svar paa denne Note, forinden De forlader Norge, ledsagede, derom være De forsikkrede, med Enhvers gode Ønsker, som har lært at kjende Dem, og har Aarsag til at agte Dem ligesaameget som Deres velvillige

Christian Frederik.»

Paa begge disse Noter svarede Gesandterne under 13de Juli:

«Undertegnede have modtaget de Meddelelser, som Hs. H. Prinds Christian Frederik har behaget at give dem.

[233] «Ved at overrække deres Note af 7de dennes smigrede de sig med, at det skulde lykkes dem at jevne de store Vanskeligheder, ved at indlade sig i Hs. H.s Hensigt med Storthingets Sammenkaldelse og Underhandlingen med Vaabenstilstanden, og at de fortjente Tillid nok for at deres Forslag kunde antages uden nogensomhelst Indskrænkning. Imidlertid er intet af de trende af Undertegnede foreslagne Punkter blevne antagne som Grundtræk for Vaabenstilstanden. Enhver af dem har undergaaet Afvigelser, som, om de ikke aldeles tilintetgjøre Virkningen, dog i det mindste gjør det tvivlsomt, om Hs. svenske Majestæt antager samme.

«Uden at indgaae i nogen Detail, som kunde give Anledning til nye Forhandlinger, troe de sig dog forpligtede til udtrykkeligen at erklære, at de Fordele, som ere forlangte i Grundtrækkene til en Forening, aldeles ikke staae i Forhold til de ved Vaabenstilstanden tilstaaede Fordele. Undertegnede see sig derfor indskrænkede til at regne paa Kongen af Sveriges Høimodighed for det gode Udfald af deres Underhandlinger, og hvor megen Smerte de end føle ved at see alle deres Bestræbelser for at bevirke en fredelig Forening tilintetgjorte, lykønske de sig dog med fuldkommen at kunne overlade til Hs. svenske Majestæts Samvittighed, at antage Hs. H.s Forslag, for derved at give ham Leilighed til at begynde sin Indflydelse paa Norge ved en udmærket Velgjerning.

«Betræffende Garantien for Grundtrækkene til Foreningen, antagne af Kongen af Sverige, og for Vaabenstilstanden i alle dens Punkter, saaledes som samme endeligen bestemmes, troe Undertegnede med Rette, at hverken de fire Magter, hvis Befuldmægtigede de ere, eller Sverige selv vilde nægte denne Retfærdighedshandling, ligesom Ophævelsen af Blokaden, hvis Hs. [234] Majestæt tiltræder denne, efter sin Natur vil medføre Tilintetgjørelsen af alle de Midler af det Slags, som have været anvendte i Norge.

«De Bemærkninger, som Hs. H. tilføie Notens *B.* angaaende Danmarks tunge

Stilling, bringer Undertegnede til at observere, at den af Prindsen tagne Bestemmelse, at sætte sig i Spidsen for en ulovlig Modstand, er den eneste Aarsag til hans sande Fædrelands Ulykker, og at han saaledes burde have sparet Danmark for de allierede Magters Mistanke, som og Undertegnede, for at sige dette i en officiel Note.

«Slutteligen maa Undertegnede have den Ære at anmode Hs. H. om en endelig Prøve paa hans Oprigtighed, nemlig om snarest mulig Bekjendtgjørelse af deres officielle Noter. De støtte sig paa det Princip, at Norge bør være underrettet om alle de Farer det stedes i, og om deres Sendelses sande Hensigt.

«Da Undertegnedes Reise er uigjenkaldeligen bestemt til Søndagen den 17de Juli, have de den Ære at bevidne D. H. sin Ærbødighed, og at gjentage Forsikringen om deres dybe Høiagtelse.»

De Allieredes Sendemænd havde Afskedsaudients hos Kongen den 17de Juli, og vendte Dagen derpaa tilbage til Sverige. Morier havde allerede nogle Dage i Forveien forladt Christiania, for at begive sig fra Frederiksværn til Gothenborg med et engelsk Krigsfartøi.

Det var naturligt, at disse Begivenheder rokkede Christian Frederiks faste Tillid til et heldigt Udfald af den Sag, som han havde paataget sig at forsvare, og hans Haab om at bevare den Krone, som Nationens Mænd havde overrakt ham, og hvori han selv saa meget havde glædet sig. Ovenstaaende ^[235] Noter vise allerede, hvor meget hans Tone i denne Henseende havde forandret sig. Det viiste sig deri aabenbarligen, at han indsaa hvor farlig hans Stilling var, idet han erklærede sig beredt til at gjøre et personligt Offer af sin ophøiede Stilling, og til at lægge sin Skjebne i Folkerepræsentanternes Hænder. Det Sprog, han deri brugte mod Rabomagten, der hidtil stedse i hans Proklamationer var bleven behandlet med Haan og Ringeagt, var langt moderatere end tilforn. Han henvendte sig mere til den svenske Regjerings Ædelmodighed, og tilbød sig ved store personlige Offere at gaae deres Planer imøde. Han gik endog saa vidt, at han erklærede Foreningen med Sverige, der hidtil af ham stedse var fremstillet som en Ulykke for Norge, for Norges eneste Frelse i dets nærværende farlige Stilling. Prindsens Stemning vaklede vel endnu i denne Tid imellem Frygt og Haab, men aabenbar var hans Frygt for et uheldigt Udfald overveiende. Det

sporede ogsaa Formanden for den foranførte Deputation, Statsraad Aall, da han personligen afgav sin Rapport til Kongen om Udfaldet af det ham overdragne Ærende. Han blev modtagen af Kongen, og hans Beretning hørt – vel med den forekommende Venlighed, som var ham egen, og som tiltrak ham i en sjelden Grad deres Hengivenhed, der nærmest omgave ham, men tillige med kjendelige Tegn paa en nedtrykt Sindsstemning, som og en Anelse om at hans kongelige Rolle snart var udspilt. Han viiste i den Audience liden Opmærksomhed for Deputationens Skjebne, som han, efter hvad der i Norge var forefaldet, maatte ane, og henvendte Talen paa de Allieredes Meddelelser som Forbud paa den Forandring, der forestod i hans Stilling.

Han maatte nu ogsaa i Sandhed finde sig sat i det vanskeligste Forhold. Han havde med Nationens Repræsentanter ^[236] svoret at ville forsvare Norges Selvstændighed til det Yderste, og Eden kunde blot gives tilbage i Nationens egne Hænder. Imidlertid forlangtes af de allierede Magter igjennem deres Befuldmægtigede som et ufravigeligt Vilkaar for en fredelig Tilnærmelse hans Nedstigen fra Norges Throne, og Overgivelse af Norges vigtige Fæstninger i Sveriges Hænder. Til det første kunde Christian Frederik let beqvemme sig; thi han indsaa nu, hvad han før ikke synes at have anet, at Norges Forening med Sverige var uigjenkaldeligen bestemt i Europas store Raad, og at Norges Midler vare for smaa til at modsætte sig en med saa bestemt Overmagt understøttet Beslutning. En Forandring maatte nu foregaae i hans Begreber om hvad der tjente til at befordre Norges politiske Lyksalighed, der var Hovedformaalet for hans Bestræbelser, og hans glade Følelser ved at bestige en Throne maatte dæmpes af roligere og mindre muntre Betragtninger. Efter den Tone, der dagligen lød i hans Øren, maatte han hidtil have anseet Norges absolute Selvstændighed som et almindeligen udtrykt Nationalønske. I Kongens Raad vare der Faa, som indlode sig i at bedømme Selvstændighedens Art og Natur, eller dens Følger for Nationalvelstanden. Dertil manglede tildeels den fornødne Erfaring og Bekjendtskab med Landets Kræfter. Disse vare skjulte for Nationen, fordi Indtægterne vare flydte i Frænderigets Statskasse, og begge Rigers Udgifter vare uadskilleligen sammenblandede. Dertil kom, at en rolig Betragtning herover forskjødes under Mængdens exalterede Stemning som en Bisag, hvis

Vanskelighed vilde jevne sig, naar først Selvstændighedens Throne var reist. De Mænd af Prindsens nærmeste Omgivelse, som kunde være istand til at anstille disse Betragtninger, vare Selvstændighedens ivrigste Forfægtere, besjælede af den største Uvillie mod ^[237] enhver Slags Forening med Sverige, og ethvert Forsøg paa at gjøre Fyrstens og Folkets Tro paa Selvstændighedens Sag vaklende betragtedes og behandledes som et Landsforræderi, eller i alle Tilfælde som et Beviis paa en Svaghed og Frygt, der var den stolte norske Nation uværdig. Saaledes var Christian Frederik, deels formedelst egne Anskuelser, deels af udvortes Omstændigheder fremskudt paa Selvstændighedens Bane, og det var først de fra de allierede Magter udsendte Underhandlere, som aabnede fuldkomment hans Øine for de Farer, der truede hans Stilling. Nu ønskede han vistnok at træde tilbage og nedlægge den Krone, som var sat paa hans Hoved; men det stod nu vanskeligen i hans Magt at indgaae de forlangte Betingelser. Han maatte lade Nationen selv bestemme sin Skjebne; den Eed han havde aflagt, at forsvare Selvstændigheden, kunde han blot give Nationen tilbage gjennem dens Repræsentanter, og Fæstningernes Overgivelse, der gjordes til en ufravigelig Betingelse for Vaabenstilstanden, kunde han ikke uden Sværdslag tilstede. Norges Konge indvikledes derved i Vanskeligheder, som hverken han eller hans Raad kunde overvinde, og som kun ved Spydstagen syntes at kunne afgjøres. Christian Frederik havde modtaget Norges Krone, – og havde vistnok sin Deel i at forberede denne Kroningsakt – i det Haab, at en saa bestemt erklæret Villie fra Nationens Side at modsætte sig Foreningen med Sverige skulde forandre de allierede Magters Beslutning. Da denne befandtes urokkelig, ledede det overilede Kongevalg ham ind i Vanskeligheder og Forviklinger, som forvoldte ham Sindsbekymring. Ved at oversee de diplomatiske Noter, som vexledes mellem Christian Frederik og de allierede Magters Sendemænd, maa det tilstaaes, at der vel ikke manglede dem Veltalenhed og Kraft; men at derhos de valgte Udtryk ikke altid ^[238] forberedede et fredeligt Udfald. Underhandlingens Hovedgjenstand bortfjærnedes under Diskussioner, som ei kunde klinge godt i Modpartiets Øren, og den store, fast uovervindelige, Vanskelighed ved at grundlægge Vaabenstilstanden paa den forelagte Basis, fremhævedes ei med tilbørlig Vægt. Det er aabenbart, at de allierede Magters Udsendinger vare tilbøielige til at bane Norges Konge Vei til en hæderlig Tilbagetrædelse, og at de

søgte at bevæge Sveriges Kronprinds til at tage Hensyn til Christian Frederiks Stilling; men det spændte Forhold mellem disse tvende Fyrster hindrede en mindelig Afgjørelse. Sverige forlangte hvad Norges Konge ei kunde tilstaae, og Christian Frederik lagde ikke den Vægt paa Carl Johans Indflydelse paa de allierede Magters politiske Forhold, som den i Gjerningen viiste sig at have. Underhandlingerne gik saaledes i Staa, og en Periode fuld af Ængstelser og Qvaler aabnede sig for Norges valgte Konge.

Men hvordan endog dette var, saa havde Christian Frederik paa den Tid stor Understøttelse for sin Udholdenhed i at forsvare Selvstændighedssystemet i den Deel af Folkets Stemme, som kom ham for Øre. Den langt større og meest betydende Deel deraf syntes fuldkommen enig med sin Konge i hans Modbydelighed for Foreningen med Sverige under hvilkesomhelst Betingelser, og denne Stemning udtalte sig deels i de Gaver, som fra fast alle Rigets Egne netop i den Tid nedlagdes i Kongens Hænder, deels i det Had og den Forfølgelse for hvilke de, der nærede andre politiske Meninger, vare udsatte.ⁿ¹¹⁹ Derhos [239] maa det bemærkes, at Nationen, efterat Rigsforsamlingen var ophørt, havde liden Anledning til at give sin Mening tilkjende om politiske Gjenstande. Det var Regjeringens sædvanlige Fremgangsmaade i denne Selvstændighedsperiode at holde vigtige politiske Efterretninger tilbage, indtil den havde overbeviist sig om, at Nationens Stemning tillod en aaben og fuldstændig Meddelelse. Da de allierede Magters Sendemænd gjorde en trængende Opfordring til Christian Frederik at bekjendtgjøre de stedfundne Forhandlinger for Nationen, skede det først nogen Tid efterat disse vare endte og Sendemændene afreiste. Det stod da ikke i Nationens Magt at forandre sin Konges Beslutning, kun at bedømme den, og efter den større Deel af Nationens Sindelag paa den Tid, kunde han i Sandhed vente den mildeste Dom over en Fremgangsmaade, hvormed den før havde viist sit Bifald, og som havde vundet saa megen Sympathi i Landet. Derhos taledes disse Noter – og især den engelske Sendemands, Moriers, som maatte synes liberalest stemt i denne Henseende – stedse om Norge som en Provinds af det Rige, hvormed det havde været forbundet, og Norge betragtedes som en Erobring ved Vaabenmagt, der var Sverige overgivet med samme Rettigheder, som det gamle Forbunds Konge havde udøvet, og paa en saadan Grundvold lod

sig ikke Norges politiske Lyksalighed bygge, og for saadan Domstol kunde det ei vente at bevare den liberale Forfatning, som det havde givet sig selv, og som af dets valgte Konge var bifaldt. I at modsætte sig en Forening af den Art forenede sig alle Stemmer.

[240] Forinden de allierede Magters Sendemænd droge tilbage efterat have fuldendt deres Ærende, begjærede de gjennem den ved norsk Svinesund stationerede Officeer den 26de Juli at indlades over Grændsen, for at meddele Christian Frederik Udfaldet af deres Mægling hos Sveriges Kronprinds. Den 27de indfandt de sig i den Anledning i Kongens Hovedquarteer paa Moss. Den 28de havde de Audience hos Kongen, og ved deres mundtlige Beretning, saavel som ved Kronprindsens Svar, bekræftedes det, at den svenske Regjering kun under den Betingelse vilde tilstede Vaabenstilstand, at svenske Tropper maatte besætte de norske Fæstninger. Da Kongen ikke kunde bevilge dette som stridende mod Constitutionen, vendte Sendemændene samme Dag tilbage til Sverige, efterat de i den Anledning havde indgivet en Note, dateret Udevalla den 25de Juli, af følgende Indhold:

«Naadige Herre!

«Deres Høihed kjender den frie og bestemte Maade, som vi have brugt for at advare Dem om de Farer, som Deres ulovlige Modstand bringer over Dem og over Norge. D. H. har hverken villet give efter for vore Anmodninger eller Forestillinger. Sverige har forkastet Deres Høiheds Forslag; det antager kun dem, der i vor Note af 7de Juli have været tilbudne. Vi ventede dette. Hans svenske Majestæts høie Allierede, som ere opfordrede til at opfylde deres Forpligtelse, ville uopholdeligt sætte al den Krigsmagt til Sammes Afbenyttelse, som de have lovet ham Alle en ødelæggende Krigs Ulykker ville komme over Norge, og den Stilling, hvori D. H. har sat sig selv, er saa grusom, at det ei engang er tilladt at beklage Dem.

[241] «Værdiges at modtage Forsikringen om den dybe Ærbødighed, hvormed vi ere o.s.v.»

Kongen gav herpaa følgende Svar:

«Det er ikke med Rette at De, mine Herrer, beskylde mig for ikke at have

villet give efter for Deres Anmodninger eller Deres Forestillinger.

«Jeg har gjort Alt, hvad der stod i min Magt, Alt, hvad det norske Folks og min Ære tillod, for at undgaae Krigen i Norden. Det norske Navn er endnu uplettet; det vil blive det endda naar Krigslykken vender sig til Fordeel for vore talrige Fiender. Hvis jeg havde antaget nedværdigende Vilkaar, krænket Constitutionen, og den almindelige Stemme havde hævet sig mod en saadan Handlemaade og gjort den frugtesløs for den bestemte Hensigt, da skulde de have Føie at beklage mig.

«Nu da jeg forsvarer den bedste Sag i Spidsen for et tappert Folk, som kjender sin Friheds og Uafhængigheds Værd, forlanger jeg ikke at man skal beklage mig; om jeg endog skulde opoffre mit Liv for dette undertrykte Folks Frelse, vilde jeg ikke kunne forestille mig en skjønnere Skjebne.

«Det meest indlysende Beviis paa den svenske Regjerings Tænkemaade, som ingen Nordmand vil kunne miskjende, er det Afslag, som Vaabenstilstandens Vilkaar have mødt, hvilke vare fremsatte med de Følelser, der burde besjæle den svenske Regjering, naar den vilde tage Hensun til de Midler, som kunde lyksaliggjøre den norske Nation og ikke krænke den offentlige Mening.

«Den uovervindelige Hindring for Vaabenstilstanden er, saavidt jeg skjønner af Deres Brev af 25de Juli, Fæstningernes Besættelse af svenske Tropper; thi alle de øvrige Punkter maatte ^[242] dog kunne overveies ved Underhandlinga, og hvis dette skal være en tilstrækkelig Grund til at forpligte de allierede Magter til ikke længere at forekomme Krigen, eller til at anvende deres militaire Styrke mod Norge, saa er det uheldigviis altfor klart, at Norges Lykke skal opoffres. Vi have da intet Andet at stole paa end vor gode Sag, det undertrykte Folkefærds, som Gud vil beskyærme, og paa de Vaaben, som Nordmændene ikke skulle bære med Vanære til deres Fædrelands Forsvar. Gud og Efterverdenen skal dømme os imellem.

«Modtag mine Herrer, Forsikringen om den Høiagtelse, hvormed jeg er o.s.v.»

Samme Aften ankom de allierede Magters Gesandter til Moss, havde Audience hos Hs. Majestæt om Morgenens derpaa, og vendte derpaa tilbage til

Sverige.

Sjette Capitel

I Anledning af disse nu tilendebragte Forhandlinger med de Allieredes Sendemænd holdt Kongen et Statsraad af 29de Juli hvori:

«Hs. M. forelagde en Note af 25de Juli fra de allierede Magters Gesandter, hvori disse have erklæret, at Kongen af Sverige ikke har villet antage Forslag til Vaabenstilstand uden paa de Vilkaar, som af dem have været tilbudne i deres Note af 7de Juli, og tilkjendegav Hs. M. tillige, at Fiendtlighederne som en Følge deraf allerede vare begyndte den 27de Juli fra svensk Side ved at lande Tropper paa Hvaløerne.

«Videre forelagde Hs. M. en Kundgjørelse af 28de Juli med Bilage, hvorved det norske Folk underrettes om denne Rigets ^[243] Stilling og de Underhandlinger, som have fundet Sted med de allierede Magters Gesandter.

«Sluttelig behagede det Hs. M. allernaadigst at observere, at de allierede Magters Gesandter havde indfundet sig hos ham den 28de, at de mundtlig havde gjentaget Sveriges Fordring om Fæstningernes Besættelse af svenske Tropper og Kronens ubetingede Nedlægning som Betingelse for Vaabenstilstanden; og at de, efterat dette paa de Grunde, som i Kundgjørelsen ere anførte, paanyt var afslaaet, atter havde begivet sig tilbage over Grændsen.»

Ovennævnte kongelige Bekjendtgjørelse lød saaledes:

«Det norske Folk vil af vedfølgende Noter, vexlede mellem Os og de allierede Magters Gesandter, erfare Udfaldet af de Underhandlinger, som have fundet Sted for at forekomme Krigens Udbrud imellem Sverige og Norge. Vi have den Overbeviisning, at der fra Vor Side er tilbuden Alt, hvad der kan tilbydes, for

uden Opoffrelse af Nationens og Vor egen Ære at undgaae en for Norden ødelæggende Krig. Vi ere maaskee gaaet videre end det norske Folk i Almindelighed vil billige, idet Vi have viist Os villige til med Opoffrelse at frasige Os og i Folkets Hænder nedlægge de Rettigheder, som dets Tillid skjænkede Os, saafremt et Storthing, der ene kan bestemme Rigets Skjebne, erkjendte, at en constitutionel Forening med Sverige, som kunde sikkre det norske Folks Rettigheder og Fordele, var at foretrække for et fortvivlet Forsvar mod Europas mægtigste Stater, forenede mod Norge.

«Aldrig har egen Fordeel eller Herskesyge ledet Vore Handlinger; Vi have kun villet det norske Folks Held, og den tilbudne Opoffrelse af personlig Tilfredshed var, under den Forudsætning, at den muligens kunde lede til Folkets Held, det [244] største Beviis herpaa, som Vi formaade at give Vort Folk og de Magter, som talede til Norge.

«Imidlertid ere Vore Bestræbelser for at forekomme Krigens Udbrud blevne frugtesløse. Den svenske Regjering har, under Skin af at ønske Fred og at ville bevilge Vaabenstilstand, fordret som Vilkaar for samme en ubetinget Erklæring af Os, at Vi fra denne Stund nedlagde Kronen, samt at svenske Tropper skulle besætte Fæstningerne. Vi ville og Vi kunne aldrig svigte Vor Eed og Pligt mod det norske Folk; Vi kunne ikke indvilge i Fæstningernes Overgivelse til svenske Tropper, hvilket saa aldeles strider mod Nationalæren og den almindelige Mening; Vi troe at have handlet overensstemmende med Vor første Pligt og, med Folkets Ønske at afstaae disse forhaanede Vilkaar.

«En Følge heraf vil være, at Krigen, som de Svenske den 27de Juli have begyndt ved at besætte Hvaløerne, som Roflotillen efter Vor Befaling og uden Tab forlod, vil fortsættes og store Opoffrelser og Savn vil fordres af Vort elskede Folk, for at bestaae i samme mod talrige Fiender. Men Vi forlade Os trygt paa Vort troe Folk, at det vil vide at hævde sin Ære, og med Samdrægtighed og Uforsagthed modstaae de fiendtlige Skarer, som ville kuldkaste dets Selvstændighed og Frihed. Vi opfordre Folket til at lægge for Dagen, at Rigsforsamlingens høitidelige Erklæring af 19de Mai, heller at ville døe end at foretrække Slavelænker, var talt i Folkets Aand. Enhver Nordmand vise sig sit Navn og sine Forfædre værdig!

«Paa Gud og Vor retfærdige Sag ville Vi trygt forlade Os, og vente tidlig eller sildig Forløning af den Almægtige, [245] naar Vi fremdeles handle som Vor Samvittighed, Eed og Pligt byder Os.

«Givet i Moss den 28de Juli 1814.

Christian Frederik.»

Og til Krigshæren udstedtes følgende Kundgjørelse:

«Vaabenbrødre! Tiden er kommen, da I skulle besegle den Eed I have svoret, at hævde Norges Selvstændighed ved at vove Liv og Blod for det elskte Fædreland. – Den svenske Regjering har som Vilkaar for en Vaabenstilstand, der attraaes for at pleie fredelige Underhandlinger, fordret at svenske Tropper skulle besætte Grændsesæstningerne Frederiksteen og Frederikshald. Dette Forlangende have Vi anseet for Pligt at afslaae, fordi det stred i lige Grad mod Constitutionen og den offentlige Mening, og fordi det tilkjendegiver den svenske Regjerings Hensigt at ville krænke Nationens Ære i samme Stund, som gyldne Løfter og Forsikringer gives i offentlige Kundgjørelser. Vi see ikke hen til de personlige Fornærmelser, som disse indeholde – Vort Folk kjender Vor Handlemaade og Vore Hensigter; forgjæves skal Fiendens Ranker stræbe at skille Os fra Folket, og Folket fra Os; thi Folkets Sag er ene Gjenstanden for Vor Omhu, og for dets Frelse ere Vi villige til den høieste Selvopoffrelse. Men den svenske Regjering har erklæret, at den ikke erkjender den afholdte Rigsforsamlings Gyldighed, og at den vilde begynde sin Indflydelse paa Norge med at kuldkaste Rigets Grundlov – den vi Alle have svoret Troskab.

«Svenste Tropper have betraadt norsk Grund, hvad andet Valg end Kamp og Selvforsvar levnes os da?

[246] Med Os skulle I, tappre norske Mænd, stride for Arne, for Frihed og Selvstændighed, og gamle Norges Navn og Hæder skal haandthæves ved Eders Mandemod.

«Mangehaande Savn og haarde Prøvelser kunne forestaae, men i Troe paa Guds Bistand ved Vor retfærdige Sag skal disse overvindes, og den Kriger, som vender tilbage fra den hæderfulde Kamp, skal dele Æren med den, der offerer Liv

for det elskede Fædreland.

«Frihed eller Død være vort Løsen!

Hovedkvarteret i Moss, den 29de Juli 1814.

Christian Frederik.»[n120](#)

Imidlertid manglede det fra Sveriges Side ikke heller Forsøg paa at rokke det norske Folks Tillid til Selvstændighedsværket, og bevirke en fredelig Forening mellem begge Riger, endskjønt de dertil valgte Midler neppe vare hensigtssvarende. Under 10de Juli udstedtes af Sveriges Konge en Proklamation af følgende Indhold:

«Vi Carl, af Guds Naade Sveriges, Norges, de Gothers og Venders Konge o.s.v. tilbyde samtlige Vore Undersaatter, Norges Riges Indbyggere Vor synderlige Yndest, naadige Bevaagenhed og gunstige Villie med Gud den Almægtige.

[247] «I samme Øieblik da Vor kjærelselige Herr Søn, Sveriges Kronprinds, er beredt i Spidsen for Vore Armeer til Lands og Vands at tage Kongeriget Norge i Besiddelse, kunne Vi ikke nægte Vort faderlige Hjerte den Tilfredsstillelse, endnu engang at aabne Fredens og Forsonlighedens Vei for forvildede Undersaatter, inden Krigens uundgaaelige Ulykker sammenblande den Uskyldige med den Brødefulde.

«Indbyggere af Norge! Eders politiske Tilværelse er urokkelige bestemt igjennem Krigsbegivenhedernes endelige Udvikling, og er stadfæstet igjennem det høitideligste Forbund. Den afhænger ikke meer af nogle urolige Partistiftere, der søge at forlede Eder til Ulydighed mod Lovene, til Uredelighed, og til at lægge Hindringer i Veien for en ny Tingenes Orden i Norden. Den er eenstemmigen forsikkert af Europas mægtigste Regjeringer.

«Sveriges uomtvistelige Ret til den tilsigtede Forening med Norge er bleven altfor dyrekjøbt ved Vore Undersaatters Blod og patriotiske Bestræbelser, til at Vi noget Øieblik skulde tage i Betænkning at understøtte den, og gjøre den paa det kraftigste gjældende ved alle de Midler, Forsynet har nedlagt i vore Hænder.

«For alle de Opoffrelser, som Vi under et blodigt og hæderfuldt Felttog

frivilligen have gjort den almindelige Frelse, have Vi aldrig ønsket nogen anden Belønning end den skandinaviske Halvøes Ro og Lyksalighed i Fremtiden.

«Det var for at befordre denne velgjørende Forening imellem Sverige og Norge, samt for at befæste den ved alle Hæderens og Redelighedens Baand, at Vi have samtykt i at tilbagegive Hs. M. Kongen af Danmark de rigeste af hans Besiddelser paa Fastlandet, der allerede vare erobrede af Vore og [248] Vore Allieredes seirende Tropper. Det var for at vinde dette Formaal Vi ilede at eftergive Betalingen af de Paalæg, som allerede vare udskrevne inden det danske Riges Grændser, høitideligen at frasige Os de Erstatninger fra Hoffet i Kjøbenhavn, hvortil Vore Undersaatte siden længere Tid have været berettigede, samt endeligen i Forening med disse uegennyttige Fredsvilkaar at tilbyde endnu dyrebare, for Vort Hjerter meer ømfindtlige, Opoffrelser, som en yderligere Skadeserstatning for Norges Afstaaelse.

«Ulykkeligviis har ikke destomindre en enkelt Person med nogle Faa af hans Tilhængere modarbejdet Vore egne og Vore Medforbundnes fælles Bestræbelser. Hs. danske Majestæts forrige Statholder i Norge er den, som alene tillader sig at misbruge Eders Tillid, og forlede Eder til en brødefuld Modstand mod alle de Magter, som have stadfæstet den skandinaviske Forening, og offentlig erkjendt Vort retvise Øiemed og Vor Eftergivenhed i Vor Handlemaade. Forgjæves skulde Prinds Christian forsøge paa at gjøre Selvstændigheden af Eders nærværende Tilstand gjældende. En saa ubeføiet Selvstændighed modsiges ikke mindre af Eders egne Fordele end af den sande Statslæres uforanderlige Grundsætninger. Thi dersom Kongen af Danmark har løst Eder fra den Troskabseed, som I have svoret ham, saa har han i samme Stund paalagt Eder den uvilkaarlige Pligt, at indgaae med Os og den svenske Krone samme Forbindelse, som forud vandt Eder til det danske Monarki, og alene som en Følge af de Os i denne Henseende givne Forsikringer have Vi paa Vor Side forbundet Os til derimod svarende Opoffrelser.

«Norges Indvaanere! Det er i Tillid til Eders rene og ukonstlede Tænkemaade, at Vi nu tiltale Eder med dette faderlig [249] og fortrolige Sprog, inden Vi lade Vaaben give Vor retfærdige Sag Vægt. Forgjæves have Vi flere Gange opfordret Prinds Christian til Lydighed mod Ærens og Pligtens forenede Røst, forgjæves

have Vi til Eder selv udfærdiget Kundgjørelser, som burde oplyse Eder om Vore velgjørende Hensigter, og adspredte det Blendværk, hvormed oprørste og rænkefulde Fremmede haabe at fordølge Eders virkelige Forhold til Europas øvrige Magter.

«Tilbøielige til ei at betragte Nordmændene anderledes end som Brødre af Vore svenske Undersaatter, have Vi længe smigret Os med at kunne undgaae alle strenge Forholdsregler og Skridt, overbeviiste om at Nationen selv, tidlig eller sildig, høitideligen vil misbillige en fremmed Embedsmands brødefulde Ubetænksomhed. Med skaansom Velvillie mod Vore nye Undersaatter have Vi forhalet det Tidspunkt, da Vi skulle gjøre Vore Rettigheder gjældende ved Udvikling af Vore Kræfter. Imidlertid skabtes af den forrige Statholder en Folkerepræsentation, overeensstemmende med Ophavsmandens Hensigt, ikke med Nordens ældgamle Sædvaner. Fremmede Embedsmænd, som med ham deelte lige Interesse, deeltog i denne Forsamling, ved hvilken den bevæbnede Styrke meer end Medborgernes Stemme havde Indflydelse. Udfaldet blev svarende til denne Foranstaltning, ikke til Nationens sande Fordeel.

«Ved en saadan Tingenes Vending i dette til Os allerede lovligen aftraadte Kongerige, skulde en vedvarende Skaansomhed fra Vor Side alene opmuntre Brøden, og de hemmelige Konster, hvormed den almindelige Roligheds uforsonlige Fiender aldrig skulde ophøre at undergrave den skandinaviske Halvøes fremtidige Lyksalighed. En Fyrste, der er ligesaa fremmed for Norge som for Sverige, og alene bunden til Danmarks ^[250] særskilte Fordeel, har allerede valgt de voldsomste Skridt for at sætte Eder i Oprørstilstand mod Eders lovmæssige Øvrighed, og i aabenbar Krigsforhold til England, Rusland, Østerrige og Preussen.

«En saadan Tilstand af Afsondring og Opløsning hverken kan eller bør have Varighed. Lige farlig for alle tilgrændsende Stater fremkalder samme deres fælles Bestræbelser for at qvæle den Tvedragtsaand, som allerede truer alene fra Norge at bortfjerne Fredens velgjørende Virkninger. Vi ile saaledes at opfylde en ueftergivelig Pligt mod Vore samtlige Undersaatter, da Vi nu under Paakaldelse af den Almægtiges Bistand for Vor retfærdige Sag anbefale Vor høit elskede Hr. Søn, Sveriges Kronprinds, at begive sig til Norges Grændser med en Krigsstyrke,

understøttet af Vore Medforbundnes kraftfulde Medvirkning, for uden yderligere Udsættelse at faae dette Rige i Besiddelse. Og have Vi iligemaade overdraget H. K. H. at, saasnaart han er indtraadt inden Grændserne af Vore nye Stater, ufortøvet i Vort Navn og med Vor kongelige Myndighed at sammenkalde det norske Folks Stænder, hvilke, efterat de igjennem deres Medborgeres frie Valg tilbørligen ere befuldmægtigede, skulle have fuldkommen Ret til mellem sig at overlægge om en Grundlov, der kan berede Landets Vel i Fremtiden, samt at forelægge samme til Vor kongelige Prøvelse.

«Vi glæde Os ved at gjentage ved denne Anledning, at Vi langtfra nogensinde middelbart eller umiddelbart at tilsigle nogle Indskrænkninger i de Rettigheder og Friheder, hvoraf de norske Undersaatter hidtil have været i Besiddelse, endnu yderligere og paa det høitideligste stadfæste samme, overbeviiste om at den skandinaviske Halvøes tilkommende Ro og Lyksalighed ei ^[251] kræve noget Andet af begge Folk end uopløselig Forming af deres indbyrdes Fordele.

«Imidlertid erklære Vi herved den af Prinds Christian sammenkaldte Rigsforsamling lovstridig, og fornærmende ei mindre Vore end alle lovlige Regjeringers og det norske Folks uomtvistelige Rettigheder. Vi erklære yderligere alle Handlinger og Beslutninger, som ere udgangne under denne Forsamlings Navn eller dens Myndighed, i enhver Henseende for ugyldige uden Kraft og Forbindelse, samt forbyde udtrykkeligen Enhver af Vore norske Undersaatter at lyde eller efterleve dem paa nogen Slags Maade. Vi byde og befale derfor, at alle Fremmede, som for nærværende Tid opholde sig i Norge, ufortøvet skulde begive sig ud af Riget, eller og for Vore Embedsmænd sværge Os tilbørligen Tro- og Huldskabseed, saa kjært det er dem ei at ansees og straffes som Oprørsstiftere og Spioner. Hvorhos Vi, for endnu tydeligere at lægge Vor ømme og faderlige Tænkemaade mod Vore nye Undersaatter for Dagen, udtrykkeligen herhos love og forsikkre, at alle indfødte Nordmænd, som hidtil kunne ansees vildledte eller forførte af egennyttige Fremmede, af Os herefter under en Forglemmelse af det Forbigangne skulle omfattes med al kongelig Naade og Yndest, saafremt de nu ufortøvet vende tilbage til Troskab og Lovlydighed, og ile med undersaatlig Iver og Undergivenhed at efterleve alle de Bud og Befalinger, som paa Vore høie Vegne til dem ere udfærdigede.

«Vi befale Eder Alle i Almindelighed og Enhver i Særdeleshed Guds naadige Almagt.

Stockholm den 10de Juli 1814.

Carl.

v. Brinkmann.»

[252] Denne Proklamation var ingenlunde skicket til at berolige Gemytterne eller stemme dem for Foreningen. Hverken kunde Rigtigheden af Statslærens deri anførte Grundsætninger, eller af den Slags Eiendomsret over Norge, som her omtales, erkjendes. Om Danmark afstod sin Ret til Norge til et andet Rige, fulgte ikke deraf Norges Forpligtelse til at underkaste sig en anden Forbindelse, uden at gives Anledning til at overveie Foreningens Vilkaar. Før disse vare bestemte kunde det ei ventes, at Norge ubetinget skulde kaste sig i Sveriges Arme. Den Haan, hvormed en almindeligen elsket Fyrste behandledes, og især Kuldkastelsen af Rigsforsamlingens Arbeide, der allerede da betragtedes med hellig Ærefrygt, saarede Gemytterne, og Proklamationen ansaaes almindeligen som et slet begrundet Aktstykke, hvis Gyldighed blot kunde understøttes af Spydstagen. Samtidig hermed bekjendtgjordes en Kundgjørelse fra Sveriges Kronprinds, [n121](#) der vistnok vidnede om meer Agtelse for den norske Nation med Hensyn til dens Fremtids Tarv; men nogle af de deri anførte Sætninger havde ingen historisk Grund, andre klingede paa den Tid ikke godt i et Folks Øren, hvoraf en Deel endnu hadede Foreningen med Sverige, en Deel ansaa den som et nødvendigt Onde, der maatte vælges for at frelse Nationen. Hverken den ene eller den anden Bekjendtgjørelse stiledede til Maalet, og den svenske Regjering nødtes til at anvende andre Midler, og mere lempe sig efter den almindelige Mening om Nationens Stilling for omsider at bringe Foreningen i Stand.

Christian Frederik, som nu troede at burde forsøge alle Midler til en fredelig Afgjørelse, henvendte sig ved denne [253] Tid til Sveriges Kronprinds med et Brev af 13de Juli saalydende:

«Min Hr. Fætter! Det er til en Modstander, hvis Agtelse og Tillid jeg skulde ønske at erhverve, at jeg henvender mig ved at tilskrive Dem. Jeg vedlægger her

Gjenparten af mit Brev til Hs. M. Kongen af Sverige. Dette bærer Præg af mine Følelser, og angiver de personlige Opoffrelser, som jeg vil være villig til for at sikre Freden i Norden. Den norske Nation skal bestemme, om den vil foretrække en Krig med Europas forenede Magter for den Skjebne, som man byder samme; jeg skal gjøre den en tro Skildring af hvad den kan have at vente.

«De kan erobre Norge; men De vil regjere over Undersaatter, som ere Fiender af sine Undertrykkere. Ved milde og menneskelige Midler, og ved at tage Hensyn til den offentlige Mening vil De kunne haabe at sikre de skandinaviske Folkefærds Rolighed og Lykke. Vælg De, min Prinds, og tvivl ikke om, at De skal finde mig paa Pligtens Bane i Spidsen for et Folk, som forsvarer sin Uafhængighed, eller som oprigtig Mægler fra det Øieblik af, at man viser skyldig Agtelse for dets Rettigheder og Lykke. Jeg undertegner mig, min Hr. Fætter, Deres ganske velvillige Christian Frederik.»

Paa dette Brev svarede Sveriges Kronprinds under 20de Juli saaledes:

«Min Hr. Fætter! Jeg iler at besvare Deres Brev af 13de dennes, som jeg først i Dag har modtaget, og hvilket var vedlagt Gjenpart af en Skrivelse til Hs. M. Kongen, min Herre.

«Den norske Nation, forledet af en dansk Prinds, som burde have sparet den for en ødelæggende Krigs Elendigheder, [254] kan endnu i nogen Tid være forblendet, men retsindig og frimodig vil den erkjende sine Pligter mod sin retmæssige Overherre, og selv vide at straffe dem, der have vildledet den.

«Kongen, min Herre, er beredt til at tilstaae denne dygtige Nation endogsaa meer end det, den med Føie kunde forlange; men det er ene Nordmændene, som Hs. M. vil høre, og ikke de ulovlige Autoriteter, som han hverken kan eller bør erkjende, og som have Hensigter, der ere aldeles stridende mod Norges Held og Hæder. Som dansk Prinds burde De kjende Deres Pligter, som tro og retsindig Undersaat burde De have adlydt den Monark, som havde sat Dem i Spidsen for den norske Regjering, og ingenlunde benyttet Dem af denne Myndighed for at fremkalde Borgerkrigen i Norden. Jeg har aldrig havt isinde at forene Norge med Sverige med Vaabenmagt; jeg tragtete efter en mildere Erobring. De Folkeslag, som Krigshændelserne have underlagt min Bestyrelse, erkjende tilfulde de

Grundsætninger, som have ledet min Regjering, og den Mening, som De taler om, og som stedse skal være Verdens Dronning, har allerede erklæret sig imod Dem.

«De skandinaviske Folkeslags Ro og Lyksalighed er mit eneste Maal, og jeg vilde, min Prinds, med Opoffrelse af min sidste Blodsdraabe sikkre deres Held, deres Uafhængighed og deres Frihed.

«Man gjør ingen Opoffrelse, naar man nedlægger en Magt, som man vitterligen har anmasset sig, og man er ikke paa Pligtens Vei, naar man ikke erkjender Helligheden af Traktater og af Folkeretten, som disse ere byggede paa.

«Prinds, jeg vil nu udføre min Konges Befalinger, og jeg skal ikke ophøre at gjentage for de Svenske, at de bør række ^[255] Haanden til de gode Nordmænd, og aldrig blande disse med Oprørsstiftere og de Udlændinger, som de gaae i Strid med.

«Jeg er, min Hr. Fætter, Deres velvillige
Carl Johan.»

Syvende Capitel

Efter disse forgjæves Forsøg paa at afgjøre denne Strid i Mindelighed maatte Norges Konge berede sig paa at gaae i Skranke med sin Modstander. Men saa slet rustet Nationen var i militair Henseende til at begynde Krigen mod saa overlegne Kræfter, saa nedtrykt var den med Hensyn til den borgerlige Vindskibeligheds Stilling. Den vigtigste Deel deraf, Udskibningen til England, var under dettes nærværende Politik aldeles standset, og som en Følge deraf laa Skibene oplagte i de forskjellige Havne. Kornforraadene, om hvis Tilstrækkelighed til at bortfjerne al Nød Forhaabningerne nylig havde været saa

store, vare paa de fleste Steder saa aldeles udtømte, at der sporedes mangesteds Mangel og Hungersnød. Hist og her havde endog denne Kornmangel foranlediget urolige Scener, og Almuens Sammenstimlen til Byernes Magasiner for at tiltvinge sig Brødkorn.ⁿ¹²² Men dette var imidlertid kun partielle Bevægelser [256] foranledigede af den sletteste, ikke engang den meest lidende, Deel af Folket, og virkede Intet til at forstyrre den almindelige Rolighed i Landet selv. Den større, og med Hensyn til Indflydelse meest betydningsfulde Deel af Nationen stod paa Prindsens Side, og bifaldt hans stolte Plan, at forsvare Norges Selvstændighed til det Yderste. Den Deel af Nationen derimod, som tvivlede om et heldigt Udfald af Selvstændighedskrigen, bestod mestendeels af rolige Borgere, der tænkte paa Intet mindre end oprørske Bevægelser for at modsætte sig tagne Beslutninger, og paa de Enkelte, som kunde have Mod og Lyst til at anvende voldsomme Midler, bandtes Hænderne formedelst Selvstændighedspartiets store Overvægt. Det hele Land saae derfor vistnok den store Begivenhed, som forestod, imøde med en Forventning blandet med Frygt for Udfaldet, der maatte være naturlig formedelst den militaire Styrke, anført af en prøvet General, hvormed Anfaldet skede fra Fiendernes Side; men Ingen tænkte paa at understøtte Sveriges Sag enten aabenbart eller hemmeligen. Meningerne om den diplomatiske Klogskab, som Kongen fulgte, vare vistnok forskellige, og i mangan Barm ulmede det stille Ønske, at Kongen paa en venligere Maade havde, især strax efter Skilsmissen, nærmet sig det svenske Kabinet, for at prøve en skandinavisk Forening, tilveiebragt paa gjensidigen fordeelagtige Vilkaar, og saaledes forebygge en unyttig Kamp mod en bestemt Overlegenhed. Men da Beslutningen var tagen, var Nationen beredt paa, uden Knur at underkaste sig de dermed forbundne Viderværdigheder.ⁿ¹²³

[257] Krigens Udbrud var saaledes uundgaaelig, og den begyndte i de sidste Dage af Juli Maaned. Allerede i det afvigte Aar havde Generalmajor Seyerstedt udkastet «en Disposition [258] for de forskellige Korpsers og Afdelingers Bevægelser, naar Fienden skulde bryde ind», hvilken ogsaa blev lagt til Grund for den Forsvarskrig, som nu beredtes. Seyerstedt var [259] bleven Prinds Christian Frederik varmt anbefalet af Prinds Frederik af Hessen,ⁿ¹²⁴ og han fortjente stor Tillid formedelst sit Bekjendtskab med Beliggenheden paa Grændsen, og

formedelst ^[260] sin Dygtighed som Officeer; men kyndige Officerer paastaae, at han ikke kunde erstatte Savnet af Prinds Christian Augusts Adjutant, Major Darre, som allerede 1809 ved Døden var afgaaet. Seyerstedt gik ud fra den Forudsætning, som han grundede paa historisk Erfaring, at enhver offensiv Krig fra de tvende til hinanden grændsende Nationers Side ikke var kronet med Held, og stolede derfor paa, at det heller ikke vilde lykkes de Svenske at gjøre varige Fremskridt til Landets Undertvingelse, om end Angrebet var forbundet med partielt Held. Hans Plan var saaledes ikke alene en Forsvarsplan, som den efter Fiendens Stilling og Styrke og denne Krigs Natur nødvendigen maatte være, men en idelig fortsat Retirade og Opgiven af de vigtige Passe, som i forrige Krig med Held vare forsvarede. Major Darre havde under Prinds Christian Augusts Øine med stor Konst kombineret en Forsvarskrig, hvorved de dueligste Officerer kunde blive satte til Anførere, og de til Norge førende vigtige Passe bleve i Følge denne Plan godt forsvarede; men denne Deling af Hæren, og Søndersplittelse af de militaire Kræfter, passede sig mindre nu, da Angrebet var saa forskjelligt fra det, som fandt Sted 1808, og nu skede paa enkelte Punkter med saa store Troppemasser. Seyerstedt forudsatte et Indfald fra trende forskjellige Punkter, og viiste hvorledes Armeen burde opstilles, for med Held at drive Fienden tilbage; men hvormeget han end vaagede over Planens Hemmeligholdelse, yttrede han dog den Formodning, at den var ^[261] Seyerstedt fraværende, og opholdt sig i Trondhjem da Krigen udbrød; han kunde saaledes ikke umiddelbart bidrage til den af ham lagte Plans Udførelse eller Modifikation efter Omstændighederne. Han klager derhos i sit Tilsvær i Anledning af den mod Staffeldt anlagte Proces over, at da han kom tilbage fra Trondhjem, blev hans Mening næsten aldrig ubetinget fulgt, og at han var uvidende om de vigtigste Krigsoperationer. Det maa iøvrigt bemærkes, at den samme Klage førtes af de Fleste blandt de Officerer, som nærmest omgave Kongens Person, og gjorde Fordring paa at deres Raad skulde have nogen Vægt. Sagen var, at Kongen indsaa Nødvendigheden af at give efter for Overmagten, og hørte intet Raad mere, som havde til Hensigt at forlænge Selvstændighedskrigen, om hvis Udfald han liden Tvivl meer nærede. Ordres og Contra-Ordres krydsede hverandre, men hans Plan at træde tilside, naar det kunde skee med Ære, syntes urokkelig, hvor

megen Vankelmod der end tilsyneladende herskede i hans Beslutninger. [n125](#)
Kongens Forhold [\[262\]](#) i de faa Uger Krigen varede maatte være en Gaade for hans
Omgivelse, og er vistnok tildeels urigtigen bleven fortolket af disse Mænd.

Den 26de Juli begyndte Fiendtlighederne fra svensk Side. Den svenske
Admiral Puke – der havde udmærket sig i Finlandskrigen, og besad i høi Grad
sin Konges Tillid – opfordrede Flotillen paa Hvaløerne, som stod under
Kommandeurcapitaine Fastings Befaling og udgjorde 40 Kanonbaade, til at
overgive sig, og tilsendte ham i den Anledning den svenske Kronprindses
Proklamation af 17de Juli. Opfordringen afsloges, men Fasting trak sig, efter
høiere Ordres at vige naar han angrebes af Overmagten, om Natten til den 27de
Juli tilbage til den vestlige Side af Christianiafjorden, efterladende Lieutenant
Klink med en lille Afdeling til Observation. Den 27de om Morgenen nærmede
den svenske Sømagt, der bestod af 4 Linieskibe, 4 Fregatter, nogle Brigger og 70
Kanonbaade, sig Hvaløerne og satte Tropper i Land paa forskjellige af Øerne,
hvorefter Klink trak sig tilbage i god Orden uden Tab. De svenske Tropper, som
besatte Hvaløerne, [n126](#) kommanderedes af Generalmajor, Grev Gustav Mørner;
Oberst Hay gjorde Landgang paa den nordre Sandø, Oberst Skøldebrand paa
den østre og Major Hay paa Herføl.

Ottende Capitel

Vi kunne ikke her inklade os i nogen vidtløftig og detailleret Beskrivelse over
denne Sommerkrig, der truede med at [\[263\]](#) blive en blandt Nordens blodigste.
Deels mangler Forfatteren de fornødne Kundskaber og Materialier til at meddele
en vidtløftig Krigshistorie, deels maa vi henvise til andre Skrifter, som behandle
denne Gjenstand. [n127](#) Kun en kort Skidse have vi at forelægge vore Læsere. – Den

norske Armee, som var opstillet mod Fienden, udgjorde omtrent 26,000 Mand. Den blev vistnok hist og her, baade i Danmark og Norge, angivet til henved 50,000 Mand. Men en saadan Armee, om den endog kunde stilles i Marken ved at blotte Udskrivnings-Rollerne gjennem de forskjellige Alders-Stadier, i hvilke Værnepligten er Landets Borgere paalagt, kunde hverken armeres eller provianteres. Denne Armee var posteret paa følgende Maade: Brigaden Staffeldt, som bestod af 8000 Mand, kantonerede paa den østlige Side af Glommen, i Berg, Skiberg, Thunø, Rakkestad, Eidsberg, Trøgstad o.s.v. Brigaden Hegermann, som udgjorde noget over 7000 Mand, laa i Sørum, Ullensager, Eidsvold o.s.v. Krebs laa ved Kongsvinger med 2000 Mand, Reservebrigaden under Generalmajor Arenfeldt med omtrent 4000 Mand i Drammen, Christiania o.s.v., Generalmajor Meylænder ved Frederiksværn med 2000 Mand, og Oberst Rode paa Hedemarken med omtrent 1000 Mand. Endelig kommanderede Oberstlieutenant Stabel et Aventkorps af omtrent 2000 Mand, der havde trukket en Kordon fra Krogfos i Høland til Skotborgsund. Denne lille Armee, som paa flere Punkter var adsplittet, fordi det var ubestemt hvor Fiendens Indfald vilde skee, manglede ligesaa lidet modige Soldater ^[264] som dygtige Hærførere; men dels var den svenske Armee, som var opstillet paa Grændsen og i Nærheden deraf, og udgjorde med sine Reserver over 40,000 Mand, den langt overlegen, dels var der større Eenhed og Kraft i den svenske Hærs Anførsel, under en Overgeneral, der uindskrænket ledede alle Angrebsplaner, var øvet i Krigshaandværket og anførte Tropper, der nyligen havde endt et seierrigt Felttog. Kronprinds Carl Johan var selv Øverstkommanderende over denne Armee, og Feltmarskalk Grev Essen var Armeens Secondchef. General Baron Adlerkreutz var Chef for den svenske Armees Generalstab, Generalmajor Sparre var Chef for de indre og Generalmajor Bjørnstjerna for de vdre Anliggender. Den fra Tydskland tilbagekomne Armee var deelt i tre Hovedafdelinger under Cheferne Generalmajor Posse, Generallieutenant Sandels og Generallieutenant Boye. Det senest samlede Armeekorps var deelt i 2 Divisioner under Generalmajor Grev G. Mørner, og Generalmajor Baron Rosenblad. Sveriges Kronprinds begav sig, ledsaget af sin Søn, Hertugen af Søndermannland, den 12te Juli fra Stockholm for at overtage Overkommandoen over den svenske Armee. Det første Armeekorps koncentrerede sig i Egnen af Strømstad, og didhen havde

Kronprindsen forlagt sit Hovedquarteer. Didhen forføiede sig ogsaa den svenske Konge og Dronning, som den 18de Juli havde forladt Stockholm, da Kongen selv havde besluttet at overtage Kommandoen over Flaaden.

Den norske Armee var slet forsynet med Proviant, der ikke fandtes samlet paa bequemme Punkter, medens den svenske Armee, som tildeels underholdtes ved Hjælp af engelske Subsidier, ingen Mangel leed. Mangelen paa Proviant i den norske Armee var saa stor, at der til den ofte uddeelttes i Stedet ^[265] for Meel tør Havre, som Soldaterne selv maatte besorge formalet og bagt, fordi Armeen ei var tilbørligen forsynet med Feltovne. Da Soldaterne kom tilbage til deres Hjem, havde de at fortælle om, hvorledes de snart vare blevne bedre snart slettere underholdte efter deres Foresattes større eller mindre Omhu for deres Underholdning, eller efter de Distrikters Beskaffenhed, hvori de laa kantonnerede. Men denne Mangel vilde neppe, under Nationens daværende Stemning, især i den Deel af Landet hvor Armeen laa, have været følelig, naar der var bleven brugt tilbørlig Forsigtighed med den Proviant, som var forhaanden, naar den var bleven samlet i Depots paa passende Punkter, og især naar den private Velvillie til at forsyne Krigerne var bleven benyttet, endskjønt der vistnok ikke i Almindelighed gik den patriotiske Aand, beredt til at gjøre store Opoffrelser og taale haarde Trængsler for at modstaae en indtrædende Fiende, igjennem Nationen i denne Sommerkrig med Sverige, som i Felttoget 1808. – Ikke heller vare Soldaterne vel klædte, eller fornøden Ammunition forhaanden paa de kritiske Punkter. Soldaternes Mundur var tildeels saa slet, at de paa flere Steder maatte belæsse sig med en tung Oppakning af egne Klæder, for ei at vise sig nøgne og pjaltede i Tjenesten. Dertil svarede ogsaa den til Hestene brugte Fourage, som var høist maadelig, og maatte stundom søges i Landmandens blomstrende, paa den Tid til Modning grændsende Agre. En kyndig Officeer ⁿ¹²⁸ mener, at Armeens Soldater burde været underholdt med en drøiere Føde, som Flesk, Ærter, Gryn o s. v., og at den Havre, hvormed deres Tornistre vare fyldte, burde været lagt for Hesten. Men vore Soldater, ^[266] som i deres Hjem ere meest vante til Meelspiser, og især paa Østlandet til Fladbrød af Havremeel, kunde have ladet sig nøie med en mindre Portion af hine drøiere Fødemidler, naar Brød, Smør og Meel i tilstrækkelig Mængde havde været forhaanden. Desuden

vare hine kraftige Fødemidler ikke lette at tilveiebringe i store Masser, og naar derfor ikke var sørget om Vaaren og Vinteren, medens der herskede en Slags Vaabenhvile, og Havet var mindre opfyldt af fiendtlige Krydsere, maatte det under Landets nærværende Stilling være for seent, da Norges Kyster meer end nogensinde var omspændt med aarvaagne Fiender.ⁿ¹²⁹ Men i hiin beqvemme Tid slappedes Provideringsomsorgen under Foranstaltninger til at fremme Christian Frederiks store Planer, og opflamme Nationens Mod til at kuldkaste en nedværdigende Forenings-Kontrakt. Det var saaledes langtfra, at de Foranstaltninger, som bleve truffe til Armeens Forsyning, i alle Henseender i Kraft og Omfang svarede til den velmeente Hensigt, som laa til Grund for den alvorlige Modstand. Haxthausen, i hvis Hænder denne Omsorg laa, var overlæst med andre Forretninger, men fornemmeligen manglede han de fornødne Midler til at anskaffe saa dyrebare Provisioner, der sjeldent findes i Overflod i Landet, naar Høstens samlede Forraad ere fortærede om Vinteren, og nu især maatte fattes, da liden eller ingen Tilførsel fra Danmarks rige Forraadskamre kunde gives. Kraftigere Foranstaltninger gennem flere og dygtigere Hænder paa forskjellige Punkter burde ^[267] vistnok være truffe for at fremme Armeens Providering; men Regjeringen inddyssedes tildeels ved de ugentlige Lister over indkomne store Partier Kornvarer fra Udlandet, som i Aviserne bekjendtgjordes, og Regjeringens Chef bar ofte i den Tid den Paastand paa Tungen, at Tilførselen af Korn om Vinteren og Vaaren fuldkommen vilde tilfredsstille Sommerens Behov. Men disse Lister fik efterhaanden mod Sommerens Nærmelse og under Fiendens formedelst de paa Eidsvold tagne Beslutninger skjærpede Blokadesystem, et mavert Udseende, og det befandtes, at det ankomne Korn hverken beskyttede mod Hungersnød, eller tilstrækkeligen fyldte de militaire Magasiner, ja ikke engang satte alle de Landmænd, der havde fortæret deres Kornforraad om Vinteren, istand til at tilsaae sine Agre. Prindsen organiserede vistnok allerede om Vinteren et Providerings-Bureau, som skulde træffe Foranstaltning til Landets Forsyning; men Medlemmerne deraf vare overdragne andre vigtige Dele af Statsstyrelsen, og kunde ikke udelukkende pleie en Sag, hvis Vigtighed og forviklede Stilling krævede udeelt de dygtigste Mænds Tid og Kræfter.ⁿ¹³⁰ De Providerings-Kommissairer, som opholdt sig i Danmark,

kunde ikke udrette, hvad de i Følge deres Dygtighed og fædrelandske Sind vilde have været istand til, fordi de manglede den fornødne Pengehjælp, og deres Bestræbelser ofte forstyrredes af den danske, under de allierede Magters Formynderskab satte, Konges fiendtlige Forholdsregler mod Norge. Foranstaltningerne til Armeens Providering vare saaledes i sig selv mangeltagte, og de forstyrredes og forvikledes ^[268] under Fiendens Forfølgelse, og under finantsiel Nød. Denne de militaire Magasiners Stilling havde en vigtig, for ei at sige afgjørende, Indflydelse paa de militaire Operationer under denne Sommerkrig. Haxthausen, der i denne Henseende, som før bemærket, gjorde sine Meldinger direkte til Kongen og mestendeels i Kongens eget Kabinet, modsatte sig altid Armeens offensive Bevægelse, og dens Koncentrering paa enkelte Punkter, fordi Feltkommissariatet ei kunde levere de fornødne Provisioner. Armeen adsplittedes saaledes uhensigtsmæssigen i vidtspredte Kantonninger for at lette dens Underholdning, og spare tarveligen forsynede Magasiner.

Forenes alle disse Omstændigheder – den norske Overgenerals Vankelmod i Henseende til Krigens Fortsættelse, som en Følge af hans tabte Haab om et heldigt Udfald deraf; den fiendtlige Armees store Overlegenhed saavel i Material og Armeens Forpleining, som i Antal under en Anfører, der seierbekrandset vendte tilbage fra en lykkeligen tilendebragt Krigs Valplads; de norske Anføreres ringe Sammenhold saavel i Angrebs- som Forsvarsplaner, og at Enkelte af disse forøvrigt tappe og dygtige Officerer deelte Overgeneralens Mistillid til et godt Udfald, og derved maaskee lunknedes i deres Tjenesteiver; den i Norge selv herskende Meningsulighed, som deelte sig imellem et sværmerisk Haab om et lykkeligt Udfald af Selvstændighedskampen, og Frygt for og Tvivl om, at hverken Kampen selv kunde bringes til et lykkeligt Endemaal, eller dette endog under Krigens heldige Udfald opnaaes; og endeligen den mørke Udsigt til Fremtiden formedelst de mægtigste europæiske Staters Understøttelse af Sveriges Planer, Næringsveienes Standsning, Skibsfartens Ophør, og Udeblivelsen af al Tilførsel fra Norges naturlige Spiiskammer – hvilken historisk Gransker ^[269] af den Tids Begivenheder vil vel, efter en upartisk Sammenstilling af alle disse Omstændigheder, undres over Krigens Resultat? Paa Valpladsen voxede en Sæd,

som svarede til det Frø, der var lagt af uforsigtige og uforsynlige Hænder; men Sæden blev under Forsynets Beskjærmelse til en Velsignelse for Fædrelandet. Dog gaves der, uagtet denne Modvægt af trykkende Omstændigheder, lyse Punkter i denne Sommerkrig, som reddede vores Kriegeres Hæder, og som opvakte Fiendens Opmærksomhed og Agtelse for sin Modstander, som en for Norge heldig Basis for Fredsværket.

Den svenske Landarmee havde ikke alene Valget af Angrebepunkter, og en stor Overvægt i ovennævnte Henseender, men den havde ogsaa en stor Støtte i den svenske Flaade, der skred frem langs Kysten ved Armeens Side, alt som denne rykkede ind i Landet mod de vigtige ikke fjærnt fra Kysten liggende Fæstninger. Kongen af Sverige havde nu selv overtaget Overkommandoen over Flaaden, men paa dette Tog kunde han ikke forøge de Laurbær, som han ved sin Broder Gustav den tredies Side i Krigen mod Rusland havde sanket. Norge havde intet Søværn at raade over, der med Hensyn til Styrke i fjærneste Maade kunde sammenlignes med Sveriges Armada. Den norske Flotille veeg for Fienden efter høieste Ordre, og den svenske Flaade stevnede mod Frederikstad, hvis Erobring ved et Sammenstød af Overmagt i Angrebet, Feiltrin og Svaghed i Forsvaret, var den første uheldige Begivenhed, hvormed denne Krig aabnedes.

Niende Capitel

[270] Den første Kolonne af svenske Tropper trængte under Feltmarskalk Essens Kommando frem igjennem Enningdalen og mødteⁿ¹³¹ *Spørck*, som der var posteret med et Avantkorps, til at vige for Overmagten og trække sig til *Hveden*, hvorved der aabnedes den svenske Hær Veien til at flytte Krigen paa norsk Grund. Det er blevet General Staffeldt bebreidet, at han ikke betimeligen undsatte *Spørck*, og derved hindrede Fiendens Indtrængen. Men han har

forsvaret sig dermed, at han ingen umiddelbar Overkommando havde, men maatte adlyde Kongens Ordres fra Hovedkvarteret, som ikke var langt fra Staffeldts. Disse gik ud paa at forsvare det ham anviste Terrain mod fiendtligt Overfald, og ved at adsplitte sine Tropper for at understøtte Forposterne vilde han have gjort sig skyldig i Subordinationsfeil. Kongens Ordre lød overhovedet paa at vige for Overmagten, og disse meddeelttes de underordnede Kommandeurer, der stundom altfor bogstaveligen adløde Befalingen. Paa denne Maade hindredes ogsaa Major Butenschøn i at ile Spørck til Undsætning. I Følge Seyerstedts Plan var desuden Glommen den Forsvarslinie, bag hvilken den norske Armee skulde opstille sig, og den Deel deraf, som var fremskudt mod den svenske Grændse ved Svinesund, var ikke stærk nok til at modstaae de derover fremtrængende Hærmasser. De Svenske trængte saaledes igjennem de samme Indgangspunkter, som i den forrige Krig 1808 saa heldigen vare blevne forsvarede af de norske Krigere.

Efterat Spørck af Mangel paa Hjælp var trængt tilbage fra det Punkt, hvor han stod opstillet for at hindre Fiendens Indmarsch, satte han sig fast paa Hveden, men ogsaa der blev ^[271] han følgende Dag angreben med saadan Overmagt, at han maatte retirere til Kjølen. Nu var der Intet, som hindrede Fienden fra at udbrede sig over Smaalehnenes Sletter og fremskynde Frederikstads Erobring. Fienden lod sig deri ikke hindre ved Positionen ved Svinesund, og opholdt sig ikke med at oppebie Frederiksteens Erobring, der var bedre forsynet med Ammunition og Provision end Frederikstad, og hvis Kommandant havde besluttet at forsvare Fæstningen til det Yderste. Positionen ved Svinesund blev omgaaet, Frederiksteen afskares fra al Forbindelse med den norske Armee, en Afdeling af Hæren efterlodes for at blokere og erobre denne Fæstning, og en stor Division blev afsendt for at fremskynde Frederikstads Overgivelse, som imidlertid uden stor Opoffrelse fra svensk Side var bleven erobret.

Disse Fiendens raske Fremskridt bevægede Christian Frederik til at træffe Foranstaltninger, dels for at hindre, at Statens Eiendomme faldt i Fiendens Hænder, dels at dennes Indtrængen i Landets frugtbare Distrikter kunde forebygges, og, om den Ulykke indtraf, Indbyggernes Lod da blive mindre

førgelig. Saaledes befalede han under 1ste August Adjutant Lundh at besørge, at den paa Walløe Saltværk værende Saltbeholdning skulde bringes til Drammen, og 2000 Tønder tilligemed Statens Kornbeholdning i denne By transporteres over Svangstranden til Ringerige og Land. Den øvrige Saltbeholdning, saavel som Koboltforraadet, skulde gjennem Kjøbmand Peder Cappelens Foranstaltning ved *pro forma* Salg overlades til Kjøbmænd i Drammen, i hvis Hænder han troede disse Varer sikkrere end i Statens. Tillige befalede han Lundh i Forening med Oberste Weybye, ved Forhugning og Sprængning at gjøre Difileerne ved Holmestrand og Drammen utilgjængelige for Fienden, og lade Almuevæbningen og Kystværnet opstille ^[272] sig paa beqvemme Punkter til Forsvar, ligesom og at lade nogle Buer af Drammens-Broen afbryde, om Retirade derigjennem fandt Sted. Kommandanten i Agershuus Fæstning paalagde han at forsvare denne til det Yderste, og ikke overgive den, førend ingen Provision og Ammunition meer var tilbage, hvorimod Byens Neutralitet kunde tilstaaes, om Fienden foreslog dette. – Ingen af disse Foranstaltninger kom imidlertid til Fuldbgyrdelse, fordi den strax derpaa fulgte Vaabenstilstand afbrød alle Fiendtligheder.

Den svenske Flaade nærmede sig Kragerøen den 3die August, og gjorde Mine til at angribe den fra flere Punkter. Angrebet skede med stor Overmagt. Fra den svenske Flaade var detascheret 3de Divisioner Sø- og Landkrigere. Den første under Oberste Wirzen førte paa 27 Kanonslupper, 2000 Mand Landgangstropper og 300 Baadsmænd med Feltartilleriet. Den anden Division under Oberstlieutenant Bruncrona med omtrent 1900 Mand Landgangstropper og 200 Baadsmænd. Den 3die Division havde 4 armerede Barkasser og 8 armerede Slupper med 300 Volonteurer og 800 Baadsmænd. Kragerøen har imidlertid efter kyndige Officerers Dom en Beliggenhed, som ikke kunde gjøre det vanskeligt at dække Øen, der bestaaer af steile Klipper, mod en Landgang, og omendskjønt der kunde været gjort bedre Anstalter til dens Befæstelse ved at opkaste flere Batterier, var dog den almindelige Mening, at Øen med sin Besætning af 1200 Mand, som dens Kommandant, Oberstlieutenant Hjermann, nogle Dage forud havde erklæret tilstrækkelig til dens Forsvar, kunde været beskyttet eller i det mindste længere og hæderligere forsvaret mod Fienden. Men Forsvar blev kun svagt forsøgt. Kommandanten skrækkedes for den store Styrke,

der halede ind paa ham, og forlod [273] denne af Naturen befæstede Position uden at have nogen Mand dræbt eller saaret. Han flygtede over Frederikstad til Onsøe. Hjermands Forhold, som tilskreves Mangel paa Mod, dadles i denne Krigs Annaler af hans egne Krigsfæller, og Dadelen gjenlød paa den Tid over hele Norge. Imidlertid reddede Hjermands Flugt en lille Krigerskare, som kunde gjøre den største Nytte paa andre Punkter under Fiendens store Overlegenhed i Troppeantal.

Kragerøens Fald bestemte Frederikstads, hvis Formuur den kunde siges at være. Fæstningen var, efter kyndige Mænds Paastand, i en ubegribelig slet Tilstand, hvilket var saa meget mere uforsvarligt, som Frederikstad var et af Hovedpunkterne i Forsvarsplanen. Den manglede Kanoner og Ammunition, den var slet forsynet med Proviant, der fattedes bombefaste Hvælvinger saavel for Besætningen som for Magasinbeholdningerne. Besætningen, 1200 Mand, udgjorde kun Halvdelen af det Mandskab, som til Fæstningens Forsvar behøvedes. Saavel den afgaaede som den nu fungerende Kommandant havde gjort opmærksom paa Nødvendigheden af at sætte Fæstningsværkerne i bedre Forsvarsstand, forsyne den bedre med Skyds og forøge dens Garnison. Strax efter at den fiendtlige Flaade var brudt igjennem ved Hvaløerne, indfandt sig fra Hovedkvarteret Stabsadjutanterne Krogh og Holsteen, og efter afholdt Raad med Kommandanten blev i Følge høiere Ordres en Deel af Fæstningens og Udværkernes svære Skyds bortført, og mindre Kanoner opførte i Stedet. Det var saaledes aabenbart, at Kongen intet Haab havde om denne Fæstnings Redning, og at han vilde redde dette Skyds til et haabefuldere Forsvar af andre Punkter. Saasart Kongen var bleven underrettet om Kragerøens Fald, ilede en Koureer fra Hovedkvarteret, der skulde befale Kommandanten [274] med sin Garnison at forlade Frederikstads Fæstning, og give den i Fiendens Vold, men den krydsede den Koureer, som bragte Efterretning om Fæstningens Fald. Endnu levende Mænd, som befandt sig i Frederikstad under denne Beleiring, paastaae, at Kommandanten Hals opførte sig med megen Kjækhed og Koldblodighed under Beleiringen, og endog udsatte sig for saa megen Fare af Fiendernes Kuglespil, at han blev anmodet af sin Omgivelse om at spare sin Person. Derimod bebreidedes ham, at han for tidligen gav efter for Borgernes indstændige Anmodning om at

spare unyttig Blodsudgydelse, og Byen for et ødelæggende Bombardement, og at han ikke for at redde Krigeræren fortsatte Forsvaret længere. Hans egen Erklæring om Muligheden af et længere, skjønt unyttigt Forsvar begrundede rimeligviis den haarde Krigsretsdom, der fældedes over ham; thi efter Kragerøens Fald, og efterat ingen Hindring meer var for Essen at sende Beleiringstropper og Skyds, var Fæstningens Skjebne afgjort. Hals heisede saaledes Parlamentairflag, og Klokken 7¹/₂ om Morgenen den 4de August afsendte Generalmajor Mørner Oberste Skøldebrand og Oberstlieutenant Nordenstkjøld, med hvem Kapitulationen afsluttedes.ⁿ¹³² Som ^[275] en Følge deraf rykkede den svenske Hærafdeling Kl. 7¹/₂ om Aftenen ind i Fæstningen, og besatte denne tilligemed alle dens Udværker. Imidlertid havde største Deel af Garnisonen begivet sig bort; kun 1 Officeer, 18 Underofficerer og 188 Gemene vare frivilligen blevne tilbage. Indtagelsen kostede de Svenske kun 7 Døde og 12 Saarede. Det Mandskab, som havde overgivet sig til de Svenske, blev det tilladt at drage til sine Hjemsteder under Løfte af, ei mere i denne Krig at tjene mod Sverige.ⁿ¹³³ Til Kommandant i Frederikstad udnævnedes Oberstlieutenant Cederstrøm. De norske Tropper, som havde strakt Gevær, bleve paa deres Hjemreise ikke vel modtagne langs Landet, og vare endog i nogle Byer udsatte for en ufortjent Molest, da de ingen Deel havde i det indtrufne Uheld, hvoraf Skammen, om den var forhaanden, i alle Tilfælde maatte falde paa deres Chefer. Men endnu luede Haabet om et lykkeligt Forsvar af Norges Selvstændighed i Nordmandens Barm, og Alt hvad der forstyrrede dette Haab, forbittrede og formørkede det patriotiske Sind. – Frederikstads Erobring aabnede de Svenske fri Adgang til Glommen, og sikkede deres Flaade en fast Station, fra hvilken Kommunikationen med Sverige let kunde vedligeholdes og Streiftog foretages mod Christianiafjordens Kyster. Begivenheden selv udbredte Skræk og Bekymring ikke alene i Armeen, men over det ganske Land.

At Christian Frederik endnu i de Dage beredte sig paa en alvorlig Modstand mod Sverige, hvor ulykkelige end Følgerne deraf kunde blive for ham selv, det viser det Statsraad, som han holdt i Hovedkvarteret i Moss den 3die August, hvorom Statsraadsprotokollen indeholder Følgende:

^[276] «Anno 1814 den 3die August var Statsraadet forsamlet i Moss om

Formiddagen Kl. 12 slet.

«Hs. Majestæt tilkjendegiver Statsraadet Følgende og befaler det indrykket i sammes Protokol.

«Krigens Hændelser kunne være mangehaande; den Almægtige raader for Menneskets Skjebne.

«Skulde det være Forsynets Villie, at Vi, som Gud forbyde, skulde geraade i Fangenskab, da erklære Vi høitideligen, at enhver Erklæring, ethvert Løfte eller Frasigelse, som Vi maatte blive nødt til at afgive i bemeldte Vort Fangenskab, skal være og ansees som aldeles ugyldigt, førend et constitutionsmæssigen valgt Storthing med frit Overlæg har antaget samme som gyldig eller forbindende for Nationen. Indtil denne Tid bør Regjeringen føres af Statsraadet i Vort Navn.

«I det Tilfælde, at det er Herrens Villie at kalde Os herfra til en bedre Verden, stole Vi lige trygt paa Nordmændenes Troskab mod Vor Søn som mod Os; thi Vi ere overtydet om, at det er Nationens bestemte Villie at modsætte sig det svenske Aag. Vi erklære altsaa enhver Afstaaelse af hans Rettigheder til Norges Krone, som Kongen af Danmark eller nogen Anden paa Vor Søns Vegne førend hans myndige Alder maatte give, for ugyldig. Kun et i Følge Grundloven lovligen valgt Storthing, som delibererer med Frihed og Ro, kan efter modent Overlæg tiltræde Foreningen med Sverige; men Vor Søns eget Samtykke i myndige Aar udfordres, for at denne Akt kan være gyldig eller forbindende for ham eller hans Efterkommere.

«Seer han Midler til at gjøre sine Rettigheder gjældende, da bør han vælge imellem Danmarks og Norges Kroner; ^[277] thi forenede kunne de ei blive paa hans Hoved, saaledes som Politiken nu byder.

«Regjeringen skal altsaa efter Vor Død føres af Statsraadet i Vor Søns Navn, hvilket efter de fleste Stemmer maa have Ret til at udøve alle Regjeringshandling, at forflytte Regjeringens Sæde, og at tilkalde nye Medlemmer til Statsraadet. Statsraad Anker maa tilbagekaldes fra England for at forestaae de udvortes Anliggender.

«Armeen bør kommanderes i Kongens Navn af hans Generaladjutant Seyerstedt, som har det forud for de øvrige høiere Officerer i Armeen, at han er

norsk fød. Hvem, der paa Grund af Anciennitet ei vil staae under hans Befaling i Kongens Navn, maa heller udtræde af Tjenesten; men Vi ere forvisset om, at een Aand og eet Sind vil besjæle enhver Nordmand, Enhver som tjener Norges den gode Sag.

«Sverige og Europas øvrige mægtige Stater have besluttet Norges Undergang, uden ringeste Hensyn til det norske Folks Lykke; det kan altsaa ikkun forsvare sig selv, uden at stole paa Andre. Saalænge det er muligt at holde Tropper i Marken for at forsvare Bjergene, bør, efter Min Formening, ingen Underhandling eller Fred sluttet med Norges Arvefiender, de Svenske, der nu senest, ved at afslaae Vaabenstilstanden, og ved at erklære Rigsforsamlingen paa Eidsvold ugyldig, have lagt deres Hensigt for Dagen, at træde Nationens Lykke og Rettigheder under Fødder, hvilket ei har levnet Os andet Middel end i Tillid til Gud og Vort Folk at sætte Magt mod Magt, for at hævde gamle Norges Ære og Selvstændighed.

— — — — —

«Hs. Majestæt befalede allernaadigst, at Zahlkassen skal flyttes fra Christiania i 3 Afdelinger over Ringeriget til Ransfjorden, ^[278] og derfra til Vands til Land; – samt at Halvparten af det militaire Depot skulde flyttes til Kongsberg, og den øvrige halve Deel til Hadeland. Om Bureauernes Flytning have Vedkommende at afgjøre det Fornødne med Statsraadet.

Christian Frederik.

Rosenkrantz. Sommerhjem.

v. Holten.

Omtrent samtidig med den uheldige Begivenhed ved Frederikstad vandt de Norske den 3die og 5te August en afgjørende Seier over de Svenske ved Kongsvinger, hvor Oberstlieutenant Krebs var posteret med omtrent 2000 Mand. I den Hensigt, som det syntes, at omgaae den norske venstre Fløi detascherede den svenske General et Korps, bestaaende af 2000 – efter Andre af 3000 – Mand, for at gjøre et Indfald ved Kongsvinger. Dette Angreb overdros Generalmajor Gahn – den samme, der som Oberst paa samme Sted 1808 havde gjort et uheldigt Tog, i hvilket han var bleven tagen til Fange med den største Deel af sit Korps. Men han fandt sin Modstander vaagen paa sin Post, og Gahn maatte retirere med betydeligt Tab. Det var fornemmeligen det norske Artilleri, som bidrog til det for de Svenske uheldige Udfald. Gahn satte sig derefter fast ved Matrand i Nærheden af Eidsskovens Kirke. Der blev han igjen angreben af Krebs, og, omendskjønt Gahn tilsidst tappert og hæderligt slog sig igjennem, blev en stor Deel ^[279] af hans Korps nedsablet, mellem 200 og 300 Mand fangen tilligemed Officerer, og Gahns hele Korps kunde ansees som fanget og adsplittet. ⁿ¹³⁴ – Efterretningen om dette Nederlag skal have opvakt den svenske Overgenerals Forundring. At et Korps af omtrent lige Styrke med Fiendens, som havde Valget af Angrebepunktet, og anførtes af en duelig og tapper General, blev saa aldeles adsplittet og tildeels tilintetgjort, maatte opvække Opmærksomhed og indgyde Agtelse for en Fiende, hvis Modstand man havde givet sig Mine af at ringeagte. Det er endog rimeligt – og Overgeneralens egne Udtryk om dette Sammenstød bestyrke denne Mening – at dette Nederlag nedstemte i en vis Grad de Svenskes Tillid til en let Seier over Nordmændene i dette Felttog og banede Vei til en billig Overeenskomst mellem de krigførende Magter. ⁿ¹³⁵

De Norskes Tab angaves senere til 50 Mand døde og 60 Mand saarede, og desuden savnedes Lieutenant Tobroe med 4 Underofficerer og 12 Mand. Blandt de Saarede var Capitaine Flor af 2det Trondhjemste Infanteriregiment, Lieutenanterne Norgreen, Brok og Colbjørnsen. Krebs kunde imidlertid ^[280] ikke videre forfølge sine Fordele, og udføre den Plan at gaae løs paa Eda, da han maatte sende Forstærkninger ned til den haardt ængstede Hovedarmee. Ved denne indtraf ogsaa strax efter Begivenheder, som fremledede Krigens Ende. Kongen havde trukket Hegermanns og Staffeldts Korpser, der udgjorde omtrent

16000 Mand – der dog ikke alle endnu den 5te August vare komne tilstede – sammen ved Rakkestad, formodentlig i den Hensigt at vove et Slag mod Fienden den 5te. Denne Beslutning synes at være tydelig af en Armeebefaling, som Kongen, grundet paa ovenanførte i Statsraadet den 3die August tagne Bestemmelse – endnu den 5te om Morgenen udstedte – og overleverede sin Generaladjutant Seyerstedt med Ordre at gjøre Brug deraf ved indtræffende Leilighed. Armeebefalingen lyder saaledes:

«I Tilfælde at Vi skulde falde i Fiendens Vold, eller træffes af en fiendtlig Kugle, da skal Generalmajor Seyerstedt som Kongens Generaladjutant føre Kommando over Armeen. Han har det Fortrin fremfor andre høie Kommanderende, at være norsk fød, og hvem der paa Grund af Ancienniteten ei vil staae under ham, maa heller udtræde af Tjenesten. Han tilligemed Statsraadet er underrettet om Vor sidste Villie og Ønske i saa Henseende.»ⁿ¹³⁶

[281] Saaledes var Kongens Bestemmelse om Formiddagen, og han satte sig virkeligen i Spidsen for Tropperne for at udføre den. Imidlertid kom senere ud paa Dagen Efterretning om Kragerøens og Frederikstads Indtagelse, hvilket synes at have bestemt Kongen til at forandre sin Beslutning om Angreb, eller i det mindste givet ham en ostensibel Grund til at holde sig til det Defensive. Om Eftermiddagen den samme Dag besaa Kongen Troppernes Stilling i deres Position ved Rakkestad, og yttrede derhos, at han ansaa Retraite nødvendig, fordi Fienden ved Frederikstads Kapitulation var kommen i Besiddelse af en af Glommens Overgange. Seyerstedt gjorde paa Stedet Forestilling derimod som den sletteste mulige Bevægelse. «Skal der ikke prøves Slag her, udbrød han, saa veed jeg ikke hvad herefter skal kunne udrettes.»ⁿ¹³⁷ Endelig bad Seyerstedt Kongen at lade Tropperne blive staaende indtil næste Morgen, deels i det Haab at bringe Kongen paa andre Tanker, deels i den Formodning, at Fienden vilde ved et Angreb nøde Armeen til at blive paa den østre Side af Glommen.ⁿ¹³⁸ Flere Officerer forenede sig med Seyerstedt i disse Forestillinger, og Tropperne vare saa godt stemte, at Ordren til Retraite endog skal have saaret og forbittret dem, og Bergenhuserne vare nærved at gjøre Opstand i den Anledning. Men Kongen forlangte, at hans Ordre skulde udføres, og den maatte adlydes. Iøvrigt [282] have

vi ovenfor seet, at Frederikstads Overgivelse ikke kunde være Kongen uventet, da han selv havde givet Kommandanten Ordre til at forlade denne Fæstning ved en Depesche, som var udfærdiget af Major Brock den 4de August i Hs. Majestæts eget Værelse, uden Tilkaldelse af nogen Officerer.

Denne Ubestemthed fra Christian Frederiks Side, denne Haardnakkenhed i, mod sine dygtigste Officerers Raad, at lade Tropperne trække sig tilbage og undvige Slag, lader sig kun forklare deraf, at Kongens ovenfor berørte Mistillid til et heldigt Udfald af Selvstændighedskampen i det Hele nu begyndte alvorligen at rodfæste sig hos ham, og af hans Ønske om med Ære at kunne trække sig tilbage: Men disse Qvaler, denne Strid mellem Pligtens, Ærens og Menneskelighedens Bud, paa den ene Side fremkaldte af Hensyn til den Eed, han havde svoret Norges Constitution, paa den anden Side af den Nødvendighed at bøie sig under en uundgaaelig Skjebne, meddeelte han ikke sin Omgivelse i Almindelighed, endskjønt han ikke kunde holde disse Følelser tilbage, naar han enten overraskedes af Begivenhedernes Gang, eller og aabnede sig for enkelte Fortrolige af sit Raad. Forøvrigt indsluttede han mestendeels disse kvalfulde Betragtninger hos sig selv, og deraf opstod en Ulighed i hans udvortes Forhold, som opvakte Forundring hos hans Omgivelse, og har kastet en Frygtagtighedsmaske over hans hele Væsen i de skjebnesvangre Juli- og Augustdage 1814. Naar gode Efterretninger – men ak! hvor sjeldne vare disse – indløb, deelte han Glæden derover med sin Omgivelse og stemtes derved til at tage kraftfulde Beslutninger, men strax efter indlod han sig stundom i hemmelige Underhandlinger med Fienden, og forberedte de Skridt til hans Thronfrasigelse, som nødvendigen maatte lemlæste alle heroiske Beslutninger. Det var desuden ^[283] betænkeligt at vove et Slag, om end den norske Konge havde kunnet stille den norske Armee samlet mod den svenske overlegne Krigsmagt, og dobbelt farligt i dette Øieblik under Adsplittelsen af Armeens forskjellige Detaschements. Garnisonen i Frederikstad havde strakt Gevær, og en Deel af dens Mandskab kunde i denne Krig ikke meer opstilles mod Fienden. En Afdeling af Hæren var opstillet ved Kongsvinger for at imødegaae Fiendens Planer der. Staffeldts og Hegermanns Divisioner vare betydeligen svækkede ved forskjellige Detascheringer. Stabels Skarer vare at betragte som et flyvende Korps, ideligen

engageret med en overlegen Fiende, der søgte at vinde Fod paa Glommens vestlige Bred. Stabels Skildring af sin Stilling ved Bjørnstad og Bodal den 6te August er skreven i en aabenbar mismodig Tone. Forfulgt af en overlegen Fiende, som var forsynet med alle Krigens ødelæggende Elementer, medens han selv havde Mangel paa de vigtigste, havde han den Dag lidt et betydeligt Tab, og ventede den næste samme Skjebne. Dertil kom oprørske Spor af de Soldaters Misnøie, som havde sit Hjem i de Distrikter, som vare Krigens Sæde. «Hjemme – yttrede de – bleve de ødelagte af Fienden, her sultede de, og kunde dog ei modstaae Overmagten.»ⁿ¹³⁹ Arenfeldt ængstedes af svenske Tropper, som trængte frem over Grændsen, og af den svenske Flaade, som gjorde sikke Skridt, uden at de Norske vovede nogen Modstand, langs Kysten for at understøtte Landarmeens Bevægelser. Han vaandede sig i sine Meldinger under dette dobbelte Tryk, og gav lidet Haab ^[284] om at slippe ud af den Kile, hvori han var indsluttet. Han behøvede Hjælp og kunde ikke give den. Endeligen manglede en Overgeneral, som kunde stilles mod den store Feltherre, der trængte ind over Landets Grændse, og allerede havde fast Fod i Landets Hjerte. Kongen selv syntes ikke at nære stor Tillid til sin Feltherrekonst,ⁿ¹⁴⁰ endskjønt de Mænd, som i længere Tid havde kjendt ham, og dagligen omgave hans Person, ikke fraregnede ham Kundskaber og Evner som Krigsmand, ligesom de Ordres, som udgik fra hans Kabinet, bære noksom Spor af hans militaire Virksomhed. Men han stod lige over for en af Europas største og meest erfarne Feltherrer. Til den Mand, som var meest skikket til at sættes i Spidsen for Armeen som Overgeneral, Staffeldt, havde Kongen, som ovenfor bemærket, ingen Tillid, endskjønt han uden Tvivl havde været den rette Mand. Ophøiet til en saadan Hæderspost vilde hans Æresfølelse, og hans Omsorg for at bevare de Laurbær, han i den forrige Krig havde sanket, skjærpet hans Iver, ligesom han havde arbeidet friere, naar et saa vidt Felt var bleven aabnet for hans Krigertalent. Men Christian Frederik vilde ikke nedlægge Kommandostaven, for, under de mørke Udsigter til et heldigt Udfald, at kunne ved passende Leilighed aabne Underhandlinger til Fred, og imidlertid afværge unyttig Blodspilde. De øvrige Korpschefer vare dygtige Divisionsgeneraler, men neppe skikkede til at anføre den samlede Hær. Selv Seyerstedt, som af Kongen dertil var udseet, om han selv havde forladt

Krigsskuepladsen, havde ingen Prøver givet paa sin Dygtighed ^[285] som Overgeneral, og efter nogle af de Officerers Dom, der kjendte ham, havde han Egenskaber, som dertil gjorde ham mindre skikket. Han var desuden sygelig, taalte ikke gjerne Modsigelser af Underordnede og manglede den fornødne Virksomhedsaand. ⁿ¹⁴¹

Ellevte Capitel

Kongens Befaling at forlade Glommens østre Bred, og trække Armeen over Grønne- og Onstad-Sunde til den vestre, maatte betragtes som et Vendepunkt i Forsvarskrigen, der henpegede til dens Ende, og neppe havde Kongen henlagt sit Hovedquarteer, førend der gaves ham Anledning til Underhandling gjennem Emissairer fra den svenske Overgeneral.

Den 7de August ankom Statsraad Tank – der kort før Fiendens Indbrud efter Ansøgning var traadt ud af Statsraadet og havde sat sig i Rolighed paa sit Landgods Rød – og Provst Hount med Forslag til Vaabenstilstand fra det svenske Hovedquarteer, ⁿ¹⁴² og Kongen besluttede i denne Anledning at ^[286] sammenkalde sit Statsraad. Om dette Møde indeholder Statsraadsprotokollen Følgende:

«Anno 1814 den 8de August var Statsraadet efter Hs. K. M.s allerhøieste Befaling paa Spydbergs Præstegaard, hvor da blev taget under Overveielse det af H. K. H. Kronprindsen af Sverige ved Hr. Statsraad Tank oversendte Udkast til de Vilkaar, hvorunder Foreningen imellem Norge og Sverige skulde kunne iværksættes, og da disse fandtes paa det nærmeste overensstemmende med de Vilkaar, som forhen have været antagne til Forelæggelse for et holdende Storting, saa kunde der forsaavidt nu intet Videre være derimod at erindre, end

at de jo kunne være at forelægge det sammenkaldende Storthing til Overlæg, Antagelse eller Forkastelse.

«Statsraadet maa her udtrykkelig bemærke, at det i Forveien allerunderdanigst havde bedet Hs. M. om, at Dhrr. Generalmajor Seyerstedt og Oberst, Kammerherre v. Hegermann maatte blive tilkaldte for at afgive deres bestemte Erklæring, om og hvorvidt det endnu var militairisk muligt, at Armeen kunde dække Christiania, uden at denne Hovedstad havde nogen videre Invasion at befrygte. Saavel Generalmajor Seyerstedt som Oberst Hegermann erklærede, at det kunde antages, at det ikke længere stod i Armeens Magt at forhindre, at jo Fienden inden en kort Tid kunde være i Christiania, da der imod hans Overmagt til Vands, forenet med en betydelig Landstyrke, ikke var noget at udrette, i Betragtning af det Terrain, han havde vundet, og med Hensyn til de militaire Maneuvres, hvormed hans Armeé avancerede, ligesom fordi den var saa overlegen, bestandig gik frem uden at kunne tvinges til Slag, da de norske Tropper vare udsatte for stedse at overfløies af den fiendtlige Magt. – Hs. K. M. befalede, at saavel Hr. Generalmajoren [287] som Hr. Obersten skulde indlevere denne deres Erklæring skriftlig, hvilket de og lovede strax allerunderdanigst at efterkomme. Hvad dernæst Armeens Providering angaaer, da erklærer jeg, Generallieutenant Haxthausen, at jeg maa aldeles henholde mig til de fra Tid til anden til Generalkommandoet indleverede Lister over de i Behold værende Levnetsmidler, som vise, at der kun er Proviant for Armeen indtil Midten af denne Maaned, foruden en Beholdning af henimod 4000 Tønder Korn, som findes paa Bragernæs, Land og flere Steder. Vel kunde der være Haab om en ikke ubetydelig Indhøstning, naar Saadant kan skee for fiendtlig Overlast, men aldrig vil den kunne være tilstrækkelig til Armeens fremdeles paatrængende Fornødenheder, og endnu mindre til at holde Hungersnøden ude i Riget. Der kan altsaa ikke bygges paa et varigt og heldigt Forsvar under saadanne Omstændigheder.

«Paa Grund af disse Oplysninger fordristede Statsraadet sig ikke til at fraraade Hs. K. M. den anbudne Vaabenstilstand, da Fæstningerne Frederikstad og Frederiksteen allerede ere, den første besat med svenske Tropper, og den anden, som nu efter de indløbne Beretninger bombarderedes, er fuldkommen

indsluttet, uden at kunne undsættes, saa at denne Vaabenstilstand, som nu bringes i Forslag, i Grunden ikke er andet efter de forandrede Omstændigheder, end hvad forhen har været tilbuden den svenske Regjering.

«Hs. M. gav sit kongelige Ord paa at anvende Alt for at erholde Blokaden ophævet, og at fri Tilførsel maa blive tilstaaet saavel til Lands som til Vands, samt tillige at udvirke saadanne Betingelser for det norske Folks fremtidige Rettigheder og Friheder, der i det mindste ere ligesaa fordeeltige som det fremlagte Udkast indeholder, og overalt at sikkre Nationen ^[288] en Vaabenstilstand, hvorunder dens Repræsentanter kunde sammenkaldes til et holdende Storthing, for der nærmere at bestemme Vilkaarene mellem begge Nationer, Norges Selvstændighed uforkrænket.

Christian Frederik.

Rosenkrantz. Sommerhjelm. Jonas Collett.

v. Holten.»

Foruden hvad der saaledes forhandlede i Statsraadet den 8de August, maa Kongen tillige have indhændiget Statsraad Tank to Privatskrivelser til Sveriges Kronprinds, ⁿ¹⁴³ som rimeligviis indeholdt den norske Konges Bestemmelse at nedlægge sin Kongeværdighed i Storthingets Hænder. Senere hen i Statsraadsprotokollen findes nemlig Kronprindsens Svar (uden Datum) saalydende:

«Monsieur mon Cousin! Je ne veux pas perdre un instant de Vous exprimer la satisfaction, que m'ont données les deux lettres de Votre Altesse Royale que Monsieur Tank m'a apportées, la resolution qu'elle a prise va lui acquérir des droits à l'intérêt general. Je renouvelle à Votre Altesse Royale les Assurances sollennelles de tout ce que le Roi veut faire, de tout ce que Sa Majesté fera pour la liberté, le bien-être, et le voeu du peuple, au bonheur duquel Vous ne Vous opposés plus. Fils adoptif de mon Roi, héritier de son trône, j'ai des devoirs à remplir envers ce Monarque et envers la Nation, qui m'a ^[289] adopté en même tems que lui. Votre Altesse Royale reconnaitra elle même que, malgré mon désir personel, je ne puis avoir d'entrevue avec elle avant qu'elle n'ait remis le pouvoir exécutif à la Nation Norvegienne; cette démarche faite par Votre

Altesse Royale c'est moi, qui souhaiterai vivement de la voir et de lui parler; je me rendrai de bien bon coeur ou Votre Altesse Royale le desirera, et je lui prouverai que les sentimens qu'elle m'inspire, depuis que j'ai recu ses deux lettres, sont ceux de L'affection d'un sincère et véritable ami.

Je suis de Votre Altesse Royale le très affectionné Cousin Charles Jean». [n144](#)

[290] Men under denne Tilnærmelse fortsattes Krigsoperationerne paa det alvorligste, hvorved den svenske Overgeneral rimeligviis havde til Hensigt at give sine Underhandlinger større Vægt. En stærk Arrieregarde var under Oberstlieutenant Stabel og Major Butenschøn bleven tilbage paa den østre Side af Glommen. Denne blev angreben med Overmagt og maatte vige tilbage over Glommen til Tveten, hvor Stabel satte sig fast og samlede en Magt af 3500 Mand, uden at han, efterat have pleiet Raad med sine Officerer, vovede at foretage noget offensivt mod en Fiende, hvis Krigsstyrke var hans mange Gange overlegen. [n145](#)

Ved Langenæs i Nærheden af Onstad-Sund var der bleven slaaet en Pontonbro over Glommen, der blev dækket af et vel anlagt Brohoved. Den 9de August angreb Fienden dette med stor Heftighed, og han blev slaaet tilbage med et betydeligt Antal af Døde og Saarede; men Kongens Rædsel for unyttig Blodspilde afbrød en Modstand, der fra Nordmændenes Side fordeelagtigen var begyndt under Oberst Hegermanns Kommando, som ved et Tilfælde var kommen i hans Hænder. Da nemlig hans egen Division var svækket [\[291\]](#) ved flere Detascheringer hist og her, udbad han sig Kommandoen ved Langenæs, hvor der var ingen høiere Officerer, og hvor der kunde ventes et Angreb. Kongen kom til just da Fienden var dreven tilbage, og Hegermann mødte ham med det glade Udraab: «Vi have seiret, Deres Majestæt», men fik til Svar: «Min Gud, Hegermann, vil De opoffre to Batailloner?» Da just i samme Øieblik den ved denne Affaire saarede Lieutenant Hauch med nogle saarede Soldater bares forbi Kongen, bevægedes Kongen ved dette Syn, [n146](#) og da der paa samme Tid hørtes en stærk Geværild, som en Følge af Fiendens Forfølgelse, yttrede han, at Fienden vist snart kom igjen, og gav Ordres til Pontonens Afbrydelse og Positionens Rømning. Denne Befaling, hvis Udførelse hindrede de Norske aldeles i at benytte de vundne Fordele, blev modtagen med megen Bekymring, og En af de høie Officerer, som var hos Prindsen, udbrød med Fortvivlelse: «det er forbi.» Det skønne Brohoved

blev nu forladt, de Kanoner, som ei kunde bortføres, nedsænkedes, og Pontonen overlodes til Floden. To Dage efter angreb Fienden Stabel, som stod ved Tveten med omtrent 4000 Mand, trykkede ham tilbage og nødte ham til at retirere over Fedtsund.

Vi have imidlertid ovenfor seet, at Kongen i Følge den i Statsraadet Dagen før dette Slag tagne Beslutning saavel som [292] sin Bestemmelse at overgive Kronen i Folkets Hænder, var beføiet til at forhindre den unyttige Blodsudgydelse, der var forbunden med Krigens Fortsættelse. En Indledning til Vaabenstilstand var alvorligen begyndt, og Kongen havde forpligtet sig til at tilveiebringe de hæderligste Betingelser. Uagtet hine foreløbige Underhandlinger mellem Christian Frederik og Carl Johan, vedblev dog Christian Frederik at træffe de fornødne Foranstaltninger deels til Armeens Proviantering, deels til at dække Hovedstaden mod fiendtligt Overfald. Den 10de og 11te August fremlagde Haxthausen fremdeles i Statsraadet et mere nøiagtigt Oversyn over Magasinbeholdningerne af alle Slags, og over hvad der fremdeles fornødigedes til at forsyne Armeen. I denne Anledning besluttedes, at en Deel af den Beholdning af Kornvarer, som fandtes i Magasinerne i Bergen, skulde transporteres sydefter, og en Opfordring skee til Nationen om et frivilligt S sammenskud af Levnetsmidler til Armeen, «da man havde det største Haab om at saadan Opfordring vilde have den gavnligste Virkning.» Samtidig dermed udstedte han under 11te August Ordres til de forskjellige Chefer, Arenfeldt, Hegermann og Staffeldt, at samle Tropperne ved Svindal, og forhindre at Fienden ikke afskar den norske Armee fra Christiania, ligesom han beordrede Stabel med sit flyvende Korps at forurolige Fienden i Ryg og Flanke, om han efter Overgangen over Glommen skulde rykke mod Christiania.

Tolvte Capitel

[293] Imidlertid fik Christian Frederik Anledning til nye Underhandlinger, da 2de Kommissairer fra den svenske Kronprinds indfandt sig i Hovedkvarteret paa Moss, som medbragte nye Forslag til Vaabenstilstand for at forberede Freden. Til den Ende sammenkaldtes Statsraadet den 13de August, og om dette Møde indeholder Statsraadets Protokol Følgende:

«Aar 1814 den 13de August var Statsraadet efter Hs. M.s allerhøieste Befaling forsamlet paa Moss Jernverk, hvor da tillige af Hs. M. vare tilkaldte Justitsraad Diriks, Sorenskriver Falsen og Professor Sverdrup, hvilken sidste endnu ikke var tilstede, da Samlingen begyndte.

«Hs. M. underrettede Statsraadet om, at der til hans Hovedkvarter var fra Hs. svenske Majestæt ankommen svensk General Bjørnstjernaⁿ¹⁴⁷ med Forslag til en Vaabenstilstand, hvilke i Udkast Hs. M. nu overleverede, bestaaende i Følgende:

No. 1. Opsatte Betingelser for Vaabenstilstanden, indeholdende 11 Poster.

[294] 2. Tvende saakaldte Separat-Artikler.

3. En Deklaration af 10de August sidstleden fra Sveriges Kronprinds til Norges Folk.

«Hs. M. befalede, at disse Papirer og Forslag skulde af Statsraadet og de tilkaldte Herrer tages under nøieste Overveielse, til derom afgivende Formening, som skulde forelægges Hs. M. Til den Ende overleverede Allerhøistsamme tillige en Dags Dato af Dhrr. Generalmajor Arenfeldt og Kammerherre Oberste Hegermann udfærdiget Deklaration angaaende Forfatningen og Stemningen ved deres Armeekorpser, hvorefter Allerhøistsamme tilkjendegav, at Armeen er i største Mangel paa Proviant, der er saa stor, at der ved Generalmajor Arenfeldts Brigade tildeels ikke haves Forraad for meer end 2 Dage, og at der ikke haves Udsigter til at kunne anskaffe samme. Oberstlieutenant Stabel, som var bleven tilbage paa den østlige Side af Glommen, var bleven trængt tilbage til Fedtsund, og blev dette forceret, saa vilde Armeen i sin nærværende Stilling være indsluttet, og ikke levnes anden Resource end at forlade Christianiafjorden og kaste sig over

paa Vestlandet. Fra Mossekanten kunde hvert Øieblik ventes et Angreb, som man mod den fjendtlige Overmagt ei kunde vente at afslaae, og som da vilde have den Følge, at Moss inden faa Timer kunde være besat af Fienden. Under disse Omstændigheder, og da et videre drevet Forsvar vilde paadrage Landet uberegnelige Ulykker, uden at lede til noget ønskeligt Resultat, saa maatte Hs. M. nu tilkjendegive sin bestemte Beslutning, at han, overveiende at hans redelige Bestræbelser fra nu af ikke mere vilde kunne gavne Nationen, men kun paadrage samme den Skjebne at blive behandlet som et erobret Folk, vilde nedlægge den ham overdragne Krone i Storthingets Hænder, som til den Ende snarest [295] mulig skulde blide sammenkaldt, og befalede Hs. M. Statsraaderne Collett og Aall, efterat de fremlagte Forslag paa det nøieste vare drøftede, og det samlede Statsraads og Tilforordnedes Mening var dem meddeelt til Efterretning, at træde i nærmere Underhandling med den sig her opholdende svenske General. [n148](#)

«Statsraadet foretog sig derefter at gennemgaae de samme overdragne Papirer i Forening med de Tilforordnede, og fandt da samme efter nøieste Overlæg at maatte gjøre følgende Bemærkninger. (Disse Bemærkninger findes nu i Protokollen; men ikke Artiklerne selv; dog sees det, at Statsraadet i Hovedsagen fandt disse Artikler antagelige, kun med nogen Forandring i Henseende til den af de Svenske foreslagne Demarkationslinie, og at Garnisonen i Frederiksteens Fæstning skulde rykke ud med fuld militair Honneur, og Folkene hjempermitteres. I Henseende til *les articles séparés* i Dokumentet No. 2 findes følgende Bemærkning):

«Ved 1ste Post: (der formodentligen indeholdt, at Kongen skulde nedlægge sin Myndighed og overgive den i Statsraadets Hænder) umulig at indgaae, da Statsraadet som ene Autoritet uden Kongen ikke vover at paatage sig at holde indvortes Orden og Rolighed vedlige til Storthingets Holdelse.

«Ved 2den Post: (der bestemte Statsraadets Virksomhed, saalænge *interregnum* varede). Statsraadet kan i ingen Deel fungere uden i Overeensstemmelse med Constitutionen, saalænge denne er i Kraft. Man kunde ikke tilraade, at Hs. [296] M. bortfjærkede sig fra Regjeringens Sæde, i det mindste ikke forinden han havde nedlagt Regjeringen i Nationens Hænder, om hans

Beslutning i saa Henseende er fast og uforanderlig.ⁿ¹⁴⁹

«Endelig formeente Statsraadet og Tilforordnede, at naar Statsraaderne Collett og Aall, overensstemmende med Ovenstaaende, kunde bringe Vaabenstilstanden tilveie, burde af dem tillige paastaaes, at Kongen af Sverige skulde forbinde sig til at anvende al sin Indflydelse hos Kongen af Danmark, for at formaae ham til at tilbagekalde de Anordninger og ophæve de Foranstaltninger, som han siden 14de Januar d. A. maatte have gjort eller truffet, enten mod Hs. M. Kongen, mod Norge i det Hele eller herværende Embedsmænd i Norge. – Da dette Tillæg blev Hs. M. forelagt, saa erklærede Allerhøistsamme bestemt, at denne sidste Underhandlingspost aldeles ikke maatte berøre hans personlige Interesse, da denne skulde være udenfor al Negotiation.

«Iøvrigt bifaldt Kongen Statsraadets og Tilforordnedes yttrede Formening, der blev Allerhøistsamme forelæst som Basis ^[297] for de Underhandlinger, som Statsraaderne Collett og Aall nu havde at indlede.

«Medens disse Statsraader vare fraværende for at underhandle med General Bjørnstjerna, indfandt Professor Sverdrup sig, der blev underrettet om det Passerede, hvorved han efter Omstændighederne Intet fandt at erindre, og især troede han, at Mangelen paa Proviant maatte afgjøre Spørgsmaalet.

«Da saavidt var passeret, blev Sessionen for denne Sinde hævet, efterat det endnu en Gangⁿ¹⁵⁰ paa det kraftigste blev indstillet til Hs. M., om Armeen ikke kunde gaae offensiv tilværks.»

Statsraaderne Collett og Aall skrede saaledes ufortøvet til at udføre Kongens Befaling, at underhandle med den svenske Kommissair. Underhandlingerne fandt Sted i et privat Huus i Moss, hvor General Bjørnstjerna var indkvarteret. De sammentraadte Underhandlere bleve snart enige om Hovedpunkterne i Vaabenstilstanden: Krigens Ophør, Sammenkaldelse af et overordentligt Storthing, og Kongen af Sveriges Erkjendelse af den Eidsvoldske Constitution, hvori der ei skulde foreslaaes andre Modifikationer end dem, Foreningen med Sverige gjorde fornødne, og ved nærmere Overenskomst med Storthinget fandtes antagelige.ⁿ¹⁵¹ Større Vanskeligheder opvakte Bjørnstjernas ^[298] Forlangende, at Fæstningen Frederiksteen skulde overgives, at Bergen skulde

modtage en svensk Garnison af 5000 Mand, og at den svenske Armees Demarkationslinie skulde udstrækkes til paa denne Side Moss. Frederiksteens Fæstning forsvarede sig kjækt mod det svenske Beleiringskorps, og Kommandanten Generalmajor Ohme, og Vicekommandanten, Oberst Pettersen, havde besluttet ikke at overgive Fæstingen førend i yderste Nød. Da imidlertid denne Fæstnings Fald under Krigens Fortsættelse var let at forudsee, fordi den var asskaaren fra al Undsætning fra Hovedarmeen, og fra al Tilførsel af Provision og Ammunition, troede de norske Kommissairer at maatte give efter i dette Punkt. Derimod bestemte de sig paa eget Ansvar til at modsætte sig Bergens Besætning af svenske Tropper, der rimeligviis vilde fremlede Scener, som vilde tilintetgjøre Underhandlingens Øiemed, og omsider gav Bjørnstjerna, der viiste en øiensynlig Tilbøielighed til en fredelig Afgjørelse, efter i denne Henseende. Den fra svensk Side forlangte Udstrækning af Demarkationslinien paa hiin Side Moss, og langt nærmere Hovedstaden end det Punkt, paa hvilket den svenske Armee nu befandt sig, kunde de norske Kommissairer ikke tilstaae, da den Rolighed og Frihed, hvormed Storthingsforhandlingerne skulde pleies, let kunde forstyrres, naar den svenske Armee plantede sine Faner saagodt som ved Hovedstadens Porte. Da Underhandlerne ikke kunde blive enige om dette Punkt, forenedes de om at underskrive betingelsesviis med Hensyn dertil, idet enhver Part forbeholdt sig sin Paastand, og Bjørnstjerna lovede at anvende al sin Indflydelse paa Sveriges Kronprinds, for at formaae ham til at vedtage den i den af de norske Kommissairer foreslagne Form – hvilket og senere skede. Derhos erklærede Bjørnstjerna ved Forhandlingens Slutning, at han, da ^[299] han havde overskridt sin Fuldmagt ved at indgaae disse Vilkaar, ikke kunde borge for en ubetinget Antagelse deraf; men lovede redeligen at arbeide derpaa. Under disse Forhandlinger var den største Deel af Dagen forløben.ⁿ¹⁵² Da Kommissairerne havde gjort Kongen Rede for Udfaldet af deres Ærende, yttrede han sig dermed særdeles vel tilfreds, og erklærede, at han ikke havde ventet saa megen Eftergivenhed fra svensk Side. Umiddelbart derefter sammenkaldte han sit Statsraad, hvormed Protokollen indeholder Følgende:

«Samme Dags Eftermiddag (den 13de August) blev Statsraad atter holdt, og leverede da Statsraaderne Collett og Aall tvende Udkast, hvoraf det ene angik de

militaire Betingelser for Vaabenstilstanden under Titel: «*convention d'armistice*», og det andet under Titel: «*Traité*», de Vilkaar, hvorunder Storthinget skal sammenkaldes og Kongen nedlægge sin Myndighed i dettes Hænder. Disse Dokumenter vare efter foregaaende Negociation og Underhandling med den svenske General Bjørnstjerna af denne egenhændigen nedskrevne med den Erklæring, at skjønt han for sin Person antog at Propositionerne kunde være antagelige, dristede han sig dog ikke til at underskrive dem, endog paa forventende Ratifikation, men var besluttet, saafremt hans Adjutant, som han ventede endnu i Aften, [300] ikke bragte ham Fuldmagt i saa Henseende, at reise direkte til den svenske Kronprinds for at faae hans Ultimatum.

«Deklarationen fra den svenske Kronprinds havde Komparenterne formaaet General Bjørnstjerna, efter Conference med Originalen, som han anviist, at verificere.

«Statsraadet forelagde derefter Hs. M. Resultatet af disse Underhandlinger, hvormed Allerhøistsamme erklærede sig tilfreds.

«Disse her benævnte Dokumenter bleve derefter in duplo reenskrevne, og samme Aften tilstillede den svenske General Bjørnstjerna med Betydning, at man derefter forventede den hastigste mulige Afgjørelse.

Rosenkrantz. Sommerhjelm. Jonas Collett. Aall.

v. Holten.»ⁿ¹⁵³

[301] For saa hastig muligt at bevirke disse Betingelsers Sanktion af Sveriges Kronprinds sendte Kongen sin meest betroede Adjutant, Major Brock, samme Aften til Frederikstad, hvor Carl Johan opholdt sig. Kronprindsen modtog Brock i *grande costume*, omgiven af 2 Officerer af sin Stab, og af sin Søn Arveprindsen med dennes Hovmester; men da han gjenkjendte Brock fra Flensburg og Danmark, og vidste, at han kunde underholde sig med ham paa Fransk, lod han de Tilstedeværende udtræde og underholdt sig med Brock alene. I Begyndelsen gjorde Kronprindsen nogle Vanskeligheder ved at ratificere Vaabenstilstanden, idet han gjorde opmærksom paa de store Fordele, den svenske Armee allerede havde vundet, og henpegede i den Anledning paa et Kort, der laa opslaaet paa

hans Bord, og var fuldt af de sædvanlige Antydningpunkter af mærkelige Steder. Prindsen førte Samtalen med den Varme, der var ham egen, naar Gjenstande omhandlede, der interesserede ham; men han formildedes strax ved Brocks beskedne Bemærkninger, med Hensyn til det usikre Ufald af et Slag, som endnu ei var prøvet, og Vanskeligheden af en Krig mellem Bjerge og Snævninger, og raabte ud i Forgemakket «*du papier &c.*» Da han havde faaet dette, skrev han Konceptet til Bekræftelsen af Konventionen paa Moss, gav dette Papiir ud, fik det reenskrevet tilbage, og forsynede det med sin Underskrift. Medens han udførte dette, spurgte han Brock, om han ikke havde endnu et Brev til ham. Brock svarede, at han havde et til Kongen af Sverige, som han fremtog, men bemærkede, at han havde Ordre til først at aflevere det, naar Konventionen var ratificeret. Kronprindsen tog ham Brevet af Haanden med den Erklæring, at han havde sin Faders Fuldmagt til enhver Afgjørelse, og efterat have læst Brevet yttrede han stor Tilfredshed dermed, [302] og Ratifikationen gik rask fra Haanden.ⁿ¹⁵⁴ Ved Afskeden tilbød Kronprindsen Brock en fordeelagtig Ansættelse i den norske Armee, som dog Brock, der havde bestemt sig til at følge Christian Frederik til Danmark, afslog. Derefter havde Brock det sørgelige Ærende at bringe Kommandanten paa Frederiksteen, Generalmajor Ohme, Ordre til Overgivelse af Fæstningen til de Svenske; men han fandt Fæstningens Tilstand saaledes, at Ohme ikke syntes utilfreds med at see denne Ende paa Sagen. Ved Tilbagekomsten til Moss fandt han Christian Frederik i en høist nedtrykt Sindsstemning.

Der var Militaire i høiere og lavere Stilling, som beklagede sig over, at ikke militaire Personer vare tilkaldte ved disse Forhandlinger imellem Kongen, hans Statsraad og de svenske Kommissairer, og som paastode, at store Feil af den Aarsag havde indsneget sig i Konventionen. Især er dette skeet af Generalmajor Seyerstedt i hans Tilsvar paa den Overkommissions Spørgsmaal, som var nedsat for at undersøge de militaire Forhold i denne Krig. I sit Svar paa det 11te Spørgsmaal, som i den Anledning blev ham forelagt, yttre han:ⁿ¹⁵⁵ «Hs. Majestæt har i denne Henseende ikke værdiget at høre min Mening derover, hvilket jeg dog formedelst min Stilling kunde have formodet; men jeg erfarede ikke denne Afslutning førend Hr. Major v. Brock afreiste til det svenske

Hovedquarteer for at faae den ratificeret, og dens Indhold ikke førend ^[303] efter Majorens Tilbagckomst med Ratifikationen, hvorefter jeg blev befalet at udfærdige de fornødne Ordres til Troppernes Tilbagemarsch. Hvorfor hverken jeg eller nogen militair Person blev brugt ved dette Anliggende, er mig aldeles ubekjendt, og jeg formoder at det høie Statsraad vil derom kunne give den bedste Oplysning, da dette afsluttede Vaabenstilstanden.» Men om end Seyerstedt, hvilket ikke ubetinget kan tilstaaes, havde Ret med Hensyn til Grunden til hans og andre Militaires Udelukkelse fra denne Raadspleie, kunde dette skee uden at derved kastes mindste Skygge over Christian Frederiks Omhu for Landets Ære, eller over hans Klogskab under Underhandlingerne. Efter de Begreber, som Kongen havde dannet sig om Tingenes nærværende Stilling, det Oversyn han havde over Begivenhedernes Gang i det Hele, hans fuldkomne Bekjendtskab med de Allieredes urokkelige Bestemmelse, og hans Overbeviisning om at den svenske Armees seierrige Skridt ikke mere vare at standse, maatte han betragte en Vaabenstilstand som absolut nødvendig for at tilveiebringe et heldigt Udfald af Krigen. Han havde gjort sig fortrolig med den Tanke, at Norges Forening med Sverige ikke mere var at forhindre, og det stod kun tilbage at søge denne bevirket paa en Maade, som beredte Norge Held i Fremtiden. Derhos havde han faaet aabenbare Beviser i Hænde paa, at hans personlige umiddelbare Deeltagelse i Rigets Bestyrelse betragtedes som en uovervindelig Hindring for enhver fredelig Tilnærmelse, og han havde ædelmodigen bestuttet at bringe dette Offer af sin personlige Interesse, for at befordre et lykkeligt Udfald af den begyndte Modstand. Det maatte saaledes ansees naturligt, at Christian Frederik i denne sidste Regjeringsakt ikke søgte Raad hos de Mænd, hos hvilke han kunde vente en bestemt Opposition mod ^[304] en Plan, til hvis Udførelse han af indvortes og udvortes Grunde havde bestemt sig, og hvis militaire Beskaffenhed maatte ansees underordnet høiere Formaal. Men denne Seyerstedts Bebreidelse er desuden ikke paa sit rette Sted, uden at vi ved denne Paastand ville kaste en Skygge over en dygtig og retskaffen Officeers hæderlige Eftermæle. Vi have ovenfor seet, at Seyerstedt tilligemed flere Divisionschefer i det Statsraad, som afholdtes den 8de August, havde skildret Armeens Stilling som høist betænkelig, og ikke istand til at hindre Fiendens Fremtrængen til Landets Hovedstad. I militair Henseende var altsaa Udfaldet klart for Enhver, og det kom nu an paa at

underhandle om de bedste Betingelser for en mindelig Overeenskomst. Til denne Underhandling valgte han tvende af sine Statsraader, som stedse havde viist sig som de ivrigste Modstandere af Foreningen med Sverige, som vare ham personlige hengivne, og som formedelst deres Stilling i Staten og Forhold til Kongen maatte have det reneste Oversyn over Underhandlingens Gjenstand. Han maatte i Sandhed ansee Norges Tarv og sit eget vel forvaret i saadanne Hænder, og Udfaldet retfærdiggjorde hans Tillid.

Mindre betydende ere vistnok de Indvendinger, som ere gjorte mod de Bestemmelser i Konventionen, der angaae Demarkationslinien.ⁿ¹⁵⁶ I denne Henseende vare Kommissairernes Hænder bundne. Vaabenstilstandens Afslutning under hvilkesomhelst Betingelser, der kunde opnaaes, var det første og ufravigelige Punkt i deres Instrux, og vi have ovenfor seet, hvor nær de norske Kommissairer gik den Grændse, som de Svenske omsider beqvemmede sig til at tilstaae. Demarkationsliniens Indskrænkning ^[305] til Norges Fordeel var et øienblikligt Gode, hvis Følger tabte sig i den strax paafølgende Fred. De øvrige ved Konventionen for Norge betingede Fordele sloge deres Rod i den fjærneste Fremtid og sikkede Norge en politisk lykkelig Stilling, som det under disse Omstændigheder neppe havde kunnet vente.

Strax efter Vaabenstilstandens Afslutning skulde Fæstningen Frederiksteen overgives. Denne Fæstning havde under den kjække Ohmes Kommandantskab forsvaret sig med Held, og hverken Trudsler eller Løfter kunde bevæge ham til at overgive sig. De Beleirendes Tab af Døde og Saarede var større end de Beleiredes, endskjønt Fæstningens Huse og Bygninger havde lidt betydelig af Fiendens Kugler. Endskjønt Kommandanten selv forudsaa Fæstningens Fald under en fortsat Beleiring og fremdeles Udeblivelse af al Undsætning, brændte Besætningen, i det Øieblik da Ordre kom til at overgive Fæstningen, af Lyst til at fortsætte Forsvaret.ⁿ¹⁵⁷ Efter Overeenskomst med Christian Frederiks Adjutanter aabnedes Fæstningen om Natten, og de svenske Tropper marscherede ind, uden at Besætningen ^[306] var bekjendt med Overgivelsen. Deraf opstod Klammeri og endog Nævekamp imellem de svenske Soldater og de ubevæbnede Norske, som stilledes deals ved de norske Officerers Mellemskomst, der vare

bekjendte med Tingenes Stilling, deels ved de svenske Troppers Disciplin og Eftergivenhed. De Svenske viiste tilbørlig Agtelse mod den lille Krigerskare, der saa kjækt havde forsvaret sig; de Norske græmmede sig over at maatte forlade en Fæstning, som de endnu havde Midler til at forsvare.ⁿ¹⁵⁸ Dagen efter Overgivelsen tog Sveriges Kronprinds med sin talrige Suite Fæstningen i Øiesyn. Intet undgik hans Opmærksomhed, og han roste Garnisonens og dens Kommandants kjække Forhold under Beleiringen. Da Kronprindsen kom til det Sted, 150 Skridt fra Glacien, hvor Carl den 12te blev skudt, blottede han med Bevægelse sit Hoved, hvilket Exempel hans hele Omgivelse fulgte, og Kronprindsen taledede ved denne Leilighed om den tappre Krieger, hvis Minde Stedet tilbagekaldte.ⁿ¹⁵⁹ – Da Garnisonen efter Udmarschen passerede forbi den svenske Linie, modtog den Salut. Kronprindsen tilbød de norske Officerer deres tilbagestaaende Gage i svenske Penge, og Nogle blandt dem endog Forfremmelse; [307] men de afslog begge Dele formedelst Uvished om, hvad Beslutning Storthinget vilde tage med Hensyn til Fædrelandets Fremtid. – Ohmes og den Frederikshaldske Garnisons Priis lød paa den Tid i Alles Munde over det ganske Norge.

Trettende Capitel

Vaabenstilstanden var nu afsluttet, og Udsigt til Fred var aabnet. Det stod nu tilbage at gjøre Nationen bekjendt med denne vigtige Begivenhed, og at træffe de fornødne Foranstaltninger til at efterkomme Konventionens Bestemmelse, og fornemmeligen til at sammenkalde et Storthing, der skulde tage Beslutning om Krig og Fred. I denne Henseende var Statsraadet herefter mestendeels overladt til sig selv, da Kongen ved en hemmelig Artikel havde forpligtet sig til at træde tilside og ingen umiddelbar Deel videre tage i Regjeringen. Efter den 14de August

mødte saaledes Kongen ikke mere i Statsraadet. Under 17de August modtoges i det samlede Statsraad Major Brocks Skrivelse, hvori han efter Hs. Majestets Ordre underrettede Statsraadet om, at Kronprindsen havde ratificeret Vaabenstilstanden tilligemed den gjorte Reservation angaaende Demarkationslinien. I den Anledning blev det vedtaget «allerunderdanigst at forestille Hs. M. Nødvendigheden af at Foranstaltninger træffes til Stortingets Sammenkaldelse den 7de October, som den seneste Dag sammes første Seance efter Konventionen kan bestemmes til, saa og at det norske Folk hastigst muligt bliver underrettet om, at Vaabenstilstanden er bevirket og Vilkaarene for samme.» Den 20de August blev i Statsraadet forelagt «Hs M.s Reskript af Gaars Dato, hvori ^[308] Statsraadet under Allershøistsammes Sygdom tillægges Befaling at antage sig og besørge alle Regjeringsanliggender, samt at afgive alle Ordres og Resolutioner med Underskrift 'efter allerhøieste Befaling', og uden Segl.» Til samme Tid fremlagdes Kongens Kundgjørelse til det norske Folk af 16de August, samt Gjenpart af Expeditionerne til Biskopperne og de civile Øvrighedspersoner om Stortingets Sammenkaldelse til 7de Octbr. d. A., og Oversættelse af Konventionen og Vaabenstilstanden af 14de d. M.

Kundgjørelsen til det norske Folk lød saaledes:

«Nordmænd!

«Da Vi efter Opløsningen af Eders Forbindelse med Danmark overtog Styrelsen af Norges Anliggender, var det for at hindre at ikkc Borgerkrig og Partiaand skulde sønderslide Eders elskte Fædreland.

«Eders Ønske kaldte Os til Norges Throne; Vi fulgte Eders Kald; Eders Tillid og gode Sag fordrede Vor Deeltagelse. Vi bestuttede at underkaste Os enhver Opoffrelse for at føre Eder hine Goder imøde.

«Vel øinede Vi Farer, som i en ulige Kamp truede at tilintetgjøre Eders og Vort Haab; men Vi kunde umuligen fatte, at Europas mægtigste Stater vilde forene sig for at undertrykke et ædelt og uskyldigt Folk, hvis billige Ønsker var Frihed, og hvis eneste Attraa var Uafhængighed.

«Imidlertid lode Sveriges mægtige Bundsforvante Os ved deres Sendebud erklære, at Norges Forening med Sverige var uigenkaldeligen besluttet. Det er

Eder bekjendt, at Vi vare villige til at opoffre en personligen lykkelig Stilling, naar et sammenkaldt Storthing fandt, at det kunde berede Folkets Held; men det er Eder ogsaa bekjendt, at de Vilkaar, som [309] da bleve tilbudne for en Vaabenstilstand, vare af det Slags, at Vi ikke kunde antage dem, førend Krigslykken blev prøvet, idet de vare stridende mod Grundloven.

«Vi maatte saaledes beklage, at Vore redelige Bestræbelser for at undgaae Krigen i Norden bleve frugtesløse.

«Norges udstrakte Grændser og Søkyster have gjort det nødvendigt at fordele Tropperne. Sverige rustede sig med Anstrengelse paa flere Steder, og, uvisse om paa hvilken Deel af Riget dets Angreb kunde ventes, maatte Vi vælge en Stilling, hvorfra Vi baade kunde dække Rigets indre Provindser, og tillige ile de angrebne eller truede Punkter til Hjælp. Glommen synes i denne Henseende at tilbyde de fleste Fordele.

«Ved Efterretning om Fiendens Indbrud over Idesletten og Svinesund ilede Vi at samle et Armeekorps ved Rakkestad, for ved et Angreb fra denne Side at standse Fienden fra at gjøre videre Fremgang, men Frederikstads uventede Overgivelse nødte os til at søge Glommen, thi Fienden havde derved vundet en sikker Overgang, og Veien til Christiania kunde forceres.

«Overlegen til Søes kunde Fienden ved idelige Landgange tournere vor Flanke. En langvarig Blokade af engelsk og svensk Sømagt havde hindret Magasinernes tilstrækkelige Forsyning; de vare næsten udtømte, og Mangel paa de fleste Fornødenheder truede at knække det Mod, som Fiendens Overmagt ei kunde bøie. Rigsforsamlingens Afsendteⁿ¹⁶⁰ bleve ei modtagne [310] af det engelske Ministerium, og kom saaledes tilbage uden Haab om Hjælp eller Formildelse af dette Riges fiendtlige Forholdsregler.

«Under disse Omstændigheder foreslog Sverige Vaabenstilstand. Af de to Fæstninger, hvis Besættelse af svenske Tropper i de afbrudte Underhandlinger var omtvistet, var den ene allerede i deres Magt, og den anden afskaaret al Undsætning og bombarderet. Krigslykken havde erklæret sig mod os, og Kampen i nærværende Stilling maatte blive Fædrelandets Ødelæggelse.

«For at afværge dette, og at give Folket Leilighed til at skjønne Rigets Tilstand

ved at beramme et Storthing, gjentog Vi Vort Tilbud beredvilligen at træde tilbage fra den lykkelige Stilling, hvortil Eders Tillid kaldte Os.

«Vaabenstilstanden og Konventionen af 14de dennes bleve undertegnede, og som en Følge deraf have Vi ved Reskript af D. D. til samtlige Overøvrigheder ladet sammenkalde et overordentligt Storthing, at aabnes i Christiania den 7de Octbr. dette Aar.

«Elskede norske Folk! Kun den bydende Nødvendighed – det ville I ikke omtvivle – kunde bevæge Os til et Skridt, som Eders Hengivenhed gjorde Os dobbelt sørgeligt. Vor Attraa var at fortjene Eders Kjærlighed, Vor Trøst er Overbeviisning om Eders Sindelag, og den Bevidsthed, at Eders Vel var Maalet for alle Vore Handlinger.

«Givet paa Moss, den 16de August 1814.

Christian Frederik.»

[311] Konventionen lød saaledes:

«Konvention sluttet mellem Hans Kongelige Høihed Kronprindsen af Sverige i Hans svenske Majestæts Navn paa den ene Side, og den norske Regjering paa den anden Side, sluttet under Betingelse af Stadfæstelse ved Undertegnede paa Moss den 14de August 1814.

«Art. 1. Hs. Kongelige Høihed Prinds Christian skal efter den i Constitutionen foreskrevne Maade strax sammenkalde Kongeriget Norges Storthing, som skal aabnes den sidste Dag i September, eller, om dette ikke er muligt, i de første Dage af October.

«Art. 2. Hs. M. K. af Sverige skal staae i umiddelbar Underhandling med Storthinget ved en eller flere Kommissairer, som han udnævner.

«Art. 3. Hs. M. K. af Sverige lover at antage den ved de Deputerede i Rigsforsamlingen paa Eidsvold udarbejdede Constitution. Hs. M. vil ikke foreslaae andre Forandringer end de, der ere nødvendige for begge Rigers Forening, og forbinder sig til ikke at gjøre dette uden i Aftale med Storthinget.

«Art. 4. De Løfter, som ere givne det norske Folk, saavel af Hs. M. Kongen af

Sverige som Hs. K. H. Kronprindsen i Kongens Navn, skal samvittighedsfuldt blive opfyldt og stadfæstet af Hs. M. for det næste Storthing.

«Art. 5. Storthinget skal sammenkaldes i Christiania.

«Art. 6. Hs. M. Kongen af Sverige erklærer, at Ingen skal blive forfulgt enten middelbart eller umiddelbart for Meninger stridende mod begge Rigers Forening, som han til dette Øieblik har yttret. De civile og militaire norske Embedsmænd, eller Udlændinger i Landet, skulle blive behandlede med ^[312] den Agtelse og Velvillie, som den høieste Myndighed skylder dem. Ingen af dem skal kunne drages til Ansvar for sine Meninger. De, som ikke vedblive i deres Tjeneste, skulle nyde Pension efter Landets Love.

«Art. 7. Hs. M. Kongen af Sverige vil anvende al sin Indflydelse paa Hs. M. K. af Danmark for at faae tilbagekaldt de Forordninger og Edikter, der ere udgivne efter 14de Jaunar 1814, saavel mod de offentlige Embedsmænd, som mod Norge i Almindelighed.

Hovedkvarteret Moss, den 14de August 1814.

Skølgebrand, Generallieutenant.

M. Bjørnstjerna, Generalmajor.

Jonas Collett. Aall. Statsraader.

Ratificeret af Hs. M. Kongen og Hs. K. H. Kronprindsen af Sverige.»

Additional-Artikel.

1.

«Hs. K. H. Prinds Christian erklærer og forpligter sig høitideligt til at overgive den ham overdragne exekutive Magt i Nationens Hænder uden noget Forbehold; og at det er til Opfyldelse af denne Formalitet han sammenkalder Rigets Stænder.

«Fra det øieblik de ere forsamlede skal han fornye denne Erklæring og lade den bekendtgjøre i hele Riget, og derefter skal han forlade Norge, om endog Stænderne skulle ville formaae ham til at forlænge sit Ophold i dette Rige. Til Bekræftelse heraf skal Hs. K. H. Prinds Christian overgive dette Løfte skriftligen i tilbørlig Form, forsynet med hans Underskrift og ^[313] Signet, til Hs. M. Kongen af Sverige, saa hurtig det lader sig gjøre. Denne Artikel skal ei publiceres før 8 Dage efter Rigsdagens Begyndelse.

«Denne additionelle Artikel skal have samme Kraft og Virkning, som om den ordlydende var indtagen i Konventionen af 14de August 1814.

Jonas Collett. Aall. Statsraader.

A. F. Skøldebrand, Generallieutenant.

M. Bjørnstjerna, Generalmajor.

Ratificeret

Christian Frederik.»

2.

Separat og hemmelig Artikel.

«1) Hs. K. H. Prinds Christian skal siden under et eller andet Paaskud overdrage den exekutive Magt til Statsraadet, som skal beholde den til Rigsdagens Slutning, eller indtil Stænderne have bestemt erklæret sig angaaende Regjeringsmaaden.

«2) Statsraadet skal udøve sin Funktion overensstemmende med Constitutionen.

«3) Indtil Stænderne ere blevne forsamlede skal Statsraadet undertegne Forvaltningens Akter (løbende Affairer) «paa høi Befaling» – Givet i Moss.

Christian Frederik.

(L. S.)»

3.

«Jeg erklærer og forbinder mig høitideligen til at overgive den exekutive Magt, som er mig overdragen, i Nationens Hænder uden noget Forbehold. Jeg fornyer denne Erklæring og skal lade den bekjendtgjøre i hele Kongeriget, saasnart Stænderne ere ^[314] forsamlede, hvorefter jeg skal forlade Norge, om end Stænderne skulle ville formaae mig til at forlænge mit Ophold i dette Land. Til Bekræftelse heraf undertegner jeg dette og sætter derunder mit Signet.

Christian Frederik.

(L. S.)[n161](#)

Til Hs. M. K. af Sverige.»

Den afsluttede Vaabenstilstand var af følgende Indhold:

«Vaabenstilstand

mellem de svenske Tropper paa den ene og de norske Tropper paa den anden Side, sluttet under Betingelse af Stadfæstelse ved Undertegnede paa Moss den 14de August 1814.

«Art. 1. Fiendtlighederne skulle ophøre baade til Lands og Vands imellem de svenske Tropper og Flaader paa den ene og de norske Tropper og Flaader paa den anden Side, at regne fra den Dag denne Vaabenstilstand undertegnes indtil

14 Dage efter Rigsdagens Aabning, og med 8 Dages Opsigelse efter den bestemte Tid.

«Art. 2. Blokaden af de norske Havne skal ophæves fra den Dag denne Forening er undertegnet. Al Indførsel og Udførsel skal være fri, dog de norske Toldintrader uforkrænkede.

«Art. 3. Dersom Frederiksteens Fæstning ikke har kapituleret, skal den strax overleveres med samtlige dertil hørende ^[315] Værker til Hs. svenske Majestæts Tropper. Garnisonen skal gaae ud af Fæstningen med Vaaben og Bagage og alle militaire Honneurs. Det skal være Officererne tilladt at gaae hvorhen de ville. Soldaterne vende tilbage til deres Hjem; saavel de Første som de Sidste skulle love ikke at ville tjene mod Hs. svenske Majestæts Tropper.

«Art. 4. Der skal trækkes en Demarkationslinie mellem de tvende respektive Armeer. Den svenske Linie skal hælde sig til Soner, gaae over Hovi, Onstad Sund hen til Øjern-Sø, og følge Glommen lige til Kragerud. De svenske Tropper i Wermeland maae ikke gaae forbi Acklanger. Den norske Linie skal hælde sig til Drøbak, gaae forbi Korsegaarden og Krogstad til Øjern-Sø, og siden følge den høire Bred af Glommenlige til Kongsvinger.

«Art. 5. De norske Tropper skal strax gives Orlov at gaae tilbage til deres respektive Hjemsteder. Der skal kun være under Vaaben de gevorbnne Tropper, nemlig:

- a) Det søndenfjeldske Regiment.
- b) Det nordenfjeldske Regiment.
- c) Det oplandske Regiment.
- d) Agershusiske Skarpskytter.
- e) Artilleribrigaden.

Disse Korps maa aldeles ikke gaae over den i den 4de Artikel bestemte Demarkationslinie saaledes, at Landstrækningerne fra Drøbak, Korsegaarden og Krogstad til Soner, Hovi og Onstad Sund skal være aldeles frie for Tropper.

«Art. 6. Der skal kun blive tilbage i Norge tvende svenske Divisioner med forholdsmæssigt Artilleri og Kavalleri. Resten af den svenske Armeer skal gaae

tilbage til Sverige.

[316] «Art. 7. Den Deel af den norske Armee, som bliver under Vaaben, skal gaae ind i Demarkationslinien i bestemte Dagmarscher, og bryde op to Dage efter denne Vaabenstilstands Undertegnelse. Den Deel af den svenske Armee, som gaaer tilbage til Sverige, skal bryde op saasart skee kan.

«Art. 8. Naar Fiendtlighederne have ophørt, skal svenske og norske Generaler gjensidigen gives Ordres sigtende til at god Forstaaelse kan herske imellem de tvende Armeer, og Krigens Byrder og Spor kan forsvinde. Ingen Kontributioner og Requisitioner af hvilket som helst Slags skal hæves i Landet. Alt, hvad Indbyggerne maatte levere, skal betales med rede Penge. De svenske Generaler skal nøiagtigen lade iagttage de Befalinger, som ere givne med Hensyn til denne Gjenstand.

«Art. 9. Krigsfanger skal sættes i Frihed paa begge Sider saa hastig det lader sig gjøre.

«Art. 10. For at give Nationens Repræsentanter, sammenkaldte i Christiania, fuldkommen Frihed i deres Forhandling, skal det ikke tillades hverken svenske eller norske Tropper at nærme sig bemeldte Storthing paa en Afstand af 3 Mile, saalænge Storthinget holdes. Borgerne i Christiania skal besætte Vagterne i Byen og paa Agershuus Fæstning, saalænge Storthinget varer.

«Art. 11. For at spare Blodsudgydelse skal der være en Vaabenhvile, regnet fra dette Dokuments Undertegnelse, med 12 Timers Opsigelse.

«Art. 12. Det norske Flag skal respekteres medens Vaabenhvilen varer.

Hovedkvarteret Moss den 14de August 1814.

Skølgebrand. Collett. Bjørnstjerna. Aall.

[317] «Med den Reservation, at Demarkationslinien af de respektive Armeer skal være status quo for den svenske Armee, og for den norske Armee en Linie, som gaaer igjennem Soner, Spydeberg og Hovi til Glommen.

Samme Underskrifter.

«Ratificeret af Hs. M. Kongen og derefter af Kronprindsen med følgende Paategning: Jeg ratificerer ovenstaaende Konvention med Reservationen, og jeg

griber med Fornøielse denne første Anledning til at give Beviis paa mine Følelser for Nationen og den norske Armee.

I mit Hovedquarteer Frederikstad den 18de August 1814.

Carl Johan.»

Under 16de August udstedte Christian Frederik til Biskopperne og Overøvrighederne Bekjendtgjørelser, hvori de underrettedes om Rigets Stilling og Vaabenstilstanden, med Befaling at kundgjøre samme for Folket, og at træffe grundlovmæssige Foranstaltninger til Valget af de Repræsentanter, som den 7de October skulde sammenkaldes til et overordentligt Storting i Christiania. Denne Bekjendtgjørelse var den sidste Regjeringshandling, som udgik umiddelbar fra Christian Frederik. Alle følgende Bekjendtgjørelser skede, som ovenfor meldt, i Følge den hemmelige Artikel i Konventionen, af Statsraadet gjennem Statssekretariatet: «paa allerhøieste Befaling» og paa Statsraadets An- og Tilsvar. Fra den 16de August kunde Christian Frederik ikke længere betragtes som Norges Konge. For at give denne Fratrædelse et antageligt Paaskud, hedte det, at Kongen var sygelig – og hvo kunde undre sig over, at dette efter saa mange Sjælens Rystelser virkelig var saaledes? – og kunde ikke deeltage i Forretningerne. Som Følge Heraf ^[318] udgik under 23de August følgende Bekjendtgjørelse fra Statsraadet til samtlige geistlige og verdslige Overøvrigheder:

«Da Statsraadet den 14de dennes har modtaget Hs. Majestæts allernaadigste Reskript saalydende:

«I Dag Morges ere Vi ankomne her til Ladegaardsøen, men i en saa sygelig Tilstand, at Vi for Tiden ei kunne befatte Os med Statsstyrelsen. Idet Vi underrette Vort Statsraad herom, befale Vi tillige herved, at Samme fra nu af har at antage sig og besørge alle Regjeringens Anliggender, samt at afgive alle derved fornødne Ordres og Resolutioner med Underskrift: «Efter allerhøieste Befaling» uden at vedhæfte nogetsomhelst Segl.

Herved skeer Vor Villie.»

og det tillige af Lægernes Indberetning er bragt i sørgeligst Erfaring, at Hs. Majestæts Sundhedsforfatning endnu er den samme, saa haver Statsraadet i allerunderdanigst Følge af denne tilkjendegivne allernaadigste Villie, og i Overeensstemmelse med Grundlovens 42 og 43de Paragrapher, indtil Videre overtaget den udøvende Magt, hvilket tjener til Efterretning og fornøden Bekjendtgjørelse for de dem underordnede Embedsmænd, og ville saaledes samtlige Breve, der forhen adresseredes til Hs. Majestæt, være at fremsende til Norges Riges Statsraad.

Statsraadet i Christiania den 23de August 1814.

Rosenkrantz. Sommerhjelm. Jonas Collett.»

Henviisningen til de ovennævnte Paragrapher i Grundloven tilkjendegiver tydeligen nok den sande Mening af ovenanførte Christian Frederiks sidste kongelige Reskript. Deri foreskrives nemlig, hvad der skal foranstaltes, naar Riget befinder sig i saadan ^[319] Tilstand, at det kan ansees for at være uden kongeligt Overhoved, der selv umiddelbart kan sætte sig i Spidsen for Regjeringen, og kan ei fortolkes om saadanne midlertidige Foranstaltninger, som gjøres i Anledning af Kongens forbigaaende Sygelighedstilstand.

Det var naturligt, at den norske Konge under disse raskt paa hverandre fulgte Begivenheder, Tilintetgjørelsen af sit stolte Haab om at bevare sin kongelige Stilling og Norges Selvstændighed, maatte føle sig nedtrykt og bekymret, og saaledes beskrives hans Sindsstemning ogsaa af dem, som i den Tid nærmest omgave ham. De fandt ham mestendeels mismodig, indsluttet i sig selv, og ligegyldig for den Omhu for sin udvortes Person, som han i bedre Dage aldrig pleiede at forsømme. Denne mørke Sindsstemning laa ogsaa udtrykt i de private Meddelelser om Tingenes Stilling, som han gjorde de kommanderende Officerer. Saaledes skriver han under 16de August til Generallieutenant Staffeldt:

«Hr. Gen. Lieutn. Staffeldt! Den Mangel paa Fornødenheder, som Armeen lider, og som man ei formaaer at afhjælpe, har nødt mig til at indgaae Vaabenstilstand med de Svenske. Disse overskride ikke Glommen. Det vil være fornødent, at Tropperne paa det nøieste underrettes om Nødvendigheden af en

slig Foranstaltning. Jeg er syg af Bekymring.»

I Følge Christian Frederiks Forpligtelse at afholde sig fra en effektiv Indblanding i de offentlige Regjeringsforanstaltninger, og under alle Omstændigheder nedlægge den norske Krone, forføiede han sig til sin Sommer-Residents udenfor Christiania, Ladegaardsøen. Der holdt han sig indtil sin Afreise fra Norge indsluttet i sine indre Gemakker og i sit Sovekabinet. Med [320] Kongen fulgte Major Brock, Capitaine i Søetaten Holsteen og daværende Lektor, nu Konferentsraad, Adler, som dengang arbeidede i Kongens private Sekretariat. Han modtog under dette sit Ophold der ikke gjerne Besøg fra Christiania, og kun Enkelte, som han hædrede med sin særdeles Gunst, havde Adgang til ham. Han spiiste sædvanligen alene paa sit Værelse eller med Major Brock, og da denne mod Slutningen af August gjorde en kort Reise til Kjøbenhavn, maatte Generalchirurg Thulstrup dagligen kjøre ud til Ladegaardsøen for at spise med ham. Han forlod kun sin Residents for at gjøre korte Spadseer-Ridt i den temmelig vidtløftige Have, som omgiver Ladegaardsøen, og indskrænkede sig da til at ride op og ned i Gangene med sin Adjutant i en skjødesløs Paaklædning. Sin Dag tilbragte han sædvanligen med Læsning i sit Kabinet, og modtog derhos Besøg af hine 3 Mænd, der opholdt sig hos ham paa Ladegaardsøen, og i deres Selskab tilbragte han sædvanligen nogle Aftentimer, indtil han i god Betids gik til Hvile. De sidste Afskedsscener med hans Statsraad, og Frasigelsesakten, der foregik mellem ham og Stortingets Afsendinger, hvilken vi senere have at beskrive, vare meget angribende, og han maatte visseligen under vemodige og blandede Følelser forlade et Land, hvor han havde modtaget saa mange Beviser paa oprigtig og tro Hengivenhed og Tillid, og hvis sande Gavn han med et redeligt Sind havde søgt at befordre.

Fjortende Capitel

[321] Efterat denne Vaabenstilstand var afsluttet, og Christian Frederik, ved aldeles at træde tilside og frasige sig al umiddelbar Deeltagelse i Regjeringen, havde ryddet den vigtigste Hindring afveien for den skandinaviske Halvøes Forening, gjorde den svenske Regjering Alt, hvad der stod i dens Magt for at overbevise den norske Nation om sin Hensigt, at bringe Rolighed, Virksomhed og en fredelig Tilstand tilbage i Landet, og i politisk Henseende berede Norge en lykkelig Fremtid. Til den Ende blev under 2den Septbr. af General Bjørnstjerna, som Hs. svenske Majestæts Kommissair i Norge, afgivet en Note, der beroligede Statsraadet med Hensyn til Blokadens Ophævelse. Han forsikkrede deri, at de fornødne Meddelelser vare gjorte Sveriges Allierede, og at der efter hans Overbeviisning ingen Fare var for de norske Handlende ved igjen at begynde et fredeligt Samqvem med England og Danmark. Da imidlertid det danske Hof, sin Forpligtelse tro, endnu ikke havde tilladt fri Udførsel af Korn til Norge, indleverede den svenske Minister i Kjøbenhavn en Note til Grev Schimmelmänn, hvori han yttrede Kongen af Sveriges Ønske, at Handelsforbindelsen imellem Danmark og Norge igjen maatte vorde oprettet. Schimmelmänn ilede paa Dronningen af Danmarks Vegne, der bestyrede Rigets Anliggender under den danske Konges Fraværelse i Wien, i sit Svar at forsikke, at Intet var meer overeensstemmende med Hds. Majestæts Ønske, end at see Handelsforbindelsen med Norge, som kun efter Sveriges Anmodning var afbrudt, igjen fornyet, og at de fornødne Foranstaltninger i den Henseende vare truffne. «Den danske Regjering glæder sig – saaledes ender Schimmelmänn sin Note – ved at være [322] sat istand til i saadan Henseende at handle i Overeensstemmelse med den svenske Regjering, og at kunne lade de danske og svenske Stater nyde gjensidige Fordele.»

Tillige var den svenske Regjering betænkt paa, under Vaabenstilstanden at afhjælpe den midlertidige Trang til Korn ved Indsendelse og Uddeling af flere Partier Kornvarer. I den Anledning blev den 23de August fremlagt i Statsraadet en Skrivelse fra den svenske Generalmajor Bjørnstjerna, dateret Moss den 22de s. M., hvori denne tilkjendegav «den svenske Kronprindses Ønske om at see

Norge forsynet med Korn, og at der til den Ende maatte afsendes tvende eller flere norske Medborgere, for der med de Mænd, som af ham udnævnes, at overlægge de tjenligste Midler til Iværksættelsen af denne vigtige Sag.» Statsraadet besluttede at svare Generalmajoren: «at det paaskjønnede den svenske Kronprindses Opmærksomhed for det norske Folks Tarv, at det ligeledes ansaa Provianteringen som en hellig Gjenstand for Statsraadets Bestræbelser, og at samme, idet det nærede det Haab, at de alt længe etablerede Provideringskommissioner og især de Handlendes Anstrengelser vilde tilvejebringe det fornødne Korn, tillige øinede det virksomste Middel til Opfyldelsen af det tilsigtede Øiemed i det Vilkaar af Vaabenstilstanden, hvori Prindsen lover at afvende de fiendtlige Messures mod Norges Handel. Imidlertid vilde Statsraadet gribe det Tilbud, som Prindsen har gjort, forsaavidt det uden Henstand og under nærværende Konjunkturer er muligt, og paa Grund deraf søge at formaae tvende Handelskyndige at møde paa Moss, for i Forening med Oberste Hegermann at afhandle denne Gjenstand.»

Derimod troede Statsraadet sig ikke beføiet til at lade uddele et Parti af omtrent 2000 Tønder Kornvarer, som Kronprindsen ^[323] havde indsendt som en Gave til de meest trængende Norges Indbyggere. I sit Svar til Bjørnstjerna yttrede det: «at det ingenlunde miskjendte Kronprindsens ædle Hensigt med denne Gave, men at det holdt sig overbeviist om, at Uddelingen deraf under nærværende Omstændigheder ikke alene vilde vække den slumrende Partiaand, og sætte Folkets Tillid til Statsraadet i Fare, men og give den Nationaluvillie, som Tidens Begivenheder havde fremvirket, ny Næring.» Det indstilledes saaledes at udsætte denne Uddeling indtil Storthinget var bleven samlet, hvorimod det tilbød sig at modtage og paa de offentlige Magasiner bevare dette Korn til nærmere Raadighed derover. Bjørnstjerna anmodede derefter Statsraadet om at berettige Fattigvæsenets Bestyrelse, eller andre vedkommende Autoriteter til at gjøre de fornødne Foranstaltninger i den Henseende, enten efter egen Skjønsmhed eller efter Aftale med ham. I sit Svar undslog Statsraadet sig fremdeles fra al Deeltagelse i Uddelingen af dette Korn, og haabede i Kronprindsens milde Bedømmelse at finde Undskyldning for denne sin Beslutning. Bjørnstjerna henvendte sig tilsidst til Stiftsdirektionen, men med samme Resultat. Den

understøttede sin Vægning med Statsraadets Forhold i denne Henseende. ⁿ¹⁶²

Ved samme Leilighed gjorde Kronprindsen opmærksom paa Hensigtsmæssigheden af at regulere Forholdet mellem Værdien af norske og svenske Penge, da de sidste under den svenske Armees Ophold i Landet saa meget udbredte sig, og han foreslog derfor, at der til at aftale Midlerne til at afhjælpe Norges Korntrang maatte udvælges Mænd, som ogsaa vare bekjendte med Norges Finantsforfatning, paa det der med dem kunde ^[324]provisorisk afhandles om Forholdet af disse Pengeværdier, og begge Folk skee Billighed og Ret. I denne Anledning bemærkede Statsraadet i sin Svarskrivelse, «at Alt, hvad der vedkommer Statens Finantser, kun ved Storthinget kan afgjøres, og at der ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold er foreskrevet denne Green af Statsbestyrelsen visse Normer, som ikke kunne fraviges uden at Statsraadet paadrager sig Ansvar for Nationens Repræsentanter. Skulde derimod Meningen af denne Overenskomst være at enes om et Kursforhold imellem svenske og norske Repræsentativer i Anledning af Leverancer til de paa norsk Grund forblivende svenske Tropper, da vilde Statsraadet tillige meddele ovennævnte Kommissairer fornøden Instruxion.»

Gemytterne vare imidlertid ikke aldeles beroligede, men der viiste sig endnu et Efterspil af de urolige Bevægelser, som havde fundet Sted ved Underhandlingerne om Norges Forening. Der vare Rygter udbredte om Lunkenhed og Skjødesløshed, som skulde være viist af høie Embedsmænd og militaire Chefer i Udførelsen af deres Embedspligter, ja endog om Forræderier, som skulde være begangne under den sidste Krig, og om en forrædersk Brevvexling, som skulde være bleven ført mellem enkelte norske Mænd i ophøiet Stilling og svenske Autoriteter. Ikke alene krævede den offentlige Stemme, at en Undersøgelse i denne Anledning maatte blive anstillet, men Statsraad Sommerhjelm foreslog i et Statsraadsmøde af 20de August, at en Undersøgelseskommission desangaaende maatte vorde nedsat. I Christiania vare disse Anklager især stiledede mod Statsraad Haxthausen, som ved Forsømmelse i Kommissariatets Anliggender ansaaes for at have foranlediget Armeens slette Forsyning og Krigens derpaa fulgte uheldige Udfald. I det sidste maatte dog Haxthausen ansees uskyldig formedelst Statens svage Kraft til ^[325]at give ham de

fornødne Midler i Hænde, ligesom visseligen ingen upartisk Mand anklagede ham for at have gjort sig skyldig i forræderske Planer eller et underfundigt Samqvem med Fienden. Om han ikke altid rygtede Provideringens Sag med tilbørlig Aarvaagenhed, maatte dette tilskrives de mange tildeels heterogene Embedsforretninger, der vare læssede paa hans Skuldre. – Kort efter Vaabenstilstanden stimlede saaledes en talrig Pøbelhob udenfor hans Huus paa en Dag, da han havde en Vennesamling paa sit Landsæde udenfor Byen, og truede at mishandle ham.ⁿ¹⁶³ Haxthausen blev nødt til at forstikke sig, men Generalauditeur Bergh, som var en af hans Gjæster og havde Folkets Tillid, fremtraadte paa Husets Altan og beroligede den forsamlede Hob, hvoriblandt nogle velklædte Personer, med den Forsikkring, at Statsraad Haxthausen Dagen efter frivilligen vilde nedlægge sit Embede, hvorefter hans Forhold lovligen kunde blive undersøgt. Derefter adspredte Folkehoben sig. Den følgende Dag tilmeldte Haxthausen Statsraadet, «at han efter det stedfundne Opløb i Christiania og den ham under dette viiste Opførsel har fundet det rigtigst at forlade Byen,ⁿ¹⁶⁴ samt at den constituerede Amtmand over Agershuus Amt, Kammerraad Holst, havde erklæret sig villig til at tiltræde første Departement som Committeret.» Denne Constitution blev derefter gennem Statssekretariatet udfærdiget, og kort efter renoncerede Haxthausen paa sin Gage som Statsraad.

[326] En anden Pøbelskare, i hvis Spidse fandtes Enkelte, der visseligen ei kunde finde sig tjent med denne Klassifikation, stimlede sammen udenfor den svenske Kommissair, General Bjørnstjernas Logis hos Trakteur Carstens, og slog endog Vinduer ind i det Værelse til Gaden, hvor han boede, men ogsaa denne Folkehob adspredtes uden at videre Voldsomhed udøvedes. Det norske Folk er lidet tilbøielig til at belægge sine Trudsler og høie Talemaader med blodige Handlinger, og der gives i den sidste Krigshistorie intet Exempel paa at noget Individ personligen er bleven mishandlet, hvor megen Anledning der endog under enkelte tumultuariske Scener synes at have været til at befrygte saadant.ⁿ¹⁶⁵ Da imidlertid General Bjørnstjerna i Anledning af denne ham tilføiede Ulempe var afreist, afsendtes Cederstrøm paa et Krigsskib til Christiania, for at undersøge Forholdene.ⁿ¹⁶⁶ Ved Cederstrøms Landstigning fandt vel en urolig Gjæring Sted i den forsamlede Folkehob; men det lykkedes

ham dog uden videre Ulempe at frembringe sit Ærende for Statsraadet, som i den Anledning var forsamlet den 24de August i Kongens Palais. I Statsraadet overrakte Cederstrøm en Skrivelse, hvori han anmeldte at være sendt fra H. K. H. Kronprindsen af Sverige i Anledning af det Opløb, som forleden Nat havde fundet Sted i Christiania, og at det var ham paalagt at gjøre Forespørgsel «om Statsraadet ved egne Midler troer sig stærk nok til at tilveiebringe og vedligeholde Rolighed ^[327] i Staden og paa Landet, da Prindsen i modsat Tilfælde skyndsomst vilde træffe de Foranstaltninger, som Regjeringens Sikkerhed og indgangne Forpligtelsers Hellighed fordrede.» – Herpaa besluttede Statsraadet at svare: «at Samme anseer sig fuldkommen istand til at overholde den indvortes Rolighed, at de urolige Optrin undersøges af vedkommende Autoritet, at en Kommission vil blive nedsat, naar de præliminaire Forhør indløbe, for at paasee Urostifterne tiltalte og straffede, og at der, saavidt Statsraadet bekjendt, Intet er forefaldet, som har havt nogen personlig Fornærmelse mod Generalmajor Bjørnstjerna eller medhavende Officeer til Følge, da der uopholdelig blev førget for disses Sikkerhed.» – Cederstrøm ledsagedes tilbage under Misnøiens Udbrud af den sammenstimlede Folkehob. [n167](#)

Men det var ikke alene i Hovedstaden, at disse Uroligheder fandt Sted; de viiste sig med større Virkning udenfor samme. General Staffeldt, der af Aarsager, som mere havde sin Grund i et uheldigt Sammenstød af Omstændigheder, og i Mistillid til hans politiske Tænkemaade, som udgik fra høiere Steder, end i nogen virkelig Brøde fra hans Side, maatte ogsaa bære sin Deel af Folkets Misgunst. Efterat Vaabenstilstanden var sluttet, viiste sig allerede i Armeen selv Spor af denne Misnøie, og det forsikkres af Øienvidner, at Staffeldt kun ved Forklædning undgik de forbittrede Soldaters Mishandling. Med denne truedes han ogsaa efterat han var ^[328] kommen hjem til sin Bopæl ved Laurvigen. Ikke alene bleve Plakater, affattede i de meest ærerørige Udtryk, opslagne paa hans Venners Huusdøre, men en Hob, bevæbnet med alskens Vaaben, marscherede ud fra Frederiksværn for at angribe ham paa hans Gaard Roligheden, hvilket dog ved formaaende og moderat tænkende Mænds Mellekomst blev forhindret. [n168](#) Staffeldt maatte af Frygt for Gjentagelse af slige Scener tage sin Tilflugt til en gammel Ven, som havde været Auditeur ved Jægerkorpset, Kancelliraad

Brunnech i Skien, der modtog ham i sit Huus uden at ændse den Fare, for hvilken han derved udsatte sig. Foreløbigen undslap saaledes Staffeldt denne Forfølgelse; men større Lidelser forestode snart denne Olding.

Disse urolige Scener og et almindeligt Nationalønske, som gjenlød i alle offentlige Tidender, forenet med en Opfordring af Enkelte af Statsraadets Medlemmer selv, foranledigede Statsraadet, i hvis Hænder nu Regjeringen var, til at udnævne en Overkrigskommission, bestaaende af Generalmajor Meyer, Generalauditeur Bergh og Oberst Ramm, «der skulde sammentræde for at undersøge de mulige Uordener og hemmelige Feil, hvorover, den almindelige Stemme saa høiligen beklagede sig, og som under forskjellige Kommandeurers Anførsel skulde være begaaede i dette Felttog. Gjenstanden for deres Undersøgelse skulde fornemmeligen og allerførst blive Kragerøens Forsvar, og saavidt muligt Frederikstads Kapitulation, samt overhovedet alle de Tilfælde, som under Fiendtlighedernes Gang maatte være indløbne. Resultatet af denne Kommissions Undersøgelse, og den videre Sagsforfølgelse mod de Anklagede, tilhører et følgende Tidsrums Historie; men især blev det ulykkeligt for ^[329] den gamle Staffeldt, der formedelst samme omsider lagdes i Graven.ⁿ¹⁶⁹

Alle disse urolige Bevægelser og tumultuariske Optrin, som viiste sig blandt den mindre tænkende, mindre oplyste og mindre dannede, eller dog mindre fordomsfrie Deel af Nationen, denne strenge Fremgangsmaade fra deres Side, som stode ^[330] paa Selskabets høiere Trin og styrede dets Anliggender, vare tildeels et Foster af den Græmmelse, som et skuffet Haab maatte opvække hos Selvstændighedens Forsvarere, og af den Overbeviisning, at denne Kamp under en tro Opfyldelse af alle Vedkommendes Pligter vilde have faaet et heldigere Udfald; men den Befaling, som gik ud fra Statsraadet om en streng Undersøgelse af enkelte Krigeres Forhold, maa ansees som en hæderlig Omsorg for at redde Nationalæren, og et klogt Hensyn til en fast almindelig Fordring af Folkestemmen. I Hovedsagen var visseligen Nationalæren ikke krænket i den sidste Krig, men over enkelte Krigsbegivenheder hvilede beskjæmmende Rygter, og Straf maatte gaae over dem, som havde foranlediget det mindre hæderlige Udfald.

Den svenske Regjering forholdt sig mestendeels rolig og neutral under denne indvortes Gjæring i Norge, og viiste et Maadehold, som endog kunde synes at styrke disse Bevægelsers uforstyrrede Fremgang, men havde sin Grund i Europas forandrede politiske Forhold. Sveriges Kronprinds, hvis vise og heldige Politik under denne sidste europæiske Krig vi have haft Leilighed til at fremhæve, indsaa dette, og valgte derefter Forholdsregler, som iøvrigt saa meget stemmede overeens med hans liberale og ædle Sind. Overalt viiste han sig ved sin Indtrædelse i Norge mere som Ven end som Fiende. Gjorde endog de Banstraaler, som han havde udslynget mod Norges valgte Konge og Selvstændighedens Tilhængere, ikke sin Virkning, og opirrede endog tildeels folkets Gemytter, saa havde de Skridt, som han umiddelbart foretog sig ved at betræde norsk Grund, en mildere og klogere Retning. Han forløvede alle Fanger, som han havde gjort i Frederikstad og paa Valpladsen, under den venligste Behandling, og forlangte kun, at ^[331] de ikke skulde bære Vaaben mod ham. Han behandlede de Egne, som berørtes af hans Krigerskarer, med den største Skaansomhed, og lod dem det mindste muligt føle Krigens Byrder. Han paalagde ingen Krigsstyr, men betalte med rede Penge, hvad der af Landets Indbyggere leveredes hans Armeer. Ved sit venlige Væsen, sin humane og fordringsfrie Modtagelse tiltrak han sig alle dem, som nærmede sig ham. Aldrig har nogen Fyrste havt det meer i sin Magt at forjage al Frygt og Tvang hos dem, som havde Noget at foredrage for ham i hans Kabinet. Det var ikke Fyrsten men Privatmanden, der underholdt sig med sine Lige uden Spor af nogen besværlig Etikette, og Enhver, som forlod ham, troede at have opnaaet hvad han ønskede. Saaledes vare deres Følelser, der under Vaabenstilstanden og efter Kongevalget i Stortinget indlodes i hans Audience-Gemak, og denne venlige Tone er aldrig veget derfra under hans hyppige Ophold i Norge. ⁿ¹⁷⁰

^[332] Dette Maadehold i den svenske Regjerings Fremgangsmaade, understøttet af Kronprindsens personlige Humanitet, formedelst hvilken han skyede Alt, hvad der kunde være Nationen ubehageligt, og beflittede sig paa hvad der kunde tækkes den, forbundet med en fuldkommen Forglemmelse af alle forbigangne Udbrud af Had mod Forbindelsen med Sverige, styrkede deres Mod, der nu stode sørgende ved den absolute Selvstændigheds ^[333] Grav, og satte dem

istand til, ligesom i et Efterspil at fortsætte deres Bestræbelser for at hævde Fædrelandets Ære, og give det sin tilbørlige Vægt og uafhængige Stilling i det nye Forbund. Længe efterat dette var indgaaet, var hiint Selvstændighedsparti endnu høittalende, og dets vigtigste Medlemmer stode opreiste mod sine Modstandere, uagtet Ideernes Seier egentligen var paa disses Side. Enkelte af det saakaldte svenske Parties Tilhængere opløftede vel sin Stemme strax efter Foreningen, og fremhævede i forskellige Brochurer deels de Ulykker, som den forrige Forening skulde have bragt over Norge, deels Fordelen af den ny, hvilken de betragtede som Historiens Villie, og som grundet paa begge Landes naturlige Forhold og politiske Stilling. Men ingen af Delene fandt Gjenklang hos den større Deel af deres Landsmænd. Kjærligheden til den gamle Statsforbindelse var ikke udryddet af alle Hjerter – den fæstede endnu dybe Rødder i Landets Indre – og til den nye var Tilliden endnu ikke befæstet. Hine Forsøg bleve modtagne med fast almindeligt Mishag, og gjendrevne med Alvor. Dette Forhold forandredes ikke da den nye Statsorganisation fandt Sted. Den svenske Regjering sammensatte sit norske Raad mestendeels af Mænd, som havde været Foreningens ivrigste Modstandere. Grev Wedel var den eneste af det saakaldte svenske Parti, som optoges i det norske Statsraad. De Fleste af dette Parties Tilhængere trak sig efter Foreningen stiltiende tilbage i sin forrige Stilling. Vi ere langt fra – og derpaa er ofte henpeget – at antage denne Tingenes Stilling skadelig for Fædrelandet. Formedelst denne kunde hine Mænd Skridt for Skridt iagttage Nationens Tarv med Hensyn til Foreningens Betingelser, og ligesom aftvinge de svenske Underhandlere ^[334] en Eftergivenhed, der meer syntes at passe sig paa den Overvundne, end paa Seierherren.

Femtende Capitel

Da Vaabenstilstanden var sluttet, begyndte Næringsvirksomheden sin afbrudte Gang, men den kunde ikke igjen bringes i sin forrige fordeelagtige Stilling. Et heelt Aars Uvirksomhed havde lammet Kraften til at gjøre store Handelsforetagender, og Omstændighederne havde uheldigen forandret sig. Neppe vil man kunne erindre et saa næringsløst Tidsrum i vor Handelshistorie, som det, der ligger indenfor Selvstændighedsperiodens Grændser. Kun Aaret 1808 kan maaskee dermed sammenlignes. Engelske og svenske Orlogsmænd blokerede Norges Kyster og hindrede Tilførsel af Korn, og der kunde ingen Udslibning af Landets Produkter finde Sted. Da denne nu igjen efter Vaabenstilstandens Afslutning begyndte, fandt de afskibede Produkter ikke saa villig Afsætning som tilforn. England havde lagt alvorlig Haand paa de Foranstaltninger, der besværede Indførselen af østersøisk og nordisk Trælast, og lettede den for de engelsk-amerikanske Besiddelser. De norske Huse havde saaledes den største Vanskelighed ved at reise de Penge, som behøvedes for at dække Kjøbet af de til Vinterens Behov fornødne Fødemidler, og Pengevæsenets Afsondring i begge Riger, idet de begge paa forskjellige Veie søgte at bringe Orden i dets Forvirring, lagde store Hindringer iveien for Handelssamqvemmet imellem dem. Den store Mangel, som herskede i Landet saavel paa Fødemidler som paa Penge, og de under Handelsstandsningen opdyngede Varebeholdninger gjorde ogsaa, at der strax ved ^[335]Fartens fornyede Aabning skede store Udslibninger til alle Kanter, hvorved de udenlandske Markeder overlæssedes, de udslibede Varers Priser faldt, og der var mindre Forslag i de gjorte Remisser. Denne Nød forøgedes ved idelige Manebreve fra Nordmændenes Kommissionairer og Kreditorer i Danmark. Diskontoen i Kjøbenhavn steeg i dette Aar til en betydelig Høide, og det var ikke sjældent, at Nordmændenes Kommissionairer beregnede sig under Navn af Diskonto 24 pCt. Rente af forskudte Kapitaler. Norges Gjæld til Danmark tiltog under disse Omstændigheder i en frygtelig Grad. Formedelst den standsede Handelsvirksomhed under Krigen havde faa Handelshuse det i sin Magt at dække ved tilbørlige Remisser Beløbet af det Korn, som de i Vaarens og Sommerens Løb behøvede for at standse Mangelen i deres respektive Kredse, eller at gjøre Afdrag paa gammel Gjæld. Der var i Danmark en almindelig, af Interesse for Sagen selv

oprunden, Attraa efter at understøtte Norges Bestræbelser for at forsvare sin Selvstændighed, og da Handelen i Danmark ogsaa mestendeels standsede under den sidste politiske Katastrophe, saa var Kornets Afgang derhen de danske Kornhandlere høist velkommen. I denne Sommer fordybede Norges Handlende sig saaledes i en Gjæld til danske Kommissionairer og Kornsælgere, som siden i Tidens Løb blev høist trykkende, da Forholdene mellem Kreditor og Debitor under Pengeværdiernes Fluktuationer fik en Retning, som var modsat den, der under Krigen havde fundet Sted. Formedelst Danmarks vaklende politiske Forhold og Krigens Byrder steg Varernes nominelle Priis under Selvstændighedsperioden til en Høide, som den endog under den værste Periode af Krigen med England ikke havde naaet. Vedvarende slette Handelskonjunkturer for Norge i de første Aar efter Skilsmissen forbedrede [336] ikke Norges Stilling, medens Pengevæsenet i Danmark strax efter Krigen undergik en mærkelig Forbedring, deels formedelst en fordeelagtig Afgang af dets vigtigste Afskibningsprodukt, Korn,¹¹⁷¹ deels formedelst de konstige Midler, hvorved Koursen gaves en tvungen Retning til *al pari*. Den Gjæld, som saaledes Nordmændene fordybede sig i til Danmark under Sommeren 1814, blev en svær Post at afdrage, da de danske Penge i Tidens Løb toge en fremskyndet Flugt mod *al pari*, og flere Huse bukkede under for denne Byrde. – Disse trykkende Handelsomstændigheder kastede en mørk Skygge over Norges politiske Stilling i de første Aar efter Skilsmissen fra Danmark; thi Stats- og Handelsforhold sammenblandes ofte, og Regjeringerne prises eller dadles for sine Foranstaltninger efter den bedre eller slettere Tilstand, hvori Næringsdriften befinder sig – men det vilde være paa det urette Sted her dybere at trænge ind i denne Materie.

Efterat Vaabenstilstanden var afsluttet, blev et overordentligt Storting sammenkaldt, som skulde aabnes den 7de Octbr. Vi have ovenfor seet, at Grundlovens Bestemmelser hindrede en tidligere Sammenkaldelse, hvormeget end denne paadreves af den svenske Regjering, da den nye Forsamling maatte vælges paa en anden Maade end den Eidsvoldske var bleven valgt. Ved dette Valg viiste det sig, at Selvstændighedsideen endnu [337] var den herskende i Landet, da mestendeels de Mænd udkaaredes, som havde været dens ivrigste Forsvarere. [n172](#) Da det Rygte var udbredt, at nogle Fuldmagter skulde indeholde en bestemt Instrux til de udkaarede Repræsentanter, at rette disses Stemmegivning i Anledning af Sveriges og Norges Forening efter den vælgende Kommunes Forskrift, var der i Bladet «Tiden» indført et Raisonnement om det Upassende i et saadant Forhold, idet den valgte Repræsentant efter Sagens Natur, og i Medhold af Grundlovens Udtryk, kun havde at følge sin Overbeviisning og votere derefter. Ikke destomindre fandt dette Sted ved en enkelt Fuldmagt, idet Vælgernes næsten eenstemmige Villie lød mod en Forening med Sverige. Men denne Protest havde ingen Indflydelse paa Stortingets Beslutning, og blev, da denne blev tagen, given saa, at Repræsentanternes sande Mening noksom lagdes for Dagen. [n173](#)

Christian Frederik opholdt sig under Vaabenstilstanden, som ovenfor bemærket, udenfor Christiania paa Ladegaardsøen, [338] og afholdt sig fra al Deeltagelse i Regjeringen. Imidlertid nærredes endnu i Sverige Frygt for, at Kongens Nærværelse i Norge skulde have en skadelig Indflydelse paa det sammenkaldte Storthings Bestutninger, og ved en ny Mission søgte Sveriges Regjering at styrke Thronafsigelsen, og fremskynde Christian Frederiks Afreise. Saaledes indfandt sig Grev Platen, denne ivrige Befordrer af Foreningen, før Stortingets Aabning, i Christiauaia, uden Tvivl i den Hovedhensigt at fremskynde Kongens Afreise, men derefter indtraadte han iblandt de svenske Kommissairer, der underhandlede med storhinget. Faa Dage efter Platens Ankomst indfandt sig iligemaade en engelsk Kutterbrig i Christianiafjorden, og tilbød Christian Frederik sin Tjeneste til Overfarten til Danmark. Men Kongen afslog Tilbudet, da han vilde benytte et dansk Orlogsfartøi til Befordring. Han vilde overalt ikke forlade Landet førend han høitideligen havde nedlagt i Folkerepræsentanternes

Hænder det Scepter, som Folkets Stemme havde overdraget ham.

I den Mellemtid, som forløb mellem Vaabenstilstandens Afslutning og Stortingets Aabning havde det norske Statsraad flere tildeels vanskelige Gjenstande at afhandle med den svenske Kommissair, Generalmajor Bjørnstjerna, idet begge Parter vare vaagne paa deres Post for at paasee Vaabenstilstandens Vilkaar overholdte. Statsraadet søgte især at paaskynde de Foranstaltninger fra svensk Side, som kunde foranledige Blokaden ophævet, Kornfarten og Udskibningen frigjort, og Løftet om at bortfjerne den større Deel af den svenske Krigsmagt til Lands og Vands fra Norges Grændser bragt i Opfyldelse. Den svenske Regjering gik Statsraadet i første Henseende i Møde med den meest forekommende Velvillie, og denne Sag kom saaledes meget snart i Orden. Den svenske Flaade forlode ^[339] snart Norges Kyster, men med den svenske Landmagts Udmarsch af Riget gik det derimod langsommere end Statsraadet troede Vaabenstilstandens Vilkaar medførte; men Kronprindsen af Sveriges alvorlige Foranstaltninger tilfredsstillede dog ogsaa i denne Henseende omsider Statsraadet. – Det lod som Bjørnstjerna havde Betænkeligheder ved at møde i Christiania, for der at sætte sig i umiddelbar Forbindelse med Statsraadet, og de forhen berørte, i sig selv lidet betydende, Folkeopløb vare formodentligen Skyld deri, men Statsraadet beroligede ham aldeles i denne Henseende, og han drog ind i Hovedstaden uden senere at lide nogensomhelst Molest. Derhos ankede han i flere Skrivelser til Statsraadet over, deels at Opløsningen af den norske Armee ikke skede efter Vaabenstilstandens Medfør, deels at Troppesamlinger fandt Sted, som stred mod denne, og endeligen over at enkelte Chefer – blandt hvilke nævnedes Oberstlieutenant Krebs – opæggede Almuen til at modsætte sig Foreningen med Sverige, og overhovedet til et uvenligt Sindelag mod de Svenske. Men Statsraadet overbeviiste ham om, at det lod sig det være magtpaaliggende at opfylde Vaabenstilstandens Betingelser, og beviiste med Krebs's egen Forklaring, at Bjørnstjerna var ført bag Lyset, og at den gjorte Beskyldning mod Krebs var ugrundet. Derhos raadede Statsraadet Bod paa nogle ubetydelige Misligheder, der stridende mod Vaabenstilstanden vare indtrufne. Overalt jævnedes disse Vanskeligheder paa det venskabeligste formedelst Statsraadets urokkelige Fasthed i sin Fremfærd, og dets Omsorg for

at beskytte den Værdighed, som var det betroet, og formedelst de svenske Kommissairers Humanitet og Ønske om venligen at afgjøre enhver opkommen Tvist. – Kronprindsen vedblev fremdeles at bidrage Alt til en venlig Opgjørelse, og i den Anledning afsendtes Oberste Hegerman, der opholdt ^[340] sig i det svenske Hovedquarteer for at ordne det Fornødne med Hensyn til Vaabenstilstanden, til Christiania for at tolke Statsraadet det venskabelige Sindelag, som Kronprindsen nærede for den norske Nation og dens nærværende Regjering.

Under 27de August blev det allerede Statsraadet tilkjendegivet, at General-Feltmarskalk Grev Essen var udnævnt til Generalgouverneur i Norge; men Statsraadet tog endnu ingen Notice af dette Valg, der ei kunde erkjendes gyldigt, saalænge Foreningen ei endnu var iværksat. Den 2den Septbr. indfandt sig i lignende Anledning Generallieutenant Boye, Statssekretair Wirsen og Generalmajor Bjørnstjerna, og overleverede det norske Statsraad den svenske Kronprinds's til dem udstedte Fuldmagt til at handle med det norske Statsraad om Gjenstande, vedkommende den fra svensk Side attraaede Forening mellem begge Riger. Dernæst foredrog disse Herrer mundtligen i Statsraadet Hs. M. K. af Sveriges Ønske, «at Statsraadet vilde sysselsætte sig med at udarbeide de Forandringer i Norges nuværende Constitution, som maatte ansees nødvendige for den af Allerhøistsamme intenderede Forening.» Men Statsraadet svarede dertil, «at da det ikke kunde erkjende Foreningen mellem begge Riger som afgjort, hvilket er en Sag, der ene kan bestemmes af det sammenkaldte Storting, saa kunde det heller ikke afgive sig med at gjøre Forslag til Basis for en saadan Forening.» Ligeledes afslog Statsraadet at gjøre nogensomhelst Foranstaltning til Bekjendtgjørelse af det Passerede, eller til Storthingsvalg i de Distrikter, som vare besatte af de Svenske, da en svensk Gouverneur der var ansat, og det tilkom det nu sammenkaldte Storting at antage eller forkaste de Repræsentanter, som for disse Distrikter bleve valgte.

^[341] Under 21de Septbr. meldte Generalmajor Bjørnstjerna i Statsraadet, at efternævnte Mænd vare udnævnte til svenske Kommissairer ved det norske Storting: Hs. Excellence Baron Rosenblad, Hofkantsler Baron Wetterstedt, Statssekretair Wirsen, Statssekretair Grev Mørner og Biskop Rosenstein, med

Anmodning om at der maatte gjøres Anstalt til disses Indqvartering i Byen, og i den Anledning tilkjendegav Statsraadet Generalmajoren, at det gjennem Politimesteren vilde foranstalte det Fornødne. Derhos anmodede Bjørnstjerna om, at Kundgjørelsen fra Kongen af Sverige af 30te August, hvori de Løfter, som af Kronprindsen af Sverige vare givne den norske Nation, end videre bekræftes, maatte vorde offentligen bekjendtgjorte. Dertil svarede Statsraadet, at det for sit Vedkommende Intet havde imod, at Kundgjørelsen indrykkedes i Christiania Intelligentsseddel, naar Generalen derom selv vilde henvende sig til Bladets Udgiver.

Syttende Capitel

De til at møde ved det overordentlige Storting udnævnte Repræsentanter mødte den 7de Octbr. Kl. 9 Formiddag i den Forsamlingssal, hvor Stortinget siden stedse er bleven holdt, nemlig i den lærde Skoles Bygning i Christiania. Fra alle Norges Egne vare Repræsentanterne forsamlede, undtagen fra Nordlandene og Finmarken, som i disse første Storthingsmøder, formedelst den lange Afstand og den korte Frist for Valgene, ikke kunde tilkaldes. Repræsentanten fra søndre Trondhjems ^[342] Amt, Oberstlieutenant Krabbe, mødte ikke, fordi han deri forhindredes ved nogle uventede krigerske Begivenheder i det Trondhjemske. – Repræsentanterne besluttede eenstemmigen at udvælge en midlertidig Præsident og Sekretair til at besørge det Fornødne indtil Stortinget havde constitueret sig, og Valget faldt paa Justitsraad Diriks som Præsident og Sorenskriver Christie som Sekretair, hvilke begge Mænd i samme Egenskaber havde fungeret i Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Derefter blev nedsat en Committee, bestaaende af 9 Medlemmer, som skulde gennemgaae samtlige Repræsentanters Fuldmagter og meddele Stortinget sin Betænkning om disses Lovlighed. Denne

Forretning skreed denne Gang hurtig fra Haanden, endskjønt der var flere Tvivlsmaal opkastede om enkelte Repræsentanters Ret til at tage Sæde i Forsamlingen. Men Stortinget begyndte strax med den Liberalitet i Fortolkningen af deslige tvivlsomme Spørgsmaal, som siden bestandigen er fulgt, da Afviisning kun i enkelte Tilfælde, naar Adgang til at møde i Stortinget ikke kunde bringes i Harmoni med Grundlovens klare Forskrifter, har fundet Sted. Saaledes gaves endog Repræsentanterne fra Smaalehnene, hvilket Distrikt mestendeels var besat af svenske Tropper, og hvoraf endog enkelt Repræsentant – Provst Hount – havde havt svensk Ærende som Fredsunderhandler at udføre i det norske Hovedquarteer, Adgang til Stortingssalen, efterat begge Repræsentanterne fra dette Amt havde erklæret, at de ingen Eed havde aflagt til den svenske Regjering. Derimod afviistes Repræsentanten fra Fredrikshald, fordi det oplystes, at han tilligemed denne Byes Indbyggere havde aflagt Troskabseed til Sveriges Konge. Han beraabte sig forgjæves paa, at denne Eed var ham aftvungen, [343] og at han ansaa sig løst fra denne Eed ved den under 14de August afsluttede Konvention.

Efterat den interimistiske Præsident og Sekretair vare blevne valgte til virkelig fungerende, besluttedes eenstemmigen, at disse Embedsmænd skulde paa Stortingets Vegne ufortøvet tilkjendegive Statsraadet, at Stortinget havde constitueret sig, med det tilføiede Ønske, at det maatte blive aabnet den følgende Dags Formiddag. Da Kongen ingen umiddelbar Deel mere tog i Regjeringsforretningerne, i hvilken Henseende han havde givet forbindende Løfter til Sveriges Kronprinds, saa maatte Stortingets Aabning skee igjennem Statsraadet, i hvis Hænder Regjeringen var nedlagt. I den Anledning indløb en Skrivelse fra Kongen af 8de Octbr. til Stortingets Præsident, hvori han forlangte, at en Deputation skulde sendes til ham, eftersom hans Sundhedstilstand ei tillod ham at møde personlige i Thinget. Skrivelsen lød saaledes:

«Da Vor svækkede Sundhedstilstand ikke tillader Os, saaledes som Vi ønskede, personligen at aabne Stortinget, som efter Os given Meddelelse nu har constitueret sig, saa anmode Vi Norges Riges Storting ved denne Vor Skrivelse til Dig, som Vor interimistiske Præsident, at udvælge en Deputation, som kunde

møde Os paa Ladegaardsøen Mandag Formiddag næstkommende, for af Os at meddeles Underretning om de Gjenstande, paa hvilke Vi ønske at henlede det saaledes aabnede Storthings Opmærksomhed.

Ladegaardsøen den 8de Octbr. 1814.

Christian Frederik.»

[344] Kongen havde vel saaledes erklæret Stortinget aabnet, men dette fandt sig ikke beføiet til at betragte denne Kongens korte Skrivelse som en høitidelig Aabningsakt, men besluttede eenstemmigen at foranledige Stortingets Aabning paa en høitideligere Maade. Med 69 Stemmer mod 7 bestemtes, at Stortinget skulde bevirke sin Aabning ved en Deputation til Statsraadet. Til Medlemmer af denne udnævnte Præsidenten 4 Repræsentanter af ethvert Stift, der strax begav sig til Statsraadet, og begjærede Stortinget aabnet paa den i Grundloven 74de § foreskrevne Maade. Statsraadet svarede, at dets Medlemmer inden en halv Time vilde indfinde sig i Stortinget for paa Kongens Vegne overensstemmende med Grundloven at aabne det. Statsraaderne Rosenkrantz, Sommerhjelm, Collett og Aall mødte til den bestemte Tid, men uden det store Følge af Autoriteter og Embedsmænd, som senere hen ledsagede Regjeringens Medlemmer ved Stortingets Aabning, og uden den militaire Pomp, som derved siden stedse brugtes. Kammerherre Rosenkrantz, som den ældste og første Statsraad, fremstod paa Kongens Vegne, og aabnede Stortinget ved en Tale, som han erklærede at have modtaget af Hs. Majestæt med Ordre paa Stortinget at oplæse samme:

Talen lød saaledes:

«Nordmænd! Henved 5 Maaneder ere henrundne siden jeg i Eders Samfund modtog den Krone, Eders Tillid skjænkede mig, og som jeg, haabende paa Guds Bistand i vor retfærdige Sag troede at kunne bære til Eders Held: det eneste Formaal for mine Bestræbelser.

«Dengang omhylledes Fremtiden af en Taage, som de nyligen indtrufne politiske Begivenheder endnu ikke havde lettet. Uvist var det om Europas mægtige Stater fremdeles vilde enes [345] om at undertvinge et Folk, der kun

fordrede samme Rettigheder og den Frihed, de med saa megen Opoffrelse havde tilkjæmpet andre Folkefærd, og, skjønt man ikke kunde nægte sig selv, at Norge, hvis det stededes i Kamp med disse, eller blot i vedvarende Uvenskab med England, ikke vilde kunne udføre sit begyndte store Værk, var der dog indtil den Stund ingen grundet Anledning til at mistvivle om et muligt heldigt Udfald, heller ei for mig til ved yttrede Betænkeligheder at udbrede Mismod blandt Folket.

«Uden Vægning modtog jeg en Krone, hvis Byrder jeg ingenlunde oversaa. Bekymringen for Norges Fremtids Held, hvilket jeg endnu kun ufuldkomment formaaede at berede, var den tungeste blandt disse, og kunde ene lettes ved Bevidstheden: stedse at ville det Gode, og derved at fortjene Folkets Kjærlighed.

«Om end Skjebnens Bud og mangehaande Uheld sønderbryde mit Haab, saa skal denne Bevidsthed beroligende følge mig, og de Retskafnes venlige Erindring være min Trøst.

«Snart udviklede sig de europæiske Magters Sindelag mod Norge. De med deres hertil ankomne Gesandter vexlede Noter, som ere bekjendtgjorte og skulle forelægges Storthinget, vise Hines bestemte Villie at see Norge forenet Sverige, samt hvorvidt jeg tillod mig at give efter for deres Forestillinger, for om muligt at forekomme den ulige Kamp, hvormed Norge truedes. Den Bekymring, at det norske Folk maaskee af Hengivenhed for mig skulde udsættes for større Byrder og Plager, end uundgaaelig nødvendigt var, saafremt Storthinget efter moden Overveielse af Rigets Tilstand vilde give Gesandternes Forestillinger Gehør, gjorde det Ønske levende hos mig at see et Storthing forsamlet, der kunde drøfte disse vigtige Anliggender, [346] og for hvilket jeg kunde nedlægge min oprigtige Erklæring, at jeg er villig til at opoffre min personlige Stilling for at afværge Rigets Ødelæggelse. Men Vilkaarene, under hvilke min Hensigt med en forlangt Vaabenstilstand ene kunde opnaaes, vare, efter Gesandternes seneste Erklæring, tvende Fæstningers Overgivelse til svenske Tropper, og fra min Side en ubetinget Frasigelse af Kronen.

«At indvilge dette unødtvungen kunde jeg ei forsvare for Folket og for min Samvittighed; thi det krænkede Grundloven. Krigen blev uundgaaelig, dens Hændelser ere bekjendte, og ere Gjenstanden for en Undersøgelse, hvis Resultater skulle være Nationen forelagte.

«Enhver, der upartisk vil veie Fiendens Stridskræfter med vore, vil indsee, at den norske Armee snart nødvendig maatte indskrænkes til Forsvarskrigen, og med Forraad paa faa Uger blev dens Stilling dobbelt afhængig af Fiendens Foretagender. Det stod i hans Magt, enten at lade os uangrebne, da maatte Armeen omsider have opløst sig af sig selv, eller og med Overmagt forcere Glommen norden for Christiania, og tillige ved landsatte Tropper at afskjære os fra vore Magasiner. Omgaaet havde Armeen da maattet bane sig en Vei til Fjeldene, men største Delen af den vilde uundgaaelig være bleven opoffret.

«Kyndige Krigere ville ikke kunne nægte, at jo denne Stilling bød, ikke letsindigen at afslaae de Tilbud om Vaabenstilstand, som gjordes; denne var for Øieblikket Armeens Redning, og som saadan maa den i sig selv haarde Betingelse betragtes. Den har standset Krigens Ulykker, den har bidraget til at bjerge Høstens rige Afgrøde, den har aabnet vore Havne for Handel og Tilførsel, den har gjort det muligt for mig at sammenkalde et Storthing, paadet Rigets Tilstand modent kan drøftes.

[347] «Hvilket Æmne kan tænkes vigtigere for Fædrelandsvennen, for den gode Landsfader, der stedse bør stræbe at afværge de Plager, som true, og afhjælpe de Mangler og Gjenvordigheder, som hvile over Land og Folk?

«Norges Tilstand altsaa kunne vi desværre ei nægte os at være et efter 7 Aars Krigsanstrengelser, ved næsten uafbrudt Savn af Udskibning og Tilførsel svækket Riges, hvis Hjælpekilder til Indbyggernes Underholdning, til Næringsveienes Drift og til Armeens Forsyning herved maa besværliggjøres, om ei aldeles standse. Med utrolige Anstrængelser ere de Forraad, som endnu have, tilveiebragte. Landet er i Aar velsignet med en ypperlig Høst, og længere end sædvanligt vil Mangelen derved afværges; men sikkert Haab til blidere Udsigter i Fremtiden giver dette ei, saalænge alle Tilførselskilder ere stoppede, og saalænge vore ved den dansk-norske Stats forvirrede Pengevæsen dybt sunkne Papiirpenge ei kunne tjene til Betalingsmiddel udenlands.

«Rigsforsamlingen paa Eidsvold udsatte Oprettelsen af en Bank,ⁿ¹⁷⁴ og den berammede Laaneindretning, som dermed skulde staae i Forbindelse, kunde ei heller forinden næste Storthing bringes i Virksomhed. Saaledes seer Staten sig

berøvet alle Midler til Betaling af en stor Deel af de indførte Fødemidler, samt til at anskaffe flere Forraad; alle Statens Udgifter have hidtil maattet bestrides ved de af Rigsforsamlingen bevilgede 14 Millioner Rbd. N. V., men, hvis Krigen vedvarer, vil næste Storthing være nødt til at forøge Statsgjælden; thi Indtægten ^[348] af Tolden, eller Skatter af de forarmede Indvaanere er ei at regne paa. Et udenlandsk Laan kunde have afbødt megen Forlegenhed, og samme burde vist have været Gjenstanden for Storthingets Opmærksomhed; men saalænge de udvortes Forhold vedblive at være os imod, er saadant ei at opnaae.

«Nogen direkte eller indirekte Bistand af de større europæiske Magter var – hvo nægter sig det? – nødvendig til Norges Redning, og jeg byggede mit Haab paa Forventningen herom. ⁿ¹⁷⁵ Men deres bestemte Erklæringer tilintetgjorde alt Haab; døv mod alle Forestillinger viiste det engelske Ministerium Rigsforsamlingens Afsendte ⁿ¹⁷⁶ tilbage, og dets Blokadesystem skjærpedes, ja udvidedes til Bergens og Trondhjems Stifter. Saaledes berøvet alt Haab om Understøttelse og Tilførsel, med dette Billede af Rigets Tilstand for Øie, burde jeg, det forekom mig at være en fuldkommen Pligt, selv ikke nægte mig at bringe Fædrelandets Frelse det høieste Offer, noget Menneske formaaer at frembære: Offeret af sin Lykke, sin Tilfredshed. At jeg skulde i Folkets Hænder nedlægge den udøvende Magt, som jeg af Folket havde modtaget, blev fordret som en ufravigelig Betingelse for Vaabenstilstanden.

«Havde jeg, ledet af Ærgjærrighed, blot villet forsvare min Krone til det Yderste, da havde jeg fortsat Kampen, mindre bekymret for Norges Skjebne, hvis det, efterat dets Kræfter vare udtømte, blev afhængigt af Seierherrens Vilkaar; jeg havde maattet opoffre Folket for min Skyld, uvis om, ved de mægtige Staters Mellekomst omsider at see Striden endt til Norges ^[349] Fordeel; thi skulde dette Rige længe friste den Skjebne, at stride med egne Kræfter uden fremmed Bistand, da var dets Undergang lige vis.

«Ved at ende Kampen førend man var aldeles overvunden, ved at byde Haanden til Forlig, da den svenske Regjering antog Grundloven af 17de Mai som Basis for Foreningen, hvis Storthinget fandtes villig til samme, ved endeligen, saaledes som Nødvendigheden bød det, at forbinde mig til at nedlægge den

udøvende Magt, opnaaedes, og kunde ene opnaaes det, som Menneskelighed og min Omhu for Folket gjorde mig saa ønskeligt: Landets Redning for Ødelæggelse. Jeg vilde ikkun bære Norges Krone til Folkets Held.

«Saasnart jeg indsaa, at jeg med den redeligste Villie, uagtet al Anspændelse af menneskelige Evner, formedelst vor egen Tilstand og faa Forsvarsmidler, og formedelst vore Forhold til fremmede Magter, ikke kunde føre det begyndte store Værk igjennem, saasnart jeg troede, at Folkets Lidelser for min Skyld forøgedes, da skyldte jeg Nationen at fremstille Billedet af Rigets Tilstand for dens Øine, og ikke, for at haandthæve min Stilling i Staten, at berede dens Vanheld i høiere Grad end Skjebnen ufravilligen synes at have bestemt. De Saar, som Syvaarskrigen har forvoldt, trænge til Lægedom, og ved Fredens Velsignelse ville de lykkeligere Dage, som jeg desværre! ikke formaaede at berede dette Land, kunne vindes.

«Rigets Tilstand byder at høre og overveie de Forslag til Forening, som Sveriges Konge har forbeholdt sig umiddelbart at meddele Stortinget, og hvorved han har forpligtet sig til at fornye de Løfter, han allerede har gjort det norske Folk.

[350] «Norges udvalgte Mænd kunne nu med modent Overlæg og uden anden Hensigt end Fædrelandets Tarv, bedømme Rigets Stilling og vælge, hvad der efter Omstændighederne kan tjene til dets Bedste.

«Lader mit Minde leve blandt Eder, Nordmænd, som en Vens, der vilde Eders Vel, der hidtil bevarede Landet for Anarkiets Rædsler, der, nægtet al Bistand af andre Magter, savnede Midler til at føre det store Værk for Norges Uafhængighed igjennem, og som opoffrede sin Tilfredshed og personlige lykkelige Stilling iblandt Eder, for ei at see Norge ødelagt, men derimod dets constitutionelle Forfatning sikkret, og derved dets Selvstændighed saavidt muligt bevaret. Jeg havde sat min Glæde og min Hæder i at lyksaliggjøre det norske Folk, nu vil jeg finde min Trøst i den Bevidsthed, at have virket hvad jeg formaaede til at lindre de Trængsler, der tungt hvile over det elskte Fædreland.»

*

Da Statsraadet havde forladt Stortingssalen besluttedes eenstemmigen, at

en Deputation, bestaaende af 28 Medlemmer, skulde udnævnes for at begive sig den 10de Octbr. til Kongen i Anledning af hans Skrivelse til Storthinget af 8de. Til Formand for denne Deputation udnævnedes Etatsraad Treschow. Den begav sig til Ladegaardsøen til bestemt Tid, og forefandt Kongen, vel ikke syg, men høist bevæget ved den Abdikationsakt, som skulde foregaae. Bevægelsen meddeelte sig den hele Forsamling, og Formanden, Treschow, var selv saa rørt, at han ikke kunde fremføre sin Tale for Kongen, men hans Sidemand, Biskop Bech, maatte tage ham Ordet af Munden. Deputationen modtog derefter af Kongen en Erklæring, hvorved ^[351] han nedlagde Norges Krone tilligemed den udøvende Magt i Folkets Hænder. I det første Udkast frasagde Kongen sig Thronen kun for sig Selv, men ikke for sin Afkom, og da Formanden opdagede dette, søgte han en Privataudience hos Kongen, som i denne strax erklærede sig villig til at tilføie det Forlangte. Den skriftlige Deklaration blev af Kongen leveret i Rosenkrantz's Hænder, som oplæste den. Den bevægede Fyrste manglede Kraft til denne gjennemgribende Akt. Den var af følgende Indhold:

«Ikkun til Folkets Held har jeg villet bære Norges Krone. Rigets nærværende Tilstand, Europas forenede Villie mod Norge, og Følelsen af at de Midler, der levnedes os til at forfægte Norges Uafhængighed, ikke ere tilstrækkelige for mine redelige Hensigter, endeligen mit ved Vaabenstilstandens Afslutning givne Løfte, bevæge mig til at nedlægge Norges Krone tilligemed den udøvende Magt, uden Forbeholdenhed, i Folkets Hænder for mig og min Afkom.

«Jeg løser altsaa det norske Folk fra sin Troskabseed til mig, og hvor smerteligt det end maa være for mig at forlade et Folk, som jeg elsker, og som har givet mig saa uforglemmelige Prøver paa sin Hengivenhed, saa bringer jeg dette Offer, for at bevare Riget for Ødelæggelse. Betrygget ved Constitutionen, som det norske Folk selv har givet sig, vil det norske Folks Frihed og Selvstændighed ikke færdes, ⁿ¹⁷⁷ men lykkeligere Dage – det give Gud – opnaaes ved Fredens Velsignelser.»

Denne Erklæring blev af Rosenkrantz overleveret Deputationens Formand, og Treschow bevidnede derefter paa dens ^[352] Vegne Storthingets Erkjendtlighed for de store Prøver, som Kongen havde givet det norske Folk paa sin Kjærlighed og

Omsorg for Rigets Vel, hvilken Forsikkring Statsraadet blev anmodet om at frembære for Kongen paa det forsamlede Storthings Vegne. Da Statsraadet opfyldte denne Anmodning modtog Kongen dette Beviis paa det norske Folks Hengivenhed med et bevæget Hjerte, og beredte sig derpaa til at forlade Norge. Til den Ende forføiede han sig til Frederiksværn, hvor et fra Danmark nyligen ankommet Orlogsfartøi laa færdig for at modtage ham. – Den svenske Regjerings Omsorg for at see Christian Frederiks Løfte opfyldt, at forlade Landet, fulgte ham til Afreisens sidste Stund. Ved Ankomsten til Frederiksværn bemærkedes der svenske Officerer, aabenbart i den Hensigt at see den danske Prinds forlade de norske Kyster, og derved en af de vigtigste Hindringer for Foreningen hævet.

Det tilkommer os ikke at kaste et Blik i Christian Fredederiks Sjæl ved hans Skilsmisse fra Norge, men dets Histories Blade fra den Tid indeholde Beviser nok, der aabenbart lægge hans Kjærlighed til det norske Folk og hans Interesse for dets Vel for Dagen, og den har havt Begivenheder at fortælle, som vidne om hans virksomme Bidrag til at berede det en lykkelig politisk Stilling, om endog i en anden Stiil end som af ham var udkastet og attraaet. Fra det første Øieblik da han, opsendt til Norge af sin kongelige Fætter for at knytte det gamle Forbund mellem Danmark og Norge, der begyndte at slappes, end fastere, steeg i Land paa Norges Kyster, indtil han i Følge de vigtigste europæiske Staters egenmægtige Erstatningssystem ligesom forjoges fra dets Klipper, modtog og fortjente han i lige Grad Folkets Erkjendtlighed og kjærlige Hengivenhed. Paa hans første Eriksgata gjennem Norge gaves ^[353] ham umiskjendelige Beviser paa det norske Folks Hengivenhed for den gamle Kongestamme, og Glæden over at see den tilkommende Tronarving i sin Midte forhøiedes ved den unge Fyrstes elskværdige Omgjængelighed, muntre Væsen og simple Færd. Hans Levemaade i Norge var, som forhen bemærket, tarvelig og simpel, mere borgerlig end fyrstelig, og til hans Omgangskreds hørte Mænd, der udmærkede sig ligesaavel ved væsentlige som uvæsentlige Fortrin. Og i Sandhed ingen Mand, hvor høit end Skjebnen har lagt hans Livsbane i Samfundet, vil kunne finde sig vel i Norge, hvis indre Forhold bære Præg af Naturens Simpelhed, uden han søger sin Omgangskreds ligesaavel i lavere som høiere Stillinger i Staten. – Saaledes havde

Folkets Kjærlighed til Prinds Christian Frederik fæstet dybe Rødder, før den store, i Norge paa den Tid lidet bekjendte, Vending i den nordiske Politik forandrede og forrykkede Skandinaviens indbyrdes Forhold. Nu blev han i dette Øieblik en sand Velgjører for Norge; thi det lader sig ikke nægte, at hans Nærværelse der i Skilsmisens Stund forberedte den lykkelige Forandring i Norges politiske Stilling, som vil udbrede Held til de sildigste Slægter. Kongen af Danmark befandt sig i den grusomme Nødvendighed, ikke alene at maatte forstyre en Krone, som han og hans Kongeslægt havde baaret i meer end 400 Aar; men han maatte give sit Samtykke til en paatvungen Forenings Vilkaar, der for Norge var ligesaa nedværdigende, som de truede at forstyrre dets politiske Held i Fremtiden. Norge kastedes i Erstatnings- og Belønningssystemets Vægtskaal som et dødt Liggendefæ, og ikke som en selvstændig Nation, der havde sin Stemme i Raadslutningen. Ingen af de i den svenske Regjerings Proklamationer til det norske Folk anførte Sophismer, ikke dens vredne Brug^[354] af Statslærens rene Sætninger, kunde svække det norske Folks Overbeviisning om, at det mishandlede, og at dets klareste Rettigheder traadtes under Fødder. Norge var vistnok længe bleven styret af en Regjering, hvis Grundform var despotisk, men det havde i Gjærningen hverken erkjendt eller følt det despotiske Aag. – Prinds Christian tilbagekaldtes til Danmark, og Norge skulde overlades sin egen Skjebne. Men nu fremstod den høimodige Fyrste, og erklærede sig villig til at bidrage Sit til at give Norges politiske Stilling en heldigere Vending, og at dele Skjebne med det, saalærnge Kampen varede. Vi have ovenfor henpeget paa den Indflydelse, som enkelte Raadgivere i Prindsens nærmeste Omgangskreds havde paa denne Beslutning, og vi ville ikke inklade os i at bedømme, hvorvidt Haabet om Gjenforeningen med Danmark stod i Baggrunden deraf. Den Beslutning, ikke at bøie sig under Kieltraktatens Jernaag, var i alle Tilfælde en Velgjerning for Norge. Et stort ønske og et ikke mindre Haab understøttede den modige Beslutning. Aabenbart gik Prindsens Plan ud paa at sætte Norges Krone paa sit Hoved, og han satte sit Haab til at de udenlandske Magter, fornemmelig England, som havde gjort Norges Frihed og Lyksalighed til en Betingelse for Foreningen, ikke vilde tillade at denne blev Norge paatvungen mod Folkets almindelige Ønste. De Vanskeligheder, som vare forbundne med at gjøre Norge til en uafhængig Stat, der selv bar alle sine

Udgifter, bleve skudte tilside, og Overveielser derover udsat indtil Selvstændighedens Bygning var opført. – Kongevalget fandt Sted, og hvad der endog kan indvendes mod en saa dristig Beslutning under de uheldigste udvortes Omstændigheder, og hvor overilet den maatte ansees under Nationens Kraftløshed til at understøtte den svage Trone, saa havde den vistnok ^[355] en stor Indflydelse paa Norges politiske Skjebne i det sidste Resultat. Det var den høitideligste Erklæring af Nationens bestemte Villie, ikke at ville underkaste sig den Fornedrelse for Norge, som indeholdtes i Kieltraktaten, og det maatte gjøre Sverige tilbøielig til at lempe Foreningsbetingelserne meer efter Billighed og Folkeret, end efter Seierherrens vilkaarlige Behandling; thi Sverige maatte betænke sig paa en Erobringskrig, der kunde blive lige fordærvelig for begge Parter. For Prinds Christian selv blev derimod Kongevalget en Spire til store Qvaler og en raadløs vakkende Fremfærd. Da hans store Haab om Hjælp, eller i det mindste Neutralitet medens Selvstændighedskampen varede, fra de udenlandske Magters Side ganske tilintetgjordes, og hans Sendemænd til England i den Anledning haanligen afviistes, indsaa han Umuligheden i at forsvare den absolute Selvstændighed, og den modtagne Krone begyndte at trykke hans Hoved. Han ansaa sig forpligtet til at træde tilside, for ei at hindre en fredelig og gjensidigen gavnlig Forening imellem Sverige og Norge, men han var bunden ved sin kongelige Eed til den norske Constitution. Hans Samvittighed, der forbød ham at foranledige en unyttig Blodsudgydelse, streed med de Pligter, han som den norske Konge skyldte sit Folk. Hans ubestemte Færd under Sommerkrigen, de modige Beslutninger, som tilbagekaldtes i næste Øieblik, naar de skulde bringes til Udførelse, de usammenhængende Yttringer i hans Notevexlinger og Proklamationer, de bange Anelser, som han ikke kunde dølgge for sin Omgivelse, forklares, som forhen bemærket, langt bedre af hans ængstelige og samvittighedsfulde Omsorg for at undgaae en unyttig Blodsudgydelse, end af Modløshed og Mangel paa Feltherre-Talent, som han havde liden Leilighed til at lægge for Dagen.

^[356] Men de samme Omstændigheder, som forværrede den norske Konges Stilling, ledede til en Forbedring i Norges. Medens hans kongelige Person var Gjenstand for den svenske Regjerings Forfølgelse og Had, vare alle dens Skridt

beregnete paa at aabne Nordmændenes Gemytter for en venskabelig Forening; medens alle Noter og Proklamationer aandede Bitterhed og Haan mod den valgte Konge, ødsledes med smigrende Løfter og venlige Ord i de umiddelbare Meddelelser til det norske Folk. Saavidt gik den svenske Overgeneral i sin Eftergivenhed midt under sine raske Fremskridt i Norge, at han erkjendte den Eidsvoldske Constitutions Gyldighed, der af den svenske Regjering lenge betragtedes som et Oprørsskridt, ugyldigt i sin Oprindelse og i sit Resultat. Aabenbart nedstemte Sveriges Attraa efter at bortfjerne Christian Frederik fra Skuepladsen dets høie Toner med Hensyn til Foreningsvilkaarene, og Kieltraktatens for Norge fornedrende Artikler ombyttedes med andre, der vare begge Nationer mere værdige, og af Norge efter den heldigste Krig ikke bedre kunde ventes. Nedenfor vil Historien kunne gjøre opmærksom paa udvortes Omstændigheder, som lettede Foreningsværket, og frembragte et Resultat, der var gavnligt for begge de forenede Nationer.

Christian Frederik opfyldte troligen sin Forpligtelse at træde tilside, at nedlægge Regjeringen i Statsraadets Hænder, og overlade Nationen selv at afgjøre sin Fremtids Politik. Han tilbragte den sidste Deel af sin korte Kongebane i rolig og uvirksom Eensomhed paa Ladegaardsøen tæt ved Christiania, og i den Tid hvilede et mørkt Slør over Landets politiske Forhold. I de Egne af Landet, som vare fjærne fra Krigsskuepladsen, herskede især i denne Henseende stor Uvidenhed, og paa flere Steder kunde man ikke gjøre sig fortrolig med den selvstændige ^[357] Konges Afsættelse. Der fandtes endog i flere Repræsentanters Hænder, der mødte ved det overordentlige Storthing, Adresser til Kongen, som indeholdt Fortegnelse over Guld og Ædelstene, som Prydelse for en Krone, der allerede var nedlagt. Imidlertid aabenbaredes Sagens sande Sammenhæng altsom det overordentlige Storthingsmøde nærmede sig, og Repræsentanterne ankom til Hovedstaden, hvor Hovedforhandlingerne foregik. ⁿ¹⁷⁸ Under dette mørke Tidsrum af Christian Frederiks Ophold i Norge tabte han Noget af den Agtelse og Kjærlighed, der i saa høi Grad var bleven ham til Deel. Hans Forhold misforstodes, og Fyrste og Folk kappedes om at vælte Skylden for det slette Udfald af Selvstændighedskampen paa gjensidige Forvildelser. Men det kan ikke nægtes, at saavel Begyndelsen af Selvstændighedsværket som Enden derpaa

udmærkedes ved store Velgjerninger fra Christian Frederiks Side, hvad der endog kan siges at fattes i Værdighed og Klogskab under disse Begivenheders Mellemspil. Han hindrede, efter sine egne Udtryk, Anarkiets Rædsler, da han strax efter Kieltraktatens Afslutning satte sig i Spidsen for den norske Regjering, og han forberedte en sand og lykkelig Selvstændighedstilstand for Norge, i sine Følger langt mere velgjørende for Norge, end den attraaede absolute Uafhængighed, ved at træde tilside just i det Øieblik, da Foreningen kunde skee paa den for Norge lykkeligste Maade. – Om Christian Frederiks senere kongelige Færd vil et andet Lands Historie have at fortælle, i Norges staaer han som dets uforglemmelige Velgjører, og en kjærlig og taknemlig Erindring ^[358] vil skjænkes den Fyrste, som var et Redskab i Forsynets Haand til at berede Norge et i politisk Henseende lykkeligt Statsforbund.

Prindsens Afreise forsinkedes ved Modvind, og efter et stormende Veir paa Overreisen landede han omsider i Aarhus. Da imidlertid Frederik den Sjette var afreist til Kongressen i Wien for at tale sit Riges Sag, sparede Prindsen foreløbigen for den Forlegenhed, hvori det første Møde med Kongen af Danmark efter den i Norge stedfundne Katastrophe maatte sætte ham. Da Mødet senere hen fandt Sted, lettedes Forlegenheden ved Prindsens Betydenhed som Tronarving, ved Slægtskabsforhold, og begge Fyrsters Charakter og Personlighed.

Attende Capitel

Den 11te Octbr. foredroges i Stortinget af Deputationens Formand, Etatsraad Treschow, hvad der var foregaaet imellem den fratrædende Konge og den, hvorhos Christian Frederiks Erklæring, forsynet med Deputationens Paategning, blev oplæst. Norges Kongestol var nu igjen bleven ledig. Præsidenten

yttrede sig derefter saaledes:

«Kong Christian Frederik har gjengivet Kronen i Folkets Hænder. Agtværdige Medborgere! Rigets udvalgte Mænd! Eders Sindighed, Eders Viisdom skal bestemme Rigets Skjebne. Kun Faa af os kjende nøie dets Mangler. Denne Kundskab er nødvendig for at bestemme dets Tarv. Opfordret ved min Pligt som Borger, og end mere ved den hædrende Post, hvortil Eders Tillid har kaldt mig, foreslaaer jeg derfor, at en Committee vorder nedsat til at undersøge Rigets Forfatning, [359] og overveie de Midler, der sikkert kunne berede dets Held.»

Storthinget havde imidlertid først Beslutning at tage, saavel med Hensyn til Udnævnelse af Præsident for de forskjellige Afdelinger, som til Valget af Lagthingets Medlemmer, og at bestemme de forskjellige Afdelingers Virksomhed under Behandlingen af de forelagte Gjenstande. Forskjellige Meninger bleve yttrede i den Anledning. Nogle meente, at Lagthingets Præsident tillige skulde værre Storthingets, og betragtede i denne Henseende denne Afdeling som Storthingets Valgmænd. Andre meente, at Odelstingets Præsident ogsaa rettest blev Storthingets. Man blev imidlertid efter nogen Debat enig om at følge den naturlige Regel, som siden stedse er bleven iagttaget, at de forskjellige Afdelinger hver for sig valgte deres Præsident. Længe, endogsaa langt hen i det næstpaafølgende lange Storthing, fulgtes imidlertid den Sædvane at vælge samme Præsident for Odelsting og Storthing, hvilket havde sin Grund i den store Agtelse, som Storthingets Præsident, Sorenskriver Christie, med fuld Føie nød.

Der gjordes flere Forsøg paa at bestemme Valget af Lagthingsmændene efter visse Regler, for ikke paa den ene Side at svække Odelstingets Kraft ved at berøve det sine forstandigste og meest virksomme Medlemmer, og paa den anden Side give alle Distrikter i Riget sin Ret til at repræsentere i de forskjellige Afdelinger. Men efter lange Debatter afgjordes Qvæstionen naturligst saaledes, at Valget blev frit, hvilket ogsaa synes meest overensstemmende med den simple Organisation, som finder Sted i Norges indvortes Forhold. Iøvrigt afholdtes flere Storthing, før Lagthingets Forhold til Odelstinget blev ordnet paa rette Maade. Den 76de § i Grundloven var igjennem [360] mange Storthing et Tvistens Æble mellem Storthingets forskjellige Afdelinger, og det er først i de senere Storthing,

at en fast Regel og en bestemt Norm er bleven indført, som har mestendeels endt disse vidtløftige og trættende Diskussioner.

Lettere bleve Storthingets Medlemmer enige om Maaden, hvorpaa de forskjellige Afdelinger skulde udføre sine Forretninger under nærværende Storthingsmøde. Det var aabenbart, at alle de Forhandlinger, som stode i Forbindelse med Hovedgjenstanden for samme, nemlig at afgjøre Norges politiske Skjebne, hørte under det samlede Storthings Afgjørelse og de øvrige Afdelingers Virksomhed var ikke af nogen Vidløftighed, da der lidet kunde blive Tale om enkelte Lovbestemmelser.

Samme Dag anmeldte Statsraadet, at det ønskede for Forsamlingen at foredrage en Sag af Vigtighed, og, efterat Statsraadet *in pleno* havde indfundet sig i Forsamlingen, oplæste Rosenkrantz en Skrivelse fra Statsraadet af følgende Indhold:

«Storthinget er nu ved den Deklaration, dets Deputation modtog fra Hs. M., tilfulde underrettet om Rigets Stilling med Hensyn til den udøvende Magt. Det vil formodentlig finde, at det Tilfælde, hvori Norge nu befinder sig, har stor Lighed med det, som omhandles i Constitutionens 48de §, og at denne tilligemed sammes 42de § nu bliver anvendelig. [n179](#) Statsraadet ^[361] maa derfor indstille til Storthingets Overveielse, hvad det i denne Henseende finder fornødent at bestemme, og dette er egentligen Hensigten af vort Møde i Storthinget i Dag. Dog skulle vi ikke undlade tillige at tilkjendegive, at Statsraadet har modtaget de herværende svenske Kommissairers skriftlige Anmeldelse om deres Ankomst, med Anmodning om at tilmelde Storthinget dette. Vi maa i Henseende til denne Anmeldelse overlade til Folkets Repræsentanter at bestemme Tiden, naar de ville modtage de svenske Kommissairers Andragende og Forslag, der i Følge Vaabenstilstands-Konventionen skulle frembringes direkte for Storthinget.

«Endeligen udbede vi os, at Storthinget vil behage at udnævne en Committee, som Statsraadet kan forelægge sine Protokoller, og en detailleret Fremstilling om Rigets sande Forfatning, som den nu er. Vi indstille til de Herrer Repræsentanters indsigtfulde Omdømme, hvorvidt denne Committee tillige kunde bemyndiges til at modtage de kongelige svenske Kommissairers Forslag

for at forelægge Stortinget samme.»

Præsidenten svarede, at disse Gjenstande skulde blive tagne under en omhyggelig Overveielse, og Svar derefter ufortøvet blive Statsraadet meddeelt, hvorefter Statsraaderne bortfjærned sig.

Derefter indleverede Reglement-Committeen sit Udkast til et Reglement for Stortingets Forhandlinger. Dette var naturligviis kortere end de følgende Storthingsreglementer, da Erfaring og Prøvelse, og især Inddelingen af Committeernes Virksomhed ^[362] gjorde mangehaande Tillæg fornødne; men dette Reglements faa Bestemmelser ere i Hovedsagen senere blevne fulgte. Major – siden Statsraad – Sibbern foreslog et Tillæg til Reglementet, hvorefter «al Applauderen, saavelsom ethvert lydeligt Tilkjendegivende af Mishag med en eller anden inden Stortinget foredragen Sag, burde som en saadan Forsamling upassende og uværdig, være aldeles forbuden.» Aarsagen til dette Forslag var den Scene, som ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold havde fundet Sted, da en stor Deel af dennes Medlemmer, i Anledning af Reins Tale mod Foreningen med Sverige, vare blevne henrevne til larmende Bifaldsudbrud og Klap. Forslaget blev antaget, og denne Bestemmelse saavelsom Reglementets øvrige Beskaffenhed forenet med den Præsidents Sindighed, som styrede Forretningernes Gang under de første Forsamlingar, har usigeligen bidraget til at tilveiebringe en Orden, Rolighed og sindig Takt i Storthingsforhandlingerne, som neppe findes større i nogen Forsamling af den Art. Dersom Interessen for Tilhørerne af disse Forhandlinger er mindre, dersom det forekommer Fremmede, at der raader en vis Døsighed og Sløvhed under de almindelige Diskussioner formedelst det strenge Regulativ, saa maa denne Følge med Hensyn til Sagens Behandling ganske oversees, naar man betragter Forhandlingernes Resultat.

Odelstinget samledes samme Dag, og valgte Stortingets Præsident, Christie, til Odelstingets Præsident. I Lagthinget valgtes Grev Wedel-Jarlsberg til Præsident, ligesom han havde de fleste Stemmer til Præsident i Stortinget næst efter Christie. I disse Valg udtrykkes Pluraliteten af Medlemmernes politiske Mening, da de Valgte endnu ingen Leilighed havde havt til ^[363] at lægge deres Talent og Dygtighed som Præsidenter for Dagen. Christie var bekjendt som en af Selvstændighedens ivrigste Forsvarere og den afgangne Konges varmeste

Tilhængere. – Selvstændighedens Modstandere derimod gave deres politiske Tro tilkjende ved at vælge Grev Wedel til Præsident, og af denne Aarsag stod han Christie nærmest i Valget til Storthingspræsident, endskjønt han kun havde omtrent 20 Stemmer for sig. Der var saaledes omtrent det samme Forhold blandt de forskjellige politiske Partiers Medlemmer nu, som ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold, naar der tages Hensyn til det forskjellige Antal af begge Forsamlings Medlemmer, endskjønt Medlemmerne tildeels ikke vare de samme, men de tvende Partiers Medlemmer forenede sig efterhaanden til de samme Beslutninger med Hensyn til Afgjørelsen af Rigets politiske Skjebne, og hver for sig havde de sin Deel i det sidste heldige Resultat.

Ved Sammensætningen af Lagthinget raadede andre Principer, der tildeels forplantede sig til senere Storthing. Det har været sædvanligt ved Valget af Lagthings-Medlemmer at tage fornemmeligen Hensyn til Medlemmernes høiere Embedsstillinger, saa at de høieste Embedsmænd som oftest ere blevne valgte til Lagthings-Medlemmer. Stedse var det vistnok ogsaa Meningen at indsætte Medlemmer af Bondestanden i Lagthinget, men da Valget deraf som oftest spredtes mellem Mange, hvorved Stemmerne fordeeltes, opnaaedes ikke altid Hensigten. Senere hen ere vistnok andre Principer ved Siden deraf blevne fulgte i disse Valg. Da Odelstingets Forhandlinger give Anledning til de vidtløftigste Diskussioner og Ordstrid, har man søgt at bortfjerne de besværligste Snakkere saavel som eensidige Menings-Zeloter fra Odelstinget og sat dem i Lagthinget; tildeels ^[364] har man og søgt at fordele mellem begge Afdelinger dem, som vare i Besiddelse af den største juridiske Kundskab. Efterhaanden have de senere Storthing ogsaa i denne Henseende slaaet ind paa en bedre Vei, og have søgt at sammensætte Lagthinget af blandede Elementer. [n180](#)

Nittende Capitel

I Trondhjem var imidlertid indtruffen en Mislighed, foranlediget af en svensk Overofficeers ukloge Forhold, som for et Øieblik forstyrrede den Rolighed, hvormed Fredsværket forøvrigt fremmedes. Under 26de Septbr. meddeelte nemlig Oberste Eck, Chef for den 11te Brigade ved den svenske Armees 2det Armeekorps, den kommanderende General Nordenfjelds, Schmettau, at han, i Følge den svenske Kronprindses Forlangende, agtede at forlægge de Tropper, som stode under hans Kommando, ind i Norge. Han paastod, at dette skede efter Overeenskomst med den Øverstkommanderende over de norske Tropper og tilføiede det Haab, at Schmettau uden Vanskelighed hertil ^[365] vilde give sit Samtykke, og derved vise «sin undersaatlige Agtelse og Lydighed mod Hs. K. Høihed, vor naadigste Herres, naadige Villie, hvorved det medborgerlige Venskabsforbund vil opnaaes mellem disse nye Landsmænd, saaledes som det allerede er skeet i den søndre Deel af Norge.» Han foreslog derhos, at de under hans Kommando staaende Tropper maatte stationeres paa Røraas, i Brekke, Suul og Merager. – Den norske General fandt sig imidlertid aldeles ikke beføiet til at tilstede denne de svenske Troppers Indrykken i Norge, som var stridende mod den af Sveriges Konge ratificerede Konvention, langt mindre til at anvise dem Qvarter, og erklærede, at dette kun vilde skee, naar han fik den endnu i fuld Kraft værende norske Regjerings Befaling dertil. Han tilføiede, at han vel i Tillid til den svenske Redelighed havde sendt de under hans Kommando værende Tropper til deres Lægder, men at disse vare saa nær, at de meget snart kunde sammenkaldes, og at det var hans Hensigt med Vaabenmagt at beskytte den Constitution, hvortil Nordmændene have svoret, dersom de svenske Tropper kom ind over Grændsen. «Og da – tilføier han med Stolthed – den Deel af disse Tropper, som først i August vare paa Lier og Matrand, ogsaa blive de første til at modtage ethvert fiendtligt Foretagende, tør jeg ogsaa vente de samme Følger deraf.»

Schmettaus Svar og kjække Forhold ved denne Anledning hindrede aldeles Udførelsen af Ecks ubetimelige og ukloge Planer, og de svenske Kommissairer ilede at bekjendtgjøre, at Kronprindsen «havde fundet Oberste Ecks Fremgangsmaade uoverensstemmende med hans erholdte Ordres, og da

Kronprindsen var meget omhyggelig for en nøiagtig Opfyldelse af Konventionen [366] af 14de August, havde han ladet Oberste Eck, som indtil videre var bleven entlediget fra sin Kommando, befale ufortøvet at indfinde sig i Frederikshald for en Krigsret.» Derhos tilkjendegav Kronprindsen gennem de svenske Kommissairer sin Misnøie med General Schmettaus Adfærd, idet han havde gjort formeget Væsen af Ecks Opfordring, hvortil ingen fiendtlige Hensigter laa til Grund. Han meente, at Generalen, om han endog havde været berettiget til, uden vedkommende Autoriteters Medvirkning at udfærdige den omhandlede Kundgjørelse, burde have været varsommere i Valget af de brugte Udtryk, og at det i Særdeleshed havde været hans Pligt vel at overveie, hvad der fremføres for Publikum i et Øieblik, da Gemytterne meer end nogensinde trængte til Rolighed, og da Repræsentanternes umiddelbare Sammenkomst høit fordrede samme. Derhos forlangte Kommissairerne, at Statsraadet, til hvilket de i denne Henseende henvendte sig, skulde meddele Stortinget fuldstændig Underretning om denne Begivenhed i sin hele Sammenhæng.

Den norske Nation i Almindelighed, og Stortinget i Særdeleshed, betragtede ikke Schmettaus Adfærd saaledes som Kronprindsen. Et almindeligt Bifald blev ham til Deel for hans raske Modstand. Dette Storting fandt sig ikke beføiet til videre at behandle denne Sag; men det paafølgende gav Schmettau aabenbare Beviser paa sin Tilfredshed med hans kjække Forhold ved denne Anledning. Dette krigerske Mellemspil gik imidlertid forbi uden anden Følge end den, at Gemytterne derved kom i en øienblikligen fornyet Gjæring.

Oberstlieutenant Krabbe, som ved disse Uroligheder var bleven hindret fra at begive sig paa Reisen for at tage Sæde [367] i Stortinget, indfandt sig den 12te, og forklarede Grunden til sin Udeblivelse. Samme Dag bestemtes ved 64 mod 10 Stemmer Antallet af de Mænd, som skulde tilforordnes Statsraadet, for i Forening med det indtil videre at føre Regentskabet, og den følgende Dag udnævnedes dertil Oberste Hegermann og Statsraad Fasting. Denne Sidste søgte vel at unddrage sig denne Forretning paa Grund af de militaire Pligter, som hans Embedsstilling iøvrigt paalagde ham; men hans Vægning blev ei antagen for gyldig.

Statsraadet beskjæftigede sig imidlertid med militaire Foranstaltninger i Tilfælde at Krigen paany skulde udbryde. Saaledes bemyndigedes Generalmajor Arenfeldt i Følge hans Indstilling til at besætte de militaire Befalingsposter i Armeen saaledes, som han troede det nødvendigt, uden Hensyn til Ancienniteten. Statsraadet anfører i sin Protokol som Grund, «at det svenske Felttog havde viist, hvor nødvendig en saadan Foranstaltning vilde være.» At Staffeldt ogsaa ved denne Leilighed blev forbigaaet, viser, at Statsraadet deelte den afgangne Konges Mistillid til hans gode Villie, om han ellers ikke allerede da var udpeget blandt dem, mod hvilke Sag skulde anlægges. – Advaret af hvad der var passeret i Trondhjem med de svenske Tropper under Oberste Eck, besluttede Statsraadet at forstærke den Bergenske Besætning under Generallieutenant Lowzow til 2400 Mand, og at lægge en Deel af disse Tropper saaledes i Lægder i Nærheden af Bergen, at de kunde være paa rede Haand om Krigen brød ud.

Mod Slutningen af September Maaned organiseredes ogsaa Høiesteret, dens Medlemmer udnævnedes, og disses Gager bestemtes, dog skulde Embederne ikke tiltrædes eller Gagen ^[368] hæves, forinden Retten efter Justitiarii Ankomst hertil kunde vorde organiseret. [n181](#)

Tyvende Capitel

Den 13de October bleve de svenske Kommissairer indførte i Stortinget ved en af Præsidenten dertil udnævnt Deputation af Stortingets Medlemmer, efterat Præsidenten ved Skrivelse fra Statsraad Rosenkrantz var bleven underrettet om, at Kommissairerne vilde indfinde sig Kl. 10 Formiddag, og efterat Præsidenten var bleven bemyndiget til at afgive Svar paa Stortingets Vegne. Den svenske Statsraad Rosenblad foredrog som Kommissairernes Ordfører disses Ærende, og overleverede Præsidenten deres Fuldmagter tilligemed et af Kommissairerne

samme Dag underskrevet Forslag til Norges Grundlov, affattet i det svenske Sprog med en vedføjet norsk Oversættelse.

[369] Rosenblads Tale lød saaledes:

«Gode Herrer og norske Mænd!

«Præsident og Medlemmer af Norges Storting!

«Vor allernaadigste Konge har udnævnt os til hans Kommissairer ved Norges Riges Storting, og vi maa herved levere de Fuldmagter, som af Hs Majestæt i denne Henseende ere blevne udfærdigede.

«Det er en høi og tilfredsstillende Pligt for et frit og ædelt Folks Repræsentanter offentligent at kunne lægge for Dagen Kongens Tænkemaade, at bringe hans Hilsen til Eder, gode Herrer og norske Mænd! og at række Eder den første broderlige Haand. Ene gennem kraftfulde og hastige Beslutninger kan den nordiske Halvøe, længe sparet under Europas almindelige Rystninger, og af Naturen bestemt til stedse at bevares derfor, vinde Rolighed for det Nærværende, Fasthed og Sikkerhed for Fremtiden. Kongen venter disse Beslutninger af Eders Viisdom, af Eders Kjærlighed til Fædrelandet.

«Hs. Majestæt har overdraget os at begjære af Norges Riges Storting, at en Committee maa udnævnes, til hvilken vi kunne meddele de Oplysninger, som staae i uadskillelig Forbindelse med de almindelige Anliggender. Hs. Majestæt har derved havt til Hensigt at forberede de Meddelelser til Stortinget, som kunde blive en Følge af begge Rigers Forening. Med Blikket fæstet paa dette Kongens Formaal, henstille vi nu til Eder, gode Herrer og norske Mænd, at udvælge en saadan Committee, og at overdrage den at træde sammen med os, samt at indkomme til Eder med Beretning og Forslag.

«Igennem de Underretninger, som vi maatte afgive til denne Committee, skal den overtydes om, at de Forandringer i den Eidsvoldske Constitution, som Kongen har anseet uundgaaelig [370] nødvendige, ikke i nogen Henseende rokke de Friheds-Rettigheder, hvorpaa denne Grundlov hviler. Med Beskyttelse for den evangelisk-lutherske Lære, med Repræsentationsrettens Vedligeholdelse, med fri

Lovgivnings- og Beskatningsret, med Sikkerhed for al Undertrykkelse eller egenmægtig Behandling, med den fuldbyrdende Magts lovbundne Udøvelse, med den dømmende Magts Uafhængighed, med Embedsmændenes constitutionelle Ansvarlighed, med Trykkefrihedens uforstyrrede Brug, have de gjorte Forandringer ene Hensyn til det nye Forbund, som stiftedes mellem Skandinaviens begge Riger, og til den nye Bestyrelsesform, som deraf nødvendigen maatte opstaae.

«Kongen er forvissat om, at disse Grundsætninger for Norges Constitution med fuldkommen Tillid kunne klarligen lægges for Dagen for et Folk, som længe har savnet en sikker Oplysning om Kongens virkelige Hensigter, og det er for at give dem en større og hurtigere Offentlighed i et Tidspunkt, da Alt fordrer en aabenhjertig Handlemaade, at Kongen har tilladt os at meddele Eder, gode Herrer og norske Mænd, Hs. Majestæts Tanker om dette vigtige Æmne. Omendskjønt de ere fremsatte i Form af et ordentligt Forslag, som indeholder Alt, hvad Kongen i Henseende Grundloven agter at foreslaae for Stortinget, er det vor Pligt, da vi nu foreløbigen overlevere Eder samme, derved udtrykkeligen at erklære, at al fælles Overlægning derom med os, alle Spørgsmaal om de Modifikationer og Tillæg, som fra Eders Side kunne gjøres, beroe paa den høitidelige Erklæring af begge Rigers Forening under een Konge, men under Overholdelsen af gjensidige Love.

«Dette Forbund, som Skandinaviens Lykke og Selvstændighed saa høiligen kræver, venter nu af Eder, gode Herrer og norske Mænd, sin Fuldbyrdelse. Ei mere med truende Vaaben ^[371] men med broderligt Haandslag bør Nordmænd og Svenske møde hverandre, til fælles Æres Haandhævelse, til fælles Friheds Bevarelse.»

Stortingets Præsident befvarede denne Tiltale saalunde:

«Det norske Storting har nu hørt, og ved mig, dets Præsident, modtaget Hs. svenske Majestæts Kommissairers Andragende. Dette er af største Vigtighed for det norske Folk, og fordrer paa det nøiagtigste og roligste at overveies. Dette vil skee af Norges Riges Repræsentanter saa hastigt som Æmnets Omfang tillader det. Fædrelandskjærlighed og Klogskab vil lede Debatteerne. Resultaterne skulle blive Hs. svenske Majestæts Kommissairer meddeelte.»

Efterat Kommissairerne havde forladt Forsamlingen, blev den norske Oversættelse af Kommissairernes Forslag til Grundloven oplæst, og det blev besluttet, at den svenske Ordførers, Statsraad Rosenblads, Forlangende om en Committees Udnævnelse til nærmere at konferere med Kommissairerne skulde udsættes til den følgende Dag. Til samme Tid udsattes Nansens Forslag til Underhandling med Sverige om: 1) at forlænge Vaabenstilstanden i 14 Dage, eller saalænge indtil Storthinget saae sig istand til at afgive sit Ultimatum, og 2) at Opsigelsen af Vaabenstilstanden maatte forlænges til 4 Uger.

Den 14de Octbr. afgjordes ved 76 Stemmer mod 2ⁿ¹⁸² «at en Committee skulde nedsættes for at modtage nærmere Oplysning fra de svenske Kommissairer, og meddele Storthinget disse.» Antallet af Committee's Medlemmer bestemtes til 9, ^[372] hvoraf de 3 skulde udvælges af Landalmuens Klasser. Til Medlemmer af denne Committee valgtes: Christie, Lange, Treschow, Collett, Arntzen, Sibbern, Bech, Aasmund Nordgaard, Lehnsmand Forseth og Erik Nor. Lange skulde indtræde i Committeeen i Stedet for Christie, saalænge denne fungerede som Præsident.

Det anmeldtes i dette Møde, at der i Jedderens og Dalernes Fogderi, og i Romsdalens Amt, vare gjorte betydelige Sammenskud til Krigens Fortsættelse, om den igjen skulde udbryde, og at lignende Offere vilde bringes fra Hedemarken og Trondhjem.

Fra Statsraadets Side var imidlertid blevet foranstaltet Bekjendtgjørelse til Nationen om Kongens Tale og hans Deklaration angaaende Kronens Nedlæggelse, hvilket meddeeltes Storthinget i Statsraadets Skrivelse af 14de Octbr. af følgende Indhold:

«Statsraadet giver sig den Ære hoslagt at tilstille Norges overordentlige Storthing et Antal Exemplarer af det Cirkulaire af Dags Dato, hvorved samtlige Overøbrigheder og Biskopper, overensstemmende med Storthingets behagelige Begjæring af 12te dennes, kommunikerer til almeen Kundgjørelse saavel den i Storthinget oplæste Kongens Tale, som Hs. Majestæts Deklaration angaaende Kronens Nedlæggelse.»

Nansens Forslag angaaende Vaabenstilstandens Forlængelse udsattes «indtil

Omstændighederne maatte give flere Medlemmer Anledning til derom at movere.»

Den 18de Octbr. behandlede Capitaine Ræders Forslag om 1) at en Takadresse skulde af Storthinget udfærdiges til Statsraadet, fordi det havde hævdet Lovene ved at sætte de militaire Personer under Tiltale, som formodedes at være Skyld ^[373] i de sidste uheldige militaire Begivenheder; 2) at Storthinget igjennem Statsraadet skulde skaffe sig Underretning fra den kommanderende General om, hvilke de Personer og Chefer ere, der have hævdet Nationens og deres egen Ære i den Grad, at de kunde fortjene Storthingets og Nationens Tak. ⁿ¹⁸³ Dermed forenede Repræsentanten fra Drammen, Iver Holter, Forslag om, «at Storthinget skulde lade sig meddele de fornødne Oplysninger om, hvorvidt der med denne Undersøgelse er avanceret.» «Nationens Ære, og Retfærdiggjørelse for en saare krænkende Mistanke, synes saa meget at beroe paa Resultatet af dette Arbeide, at man sikkerligen ikke kan gjøre for meget for at faae samme udført som det bør.» Forslaget understøttedes ogsaa af Præsten Angell i et skarpt Foredrag, hvori det blandt Andet hedte: «Det eneste Middel til at aftvætte den Skjændsel, som maaskee kunde hvile over Nationen, er, at den selv med Bestemthed fordrer den strengeste Undersøgelse af de sildigere Begivenheder, og de Aarsager, der fremskyndte det uheldige Udfald. Hvad enten Forening eller Ikke-Forening mellem Norge og Sverige finder Sted, er det nærværende Repræsentanters Pligt, medens de endnu ere samlede, at æske alle mulige Oplysninger i den Henseende, hædre de Værdiges Forhold, betegne de Uværdiges med fortjent Skam og Skjændsel, og saaledes vise Verden, at, om end Enkelte vare ligegyldige for Æren, saa fortjener Nationen nu i det Hele at agtes og hædres.» – Grev Wedel gjorde opmærksom paa, at ingen militaire Personer ^[374] endnu vare satte under Tiltale, men en Overkrigskommission var nedsat, for at undersøge om Nogen burde tiltales. Denne Sag var saaledes i sin nærværende Stilling udenfor Omraadet af Storthingets Autoritet, og var i den dømmende Magts Hænder. Det Eneste, hvad der for Tiden kunde høre under Storthingets Deliberation i den Henseende, var, af Statsprotokollerne at undersøge, hvorvidt Statsraadet i denne Sag havde opfyldt sin Pligt, og det meente han hørte nærmest under Odelstingets Afgjørelse. Med 57 Stemmer blev det derefter afgjort, «at

Ræders og Holters Forslag skulde udsættes til Afgjørelse, efterat man havde modtaget Indberetning fra de forskjellige Committeeer», og med 61 Stemmer fastsattes endvidere, «at denne Sag, naar den igjen foretages, først skulde foredrages i Odelstinget og derefter i Lagthinget.»

Forslag af den Art viiste noksom det forsamlede Storthings Stemning, der kunde betragtes som en Gjenklang af den, der endnu mangesteds herskede blandt Folket. Selvstændighedens ivrigste Forsvarere indsaa Umuligheden af at fuldbyrde det begyndte Værk, og Nødvendigheden af en Forening med Sverige. Men endskjønt de saaledes maatte bøie sig under den haarde Nødvendighed, og de forbundne Staters Magtsprog, maatte det være dem magtpaaliggende at overbevise Nationen om, at de didhørende Beslutninger vare tagne med klogt Overlæg og tilbørligt Hensyn til Fædrelandets Tarv, men at det mindre heldige Udfald tildeels maatte tilskrives en mod Norge udøvet uretfærdig Voldsomhed, deels var en Følge af en strafværdig Lunkenhed, om ikke Forræderi, fra de Redskabers Side, ved hvilke Selvstændighedsværket skulde udføres og forsvares. Underlige Skjebner forenede sig for at lægge lige stor Vægt i begge politiske Partiers Fremfærd til at frembringe et for Fædrelandet ^[375] lykkeligt Resultat. – Iøvrigt var det ikke at undres over, om man i Begyndelsen af Storthingets Virksomhed feilede i Anvendelsen af de forskjellige Autoriteters Magtfordeling. Disse Grændser afmaaltes først mere bestemt efter en lang Tids Forløb, efter mangan en haard Strid mellem de forskjellige Autoriteter om Grundlovens Fortolkning, og endnu staae Stridspunkter uafgjorte, uden at den exekutive Magt og Storthinget kan blive enige om en fast Afgjørelsesnorm.

Den 18de Octbr. blev det ogsaa kommuniceret Storthinget ved en Skrivelse fra de svenske Kommissairer, at Contreadmiral, Baron Platen, var af Kongen af Sverige befuldmægtiget til at deeltage i de Ærender, som var Formaalet for deres Sendelse til Norges Storthing. Det havde, som før bemærket, været Platen overdraget at udføre nogle Kommunikationer med Christian Frederik, og efterat disse vare endte tiltraadte han den svenske Kommission.

Under 19de Octbr. indleverede den til at undersøge Rigets Tilstand nedsatte Committee gennem sin Formand, Capitaine Motzfeldt, sin Indberetning, og denne var med Hensyn til Muligheden af Krigens Fortsættelse ingelunde

opmuntrende. Landarmeens Styrke maatte ansees for at staae langt tilbage for den svenske mod Norge opstillede Landhærs. Dennes Styrke angaves før Vaabenstilstanden til 30,000 Mand, som deels vare indrykkede i Norge, deels stode slagfærdige til at gjøre Indfald, foruden 10,000 Mand Reserve. Af denne Krigsmagt stod allerede 17,000 Mand i Norge, fordeelt paa den i Vaabenstilstanden bestemte Demarkationslinie. Den norske Armee paa Demarkationslinien, tilligemed Christianias og Kongsvingers Garnisoner, udgjorde neppe 10,000 Mand, og denne Styrke, om man endog tog Landeværnet med, kunde ^[376] først om 5 Uger bringes til 21,000 Mand, i hvilken Tid den svenske Armee kunde gjøre store Fremskridt i Hjertet af Norges bedste Provindser, og forøges med den paa Grændsen og i Nærheden deraf opstillede Reserve. (Der taltes ogsaa om en Forstærkelse af 6000 Mand Russer, der skulde angribe fjærnere Punkter af Riget.) – Søstyrken stod i et endnu slettere Forhold til Fiendens. Den svenske Styrke ved Angrebet paa Hvaløerne – siden hvilken Tid den ikke havde lidt mindste Nederlag – var: 4 Linieskibe, 3 Fregatter og 75 store Kanonslupper, foruden en Deel andre Fartøier. Den norske Styrke, som i dette Efteraar kunde bringes i Virksomhed, var derimod kun 6 Brigger, 4 Kanonskonnerter og 36 Kanonslupper. Der fandtes vel i Trondhjem 10 Kanonslupper, og i Bergen 2 Kanonskonnerter; men disse kunde ei bringes i Beregning, da de vare for langt fra Kamppladsen. Af Kanonjoller vare vel en Deel i Frederiksværn og Christiansand, men de kunde ikke bruges paa denne Aarets Tid. Desuden havde de svenske Krigsfartøier tildeels sværere og bedre Skyds samt fortrinligere Krudt end de norske. Af de Magasiner, som vare anlagte eller skulde anlægges nordenfor Christiania, kunde en Armee paa 20,000 Mand neppe fødes i 2 Maaneder, om end Kornforraadene til rette Tid kunde forvandles til Meel og Brød, hvoraf ikkun havdes ubetydelig Beholdning. Da Landet var blevet velsignet med et frugtbart Aar, kunde disse Beholdninger vel betydeligen forøges, men det var fast umuligt at fremskaffe disse til Tid og Sted. Armeen havde vel godt Forraad af adskillige Klædningsstykker, men manglede dog den til et Vinterfelttog nødvendige Vinterbeklædning. Den havde taalelige Lazareth-Fornødenheder, men savnede et betydeligt Antal Læger. Den var nogenlunde forsynet med Haandgeværer, men havde derimod ^[377] stor Mangel paa

Ammunition til det grove Skyds og til Fæstningerne. Den største Deel af Ammunitionen befandt sig desuden i Agershuus Fæstning, som maatte befrygtes at falde i Fiendernes Hænder strax efter Fiendtlighedernes Udbrud. General Arenfeldt havde erklæret, at det under disse Omstændigheder neppe vilde være muligt, endog under det kjækkeste Forsvar, at hindre Fienden fra at trænge frem til Christiania og bemægtige sig Agershuus Fæstning, men at den norske Armee maatte vige til de nordenfor Christiania liggende Landstrækninger, og der oppebie Forstærkninger. I denne Beskrivelse laa ingen Opmuntring fra den militaire Side til Krigens Fortsættelse.

Med Hensyn til Stillingen af Landets Finantsvæsen var den af Committeen indgivne Beretning ikke mindre nedslaaende. Den cirkulerende Seddelmasse beregnedes til omtrent 18 Millioner Rigsbankdaler, ⁿ¹⁸⁴ og som Hypothek for denne omsvævende Masse af Sedler havdes Rigsbankens Heftelser, hvis rette Beløb ansloges til 4½ Millioner Rbd. Sølv, der, naar den paa Eidsvold udstedte Garanti toges til Følge, udgjorde omtrent 8½ Million Rigsbankdaler Navneværdi. Der blev saaledes omtrent 9½ Million ufunderede Sedler tilbage. Dersom Krigen paany udbrød, vilde Krigsomkostningerne beløbe til 3 à 4 Millioner Rigsbankdaler maanedlig, og Statens almindelige Udgifter vilde kræve 150,000 til 200,000 Rbd. maanedlig, medens Styrken til at bære disse Udgifter vilde formindskes, alt som det lykkedes Fienden at udbrede sig over flere og flere Landstrækninger, og saalænge Landets Skibsfart, Udskibning og Fabrikvirksomhed laa i Dvale. Disse Udgifter vilde nominelt betydeligen ^[378] blive forøgede, dersom Pengenes Værd sank, hvilket vilde være høiligen at befrygte under en fortsat Udvidelse af Seddelfabrikationen. Garantien kunde ikke beskytte mod denne Papiirpengenes Forværrings-Flugt; thi Statens som Privatmænds Kredit beroer paa Kraften til at opfylde indgangne Forpligtelser og ikke paa givne Løfter. Kongen havde baade nu og for flere Maaneder siden henpeget paa Oprettelsen af en Bank og paa udenlandsk Laan. Men til at opføre den første manglede baade Evne og Villie, formedelst Næringsveienes Standsning og Statens vaklende Stilling, og for en Stat, som befinder sig i Forlegenhed og er i synkende Velstandsforhold, staae ingen Laanere tilrede. – Denne Landets Finantsnød var næsten en større Hindring for en kraftfuld Modstand end

Armeens Svaghed i Forhold til den svenske. Norge lader sig i Følge Landets physiske Beskaffenhed ikke let erobre ved Vaabenmagt. Krigens Ulykker ere som oftest øienbliklige og partielle, og ved denne Leilighed formildedes de ved en Fiendes Skaansomhed og Eftergivenhed, som beflittede sig paa at vinde Gemytterne for en Sag, for hvilken han fægtede. Pengevæsenets Forvirring derimod udbreder sin Rod i den fjærne Fremtid, og sin Gift til det ganske Land i alle Borgerklasser.

Denne Committeens Fremstilling af Landets Krigsstyrke i Forhold til den svenske, og af Finantsernes Tilstand, forenet med Betragtningen over Følgerne af Krigens Fortsættelse, hævede alle Tvivl hos Storthingets Medlemmer om den Beslutning, som i den Henseende burde tages, og der var neppe Nogen blandt dem, som i sit Hjerte stolede paa Muligheden af Selvstændighedens heldige Forsvar. Dertil kom, at de af de svenske Kommissairer indgivne Foreningsbetingelser vare langt moderatere end de Fleste havde ventet, endskjønt de vare affattede ^[379] overensstemmende med den paa Moss afsluttede Vaabenstilstands-Konvention, i hvilken den Eidsvoldske Constitutions Gyldighed erkjendtes. Denne var saaledes respekteret i de fleste Bestemmelser af de svenske Kommissairers Forslag. Norge skulde som Foederativ-Stat beholde sin Selvstændighed og en indvortes Organisation, der passede til dets simple Naturforhold. Sveriges Konge fik en ny Krone, men Landene forbleve afsondrede og regjeredes efter forskjellige Love. Under disse Omstændigheder mærkedes lidet til den Meningsstrid, som paa Eidsvold reistes imellem de tvende forskjellige Partier. Alles politiske Meninger samlede sig i Nødvendigheden af den skandinaviske Halvøes Forening, endskjønt flere Medlemmer gave sine patriotiske Følelser Luft i høie Talemaader eller vemodige Reminiscenser. De fleste Medlemmer, som kunde lægge et Ord med i denne vigtige Sag, beredte sig imidlertid paa at ledsage den store Beslutning med meer eller mindre vidtløftige Foredrag, og Taler, som skulde været holdte paa Eidsvold, men tilbageholdtes af Agtelse for den herskende Mening, gjenløde nu i denne Storthingssal.

Ved Siden af disse Betragtninger over Landets Kræfter, og Muligheden af at forsvare Norges Selvstændighed ved en fortsat Krig med Sverige, indleveredes imidlertid en Skrivelse til Storthinget fra Oberst og Generaladjutant-Lieutenant

Rode. Deri udvikledes det Spørgsmaal: «Kan Norge fortsætte Krigen med Sverige, uden at frygte for dens Udfald?» Forfatteren sammenlignede i den Henseende Sveriges Stridskraft med Norges, og lagde især Vægt paa, at Sverige kun havde Erobrerens Mod, der svækkes ved Modstand, medens Norge havde Fortvivlesens Mod, der stiger med denne. Dersom den svenske Armee havde fri Villie til at angribe Norge, hvor den fandt [380] det beqvemmest, saa havde den norske Armee Valget af Forsvarspunkter, og kunde gjøre dette saa fordeelagtig muligt. Dersom endog den svenske Armee var dobbelt saa stærk som den norske, saa kunde den Linie, som denne vil vælge ved en fornyet Krig, betragtes som den ydre Rand af en forskantset Leir, og Angrebet paa en saadan kræver dobbelt Styrke. Dersom den svenske Armee let kunde fordobles ved sin Reserve og den Deel af Armeen, der stod paa Grændsen, saa vilde den norske Armee dagligen voxe derved, at den bevæbnede Almue stødte til Armeen, hvorved den kunde forøges indtil 20 til 30,000 Mand, foruden den regulaire Styrke. Vinterens Nærmelse maatte vanskeliggjøre Transporten til Fiendens Armee, der mestendeels maatte skee til Søes, medens Vinterføret lettede Landtransporterne for den norske. Denne kunde vel i Begyndelsen blive nødt til at vige for Fienden, men den vilde derved nærme sig sine i Ryggen liggende Magasiner, medens Fienden bortfjærkede sig fra sine, og ved Fremrykningen vilde Fiendens Overmagt forringes, medens den norske Armees Kræfter voxede ved Tilbagemarschen. Han gjorde videre opmærksom paa de Vanskeligheder, som Fienden havde at overvinde paa den eneste Vei, paa hvilken han kunde trænge ind i Landet, og især paa Vanskeligheden af at føre med sig de nødvendige Magasiner. Til Slutning erkjendte han, at det fornemmeligen kom an paa, om de fornødne Qvantiteter af Korn og Kjød kunde tilveiebringes. Disse anslog han til 70,000 Tdr. Korn og 3000 Tdr. Kjød, hvilke han dog troede at kunne erholde i Landet selv; men henviiste til Kommissariatet med Hensyn til det Nærmere herom. Han tilstod, at den fornødne Ammunition og det tilstrækkelige Antal af Skydegeværer ei var forhaanden; han meente, at Landalmuen selv var forsynet med Vaaben og Krudt. «Mod væbner [381] ligesaa let – siger han – som Nøisomhed mættes, naar begge ere Børn af en fast Villie.» – I nogen vidtløftig Operationsplan indlod han sig dog ikke videre. – Denne velmeente og velskrevne Afhandling rokkede dog ikke Storthingets Beslutning, at ende Krigen ved en

passende Forening imellem begge Riger, hvis Nødvendighed Omstændighederne alt meer og meer fremkaldte. Man begyndte desuden at indsee, at den heldigste Krig neppe vilde kunne fremlede et lykkeligere Resultat end det, hvortil de begyndte Underhandlinger gave Udsigt.

Imidlertid nærmede den Tid sig, da Vaabenstilstandens Termin var udrunden, og da Foreningsbeslutningen maatte tages, eller Selvstændighedskrigen fortsattes. Formanden for Committeeen til at modtage Meddelelse fra de svenske Kommissairer, Etatsraad Treschow, fremlagde en mundtlig Beretning om, hvorvidt der kunde ventes Samtykke til Committeeens Forslag til Grundlov for Norge i flere Punkter. I Anledning af denne Indberetning ønskede Motzfeldt og Flere at vide, om de Meddelelser, som de svenske Kommissairer havde givet, vare at betragte som Ultimatum. Formanden erklærede, at, hvorvel de ei vare givne som Ultimatum, maatte de dog som saadant betragtes, indtil Hovedspørgsmaalet var afgjort. Han anmærkede derhos, at Kommissairerne paa Committeeens Yttring om Vaabenstilstandens Forlængelse havde erklæret, at denne vilde blive aldeles afslaaet, og at den blotte Begjæring derom vilde bevirke Underhandlingernes Afbrydelse, og Kommissairernes øiebliklige Tilbagereise. Treschow fremsatte derefter de didhørende Forslag, idet han gjorde opmærksom paa, at dersom Storthinget ikke afgjorde det vigtige Foreningsspørgsmaal, vilde rimeligviis Krigen igjen begynde inden 8 Dage med større Bitterhed end før, [382] og om med Udsigt til større Held, det maatte han overlade Forsamlingen at bedømme efter de forelagte Oplysninger om Landets Stridskræfter og indvortes Forfatning i det Hele. Han foreslog saaledes:

1) Da Hs. M. Kong Christian Frederik har nedlagt Regjeringen i Folkets Hænder, løst Norges Indbyggere fra den til Høistsamme aflagde Troskabseed, og frasagt sig alle Rettigheder til denne Krone, og da Norge efter Grundloven altid bør regjeres af en Konge, saa kan og bør der snarest muligt skrides til at vælge og antage en anden Konge i hans og hans Afkoms Sted.

2) Det norske Storthing erklærer en Forening med Sverige i Overeensstemmelse med den første § af de af de svenske Kommissairer fremlagte Forslag for at være begge Riger gavnlig, og i Henseende til de udvortes

Forhold og derpaa grundede Sikkerhed og Selvstændighed for nødvendig.

3) Da Kongen af Sverige, Carl den Trettende, ved Erkjendelsen af Rigsforsamlingen paa Eidsvold og den der givne Grundlov i dens væsentlige Punkter, og ved den Erklæring, at han kun vil foreslaae saadanne Forandringer i samme, som til Forening med Sverige maatte blive nødvendige, da han tillige ved de til dette Storthing formedelst sine befuldmægtigede Kommissairer virkelig gjorde Forslag, og tillige ved de givne, disse meddeelte, Bestemmelser og Oplysninger ei alene har givet de meest overtydende Prøver paa sin Agtelse for det norske Folks Ære, Friheder og Rettigheder, men og paa sin Tilbøielighed til at føie vore billige Fordringer og høre vore Forestillinger, saa udvælges Allerhøistsamme Hs. M. Kong Carl den Trettende til Norges Konge.

^[383] 4) Indtil disse Forslag ere debatterede og afgjorte, tages intet Forslag, som hidtil er indkommet eller kunde indkomme, til Overveielse i Storthinget selv.

5) Votering om det andet og tredie Forslag skeer mundtlig til Protokollen.

6) Udvælgelsen maa være ubetinget; thi da Meningerne om Vilkaarene, paa hvilke Foreningen bør finde Sted, kunde være meget forskellige, saa vilde paa denne Maade ingen Enighed være mulig. Den til den Ende nedsatte Committee kan umuligen blive færdig med de mange i den Anledning indkomne Forslag til den Tid da Beslutningen maa tages, og en Overielse vilde være meer at befrygte forud end siden, da efter Kongevalget vil være Tid nok for Storthinget til at tage hvert Forslag til Forandring i Grundloven under Overveielse.»

I samme Anledning holdt Præsten Abel en kort Tale, hvori han «antog for afgjort, at de Fleste af Norges tænkende og retsindige Mænd have erkjendt baade Nyttens og Muligheden af en Forening med Naboriget, endog længe før Sværdet sidste Gang droges, maaskee til liden Ære for begge. – Men da Norge ingenlunde havde erkjendt det Overherredømme, som Kieltraktaten tilsikkrede Sverige, hvilket ved Konventionen til Moss synes bekræftet, kunde Norge selv som et frit Folk med roligt og modent Overlæg bestemme de Grundsætninger og Betingelser, hvorpaa Foreningen mellem Norge og Sverige bør hvile, dersom den findes for Tiden gavnlig for Landet. – Efterat have i disse Bestemmelser taget tilbørligt Hensyn til Norges Ære, Frihed og Borgerrettigheder, lader os være de

første, der række det svenske Folk en oprigtig Broderhaand, da lader os tilbyde Carl den Trettende et Scepter, som hidtil ikke [384] blev hans Lod at føre. – I dette Tilfælde burde alt forhen Skeet forglemmes. Blev derimod den Constitution, som Landets Borgere maatte være berettigede til at grundlægge, forkastet, da var det Tid at reise sig mod en herskesyg Regent, da er endnu Norges fulde Kraft tilbage, med den kunne vi seire, med den kunne vi døe, og i begge Tilfælde kunne vi ved den gjenvinde vor Ære.»

Ved Siden af Treschows Forslag lagde Nansen et Forslag til Fredstraktat med Sverige, og det besluttedes, at begge Forslag, saavidt Tiden tillod det, skulde foretages næste Dag, og at Forhandlingerne da skulde foregaae under lukte Døre.

Samme Dag indfandt Statsraadets Medlemmer sig i Storthinget, og aflagde den i Grundlovens 44de § foreskrevne Eed, og denne i Statsraadets Hænder nedlagte midlertidige Regjering varede indtil Kongevalget var foregaaet.

Eenogtyvende Capitel

Den 20de Octbr. var den vigtige Dag, paa hvilken Norges Skjebne skulde afgjøres og Loddet kastes, enten Foreningen med Sverige skulde af Storthinget besluttes, eller en blodig Handske kastes til en Fiende, som med overlegen Magt, og styrket ved de vigtigste europæiske Staters erklærede Bistand, truede at fornye en Krig, hvis Forspil Sommerens krigerske men ikke meget blodige Scener kunde ansees for at være. Før Storthinget skred til Sagens Afgjørelse opkastedes det Spørgsmaal: «Kan nærværende Storthing ansee sig berettiget til, i Anledning af Kong Christian Frederiks overleverede Abdikationsakt, [385] at tage hvilken Bestemmelse det vil og finder gavnlig for Riget i Henseende til et nyt Kongevalg?» Dette Spørgsmaal blev besvaret efter Navneopraab mod en eneste Stemme [n185](#) med Ja. Derefter stred man til Hovedspørgsmaalets Afgjørelse.

2) Skal Norge som et selvstændigt Rige under visse Betingelser forenes med Sverige under een Konge?

Storthinget blev foreløbigen enig om, at dette Spørgsmaal kunde afgjøres ved Pluralitet, uden at der til en saadan Forenings Antagelse udfordres 2/3 Stemmer.

Der blev i denne Anledning holdt Taler af 18 Repræsentanter, hvoraf 14 indleverede deres Foredrag til Protokollen. I flere af disse Taler yttredes frygtsomme Tvivl om Foreningens Hensigtsmæssighed; Nordmændenes gamle Had til denne nøie Forbindelse med Sverige gjorde sig gjældende i stærke Talemaader; men Alle endte med at erklære Nødvendigheden af en saadan Forening. Vi maa henvise Læserne til de ofte citerede «Kongeriget Norges overordentlige Storthingsforhandlinger», hvor disse Taler findes indførte, [n186](#) og indskrænke os til at udhæve nogle af de mærkeligste Yttringer. Biskop Bech aabnede denne Undersøgelse med et Foredrag, som formedelst den Sindighed, Klarhed og Indsigt i Tingenes sande Stilling, som Taleren deri lægger for Dagen, udmærker sig blandt de bedre. Efterat han har viist, at hverken Norges Kræfter eller dets Interesse gjør det tilraadeligt at ophøie det til en Enestat, og at Norges Kraft til at gjøre Modstand var mindre nu end for nogle Maaneder siden, og Nationens Meninger i denne Henseende deelte, besvarer han de Indvendinger, [\[386\]](#) som kunde gjøres mod Foreningen, hentet fra Sverige selv. I Sveriges egen Interesse fandt han en Garanti for Foreningens Held og Sikkerhed, og i en fast Bedholdenhed ved den Eidsvoldske Constitution et Værn mod Indflydelsen af Sveriges fra Norges forskjellige Institutioner. Paa Norges Fordringer burde det i denne Henseende ikke give Slip; «den Konge vi vælge maa erkjende den og vedtage at opfylde den, ligesom og Sveriges Konge tydeligen har erklæret, i den under 14de August sidstleden til Moss afsluttede Konvention, at ville opfylde den.» Den Tvivl, at Foreningen, i sig selv gavnlig, maaskee ikke vilde faae Varighed paa den Maade, som kunde være Nationen gavnlig, besvarer han ved at gjøre opmærksom paa de Magters høitidelige Garanti, som havde besluttet Foreningen. «For min Deel, siger han, foretrækker jeg det Garanti, som Norge har i sig selv. I fornuftig, gavnlig og flere Aars rolige Forbindelse med Sverige, tænker jeg mig ikke, at Norge blev svagere eller fik mindre Kraft, end det nu

besidder. Jeg antager meget mere det Modsatte. Var der nu Rimelighed til at kunne forsvare sig som Enestat, Kraften maatte da ikke i det mindste blive mindre. Norge maatte da med end større Kraft kunne hævde sin Frihed og sine Rettigheder, og det havde da en langt uligere og ringere Kamp at bestaae, end nu. Det havde ikke da hine mægtige Stater og deres stærke Villie mod sig. Maaskee det endog fandt da den Bistand, det endnu ikke tør haabe. I os selv maatte vi derfor søge vor Garanti.» «Maatte man – saa slutter han – ikkun udfinde en ligesaa paalidelig Formuur mod det Slags Adelsvælde, som ukultiverede og umoralske Pengemænd desværre have en Raadighed til at udøve, der ikke er at finde en Grændse for! Det øvrige Adelskab vil Norge og Constitutionen vel vide at forebygge, ^[387] og Frygten derfor ligner mere den for Spøgelse, end for en virkelig Gjenstand.»ⁿ¹⁸⁷

Heftigere løde andre Repræsentanters Udtryk, endskjønt de i Hovedsagen henpegede til samme Resultat. I Præsten Reiersens – Repræsentanten for Nedenæs Amts – Tale forekom følgende Udtryk: «Vil Sveriges Konge ikke dette – nemlig Foreningen med Norge overensstemmende med den norske Nations Tarv – da ere hans Hensigter ei redelige, og Nordmændenes Undergang bestemt. Da Landsmænd! da lader os opbyde Alt, hvad krænket Ære, Friheds Forliis og rasende Fortvivlelse indgive os! Ei frygte de Faren, ei frygte de Død og Opoffrelse, som udsendte mig i Eders Midte; dette ville de vise Eder paa Kampens Dag. Da skal Enkers og Faderløses Hysten være en Seierssang paa den faldne Krigers Gravhøi, men de Døendes Rallen skal forene sig med de Efterladtes graadqvalte Stemme, og lig hæse Sukke fra Afgrunden raabe Vee over Sveriges Konge, Vee over hans Erobringslyst! Da dømme Gud imellem os og ham, naar vi stedes til Regnskab for alle Væsners Fader!»

I samme Stiil udtrykte sig Præsten Hertzberg: «Skulde – sagde han – ingen Forening med Sverige være at opnaae, ^[388] uden at krænke vor Frihed, Selvstændighed og Eed, da er det vistnok bedre at døe med Ære, end at leve med Skam. Beslutte vi det Første, at døe med Ære, maa vi tage de Bestemmelser, der sigte til Maalet; thi den der vil Hensigten bør ville Midlerne; jeg foreslaaer:

1) Ethvert Kompagnidistrikt skal føde og klæde sine Soldater, ethvert Skibrede sine Matroser; thi skal det komme an paa et frivilligt Sammenskud, da

kan ingen Oversigt have eller holdes over hele Forraadet. Nogle Egne ville vistnok anstrenge sig meer, andre mindre, ja det kunde hænde at Nogle vilde falde fra i Fristelsens Tid.

2) Byerne skulle føde og klæde Garnisonerne. De Byer, som ingen have, skulle bidrage med Landfolket.

3) Fra Byerne maa ufortøvet transporteres herop i vore Fjelddale, som lettest kunne forsvares mod Fienden, alt det Forraad af Klæder og Madvarer, som nu have; thi skal det atter gjælde, maa det blive helligt og ubrødeligt holdt.

4) Kommer Fienden for nogen By, der har Fæstning, skal Kommandanterne under Livs, Æres og alle Eiendommers Fortabelse være befalede, at, naar Byen ei længer kan forsvares, da skal han skyde den i Brand, og under benævnte Straf forsvare Fæstningen til sidste Mand.

5) De andre Byer og Stæder, hvor ingen Fæstninger ere, maa ikke forlades ubrændte. Enhver Borger antænde sit Huus før han forlader det, og hvilken Borger, der træffes fra en af Fienden besat ubrændt By, han hænges som en æreløs Nidding og hans Eiendom konfiskeres. Enhver Beboer paa Landet være samme Straf underkastet, saafremt han forlader ^[389] sine Huse uden som Askehobe, naar Fienden maatte besætte Gaarden.

6) Hvilken som helst Sø- eller Landkrieger fra den Høieste til den Laveste, der træffes som en Flygtning, han skydes, og hvo der lader sig fange uden haardt saaret, saa hans Landsmænd kunne see Kampens dybe Mærke, skal, naar han udvexles, alle hans Eiendomme konfiskeres.

7) Enhver, som kan føre Vaaben, han gribe dem, Berserker gang føre Vaaben; end vil han ei svinge dem, han svinge ved Strikken i nærmeste Træ! Er end dette Forslag skrevet med Drageblod, som det heder, vil dog saa til. Mildhedssystemet er nu ei længer anvendeligt, uden mod fangne Fiender. Fodsporene af hidtil brugte Fremgangsmaade forskrække. Det er saaledes muligt at vi kunne seire, vel og muligt at vi nu levende Nordmænd udslettes af nu Levendes Tal, men vort Navn udslettes aldrig af Verdens Aarbøger, og vi lærte Jordens mægtige Voldsmænd, at det norske Folk ikke er afhængigt Fæ. *Dixi et quidem ego liberavi animam meam.*»[n188](#)

I mildere Toner udtryktes andre Repræsentanters patriotiske Følelser. Repræsentanten fra Porsgrund – Kjøbmand ^[390] Jørgen Aall – som allende paa Eidsvold havde viist sig beredt til de største personlige Offere for at understøtte Fædrelandets sande Interesse, holdt et varmt Foredrag, hvori han erkjendte Nødvendigheden af en Forening med Sverige, naar den kunde skee paa hæderlige Vilkaar, og Norges Selvstændighed sikkres ved Erkjendelsen af den paa Eidsvold antagne Constitution. Dersom Krigen skulde udbryde igjen, fordi de svenske Kommissairer foresloge andre Modifikationer end dem, som dette Storthing ansaa overeensstemmende med Grundlovens Aand, sagde han god for, at de Stæders Borgere, som havde udsendt ham, vilde offre en betydelig Skjærv paa Fædrelandets Altar til Bestridelse af Krigens Byrder. Selv tilbød han 200 Tdr. Byg, som til dette Brug skulde ligge færdig paa hans Magasiner. «Hvad min Person angaaer, tilføier han, da, endskjønt dette bliver maaskee det mindst gavnlige Offer, jeg ved denne Leilighed kunde bringe mit Fædreland, føler jeg dog det stærkeste Kald ogsaa at tilbyde den til dets Tjeneste.» Han tilbød sig at overtage en liden Kommando, helst i det Tellemarkiske Regiment, og lovede ei at forlade denne sin Post førend enten Fienden tilbyder Fred, eller Døden blev hans Lod som Norges Forsvarer.

Blandt disse til eet Maal – nemlig Norges Forening med Sverige, under Betingelse af at den Eidsvoldske Constitution skulde i sine Hovedpunkter antages af Sveriges Konge – førende Taler var Provst Dahls den eneste, som havde en anden Retning. Han foreslog nemlig en militair Forening med Sverige og Udsættelse af et nyt Kongevalg og af Eeds Aflæggelse til en ny Konge. Han gjorde opmærksom paa, med hvilke Følelser vore hjemmевærende Landsmænd vilde modtage Budskabet om et nyt Kongevalg, hvad Stemningen vilde blive, ^[391] og hvilke uberegnelige Følger det vilde have, om Landalmuen atter 3die Gang i et Tidsrum af 9 Maaneder skulde affordres en ny Eed, «en Eed vi vist Alle, der kjende Nordmandens Ærlighed, maa tilstaae vil stride mod Mængdens Overbeviisning og Samvittighed.» Han endte sit Foredrag saalunde: «Jeg, og venteligen Alle i denne ærede Forsamling ere overbeviiste om, at Hs. M. Kong Christian Frederik havde det norske Folks Frelse fra Anarki og Borgerkrig til nærmeste Øiemed ved at modtage Kronen, og at han har havt det samme Folkets

Held for Øie ved igjen at nedlægge den. Han vil altsaa ikke miskjende os, om vi udsætte Vedtagelsen af denne Hs. Majestæts sidste Opoffrelse, for ogsaa derved at frelse Norge fra Borgerkrig og Oprør, og endelig først da fritage ham for hans med os indgaaene Forpligtelse, naar Øieblikket er forhaanden, at denne kan paany undgaaes med en anden. Skulde disse mine individuelle Tanker finde flere af mine ærede Medborgeres Bifald, ville de af dem vorde nøiere undersøgte og prøvede, og vover jeg i den Hensigt ærbødigt at overlevere dem til den med Hensyn hertil af Storthinget udvalgte Committee:»

Men Ingen blandt Storthingets Medlemmer deelte Hr. Provstens Mening, og Forslaget blev ei taget under Overveielse og Votering.

Denne Talerække endte Grev Wedel. Hvad han havde havt isinde for en stor Deel at foredrage paa Eidsvold, og der allerede havde foreviist sine Venner, men af Agtelse for den herskende Mening havde tilbageholdt, foredrog han nu, tilskaaret efter senere indtrufne Begivenheder og Landets nuværende Stilling. Nu troede han med rene Ord, at kunne udtale Ideer og Meninger, som han havde næret længe før denne Tid, og ^[392] med hvilke han, før Norges ved Kieltraktaten forandrede Stilling, stod saagodt som ene blandt sine Landsmænd.

Efterat have gjort den Skildring over Styrken af Landets Sø- og Landmagt, som vedkommende Committees Indstilling havde givet ham i Hænde, og ovenfor er anført, tilføier han: «Resultatet af Alt dette er, at vi fra Søsiden med en Magt, der ikke er halv saa stærk som den svenske, skulle gjøre Modstand, og at vi til Lands med omtrent 20,000 slet klædte og slet fødte Tropper skulde møde en krigsvant Armee af omtrent 40,000 Mand, som ved Hjælp af brittiske Subsidier er i den ypperligste Stand, som har et fortrinligt Artilleri og Kavalleri, og som anføres af Sveriges Kronprinds. Udfaldet kan man letteligen beregne. Norges liden Armee var lykkelig, om den uden altfor stort Tab, og uden at afskjæres fra sine Magasiner, kunde naae Fjeldbygderne. Denne Fremstilling af Begivenhederne er bygget paa den Forudsætning, at Armeen besjæles af een Aand. Men den svenske Armees gode Opførsel, det Maadehold hvormed Kronprindsen har benyttet sine vundne Fordele, Kong Christian Frederiks Afreise, og 7 Aars bestandige Uro og Savn, har betaget en stor Deel af Armeen Lyst til at inklade sig paa den lidet Held lovende Kamp, som Nogle synes at

ønske. Der mangle ikke de norske Troppekorps Mod og Kraft, men de ville vide for hvilket Øiemed de skulle opoffres og Landet ødelægges. Begivenhederne i denne Sommers korte Felttog synes at give denne Formodning Styrke – ei at tale om Almuens Uvillie til at gjøre videre Skyds, der snart vil gjøre militair Tvang nødvendig, hvis Følger man let kan beregne.»

«Men, mine Herrer, – vedbliver Greven – disse Vanskeligheder, hvor store de end synes, ere endda ikke de største! ^[393] Fra Finantserne, denne Pandoras Æske, fremstiger en ny Sværm af Bekymringer og Ulykker.» Efterat han derpaa havde i Følge Committee-Indstillingens Opgaver anført Størrelsen af den cirkulerende Seddelmasse og den deraf fulgte Indfrielsesbyrde for Landet, vedbliver han: «Under saadanne Omstændigheder indseer man letteligen, at Repræsentativernes allerede sunkne Værd maa formindskes i en betydelig Grad i det Øieblik Fiendtlighederne udbryde, om end ikke Fabrikationen blev fortsat; men skeer dette, saa ville Repræsentativerne meget snart blive til intet Andet end Makulaturpapiir, og saaledes dele Skjebne med Frankriges Assignater. Naar denne os saaledes fra den danske Regjering testamenterede indbildte Rigdomskilde ophører at flyde, ophøre tillige Midlerne til at lønne Armeen og til at tilveiebringe dens Fornødenheder. Vi have hørt at en Krigsmaaned koster omtrent 3 til 4 Millioner Rigsbankdaler, hvorimod de ordentlige Statsindtægter neppe udgjøre 200,000 Rbd. maanedlig, naar Krigen standser Handelen og Skibsfarten. Skulde Krigen altsaa fortsættes, maatte Skatter og Udgifter vorde i det mindste 20 Gange større, end de nu ere. Men jeg spørger, om Nationen kan og vil bære denne Byrde? – Svaret kan Enhver give sig selv.»

«Jeg troer det ganske overflødigt – vedbliver Greven – at anføre flere Beviser for, at Norge uden Foreningspunkt, uden Allierede, uden øvede Generaler, uden Handel, uden Skibsfart, uden Finantser, ikke kan udholde Krig med Sverige underskøttet af Europas største Magter.» Han gik derpaa over til at undersøge, hvilken politisk Forening for Norge var ønskelig, da det beviisligen ikke kunde bestaae som isoleret Rige. Han gjør det Spørgsmaal: med Danmark? og giver derpaa følgende Svar: «Neppe kan nogen Nordmand for Alvor nære ^[394] Tanken om Gjenforening med Danmark, hvis politiske System er saa stridende mod Norges Interesse, hvis Regjeringsform er den despotiske, hvor Kongen er Lovens

Begyndelse og Lovens Ende, hvis Beliggenhed forbyder al gjensidig Hjælp, hvis forstyrrende Finantser har været et Ordsprog, hvis indviklede Collegialvæsen dræber al Aand, hvis fordævelige Charakterløshed altfor meget har smittet os, hvis Smaahedsaand har efterladt saa mange Spor hos os. Ei at tale om at de Magter, som have bevirket Adskillelsen, nok ville vide at forhindre Gjenforeningen. Foreningen med Rusland troede han ei kunde være Gjenstand for nogen alvorlig Tanke, og om end Foreningen med England af Mange kunde ansees ønskelig, saa var dog Religion, Love og Indretninger altfor forskjellige til at Foreningen kunde give Held. Norge vilde formedelst sin Fattigdom i Forhold til Englands Rigdom blive betragtet og behandlet som en Koloni. Derom kunde desuden Talen ei være, da England havde garanteret Foreningen.» Han gik derpaa over til at omhandle Foreningen med Sverige, «som han ansaa ønskelig, fordi den var naturlig med Hensyn til Beliggenhed, fælles Oprindelse, fælles Religion, fælles Sæder, fælles Tapperhed, fælles Frihedskjærlighed, fælles gamle Love, fælles Sprog, skjønt renere i Sverige end i Norge, fælles politiske og Handelsinteresse.» Han gik dernæst de Indvendinger imøde, som vare gjorte mod Foreningen, nemlig: at Norge maatte frygte for den svenske Adel – men dens Rettigheder vare i sig selv ikke farlige, ligesom Norges Constitution udelukker den. – Den svenske Regjerings Lyst til Krig og Erobring meente han at bære dæmpet ved bittre Erfaringer, og det stod til Norge at indskrænke Militaires Anvendelse til den skandinaviske Halvøes Forsvar. Ikke heller havde man at frygte for at den svenske ^[395] Regjering skulde misbruge sin Magt til Norges Undertrykkelse, da Garantien derimod maatte søges i egen Kraft. Den Indvending endelig, som hentedes fra Nationalhadet fandt han især uanvendelig, da et saadant ufornuftigt og uchristeligt Had maatte forsvinde ved fornuftig Eftertanke, ved nærmere Bekjendtskab i Tiden og en god Behandling fra Regjeringens Side. Han kastede derpaa atter et Blik tilbage paa Foreningen med Danmark, og udhævede med skarpe Træk alle de Lidelser og Forurettelser, som Norge havde maattet gennemgaae under denne Forening, og drog deraf den Slutning, at Norge maatte vinde uendelig ved Byttet.

«Af denne Sammenligning – vedbliver Greven – af Norges Tilstand under dansk Herredømme, og dets Forfatning i Forening med Sverige, vil jeg blot drage

den Slutning, at, om end denne Forening ikke i alle Henseender skulde opfylde Nordmandens Ønsker, saa har dog Norge vundet uendelig meget ved Byttet.»

«Saaledes har jeg – slutter Taleren – med den Frimodighed og det kolde Overlæg, som jeg skylder Sagens Vigtighed, min Ære og min Samvittighed, fremført min Mening om denne vigtige Sag, som vi omhandle. Nu skal Eders Viisdom afgjøre, om I, ved at erklære Norge og Sverige forenede under een Konge, med Forbeholdenhed af Eidsvolds-Constitutionen, og af Konventionen afsluttet paa Moss, ville befæste Norges constitutionelle Frihed og Selvstændighed, eller om vi skulle udsætte os for ved Krigens Vaaben at vorde et underkuet Folk, der ei har anden Villie end Erobrerens vilkaarlige Bud; om Norge, som i 7 Aar har sukket efter Rolighed, skal gjengives den gyldne Fred, Handel, Skibsfart, Næringsveie, Overflod – eller om vort kjære Norge skal gives til Priis ^[396] for alle de Rædsler og Plager, som Krig, borgerlige Uroligheder, Mangel og standsede Næringsveie medføre.

«Den, som vælger Krig, maa vel betænke, hvor mange Ulykkeliges Sukke ville besvære hans Samvittighed i den sidste Stund, og hvor mange Forbandelser han tager med sig i sin Grav. Han maa betænke, om han for den Almægtiges Domstol kan forsvare, at have i Dag afsagt Dødsdom over tusinde Uskyldige, som ville vorde Krigens Offere.»

Denne Grevens Tale var imidlertid mere at betragte som et Indhold af Talerens politiske Grundsætninger, hvortil han i flere Aar, og saagodt som ene blandt sine Landsmænd, havde bekjendt sig, end nogen formedelst det omhandlede Spørgsmaals Stilling paatrængende Opfordring til Storthinget, at tage en hensigtsmæssig Beslutning; thi derom var under Tingenes nærværende Forhold ikke mere nogen Tvivl. De fleste Talere vare komne til den Overbeviisning, at Norges Forening med Sverig var gavnlig ja nødvendig; men de benyttede Leiligheden til at forsvare deres Anskuelse, hvad enten de havde bekjendt sig til den ene eller den anden politiske Tro, og de ansaa det for utilbørligt at være tause ved Afgjørelsen af Fædrelandets politiske Skjebne. – [n189](#)
Ved Votering besvarede 72 af de tilstedeværende ^[397] 77 Medlemmer Spørgsmaalet om Norges Forening med Sverige med Ja, og 5 med Nei, og disse gave deres Benægtelse paa en Maade, som stiledede til Bekræftelse. Assessor

Hagerup lod nemlig følgende Votum tilføre Protokollen:

«Paa Grund af hvad de Fleste af Bergens stemmeberettigede Borgere udtrykkeligen have tilkjendegivet mig som En af deres Repræsentanter ved dette Storting, anseer jeg mig pligtig til at votere saaledes: Norge skal ikke forenes med Sverige under Sveriges Konge.»

Konow, Christie og Motzfeldt refererede sig til Hagerups Votum, og dette gjorde iligemaade Præsten Dahl, forsaavidt nordre Bergenhuus Amt angaaer.

Professor Krogh, som formedelst Sygdom var fraværende, indsendte et skriftligt Votum af følgende Indhold:

«1) Kongeriget Norges Forening med Sverige anseer jeg som gavnlig og nødvendig. Ved at forkaste Foreningen, og derimod lade Norges Skjebne beroe paa Udfaldet af en Krig med en overlegen Fiende, vilde man udsætte Norge for den øiensynlige Fare, at underkastes vilkaarlig Behandling af Seierherren; ^[398] thi Norges Stridskræfter ere i Sammenligning med Sveriges altfor utilstrækkelige til at love de norske Vaaben Seier, og fremmed Hjælp kan ikke ventes. Ved Foreningens Antagelse forsikkres det norske Folk det Væsentlige af de Goder, hvis Opnaaelse var Gjenstanden for den Eed, som Folket har aflagt, om at vove Liv og Blod for at hævde Norges Selvstændighed; thi denne Eed kunde ikke gaae ud paa en forgjæves, og, som saadan, hensigtsløs og uforsvarlig Bortødslen af Borgernes Liv og Landets Kræfter, men paa gavnlige Bestræbelser for at sikre Norges Rettigheder, og gjøre Norges nuværende og tilkommende Indbyggere lykkelige.

2) Paa Grund af det nyligen Anførte voteres: Sveriges Konge Carl den Trettende bør erklæres for Norges constitutionelle Konge.

Christiania den 2ode October.

C. Krogh.»

Endeligen opkastedes samme Dag det Spørgsmaal:

3) Skal Konge nu vælges?

Repræsentanten, Præsten Bull holdt i den Anledning en Tale, hvori han

yttrede, at det var urigtigt længere at udsætte Kongevalget, dersom alle Hindringer for Kongen af Sveriges Valg vare ryddede tilside; men Hindringerne forøgedes ved Sveriges utidige Paastand, at Carl den Trettende skulde erkjendes som Konge, førend Storthinget vidste, om han vilde samtykke i de Forandringer i Grundloven, under hvilke han ene burde udkaares, naar ei Nationens Ære, Værdighed og Rettigheder skulde krænkes. Endnu var han ei bleven enig med Storthinget i de væsentligste af disse Forandringer, «og blindthen at troe, at denne Enighed senere hen vilde blive tilveiebragt til Norges Held, naar vi først havde betroet den exekutive Magt [399] i hans Haand, var vistnok det største Mesterstykke af Dumhed, som vore Committenter vilde bebreide os i vor nærværende politiske Negotiation.» Frygt for Krigens Rædsler burde ei forlede Storthinget til Ubesindighed i sine Bestutninger. Han opfordrede derfor Storthinget til decisivt at erklære for de svenske Kommissairer: «at ene Haandthævelsen af Norges Hæder og Held er den absolute Betingelse, under hvilken vi kunne udkaare Sveriges Konge til vor Konge.» De fra de svenske Kommissairer indleverede Forslag modsige vel ikke disse Betingelser, men opfyldte dem heller ikke i den ønskeligste Grad; de behøve Forandring og Modifikation, og dette maatte nødvendig gaae forud for Resultatet. Han opfordrede til Slutningen at give den bestemte Erklæring: «at i det Øieblik Vaabenstilstanden vorder opsagt, endskjønt vi nu arbeide paa en for begge Riger lykkelig Forening, maa Storthinget erklære sig for hævet, medens Enhver af os uopholdeligen iler hjem til Sine for at leve eller døe med Norges Frihed, og saaledes at misundes af Efterverdenen.»

Ved 47 mod 30 Stemmer afgjordes det, at Kongevalget ei skulde foretages førend man var bleven enig om de Forandringer, som Rigets Grundlov i Anledning af Foreningen skulde modtage, uden at der toges Hensyn til de bestemte og mindre passende Erklæringer, som efter Proponentens Forslag skulde ledsage Beslutningen.

Capitaine Motzfeldt foreslog Maaden, hvorpaa de svenske Kommissairer skulde underrettes om Storthingets fattede Beslutning i Henseende til Rigernes Forening, og Præsidenten blev i Følge deraf bemyndiget til at udfærdige denne Meddelelse. Præsidentens til den Ende forfattede Koncept blev eenstemmigen

vedtagen og lød saaledes:

[400] «Norges overordentlige Storting, som i flere Dage har været samlet for at deliberere om Rigets Tarv, har i Dag taget den Beslutning, at Norge skal som et selvstændigt Rige forenes med Sverige under een Konge, men under Overholdelse af dets Grundlov med de til Rigets Held, og i Anledning af dets Forening med Sverige, nødvendige Forandringer.

«Disse Forandringer i den af Hs. Majestæt Kongen af Sverige ved Konventionen paa Moss af 14de August d. A. erkjendte Constitution vil paa det hastigste muligt blive overveiede og besluttede af Stortinget, og saasnart dette er skeet, vil Stortinget igjen høitideligen udvælge og erkjende Sveriges Konge, Hs. Majestæt Kong Carl den Trettende som Norges constitutionelle Konge.

«Hvilket jeg efter Stortingets Beslutning, og med Hensyn til Hs. svenske Majestæts Kommissairers Yttring ved deres Nærværelse i Stortinget den 13de d. M. herved giver mig den Ære at meddele.

«De ville derhos modtage Bevidnelsen om min fuldkomne Høiagtelse.»

Tillige overdroges det eenstemmigen den Committee, som var nedsat for at modtage Meddelelser fra de svenske Kommissairer, i en Deputation at overlevere disse Præsidentens Meddelelse.

Den 21de October indkom til Stortinget de svenske Kommissairers Forlangende at blive Hørte i Stortinget Kl. 12, og Præsidenten bemyndigedes eenstemmigen til at tilkjendegive Kommissairerne, at Stortinget var beredt til at modtage dem.

Kommissairernes Skrivelse i den Anledning lød saa:

«Undertegnede Kongens Kommissairer, som med varm Glæde havde modtaget Efterretningen om den Beslutning af [401] Norges Riges Storting, hvilken Hr. Præsidenten ved en afsendt Deputation har behaget at meddele den, ønsker i Morgen at indfinde sig i Stortinget, for at tolke samme de Følelser, af hvilke Undertegnede i den Anledning ere besjælede, og anholde derfor om, at Præsidenten vilde behage at lade dem vide, hvorvidt det maatte være Stortinget beleiligt Kl. 12 at tilstede denne Adgang.

«Undertegnede benytte imidlertid med særdeles Tilfredsstillelse denne Leilighed til at bevidne den Mand, som i et saa vigtigt Øieblik har ledet Stortingets Beraadslagninger, deres udmærkede Høiagtelse.»

Til bestemt Tid indfandt de svenske Kommissairer sig i Stortinget, som Statsraad Rosenblad tiltalte saalunde:

«Gode Herrer og norske Mænd, Præsident og samtlige Medlemmer af Norges Riges Storting!

«Vi have ikke villet opsætte, gode Herrer og norske Mænd! offentligen for Eder at lægge for Dagen vor levende og uskrømtede Glæde over den af Eder i Gaar fattede høitidelige Beslutning. Den er saaledes kommen, den evig mindesværdige Dag, som skal ende Nordens langvarige Misforstaaelser, og aabne nye Tidsaldere af Fred, Ære og Held. Nordmænd og Svenske skulle nedlægge de Vaaben, som de nyligen vendte mod hverandres Bryst, for paa Spidsen af de Fjelde, som fordum betegnede fiendtlige Grændser, at opreise et Minde for Forsoningen og den nye Broderpagt. Der skulle de afsværge alle Fordommens Forvildelser, alle ømfindtlige Erindringer af det Forbigangne, og love hverandre Enighed i Raadslag, Enighed i Farens Stund, indbyrdes Overbærelse, ubøielig Kraft mod Undertrykkelsen. Derfra skulle de kundgjøre for Verden, at de ikke stræbe efter nogen anden Ære, end at leve selvstændigen [402] blandt deres Klipper, og at Nordpolen og Havet paa engang ere Grændser for deres Herredømme og deres Forhaabninger.

«Det er saaledes paa Kongens Vegne, i hans Søns og Sønnesøns Navn, og det fælles Fædrelands, at vi til Eder, gode Herrer og norske Mænd, frembære deres forenede Taksigelser. Forsynet, som har vaaget over Norden under alle ublide Omvexlinger, der have overgaaet Europa, velsigne denne Stund, da tvende Folk af samme Stamme, samme Frihedsaand og samme Nationalcharakter, skulle under en fælles Konge søge Beskyttelse for gjensidige Rettigheder!

«Af Eders Beslutning have vi erfaret, hvor vigtigt I selv ansee det, snart at optage til Overveielse og Afgjørelse de af Kongen foreslagne Forandringer i Grundloven. Vi dele med Eder en lige Overbeviisning, uden Ophold at bringe denne vigtige Sag til et forønsket Udfald, saa ingen Hindring meer skal udsætte

den høitidelige Erkjendelse af Kongen og hans ved Successions-Ordningen af 26de Septbr. 1810 bestemte Efterfølger. Vi ere derfor beredte strax med den af Eder anordnede Committee at inklade os i en nærmere Granskning af Constitutionsforslaget, forvissede om, at fra Eders som fra vor Side intet Øieblik skal forsømmes, at trykke det sidste Segl paa begge Rigers Forening.

«Da vil Kongen i Eders Skjød nedlægge den Eed, som vil blive Eder en Borgen for hans Regjeringslære og Tænkemaade. Da skulle I modtage den Fyrste, som, kaldet til en Dag at fortsætte sin Faders ømme Omhu for Skandinaviens Riger, allerede seer sin Ære forenet med det ældgamle Norges Ære, og sin egen Lykke ene blive en Følge af den, han kan berede for Eder. Af hans Mund skulle I lære, hvor høit han [403] skatter et Folk, som kjender sit Værd, og veed at sætte Priis paa sin Frihed. I denne Tænkemaade opfostrer han sin Søn, som med et nordisk Navn skal hilse Eder i Nordens gamle Sprog, og omgivet af Haabets Blikke tolke Eders Ønsker for sin Farfaders Throne og ved sin Faders Side.»

Præsidenten svarede:

«Med stadigt Hensyn paa Fædrelandets Vel og den skandinaviske Halvøes Held, ville Norges Repræsentanter uafsladeligen gaae frem i at overveie og beslutte de Forandringer i Grundloven, som blive nødvendige i Anledning af Norges og Sveriges Forening.»

Samme Dag foretoges det Spørsmaal, som af Tidemann den 20de Octbr. var fremsat om de hemmelige Fuldmagter af følgende Indhold:

1) Er det constitutionsmæssigt og lovligt, at en Repræsentant foruden den Fuldmagt, der giver ham Adgang til Stortinget, medbringer en anden hemmelig og indskrænket Fuldmagt, der hindrer ham fra at give sin Stemme til Fordeel for den muligen gjængse Mening?

2) Erkjendes Gyldigheden og Lovligheden af en saadan Fuldmagt, bør da Besidderne ikke erklære at være i Besiddelse af en saadan, og lade den oplæse i Forsamlingen af Stortingets Sekretair, paadet man kan være forvissat om, at slig Fuldmagt virkelig existerer, og ei blot som Paaskud for egen individuel Dom anføres.

Forslaget sigtede aabenbart til de Bergenske Repræsentanter, som ved at

afgive deres benægtende Votum til Spørgsmaalet om Rigernes Forening havde paaberaabt sig deres Committenters bestemte Erklæring, og det var rimeligviis gjort for at bringe til almindelig Kundskab, at Foreningen med Sverige ^[404] uagtet disse benægtende Stemmer i Grunden eenstemmigen var antagen. Men Forslaget havde ingen Fremgang; efter en drøi Tilretteviisning fra Bergensernes Side, især fra Capitaine Motzfeldt, til Proponenten for hans formeentligen ubeføiede Indblanding i deres individuelle Overbeviisning om Rigtigheden af deres Færd som Storthingsmænd, beqvemmede Tidemann sig til at tage sit Forslag tilbage med den Erklæring, at han derved ikke havde havt isinde at krænke nogen Medrepræsentant.

Nansen havde iligemaade den foregaaende Dag gjort et Forslag, som ogsaa nu kom til Afgjørelse, og lød saaledes:

«Ædle Medborgere!

«Resultatet af Gaarsdagens Forhandlinger afgjorde Norges nærværende og fremtidige Skjebne. Den kræsne Skjoldmøe rakte den paatrængende Beiler sin kraftfulde Haand, ikke af fysisk eller moralsk Tvang, men efter modent Overlæg, med velberaad Hu og fri Villie. Af denne Helteforening ere vi, ere vore kjække Naboer, der ikke længere ere Stedbrødre, berettigede til at vente de heldigste Følger. Men ere ikke vore Brødre, der udsendte os og sidde tause ved deres Arne i den uroligste og meest spændte Forventning, berettigede til at blive underrettede om denne vigtige Begivenhed. Jeg foreslaaer derfor:

«At den exekutive Magt ufortøvet maatte tilmeldes Stortingets Beslutning i Henseende til Rigernes Forening, med Anmodning om at bringe samme paa sædvanlig Maade og snarest muligt til Nationens Kundskab, og med Tilføiende, at da Norges udkaarne Mænd, efterat have nøie overveiet Rigets indvortes Forfatning og udvortes Forhold, toge deres Beslutning, ^[405] havde ikke mindste Skin af fysisk eller moralsk Tvang Indflydelse paa deres Bestemmelse. Som frie Nordmænd indgik de Foreningen, som ærlige, trofaste Nordmænd skulle de ubrødeligen holde den.»

Propositionen bifaldtes af Stortinget, og efter Biskop Bechs Forslag overdroges det Capitaine Motzfeldt ⁿ¹⁹⁰ at forfatte Kundgjørelsen, hvorefter den

skulde forelægges den Committee til Bedømmelse, som var udnævnt til at modtage Meddelelser fra de svenske Kommissairer, og, naar den havde faaet deres Bifald, skulde en dermed overensstemmende Bekjendtgjørelse udfærdiges fra Præsidentskabet, og tilstilles den executive Magt med Anmodning om dens Kundgjørelse for Nationen igjennem Autoriteterne paa den hurtigste Maade. Derved afgjordes Nansens Forslag, som frafaldt videre Motion i den Anledning. Kundgjørelsen lød saaledes:

«Kundgjørelse fra Norges Riges Repræsentanter til deres Landsmænd.

«Norges Riges Repræsentanter samledes efter kongelig Kundgjørelse, grundet paa den paa Moss afsluttede Konvention. Af denne vidste de Hovedgjenstanden for Storthingets Forhandlinger. At Landets Tilstand i det Hele var mislig, og at dets Stridskræfter ved den sluttede Vaabenstilstand vare meget svækkede, var dem bekjendt, førend de droge fra deres Hjemstavn, men som Nordmænd mistvivlede de ikke om, at, dersom en ^[406] hæderlig Fred ei kunne opnaaes, de jo skulde finde Midler til at hævde Landets Frihed og Ære under den Konge, som Norges Mænd havde lovet og tilsvoret Troskab.

«Kong Christian Frederiks Sygdom, der saa længe havde ængstet det norske Folk, vedvarede tildeels endnu. Kongen kunde ei selv aabne Storthinget. Af den Tale, Allerhøistsamme ved Statsraadet lod oplæse i Storthinget, erfarede, foruden Rigets mislige indvortes Forfatning, den sørgelige Vished, at ingen Hjælp for Norge kunde ventes fra Europas mægtige Stater, men at disse vedbleve deres Forbund med Sverige, og at vor elskede Konge med den samme Kjærlighed til det norske Folk, der bestemte ham til at sætte sig i Spidsen for Folket, havde bragt samme det store Offer, at forbinde sig til at nedlægge Kronen, da dette var den eneste Betingelse, under hvilken den Vaabenstilstand kunde opnaaes, som var nødvendig for Armeens og en stor Deel af Landets Frelse.

«Kongen udfærdigede den følgende Dag den Akt, hvorved Allerhøistsamme for sig og sine Arvinger nedlagde Norges Krone uden al Forbeholdenhed, hvorefter Hs. Majestæt samme Aften afreiste.

«Norges Frihed, Hæder og Selvstændighed var det Maal, Storthinget havde at arbeide til. Om dette Maal kunde opnaaes ved fornyet Kamp, om Landets

Stridskræfter og Hjælpemidler vare tilstækkelige til en maaskee langvarig Krig med en overlegen Fiende, der allerede var i Besiddelse af betydelige Fordele, om der var Haab nok om Kampens heldige Udfald for at man burde udsætte en stor Deel af Landet for Krigens Rædsler, om man endog efter den heldigste Kamp fremdeles kunde vente at forsvare Landets Grændser og opnaae den for Norge nødvendige Fred paa Havet, eller om Folkets Frihed og ^[407] Selvstændighed kunde betrygges ved en hæderlig Forming med Sverige under Haandthævelse af Norges Grundlov – disse vare de vigtige Spørgsmaal, som Storthinget skulde afgjøre.

«Storthinget gjorde sig strax til Pligt at indhente nærmere Oplysning om Rigets Tilstand, saavel i Henseende til Proviaenteringen som Pengevæsenet.

«Kommissairer fra Hs. Kongelige svenske Majestæt fremlagde Forslag til de Forandringer i Grundloven, som de fandt nødvendige for en Forening med Sverige. At disse Forslag vilde blive modificerede og bestemte saaledes, at Norges Frihed og Ære kan bestaae med Foreningen, derfor borger Konventionen paa Moss.

«Tiden, da en Beslutning maatte tages, var forhaanden. Efter det modneste Overlæg, besjælet af lige Iver for Norges Ære som for dets Fred, – med Hensyn til den Stemning, som Norges Repræsentanter hver i sin Egn kjendte som den herskende, og ikke uopmærksom paa de politiske og oekonomiske Fordele, som en Forbindelse med Sverige kan forskaffe Norge – har Storthinget taget følgende Beslutning:

«Norge skal som et selvstændigt Rige forenes med Sverige under een Konge, men under Overholdelsen af dets Grundlov, med de til Rigets Held og i Anledning af dets Forening med Sverige fornødne Forandringer. Disse Forandringer i den af Hs. Majestæt Kongen af Sverige ved Konventionen paa Moss af 14de August d. A. erkjendte Constitution – skulle det hastigste muligt blive overveiede og besluttede af Storthinget, og saasnart dette er skeet vil Storthinget høitideligen udvælge og erkjende Sveriges Konge, Hs. Majestæt Kong Carl den Trettende, som Norges constitutionelle Konge.

^[408] Ved Overveielsen af disse Forandringer i Grundloven skal Omhu for

Folkets Frihed og Statens Tryghed lede Stortingets Arbeide.

Landsmænd! Norges Repræsentanter, som Eders Tillid hædrede med det høie Kald de have, ere forvissede om, at Eders Bifald vil lønne deres Bestræbelser – at I med den Sindighed, der er Nordmænd egen, ville modtage deres Beslutninger – og at I med dem dele det Haab, at en hæderlig Forening med Naboriget skal vorde til Held for det stedse frie og selvstændige gamle Norge.»

Christiania i Norges overordentlige Storting den 21de Octbr. 1814.

Paa samtlige Repræsentanters Vegne

Christie, p. t. Præsident.

Weidemann.»

Toogtyvende Capitel

Efterat saaledes Foreningen mellem Norge og Sverige foreløbigen var besluttet af Stortinget, lagdes alvorlig Haand paa at gennemgaae de Forandringer i Grundloven, som Stortinget efter Overenskomst med de svenske Kommissairer ansaa fornødne i Anledning af Foreningen. Dette Arbeide lettedes meget ved den Liberalitet og det Maadehold, som de svenske Kommissairer viiste i de fremlagte Forslag til Forandring i Grundloven, der saa lidet muligt henpegede til at rokke den Eidsvoldske Constitution. Et upartisk Vidne til disse Forhandlinger ^[409] skulde hartad troe, at Magten til at styre disses Udfald laa i Stortingets og ikke i de svenske Kommissairers Haand. Stortinget ændsede ikke den svenske Krigsmagts truende Stilling, det tog ikke Hensyn til Sveriges vundne Fordele, og begge Rigers forskellige Stridskræfter, og de svenske Kommissairer gjorde ikke disse Omstændigheder gjældende i sine Underhandlinger. ⁿ¹⁹¹ Der blev saaledes kun alvorlige Debatter om nogle enkelte

Punkter i Grundloven, og Storthingets Fasthed i at forsvare Nationens Rettigheder og værne om den paa Eidsvold antagne Grundlovs Bestemmelser, saavidt det kunde bestaae med den besluttede Forening, ledede visseligen denne Sag til det ønskeligste Resultat. Underhandlingane lettedes meget ved den af Sveriges Konge ratificerede Konvention paa Moss, da en af sammes Betingelser var Antagelsen af den Eidsvoldske Constitution. Det var saaledes dette overordentlige Storthing givet, omringet af svenske Bajonetter, at hævde den Høiagtelse for Grundloven, og den Sky for at gjøre nogen Forandring i dens Paragrapher, som har gaaet igjennem alle vore Storthing indtil denne Dag. Dets Spor have de følgende Storthing troligen fulgt. Efterslægten har saaledes vistnok Aarsag til at være det første overordentlige Storthings Medlemmer taknemlige, der med saa megen Fasthed, ja Haardnakkenhed, under en vanskelig udvortes Stilling forsvarede Folkets Rettigheder, [410] og ikke vege en Fodbred fra den paa Eidsvold antagne Grundlovs Bestemmelser, uden der, hvor Sveriges og Norges Forening gjorde det absolut fornødent. Det er langt fra at vi med Behag kunne læse alle de vidtløftige Taler, som gjenløde i Storthingssalen under dette Møde. De bære stundom Præg af en uægte Fædrelandskjærligheds bombastiske Ordfylde, ja endog af den franske Rædselsperioders blodige Farver. Men den norske Nation har Aarsag til at fryde sig ved disse en varm Fædrelandskjærligheds tvetydige Svingninger, hvorved Norges Lyksalighed i Fremtiden begrundedes og befæstedes. Af disse Misfostre af Veltalenhed, blandede med Frembringelser af et ædlere Indhold, frembragtes et Værk, som Efterslægten i den fjærneste Fremtid vil prise, og som allerede nu har baaret herlige Frugter.

Efterat den Committee, som var nedsat til at underhandle med de svenske Kommissairer om de omtalte Forandringer i Grundloven, foreløbigen var bleven enig med disse om de fleste Grundlovsbestemmelser, ledede Undersøgelsen til at afgjøre fornemmeligen visse Punkter, hvorom der mellem begge Parter vare forskjellige Meninger. Disse, som endnu uafgjorte, bleve derefter nøiere afhandlede i et Møde mellem Committeeen og Kommissairerne den 18de October, og deri forlangte Committeeen følgende Oplysninger af Kommissairerne:

- 1) Nøiere Oplysning om Indigenatsrettens Meddelelse til Svenske og andre

Fremmede?

2) Om Kongens Magt over de norske Tropper, samt til med svenske Tropper at besætte norske Stæder og Fæstninger. Angaaende hvad Tid de svenske Tropper, som nu ere i Norge, kunde ventes at begive sig tilbage. At svenske Tropper [411] ingenlunde maa kunne besætte andre Stæder og Fæstninger i Norge end de, af hvilke de for Tiden ere i Besiddelse?

3) Angaaende Forandring af den Bestemmelse i Forslaget, at Kongen skal beskikke Ordfører i Odels- og Lagthinget?

4) Om Hs. svenske Majestæt ikke, ifald den norske Nation ønsker det, skulde være tilbøielig til for det første blot at slutte en militair Forbindelse med Norge?

Paa det første Spørgsmaal svarede Kommissairerne undvigende, at et Forslag til Lov angaaende Naturalisation vilde blive nærværende Storthing forelagt, for paa et næste ordentligt Storthing at blive taget under Overveielse. Større Koncession troede de ei at kunne gjøre, men tilføiede, at det ingenlunde var Hs. Majestæts Hensigt at lade Landet oversvømme med svenske Embedsmænd, saaledes som tilforn havde været Tilfældet med de danske. Dog tilstode de senere, at Naturalisation, indtil en Lov herom kom i Stand, ene skulde meddeles af Storthinget, men saaledes at Kongen har Veto og Ret til provisorisk, naar Storthingets ei var samlet, at meddele Naturalisation paa Storthingets forventende Samtykke. En saadan Lov vilde og blive forelagt de svenske Stænder paa næste Rigsdag, hvilken Lov vilde komme til at staae i umiddelbar Forbindelse med denne.

Til 2det Punkt svarede Kommissairerne, at de vel ingen Bemyndigelse havde til at bestemme den Tid, da de svenske Tropper skulde forlade de norske Fæstninger; men de vare overbeviiste om, at det ei vilde vare længe inden det skede, ligesom og at Agershuus Fæstning ei vilde blive besat. De meente og, at Grændsefæstningerne strax efter Foreningen vilde blive sprængte, [412] ligesom de og vare overbeviiste om, at ingen svenske Tropper vilde blive sendte til Bergen eller Trondhjem.

Afgjørelsen af 3die Punkt troede de ingen Vanskelighed vilde medføre, men at det vilde blive Storthinget overladt selv at vælge Ordførere.

Derimod modsatte Kommissairerne sig aldeles det Forslag, som indeholdtes i 4de Spørgsmaal. De erklærede dette for stridende mod 1ste § i det af dem indleverede Forslag til Forandringer i Eidsvold-Grundloven, der lød saaledes: «Kongeriget Norge skal være et frit, selvstændigt og udeleligt Arverige, forenet med Sverige under een Konges Styrelse. Dets Regjeringsform er indskrænket monarkisk.» De gave deres Erklæring i denne Henseende saa megen Vægt, saa de paastode, at dette Forslag, om det gjentoges, kunde give Anledning til, at de strax opsagde Vaabenstilstanden og begave sig bort.

Med disse almindelige Tilsagn fra de svenske Kommissairers Side vilde imidlertid Storthinget ei lade sig nøie, men skred til Prøvelsen af de forskjellige Stridspunkter. Efter Steenstrups Forslag opkastedes det Spørgsmaal: «Hvorvidt man var berettiget til at gjøre Forandringer i den norske Grundlov?» og med 69 Stemmer blev det vedtaget som et almindeligt Princip, «at ingen anden Forandring i Grundloven ved dette Storthing maatte tages under Overveielse og gjøres, end de, som ere nødvendige formedelst Norges og Sveriges Forening.» Iligemaade erklæredes eenstemmigen, «at Storthingets Beslutninger til Forandringer i Grundloven blot skulde ansees som Svar paa de svenske Kommissairers Propositioner, og ikke for Tiden høitideligen erklæres som Ultimatum.»

Samme Dag oplæste Præsidenten nogle fra Statsraadet indløbne Breve. I et af disse meddeelte det Storthinget, at ^[413] det havde anseet sig beføiet til at bevilge Statsraad Haxthausen Permission paa 3 Maaneder til at foretage en Reise til Danmark i private Anliggender, mod at han forpligtede sig til paa første Vink, enten for Undersøgelseskommissionen, eller nogen anden dertil bemyndiget Autoritet, at indfinde sig, hvis det maatte ansees fornødent, for at tilsvare sine Handlinger. Dette underrettede Statsraadet Storthinget om, i Tilfælde derimod maatte være noget at erindre. Da Haxthausen imidlertid erfoer, at hans Forhold under Krigen vilde blive prøvet af Undersøgelseskommissionen, erklærede han ikke at ville benytte Tilladelsen, men forblive i Norge for at give fornødent Tilsvar.

En anden Skrivelse fra Statsraadet oplæstes af følgende Indhold:

«Til Norges overordentlige Storthing!

«Overeensstemmende med den i Præsidentskabets behagelige Skrivelse af 18de dennes indeholdte Begjæring, har Statsraadet strax anmodet begge Generalkommandoer at meddele den forlangte Underretning om de Korpser og Chefer, der i det tilbagelagte Felttog fordeelagtigen have udmærket sig. Men med Hensyn til den Tid, der vil medgaae forinden disse Underretninger kunne indløbe, skulde Statsraadet ikke undlade foreløbigen herom at meddele Præsidenten for Rigets Storting behagelig Underretning.»

Ved en anden Skrivelse udbad Statsraadet ved Stortinget bevirket, at en almindelig Bestemmelse skulde meddeles, efter hvilken Regel Godtgjørelse til Storthingsrepræsentanter for de ved deres Reise foraarsagede Udgifter skulde refunderes dem, da flere Andragender i den Anledning vare indkomne.

Endelig foreslog Treschow en Takadresse til Kong Christian Frederik i Anledning af de Tjenester, som han har viist ^[414] Riget; men Forslagets Behandling udsattes til Videre. Senere hen frafaldt Proponenten dette sit Forslag, der, ligesaa lidet som et andet af samme Natur af A. Konow, kom under Behandling. Efterat Foreningen med Sverige var besluttet, dæmpedes Entusiasmen for den danske Prinds.

Den 25de October aabnedes alvorlige Debatter om de af de svenske Kommissairer indleverede Forslag til Forandring i Grundloven, hvis 25de og 26de §§ toges under Behandling. Forhandlingen begyndte med nogle almindelige Betragtninger, som af flere Talere anstilledes over de Grundsætninger, som burde følges. Blandt disse udmærkede sig Pastor Schultz – et Navn, som fortjener en høi Plads i Stortingets Annaler – ved Foredragets Kraft og Veltalenhed. Han meente, at begge Parter maatte indsee Nødvendigheden af at Eidsvold-Constitutionen maatte undergaae mange, tildeels væsentlige Forandringer; men Forandringen maatte fra Stortingets Side gjøres med Frihed og ikke efter Sveriges Forskrift, og saaledes at Nationens Ære kunde bestaae med Foreningen. «Da skal – siger han – Norges Held kunne forenes med Sveriges, og den 20de October 1814 kunne blive velsignet blandt Norges Fjelde.» – «Lader os da – saa slutter han – handle om Norges Sag saaledes, at det kan bestaae med Folkets Hæder og Værdighed, og at vore Efterkommere ikke skulle sukke over os, naar de ved Historiens Lys søge de ærværdige Høie og tause Grave, hvor Norges

hæderlige Slægter hvile.»

Tidlig fremtraadte Schultz saaledes som en varm og heldig Forsvarer for Folkets constitutionelle Rettigheder. I senere Storting lagdes dette Forsvar ofte i hans Haand; han sattes ofte i Spidsen for de vanskeligste og meest kritiske Undersøgelser, og aldrig svigtede han den ham viiste Tillid. Den [415] patriotiske Ild, der stundom luede i glødende Heftighed, dæmpedes vel efterhaanden; Alder og Erfaring modificerede hans Anskuelse, men hans varme Iver for Fædrelandets sande Gavn afkjøledes aldrig, og han hørte blandt de faa lykkelige Storthingsmænd, som elskedes af Mange, agtedes af Alle, og miskjendtes af Faa. Det hendte vel stundom, at Schultz ræddedes for det Udfald af vigtige Sager, som han selv havde forberedt, og at hans Glæde var større, naar de haardeste Punkter i hans gjorte Indstilling ikke toges til Følge, end naar de gik igjennem; men han havde eengang paataget sig at værne om Constitutionen i alle dens Punkter, og under Prøvelsen selv betragtede han de omhandlede Misligheder med et strengere Øie, end hans milde og menneskekjærlige Sind tillod ham, naar han troede sig beføiet til at følge dette. I Dagens Foredrag udkastede han ligesom et Prøvemønster paa sin Storthingsfærd, og denne blev han, i en ædlere Stiil jo længere han skred frem paa Banen, tro indtil Enden.

Sibberns Tale i samme Anledning havde en forsonende og rolig Tendens. Han hørte til den lille Skare, som paa Eidsvold ansaa en Forening med Sverige under nærværende Omstændigheder nødvendig og, beskyttet af den Eidsvoldske Grundlov, i politisk Henseende gavnlig. Hans livlige, flydende og raske Foredrag gjorde ham til en af Thingets færdige og gjerne hørte Talere, ligesom dette, forenet med hans Forretningsdygtighed, oftere hævede ham paa Præsidentstolen paa de følgende Storting. Ved sin Tale i Dag var det hans Hensigt at opmuntre Forsamlingen til en rolig Overveielse af et vanskeligt Æmne, og at forebygge gjensidige Misforstaaelser. Han ansaa det for en ugrundet Forudsætning, at Forstørrelseslyst og Herskesyge var Grunden til den af Sverige saa heftig [416] attraaede Forening; men kun Sveriges Ønske at have en fredelig Ven og Nabo i Vesten istedetfor en Fiende. «Lader os derfor – siger han – ikke altfor ængstelige veie Ord og Udtryk; vi bygge da paa Mistillids sig selv forstyrrende Grundvold, og Foreningen vil bringe fælles Uheld istedetfor Held. Ængstelig

Frygt og Mistillid er desuden Nordmandens ædle Charakter ubekjendt, og røber Mangel paa egen Kraft, og ligesaa vist som den bedste Grundsætning, uden fornøden Kraft og Villie til at overholde den, vil være et Intet, ligesaa vist vil en tilsyneladende mindre god Constitution, men bygget paa rigtige Grundsætninger, og med Kraft og Værdighed haandthævet, sammentaget med Sveriges egen Interesse, være vor Friheds og Selvstændigheds fuldkomne Palladium.»

Efter ham tog Arendals Repræsentant, Doktor A. Møller, Ordet. Denne Hædersmand maa nævnes blandt de meest fædrelandsksindede Storthingsmænd, der med glødende Varme søgte at afværge Alt, hvad der kunde stede Norges Frihed i indvortes Forhold i Fare, eller krænke dets Selvstændighed i de udvortes Forhold. Hans Opmærksomhed i denne Henseende var utrættelig, og ved Siden deraf laa den høieste Grad af Mistænkelighed til den svenske Regjerings Planer mod Norges Frihed. Fra denne Side betragtet, var han et af Stortingets meest virksomme Medlemmer, stedse rede til at fægte for hvad han ansaa for Nationens Ære, saavel i væsentlige som uvæsentlige Bestemmelser. Meningen af hans Foredrag gik i Dag ogsaa ud paa: «at Constitutionen skulde forsvares med Drageklør.»

Da man, efterat Flere havde yttret sig i denne Anledning, skred til at behandle den 25de og 26de §, gjorde Neumann det Forslag: «at i Beslutningen angaaende Forsvar eller Angreb ^[417] skulde det udtrykkeligen betinges, at Norge aldrig drager ud mod Danmark i offensiv eller defensiv Krig, naar ikke Norges eget Land af Danmark angribes.» Men dette Forslag, der indeholdt et venligt Afskedsord til en gammel Statsfrænde, kunde efter sin Natur ikke indføres i Grundloven, ligesom det ingen Gjenklang fandt i den større Deel af Forsamlingens Sind, og Proponenten fandt sig senere hen beføiet til at tage det tilbage.

Konsul August Konow, som ved dette Storting stillede sig paa den ivrigste Oppositions Side, og modsatte sig baade Foreningen og de foreslagne Modifikationer i den Eidsvoldske Grundlovs Bestemmelser, medtog Committeen haardt i Anledning af dens Forslag om Troppernes Brug. «Var jeg ikke – sagde han – allerede vant med at høre her ved Stortinget de særsommeste Propositioner, der ledede os til at kaste os i Sveriges Arme førend Sverige selv

offentligen forlangte det, saa vilde jeg høiligen forundre mig over dette af Committeeen fremsatte Forslag. Alt hvad Nationen meest krymper sig for, eller er meest stemt imod, bevirkes ved samme. Det er at befrygte, at de herefter følgende Storthing ville blive meer og meer eftergivende, og kunne maaskee lidet modstaae en Fyrstes naadige Smil, der forventede dem, som viiste sig bøielige; især bliver dette Tilfældet, naar vi efter Etatsraadens Mening ei burde spærre dem Veien, der kunne erholde i Stockholm vigtige Æresposter, og opnaae høie Titler. – Men hvad der endnu er værre og kroner Værket, er at Statsraadet, som vælges af Kongen, og paa hvilket han kan have saa stor Indflydelse, skulde i 3 Aar, som er ethvert Storthings Mellemtid, kunne bestemme at vore Tropper maa bruges i fremmede Lande. Man maa [418]jo indsee, at flere tusinde Nordmænd saaledes kunde blive slagtede i Udlandet mod Nationens Ønske.»

Disse for Committeeen krænkende Udtryk og haarde Beskyldninger bleve ikke strax paaankede af dens Medlemmer, og da En blandt dem, Sibbern, i et senere Møde krævede Konow til Regnskab derfor, og forlangte en fyldestgjørende Erklæring, ansaaes Tiden til Sagens Optagelse forløben, og den faldt bort.

Capitaine Motzfeldt, der visseligen iøvrigt var En af de Storthingsmænd, der meest vaagede over den Eidsvoldske Constitutions Reenhed, og havde meest ivrig modsat sig Norges Forening med Sverige, gav nu Anledning til at ende denne langvarige Debat ved et Inpromptu-Forslag til disse Paragraphers Redaktion, hvortil han af Grev Wedel opfordredes. Han meente, at de svenske Kommissairers Forslag burde antages saaledes som det var forfattet, forsaavidt det har Hensyn til fremmede Magters Tropper, og norske Troppers Uddragelse over begge Rigers Grændser. Derimod burde en Bestemmelse gjøres, hvorvidt norske Tropper bør inddrages i Sverige eller svenske i Norge. Han ansaa det krænkende for Norges Mænd, om svenske Tropper skulde holde norske Fæstninger besatte. Følte Norge sig trykket ved Foreningen, vilde et Par Garnisoner ei kunne kue Misnøien. Han foreslog derfor Paragraphen saaledes redigeret:

«Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sømagt. Den maa ikke forøges eller formindskes uden Storthingets Samtykke. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Magters Krigsfolk, undtagen

Hjælpetropper mod fiendtligt Overfald, maa inddrages i Riget uden Storthingets Samtykke. I Fredstid maa aldrig andre end norske ^[419] Tropper være i Norge, og ingen norske Tropper i Sverige; men, naar Sveriges Kyster eller Grændser angribes, skal den halve Deel af Norges organiserede Landmagt kunne bruges i Sverige, og, naar Norge angribes, skal Sverige komme Norge til Hjælp med saa megen Landmagt, som den halve Deel af den norske Landmagt udgjør. En større Hjælp skal ikke gives eller modtages uden Storthingets Samtykke; ei heller maa norske Tropper uden Storthingets Samtykke bruges udenfor Sveriges Grændser.»

Foreløbigen antog Forsamlingen den saaledes redigerede Paragraph; men da denne Forandring blev forelagt de svenske Kommissairer, foranledigede den et Diktat til Protokollen fra de svenske Kommissairers Side, som fremledede nye Modifikationer. ⁿ¹⁹² De gjorde deri opmærksom paa, at Foreningen imellem Sverige og Norge blev af den Natur, at begge Riger deelte Skjebne med hinanden med Hensyn til Krig og Fred. Det var vistnok Folkets Rettighed at bestemme Antallet af det stridbare Mandskab efter Folkemængde og finantsielle Kræfter; men det kunde ikke blive Folkets Ret, at indskrænke Kongens Magt til at disponere over den engang til Folkets Sikkerhed og Kronens Anseelse bestemte Krigsmagt. Der var ingen Sammenhæng imellem den Bestemmelse i Eidsvold-Grundloven, der ogsaa findes i alle Constitutioner, som giver Kongen høieste Befaling over Krigsmagten, samt Ret til at begynde Krig og slutte Fred, og mellem den Forudsætning, at han i visse Tilfælde kun kan benytte en Deel af den bestemte Vaabenmagt, og Iværksættelsen heraf vilde lede til Splid og Mistro mellem Konge og Folk. I Følge den svenske Constitution laa Modvægten ^[420] mod Misbrug i det Ansvar, som er paalagt Kongens Raadgivere, men fornemmeligen i Nationens Ret til at beskatte sig selv; uden Penge kunde ingen Krig føres. Dernæst gjorde Kommissairerne opmærksom paa, at Konventionen til Moss ikke gav det norske Folk umiddelbar Ret til at beslutte Forandringer i Grundloven, men at Kongen foreslaaer dem, og at det var Folkets Ret at antage eller forkaste disse Forslag. Iøvrigt troede de det meest passende, at berøre med Varsomhed det politiske Forhold, hvori Norge nu var kommen til Sverige. Den Bestemmelse, som af Storthinget er foreslaaet, finder desuden ikke Sted ved nogen anden Forening imellem Forbundsstater. Kongen kunde ikke tilstaae det norske Folk

større Ret end det svenske i denne Henseende har forbeholdt sig, der tillidsfuldt i et saadant Tilfælde havde lagt sin Skjebne i Kongens Haand. Ikke heller kunde en saadan Beslutning kontrolleres. Kongen havde ved flere Bestemmelser søgt at bringe en passende Ligevægt imellem Kongens og Folkets Rettigheder, og voldgav Sagen til den hele norske Nations Dom. – De erklærede til Slutningen uforbeholdent, at den 25de §, saaledes som den af Storthinget blev foreslaaet, ei af dem kunde blive antaget, men at Kongen for at berolige Folkets muligen skrækkede Forestillinger i Henseende til Hs. Majestæts Hensigter, hvilke en fremmed Interesse har søgt at fremstille i et urigtigt Lys, tillod en Forandring i §§ 25 og 26 af den Eidsvoldske Constitution, der lyder saaledes som den hoslagte Udarbeidelse viser, men hvori ingen videre Modifikation kan finde Sted. «Hvis Storthinget – tilføiede de – ikke antager disse saaledes af os fremsatte §§, da maa de i Følge den Eidsvoldske Constitution nu gjældende Bestemmelser forblive uforandrede.» – Kommissairernes Forslag var – paa en eneste Modifikation [421] nær angaaende Landeværnet – ordlydende som 25de og 26de § i Norges Grundlov nu lyde.

Dette Diktamen foranledigede, at hine Paragrapher igjen bleve tagne under Overveielse den 1ste Novbr., og flere Taler bleve holdte deels for deels imod dette af de svenske Kommissairer gjorde Forslag; men ved 57 mod 21 Stemmer antog Storthinget, at den Beslutning, som forhen var tagen angaaende den 25de og 26de §, kunde forandres, og med samme Pluralitet vedtoges derefter, at de svenske Kommissairers Forslag med Hensyn til disse Paragrapher bifaldtes.

I den 23de § havde Kommissairerne udeladt den sidste Bestemmelse: «Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes Nogen for Fremtiden.» I Anledning af denne Udeladelse gjorde Committeeen de svenske Kommissairer det Spørgsmaal: «Af hvilken Aarsag Forslagets 23de § har udeladt en Deel af Grundlovens Bestemmelser, og om denne Udeladelse ansees saa nødvendig, at Foreningen uden den ei kan komme i Stand, om dette end ellers kunde blive Tilfældet?» – Dertil svarede Kommissairerne, «at Grunden til den omhandlede Udeladelse er, at da Kongen af Sverige altid har udøvet den Ret at meddele Adelskab som et blot Middel til at belønne Fortjenester, saa vilde det have været upassende, om han i et Forslag, der fra hans Side blev gjort til den

norske Nation, havde frasagt sig denne Ret, da det i saa Fald kunde synes, som om han ikke vilde lønne Fortjenester i Norge. Men naar det er Nationens Ønske, at Udeladelsen skal finde Sted, kan der fra Kongens Side Intet være derimod.» Paragraphen blev saaledes formet, som den befandtes i den paa Eidsvold antagne Constitution, og Bestemmelserne med Hensyn ^[422] til den nu i Landet værende Adel toges paa et følgende Storthing.

En alvorlig og langvarig Debat fandt Sted om Kongens Ret til Naturalisation, som de svenske Kommissairer i den 82de § havde forestaaet. Denne lød i det svenske Udkast saaledes:

«Til Embeder i Staten skulle udnævnes de norske Borgers, som bekjende sig til den evangelisk-lutherste Religion, have svoret Kongen og Constitutionen Troskab, og tale Landets Sprog. Som Følge af Kongeriget Norges Forening med Sverige skal Kongen foreslaae begge Rigers Repræsentanter ved deres næste Sammenkomst en Lov til Antagelse om Vilkaarene for gjensidig Borgerret for Nordmænd og Svenske. Imidlertid skal det beroe paa Kongen ved enkelte Tilfælde, hvor han finder det særdeles nødvendigt, at ansætte norske Embedsmænd i Sverige, og svenske i Norge, dog saaledes at til Præster og Dommer-Embeder alene kunne udnævnes Indfødte. Til Lærere ved Universitetet og de lærde Skoler, til Læger og til Konsuler paa fremmede Steder kunne Udlændinge beskikkes. Ingen maa beskikkes til Stiftamtmand eller beklæde de Embeder, som i § 22 ere nævnte, førend han er 30 Aar gammel, og Ingen bestikkes til Magistratsperson, Underdommer eller Foged, førend han er 25 Aar gammel.»

Det var vistnok fornemmeligen Kronprindsens Frygt – der ved senere Leiligheder viiste sig tydeligere – for at det norske Storthing af gammel Kjærlighed for det danske Dynasti, og især for Christian Frederik, skulde naturalisere danske Mænd, og forstyrre den imellem den skandinaviske Halvøes Riger tilveiebragte Forening, der gav dette Forslag sin Form. Men vi have ovenfor anført Beviser nok paa, hvor lidet denne Frygt ^[423] var grundet, ligesom den ingenlunde af Erfaring er bekræftet. Større Aarsag maatte vel Norges Storthing have Frygt for svenske Embedsmænds Valg til norske Embeder, dels formedelst Exempler, hentede fra Erfaringer, der vare gjorte under den forrige, nu opløste,

Forening, deels formedelst den Ulighed, som uagtet denⁿ¹⁹³ lykkelige tilveiebragte Forening finder Sted mellem begge de forenede Staters Organisation og indvortes Forhold. Begge Stater have deres gjensidige Fordele og Mangler, og de første vilde ikke forbedres, de sidste ikke afhjælpes ved en nøiere Forening end den, der nu finder Sted mellem Sverige og Norge.

Motzfeldt aabnede Debatterne om denne §. Han ansaa det for utvivlsomt, at det var enhver af Repræsentanternes Pligt at arbeide paa, at Foreningen, naar den blev besluttet, blev fast og varig. Lige Rettigheder og Fordele for begge Nationer bør være Hovedprincippet. Men derhos kunde man ikke tabe Nationalmeningen af Sigte. «Naar den største Deel af Nationen har Uret, har den Ret.» Det var ei nok, at man har Rimelighed for, at Retten til at vælge Embedsmænd ei af Regenten vorder misbrugt, det er Constitutionens Sag at ferge for, at den ei kan misbruges. Da Nationen nu – være sig af hvilken som helst Grund – havde Mistro til de Svenske, hvorfor skulde men da tilstede dem Adgang til Embeder uden Storthingets Samtykke? – Det vilde være liden Ære for Nationen, dersom Haabet om Forfremmelse, eller Ærestitler og Adelskab, lokkede Nordmænd til Sverige, ligesom man og var berettiget til at troe, at de Svenske ei gjerne see Nordmænd forfremmede i Sverige. Tiden til at prøve paa at blande Nationerne var endnu vist ikke forhaanden. Findes dette engang tjenligt, saa staaer det jo i begge Nationers Magt at enes om ^[424] en Lov til denne Hensigt. Han foreslog saaledes, at den Eidsvoldske Grundlovs Bestemmelser i Henseende til denne Gjenstand skulde blive uforandrede.

I samme Tone taledes Sartz, Jørgen Aall, Sørensen og Sodemann – den sidste i stærkere Udtryk end de Øvrige. «Kongen kan – sagde han – naar han og ikke Storthinget har denne Ret, indsætte i Norge svenske Generaler o.s.v.; om han saa vil kan han give os svenske Bisper, ja Klokkere. Han kan give os Svenske til Amtmænd, Stiftamtmand og andre civile Embedsmænd. Kongen kan, siger jeg, om han vil. Hvad er os Borgen for, at han ikke vil? Det lader sig tænke, at en mod Norge ikke vel intentioneret Konge sidder paa de forenede Rigers Trone; thi Fyrsterne have Lidenskaber som andre Mennesker. Denne Ene kan bringe Nationen til Fortvivlelse ved at underlægge den svenske Embedsmænd. Han kan tilintetgjøre sin Formands Bestræbelser for at stifte Enighed og Venskab imellem

Nordmænd og Svenske, og hvem har da Nationen at anklage for Norges Vanære? Os, som nu sidde her i Dag paa Storthingets Bænke, os, Rigets Mænd, der uden Nødvendighed opgive Nationens Rettigheder. – Brødre! disse Ting bør ei saa at være.»

Da Voteringen efter Navneopraab foretoges, befandtes 70 Stemmer mod 7 at have bestemt, at de Paragrapher i Grundloven, som angaae Indfødsretten og Naturalisationen, skulde forblive uforandrede saaledes som de i den paa Eidsvold antagne Grundlov vare indførte.

Med denne Beslutning vare imidlertid de svenske Kommissairer ikke tilfredse, og androge paa at den i 83de § indeholdte Bestemmelse, der giver Storthinget Naturalisations-Ret, maatte udgaae. Da Stemmerne herom ved foretagen Votering ^[425] vare lige delte, besluttedes ved Pluralitet, at denne Sag efter Reglementet skulde udsættes i 2 Dage, og da igjen foretages til ny Votering. Sagen blev saaledes under 2den November igjen foretagen, og da blev af flere Talere Storthingets Ret til Naturalisation forsvaret, og ved Pluralitet antaget; og nu vægrede de svenske Kommissairer sig ikke længere ved at antage Storthingets Beslutning.

Om flere andre Forslag, som af de svenske Kommissairer, og af Storthingets Medlemmer, vare gjorte til Forandring i Grundloven, var der meer og mindre vidtløftige Debatter, i hvilken Henseende vi henvise til det overordentlige Storthings Forhandlinger for 1814. Saaledes foreslog Dr. Møller, at det i den 111te § skulde hede: «Norge skal have sit eget Koffardiflag» istedetfor: «Norge har Ret til at have sit eget Koffardiflag.» Han paastod, at det var ham udtrykkeligen paalagt af hans Committenter, at gjøre denne Paastand med Hensyn til Fragtfarten, som vilde lide naar det norske Flag sammenblandedes med det svenske. Kommissairerne erklærede, at de Intet havde imod at Norge fik sit eget Flag, naar de vilde selv bære de dermed forbundne Udgifter. Imidlertid beholdt Paragraphen sin forrige Form.

Den 26de October blev Storthinget ved en Skrivelse fra Statsraadet underrettet om de svenske Troppers Tilbagemarsch. Skrivelsen lød saaledes:

«Statsraadet skulde ikke undlade ved den hosføiede Gjenpart tjenstligen at

kommunicere Rigets Storthing de kongelige svenske Kommissairers Skrivelse af 23de dennes, hvorved Statsraadet underrettes om den begyndte successive Tilbagemarsch af de svenske Tropper.»

[426] Kommissairernes Skrivelse lød saaledes:

«Hs. Kongelige Høihed har, efterat have erholdt Kundskab om den af Norges Riges Storthing den 20de dennes tagne Beslutning angaaende Kongeriget Norges og Sveriges Forening, i Naade fundet for godt at befale den svenske Krigsmagt til Lands og Vands efterhaanden at bryde op og vende tilbage til Sverige, og er dette Tilbagetog for en stor Deel allerede iværksat.

«Desuden har Hs K. H., i Følge den Dispositionsret, Hs. M. Keiseren af Rusland har givet ham over de i Holsteen under General Benningsens Kommando staaende Tropper, ladet Ordre afgaae til bemeldte General om successive at forlade nysnævnte Land.

«Som en ufeilbar Følge af dette forventer Hs. K. H., at de norske Tropper og Flaader ligeledes hjemforløves og sættes paa Fredsfod.

«Idet Undertegnede have den Ære at tilkjendegive Norges Riges Statsraad dette, maa de tillige anmode om, at Statsraadet vilde behage derom at meddele Storthinget Underretning.

Christiania den 23de Octbr. 1814.

Treogtyvende Capitel

Da saaledes begge Parter vare enige om de Forandringer, som skulde foregaae i den Eidsvoldske Grundlov i Anledning af Sveriges og Norges Forening, samledes Storthinget den 4de November om Eftermiddagen for at foretage Kongevalg, og da blev Carl den Trettende eenstemmigen valgt til Norges

[427] Konge. Nogle af Forsamlingen tilføiede deres Votum de Grunde, som havde bestemt dem til dette Valg, uagtet de vare traadte ind i Forsamlingen med det Forsæt at stemme mod Foreningen; Andre henpegede paa Foreningens Hensigtsmæssighed, og yttrede store Forhaabninger om et heldigt Udfald deraf; men de Fleste udtrykte Valget med simple Ordⁿ¹⁹⁴ – Valget blev derefter ved en Deputation bekjendtgjort Statsraadet og de kongelige Kommissairer, og Storthinget besluttede, at dette Valg ved en Deputation af 7 Medlemmer skulde kundgjøres Hs. M. Kongen af Sverige, eller Hs. K. H. Kronprindsen paa hans Vegne, samt at denne Deputation af Præsidenten skulde udvælges. Til at udføre dette Ærende valgtes: Grev Wedel Jarlsberg, Biskop Sørensen, Major Hegermann, Justitsraad Diriks, Konsul Konow, Lehnsmand Forseth og Gaardbruger Sandvig.

Samme Dag tog ogsaa Storthinget en Bestemmelse med Hensyn til den Takadresse, som Nansen havde foreslaaet. Konsul Konow havde allerede den 3die Novbr. frafaldt sit Forslag om en Æresstøtte og Appanage for den fratrædende Konge Christian Frederik, «formedelst de Ubehageligheder, som samme i nærværende Tid vilde forvolde.» I Anledning af Nansens Forslag besluttede Storthinget: «En Erklæring skal udfærdiges til Kong Christian Frederik om, at Nationen antager hans Abdikation paa den norske Krone, hvorimod de øvrige Forslag ikke toges til Følge.»

I Mødet den 7de November oplæstes en Indstilling fra Statsraadet saalydende:

[428] «Som en Følge af den Statsraadet under Gaars Dato fra Præsidentskabet kommunicerede det overordentlige Storthings Beslutning at vælge Sveriges Konge, Hs. Majestæts Kong Carl den Trettende, til Norges constitutionelle Konge, har Statsraadet'under D. D. tilkjendegivet den sig i London opholdende Statsraad, Carsten Anker, at hans Sendelse ved hiin Beslutning maa ansees tilendebragt.

«Men da Statsraadet af private Efterretninger er underrettet om, at bemeldte Statsraad, formedelst en uafgjort Handelsaffaire, ikke vil kunne vende tilbage til Fædrelandet, med mindre der vorder stillet en Kaution for ham til Beløb af 6–

8000 Pd. Sterl., overlader Statsraadet til Præsidentskabets Overveielse, hvorvidt det maatte ansees passende – i Betragtning af de Opoffrelser og den Iver, denne Fædrelandets tro Mand har viist i dets Tjeneste – at foreslaae det nu forsamlede Storthings Medlemmer, paa Nationens Vegne at indgaae en saadan Kaution, mod Regres i Mandens Eiendomme, naar noget Udlæg heraf skulde flyde, og under Forudsætning af at han derved sættes i Stand til at vende tilbage til de Poster i Fædrelandets indre Bestyrelse, som af den forrige Regjering vare ham overdragne.»ⁿ¹⁹⁵

Samme Dag indleveredes til Stortingets Presidentstab Statsraadets Skrivelse af 4de Novbr., hvori dette anmeldte, at Kommandeur Fasting havde maattet afreise til Frederiksværn, i det vigtige Ærende at stille Uroligheder, som vare udbrudte mellem Matroserne der i Havnen. Ved Fastings Anseelse blandt ^[429] disse, og ved hans kloge Opførsel, dæmpedes imidlertid snart Urolighederne, uden at de havde videre Følger.

Om Eftermiddagen oplæstes den redigerede Deel af Grundloven, og Stortinget bifaldt, at Grundloven maatte udfærdiges i den saaledes redigerede Form, men at Redaktions-Committeen, som bestod af Sorenskriver Berg, Kammerraad Holst og Landsdommer Nansen, skulde forinden træde sammen med den Afdeling af den store Committee, som konfererer med de svenske Kommissairer, og forelægge disse det redigerede Exemplar af Grundloven, om de i den Anledning havde Noget at erindre.

Doktor Møller, som var stedst indtil Ængstelighed aarvaagen for at hævde Norge den Hæder, som det tilkom i sine udvortes Forhold til det nye Frænderige, foreslog nu en Tilægs-Paragraph af følgende Indhold: «I alle Forhandlinger og Befalinger, som angaae Kongeriget Norge alene, skal Kongens Titel med Hensyn til dette Rige nævnes først.» Men da dette Forslag næste Dag kom under Debat, fandt han sig beføiet til at tage det tilbage.

Sodemann, som havde været en af de ivrigste Modstandere mod Norges Forening med Sverige, og i denne Henseende brugt de stærkeste Kraftudtryk, erklærede nu i Anledning af hans misforstaaede Formening om Edens Aflæggelse til Kongen og Constitutionen, «at han med Glæde aflægger Eden til

Constitutionen, da han var overbeviist om, at den for Fremtiden vilde betrygge hans elskede Fædrelands Frihed og Selvstændighed, og han havde derfor besluttet tilligemed de øvrige Norges bæderlige Mænd at aflægge Eden til Constitutionen og Kongen.»

[430] Da saaledes Rigernes Forening og Carl den Trettendes Udnævnelse til Konge var besluttet, opkastedes igjen det Spørgsmaal, om Repræsentanten fra Frederikshald nu, da Kongeriget Norge og Sverige vare forenede, kunde tage Sæde i Storthinget og give Stemme? Efterat forskjellige Meninger vare yttrede, blev med 44 Stemmer besluttet, at Frederikshalds Repræsentant, Kjøbmand Hansen, ikke kunde tilstedes Sæde og Stemme paa dette Storthing, førend Kongen af Sverige høitideligen havde antaget Norges Grundlov.

Da Storthingets Afdelinger eenstemmigen havde besluttet, at en Committee skulde udnævnes for at gjennemgaae Overkrigscommissionens Protokoller og Papirer, og meddele Storthinget Rapport om den befalede Undersøgelse hensigtsmæssigen var udført, saa udnævntes nu Medlemmer af denne Committee, og Valget faldt paa Capitaine Ræder, Capitaine Motzfeldt og Sorenskriver Koren.

Den 7de November afreiste Deputationen til Frederikshald for at underrette Kronprindsen om Kongevalget. Den blev ufortøvet indladt til Audience hos Kronprindsen af Sverige, og Deputationens Formand, Grev Wedel, holdt følgende Tale til ham:

«Høibaarne Fyrste, Sveriges og Norges Kronprinds!
Naadigste Herre!
«Kongeriget Norges Storthing har paalagt os den behagelige Pligt at overbringe D. K. H. den Efterretning, at det norske Folks Repræsentanter den 4de Dag i denne Maaned eenstemmigen har valgt og erkjendt som constitutionel Konge Hs. M. Kong Carl den Trettende og Efterkommere, i Overeensstemmelse med Successions-Ordningen af 26de Septbr. 1810.

[431] «Saaledes er da den skandinaviske Halvøes tvende gamle Kongeriger, som Naturens Herre forenede, men som menneskelige Lidenskaber og Fordomme adskilte, atter sammenknyttede med uopløselige Baand, og den

lykkelige Tid er kommen, da Nordmænd og Svenske kunne savne hinanden som Brødre, der have en fælles Fader, og da de kunne kappes om at vise denne fælles Fader Lydighed, Troskab og Hengivenhed.

«Denne lykkelige Forening var allerede for Aarhundreder Gjenstand for oplyste Nordmænds og Svenskes Ønster; men det var Hs. M. Kong Carl den Trettende og hans værdige Søn forbeholdt at fuldføre dette herlige Værk. Rygtet om Hs. Majestæts faderlige Regjering over hans Forfædres Rige, og Gjenlyden af Europas Beundring for Deres Kongelige Høiheds Dyder og Heltebedrifter bortryddede de Hindringer, som ulykkelige Tildragelser have opreist derimod.

«Idet vi høiligen beklage, at Hs. Majestæts Helbred hindrer ham fra, i den strenge Aarstid at glæde sine nye Undersaatter med sin Nærværelse, tillade vi os paa vore Medborgeres og egne Vegne at yttre for D. K. H. det oprigtigste Ønske, at De og Deres haabefulde Søn vilde naadigen behage i Norges Hovedstad at modtage Pantet paa det norske Folks usvigelige Troskab og urokkelige Hengivenhed for dets nye Konge og Konge-Æt, og at D. K. H. derved vilde give os Leilighed til nærved at beundre den Fyrste, hvis sjeldne Egenskaber bestemte ham til at bære Norges og Sveriges forenede Kroner, naar Hs. Majestæt, mæt af Dage og ledsaget af sine Undersaatters Velsignelse, er gaaet til Hvile ved Siden af sine store Forfædre!».[n196](#)

[432] Kronprindsen svarede:

«Mine Herrer!

«Ugjerne bare de Svenske Vaaben imod Nordmænd. Krigen var uden Øiemed i det Øieblik, da Eders Anfører tilbød at ville overlevere den udøvende Magt i Nationens Hænder. Kongen har ikke villet gjøre sine Rettigheder gjældende. Standhaftig paa den Vei, han havde valgt, ansaar han sig lykkeligere ved at regjere over en fri Nation end over et undertvunget Folk. Han gav Eder derfor Tid til at raadstaae over de vigtige Grundsætninger, hvorpaa Samfundets Frihed og Selvstændighed skulde bygges.

[433] «Jeg kjender den Aand, som har hersket i Storthinget. Om end Feiltagelser i Grundsætninger enkelte Gange viiste sig, sporede jeg dog stedse med Fornøielse Redelighed i Eders Forsæt. Lader os takke Forsynet, som

foreskrev os vore Pligter, og lader os betænke, at vi have fælles Interesse at forsvare, fælles Farer at gjennemgaae, fælles Lykke, fælles Ære at haabe.

«Jeg opfylder gjerne Eders Ønske, og skal i Morgen med min Søn afreise til Christiania.»

Disse faa og simple Ord, som lidet berørte nyligen endte vanskelige Forhold, og kun korteligen omtalte de tilkommende forfeilede ikke sin Virkning, og Prindsens venlige Væsen og den Forekommenhed, som han viiste alle Medlemmer af Deputationen uden Undtagelse, indtog dem Alle, og de forlode i en munter Stemning Gemakker, som Nogle med Ængstelse og vemodig Følelse af Mødets Hensigt havde betraadt.

Fireogtyvende Capitel

Da saaledes det store Foreningsværk var fuldbyrdet, og en lykkelig Fred gjorde alle krigerske Foranstaltninger overflødige, gav Kronprindsen Ordre til den svenske Armees Oprykken fra norsk Grund og Tilbagemarsch til Sverige. Men forinden henvendte han under 8de Novbr. følgende Afskedsord til de hjemvendende Krigere:

«Soldater!

«Allerede længe var det skandinaviske Folkeslags Forening Eders, som alle Eders Landsmænds Ønsker. For at naae ^[434] dette store Maal have vi grebet til Vaaben. Forsynet har kronet vore Bestræbelser; vore Forhaabninger ere blevne opkyldte. Fra nu af have Svenske og Nordmænd de samme Interesser at forsvare, den samme Ære at understøtte, og den samme Fremtid vil for dem blive Prisen for de samme Dyder. Et af de lykkeligste Øieblik i mit Liv er kommet; det, da jeg i Kongens og Fædrelandets Navn har at udtrykke Eder deres Erkjendtlighed for den Tapperhed, den Krigstugt, og det herlige Forhold, ved hvilket I, idet I viiste

Eder Eders Forfædre værdige, have gjort det svenske Navn ligesaa elsket som agtet. Vender tilbage til Eders Arne; medbringer under Udøvelsen af en Borgers fredelige Pligter den samme Kjærlighed til Eders Fædreland, den samme Lydighed mod Lovene, der har udmærket Eder som Krigere, og Eders Konges Bevaagenhed, og Eders Medborgeres Agtelse vil vorde Eders værdige Belønning.»

Den 9de November underrettede Præsidenten Stortingets Medlemmer om, at Kronprindsen vilde ankomme til Christiania samme Aften, og at han Kl. 2 den følgende Dags Eftermiddag vilde møde i Stortinget. Det besluttedes derefter, at Præsidenten alene om Aftenen skulde indfinde sig i Palaiet og komplimentere Kronprindsen, men at en af Præsidenten udnævnt Deputation, bestaaende af 12 Medlemmer, skulde næste Dags Formiddag begive sig til Sammes Hotel, for at bringe ham Stortingets Velkomsthilsen.

Den 10de Novbr. indfandt sig Kronprindsen og hans Søn, Hertugen af Sødermanland, Prinds Oscar, ledsagede af Norges Statsraad, de svenske Kommissairer med flere Embedsmænd af alle Klasser, i Stortinget, og indledtes af en dertil af Præsidenten udnævnt Deputation. Kronprindsen holdt en ^[435] Tale paa fransk, som Prinds Oscar oplæste paa svensk, og hvoraf en norsk Oversættelse blev Præsidenten overleveret af Statsraad Rosenkrantz. Den lød saaledes:

«Gode Herrer og norske Mænd, Præsident og samtlige Medlemmer af Norges Riges Storting!

«Kongen har opnaaet Maalet for de Ønsker, som han stedse har næret for den skandinaviske Halvøes Lykke og Selvstændighed. Dens tvende Folkeslag have afsvoret deres lange og ulykkelige Tvistigheder, og herefter skulle de alene kappes i fælles Kjærlighed til deres fælles Fædreland.

«I have medvirket, gode Herrer og norske Mænd! til dette store Formaal, og derved forhvervet Eder hellige Fordringer paa Eders Konges Velbehag og Eders Medborgeres Taknemlighed.

«Den dobbelte Ære var Kongen forbeholden, at see tvende frie Folk utvungen og eenstemmigen at tilbyde ham Kronen. Hos de Svenske gjorde han ikke sin

Arveret gjældende, og hos Eder foretrak han de Fordringer, som havde en større Værd for hans Hjerte – de nemlig, som hentedes fra Eders Kjærlighed – fremfor de Rettigheder, som høitidelige Forbund havde forhvervet ham.

«Kongen har altid villet, at Nordmænd og Svenske, lige i Rettigheder, skulde nyde samme Fortrin i Henseende til deres Statsforfatninger, og den nye Grundlov, som I nyligen fælles med Kongen have antaget, skal paa engang tjene til Borgen for Eders Frihed, og Beviis til Europa paa Eders Konges Agtelse for Eders Rettigheder. Gode Herrer og norske Mænd! I ville svare til den retmæssige Tillid, han sætter til Eder. I ville veilede dette redelige Folk, og efterat I med Nidkjærhed have opfyldt Lovgiverens Kald, ville I anvende Eders ^[436] Kundskaber og Bestræbelser for at gjøre den Regjering elsket, I have oprettet.

«For at berede Midlerne dertil er det meget magtpaaliggende, at oplyst Nationen om dens Tilstand og mulige Forhaabninger; det er nødvendigt, at den ei tilregner sin nye Regjering Ulykker, som denne ikke har forvoldt; det er nødvendigt, at Folket faaer at vide, i hvilken Tilstand Kongen har forefundet Eders Pengevæsen og de offentlige Sagers Bestyrelse, for upartisk at bedømme de Forbedringer, som bør blive en naturlig Følge af hans Regjering. I skulle erholde en Proposition angaaende de forberedende Skridt, som i denne Henseende maa gjøres.

«Foreningen mellem Sverige og Norge er grundet paa deres geographiske Beliggenhed, paa begge Folks Nationalcharakter, paa deres indbyrdes Fordele, og paa den Viisdom, som raader i deres Overveielser – jeg lægger til paa den Kjærlighed, som Begge føle for personlig Frihed, for Eiendomsrettens Hellighed og en repræsentativ Regjeringsform. Vi skulle altid blive tvende forenede og uafhængige Folk. Tilfredse med de Grændser, Naturen har anviist os, og overbeviiste om den store Sandhed, at udover disse Grændser ei for os gives noget virkeligt Gode, skal vor Statslære blive, aldrig at begynde en Krig, men at bevare den gode Forstaaelse, som nu finder Sted med alle Magter.

«Da Forsynet saaledes har indsluttet vor Lyksalighed og vore Pligter indenfor den samme Kreds, tager jeg ikke i Betænkning for Verdens Øine at aflægge det Løfte, at aldrig fremmed Vold skal besmitte Eders Land eller krænke Eders Rettigheder.

[437] «Gode Herrer og norske Mænd! Kongen antager Grundloven saaledes, som I derom ere komne overeens med Hs. Majestæts Kommissairer. Han forbeholder sig at fremsætte til de svenske Stænders Betænkning de Artikler, hvorved Forandringer eller Lempninger i den svenske Grundlov foranlediges.

«Det er i Kongens Navn, at jeg overleverer til Eder, gode Herrer og norske Mænd! Hs. Majestæts Eed, at ville styre og regjere Kongeriget Norge efter dets Constitution og Love, og opfordrer Eder til at aflægge Eders Eed til Kongen.

«Det Forbund, som han har indgaaet med det norske Folk, skal saaledes naae sin endelige Fuldbyrdelse. Maatte Forsynet, som vaager over Rigernes Skjebne, velsigne denne høitidelige Stund, som for begge Skandinaviens Folkeslag aabner et nyt Tidsrum af Ære og Lyksalighed.

«Jeg skal understøtte Kongens faderlige Omhu for Nordmændenes Vel, og hos min Søn indplante den Kjærlighed og Hengivenhed, jeg føler for dem.

«Midt iblandt Vaabnenes Larm, og idet jeg fra Germaniens Marker, i Forming med Sveriges Bundsforvante, gik hen for at modsætte mig det forfærdeligste Tyranni, som nogensinde har trykket Europa, var mit Blik altid fæstet paa denne Stund, som den høieste Belønning for mine Bestræbelser, og den fredelige Palme, som jeg i Dag modtager af et frit Folk, overgaaer i mit Hjerte alle Seierens Laurbær.

«Jeg gjentager for Eder, gode Herrer og norske Mænd! Forsikringen om mine ligesaa levende som oprigtige Følelser.»

Kronprindsen overleverede derpaa til Storthingets Præsident Kong Carl den Trettendes skriftlige constitutionelle Eed, saalydende:

[438] «Jeg lover og sværger, at ville regjere Kongeriget Norge i Overeensstemmelse med dets Constitution og Love, saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord! *Carl.*»

Efter Præsidentens Opfordring med følgende Ord:

«Medbrødre, ærede Medlemmer af Norges overordentlige Storthing! Lader os høitideligen sværge Constitutionen og Kongen Troskab» aflagde samtlige Storthingets Medlemmer den Eed, at vise Constitutionen og Kongen Troskab og

Lydighed i følgende Udtryk:

«Jeg lover og sværger, at vise Constitutionen og Kongen Troskab og Lydighed, saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!«

Præsidenten sluttede Akten med følgende Tale:

«Eden er aflagt, et helligt uopløseligt Baand er knyttet mellem Norge og Sverige. Begge disse Riger staae nu ved Siden af hinanden, hvert støttende sig paa sin særskilte Grundlov, hvis nøiagtige Overholdelse vil sikkre deres Uafhængighed.

«Naar Tvillingrigets fælles Konge med Viisdom vælger, og med Opmærksomhed hører sit Raad, aldrig adskiller det ene Riges Interesse fra det andets, og aldrig glemmer, at begge ere Sødskende, der have lige Krav paa hans Omhu, naar Begges Sønner paa Land og Hav kunne mødes som kjærlige Brødre, naar Norsk og Svensk aldrig tabe af Sigte, at det ene Rigets Hæder er det andets, og at kun fælles Bestræbelser og Opoffrelser give fælles Fordeel og Sikkerhed, da vil Foreningn staae til sildigste Slægter, da vil den Dag, paa hvilket Baandet knyttedes, blive en Festdag for Efterkommerne, da vil andre Nationer med Misundelse see ned til Nordens lykkelige Halvøe. Dette venter, dette haaber den norske Nation ^[439] af sin valgte Konges og hans Efterkommeres Viisdom, og af den svenske Nations Brodersind, ligesom den selv redeligen vil bidrage dertil.»

Derfter forlod Kronprindsen med sin Suite Stortingssalen, og aldrig har vel nogen Forsamling følt sig høitideligere stemt ved Forhandlinger af den Art, end de Mænd, som da fyldte den.

Den 12te Novbr. blev Hegermanns Forslag om, «i en Adresse at ansøge Hs. M. Kongen om at udnævne Hs. K. H. Kronprindsen til Vicekonge i Norge og Chef for et gevorbent Regiment», behandlet. Stortinget bifaldt Forslaget og besluttede, at det skulde overdrages Præsidenten at forfatte en Ansøgning, hvis Koncept skulde forelægges Stortinget førend den udfærdigedes.

Da forskjellige Forslag vare indkomne til Stortinget fra Flere af dets Medlemmer, blev det efter et Forslag fra Justitsraad Diriks bestemt, at en Committee skulde nedsættes, som havde at gennemgaae alle de Forslag, der i Anledning af forskjellige Gjenstande vare indkomne og endnu uafgjorte, for at

afgive Betænkning derover til Stortinget. Til Medlemmer af denne Committee udnævnedes Konow, Holter, Diriks, Stoltenberg, Hegermann og Grev Wedel. Tiden til at indlevere videre Forslag til denne Committee indskrænkedes efter Sibberns Forslag til den paafølgende Tirsdag.

Den 14de Novbr. besluttedes, at Kronprindsen ved en Deputation af 5 Medlemmer skulde forespørges, om han paa Kongens Vegne og til Landalmuens Beroligelse vilde give Løfte om, at ingen Værnepligtig, der er over 25 Aar, skulde blive udkommanderet inden næste Storthings Afholdelse. Samme Dag behandlede et af Steenstrup anmeldt Forslag, hvortil senere [440] indkom et fra Provst Hertzberg, om at udsætte næste Storthings Afholdelse til medio Juni 1815. Dette Forslag blev i et senere Møde den 23de Novbr. bifaldt, og ved Pluralitet besluttedes: «Næste ordentlige Storting skal begynde sine Forhandlinger den første Søgnedag i Juli Maaned næstkommende Aar 1815.» Tillige bestemtes, at Præsidentskabet ved Skrivelse til Lov-Committeen, Finants-Committeen og Værnepligts-Committeen skulde indhente Betænkning om, hvorvidt disse Committeeer vare istand til, senest inden Juli Maaned næste Aar, at forelægge Stortinget deres Arbejder enten i det Hele eller for en Deel.

Samme Dag kommunikeredes Stortinget, at Kronprindsen paa Hs. M. Kongens Vegne havde udnævnt Hs. Excellence, Rigets Herre, Feltmarskalk Essen til at indtræde i Statsraadet som Statholder, og at han som saadan havde fremlagt skriftlig Eed til Kongen og Constitutionen.

Fra Kronprindsen overbragte Statsraad Rosenkrantz en kongelig Proposition om Nedsættelsen af en Committee, bestaaende af 12 Medlemmer, fordeelte i 3 Sektioner, nemlig een for Finantserne, een for det Militaire og een for den indvortes Oekonomi, hvilken Committee skulde indtil næste Storting sysselsætte sig med en fuldstændig Undersøgelse om Rigets nærværende Tilstand, samt med at udarbejde et Forslag til de Forholdsregler og Anordninger, som i hver af dens Grene passeligst kunde vedtages. Til denne Committee skulde det og overdrages at holde Kontrol over Myntvæsenet. Derhos skulde Committeeen, naar Statsudgifterne indtil næste Storting ere reglerede og Fonds dertil anviiste, erholde en passende Instrux ei alene i Henseende til de nødvendige Grændser for

Seddelmassens videre Forøgelse, men og saavidt muligt foranstalte en successiv [441] Inddragelse deraf, og for imidlertid at holde Pengene i den Værdi, som Nationens Garanti og de anviiste Hypotheker med Rette bør forskaffe samme. [n197](#)

Blandt de Forhandlinger, som i den øvrige Deel af dette Storthingsmøde bleve foretagne, vare de Beslutninger, som toges i Anledning af den Deputation, som afsendtes til Kronprindsen for at erfare, naar de svenske Tropper kunde beordres at forlade Fæstningerne Frederikstad og Frederiksteen. Deputationen indleverede gennem sin Formand, Capitaine Motzfeldt, sin Beretning om Udfaldet af sit Ærende, saalydende:

«Undertegnede Deputation begav sig i Gaar i Følge Storthingets Befaling til Hs. K. H. Kronprindsen, for at blive underrettet om der var taget nogen Bestemmelse i Henseende til hvad Tid de svenske Tropper kunde ventes at forlade Fæstningerne Frederikstad og Frederiksteen. Hs. K. H. erklærede i den Anledning, at han vilde gjøre Forestilling til Hs. M. Kongen om, at disse Tropper maatte rykke bort, saasomt Edens var aflagt paa de forskjellige Steder i Landet, at han Intet hellere ønskede, end strax at lade bemeldte Tropper gaae bort, men at der endnu var en Mængde svære Kanoner, samt en heel Deel Krigsfornødenheder, ja indtil 2 Millioners Værdi, Sverige tilhørende, i bemeldte Fæstninger, hvilke Ting paa denne Aarets Tid ei kunde vel blive borttransporterede; men bestemt kunde han love, at de svenske Garnisoner ganske skulle have forladt Fæstningerne den 1ste Juli, da, som Kronprindsen formodede, næste Storthing skulde holdes; – og at der mod den Tid maaskee neppe vilde være meer end et Par Kompagnier tilbage, da Tropperne efterhaanden som det bliver muligt skulde trække bort. [442] Hs. K. H. Kronprindsen bad Deputationen gjøre Storthinget opmærksom paa, at hans Grund for at beholde Tropperne endnu en Tid i Fæstningerne ingenlunde kan være Mistillid til Nationen, da bemeldte Tropper ei kunde svare til nogen Hensigt i saa Henseende, saasomt det Hele kun er 1100 Mand, nemlig 400 Mand paa Frederiksteen og 700 Mand i Frederikstad.»

I den Anledning yttrede Jørgen Aall, som ogsaa havde været Medlem af Deputationen, og længe havde underholdt sig med Kronprindsen, at dette

Kronprindsens Svar vel ikke kunde synes tilfredsstillende, men da han tillige havde yttret, at en Kommando var af ham bleven betroet en norsk Officeer, kunde han maaskee lade sig bevæge til at indvilge, at Frederiksteens og Frederikstads Fæstninger sattes under hans Kommando, og de svenske Tropper bleve hjemsendte, samt at de svenske Krigsforraad sattes under denne norske Officeers eller Krigskommissionens Varetægt. – Storthinget heftede imidlertid sin særdeles Opmærksomhed paa denne Sag, fordi det troede ikke at kunne gjøre nok for at befrie Fæstningerne fra disse Garnisoner, og saaledes opfylde et almindeligt Nationalønske.

Committeen gennemgik saaledes paany Sagen, og indgav under 19de November en fornyet Indstilling, hvori det fremsatte følgende Forslag:

«Committeen troer – siger den deri – at indsee, at Fæstningerne Frederiksteen og Frederikshald, især paa denne Aarets Tid, saare vanskelig vilde kunne ryddiggjøres og tilbageleveres før Februari Maaned 1815. Naar Hs. K. H. for en til ham i den Anledning paany afsendt Deputation naadigst behager at give den Forsikkring, at tidtmeldte Fæstninger igjen skulle overleveres til Besættelse af norske Tropper til ovennævnte Tid, holder Committeen for at Storthinget, saavel paa sine egne ^[443] som Committenters Vegne, kan ansee Constitutionen efterlevet. Skulde Hs. K. H. ikke kunne meddele en saadan Forsikkring, vover den at indstille, at den Deputation, som afgaaer til Stockholm, maatte til Hs. M. Kongen medbringe Storthingets kraftige Andragende i denne Nationalsag.»

Da dette bifaldtes, blev en ny Deputation sendt til Kronprindsen, og blev strax indladt til Audience. Den foredrog derpaa for Hs. K. H. at, da Grundloven udtrykkelig bestemte, at ingen svenske Tropper maatte være stationerede i Norge i Fredstider, saa ansaa Storthinget det for sin Pligt at anmode Hs. K. H. om, at det maatte blive befalet de svenske Tropper at forlade de besatte Fæstninger snarest muligt. Tillige yttredes, at Storthinget troede, at dette kunde bestemmes til Udgangen af Februari Maaned, eftersom Eden til den Tid sikkert kan være aflagt af samtlige Tropper og Embedsmænd, ligesom de til denne Tid ikke bortførte Magasiner kunde under svenske Kommissairers Tilsyn indtil Videre forblive i Fæstningerne, endskjønt de svenske Tropper forlode samme.

Hs. K. H. behagede derpaa i meget naadige Udtryk i det væsentlige at tilkjendegive Deputationen, at Mistro ingenlunde var Aarsag til det Ønske at beholde Fæstningerne til Juli Maaned; at han for sin Person allerede var overbeviist om den norske Nations Oprigtighed; at Kongen attraaer altid at behandle Norge og Sverige lige, og at vise, at det ene Rige er ham ligesaa kjært som det andet; samt at han er overbeviist om, at denne Regels Udøvelse er den sikkreste Borgen for Foreningens Varighed og Held. Men Kronprindsen er for nærværende Tid, saa gjerne han end vilde det, ei istand til at opfylde Storthingets Begjæring uden Kongens Indvilgning, eftersom han alt har anmeldt at, efter Overenskomst med Kommissairerne [444] og Storthinget, skulde disse Fæstninger, forblive besatte af svenske Tropper. Hs. K. H. bad derfor Storthinget om, at den til Stockholm afgaaede Deputation maatte forebringe for Hs. M. Kongen denne Storthingets Begjæring, og forsikkrede derhos, at han selv vilde sætte sig i Spidsen for denne Deputation og understøtte den med sin Forsikkring om det norske Folks Oprigtighed, hvorefter Hs. K. H. aldeles ikke betvivlede, at jo Fæstningerne vilde blive tilbageleverede langt hurtigere, end Storthinget maaskee selv kunde vente.»

Derpaa besluttede Storthinget eenstemmigen:

«Det skal være Pligt for den Deputation, som afgaaer til Stockholm, mundtlig at andrage for Hs. M. Kongen paa Storthingets Vegne, og som dets Fordring i den norske Nations Navn, i Overensstemmelse med Grundloven, at Hs. M. vilde give et positivt Løfte om at hjemdrage de i Fæstningerne Frederikstad og Frederiksteen liggende svenske Tropper inden Februari Maanedes Udgang næste Aar.» – Derhos besluttedes, at sammne Deputation ved Tilbagekomsten skulde meddele den i Norge værende øverste exekutive Magt Hs. M. Kongens Svar paa Storthingets forskjellige Andragender i denne Anledning, paa det at disse kunde blive offentlig bekjendtgjorte.

Saaledes lykkedes det Storthingets Fasthed og Aarvaagenhed for Alt, hvad der angik Fædrelandets Gavn og Ære, ogsaa i denne Henseende at bevirke et heldigt Resultat. – Da Deputationen ved sin Ankomst til Stockholm foredrog Kongen af Sverige Storthingets Anmodning, understøttedes dette troligen af Kronprindsen,

og Kongen lovede, at de svenske Garnisoner i hine Fæstninger skulde, saasnart Efterretning til Hs. M. var indløben, at de norske militaire og civile Embedsmænd havde aflagt ^[445] deres Eed til Constitutionen, ufortøvet kaldes tilbage til Sverige, og alle Tropper i al Fald have forladt Norge inden Februari Maanedes Udgang 1815, hvilket ogsaa skede.

Præsidenten forelæste i dette Møde det af ham forfattede Udkast til Ansøgning om Kronprindsens Beskikkelse til Vicekonge i Norge og Udnævnelse til Chef for et gevorbent Regiment. Den lød saaledes:

«Til Kongen!

«I flere Aarhundreder har Norge været forenet med Danmark under fælles Konger, der stedse have resideret i Danmarks Hovedstad. Norges afsides Beliggenhed, og dets Adskillelse fra Danmark, saavel ved Havet, som ved en betydelig Strækning af et fremmed Rige, har foraarsaget, at Kongerne sjældent have besøgt Landet, og aldrig havt stadigt Ophold sammesteds. At Norge derved har savnet alle de Fordele, som ere en Følge af Kongernes Ophold i Riget og deres nøie Bekjendtskab med samme, er en unægtelig Sandhed. Formeligen løst fra sin Forbindelse med Danmark, har Norge constitueret sig til et selvstændigt Rige, og derefter ved dets Repræsentanter besluttet en stedsevarende Forening med Sverige under en fælles Konge. Af denne Forening haaber Riget de meest velgjørende Virkninger for Fremtiden. Det var Deres Majestæts Viisdom forbeholdt at bevirke Foreningen, og det er i Følge Deres Majestæts Forslag, at Grundloven bestemmer, at Kronprindsen eller hans ældste Søn kan være Vicekonge i Norge. Deres Majestæt har naadigen behaget at sende til os Deres dyrebare Søn, Rigernes Kronprinds. Vi ere blevne overbeviiste om Sammes ophøiede Tænkemaade, hans redelige Sindelag og udmærkede Talenter. Vi kunne saaledes ei andet end ønske hans længere Ophold iblandt os, for at han kunde blive nøiere bekjendt med ^[446] Landet og dets Indretninger, samt derefter ordne og fastsætte det Fornødne, saavel i Henseende til det Civile som til det Militaire. Den norske Nation vil ansee det som det høieste Beviis paa D. M.s Velvillie og faderlige Omsorg for Norges Vel, om det maatte behage D. M. at udnævne Hs. K. H. Kronprindsen til Vicekonge i Norge, og tillige til Chef for et af dets gevorbne Regimenter, og derom vove vi paa det indstændigste at ansøge Deres Majestæt.

Christiania, i Norges overordentlige Storting, den 20de Novbr. 1814.

Christie.

Paa samtlige Repræsentanters Vegne.»

Ligeledes oplæste Præsidenten et latinsk Digt, som var forfattet af Professor Olafson i Anledning af Rigernes Forening, med en Oversættelse deraf. Gjennem Præsidenten tilsendtes Professoren et Taksigelsesbrev for hans Opmærksomhed.

Blandt de Ansøgninger, som i en Adresse skulde forelægges Kongen, var ogsaa den, at Hs. Majestæts Medvirkning skulde ansøges til at skaffe norske Skibseiere Erstatning for de norske Skibe og Ladninger, der efter den engelske Regjerings Foranstaltning bleve lagte under Beslag i England, førend Krigen mellem England og Danmark i Aaret 1807 udbrød, hvilke Eiendomme senere solgtes, og Værdien deraf deponeredes i Englands Statskasse. Den samme Erstatning skulde søges for de norske Skibe, som i Aaret 1808 bleve bragte fra portugisiske og spanske Havne til England, og der solgte. – Ogsaa denne Ansøgning blev overleveret af hiin Deputation, og Kongen lovede den kraftigste Medvirkning, men uden noget heldigt Udfald. Sagen har ofte siden paa flere Maader været paany ^[447] optagen, men den engelske Regjering har ikke villet beqvemme sig til denne Erstatning for Fremmede, og har indskrænket sig til at erstatte det Tab, som deres egne Undersaatter paa den Maade havde lidt. Nordmændene fik ingen Erstatning for disse under Freden tilbageholdte Eiendomme, ligesaalidet som for dem, der vare bortførte fra et Land, med hvilket Norge ingen Krig havde. [n198](#)

Der var i den Tid megen Tale om Lieutenant Schwarz's Forviisning fra Norge, der almindeligen troedes foranstaltet af den svenske Regjering, der i saa Henseende ansaaes for at have overskredet sin Myndighed. Men den constituerede Politimester oplyste, at Schwarz's Afreise var frivillig, ligesom det var naturligt, at han fulgte Prinds Christian Frederik, hvis Adjutant han var. Paa samme Tid omtrent forlod Amtmanden i Laurvig, Lowzow, Riget, og der var i Odelstinget 1816 Tale om at kalde Statsminister Anker, Statsraaderne Krogh og Motzfeldt, der ansaaes for ikke at have modsat sig den præsumerede Forviisningsbeslutning til Ansvar. Men det oplystes, at Lowzow havde forladt Landet deels efter sin Konges Befaling, deels formedelst Chikaner, som vare

gjorte ham i Laurvig. Den svenske Regjering havde vistnok en, i sig selv ugrundet, Mistanke til de danske Embedsmænd, som de frygtede for vilde lede Folkes Tanker tilbage til den gamle Forbindelse, men den var derhos – og visseligen ikke mindst i Foreningens Begyndelse – meget omhyggelig for at undgaae Alt, hvad der kunde støde Nationen og sigte til at overtræde den exekutive Magts Grændser. De danskfødte Embedsmænd stode derhos sædvanligen ^[448] ikke tilbage for norskfødte i Beviser paa et Norge hengivent Sind; men slige Meningsyttringer vare en Gjenklang af en gammel Nationaluvillie mod vor svenske Nabo og en Mistillid til hans Hensigter, og det varede længe inden denne hendøde blandt vore Fjelde.

Fra de forskjellige nedsatte Committeer, Finants-, Lov- og Værnepligts-Committeen, indkom en Beretning om, hvorvidt de kunde blive færdige til Februar Maaned med deres Indberetninger og Indstillinger. Alle erklærede det for umuligt til den Tid at blive færdige. Finantscommitteen yttrede, at den endnu var langt fra at være kommen i Besiddelse af de fornødne Oplysninger; men meente, at den i Midten af Sommeren vilde faae tilendebragt sine Forhandlinger. Lovcommitteen gjorde opmærksom paa de Hindringer, som vare lagte for dens Virksomhed ved nogle af dens Medlemmers Valg til Stortinget, fremdeles paa Arbeidets Vanskelighed og Vidtløftighed, og den gav intet Haab om at kunne forelægge Stortinget noget Forstag til en ny almindelig Civil- og Kriminal-Lov førend paa andet ordentlige Storting. Værnepligtscommitteen ansaa det aldeles nødvendigt, at dens Forhandlinger og Forslag ikke affordredes den førend Slutningen af Juni Maaned. Disse Indberetninger begrundede den før omhandlede Udsættelse. Til Medlemmer af den Deputation, som skulde afgaae til Stockholm, udnævnedes Sorenskriver Christie som Formand, Gaardbruger Næs, Doktor Neumann, Gaardbruger Nordgaard, Præsten Abel, Major Hegermann og Assessor Hagerup. Da Abel fik Sygdomsforfald, valgtes i hans Sted Etatsraad Knudzon.

Femogtyvende Capitel

[449] De vigtigste Forhandlinger, som i Odelstinget ved dette Storthing bleve foretagne, vare Undersøgelsen om de Misligheder, som havde fundet Sted under den i afvigte Sommer med Sverige førte Krig. Hvad der iøvrigt ved dette Storthing afhandlede, angik en Gjenstand, hvis Afgjørelse hørte under det samlede Storthing. Men dersom nogen Anklage over noget Statsraads Medlem blev gjort, maatte denne afgjøres ved en Rigsret, og denne af Odelstinget besluttes. Odelstinget satte sig i denne Anledning i Forbindelse med den nedsatte Undersøgelseskommision, i hvilken Henseende henvises til Storthingsforhandlingerne selv, og vi indskrænke os til at anføre Resultatet. Odelstinget tog saaledes under 22de Novbr. en Beslutning af følgende Indhold:

«Odelstinget finder ikke nogen Grund til at paaanke Statsraad Rosenkrantz's, Sommerhjelms, Colletts og Aalls Forhold i Anledning af hvad, som er passeret i Statsraadet om og ved Afslutningen af Konventionen til Moss, da de have gjort deres Pligt.

«Foranlediget af de indkomne Oplysninger dekretterer Odelstinget, at Statsraad Haxthausen, for sin Opførsel som Statsraad ved Ventilationen i Statsraadet angaaende den sluttede Vaabenstilstand og Konvention, og med Hensyn paa de der aflagte, og efter de indkomne Udskrifter af Statsraadets Protokoller af ham selv derefter tildeels erkjendte urigtige Beretninger, som synes at have motiveret for en Deel Statsraadets Beslutninger, [n199](#) skal sættes under Tiltale for Rigsretten.»

[450] Dette Dekret blev tilmeldt Præsidenten i Lagthinget, paa det han, som Præsident i Rigsretten, kunde foranstalte det i Følge deraf Fornødne.

Ved den følgende Dags Beslutning tilføiedes efter Weidemanns Forslag: «Det skal indstilles til den exekutive Magt, om den ikke finder det passende, paa en lovlig Maade at lade undersøge, hvorvidt de Indberetninger, som Kommissariatskommisionen under sidste Felttog har tilstillet Kongen om

Magasinbeholdningerne fra 1ste Juni d. A. og indtil Konventionen paa Moss blev afsluttet, medføre Sandhed, og, saafremt de findes urigtige, at lade dem, som have underskrevet dem, dømmes for deres Handlinger, om de end ved at være undkomne fra Riget skulde undgaae Dommens Exekution.

Denne Beslutning skal tilstilles Lagthinget, og i Skrivelse til samme tillige anføres de Grunde, som have motiveret samme, nemlig de forskjellige hinanden modstridende Beretninger, som Generallieutenant Haxthausen har givet i Statsraadet den 8de, 9de og 10de August.»

I Lagthinget bleve disse Odelstingets Beslutninger tagne under Overveielse den 24de og 25de Novbr., men efterat Lagthinget havde haft en Konference med Høiesteret, opkastedes det Spørgsmaal, om Rigsretten nu kunde constituere sig, eller den skal udsættes til næste Storthing. I denne Anledning remitteredes Sagen til Odelstinget, men dette vedblev sin forrige Beslutning, og overlod Rigsretten at afgjøre, hvorvidt det var muligt at fremme Sagen, da dette var en Qvæstion, hvis Afgjørelse ligger udenfor Odelstingets Competence. – Der vare vistnok flere Medlemmer af Lagthinget som ogsaa vare ivrige paa, strax at faae Rigsretten imod Haxthausen i Gang; men Flere erklærede sig derimod. Motzfeldt ansaa det især for betænkeligt ^[451] at sætte en saa vigtig Ret, der havde en saa ubetinget Magt til at afgjøre Vedkommendes Skjebne, i Virksomhed, medens Gemytterne endnu vare saa oprørte, og bemærkede derhos, at dette Storthings Repræsentanter ikke vare valgte for 3 Aar, men kun specielt til et overordentligt Storthing, og vare altsaa, naar dette var hævet, ikke længer Repræsentanter, ikke heller kunde som Saadanne sidde i Retten. Til disse Grunde føiedes ogsaa: at Rigsretten ingen Instrux eller Reglement havde, og at ikke alle Høiesteretsmedlemmer vare ankomne og Høiesteret saaledes ei fuldtallig, ligesom Nogle af Lagthingets Medlemmer vare udnævnte til Embedsposter, som gjorde det umuligt for dem at kunne beklæde Rigsretten som Medlemmer. Det besluttedes vel saaledes af Odelstinget, at Haxthausen skulde sættes under Rigsret, men Rigsrettens Afholdelse udsattes til næste Storthing.

I Anledning af Regjeringens Forestilling om Nødvendigheden af at forsyne Statskassen med de fornødne Midler til Statsudgifternes Bestridelser toges med Pluralitet følgende Beslutning:

«Regjeringen bemyndiges til at reise et Laan, eftersom fornødent gjøres, til Statens Udgifter paa 2 Millioner Rigsbankdaler N. V. Dette Laan skal besørgeres optaget inden Riget; men forsaavidt dette skeer, maa Forskrivningerne ei lyde paa høiere Renter af Kapitalen end i det Høieste 6 pCt. om Aaret. Forsaavidt dette Laan ikke inden Riget kan erholdes, skal Regjeringen være berettiget til at optage samme uden Riget. Naar og forsaavidt Laanet optages uden Riget, overlades det til Regjeringen at bestemme og betinge Renternes Størrelse.

[452] «Indtil næste ordentlige Storthing fatter sin Bestemmelse, maa ikke flere Papiirpenge fabrikeres end de navnlig af Rigsforsamlingen paa Eidsvold bestemte 14 Millioner N. V.

«Ved en senere Beslutning overdrages det den exekutive Magt at give den samlede Committee for Finantserne Instrux med Hensyn til Seddelmassens mulige Inddragelse.»

Det besluttedes, at Christiania Magistrat skulde gennem Præsidenten tilskrives en Takadresse, hvori Christianias Indbyggere skulde takkes for deres Velvillie mod Storthingets Medlemmer under deres Ophold i Staden. Tillige skulde Stadshauptmanden, Christiania Borgervæbning og frivillige Jægere paa samme Maade bevidnes Storthingets Tak og Erkjendtlighed for den ufortrødne Besørgelse af Vagterne ved Storthinget.

Efterat Præsidenten og Sekretairen paa Anmodning af Vicepræsidenten, Justitsraad Diriks, havde vejet Sæde, og Vicepræsidenten og Vicesekretairen havde indtaget deres Plads, oplæste Diriks en af ham, efter Storthingets Beslutning forfattet Takadresse til Præsidenten, Sorenskriver Christie, og Sekretairen, Sorenskriver Weidemann. Storthinget vedtog eenstemmigen disse Adresser, og besluttede at de næstfølgende Dag skulde blive Præsidenten og Sekretairen overleverede her i Storthinget.

Da Lagthingets Præsident derefter anmeldte, at der fra Lagthinget ikke vilde komme flere Forretninger til Storthinget, udnævnedes Præsidenten en Deputation, som om Eftermiddagen skulde afgaae til Kronprindsen med Efterretning om, at Storthingets Forhandlinger kunde ansees afgjorte, og begjære sig tilkjendegivet, naar det maatte behage Kronprindsen at opløse

[453] denne Forsamling, hvilket Kronprindsen berammede til næste Dags Middag.

Den 26de Novbr. sluttedes Storthinget. Kronprindsen opløste Storthinget ved en Tale i det franske Sprog, som af Prinds Oscar oplæstes paa Norsk. Den lød saaledes.

«Gode Herrer og norske Mænd, Præsident og samtlige Medlemmer af Norges Rings Storthing!

«I have mødt Kongens Hensigter ved at fastsætte den Grundlov, hvorved det norske Folks Frihed for Fremtiden skal bevares.

«Omendskjønt Eders Ønsker, formedelst en hastig Overgang fra Enevælden til en lovbunden Regjeringsform, stundom have baaret Præg af Bekymringer, maa dog Anledningen dertil alene søges i Mindet om forbigangne Tider og Forhold.

«Hos Eder var en retmæssig Iver for at forsvare Folkets Rettigheder, hos Kongen en alvorlig Beslutning at erkjende dem, grundet saavel paa hans egen Tilbøielighed, som paa det svenske Folks frie Statsforfatning.

«De Folkeslag, som med Opmærksomhed have fulgt Eders Overveielse, skulle i deres Gang og i det Udfald, de have havt, erkjende saavel at Eders Konges Løfter ere hellige, som at han agter den nationale Frihed.

«De skulle indsee, at Hs. Majestæts Viisdom har fjærnet Eder baade fra Anarkiets Farer og Forvildelser, og fra Despotismens egenmægtige Bud.

«Tilfredse med en tiltagende Forbedring i vor Handel og i vort Agerbrug, skulle vi ei eftertrakte den vanskelige Ære, at optage i Verdens Aarbøger nogen anden Plads end den, der tilkommer et lyksaligt Folk.

[454] «Men hvis Freden alene er vort Øiemed, bør vi ei heller glemme, at det sikkert Middel dertil beroer paa vor egen Kraft.

«Den Pligt at forsvare Fædrelandet, som er Krigsmandens ædleste Bestemmelse, giver ham en retmæssig Fordring paa hans Medborgeres Agtelse – den er ogsaa hans dyrebareste Belønning for de Besværligheder, han gaaer imøde.

«Vant med at styre et frit Folk, har Kongen med levende Tilfredshed erkjendt

de Rettigheder, Grundloven giver den agtværdige Klasse af Landmænd, hvis Arbeide ernærer Staten, og hvis Arm værner om Fædrelandet.

«Gode Herrer og norske Mænd! Da Eders Forhandlinger nu ere tilendebragte, giver jeg Eder i Kongens Navn tilkjende, at han med den Magt, Grundloven tillægger ham, nu opløser dette overordentlige Storting.

«I vende nu tilbage til Eders fredelige Boliger, lykkelige ved Eders Samvittigheds Vidnesbyrd, at I have medvirket til Fædrelandets Seldstændighed, og til at befæste Eders Medborgeres Frihed. – Erindrer Eder da stedse, at Orden og Enighed udgjøre en Stats Styrke, og at dens Lyksalighed og Værdighed kræver Alles Lydighed for Lovens hellige Bud.

«En Fyrstes første Pligt er at bevare Loven hellig – denne høiere Magt over Konge og Folk.

«Aldrig have Nordens ældgamle Nationer skjænket det Tilnavn «den Gode» til Mildhed uden Kraft.

«Viser Eder som en værdig Afkom af disse agtværdige Forfædre. Beholder som de Fædrelandets Vel til Maal for alle Eders Bestrærelser, lærer som de Eders Børn, at den sikreste Borgen for deres Rettigheder er troligen at opfylde indgangne Forpligtelser.

[455] «Begynder atter de Forretninger, som I forlode for at svare til den almindelige Tillid.

«Frygt for Gud er den eneste Frygt, et frit Folk bør have. Gid han blive Eders Veileder og Loven for Eders Gjæringer – Lyksalighed skal da fæste sin Bolig hos os, og Skandinaviens Frihed skal staae urokkelig som dens Fjelde.

«Gid Forsynet Vaage over Kongen og beskytte hans tvende Riger, og gid det stedse beholde Eder, gode Herrer og norske Mænd! i sin høie og hellige Varetægt!»

Stortingets Præsident svarede saaledes:

«Naadigste Fyrste! de forenede Rigers, Norges og Sveriges Kronprinds!
«De vigtige i Nordens Aarbøger evig mindeværdige Forhandlinger, som vare Gjenstanden for dette overordentlige Storthings Sammenkomst, ere nu

tilendebagte, og Storthinget er i Følge deraf ved Kongens Bud hævet. Med Varsomhed og ikke uden Bekymring have det norske Folks Repræsentanter gaaet frem i at overveie og beslutte den nu saa heldigen tilveiebragte Forening imellem Norge og Sverige. De kjendte ikke, og kunde ikke kjende Kongens Hensigter, og det gjaldt en Bestlutning, som maatte have nærværende saavel som tilkommende Slægters Lykke eller Ulykke til Følge. Kongen tilstillede dem Forslag, der vare byggede paa Erkjendelsen af Naturensⁿ²⁰⁰ Rettigheder. De bleve frembaarne af hæderlige Mænd, hvis Aasyn indgjøde Tillid, hvis Fremfærd vandt Repræsentanternes fulde Agtelse og Bifald. Indbyrdes Omsorg for begge Rigers Held og Hæder bevirkede Foreningen; indbyrdes^[456] Enighed og fælles Bestræbelser ville – det ønske og haabe vi Alle – befæste den.

«Deres Kongelige Høihed har ved Deres Nærværelse blandt os givet umiskjendelige Prøver paa Deres Agtelse for Nationens Rettigheder, Deres Omhyggelighed for dens Lykke og Ære. De har selv havt Leilighed til at erfare, at Ærlighed, Sindighed og Fasthed ere Hovedtræk i Folkets Charakter. Vigtige Forretninger kalde snart D. K. H. tilbage til Broderlandet. De Selv og Deres haabefulde Søn, Hs. K. H. Arveprindsen, ville da for Hs. Majestæt, vor fælles Konge og Fader, tolke Nationens Følelser, Ønsker og Forhaabninger, og De vil troligen staae ham bi i at haandthæve dens Rettigheder. Overbeviist om, at den, der med Sindighed og Varsomhed fatter sin Beslutning, ogsaa med urokkelig Fasthed følger den, ville De tillige forsikkre Kongen, at han har vundet et Folk, hvis usvigelige Hengivenhed og Troskab det ikkun beroer paa ham selv at erhverve. Det hæderlige svenske Folk vil kunne oplyses om, at Sveriges nordlige og vestlige Grændse beboes af et Broderfolk, som for Eftertiden kun bestræber sig for at opnaae fælles Lykke, fælles Sikkerhed, fælles Hæder.

«Medbrødre, Landsmænd! Vi reise nu hjem hver til sine fredelige Sysler. Ledede af Fædrelandskjærlighed have vi besluttet Norges og Sveriges Forening; med urokkelig Standhaftighed ville vi, som Fædrelandets Venner, søge at bidrage til dens Varighed. Vi ville tolke vore Medborgere Regjeringens redelige Hensigter, og vi ville ikke undlade at gjøre dem opmærksomme paa, at de ved Kongens Side have en Talsmand, der vil Vaage over, og en Helt, der vil forsvare, deres Selvstændighed og Frihed.

[457] «Naadigste Prinds! Naar De – som vi haabe snart skeer – vender tilbage til Norge, og vore grundede Forhaabninger ere stadfæstede, da ville jublende Skarer af lykkelige Nordmænd ile Dem imøde, og paa det tydeligste bevidne Dem Folkets Kjærlighed og Hengivenhed.»

Efter Storthingets Opløsning indfandt samtlige Storthingsmedlemmer sig hos Kronprindsen til Afskedskeur, og den nye Statholder, Grev Essen, gav Storthinget et Afskedsgilde, der som sædvanligen opmuntredes ved flere udbragte Skaaler.

Sexogtyvende Capitel

Da Foreningen var besluttet og eedfæstet, beskjæftigede Kronprindsen, der ogsaa i denne Henseende havde den valgte Konges Fuldmagt, sig med at organisere det nye Statsraad, og han valgte i denne Henseende Grev Wedel til sin Raadgiver, der efter den Dag fik en vigtig og velfortjent Indflydelse paa Statsstyrelsen og den nye Regjerings Fremfærd. Under 24de Novbr. udnævnedes Feltmarskalk, Grev Essen, til Statholder i Norge. Under 18de Novbr. blev Kammerherre Anker udnævnt til Statsminister, og til Statsraader Grev Wedel-Jarlsberg, Generalmajor Hegermann, Etatsraad Treschow, Justitsraad Diriks, Professor Krogh og Capitaine Motzfeldt. I deres forrige Stillinger forbleve Rosenkrantz, Sommerhjem og Collett; men Rosenkrantz fungerede ikke længer som Statsraad, og overtog ikke noget Departement. Statsraad Aall tog under 28de Novbr. sin Afsked. Kammerherre Anker maatte ansees for Nationens værdige Repræsentant paa den Post ved Kongens Side, hvortil han ophøiedes, saavel formedelst den Anstand [458] og Lethed, hvormed han bevægede sig i alle Cirkler, høie og lave, hans praktiske Blik over og Bekjendtskab med Fædrelandets Forhold, som og formedelst hans Forbindelse med Grev Wedel, der satte ham ind i alle Sager, som, forberedte i Norge, skulde forelægges Statsraadsafdelingen

i Stockholm og afgjøres af Kongen. Med Hæder beklædte han sin Post indtil Alderdom og Svaghed nødte ham til sætte sig i Rolighed.

I sit Forslag til dette Valg, som formedelst Vægten af Proponentens Stemme kunde sættes ved Siden af Valget selv, viiste Greven upaatvivleligen stor Klogskab, et upartiskt Hensyn til Sagen selv og den herskende Opinion, og til Vedkommendes Evner og fædrelandske Sind, uden at see hen til deres politiske Anskuelser og Færd under Selvstændighedsperioden. De Medlemmer af det forrige Statsraad, som forbleve i deres Stilling, hørte blandt dem, som havde været Prinds Christian Frederik personligen meest hengivne, og blandt de nye Medlemmer, som indtraadte i Statsraadet, befandtes kun tvende, som havde hørt til Oppositionen, nemlig Anker og Wedel. – Professor Kroghs Mening var lidet bekjendt, da han, som bestandig syg under det overordentlige Storthings Forhandlinger, liden eller ingen Leilighed havde havt til at yttre sin Mening om Fædrelandets Stilling. At dømme efter hans Votum i Anledning af Kongevalget, hørte han blandt dem, som ansaa Foreningen gavnlig for Fædrelandet. Blandt de øvrige udvalgte Statsraader havde tvende – Motzfeldt og Hegermann – viist sig som Foreningens ivrigste Modstandere, idet de havde erklæret Sverige for Norges Arvefiende, og yttret den Mening, at Foreningen vilde være en Ulykke for Fædrelandet. Men Motzfeldt havde baade paa Eidsvold og det overordentlige [459] Storthing lagt store Talenter og Kundskaber for Dagen, og neppe kunde Valget i denne Henseende træffe paa nogen Værdigere. Det var iligemaade at vente, at han vilde blive Et af Statsraadets frimodige Medlemmer, som hverken af Frygt eller for Gunst vilde holde Meninger tilbage, som han troede at kunne forsvare, og understøtte Foranstaltninger til Fædrelandets Gavn. Saaledes viiste ogsaa Manden sig i sin Statsraads-Færd, og om han ikke altid banede sig Vei til Bifald og Gunst, nød han dog stedse sin høie Foresattes Agtelse, og havde den almindelige Folkemening for sig, at Fædrelandets Sag i hans Haand var vel forvaret. – Hegermann forblev kun kort i sin Stilling som Statsraad, da han strax efter indlod sig i en Ægteskabsforbindelse, der bragte ham ind paa en ganske ny Virksomhedsbane, der krævede hans hele Tid og Opmærksomhed. Iøvrigt viiste Hegermann sig som en dygtig, kundskabsrig og retsindig Mand, i hvilken Stilling han end fremtraadte, og orienterede sig med Lethed i enhver. – Diriks havde

yttret sig med megen Varsomhed om Fædrelandets Stilling, og bestræbte sig for at give ethvert Parties Tilhængere sin Ret. Paa Eidsvold følte han sig krænkede ved flere bittre Udladelser mod Danmark og danske Embedsmænd, og havde afholdt sig fra al Deeltagelse i politiske Diskussioner, medens hans Lovkundskab, som ovenfor viist, var Constitutions-Committeen til stor Veiledning under Grundlovens Udarbeidelse. Det var vistnok denne Lovkundskab, som banede ham Vei til en Post, hvortil han havde flere indvortes end udvortes Egenskaber. – Treschow havde stedse viist sig som en varm Ven af Prinds Christian Frederik, og en Tilhænger af det System, Prindsen havde valgt; men da den norske Konge forlod Scenen, vaklede ogsaa Treschows politiske Tro, og under Forhandlingerne [460] paa det overordentlige Storthing overbeviste han sig alt meer og meer om Foreningens Hensigtsmæssighed. Grev Wedel var længe Ubestemt, hvem han skulde sætte paa sin Forslagsliste som Chef for Oplysningsvæsenet, enten Treschow eller Sverdrup, hvilken Sidste vistnok havde flere Egenskaber, der i denne Henseende gave ham Fortrinet. Men Treschow stod i den høieste Agtelse som Philosoph og Forfatter, og Oplysningsvæsenet syntes at maatte kunne fremmes under saadanne Hænder. Hvad han var som praktisk Embedsmand i en høi Stilling, maatte Erfaringen lære. Derhos ansaaes Sverdrup, der nød den høieste Agtelse som Professor, som en uundværlig Støtte for det unge Universitet, da han formedelst sine Kundskaber, sit Foredrags-Talent, sit alvorlige Væsen og sin værdige Holdning, maatte især være skikket til at virke paa den unge Slægt.

Rosenkrantz modtog ikke egentligen nogen Statsraads-Virksomhed, men vedblev at styre Rigsbankens Anliggender. Endkjønt han aabenbart bekjendte sig til den Mening, som Prinds Christian Frederik havde om Fædrelandets Stilling, og forsvarede den med sin sædvanlige Varme, saa begyndte han dog af flere Aarsager snart at vakle mellem de gamle og nye politiske Forhold. I Danmark havde han sine nærmeste Frænder; hans Broder var der betroet en af de vigtigste Embedsposter, og igjennem ham indviedes han i de store Ulemper, som Prindsens Beslutninger forvoldte den danske Regjering. Efter sin Tilbagekomst fra sit Ærende i Danmark om Foraaret 1814 slappedes derfor hans Iver for Selvstændighedens Sag, og han begyndte at nære bange Anelser om et uheldigt Udfald af den bittre Feide. Han tog derfor liden alvorlig Deel i Prindsens store

Beslutninger, og endskjønt han jevnlig tilkaldtes i det ^[461] Raad, hvori Christian Frederik overveiede Statens Anliggender, var det mere Mandens velfortjente Agtelse end hans Stemmes Vægt, som der beredte ham nogen Udmærkelse. Da Foreningen var sluttet, tabte han Lysten til en alvorlig Deeltagelse i Statsforretninger, og ved en frivillig Fratrædelse udelukte han sig fra Forretninger, hvis Byrde han neppe, under Tingenes nye Skikkelse og Statsstyrelsens forandrede Former, var skikket til at bære.

Sommerhjelm og Collett beholdt deres Embedsposter. Den Første stod dengang i stort Rygte som kyndig Jurist og dygtig Embedsmand, og han var skikket til at sætte sig ind i den høiere Sphæres forskjellige Stillinger. – Vi have havt Leilighed til at gjøre vore Læsere bekjendt med Colletts store Navn som dygtig Embedsmand, allerede i Regjeringskommissionens Dage, hvilket Navn tildrog ham Christian Frederiks Opmærksomhed, saavel som med hans store Fortjenester af Fædrelandet ved Afslutningen af Konventionen paa Moss. Paa hans Embedsbane som Statsraad var det Collett forbeholdent at vise sit Fædreland Tjenester, som aldrig ville glemmes, endskjønt vi ikke kunne berøre dem, uden at anticipere Historiens Gang.

Statsraad N. Aall trak sig tilbage i sin private Stilling, efterat han den 28de Novbr. havde faaet sin Afsked i Naade. Tolddepartementet, som han havde bestyret, forenedes efter Wedels Plan med Finansdepartementet, for hvilket Grev Wedel blev Chef, og af Aarsager, som visseligen ikke vanærede N. Aall, sattes han ikke paa Wedels Forslagsliste, da dette skede efter Aalls eget Ønske. Han opfyldte hæderligen sine Pligter som Statsraad, og ved vigtige Tjenester banede han sig Vei til Fædrelandets Erkjendtlighed. Som Prindsen oprigtigen hengiven og personligen yndet af ham, blev han brugt i de vigtigste ^[462] Forretninger, og han deelte med Statsraad Collett Æren af at afslutte Konventionen i Moss med den svenske Overgeneral paa de for Norge fordeelagtigste Betingelser – en Fordeel, som utroligen lettede det overordentlige Storthings vanskelige Forhandlinger med de svenske Kommissairer. Intet Medlem af Statsraadet opofred saa meget som han ved at indtræde i dette; hans private Stilling forvikledes og forvirredes derved paa mange Maader, og det var intet Under, at han længtes tilbage til Sysler, der høiligen krævede hans Omsorg. [n201](#)

Til Chefer for de forskjellige Departementer udnævnedes saaledes under 30te November:

Til Chef for 1ste Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet, Statsraad Treschow.

For 2det Departement for Justitsvæsenet, Statsraad Sommerhjem.

For 3die Departement for Politisager, Statsraad Diriks.

For 4de Departement for det Indre, Statsraad Collett. For 5te Departement for Finants-, Handels- og Toldfaget, Grev Wedel-Jarlsberg.

For 6te Departement for Krigsvæsenet, Statsraad Hegermann.

[463] Statsraaderne Motzfeldt og Krogh fik Ordre til at forføie sig til Statsraads-Afdelingen i Stockholm.

Siden organiseredes det 7de Departement for Marinen, og Fasting udnævnedes til Statsraad og Chef for dette.

Den 17de Novbr. udnævnedes Slotsfoged Holst til Statssekretair. Han havde ved Aarets Begyndelse været constitueret Amtmand, og blev senere hen constitueret Chef for Finantserne i Haxthausens Sted, hvilket Embede han endog forestod medens han var Medlem af det overordentlige Storting. Da Holst overtog Statssekretariatet, havde dette Embede en langt større Betydning, end det siden fik. Departementcheferne refererede dengang ikke som nu aldeles udarbejdede Indstillinger om de Gjenstande, der efterat være foredragne i Statsraadet skulde expederes til Stockholm, men leverede kun Momenter dertil i et fragmentarisk Foredrag med Bilag. Holst maatte derefter forfatte motiverede Indstillinger, og, efterat de vare bifaldte, expedere dem. Holst var imidlertid opdragen til Arbeidsomhed i Rentekammeret, havde en ualmindelig hurtig Opfatningsevne og et let Oversyn, ligesom han forstod med Klarhed at fremsætte sine Tanker. Derhos havde han en Arbeidsomhed, der som oftest strakte sig til den dybe Nat. Det var Holst senere forbeholdet at vise Fædrelandet de største Tjenester som Kommissair ved Gjældens Opgjørelse med Danmark.

Syvogtyvende Capitel

[464] I Henseende til de europæiske Staters Politik og Forandring i deres udvortes Stilling var dette Aar et af de mærkværdigste, som Historien har at indskyde i de europæiske Annaler. Den 25aarige Krig syntes at være endt ved de skjebnesvangre Begivenheder, som fremledte Pariserfreden og Napoleons Forviisning til Øen Elba. Keisere og Konger, der som Øienvidner, om ikke som Deeltagere, havde fulgt deres tappre Legioner, havde med en Skare af Diplomater været samlede i London i en Jubelfest, efterat det store Maal for deres Anstrengelser var opnaaet og den blodige Kamp syntes at opløse sig i Fred og Enighed. Kun et flygtigt Øie kastedes til den lille Krig i Norden, som til et Efterspil i det store Krigsdrama, og dette troede vedkommende store Magter at kunne bringe til Ende ved diplomatiske Underhandlinger, og ved Trudsel at anvende alvorlige Midler. Sveriges Kronprinds, der som General og Raadgiver meer end ved de svenske Krigsskarer, han anførte, havde været et vigtigt Redskab til at befordre Napoleons Undergang, skulde nyde Frugten af sine heldige Anstrengelser, og de Løfter, som vare ham givne i det store Raad, bringes til Opfyldelse. Resultatet af hiin korte Krig i Norden er anført paa de foregaaenda Blade.

Krigens Lue syntes saaledes slukt; men da Fredsværket skulde ordnes, Staternes Anstrengelser belønnes, de under Krigen sønderlemmede Dele samles eller Tabet erstattes, retsindig Mægling mellem de forskjellige Fordringer tilveiebringes, og en Ligevægt i politisk Styrke, der aabnede Udsigt til en fredelig Fremtid, bevirkes, fandtes Elementer nok til Gjæring, Splid og et indbyrdes fiendtligt Sindelag, der forviklede og vanskeliggjorde [465] den store Opgave i sin første Begyndelse. Kongressen til Wien berammedes, og aldrig saaes saamange Fyrster og diplomatiske Underhandlere samlede for at afgjøre og ordne saa vigtige Forhold, som nu i denne Keiserstad. Men ikke heller gaves nogensinde

vanskeligere Opgaver at løse. De store Magter gjorde uhyre Fordringer som Løn for det lykkeligen udførte Værk, de mindre modsatte sig en fortsat Sønderlemmelse af en svag politisk Styrke. – Preussen, som havde gjort de største Opoffrelser for at ende den langvarige Blodscene, og meest havde bidraget til Krigens heldige Udfald, forlangte at Sachsen skulde lægges til dets Stater som Erstatning for andre Opoffrelser, for at styrke dets politiske Kraft og afrunde dets for fiendtlige Indfald aabne Grændser – Rusland, hvis diplomatiske Sprog vel aandede Religiøsitet og menneskekjærlige Hensigter, men som havde vidst at sørge for sin Storhed paa Venners og Fienders Bekostning, forlangte hele Polens Organisation som særskilt Stat, og dets Forening med Rusland under en Vicekonge. Begge disse Staters diplomatiske Repræsentanter forenede sig til dette Maal, de førte Overmagtens djærve Tale, og de fandt i den sachsiske Stats totale Opløsning et Middel til at opfylde disse store Fordringer. Adgangen dertil syntes let formedelst den sachsiske Konges trofaste Vedholdenhed ved Napoleon indtil det sidste Øieblik da han forjoges fra Tydskland.ⁿ²⁰² Østerrige opgav vel Fordring paa den tydske ^[466] Keiserværdighed med det dermed forbundne Supremati, hvis Betydning det indsa nu at være tabt, men ved sine Staters Udvidelse, især i Italien, et for Fremtiden betryggende Arrondissement, og ved en vigtig Stemme i det foreslagne tydske Forbund, beredte det sig en større politisk Styrke og Indflydelse paa det tydske Riges Anliggender i Fremtiden, end ved en pralende Titel og ubestemte Forhold til de tydske Stater, der forhen havde lammet det Heles Kraft til at modstaae mægtige Nabofiender. – Bayern, som ved sin sidste kraftige Medvirkning til den franske Keisers Fald netop i Afgjørelsens Krisis havde udslettet Erindringen om dets forrige Forening med Frankrige, førte gennem dygtige Diplomater et kraftigt Sprog for at arbeide sig frem til en vigtig Plads i det store Forbund og en sideordnet Stemme i det tydske Riges Anliggender. Det maatte afstaae til Østerrige igjen dettes gamle Frændestater, som det i en uheldig Krig med Napoleon havde mistet, men det krævede og fik Erstatning i andre Landstrækninger.

Der var saaledes Stof nok til Strid og Uenighed imellem de samlede Magters Diplomater for at belønne og straffe vedkommende tydske Fyrster og ordne de forskellige politiske Forhold. Lykkeligviis lagdes uovervindelige Hindringer for

hine seiersstolte Magters Udvidelses-Planer til Forstyrrelse af den politiske Ligevægt. Reaktionsstoffet laa i Kongressens eget Fokus. Østerrige kunde ikke taale hele Sachsens Forening med Preussen, hvis politiske Styrke derved svulmede til stor Fare for Østerriges til Sachsen grændsende Arvelande. Den samme naturlige Frygt for Ruslands Tilvæxt gennem det frugtbare [467] og ved sin Krigsstyrke betydningsfulde Polen, maatte bevæge Østerrige til at modsætte sig denne Forening. Men især var Frankrige og England Mæglere i disse forskellige Interesser, gennem det Førstes kloge Diplomat, og det Sidstes i denne Henseende liberale Politik. Frankrige var vel ligesom sat udenfor disse politiske Diskussioner; det var tilbageviist til en overvunden Stats underordnede Rolle, men dets imponerende Forhold til de europæiske Stater kunde ikke tabes af Sigte. Dets ydmyge Stilling for Tiden kunde ikke lade glemme dets kraftige Fremtrædelse som mægtig og sammenhængende Stat i Fremtiden. Frankriges Skjebne var desuden forud bestemt, den overvundne Stats nye Grændser afrundede, og de tyske Staters indbyrdes Statsforholde stode ikke dermed i Forbindelse. Dets sloge Repræsentant paa Kongressen, Talleyrand, indsaa dette Forhold og benyttede det ved en kraftfuld Mægling i de Anliggender, som sigtede til at tilveiebringe Ligevægt imellem de mægtigere, og en retfærdig Behandling af de mindre mægtige Staters Forhold. Talleyrands Noter paa Kongressen vare veltalende Forsvarere for hine Retfærdigheds Principer. Men endnu mere afgjørende maatte Englands Mægling være, der ved sin Udholdenhed og sine Subsidier havde nærmest foranlediget Krigens lykkelige Resultat, og nu, tilfreds med at have forstyrret Napoleons farlige Planer, lod sig nøie med at bringe de europæiske Stater i deres gamle Stilling, og en passende Ligevægt i deres politiske Forhold. Denne Jalousi mellem Østerrige, Preussen og Rusland indbyrdes, denne Frankriges og Englands vægtige, paa Retfærdighed og Magtens passende Fordeling grundede Indflydelse, saavelsom de mindre Staters alvorlige Fordring at tildeles sin Ret i det store Raad, nærmede omsider disse Forhandlinger til en fredelig Ende, da Napoleons [468] Landstigning i Frankrige frembragte nye Konvulsioner og nye Forviklinger, der tilsidst opløstes i en almindelig Fred.

Denne urolige Gjæring i det sydlige Europa, disse vanskelige Forhandlinger

paa Wiener-Kongressen, vare langt fra at være uden middelbar Virkning paa vort Norden, endskjønt dets Anliggender lidet der kom paa Bane. Især var det tvende vigtige Omstændigheder, som i det skjebnesvangre og for Norge farlige Øieblik, da den gamle Forening med Danmark skulde opløses og en ny indgaaes, havde den meest afgjørende Indflydelse paa Norges Skjebne, og stillede sig som Forsvar-Elementer under dets Forhandlinger med Sverige. Disse Omstændigheder gjorde, at Norges Repræsentanter, ikke ydmygede men stolte, og sikke under de Forhold, som dannede sig omkring dem, kunde føre Selvstændighedens djærve Sprog, og tilveiebringe en Ligevægt imellem Fordring og Tilstaaelse, der fremledte en Forfatning saa fuldkommen, som om Seierherren havde kunnet foreskrive den. – Netop i det Øieblik, da det overordentlige Storthing samledes i Christiania, og Sveriges Krigsmagt havde leiret sig i Norges østlige Grændsedistrikt, beredt til at benytte sine Fordele, oversvømme Norges frugtbareste Provindser og overvælde dets Hovedstad, beredte Danmarks Konge sig til sin Reise til Wiener-Kongressen for der at tale sin Sag. Han reiste med store Forhaabninger og efter mægtige kronede Venners Opfordring; thi han havde den retfærdigste Sag, og de mægtigste fyrstelige Medlemmer af Kongressen havde ikke ladet det mangle paa gyldne Løfter. Danmark havde vistnok ikke formaaet at give noget Stød til den store Krigs Afgjørelse, hverken som Fiende eller som Ven, men i det søndersplittede danske Monarkies ene Trediedeel havde Rusland fundet Middel til at forsone en Fiende og købe en Ven. England ^[469] ved sit voldsomme Angreb paa Danmark, Rusland ved sine gyldne men uopfyldte Løfter, havde Mishandling at forsone og Gjengjældens Dag synes nu at være kommen. Det fredelskende og politisk uskyldige Danmark var fra Krigens Begyndelse til dens Ende aabenbart bleven overlistet og mishandlet, og det fremtraadte blandt de i Wien forsamlede Fyrster med den gyldigste Fordring paa en liberal Behandling, og paa Erstatning for uforskyldte Lidelser og tunge Opoffrelser, uden at Nogen kunde forudsee, hvor Erstatningen skulde findes. Tidligen reiste Danmarks Frederik til Kongressen – han var En af de første i Fyrste-Rækken, som der indfandt sig. – Formedelst sin ædle Simplicitet, aabne Færd og forstandige Tale, banede han sig Vei til Flere af de mægtigste Fyrsters Venskab, som til Diplomaternes Agtelse og Folkets Gunst. – «Ein freundlicher, einsichtsvoller Herr, der besseres Schicksal verdient hätte»,

dømmer en af de der tilstedeværende Diplomater om ham, som hidtil ikke havde staaet i nogen Forbindelse med ham, og gjorde alene hans Færd i Wien til Maalestok for sin Dom.ⁿ²⁰³ – Paa Kongressen i Wien var der – i det mindste hos de meest betydningsfulde Staters Repræsentanter – en aabenbar Tendents til at forsvare Legitimiteten med Hensyn til fyrstelige Forhold, og at bringe saavidt muligt Staternes politiske Stilling til samme Punkt – enten identisk eller modificeret igjennem Erstatningssystemet – som den før den nyligen endte Krig havde været. I begge Henseender havde Danmarks Frederik store Fordringer, som Repræsentant for et af Europas ældre Kongehuse, og formedelst hine førømtalte Løfter om Erstatning. Derimod vare de fleste nye Troner omstyrkede, og Sveriges Kronprinds ^[470] blandt de Faa, hvis Stilling i denne Henseende sattes ved Siden af de legitime Fyrsters. Men kunde han under Diplomatiens smidige Form? – især det Lands, paa hvis Erkjendtlighed han havde den største Fordring – gjøre sikker Regning paa at høste Frugten af sine Anstrengelser, og kunde Velgjerningen ikke glemmes, naar Fordelen var høstetⁿ²⁰⁴ – Det var naturligt, at Kronprindsen af Sverige kunde nære en stille Frygt for saadan Utaknemlighed, og fremskyndede Foreningsøieblikket mellem Rigerne, idet han befæstede den ved begge Rigers fælles Samtykke førend et fremmed Magtsprog blandede sig i Underhandlingen til Fordeel for Danmark. – Beskaffenheden af Norges Forbindelse med Sverige hvilede ikke paa Kieltraktatens krænkende og ugyldige Bestemmelser, der alene ved en fuldkommen Erobring kunde gjøres gjældende. Forbindelsens Art var meget mere allerede ved den Traktat, som var indgaaet mellem Sverige og England i Stockholm, paa en langt liberalere Maade afgjort, og ved denne var der sørget for en Forbindelse, der kunde fremme Norges Frihed og Lykke. Sverige havde desuden selv bundet sine Hænder ved Konventionen til Moss, som kunde ansees garanteret af Forbundsstaternes Befuldmægtigede,ⁿ²⁰⁵ og i Følge denne var Constitutionen ^[471] paa Eidsvold lagt til Grund for Foreningen. Vistnok var Sveriges Frygt for de Allieredes Ligegyldighed for Sveriges Interesse – om den nogensinde var forhaanden – ugrundet. Det viiste sig under Kongressens Forhandlinger, hvor hule hine Løfter til Danmark havde været, og hiin Diplomat bemærker i sin Beskrivelse: «*le Roi de Dannemarc nous a quitté très peu satisfait.*»ⁿ²⁰⁶ Men dette Resultat viiste sig

først senere, efterat Forbindelsen mellem Norge og Sverige ved Carl den Trettendes Udnævnelse til Norges Konge var gaaet for sig. Der var saaledes Grund nok for Sverige til at fremskynde Foreningen, og at tilstaae liberale Betingelser for den.

En anden Omstændighed, som havde en vigtig Indflydelse paa den Maade, hvorpaa det norske Constitutionsværk under Repræsentanternes Hænder paa det overordentlige Storthing 1814 fuldbyrdedes, var det Opsving, som de almindelige Begreber om Folkets Rettigheder og Statsmagtens Fordeling just paa den Tid havde faaet. En Befrielseskrig var nyligen endt, og dens heldige Udfald maatte fornemmeligen tilskrives Folkemassens samstemmige og kraftfulde Anstrengelser. En ligesom almindelig Landstorm, fremkaldt af Folkevillien for at rodfæste de gamle Fyrstestammer paa deres Arvetroner, at forhindre Rigernes Opløsning og Søndersplittelse og beskytte deres gamle Omraade, havde lykkeligt endt det store Værk. Under denne kraftfulde Anstrengelse vare alle Stænder blevne ligesom sammenblandede, alle tilfældige i Alderdommen rodfæstede Forrettigheder hævede. En almindelig Varme for at forsvare Rigernes ^[472] Selvstændighed mod fremmed Vold og afryste et paatvunget Aag, gjennemglødede det ganske Folk, og Fyrsterne havde faaet de stærkeste Beviser paa en almindelig Iver for at bevare Staternes Uafhængighed og understøtte en fælles Sag. Men under denne Anstrengelse havde Folket lært at kjende sin Styrke og sine Rettigheder, og Fyrsterne havde indseet Nødvendigheden af at følge Ideernes uimodstaaelige Strøm, og give de forskjellige Statsafdelinger sin Vægt i Raadspleien om Staternes indvortes Anliggender, om Skattevæsenet og Lovgivningen. Det var især Tydskland, og navnlig Preussen, hvor denne Gjæring nu havde viist sig alvorligst, hvor Folket havde gjort de største Anstrengelser for at forjage en overmodig Fiende, og hvor Regjeringen havde indseet Nødvendigheden af at give efter for det almindelige Krav paa en mere passende Fordeling af Statsmagten mellem Fyrsten og Folket. Man havde talt om Samdrægtighed i Anstrengelser, om tydsk Eenhed og om frie Statsforfatninger, man havde lovet disse i offentlige Proklamationer, og dermed opvarmet, elektriseret Ungdommens Hjerter, under at kalde den til Fanerne, og dermed glædet og trøstet Nationen under dens store Offere. Saaledes blev i

Kongresseakten i Wien en Bestemmelse indført i den 13de Artikel, i Følge hvilken «Landstænder skulde indføres inden Aar og Dag, hvilke skulde tilstaaes visse Rettigheder med Hensyn til Skattevæsen og de almindelige Landsforanstaltninger.» Denne mavre Bestemmelse, med en dertil føiet Modifikation, lagde vistnok senere hen Hindringer for Constitutionsværkets Fuldbgyrdelse i en passende Form; men der kan ingen Tvivl være om, at en liberal Anskuelse af Folkets Rettigheder i denne Henseende paa den Tid raadede i Gemytterne og krævede Statsstyrelsens Opmærksomhed.

[473] Men hvad der i denne Henseende maatte fornemmeligen understøtte den norske Forsamlings alvorlige Anstrengelse, var den Maade, hvorpaa England maatte forventes at ville antage sig det norske Folks constitutionelle Rettigheder, saavelsom det traktatmæssige Værn, det havde givet Norges Frihed og Selvstændighed. Disse liberale Anskuelser bleve ogsaa tydeligen udtalte paa Wienerkongressen af den hannoveranske Minister, som vel i denne Henseende maatte betragtes som den engelske Regjerings Organ. I den Note, som han om denne Gjenstand indleverede til Kongressen, siger han: «I Begrebet af Souverainitet ligger ingenlunde Ideen om Despoti. Kongen af Storbrittanien er unægtelig ligesaa souverain som enhver anden Fyrste i Europa, og hans Folks Friheder befæste hans Trone istedetfor at undergrave den.» –? – Han foreslog derfor, at det for Fremtiden skulde erklæres som Lov, at

- a)** Stændernes Samtykke er fornøden til bevilgende Skatter.
- b)** De have en Stemmeret med Hensyn til de Love, der blive udgivne.
- c)** De have Medopsyn med Anvendelsen af bevilgede Skatter.
- d)** De ere berettigede til at begjære skyldige Statstjenere afstraffede i Tilfælde af Malversation.

«Kun ved saadanne liberale Grundsætninger, tilføier han, kunne vi under den tyske Nations billige Fordringer haabe at give den nærværende Tidsaad sin Rolighed og Tilfredshed tilbage.»

Disse Grundsætninger vare et Ekko af hvad der allerede før af de vigtigste tyske Stater var udtalt, og de maatte især for den lille nordiske Stat, hvis Skjebne vi her omhandle, [474] have Vægt igjennem det Organ, som udtalte dem.

Englands Samtykke til den tvungne Skilsmisse mellem Danmark og Norge, og dettes Forening med Sverige, var betinget, og grundede sig paa Beskyttelsen af Norges Frihed og Lyksalighed, og de Grundsætninger, som her fremsattes, maatte betragtes som den Form, under hvilken Norges constitutionelle Forfatning skulde bestemmes. – Disse Forhandlinger paa Wienerkongressen kunde vel ikke i sin detaillerede Omfang endnu være den svenske Regjering bekjendte, da de skede omtrent samtidige med det overordentlige Storthings; men da den havde sendt sin Minister Løvenhjelm til Kongressen for der at iagttage Sveriges Tarv, maatte den være bekjendt med den Aand, der hvilede over disse Diskussioner, og maatte agte paa den under dem, der foregik i Norden. Ingen kunde desuden være nøiere bekjendt med disse Forhold, end Sveriges Kronprinds, som havde tilbragt flere Aar i Tydsklands Midte, som havde været Vidne til dets Anstrengelser, og under Krigens sidste Optrin benyttet dem til at ende den europæiske Krig. Og Ingen kunde ventes mere tilbøielig til at erkjende en fri Forfatnings Fordele, end den liberale Helt, som i yngre Dage havde været Frihedens varmeste Forsvarer, hvis Talenter vare udviklede under en blodig Krig for sit Fædrelands Frihed, og som paa sin Seiersbane stedse havde hyldet Menneskehedens Rettigheder. [n207](#)

Enhver, som med Alvor og Upartiskhed sætter sig ind i disse Forhold, vil tilstaae, at hverken før eller siden noget saa beqvemt og karakteristisk Tidspunkt gaves, da det norske Folk ^[475] af sine Repræsentanter kunde have modtaget sin Statsforfatning i sin nærværende Form, og at denne begunstigedes af de heldigste Omstændigheder, men især af de liberale Ideer, som gik igjennem alle Stater efter Folkets almindelige Anstrengelser i den sidste Befrielseskrig, og hvis Gyldighed erkjendtes af Staternes Overhoveder, ligesom de noksom aabenbarede sig i de Constitutionsudkast, som kom for Lyset, og flere Steder ophøiedes til Lov. Det varede ikke længe inden denne Stilling forandredes. En ungdommelig sværmerisk Opfatning af hine liberale Constitutionsideer paa den ene Side, Fyrsternes Reaktion mod disse Ideers Fremskridt paa den anden Side, har paa flere Steder udsat og forsinket Constitutionsværket, eller forvansket dets Form i meer end et Qvart Sekulum. – Norges Grundlov derimod blev given i rette Tid – udkastet og antaget under heldige Omstændigheder paa Eidsvold, med faa

Forandringer igjennødt paa det overordentlige Storting – og ligesom den har sin Rod i Landets simple indvortes Forhold, hvorom der længe herskede stor Uvidenhed hos udenlandske Grandskere, saa lykkedes det Folkets Repræsentanter paa begge disse Møder, formedelst hine lykkelige Omstændigheder, at give og forsvare en Constitutionsform, under hvilken det norske Folk seer sig i tryk Besiddelse af en af de meest liberale, og for vort Land meest passende Statsforfatninger. Vi kunne saaledes ikke betragte Norges Grundlov som en Naadegave af en seirende Fiende, men som et Foster af lykkeligen sammenstødte Omstændigheder, og af norske Mænds vedholdende, faste og kloge Anstrengelser, saavel under Skabelsen af Landets Forfatning, som under dens Forsvar. Ved disse Anmærkninger ville vi ingenlunde fordunkle den Fyrstes Hæder, som med et klart Overblik oversaa Tingenes sande Forhold, og handlede ^[476] derefter, eller formindske den norske Nations Taknemlighed for de Velgjerninger, som hans kloge og betimelige Eftergivenhed skjænkede Norge i et kritisk Øieblik.

Det bør heller ikke paa dette Sted forbigaaes, hvor megen Indflydelse Valget af de svenske Kommissairer, der sendtes til Norge for at underhandle med Stortinget, havde ikke alene paa det endelige Resultat, men paa den Maade, hvorpaa Underhandlingerne førtes. Valget erkjendes af de Mænd, som umiddelbart deeltog i disse Forhandlinger, og senere havde Leilighed til at kjende deres Embedsfærd, som udmærket klogt og heldigt. De vare Alle dannede, oplyste og særdeles dygtige Forretningsmænd. De Fleste havde før været betroet vigtige udenlandske Anliggender, og Alle vare de hæderlige Mænd. Uagtet de mange stundom heftige Disputer, som den delikate og vigtige Gjenstand, der var at forhandle, foranledigede, bevaredes mellem dem og de meest ansete norske Medlemmer af Committeen, der siden traadte i nærmere Embedsforhold til dem, varig Agtelse og Venskab.

Den norske Nation maa vistnok være den svenske Regjering taknemlig, der valgte saa dygtige og liberale Redskaber til at udføre en vanskelig Underhandling.

Otteogtyvende Capitel

Da Storthinget var opløst, Kronprindsen med sit talrige Følgehavde forladt Christiania, og Storthingsmændene vare dragne til deres Hjem, beredte den udnævnte Deputation sig til Afreisen til Stockholm, for at udføre det den overdragne Ærende, ^[477] og bringe Nationens Lykønskning og Forhaabninger for den nyvalgte Konges Trone. Vi have en Beskrivelse over denne Reise af Biskop Neumanns Pen i Fjerdingsskriftet «Saga», udgivet af Provsten Munch, af hvilken vi kun optage enkelte Træk i disse Blade, idet vi forøvrigt dertil henvise vore Læsere. ⁿ²⁰⁸ Deputationen forlod Christiania den 1ste December, og den følte snart Virkningen af den ublide Aarstid, der i Begyndelsen af dens Reise især lagde store Hindringer i Veien for dens bekvemme Befordring. Den ledsagedes af den svenske Generaladjutant og Kabinets-Kammerherre Ridderstolpe, som det af den svenske Regjering var overdraget at sørge for de Reisendes Bequemmeligheder, og dette udførte han med den største Omhu og Liberalitet. Overalt hvor Deputationen drog frem blev den modtagen paa det venligste og behandlet med den meest forekommende Gjæstfrihed. Fast i alle Byer var foranstaltet Feste til Deputationens Ære, og den nødsagedes stundom til at tilbringe i festlige Gilder de natlige Timer, som den heller havde skjænket Rolighed efter en udmattende Reise. Flere Foræringer, mestendeels trykte Skrifter, gjordes de Reisende, og overalt i Sverige viistes en almindelig Jubel over den nye Forening, om hvis egentlige Beskaffenhed man vel dengang ikke gjorde sig det rette Begreb. Alle Deputationens Reiseudgifter bestredes dengang af den svenske Regjering – ved en følgende Anledning havde Rigsdagen foranstaltet denne Fri-Reise – og det blev paalagt de Stockholmske Værter at levere sine Regninger for Deputationens Ophold i deres Logier til høiere Steder.

^[478] Den 14de Decbr. overbragte Deputationen gennem sin Formand, Christie, Grundloven og Storthingets Beslutning, ved hvilken Anledning han holdt

følgende Tale:

«Naadigste Monark, de forenede Rigers Sveriges og Norges Konge!

«Norges overordentlige Storthing, som, besjælet af Omsorg for Rigets Vel, bestuttede en stedsevarende Forening imellem Sverige og Norge, har til os dets Deputerede overdraget den hæderlige Forretning, i Underdanighed at overbringe Deres Majestæt Rigets nye Grundlov tilligemed Efterretningen om Rigernes Forming, om det eenstemmige Valg og Erkjendelsen af Deres Majestæt, som Norges constitutionelle Konge.

«Deres Majestæt behage naadigst at anhøre følgende Storthingets Yttringer:

«Det norske Folks Repræsentanter, sammenkaldte for at undersøge og overveie Rigets Tilstand, og fatte de for dets Velfærd tjenligste Bestutninger, have nu tilendebragt deres vigtige Foretagende. De have indseet, at en Forening med Naboriget ikke alene burde ende al Bekymring for Krig, men tillige, naar den bygges paa rigtige Grundsætninger, aabne Udsigten til en evig Fred for Fremtiden, og give Nordens Riger fuldkommen Fashed og Styrke til at modstaae udvortes Fiender. Deres Majestæt tilbød en saadan Forening, erkjendte Folkets Ret til at constituere sig selv som en selvstændig Stat, og udsendte hæderværdige Mænd til at tolke Deres Majestæts redelige Hensigter, og saaledes befordre Foreningen. Nationens Repræsentanter, ledede af Nidkjærhed og Omsorg for Landets Sikkerhed, Velfærd og Ære, have derfor besluttet en stedsevarende Forening mellem Norges og Sveriges Riger under een fælles Konge, have givet Norge en paa et frit Folks oprindelige Rettigheder ^[479] grundet Constitution, og den 4de i denne Maaned eenstemmigen udvalgt og erkjendt Deres Majestæt som Norges constitutionelle Konge. Folkets Repræsentanter have ikke et Øieblik tvivlet om, at jo Deres Majestæt, som begyndte med at erkjende Nationens Rettigheder, vil fortsætte med at haandthæve og beskytte dem. De ere saaledes forvissede om at have handlet overeensstemmende med Nationens Villie, og vove at forsikkre Deres Majestæt om ubrødelig Troskab og Hengivenhed af et Folk, som hidtil aldrig glemte sin Pligt mod sin Konge. – Gud den Almægtige styrke Deres Majestæt til, i Overeensstemmelse med Deres redelige Hensigter, at styre de Riger, Hans Viisdom har anbetroet Deres Majestæt!

Christiania, i Norges overordentlige Storting, den 26de Novbr. 1814.

Paa samtlige Repræsentanters Vegne:

Christie, p. t. Præsident.

Weldemann, Stortingets Sekretair.»

«Naadigste Konge! Modtag med Velbehag det norske Folks velmeente Hilsen, dets Hylding, dets oprigtige Ønske for Deres Majestæts Vel! Den norske Nation venter i Veres Majestæt at finde en Fader, paa hvem den kan trygt forlade sig, en fortrolig Ven, med hvem den kan raadføre sig, og en Beskytter, som vil haandthæve og beskytte dens Rettigheder. Hvad Nationen formaaer for at opnaae dette, tilbyder den villigen, Tillid, Hengivenhed og Troskab. Veien til alle Nordmænds Hjerter staaer Deres Majestæt aaben; paa den vil Deres Majestæt fremdeles erfare, at det er Folkets Kjærlighed, [480] som fremfor Alt formaaer at lette Kronens Byrder. – Vi vide, at Deres Majestæt har Agtelse for Folkets Rettigheder, og elsker dets lovlige Frihcd. Vi have lært at kjende Deres Majestæts Søn, Rigernes Haab, Hs. K. H. Kronprindsen, som besjæles af samme Tænkemaade, og troligen deler Regjeringens Byrder, og vi erfare med Glæde, at Rigernes Alt lovende Arveprinds dannes til at følge hans Faders Grundsætninger, og træde i hans Fodspor. Hvad Nationen venter sig af sin nye Regjering, har den saaledes grundet Haab om at see opfyldt.

«Hæderværdige svenske Medborgere! Modtager vor og vore Landsmænds broderlige Hilsen! Vi have herefter blot eet Formaal, Tvillingrigets Selvstændighed, Lykke og Hæder. Derhen skulle vi rette alle vore Bestræbelser; deri skulle vi endeligen staae hinanden bi. I rakte os Broderhaand, vi modtage den med et ærligt Haandslag, og skulle aldrig drage Haanden tilbage.

«Snart vende vi tilbage til vore Landsmænd, som med Længsel vente at see Deres Majestæt hos sig, og høre Deres landsfaderlige Ytringer, og som med Glæde vil erfare det Brodersind, der besjæler det redelige svenske Folk, og hvorpaa de allerede have modtaget saa mange usvigelige Prøver.

«Give Gud, at Deres Majestæt maa i Fremtiden længe nyde den Lykke at regjere over frie, selvstændige og lykkelige Folk, og at dette iligemaade maa blive Deres Majestæts Efterkommeres Lod! Give Gud, at den Enigheds og det

Broderskabs Aand, som allerede nu oplives og ved nærmere Bekjendtskab vil end mere blive herskende hos det svenske og norske Folk, maa stedse vedblive, da vil Foreningen uryggeligen bestaae indtil de sildigste Slægter.»

[481] Efter Talen steg Christie efter et givet Vink op til Tronen og overrakte Norges af Kongen allerede besvorne Grundlov tilligemed Valgakten fra det norske Storthing, og kyssede Kongens Haand. Derpaa tog Kongen selv til Orde, men efterat han havde fremført nogle Sætninger af sin Tale overgav han den til Ministeren Engstrøm, som derpaa fuldendte den. Den lød saaledes:

«Gode Herrer og norske Mænd!

Deputerede fra Norges Riges Storthing!

«Det er med den behageligste Tilfredshed, at jeg modtager de Forsikkringer om Troskab og Hengivenhed, som I give mig i det norske Folks Navn. Denne høitidelige Stund, der trykker det sidste Segl paa den mellem Sverige og Norge saa lykkeligen befæstede Forening, var længe ønsket som en af Nordens retmæssige Fordringer. De tvende Folk, som beboe Skandinaviens Halvøe, kunde ikke i Tidens Længde adlyde en forskjellig Interesse; Alt fordrede en Forbindelse imellem dem, bygget paa indbyrdes Agtelse, beskyttet af fælles Frihedsaand og fælles Ære.

«Da jeg under truende Udsigter optraadte paa Sveriges Trone, hentede jeg Kraft mod Farerne og Haab for Fremtiden fra en uindskrænket Tillid til det svenske Folk. Det har ikke sveget min Forventning, og agtet staaer det nu blandt Nationerne, dette Folk, som saa ofte har været et Maal for Skjebnens haarde Slag. Med samme Fortrøstning har jeg nu modtaget Norges Krone af Storthingets frie og eenstemmige Valg, og denne Handling, en Borgen for min Regjeringslære, skal have samme lykkelige Følger. Bestyttet mod udvortes Farer, besjælet af en ædel Kappen om at befordre indbyrdes Velstand, [482] skal den nordiske Halvøe betragtes med Agtelse af Europas Folkeslag.

«Nordmænd! Jeg har allerede ved min hjertelskelige Søn givet Eder Forsikkring om at styre Kongeriget Norge efter dets Constitution og Love, og derfor antaget den Grundlov, som er bleven afhandlet og besluttet imellem mine befuldmægtigede Kommissairer og Norges Riges Storthing. Jeg gjentager nu

disse høitidelige Løfter. Værer overtydede om, at det stedse for mit Hjerte vil blive en kjær og hellig Pligt, at møde det norske Folks Ønsker med venskabelig Beredvillighed.

«Priset være det beskyttende Forsyn, som efter saa vexlende Omskiftninger, og saa lange indbyrdes Tvistigheder, skjænkede Norden Ro og Enighed! Lader os overgive os til det blide Haab, som den lysende Fremtid tilbyder! Nordmænd og Svenske! Svenske og Nordmænd! – stedse skal min faderlige Omsorg sammenfatte disse Navne – Skuer her ved min Side, hyldet af Eders forenede Taknemlighed, den Helt, som næst Almagten er Stifter til Broderforbundet imellem Eder! Som Konge og Fader har jeg villet benytte denne Leilighed til at tolke ham min og det fælles Fædrelands Erkjendtlighed. Det er til ham, at jeg en Dag ved mit Livs Grændse skal med faste Forhaabninger overlevere de tvende Kroner, som straalende af ældgammel Ære vil laane af ham en ny og forhøiet Glands. Det er ham, der skal opretholde det store Værk, han grundlagde, og som jeg kun kan begynde, med Mildhedens Ret at herske over Eder og beskytte Eders Frihed; med Seierherrens Mod forsvare Eders Selvstændighed. Da ville I velsigne den Stund, hvori Foreningen sluttedes mellem Skandinaviens Folk, og mit Minde skal leve blandt Eder for mine faderlige ^[483] Bestræbelser til Eders Vel, og for den Fyrste jeg skjænkede Eder til at vedligeholde og fortfætte det.

«Jeg forbliver Eder, gode Herrer og norske Mænd! med al kongelig Naade og Hyldest velbevaagen.»

Kronprindsen havde Deputationen den Dag til Middags-Taffel hos sig, og faa Dage efter gav Stockholms Borgerskab den et Bal paa Børssalen, hvorved en Kantate blev afsunget, hvortil Dupres havde komponeret Musikken. – Den 17de Decbr. afgav Deputationen Storthingets forskjellige Ansøgninger i Kongens egen Haand. Ansøgningen om, at de svenske Tropper snarest muligt maatte kaldes tilbage fra de norske Fæstninger, havde Storthinget især lagt stor Vægt paa, og dertil svarede Kongen, at dette skulde skee, saasnart Underretning til Hs. M. var indløben, at det norske Militaire og de norske Embedsmænd havde aflagt deres Eed til Kongen og Constitutionen, og at disse Tropper i alle Fald skulde være tilbagekaldte, og have forladt Norge inden Februar Maanedes Udgang 1815. I Anledning af Ansøgningen om, at Hs. K. H. Kronprindsen maatte udnævnes til

Vicekonge i Norge, og tillige til Chef for et af de gevorbne Regimentér dersteds, svarede han: «at Hs. M. med landsfaderligt Velbehag har modtaget dette Beviis paa Folkets Hengivenhed for hans kongelige Huus, og vilde med Glæde opfylde hans tro norske Folks Ønsker, dersom hans tiltagende Alder og ustadige Helbred ei gjorde Hs. K. H. Kronprindsens Nærværelse ved hans Side nødvendig; men ogsaa der er han ikke mindre Norges Vicekonge, da han stedse bliver Norges Talsmand ved Kongens Trone Saa tidt imidlertid som Omstændighederne kunde tillade Hs. K. H.s Nærværelse i Norge, skal han opfylde Kongens ivrigste Attraae, den at virke til det norske Folks Held og Bedste. Det overordentlige Storthings ^[484] Begjæring, at Hs. K. H. maatte udnævnes til Chef for et af de gevorbne Regimenter i Norge, blev saameget heller naadigst bevilget, som Kongen giver derved norske Krigere Leilighed til end mere umiddelbart at tjene under den store Feltherre, der, om Krig engang skulde nærme sig Skandinaviens Grændser, skal føre dem til Seier og Hæder.» Paa de øvrige Ansøgnings-Punkter, som Deputationen havde at frembære, gav Kongen det naadigste Svar, og lovede saavidt muligt at opfylde Storthingets Ønske; men det viiste sig i Henseende til enkelte af disse, at det ikke stod i Kongens Magt at tilfredsstille Nationen. De ved Krigens Udbrud 1807 borttagne Skibe kunde ikke mere faaes tilbage, og England har aldrig villet beqvemme sig til derfor at give nogen Erstatning. Ikke heller kunde den svenske Regjering bevirke nogen Beslutning fra engelsk Side stridende mod Navigationsakten. Lidet udrettedes, saavidt Forfatteren veed, ogsaa ved Opbringelser, som af Svenske vare gjorte af norske Fartøier til svenske Havne før Krigens Udbrud 1813, og efter Norges Skilsmisse fra Danmark i Januar 1814.

Efter Kronprindsens Indbydelse forblev Deputationen flere Dage i Stockholm end den havde bestemt sig til, og forlod først den 9de Januar Sveriges Hovedstad. Nogle reiste tilbage over Upsala, Andre over Eskilstuna, og den 17de Januar kom den tilbage til Christiania.

Niogtyvende Capitel

[485] Foreningen mellem Sverige og Norge var fuldbyrdet, men dens Begyndelse var ingen lys Periode i Norges Historie, ligesom det ikke kan siges, at Nordmændenes Hjerte i Almindelighed hængte ved den nye Statsforfatning. Statsforholdene bedømmes sædvanligen efter den nuværende Tids Phænomener, og de nu levende Borgeres Velvære, og Folket hæver sig i sine Betragninger over Fædrelandets Stilling ikke let til det høie Standpunkt, hvorfra Fremtid og Fortid ligesaavel som Nutiden oversees i et ublandet Lys. Fremtidens Forhaabninger erstatte ikke Nutidens Lidelser, og Statsformens Fuldkommenhed, forbunden med Statsstyrelsens Viisdom i Anvendelsen deraf, er ofte en svag Beskyttelse mod uheldige Tidsomstændigheder og udvortes Hindringer for Vindskibelighedens Fremme. Følgerne af industrielle og kommercielle Vildfarelser og af vanskelige Konjunkturer væltes ofte over paa Statsstyrelsen, i hvis Magt det ikke staaer at styre Privatflidens Forsigtighed og Klogskab i dens Yttringer, eller at forandre kosmopolitiske Forhold, skabe villige Kunder for lidet søgte Varer, og lægge Baand paa en stigende Konkurrence i fremmede Lande. – Store Vanskeligheder lagde sig i Sandhed ved Fædrelandets Fod i Begyndelsen af den skandinaviske Halvøes Forening, og den store Mængde søgte Roden dertil mere i Landets forandrede Politik, end i udvortes Omstændigheder og forandrede Handelskonjunkturer som maatte nedtrykke Vindskibeligheden og forvikle dens Forhold, hvordan end Statsforfatningen monne være. – I Folkets Hjerte raadede, som vi ovenfor have bemærket, ingen almindelig Utilfredshed med den forrige politiske Tilstand. Den sidste Deel deraf, før det voldsomme Rift gennem en grusom [486] og uretfærdig udvortes Politik splittede den gamle Forbundsstat, var velsignet med de indvortes Fordele, som et Land med Norges indvortes Kraft kunde begjære og haabe, og den store Mangel paa Selvstændighed formedelst Savnet af Virksomhedens vigtige Drivemidler i Landet selv dækkedes under en fordeelagtig Handelsperiode. Lyden af de Klager, som hørtes i hiin Tid, gaaer igjennem vor Tid endskjønt i forandrede Toner, og Statshuusholdningens Mangler i hiin Tid afløses af andre Mangler i vor. Norge havde just i Skilsmisens Øieblik af den danske Konge modtaget Velgjerninger, som det aldrig vil glemme, som vil bære Frugter i den sildigste Fremtid, og betrygge den vigtigste Deel af

dets Selvstændighed. Folket tog liden Deel i den Knurren og Klagen, som hørtes i de saakaldte høiere Stænder, eller som forplantedes af vore lidet beskjæftigede Presser. Dette viiste sig, da nogle enkelte Forfattere strax efter Skilsmissen søgte at fremstille den gamle Forening i det ufordeelagtigste Lys og begrunde den nye Forbindelses Værd igjennem historiske Kjendsgjæringer. De modtoges ikke med Bifald og gjendrevs med Alvor. Nationen havde store fra Forfædrene nedarvede Fordomme at overvinde; den var vant til at betragte sin Nabo som Fiende, og havde flere Gange afviist hans fiendtlige Indfald. Der herskede i Norge høist urigtige Begreber om Landenes gjensidige Forhold, og disse vare styrkede ved den fratraadte Regjerings bittere Udfald mod de Svenske. Det kan saaledes ikke siges, at der i Almindelighed rørte sig Glæde og Haab i Nordmandens Barm i den nye Forenings første Periode.

I Naboriget herskede i Begyndelsen større Tilfredshed med den skandinaviske Halvøes Forening. Sverige delte ikke Nabofiendskabet med Norge. Endog før Foreningen modtoges ikke ^[487] alene Nordmænd i Sverige med venlig Forekommenhed, men det aabnede sine Naboer villigen Adgangen til at gjøre dem bekjendt med sine Indretninger og dele Frugten af sine Opfindelser. ⁿ²⁰⁹ I Foreningens Begyndelse steeg denne venlige Forekommenhed i en høi Grad. Den norske Statsminister, Statsraaderne, ja næsten hver Norsk mødte ved deres Ankomst til Stockholm baade af Høie og Lave en udmærket, ja næsten enthusiastisk Modtagelse. De urigtige Begreber, som man i Sverige gjorde sig om Foreningens Art, monne vel deri have havt sin Deel. I Sverige betragtedes Forbindelsen med Norge som en Erstatning for Tabet af Finland, og man gjorde sig i Begyndelsen langt andre Begreber om denne Forbindelses Natur, end Erfaring senere gav i Hænde. Man tænkte sig Norge forbundet med Sverige som Finland havde været det, begge Statslegemer med Kjød og Blod forenede, og begge Rigers Indbyggere sammenblandede i Statsværkets indvortes Organisation. Norge betragtedes som en Erobring, der maatte modtage Seierherrernes Vilkaar. Vi have lært at kjende de langt heldigere Omstændigheder, under hvilke Foreningen fuldbyrdedes, hvis Vilkaar, til Lykke for Norge og uden Skade for Sverige, formedes langt anderledes, end Meningen fra Sveriges Side i Begyndelsen var. Norge blev forbundet med Sverige som en

Foederativstat, i fuldkommen Nydelse af indvortes Frihed og Selvstændighed, og kun saaledes kunde Forbindelsen bære gode [488] Frugter for Norge. Sveriges og Norges indvortes Organisation er saa forskjellig, at een og samme Rigsdag, i den svenskes nærværende Stil, ikke kunde give passende Love for begge. Med Lethed glider Norges Stat ind paa den nye Bane, som vore Dages Statskonst lærer, der jævner Betingelserne for den menneskelige Virksomhed i alle borgerlige Stillinger, medens der i Nabolandet gives mange Vanskeligheder at overvinde, mange Knuder at løse, førend denne Simpelhed i de borgerlige Forhold kan opnaaes. Hvilke Fortrin Sverige i flere Henseender maa siges at have for Norge – Fortrin, som Nordmændene i deres Selvgodhed sjeldent ville tilstaae – saa kan det ikke nægtes, at Elementerne til en simpel, Menneskets naturlige Rettigheder betryggende, Statshuusholdning og Statsindretning ligger nærmere forhaanden i Norge end i Sverige, og at Rigerne ikke kunne sammensmeltes i een Stat, regjeret i alle Dele efter samme Love, uden at Norge vilde blive i høi Grad den Tabende. Norge kan ikke blive hvad Sverige er, uden en sørgelig Forvirring i dets indre Forhold, uden at frembringe de Ujævnheder i den indvortes Statsorganisation, som Statskonsten søger at hæve; – om Sverige vil indføre Norges Simpelhed i sin indvortes Organisation, det maa blive Frugten af dets egne Overveielser; men før dette skeer kan ingen nøiere Forbindelse mellem Rigerne finde Sted til Fordeel for begge. Sveriges fornuftige Mænd indsee dette, og Talen om Amalgamation forstummer efterhaanden. – Den Forekommenhed, som i Begyndelsen af Foreningen viiste sig i en saa høi Grad, tabte sig saaledes efterhaanden, og gik endog i en Mellempæode mellem Foreningens første Øieblik og Nutiden over i en vis uvenlig Tone, der visseligen befordredes ligesaa meget af norske som svenske Publicister. Ubillige Fordringer, overspændte Begreber [489] om eget Nationalværd, og misforstaaede Begreber om Regjeringens Virksomhed og Indblanding i Statens indvortes Anliggender paa den ene Side; skuffede Forventninger, og en aldeles falsk Opfatning af Forbindelsens sande Natur og Øiemed paa den anden Side, forbittrede stundom Gemytterne i en høi Grad, og gav Anledning til fiendtlige Diskussioner i begge Riger. Men denne uvenlige Strid førtes sædvanligen imellem Avispresserne, for hvilke Strids-Elementer af forskjellig Art synes nødvendige, for at udbrede Liv over en Læsning, der iøvrigt hos os giver liden Stof til Underholdning. I den senere Tid har ogsaa denne Strid

mestendeels tabt sin Bitterhed, og de, der bebude sig som den nationale Tones Repræsentanter i begge Lande, nærme sig sædvanligen hverandre i en fredeligere og humanere Tone, naar nye Stridspunkter bringes paa Bane. Den større Deel af Nationen har lidet taget Deel i disse Stridigheder. Hvor Svensk og Norsk have mødt hinanden, have de udvortes Tegn i Almindelighed hentydet paa gjensidig Agtelse og Tilfredshed med det lykkelige Forbund, som i politisk Henseende forenede Skandinaviens Riger og styrkede deres Selvstændighed, uden at berøve nogen af dem Elementerne til en indvortes heldig Organisation.

I Henseende til Landets Formuestilstand, Handelens og Virksomhedens Betingelser, Landets indvortes Midler til at organisere en selvstændig Stat igjennem de forskjellige Styrelsesgrene, da befandt Norge sig visseligen i en vanskelig og betænkelig Stilling, da det nye Forbund sluttedes. Det havde under Selvstændighedsperioden befundet sig i en Slags Febertilstand, i hvilken alle Hindringer for den borgerlige Velstand glemtes, idet alle Bestræbelser sigtede til et Maal, Befrielse fra det svenske Aag. Vi have paa de foregaaende Blade beskrevet ^[490] Landets Tilstand under Krigen, og under Licencefarten midt i denne, og henpeget paa de Omstændigheder, som forvanskede Frugten af den sidste Farts Fordele. Nu havde igjen Norges vigtigste Næringsveie hvilet i Uvirksomhed et heelt Aar igjennem, Dyrtid havde hersket i Landet, og Pengevæsenets idelige Forværrelse havde forstyrret fast alle pekuniaire Forhold. Den opsamlede Formue var tildeels formindsket og fortæret, et fordærveligt Laanesystem, som forlængede men ikke forbedrede en tilbagegaaende Virksomhed, havde udbredt sig overalt, og mange gamle Huse, stærke Stammer fra en forsvunden gylden Tid, vaklede og faldt efter faa Aars Forløb. Nu skulde ved Fredens Slutning Virksomheden fornyes, men den gamle gyldne Stil var ikke at finde. Vore Træprodukter kunde ikke meer indledes i de gamle Kanaler med den Fordeel, som tilforn; thi England havde skabt en ny Tilførsel fra sine Kolonier, og betyngede den nordiske Trælast med en Indførselstold, der i sine Virkninger nærmede sig et Indførselsforbud, og Østersøen og Sverige aabnede sine rige Skove under en fri Handel og lettere Transportmidler. Fragtfartens Fordele formindskedes, fordi alle Nationers Skibe fredeligen beseilede alle Vande, og fordi en almindelig Lemlæstelse besværede Handelsvirksomheden

over den største Deel af Europa og forsinkede Omsætningen.

De første Aar efter Freden maa saaledes regnes iblandt den senere Handelsperiodes ufordeelagtigste, og ingenlunde skikkede til at hæve en sunken Velstand. – Der gaves især en Deel af Norges Virksomhed, som trykkedes umiddelbart formedelst Foreningen med Sverige – nemlig den Udførsel, som skede af Norges Produkter til Danmark, og under disse Rigers Forening paa mange Maader beskyttedes og lettedes. Under Krigen ^[491] havde denne betydeligen tiltaget, og førtes da fra Norges Side mere aktiv end tilforn, idet den største Deel af de norske Produkter overførtes i norske Fartøier, og danske Produkter tilbageførtes i disse. Denne Virksomhed, som stedse har været af stort Omfang, fik nu en langt ufordeelagtigere Stilling; norske Produkter belagdes med en høi Told i Danmark; Norges naturligste Værksteder plantedes over paa dansk Grund, og Danmark satte, i en Art af fiendtlig Foranstaltning, norske Skibe blandt de upriviligerede, der betalte 50 pCt. høiere Told end de danske. ⁿ²¹⁰ I Henseende til denne Slags Afsætning fremstod ogsaa Norges nye Statsfrænde som dets farlige Rival. Af mange Aarsager, som ikke her kunne udvikles, har en vigtig Deel af begge Landes Virksomhed en lettere Gang i Naboriget, ligesom Sveriges paa denne Vei har en langt større Betydenhed; men især slæber den norske Metaltilvirkning, omgiven med store Vanskeligheder, sig tungt ved Siden af den svenske. Disse Omstændigheder berøres her kun korteligen, da deres nærmere Udvikling tilhører en senere Periode. Betragtningen herover leder kun Granskeren til det Resultat, at store Vanskeligheder og forvanskede Virksomhedsbetingelser, udledede tildeels af den nye Forbindelse, tildeels af Verdensvirksomhedens farlige Stilling strax efter den almindelige Fred, formørkede den første Periode af det nye Statsforbund.

^[492] Men ikke alene formindskedes Indtægterne paa den almindelige Vindskibelighedsbane, men Statsudgifterne maatte i Foreningens Begyndelse betydeligen forøges. Under Foreningen med Danmark havde Norge med Hensyn til sine indvortes Forhold, til Vindskibelighedens Hjælpekilder, Forsvarsmidler og Regjeringsforanstaltninger ingen Selvstændighed havt. I alle disse Henseender lænede det sig til sin Statsfrænde, og løsrevet derfra stod den norske Stat som et Skelet uden Liv og Safter. En ny Selvstændighed paa denne Vei maatte skabes og

kjøbes med dyrebare Opoffrelser, der trykkede meest den levende Slægt, fordi Staten ikke havde den fornødne Kredit, og de nye Statsbyggmestere hverken Klogskab eller Villie til at fordele den paa Efterslægten. De Gjenstande, som i denne Henseende vare at ordne, vare i Sandhed af et foruroligende Omfang; thi Mangelen var almindelig, Kræfterne til at afhjælpe den svage, Nødvendigheden af at give Statslegemet en Form, der passede til den nye Statsforfatning, bydende og overhængende, den praktiske Statsklogskab her i Landet i sin første Barndom, og Landets Skjebne i denne Henseende endnu ikke i de rette Hænder. Især maatte det slette Pengevæsen give store Bekymringer, og det maatte være en af de vanskeligste Opgaver for Lovgivningen, at bringe denne forviklede Sag i sin rette Orden. Det danske Pengevæsen var igjennem et heelt Aarhundredes Vildfarelser nedsunket til en Grad af Forvirring, der alene kunde løses ved et Magtsprog, som smerteligen forstyrrede Eiendomsforholdene. Det var endnu uafgjort om Norge skulde bære en Deel af den Byrde, som disse Fortidens Bildfarelser paalagde Forbundsstaten, men det kunde ventes, at den danske Statsstyrelse derpaa gjorde Fordring, da det paastodes, at en Deel af Seddelforøgelsen skyldtes den Hjælp, der [493] maatte ydes Norge i Nødens Tid. I Norge selv fandt de samme foruroligende Phænomener Sted med Hensyn til de Foranstaltninger, som vare truffne for at skaffe den nye Stat de nødvendige Pengemidler. En stor Masse ufunderede Sedler vare satte i Omløb, der hvilede paa en kraftløs Stats Garanti, tvetydig i sin Form som i sin Materie. Det norske Storting gik igjennem Lovgivningen en usædvanlig Vei; det skaanede den kommende og trykkede den levende Slægt til Jorden, og i denne Henseende kunde de Statsborgere, som hilsede den nye Statsforfatning, betragtes som et Offer for Fremtidens Lykke. Statsforfatningens Bygmestere havde viist Klogskab i at udkaste Norges Grundlov; – dens Principer vare mestendeels hentede fra den reneste Statskonst; Simpelheden i de indvortes Forhold lettede Arbeidet, og Tidsaanden, forædlet ved en særegen Harmoni paa den Tid imellem Statsmagterne, under Folkets og Fyrsternes Stræben til eet Maal, havde veiledet de mindre øvede Constituenten. Men da Grundlovens Bud skulde anvendes paa den borgerlige Virksomheds Forgreninger, og de indre Statsforhold ordnes, viiste det sig stundom, at de nye Lovgivere ikke vare deres Arbeide voxne, eller ikke altid kunde hæve sig til et reent Oversyn over det Heles Tarv. Vi kunne ikke

fordybe os i denne Materie, uden at gribe for tidlig ind i Undersøgelser, som tilhøre et tilkommende Tidspunkt, og hvilke Forfatteren maa lægge i andre Hænder. Men vi undre os ikke over, at den norske Stat i Gjenfødelsens Øieblik, i Henseende til mange af dens indre Forhold, stod paa en huul Grundvold, og at vi mangesteds stode paa en tilbagegaaende Velstand, en tung Bevægelse paa Virksomhedens Bane, Udslettelsen af flere store Handelshuses Navne, og paa store Lidelser under de trykkende Byrder, som med en uretfærdig [494] Eensidighed paalagdes den levende Slægt. Vi undre os ligesaa lidet over, at vi i 'Begyndelsen af det nye Statsforbund opdage Misnøie med de offentlige Foranstaltninger, en slet forstaaet Statskonst, en uheldig Anvendelse af dens Forskrifter, et stille Savn af et nyligen forsvundet lysere Tidspunkt i Næringsdriftens Stilling, og en uforstandig Sammenblanding af Aarsagerne dertil, en uheldig og ufornuftig Strid mellem de forskjellige Borgerklasser ved Lovenes Udfærdigelse, Egennyttens tvetydige Spil under Valget af Lovgivere og under at ordne de indvortes Forhold, en urigtig Opfatning af Grundlovens liberale Bud, og de menneskelige Lidenskabers Stræben efter at forvanske Lovgiverens Bestemmelser og gode Hensigt. – Ikke heller maa vi undre os over, at der efterhaanden opstod bittre og vanskelige Stridigheder imellem Statsmagtens Afdelinger. I Tidens Løb modificeredes Constitutionsideen i Europa, den antog en mindre liberal Form, og de gyldne Løfter om at give Folket sin Ret bleve ikke overalt opfyldte. Det lod som den executive Magt ogsaa i vort Norden begyndte at angre sin Eftergivenhed; den gjorde gjentagne Forslag om at udvide sine Rettigheder, der mødte Storthingenes naturlige og vedholdende Forsvar for de Rettigheder, som vare lagte i Folkets Haand igjennem dets Repræsentanter. Efterhaanden gaves store Gaader at løse, og enhver Deel af Statsmagten søgte at udvide sit Omraade under Striden.

Alle disse Omstændigheder udbredte vel stundom ugunstige Begreber om Landets Stilling og Foreningens Værd, og gave Stof til Fremmedes Mistydning af Landets sande Tilstand; men under alle disse Forviklinger og indbyrdes Gnidninger har en urokkelig Overbeviisning rodfæstet sig i Nationen, at Norges nærværende Statsforfatning indeholder Betryggelse for dets [495] politiske Lyksalighed. Efterhaanden ere Vanskelighederne jævned, de indvortes Forhold

ordnede, Striden mellem de forskjellige Statsstyrelsens Afdelinger afgjort eller bragt til Hvile, og det indsees alt meer og meer, at, naar Norges Virksomhed lider under store Hindringer for en fordeelagtig Fremgang, da maa dette deels tilskrives udvortes Omstændigheder, som ligge udenfor Statsstyrelsens Paavirkning, deels Vedkommendes egne Vildfarelser, og at disse Ulemper, saalangt fra at være en Følge af Statsforfatningens Mangler, i dennes Fortrinlighed maa efterhaanden forhaabes afhjulpne.

Bilag No. I

[497] Deres Majestæt vil ikke ansee det for en Mangel af Høiagtelse fra min Side, at det, som jeg i Dag har at meddele Dem, er bleven opholdt længere, end det maatte synes passende. – Jeg ønskede, at denne min Meddelelse skulde være formelig, og istand til at hæve hvert Tvivlsmaal om mine ærefrygtsfulde Følelser for Dem, ligesaavel som om Bevæggrunden til min Handlemaade. – Ude af Stand til at anvende andet Middel end det, jeg for Øiebliket benytter, vil De ikke undres over, at min Pen, det eneste Organ for mine Følelser, udtrykker disse med al den Oprigtighed, jeg skylder Deres Majestæt, saavel som den Sag, jeg forsvarer. – Ved at tilstille Deres Majestæt Kundgjørelserne af 19de Februari, underretter jeg Dem om de Følelser, der besjæle det Norske Folk, samt om de Grundsætninger, der stedse skulle lede mit Forhold. – Den Norske Nation er ikke vanslægtet i den Grad, at den godvilligen skulde opoffre sin Frihed og Uafhængighed; der er ikkun een Stemme iblandt disse Fjeldes Veboere, den at ville vedligeholde sit Folkeværd, og at ville forsvare sine Arnesteder mod al fremmed Undertrykkelse. – Forgjæves skulde [498] jeg have villet udføre Fredstraktaten til Kiel, og overlevere Fæstningerne til Deres Majestæts Tropper. Den ufeilbare Følge af slige Forsøg vilde have været en almindelig Opstand mod

den eneste Myndighed, som kunde frelse et til sig selv overladt Folk fra Anarkiets uberegnelige Følger. – Ved at handle saaledes skulde jeg i samme Øieblik have tabt den til Ordens Haandhævelse nødvendige Myndighed, og jeg skulde have fortjent dette ved at skuffe Folket i det gode Omdømme, som det almindeligen nærer om mig: at jeg stedse har villet deres Vel, og at jeg i det mindste vilde forebygge Uorden i et saa kritiskt Øieblik. – Intet Valg levnedes mig følgelig imellem den Vanære, at forlade et Folk, som sætter al sin Tillid til mig, og den Pligt, til dets Frelse at vedligeholde den Myndighed jeg hidtil har udøvet.

Ved at antage Titel af Regent har jeg overladt til den allerede sammenkaldte Rigsforsamling at fastsætte Rigets Statsforfatning og at erklære Folkets Villie, som allerede har yttret sig, og gjenlydet i den Ed for Fædrelandet, som er aflagt i alle Rigets Kirker. – Imidlertid skal jeg forsvare Nationens uomtvistelige Rettigheder mod hver den, som maatte ville krænke dem, og jeg vover at nære det Haab, at det høieste Væsen heri vil velsigne et uafhængigt Folks forenede Anstrengelser.

Deres Majestæt vil værdiges at erindre, at De Selv har været i lignende Tilfælde; De bestreed dengang ikke de Rettigheder, som tilkomme et Folk, der var løst fra sin Eed mod en Konge, som havde frasagt sig Thronen. De erkjendte Nationens Rettigheder. Skulde disse ikke være de samme i Norge som i Sverige? – Dengang agtede Danmark og Rusland det Folks erklærede Villie, i hvis Spidse De befandt Dem! Skulde det være for meget at vente, at De vilde agte de samme Rettigheder? ^[499] i et lignende Tilfælde? – Endelig, Deres Majestæt, hvorledes skulde de Grundsætninger, for hvilke De har grebet til Vaaben, kunne forenes med de Grundsætninger, paa hvilke De bygger Deres Besiddelsesret til Norge? – Men jeg holder inde; jeg vilde ingenlunde fornærme Deres Majestæt; uden Tvivl har man ledet Dem i Vildfarelse, ved at forsikkre Dem om, at det Norske Folk ønskede en Forening med Sverige, og De har troet, at Troskabseden til Kongen af Danmark alene lagde Hindringer i Veien for Deres Ønske, at gjøre dette Folk ligesaa lykkeligt som det Svenske. – Velan, Deres Majestæt. raadspørg det Norske Folks Sindelag. De vil da overbevises om, at den Behandling, som det har lidt fra den Svenske Regjerings Side, har bragt Nationalhadet, som desværre altfor ofte finder Sted blandt Nabofolk, til sit Høieste; og De vil overtydes om, at

en tvungen Forening kun vil bringe uberegnelige Ulykker, saavel over Norge som Sverige; men paa samme Tid vil Deres Majestæt ikke tvivle om, at De for stedse vil have vundet det Norske Folks Høiagtelse og Taknemlighed, ved at erkjende dets Rettigheder. – Hver Nordmand, som vil sit Fædrelands Held, har kun det oprigtige Ønske, at see Fred og en god Forstaaelse vedligeholdt med Sverige. Det staaer uden Tvivl i Deres Majestæts Magt at berede de Skandinaviske Folkefærds Held. Gid en evig Fred og det nøieste Forbund befæste de gjensidige Forhold imellem Norge og Sverige! –

De samme vise politiske Grundsætninger skulle besjæle os! Aldrig kan Norge ville vinde Land fra Sverige, men det kan beskytte sin vestlige Grændse, ligesom Sverige, i Venskab med Norge, for bestandig skal fjærne Krigen fra vore Grændser. – Her seer Deres Majestæt Udsigterne til en i Sandhed lykkelig [500] Fremtid, og kan De ønske den anderledes, naar det Skandinaviske Folkeslags Lykke fordrer det saaledes?

Endeligen, Deres Majestæt, bæer mig med Deres Fortrolighed; jeg skal vist ikke tillade mig at sige Dem et eneste Ord, som ikke kan bestaae for Gud, og med den Sandhed, De kan fordre af mig, naar det gjælder tvende Nationers Velfærd, som De ønsker at gjøre lykkelige.

Ansaret hos Gud for de Ulykker, som kunne være en Følge af, hvis De nægter at høre disse mine oprigtige Yttringer, vil sikkerligen falde tilbage paa Dem, og ikke paa mig, som kun ønsker det Norske Folks Held, og stedse at vise mig som en god Nabo af det Svenske Folk, samt at lægge de Følelser af dyb Høiagtelse og Oprigtighed for Dagen, med hvilke jeg som Ven, og Deres Majestæts Beslægtede, forbliver

Christiania den 6te Marts 1814.

Deres meget hengivne Fætter

Christian Frederik.

Deres Majestæt Kongen af Sverige!

Bilag No. II

Reglementet antoges i følgende Udtryk:

§ 1. Præsidenten sammenkalder Repræsentanterne, og paaseer, at Enhver er tilstede. De Udeblivendes Navne, saavel som Aarsagen til deres Fraværelse, antegnes. For at Forsamlingen skal kunne constitueres, maae Totrediede af Repræsentanterne være tilstede.

§ 2. Ved Indgangen af Forsamlingssalen foreviser enhver Repræsentant sin Adgangsbillet for fire dagligen af Præsidenten ^[501] dertil valgte Opsynsmænd, som tages af Repræsentanternes Midte.

§ 3. Tvende Protokoller føres: en Forhandlingsprotokol eller Dagbog, og en Hovedprotokol, som ikke maa være længere end en Dag tilbage fra den første. Protokollerne authoriseres af Præsidenten og Vicepræsidenten, og Hovedprotokollen forsynes med Rigets Segl, som Regenten anmodes om at lade Samme paatrykke.

§ 4. Forrige Dags Forhandlinger oplæses af Protokollen ved hver Dags Begyndelse, forinden noget Nyt foretages.

§ 5. Den almindelige Forsamlingstid er Kl. 10 Formiddag, og Forsamlingen vedvarer, med mindre Præsidenten af særdeles Aarsager deri skulde gjøre nogen Forandring, til Kl. 4 Eftermiddag.

§ 6. Hver Dag, forinden Forsamlingen sluttes, tilkjendegiver Præsidenten, hvad der næste Dag skal være Gjenstand for Deliberationerne.

§ 7. Alle skriftlige Andragender til Forsamlingen indleveres til Præsidenten, som besørger samme oplæst efter den Orden, han selv bestemmer. Præsidenten bruger en Klokke til at ringe til Lyd med, ⁿ²¹¹ naar han vil paabyde almindelig Taushed. Enhver, som vil tale, reiser sig og begjærer Tilladelse af Præsidenten, som meddeler samme; begjære Flere at tale, saa skeer dette efter den

alphabetiske Orden, hvori Repræsentanterne sidde i Forsamlingen, og begynder Ordenen altid fra den, som har gjort Forslaget, og gaaer derefter det hele Alphabet igjennem, indtil det naaer den Samme.

^[502] § 8. Præsidenten advarer, saa ofte han finder det fornødent, enhver Talende om at holde sig til Sagen, og afholde sig fra alle personlige Hentydninger. Skulde det hænde, at noget Medlem, efter 3 Gange forgjæves at være advaret, desuagtet vedblev at forstyrre den vedtagne Orden, saa paalægger Præsidenten ham Taushed, og agter han ikke denne Befaling, voteres der i Forsamlingen paa, om han for denne Dag skal udvises af Forsamlingen.

§ 9. Ingen kan udenfor Forsamlingen drages til Ansvar for, hvad Meninger han i Forsamlingen ytrer.

§ 10. Alle Ovæstioner, som efter mundtlig Deliberation kunne reduceres til Afgjørelse ved Ja eller Nei, decideres ved Ballotering, ⁿ²¹² med mindre en Femtedeel af de tilstedeværende Medlemmer forlanger skriftlige Vota, som da bør finde Sted, under de Voterendes Navne, i hvilket Tilfælde disse Vota indføres i Protokollen. Pluraliteten deciderer.

§ 11. Præsidenten fungerer, som saadan, i 8 Dage, hvorefter han fratræder; der vælges da strax en ny Præsident samt Vicepræsident; men de forrige maae ikke vælges paany, før efter 8 Dage. ⁿ²¹³

§ 12. En Committee af 3 Personer udnævnes, for at gjennemgaae og redigere, hvad der af Forhandlingerne ved Trykken skal bekjendtgjøres. ⁿ²¹⁴

^[503] § 13. Protokollen underskrives daglig af Præsidenten, Vicepræsidenten og Sekretairen.

§ 14. Til Slutning, naar Rigsforsamlingen har endt sine Forhandlinger, underskrives Protokollen af samtlige Repræsentanter.

§ 15. Enhver har Ret til af Hovedprotokollen at erholde bekræftet Udskrift af de Vota, han til Protokollen har dikteret.

Det besluttedes derhos, at dette interimistiske Reglement skulde snarest muligt trykkes, og et Exemplar deraf meddeles hver Repræsentant, ligesom det og i Forsamlingssalen skulde opslaaes. Et Haandtrykkeri var i den Henseende

bragt til Eidsvold; men det opfyldte maadelig sin Bestemmelse.

Bilag No. III

*Uddrag af Udkastet til en Constitution for Kongeriget Norge, udarbejdet af
Adler og Falsen.*

Det første Kapitel indeholder almindelige Grundsætninger, som i Udkastet ere forudskikkede i et eget Kapitel; men i Norges Grundlov ere indførte i den 5te Afdeling under Titel: «almindelige Bestemmelser».

Den 9de § i Udkastet, som svarer til den 23de og 101 § i Grundloven, heder: «Da intet enkelt Individ, ingen Korporation, kan erholde udelukkende Privilegier paa anden Grund end formedelst Tjenester, de kunne have viist Samfundet, saa følger deraf ligefrem, at saadanne Privilegier blot kunne være personlige, ikke arvelige. – Monopolier gives ikke, undtagen for en Tid og til Opfindere af nyttige Indretninger.»

[504] § 24 i Udkastet, som svarer til § 96 og 97 i Grundloven: «Ingen maa dømmes uden efter en Lov, der var publiceret da Forbrydelsen blev begaaet. At give en Lov tilbagevirkende Kraft, er uretfærdigt.»

§ 25 i Udkastet, svarende til § 104 i Grundloven, heder: «– – – Ingen Straf maa ramme Forbryderens Familie, og ligesaa lidt hans Gods eller Eiendomme, uden forsaavidt Skadeserstatning, Bøder og Processens Omkostninger betræffer.»

§ 26 i Udkastet, svarende § 100 i Grundloven, heder: «Trykkefrihed er en væsentlig Betingelse for Borgerfrihed. Ved samme forstaaes: 1) Enhvers Ret til at

udgive eller lade udgive Skrifter, uden nogen af den offentlige Magt i Forveien lagt Hindring; 2) kun for de ordentlige Domstole at kunne tiltales for deres Indhold, og ikke for samme at kunne straffes, med mindre dets Indhold strider mod en bestemt tydelig Lov, given for at værne om den almindelige Sikkerhed, og hver Statsborgers Ære.»

§ 30 i Udkastet heder: «Subsidier, Paalæg, Told, offentlige Byrder o.s.v. kan ikke paalægges eller hæves uden Folkets eller dets Repræsentanternes Samtykke.»

I Kapitlet om Valgforsamlingerne har Committeen fundet Veiledning til de Bestemmelser, som ere indførte i Grundloven, da der mellem disse i begge Udarbejdelser er megen Overeensstemmelse.

Den 70de § i Udkastet svarer til Grundlovens 49de § og bestemmer: «Rigsforsamlingen bestaaer af tvende Afdelinger, et Lagmandsting og et Odelsting.» – I en Anmærkning forklares, at disse Benævnelser ere tagne af det gamle Sprog.

I § 72 i Udkastet, svarende til § 74 i Grundloven, heder det: «Naar Repræsentanterne ere forsamlede, og forinden Lagmands ^[505] og Odelstinget afsondrer sig, aabner Kongen Rigsforsamlingen med en Tale, hvori han underretter den om Rigets Tilstand og de Gjenstande, hvorpaa han ønsker at henlede dens Opmærksomhed; den forbliver derefter samlet, saalænge den finder det fornødent, dog ikke over 2 Maaneder.»

I § 78 i Udkastet findes flere af de Bestemmelser, som i Grundlovens 75de § ere indførte.

Lagmandstingets Inddeling og Funktioner, som findes i Udkastets 98de til 105te §, er ganske forskjellig fra Grundlovens Bestemmelser.

Paragrapherne om Kongens Veto, som findes i Udkastets 91 og 95, ere nær overensstemmende med Grundlovens, ligesaa tildeels den udøvende Magts Rettigheder, som findes i Udkastets § 109 ff.

Af Kapitlet om Retspleien, Forsvarsvæsenet og Finantsvæsenet i Udkastet ere kuns enkelte almindelige Bestemmelser optagne i Grundloven. [n215](#)

Bilag No. IV

Carl Johans Breve til Essen lød saaledes:

«Min Fætter! Jeg har modtaget alle Breve, De har skrevet mig til, ligesom og Afskrift af dem, som De har skrevet til Prinds Christian, og det Svar, han har givet Dem. Jeg fatter ei, hvorledes denne Prinds har kunnet fjærne sig fra Pligtens Vei til den Grad at modsætte sig sin Souverains Villie, og gjøre fælles Sag med nogle Oprørsstifere, og derved ^[506] udsætte sig for, at tabe al sin Ret til Danmark. Jeg formoder, at nogle sletsindede Danske Embedsmænd have opflammet denne unge uerfarne Prindses Hoved; men endeligen bør han høre, hvad Fornuften, hans personlige Interesse, hans Ære som Mand, og hans Hæder som Prinds tilsige ham. Norge har ulykkeligviis lidt altfor meget i 6 Aar. Dets Folkemængde er formindsket ved de utallige Ulykker, som have rammet dette Land. Dets Handel, dets Søfart have ligget i Dvale, og Agerdyrkningen, istedetfor at skride fremad, er bleven standset ved en vilkaarlig Bestyrelse, der var uden Sammenhæng, og uden Principer. ⁿ²¹⁶ Ved at ville vedblive dette Slags Tyranni sætter Prinds Christian sig i Oprør. 1) Mod Kongen af Danmark, som er hans lovlige Souverain, som har befalet ham at forlade de Norske Stater, og at afgive til Kongen af Sverige det ved Traktaten i Kiel afstaaede Land. 2) Mod Kongen af Sverige, som efterat være bleven lovlig Souverain af Kongeriget Norge ei herefter bør betragte Prinds Christian, saalænge han forbliver i Norge, anderledes end som en oprørsk Undersaat, og som en Mand, der, for at tilfredsstille nogle af hans Favoritters Ærgjærrighed, vil forlænge de Ulykker, der trykke Norge, og som altfor længe have trykket dette Lands ulykkelige Indbyggere. Giv alle veltænkende Mennesker tilkjende, at hverken Kongen eller den Svenske Nation vil, eller begjærer Andet af Nordmændene end Enighed og Venskab; at Kongen ikke behøver af Norge enten Kontribution, ei ^[507] heller Flaade, ei heller Armee, og langt fra at ville udskrive Soldater i sine nye Stater, har han isinde at afskaffe

den Skyldighed, der paaligger Nordmændene, at være til Regjeringens Disposition indtil en Alder af 60 Aar, da Alderdommen sætter den største Deel af Menneskeslægten i den ulykkelige Stilling, at forblive i en aldeles Uvirksomhed. Kongen vil derfor indstrenke Milicen, og formindste de Byrder, som trytte dette ulykkelige Land.ⁿ²¹⁷ Jeg gjentager det: Hs. Majestæt vil ikke udskrive en eneste Soldat, han vil sætte den Norske Armees Styrke i Forhold til Landets Folkemængde, til dets Handels Relationer, til dets Industri og til dets Agerdyrkning, der saa gruelig er bleven forsømt af Prinds Christian og foregaaende Statholdere. Kort, Kongen vil ikke have nogen Konskription i Norge; Han vil endog ved Freden afskaffe den i Sverige, efterat have overlagt med Rigets Stænder derom. Hs. Majestæt behøver ei den Norske Armee, for at gjøre den paa Fastlandet værende Svenske Armee fuldtallig. Disse Rygter underholdes ikkun af slette Borgere i Landet, af Sveriges Fiender, og af Danske Agenter.

«Iøvrigt, min Fætter, forlader jeg mig aldeles paa Deres Energi, Deres Iver og Deres Talenter for det lykkelige Udfald af den Sag, der er Dem betroet. Jeg gjentager Dem Forsikringen om mine Følelser, og anbefaler Dem, min Fætter, i Guds høie og store Naade.

Lüttich den 10de Marts 1814

Deres affektionerede Fætter

Carl Johan.»

[508] Det andet Brev, som ogsaa var dateret Hovedkvarteret Lüttich den 21de Marts 1814, lød saaledes:

«Min Fætter! Det er let at see, at hvis Prinds Christian vedbliver sit troløse Foretagende, skal vore Vaabens Styrke, understøttet af vore Allierede, ufortøvet med Seier krone en Sag, som henter sin Grund fra Retfærdighed, fra Samfundslovene, og fra de helligste Forbindelser. Imidlertid kræver Menneskeligheden, at man anvender alle de Midler, hvorpaa Klogskab og Velvillie giver Anviisning, for at tilbageføre et ved nogle Ærgjærriges Rænker forvildet Folk tilbage til Følelsen af sine Pligter – et Folk, som ved Traktaten til Kiel er berettiget til broderlig Tillid af enhver Svensk. – Men skulde Fornuften og

Eftergivenhed fremdeles forgjæves hæve sin Stemme; skulde Prinds Christian, veiledet af troløse Raadgivere, udsætte dette Folk, hvis Vel burde være hans kjæreste Maal, for utallige Ulykker; skulde Samvittigheden i hans Hjerte ikke være mægtig nok til at afstaae fra sine sorte Planer, saa gjør ham opmærksom paa den Afgrund, som aabner sig under hans Fødder, og paa den ulyksalige Skjebne, som venter en Rebel, hvilken ved Ulydighed udsætter sig for at tabe al sin Ret som Dansk Undersaat. Underret de Oprørske om, at Lovenes Hevn svæver over deres Hoved. Lad bekendtgjøre, at alle Udlændinge strax bør afgaae fra Norge, hvis de ikke skulle ansees og straffes som Forrædere mod den Svenske Regjering, at enhver Dansk, som uagtet sin Regjerings Befalinger bliver tilbage i Norge fire Dage efter den Tid, som er bleven bestemt af Kongen af Danmark til Landets Overleverelse, skal erklæres fredløs; at Enhver, som modtager Prinds Christians ulovlige Sedler, skal dømmes som falsk Myntner, og hans Eiendom sequestreres.

[509] «Giv og tilkjende, at jeg kommer tilbage med min Armee, og at jeg vel ikke uden levende Smerte, men med al den Kraft, min Sjæl eier, er færdig at føre mine tappre Soldater til Erobringen af de Rettigheder, som ved en høitidelig Traktat ere blevne os tilsikkrede, og som de største Magter i Europa have garanteret. Jeg gjentager Dem, min Fætter, Forsikringen om min Tænkemaade for Dem, og beder Gud, at han vil tage Dem i sin hellige Beskyttelse.

Deres vel affektionerede Fætter

Carl Johan.»

Bilag No. V

Bemærkninger over Sorenskriver Falsens den 18de April i Rigsforsamlingen

«Hvad det andet af Hr. Sorenskriver Falsen fremsatte Punkt angaaer, da Finder jeg kun dette at bemærke, at, da den lovgivende Magt Maa være nedlagt i Folkets Haand igjennem sine Repræsentanter, saa maatte en Fremgangsmaade som den foreslagne være høist ønskelig. De hidtil gjældende Love trængte længe til Rettelse, Indskrænkning og Udvidelse. Dobbelt stor er denne Trang efter Tvillingrigets Opløsning, og hvorledes skulde denne Trang bedre kunne afhjælpes, end ved en Lovkommission, hvortil udkaaredes Landets forstandigste Jurister? – Held følge dem, som bygge Landets Fred ved gode Love!

«Det tredie af Hr. Sorenskriver Falsens fremsatte Forslag kan jeg derimod ikke bifalde, da det kunde lede til en Overilelse, som i nærværende Stund maatte blive høist farlig for Nationen. Jeg er langt fra at hylde den Mening, at denne Forsamling ^[510] ikke er bemyndiget til at tage Midlerne til Constitutionens Mulighed i Overveielse, tilligemed Maaden, til at betragte Statens udvendige Forhold og dens indvortes Hjælpekilder, for, ved Hjælp af disse Data, at tage en Beslutning, som er en Forsamling værdig, der med Føie kan kaldes den hæderligste, som i Mands Minde er seet i Norge. – Hvad vandt Forsamlingen ved denne raske Beslutning, ved dette farlige Baand paa dens tilkommende Forhandlinger? – Den har organiseret flere Committeer af sine egne Medlemmer, til at foretage særskilte Undersøgelser. Hovedformaalet for deres Nærværelse paa dette Sted fremmes dagligen, og dersom de udvortes Omstændigheder ved Arbeidets Tilendebringelse ere Norges Ønsker gunstige, dersom de Magters Venskab, hvilket Regenten Selv har kaldt væsentlig for Norge, er os vis, hvi skulde Forsamlingen dvæle paa dette Sted? Ere disse os derimod saa ugunstige, at Værket umuligen kunde vorde fuldbyrdet, skulde vi da ved overilede Beslutninger foreskrive os selv uundgaaelig Elendighed?

«Tvende Betragtninger bør lede os ved vore nærværende Undersøgelser. Paa den ene Side Nationens Had til Forbindelse med et fremmed Rige, paa den anden Side Elendighedens Spor, tegnede over det ganske Land. Blot Kundskab om Landets sande Stilling til Udlandet kan lyse for os paa disse mørke Veie.

«Det Norske Folk svor i Herrens Templer: at hævde Norges Selvstændighed;

skal denne Eed paalægge Nationen den Pligt at forsvare en her grundlagt Constitution mod hvilkensomhelst fremmed Vold, hvilket Ansvar for dem, som gjorde Eden, og for dem, som ovfordrede dertil? – Folkets Stemme gjenlyder vel ikke overalt paa den Maade, som Proponenten ^[511] har beskrevet. Standsede Næringsveie, Mangel og Elendighed afpræser en stor Deel det utaalmodige Ønske, at den herskende Nød paa hvilkensomhelst Maade maatte vorde forkortet. Jeg for min Deel bekjender frit, at jeg føler mere Kald til paa dette Sted at være Elendighedens Talsmand, end at nære en patriotisk Lue, som let kunde styrte Nationen i Fordærvelse. Mistydninger frygter jeg ikke. Mine Handlinger ligge for Nationens Øine, min Overbeviisning bedømmes af høiere Tribunaler.

«Jeg foreslaaer saaledes for den ærede Forsamling, at Falsens 2den Paragraph maa vorde antagen, men at det 3die Forslag ikke tages under Overveielse, førend Constitutionen er tilendebragt, og de Oplysninger indhentedede, som sætte Forsamlingen istand til at afgjøre det til Fædrelandets Gavn.

Eidsvold den 19de April 1814.

J. Aall,

Repræsentant for Nedenæs Amt.»

Bilag No. VI

«Jeg har med alle paa eengang ankomne Poster modtaget Dine venskabelige Breve – det seneste af 3die April. Du seer i sidste til Dig, at den Engelske Regjering, langt fra at understøtte Norges oprørske Forsæt, har bortsendt Hr. Anker, forbudet alle til Norge destinerede Skibe at afgaae, og afsendt Fregatter til at blokere Norges Havne. Gud skee Lov, at vi ere komne saa langt! Hertil

kommer den Yttring, som En af Ministrene har gjort i Parlamentet, at Forbindelserne i Traktaterne ^[512] skulle opretholdes. Jeg formoder altsaa, at Nordmændene opgive deres dristige Planer.»

Bilag No. VII

Betænkning over Fædrelandets Stilling, forfattet af Jacob Aall, og indleveret til Norges Konge, Christian Frederik, den 21de Mai 1814.

«Det store Maal, som Norge har foreskrevet sig, ved egen Kraft, uafhængig af andre Nationer, at forsvare sin Selvstændighed, maa opfylde enhver Patriots Bryst med høie og ædle Følelser. Enhver, som af Historien kjender, hvad Norge var, saalænge det var selvstændigt, fryder sig ved Tanken om, at det igjen kunde indtage den Plands iblandt Europas Riger, som det forlængst har tabt. Enhver, som har gjennemløbet Naborigets Historie, ræddes for Forbindelsen med en Stat, hvis Politik var en evig Krig, en evig Indblandelse i Europæiske, den selv tildeels uvedkommende, Anliggender.

«Men forinden der voves en stor Kamp, bør Midlerne til Hensigtens Opnaaelse veies, paa det deels ikke Nationens sidste Kræfter unyttigen skulle vorde udtømte, deels ikke frugtesløse Anstrengelser skulle frembringe Fortvivlelse hos den i sine Forhaabninger skuffede Nation. Til at udføre filosofiske Idealer behøves physiske Midler, og de Førstes Værd forsvinder, naar de Sidste fattes.

«Norges Selvstændighed kan betragtes under trede forskjellige Synspunkter, nemlig 1) under en fredelig Tilstand, uforstyrret af det hele øvrige Europa. 2) Under Krig med Sverige. 3) Under Krig med England og Sverige.

[513] «Jeg vil tillade mig at undersøge de første 2de Tilfælde, og betragte det 3die som en Sag, der ingen Undersøgelse fortjener, fordi Selvstændigheden i dette Tilfælde var aldeles uopnaaelig.

«Som en vigtig Grund til at udføre Ideen af Norges Selvstændighed ansees: Norges Kraft i Handel, dets betydelige Mængde af Exportartikler, og den deraf flydende Overballance i Handelssamqvem med andre Nationer.

«Jeg maa gjøre opmærksom paa, at man i Beregningen over Norges Overballance ikke har taget Hensyn paa adskillige vigtige Omstændigheder, der nedsætte Overskuddets Sum. Man har glemt, at Regjeringens Sæde for begge Riger, at den kollegiale og diplomatiske Bestyrelse, og altsaa de Embeder, som have baade meest Glands og Vigtighed i Riget, ere blevne umiddelbart forvaltede i Danmark. Netop i den høie Klasse af Borgere, som beklæde disse Embeder, findes det største Forbrug af Luxusartikler, indførte fra fremmede Lande, Sted, og denne Import maa formindske Handelsballancen i Danmark, medens den slet ingen Indflydelse har i Norge. Begge Rigeres Flaade er bleven bygget i Danmark, og Norge selv har dertil leveret betydelige Bidrag af Naturalprodukter, som kom det tilgode i Beregningen af dets Overballance. Næsten alle det Kjøbenhavnske Værfts Materialier, bleve hentede fra Udlandet, og denne Udgift, hvormed Danmark ene belastedes, nedtrykte Handelsballancen dybt i Broderlandet. Endelig fandtes en stor Deel af Norges Krigsfornødenheder i Danmark, som fabrikeredes der, men kun opsendtes, naar Behov gjordes.

«Umiddelbar efter Handelens Oplivelse igjen vil dens Overskud ikke blive betydelig. Landet er i den meest afkræftede Tilstand. Dets Beholdninger ere udtømte; de Fødemidler, Klædesvarer [514] og Luxusartikler, som kunne forventes indførte, ville stige til en Sum, som langt overgaaer den, der krævedes i Fordumstid.

«Norge altsaa, som herefter i sin Selvstændighedstilstand maa underholde den store improduktive Klasse, der hører til Regjeringsvæsenet, selv bygge dets Krigsskibe, og anskaffe alle til Forsvarsvæsenet hørende Materialier, som desuden har Byrden af en gammel Gjæld, og af flere Aars synkende Velstand, vil i lange Tider, endog under en fredelig Tilstand og uforstyrret Handel, ikke kunne

vente noget Overskud af Indtægter.

«Ikke vil jeg ved disse Betragtninger nedsætte Selvstændighedens Værd i deres Øine, der ansee den for det høieste Gode. Næst Forbindelsen med Danmark betragter jeg denne Tilstand, under Fredens Skygge, som den lykkeligste, og langt at foretrække Forbindelsen med Naboriget, der er Nordmænd saa forhadet. Men vil det Norske Folk denne Selvstændighed, maa det gjøre sig beredt paa større Afgifter, stor Sparsommelighed, og en forøget Vindskibelighed, og i disse forøgede Anstrengelser, maa det søge Spiren til Norges National-Lyksalighed og sine Indbyggers Forædning.

«2) Norges Selvstændighed, under Krig med Sverige, og uden umiddelbar Understøttelse af England og Danmark, anseer jeg forbunden med de største Vanskeligheder.

«Deraf vil følge en forøget Udgift, formedelst Nødvendigheden af en paa Grændsen opstillet betydelig Armee, og en ikke ubetydelig Flotille af Kanonbaade til Kystens Forsvar, og en formindsket Indtægt formedelst Handelsforstyrrelse af Svenske Krydsere.

«Jeg kan ikke istemme den almindelige Ringeagt for den Svenske Nations Krigsmagt og dens Evne til at forstyrre ^[5+5] vor Handel; men i hvor ringe mine Kundskaber ere om begge Nationers Stridskræfter, maa jeg ansee Sveriges for langt at overgaae vore. Endskjønt Kjærnen af den Svenske Landmagt strider i Udlandet, saa er der nok tilbage for at kræve en Armee af 20,000 Mand opstillede paa vor Grændse, for at hindre Indfald i Norge fra Svensk Side. Dagens Erfaring formoder jeg allerede har lært os, hvad der udkræves, for at holde en Armee af den Størrelse under Vaaben. Vel hører jeg sige, at den Svenske Flaade er for svag til at forstyrre vor Handel, eller hindre Kommunikation imellem Danmark og Norge; men hvor er da vort Forsvar til at modstaae end det svageste Angreb paa Søen? Et Par Svenske Krigsskibe ved Skagen, et Par andre i Nordsøen, gamle eller nye, stærke eller svage, ere meer end tilstrækkelige til at bibringe vor Handel de føleligste Stød. Dersom endog blot hvert tiende Skib blev taget af Fienden, vilde Handelens Fordeel – der vist ikke udgjør en Tiendedeel af Skibs- og Ladnings-Kapital – aldeles forsvinde. Efter Landets nærværende Stilling er det aldeles ikke nok for, at tilveiebringe en fordeelagtig

Handelsballance, at vore Produkter hentes af fremmede Skibe, medens vore egne ligge stille. Vore nøgne Kyster vrimle af Beboere, som leve alene af Skibsfart og Skibsbyggeri, og som maatte tildeels fødes paa offentlig Bekostning, naar de ikke kunne dertil anvendes. Man maa ikke sammenligne Norge med Schweiz, Tyrol, og andre Lande, hvis Fabrikater afsættes i Landet selv til Kjøbere, der selv udføre dem. Norges Søværn er at betragte som en stor Fabrik, hvis Fabrikater, formedelst Skibsfarten, meest virke til en fordeelagtig Handelsballance. Standsningen af denne Udførsel har den samme Indflydelse, som naar en stor Fabrik ophører at virke. Sagen er i nærværende ^[516] Stund altfor klar. Naar fremmede Skibe ogsaa maatte anvendes i Kornfarten, saa vilde de betalte Fragter opsluge en stor Deel af Udskeibningens Gevinst.

«Under denne Forfatning var det umuligt for Fædrelandet at opnaae den Grad af Velstand, som er nødvendig for at lyksaliggjøre og forædle Landets Indbyggere. Det er noksom bekjendt, hvor meget Kulturen aftager i de Nationer, hvis hele Stræben alene gaaer ud paa at tilfredsstille Livets allerhøieste Fornødenheder, uden at kunne deeltage i andre Nydelser, som oplive vor Tilværelse, og forædle vore Sjælekræfter. En saadan Tilstand kunde blot udholdes i en kort Tid, i hvilken øiebliklige Trængsler maatte taales, for at kunne opnaae Besiddelsen af et tilkommende ønskværdigt Gode. Men dette beroer paa Beskaffenheden af den udvortes Politik, paa mægtige Staters Bestemmelse, og deres Indvirkning paa Nordens Anliggender. Bedømmelsen heraf er Regjeringens egen Sag, til hvilken Nationen bør have den Tillid, at den med Tilsidesættelse af egen Interesse, blot tager Hensyn til Nationens Lyksalighed, og ikke indlader sig i en ødelæggende Kamp, uden velgrundede Forhaabninger om mægtige Nationers aktive Understøttelse.

«Dersom Nationens nyligen tagne Bestemmelse bifaldes og understøttes af hine Jordens Mægtige, saa bør Haabet om en forbedret Tilstand styrke den i at bære Dagens Trængsler, ikke saameget for at opnaae en Selvstændighed, om hvis Fordeelagtighed for Norge jeg ikke kan gjøre mig noget Begreb, som for at gjenvinde den Lyksalighed, som Forbindelsen med Danmark, *under en forbedret Constitution*, vilde tilveiebringe. Jeg tilstaaer uden Sky, at denne politiske Forfatning i mine Øine vilde være den ønskeligste for Fædrelandet, og jeg

grunder min Formening paa den almindelige Erfaring om den ^[517] National-Lyksalighed, hvoraf Norge var i Besiddelse, før denne ulykkelige Krigs Udbrud. Jeg appellerer til Nationen selv, og alle Klasser i samme, om den ikke nød den Grad af Frihed i alle Stænder, om ikke alle Næringsveie dreves saa fordeelagtigen, og ubesværet med Paalæg, som en fornuftig Nation kan gjøre Fordring paa. Norges Lykke kunde sammenlignes med hvilken anden Europæisk Nations; dets Besværinger vare ikke store og kunde let afhjælpes.

«Jeg drager følgende Resultat af disse Betragtninger. Norges Selvstændighed, endog under en fredelig Tilstand, vil paalægge Nationen større Byrder end tilforn. Den vil, under en Krig med Sverige, neppe uden Fædrelandets Skade kunne forsvares, den er umulig under Krig med England. Men dersom Norge kan vente, mægtige Staters Understøttelse, er Gjenforening med Danmark den lykkeligste Statsforfatning. ⁿ²¹⁸ Nægtes denne Understøttelse, er Foreningen med Sverige, under en fordeelagtig Constitution, at foretrække Fortsættelsen af den ulykkelige Tilstand, hvori Landet nu befindes. Thi det er i Sandhed nødvendigt, at tage Hensyn til den Elendighed, som hersker i Landet, der har naaet en Grad, hvilken jeg ^[518] neppe vover at beskrive. Mangelens Spor er vel tegnet over det hele Land; men det er især den nøgne Vestkyst, besat med jordløse Huse, som hjemsesøges af dens Rædsler. Man bedømme ikke Elendigheden efter Forfatningen i denne Omkreds. Den er Norges Danmark, og hvor større Folkemængde findes, end som af Jordens Afgrøde kan ernæres, der er Folket undergivet rige og veltænkende Forsørgere og Fabrikherrer. Skibsfarten er en meer usikker Næringsvei for den ringere Almue; riig under en blomstrende Handel; saare fattig, naar denne ophører. Paa disse ulykkelige Kyster findes udplyndrede Huse, halvnøgne Tiggere, ophovnede og farveløse Legemer – ja Hungersdøden har hjem søgt mangan en ussel Hytte. Jeg spørger frimodigen de Mænd iblandt os, som kjende Elendigheden paa hiin ulykkelige Strand, om jeg malede Rædslerne med overdrevne Farver? Midlerne til at afhjælpe denne Nød ere ligesaa svage, som Elendigheden stor. Penge fattes, der i Danmark kan bruges som antagelig Valuta, og Kjøbere fattes til det over Havet hjembragte Korn. Det hjemkomne Fartøi omringes af tusinde Tiggere og faa Kjøbere. Snart har Norge ingen Valuta at oversende til Danmark, snart har Almuen ikke Penge eller Penges Værd til

Indkjøb af det dyrebare Korn. Sædetiden nærmer sig, og næsten overalt fattes Sædekorn.

«Jeg nødes til at lægge Landets Bestyrelse disse ulykkelige Omstændigheder for Øie. De svække, jeg tilstaaer min Svaghed, min Kjærlighed til Selbstændighedens store Værk. Den nærværende Nød, hvortil jeg dagligen er Vidne, bortvender Tanken fra Fremtiden, og jeg vilde troe min Samvittighed besværet, dersom jeg ikke beskrev Landets Tilstand saadan, som den er mig bekjendt, og som jeg sandfærdigen, for Guds og Nationens Øine har fremsat den. Er der intet Haab om et ^[519] godt Udfald af det begyndte Værk, o! da ile man med forandrede Forholdsregler. Lindringens Stund komme, før Fortvivlelsen har henrevet for mange Offere!»[n219](#)

Bilag No. VIII

«Undertegnede, som af Hs. Kongelige Høihed Prindsregenten af England er overdraget en særdeles Mission til det Norske Folk, havde haabet at finde Nationens Repræsentanter endnu forsamlede. Men da denne Forsamling er opløst, og de Fleste af dens Medlemmer ere vendte tilbage til deres Hjem, saa er han sat i den Nødvendighed, at overlevere nærværende Deklaration til den Regjering, som han fandt etableret i Christiania; men han erklærer tillige, at han, ved saaledes at handle, ikke kan erkjende dens Myndighed eller Lovmæssighed paa hans Gouvernements Vegne.

«Det er vel bekjendt, at det ved den imellem England og Sverige sluttede Traktat blev bestemt, at hiin Magt skulde, saavel ved venskabelig som sømilitair Medvirkning være Sverige behjælpelig i at tilveiebringe Norges Forening med samme, og at Kongen af Sverige ligeledes forbandt sig til, at Foreningen skulde skee med ethvert Hensyn til det Norske Folks Lykke og Frihed.

«Det er ligesaa bekjendt, at Danmark ved Traktaten i Kiel kontraherede, at cedere Provindsen Norge med fuld Souverainitet ^[520] til Sverige, paa det Vilkaar, at Sverige skulde tilbagegive de erobrede Fæstninger og Provindsen Holsteen, og paa sin Side cedere til Danmark Svensk Pommern, og forskaffe Danmark de flere Fordele, som ere deri fastsatte.

«Ifølge af denne Traktat udfærdigede Kongen af Danmark Ordre til Overleverelse af de Norske Fæstninger og Provindsens Overgivelse; men Prinds Christian, som af Kongen af Danmark var udnævnt til Norges Statholder, saasntart han var underrettet om, at det var under Deliberation at overgive Norge til Sverige, besluttede at opmuntre Nordmændene til en almindelig Modstand mod Overgivelsen, og at sætte sig Selv i Spidsen for dette Folk, og som en Følge deraf udstedte adskillige Proklamationer, sammenkaldte Nordmændene til en Rigsdag, og afsendte Hr. Anker til London med Instruktioner at tilveiebringe om muligt den Engelske Regjerings Samtykke og Bistand til Norges Uafhængighed.

«Greven af Liverpool indvilgede Hr. Anker en Konference, og gjorde ham bekjendt med den Engelske Regjerings Stilling og Beslutning. Hr. Anker blev i Følge heraf anmodet om at vende tilbage til Norge, men blev uheldigviis anholdt i London under Arrest, og da han siden var nødsaget til at skaffe Kaution for sin Tilstedeblivelse i en Proces angaaende nogle Handelsaffairer fra Fortiden, hvori han var indviklet, saa erklærede han ikke at kunne vende tilbage til Norge, fordi han ved sin Fraværelse vilde udsætte sin Kautionist for Ubehageligheder.

«Efter denne detaillerede Deklaration staaer kun tilbage for Undertegnede at sige, at Gjenstanden for hans Sendelse til Norge er at erklære for Prinds Christian og det Norske Folk den Engelske Regjerings Stilling med Hensyn til dens Forbindelse ^[521] med Sverige og de allierede Magter, og den faste Beslutning, at opfylde sine Forpligtelser med Oprigtighed og Kraft, overladende til det Norske Folks eget Valg, om det, efterat være bleven underrettet om den Svenske Regjerings Tilbøielighed til at tage Hensyn til dets Ønsker og Lykke, vil nyde Fordelen af Storbritanniens nuværende Beredvillighed til at mægle til dets Fordeel, for at tilveiebringe en passende Sikkerhed for de constitutionelle Privilegier, det ønsker at nyde, eller det vil udsætte sig for en Kamp med hine

Magter, og deres Allierede, der have sendt Ministre til Danmark, for at sætte Traktaten til Kiel i Kraft.

«En Deklaration, ligesaa aabenhjertig som bestemt, skyldes ikke alene hiin Magts Charakter af Retfærdighed og Overbærelse, den kommer fra, men tillige det Folks fremtidige Vel, som det er adresseret til. Undertegnede nærer derfor det oprigtige Haab, at det Norske Folk, efterat have taget samme i alvorlig overveielse, vil godvilligen underkaste sig Traktaten i Kiel, heller end at fortsætte en Fremgangsmaade, som vil, foruden alle de Ulykker, som ere en Følge af en ved Magt fremtvungen Underkastelse, tillige bringe over det den Vanære, alene at forlænge en Krig, som længe har gjort Verden ulykkelig.

Christiania den 6te Juni 1814.

Undert.

Morier.»

Denne Note besvaredes saaledes igjennem Statssekretair v. Holten:

«Undertegnede, Hs. Majestæts Statssekretair, har havt den Ære at modtage Deres Skrivelse, fremsendt under Couverts ^[522] til ham, og skjønt De ikke vil kunne antage noget officielt Svar fra en Regjering, hvis Myndighed og Lovlighed De ikke erkjender, saa vil De dog tillade, at jeg i Gjensvar paa bemeldte Skrivelse meddeler Dem, hvad jeg veed at være Hs. Majestæts, min allernaadigste Konges, Ønske, at De, som Hs. Kongl. Høihed Prindsregentens Sendemand, fortrinligen vilde tage Hensyn til, ved at bedømme det Norske Folk og Hs. Majestæts Forhold i Særdeleshed mod Storbritanien. Det Norske Folk har stedse anset England som sin første Ven og naturligste Allierede. I Traktaten mellem Sverige og England angaaende Norges Undertrykkelse, viiste den Engelske Regjering en Agtelse for det Norske Folks Frihed og Lyksalighed, som oprigtigen paaskjønnedes, og som lod haabe, at England aldrig vilde tabe af Sigte, hvad der udgjør denne Frihed og Lykke, saameget mere, som Ministrene udtrykkeligen have erklæret, ei at have garanteret Sverige Norge, det er at sige, ei at have garanteret dette Lands Friheds og Lyksaligheds Forliis. Man turde følgelig haabe, og det Norske Folk har haabet, at finde en Ven og Beskytter i

Storbritannien, der, for at sikkre det Norske Folk Besiddelsen af hiint Gode, først vil undersøge, hvori Samme bestod, og om den er at forene med Underkastelsen under en Stat, hvis Regjering har mishandlet det Norske Folk, ved, selv under Freden, at etablere det meest oprørende System, at udhungre et heelt Folk, og som derved har forøget det Nationalhad, der som bekjendt finder Sted mellem begge Nabofolk. Neppe behøvedes der, efter slig Behandling, noget andet Beviis for at modsige det Paafund, som Kronprindsen af Sverige har tilladt sig, at Nordmændene Intet heller ønskede, end at forenes med Sverige under hans menneskekjærlige Styrelse. At efterforske disse Sandheder vil tilvisse være Dem, [523] saavel som Deres Regjering angelegent, for derpaa at bygge Grundvolden til en kraftig Mediation mellem Norge og Sverige i det meest hæderfulde Hverv, en stor Stat kan paatage sig, naar den ledes af Grundsætninger, byggede paa Folkeret og en menneskekjærlig Politik. De vil af Alt, hvad her er bekjendtgjort af Rigsforsamlingens Forhandlinger og af hver Nordmands Mund erfare, at en Underkastelse under Sverige, saaledes som Kieltraktaten fordrede den, var uforenelig med det Norske Folks Frihed og Lyksalighed, og enhver Englænder, Enhver der føler varmt for Frihed og Nationalværd, vil ikke undres over, at et Folk, som aldrig erkjender sig at have været en Provinds af Danmark, men vel et med denne Stat frivilligen forenet Kongerige, ikke vil lade sig give bort som Eiendom, eller andre rørlige Ting; det vilde Spanien ei heller, og England bistod samme i sit Forehavende, som for Retfærdighedens Domstol vist aldrig kunde driste. Denne hæderlige Nationalstemning, som uden Styrelse havde voldgivet Nationen til Anarki, idet ingen Nordmand uden Modstand havde seet Svenske Tropper rykke ind i Landet, bevægede daværende Statholder, Prinds Christian til Danmark at antage sig Statsstyrelsen, og som Regent at Vaage over Landets indvortes Rolighed og udvortes Sikkerhed. Han erkjender Folkets Rettigheder at være tilbagegivne til Samme, da Kongen af Danmark løste det fra sin Troskabseed, og han sammenkaldte en Rigsforsamling, for at Folkets Repræsentanter selv kunde fastsætte Rigets Constitution. Hvorledes disse Folkets udvalgte Mænd erkjendte denne Hs. Kongelige Høiheds Velgjerning mod Folket, sees af Adressen til Høistsamme af 11te April, og i Sandhed ikke en eneste Nordmand kunde miskjende hans store Opoffrelse for Staten. – Hvad Frihed Rigsforsamlingens Deliberationer [524] have nydt, vil De selv kunne overbevise

Dem om, og Constitutionen bærer uden Tvivl det største Præg deraf; den er ikke dikteret af en ærgjærrig Fyrste, men udarbejdet af Mænd, der ville deres Fædrelands Vel. Flerheden af disse Mænd (Rigsdagens Forhandlinger vise det) ansaa det nødvendigt for at fuldbyrde Constitutionen, at Kongevalget strax foretoges, og i Spidsen for et Folk, der er forenet ved en bestemt Villie, at vove Alt for at forsvare sin Selvstændighed og sin Constitution, blev der intet andet Valg for Regenten, end strax at antage den Krone, som Nationens Kjærlighed og Tillid overrakte ham. – Kongen har svoret at regjere Kongeriget Norge overeensstemmende med Constitutionen, og Rigsforsamlingen har samme Dag overrakt Hs. Majestæt den Adresse, som alt er meddeelt Dem, hvori Nationen ytrer det Ønske, at Fred maatte vedligeholdes og gjensidigen fordeelagtigt Forbund indgaaes med Sverige; dens Tillid til at Europas mægtige Stater, som i de sidste Aar med saa megen Anstrengelse og Held have kjæmpet for at gjengive Europa Frihed og Ro, ikke ville kunne samtykke i et Folks Undertrykkelse, der ei har fornærmet Nogen, og som kun fordrer, hvad Folkeretten burde sikkre samme: Frihed og Fred; men tillige dens bestemte Villie, hvis dette Haab skulde skuffes, at foretrække Opoffrelsen af hvad som kjærest er, og Døden selv for Slavelænker. – Denne Erklæring har Hs. Majestæt, ifølge Rigsforsamlingens Anmodning, tilstillet alle Hoffer, og følgelig ogsaa Storbritannien, og han tvivlede ikke om, at den jo vil tages i Betragtning af den Regjering, der repræsenterer et Folk, som paaskjønner Friheds Værd, og som i lignende Tilfælde vist var beredt til samme Opoffrelse som det Norske. – Tillige holder Hs. Majestæt sig forvissat om, at Hs. Kongelige Høihed Prindsregenten af Storbritannien, ^[525] der saa fuldkommen veed, hvad en constitutionel Regent skylder sit Folk, ikke vil forudsætte, at han nogensinde skulde være i Stand til, af egen Myndighed at opoffre den Nations Statsforfatning, der, i Tillid til at dette var ham umuligt, overdrog ham Kronen. – Ikkun Folket selv kan, ved dets Repræsentanter, foretage Forandringer i Constitutionen, eller tillade Norges Forening med et andet Rige (vide Constitutionen § 14 og 110). Enhver Nordmand, enhver Englænder, ligesom Enhver, der føler varmt for Menneskeværd og Menneskelykke, maatte beklage, at i denne Tidspunkt, da Europas Magter have tilkjæmpet Kontinenten Fred, og gjengivet Nationerne

Frihed, at i denne Tidspunkt, siger jeg, de samme Magter skulle enes om, at handle i Modsætning til de Grundsætninger, der hidtil have ledet dem, for efter Sveriges Tilskyndelse at undertvinge et frit og agtværdigt Folk. Men endnu er Sværdet kun halv trukket, og Menneskelighedens Stemme, som ledet ved Sandheden, endnu kan tale til Storbritanniens Behersker, og til de flere Magter, vil forhaabentligen lade dem tage i Betænkning, hvilken ufortjent Behandling de ere paa Veien til at øve mod det Norske Folk. Det vil erkjendes, at sund Politik, ja selv det Svenske Folks Held, lader foretrække ethvert billigt Arrangement mellem Sverige og Norge, hvorved gjensidig Frihed og Ære hævdes, for ny Blodsudgydelse i Norden, og i den Forvisning, at Prindsregenten af England, sikkert besjæles af høimodige, retfærdige og menneskekjærlige Grundsætninger, har Hs. Majestæt med fuldkomneste Tillid henvendt sig til ham, for at paakalde hans Mediation imellem Norge og Sverige paa Grundvolde, hvorved det Norske Folks Frihed og Lyksalighed kunde sikkres – og det Norske Folk og dets Konge paakalde kun Folkerettens Grundsætninger, og fordre, at dets Adfærd og Begivenhederne ^[526] i Norge sandfærdigen bør kjendes, for retfærdigen at kunne bedømmes. Det er neppe den lidende, men den uretfærdigen Angribende, som forhaler Krigen.

Slutteligen tillade De mig, efter Hs. Majestæts udtrykkelige Befaling at tilføie, at hvis den fra Englands Side forventende Mediation ikke direkte strider imod Rigets Constitution eller Rigsforsamlingens Erklæring af 19de Mai, hvilke for Tiden ere de ufravigelige Rettesnorer for Hs. Majestæts Handlemaade, vil Allerhøistsamme ansee det for sin Pligt, at forelægge et Storthing, hvad Mæglingen maatte foranledige; men da der til Rigsforsamlingens Sammenkaldelse og Afholdning fordres 3 à 4 Maaneder, saa vil det i saa Fald, og for at forekomme midlertidig, maaskee unødvendig Blodsudgydelse, være nødvendigt, at Storbritannien virker lige kraftig paa Sverige, og forstaffer Norge i denne Mellemtid, hvad der er at vente af en upartisk Mægler: fuldkommen Neutralitet, fri Tilførsel og Samfærsel med England, hvilket alle Nordmænd, vante til at ansee Englænderne for deres første Venner, desuden ansee som det høieste Gode. – Hvor lykkeligt for mig, ved denne Leilighed at kunne henvende mig til en Mand, der elsker Sandhed, og som det altsaa er Pligt at behandle med

den Oprigtighed, hvilken ligeledes udtales i Forsikringen om den Høiagtelse, hvormed jeg forbliver

Christiania den 6te Juni 1814.

Deres meget ærbødige Tjener

v. Holten.

Til Hr. J. P. Morier!»

Bilag No. IX

[527] Kronprindsens Kundgjørelse lød saaledes:

«Nordmænd!

«Naturen har bestemt Eder til at udgjøre eet Folk med de Svenske, og Eders Skjebne er fuldbyrdet, efterat Kongen af Danmark ved Freden til Kiel har afstaaet sine Rettigheder til Sverige. De Fordele, som Eders gamle Monark har høstet af denne Fred, er Eder bekjendt. Strax efterat denne var undertegnet, fik han Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen tilbage, tilligemed Fæstningerne Glückstadt og Frederiksort, Erkjendelsen af Toldrettigheden i Sundet, Eftergivelsen af meer end 12 Millioner Kontributioner, som vare paalagt Hertugdømmerne, Befrielsen af en lignende Sum for Kaperier, som vare gjorte under Freden, desuden en anseelig Sum i Penge, hvoraf en Deel er bleven betalt, og endeligen Løfte om Pommerns Afstaaelse, saasnart Fæstningerne Kongsvinger, Frederikshald, Frederikstad og Agershuus ere blevne overgivne og tagne i Besiddelse.

«Saa store Opoffrelser skulde ei være blevne gjorte for Danmark, naar det ikke havde lovet, at I, fredeligen og uden Modstand, skulde erkjende den Svenske

Konges Autoritet, og I ville kunne bedømme disse Opoffrelser ved at læse de Traktater, som havde forenet Sverige, Rusland, Preussen og England med den fælles Fiende. Nordmænd! Dersom i dette Aarhundrede disse Traktater kunde eluderes af civiliserede Nationer, saa vilde der ingen Redelighed være mere paa Jorden. [n220](#)

[528] «Paa samme Tid da Eders Regjering overgav Frankrige flere Tusinde af Eders Matroser til at bemande dets Krigsskibe, indsaa Sverige den uundgaaelige Nødvendighed, at gjøre sig uafhængig af Fastlandet. [n221](#) Det nægtede at ydmyge sig for Dagens Afgud, og tillidsfuldt stolende paa sig selv og sine constitutionelle Love, vovede det at paaberaabe sig dem til Fordeel for sine Børn, og det forkastede Forlangendet af et lignende Antal Matroser. Det gjorde mere: i det meest kritiske Tidspunkt, som vore Annaler have at fremvise, forenede det sig med en Monark, hvis Undergang Napoleon havde besluttet. Det er nu stolt af at have været den Første, der opfattede en Mening, som blev siden saa mange Folkeslags.

«Nordmænd! Smaae Stater ere stedse et Spil i de Mægtigers Hænder. I kunne ikke udgjøre et eget Rige, og den Mands Hensigt, som forvildede Eder, er een Gang paany at forene Norges Krone med Danmarks. Men Naturen, forenet med en sund Politik, vil at Nordmændene og de Svenske skulle være Venner og Brødre. Det er saaledes som Brødre de Svenske ville leve med Eder. Forenet og stærke ved en fælles Understøttelse vil Sverige og Norge fra alle Sider frembyde en uoverstigelig Grændse. Hver for sig og adskilte, ville de have Alt at frygte baade af sig selv indbyrdes, og af Andre, Betragter England! denne saa navnkundige Øe har grundet sin Lykke paa en lignende Forening. – Norges og Sveriges Forening er garanteret af Verdens første Magter.

[529] «Flere Seklers Erfaring viser, at Uenighed i Norden stedse har havt Ødelæggelse til Følge. Denne Tanke undgik ei den store Gustav. Efterat have beredt Europas Fred og Religionens Tryghed, var det hans Plan at forene Eder med Sverige. Døden sveg hans Forventning. Følgen deraf har været ulykkelig for Eder. [n222](#)

«Nordmænd! Efter det mindeværdige Slag ved Leipzig har Eders egen

Interesse maattet sige Eder, at alene Eders Forening med Sverige kunde befordre Eders Held og begrunde Eders Sikkerhed. De store Magter ville denne Forening. Alle have erkjendt, at det var paa Tide, at gjøre Ende paa de Uenigheder, som fulgte af begge Nationers Adskillelse. Ville I alene modsætte Eder den almindelige Villie, alene kjæmpe mod de Svenske og de Magter, som have garanteret Eders Forening med Os? Deres Ære, deres Interesser, Traktaternes Hellighed – Alt fordrer, at den iværksættes.

«Jeg kommer midt iblandt Eder med det Haab, at I ville behandle som Brødre den kjække Hær, som jeg bringer tilbage fra et Felttog, der er ligesaa hæderfuldt som beundringsværdigt. Hverken denne Armeé, eller den, som siden et Aar har været opstillet paa Eders Grændser, ønsker sig Laurbær, som skulle farves med Eders Blod. De Svenske ere, som I Selv, Medlemmer af den Skandinaviske Familie, og ethvert Feltslag mellem begge Folk, er ligesaa unaturlig som stridende mod Fornuft og sandt Politik.

[530] «Nordmænd! Lader Eder ei ophidse af saadanne Individuers Opmuntringer, som kun have deres personlige Interesse for Øie. Opoffrer ei Eders Fædrelands Vel for de bedragerske Forblindelser, som de fremstille Eder. Aabner Eders Øine for de Farer, hvori en lastværdig Ærgjærrighed styrter Eder. Sverige vil ei nedlægge sine Vaaben, førend det har tilveiebragt en Forening, som er nødvendig for dets Sikkerhed og Ro. I kunne forebygge en Krigs Ulykker, som kun kan gavne Eders Forførere. Vend Eders Tanker mod Fremtiden, som venter Eder, mod den Ære og Lyksalighed, som maa blive en Følge af begge Nationers Forening.

«Nordmænd! Forkaster saaledes en Indflydelse og Vildfarelser, som ere Eder lige uværdige! Lad Nationalvillien tale, og lad denne bestemme sine Love, under Beskyttelsen af en oplyst og velgjørende Konge! Tilligemed Bortfjærnelsen af enhver Krig tilbyder han Eder Uafhængighed, Frihed og Garanti for alle Rettigheder. Eders Troskab og Redelighed skal være Underpantet derpaa; hans Dyder ere Borgen derfor.»

Under samme Dato udstædte Kronprindsen følgende Proklamation til sine Vaabenbrødre fra sit Hovedquarteer i Vennersborg:

«Soldater!

«For 6 Maaneder siden vare I Herrer af Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen. Den faste Plads Fredrikssort havde overgivet sig, og Fæstningen Glückstadt, som seld den store Gustavs seierrige Hærfører ei havde formaaet at indtage, var falden i vore Hænder. Eders Krigsforetagende mod Fyen og den nordlige Deel af Jylland kunde derefter for Eder kun blive et Seierstog. Da paakaldte den Danske Regjering vor Agtelse for Menneskeblod, og denne Opfordring standsede vore ^[531]Fremskridt. Traktaten til Kiel blev sluttet, og den umiddelbare Følge af denne Traktat, som skaffede Sveriges Krone Foreningen med Norge, blev at vi forlode Dansk Grund.

«Soldater! Det er stolende paa disse Løfter, at jeg førte Eder til Rhinens Grændser, det var i Haab om at berede Skandinaviens Frihed, at I droge over det baltiske Hav for at befrie Tydskland. Nu, da Arvingen til Danmarks Trone betragter den i Kiel sluttede Traktats Hellighed som et Ord uden Betydning, og nu da han, idet han udfører sine ældre Forholdsordres, modsætter sig Opfyldelsen af Fredsvilkaarene, nu er det ei længer paa Underhandlinger vi kunne stole, det er paa Gud og vore Vaaben vi maa sætte vor Lid. Vor Konge, der er en saa erfaren Dommer i Æres- og Krigsanliggender, begiver sig midt iblandt os. Hans Øie og Tanke vil følge os. Lader os retfærdiggjøre hans Forhaabninger ved vort Mod til at taale Savn, og ved den Udholdenhed, som skal sikkre os Held. Lader os bruge enhver Anstrengelse, for at bringe vore misledte Brødre tilbage til Følelsen af deres Lykke og deres Pligt, og lad denne anden Krone, som skal pryde vor hæderværdige Monarks Tinding, for Fremtiden kun blive en ny Borgen for hans Kjælighed til sine Børn.

«Soldater! Jeg gjentager det, for os gives ingen Hvile, før den Skandinaviske Halvø er bleven forenet og fri.»

Bilag No. X

[532] «Undertegnede opfylder en for ham sørgelig Pligt allerunderdanigst at underrette Deres Majestæt om Overgivelsen af Frederiksstads Fæstning til den her stationerede Svenske General-Admiral Puke, en Skjebne, som det efter Kragerøens Besættelse ikke længere kunde være tvivlsomt, at Fæstningen vilde undergaae. I Gaar Eftermiddag avancerede en stor Deel Kanonbaade tilligemed to Skonnerter opad det østre Indløb og vedblev uophørlig at beskyde Fæstningen lige fra Kl. 4 til Kl. 9, hvorefter Fienden forholdt sig rolig indtil i Morges Kl. 4, da han aabnede flere i Nat paa Kragerøen anlagte Batterier, fra hvilke han, i Forening med Kanonbaadene, som under gunstig Vind meer og meer nærmede sig, beskyder Byen med Kugler, Granater, Druer og Bomber.

«Vel besvaredes Ilden fra Volden saa stærkt som muligt, men uden at deraf kunde spores nogen betydelig Virkning. Især vare Batterierne paa Kragerøen aldeles i Sikkerhed for vore Kugler, da de vare anbragte bag Klipper. Fienden kunde opføre saa mange skjulte Batterier, som han vilde, og det endog i Geværskuds Distance, (uden at Besætningen paa nogen Maade kunde hindre det) og saaledes beskyde Besætningen fra Ryggen og fra Siden paa de Værker, som skulde forsvare sig, og altsaa ikke havde mindste Beskyttelse af Brystværn. Fæstningen var saaledes ganske omringet af Fienden, der endog, efter sikker Efterretning, som i Dag stadfæstes, trængte frem fra Borge-Kanten. Undertegnede paa Grund heraf, og efterat have indhentet Stabsofficerernes Mening, ansaa det aldeles umuligt, at Fæstningen vilde kunne staae sig længer end i det høieste een eller maaskee to Dage, og troede derfor, at burde foretrække en Overgivelse paa billige Vilkaar for længere Forsvar, [533] hvorefter han ikke blot kunde være forvissat om, at maatte nødes til at modtage Betingelser, det maatte behage Fienden at foreskrive, men hvorved han og udsatte Byen for aldeles Ødelæggelse, da det nu stod i Fiendens Magt, hvad Øieblik han vilde, at stikke Byen i Brand, uden at der var Haab om, fornemmeligen paa denne Aarets Tid, at kunne slukke den, da Brandanstalterne deels ere yderst utilstrækkelige, og Husene i Byen for det meeste ere af Træ, ligesom de ogsaa ligge saa tæt indtil Volden, at det vilde blive næsten umuligt, at Garnisonen for Hede kunde holde sig

paa Volden.

«Den afsluttede Konvention sendes herved Deres Majestæt allerunderdanigst i Original, og uagtet den Samme synes at forudsætte, at Garnisonen skulde være Krigsfanger, er denne dog ved den sidste Post tilladt fri Afmarsch indtil i Aften Kl. 6, og har den derefter med Undtagelse af nogle Faa, som ikke vare tilstede i det Øieblik Afmarschen skede, allerede gaaet over paa den anden Side af Glommen, for derfra at naae de nærmeste af vore Tropper.

«Undertegnede derimod ansees som Krigsfange, hvilket han dog har Haab om at blive forandret. Hans Stilling er under alle Omstændigheder høiligen at beklage, men ulykkelig skulde han føle sig, saafremt hans Forhold ikke skulde finde Deres Majestæts allernaadigste Bifald, hvilket har været Hovedmaalet for hans Handling. I allerunderdanigst Haab om Deres Majestæts vedvarende Naade undertegner han sig Deres Majestæts bestandige tro Undersaat.

Fredrikstad den 14de August 1814.

Allerunderdanigst

Hals.»

Bilag No. XI

[534] «Vaabenbrødre!

«Medens Fiendens Overmagt i denne Deel af Riget nødte os til at drage os tilbage, og for et Øieblik berøvede Eders Anstrengelser det fortjente og sædvanlige Held, have vore Brødres Tapperhed ved Vinger havt en glimrende Fremgang; den har forjaget Fienden over Fædrelandets Grændser. – Jeg iler at meddele Eder de nærmere Omstændigheder.

«For om muligt at afskjære de Svenske i deres Stilling ved Matranbro lod

Oberstlieutenant Krebs dem omgaae ved Skotterud. Den 5te August om Morgenen Kl. 4 angreb Oberstlieutenanten Fienden ved Matranbro, og drev dem efter en yderst haardnakken Fægtning tilbage over Grændsen. Fiendens Tab af Døde og Blesserede ved denne Leilighed er meget anseeligt. Vi have desuden frataget ham hans Bagage, og indtil dette Øieblik ere indbragte som Fanger: 1 Major, 3 Capitainer, 4 Lieutenanter, 1 Regimentsqvartermester, 1 Auditeur, 1 Præst, 1 constitueret Officeer, 2 Bataillons Feltskjærer, 2 Regiments-Kommissairer, 1 Feltrevisor, 1 Lehnsmand, 5 Sergeanter, 1 Konstabel, 18 Korporaler. Landshøvdingen Eichstedt er ihjelskudt.ⁿ²²³ Vort Tab af Døde og Saarede kunde ved Rapportens Afgang endnu ikke bestemt opgives; nærmere Efterretning derom forventes.

Hovedkvarteret Spydeberg den 7de August 1814.

I. Seyerstedt,

Generalmajor og tjenstgjørende Generaladjutant.»

Bilag No. XII

[535] *Allerunderdanigst Rapport fra Oberstlieutenant Stabel, dat. Hemnæs i*

Høland den 11te August

Kl. 9 Eftermiddag. (I Udtog).

«Klokken noget over Et i Eftermiddag rykkede Fienden mod min Stilling ved Trøgstad Kirke og Tveten i 3 forskjellige Kolonner; een over Jørgentvedt med Kanoner og et Par tusinde Mand, een fra Maalstang over Stupat omtrent af samme Styrke, og een fra Askim over Egeberg, omtrent 4 à 5000 Mand Infanteri, og 6 sexpundige Kanoner. Ved at see Fiendens store Overlegenhed og

Umuligheden af at kunne forsvare Stillingen, resolverede jeg strax til at lade Bataillon af Nordenfjelds, Jægerdivisionen undtagen, samt den Bergenhusiske Skarpskytter-Bataillon gaae tilbage til Fedtsund, for der hastigst muligt at gaae over og fatte Position, for at dække de Øvriges Retraite.

«Fienden angreb strax fra alle Punkter, desuagtet blev Stillingen længst muligt forsvaret og bibeholdt; men da Fienden med Force trængte frem, saae jeg mig nødt til at retirere, hvilken Retrait gik for sig med den største Orden, saalænge Fienden forfulgte.

«Samtlige Tropper, der vare i Ilden, viiste udmærket Mod og Orden i Bevægelserne. Capitainerne v. Schultz og v. Fritzner af Agershuus, og v. Roepstorff af Nordenfjelds savnes. Om den Sidste har man den Efterretning, at han skal være bleseret og vil formodentligen komme efter; de Saaredes og Savnedes Antal vides endnu ikke.»

Bilag No. XIII

[536] Bjørnstjernas Brev til Statsraadet lød saaledes:

«Det Norske Riges
Høivelbaarne Herrer Statsraader!

«Det er med særdeles Fornøielse, jeg herved har den Ære at tilkjendegive Norges Riges Høivelbaarne Herrer Statsraader, at det har behaget Hs. Kongelige Høihed Kronprindsen af Sverige at forære, som Understøttelse for Norges meest trængende Indbyggere adskillige Partier Korn, hvis Ankomst af Modvind hidtil har været forsinket, og hvilke, som nu ankomme, naarsomhelst kunne udlosses af

Fartøjerne, nemlig:

Med Dæksbaaden, Johanne Margrethe, Skipper Broberg, 500 Tdr. Rug.

Med Smakken Vindspilleren, Skipper Isberg, 545 Tdr. Byg, samt

Med Galeasen Cancordia, Skipper Jonsson, 960 Tdr. Havre, Alt beregnet til Norsk Maal.

«Jeg troer mig bedst forsikkert om Gavernes Anvendelse, overensstemmende med Hs. K. H. Kronprindsens velgjørende Hensigt, naar jeg for Norges-Riges Høivelbaarne Herrer Statsraader anholder om bevaagen Foranstaltning til at ovennævnte hidkomne Kornpartier maatte gennem Medvirkning af det almindelige Fattigvæsens Bestyrelse vorde magasinerede, samt efter dens egen Skjønsomhed, og med Iagttagelse forøvrigt af de Forskrifter, som dHrr. Statsraader kunde finde fornødent at meddele, overleveres Agershuus Stift, i Særdeleshed denne Stads og der omkring liggende Distrikters Indbyggere. Og da dette Beviis paa Hs. K. H. Kronprindsens Tænkemaade og Velvillie i alle Henseender fortjener at komme til Almeenhedens Kundskab, er tillige min ærbødige Anmodnings ^[537] til Norges Riges Høivelbaarne Herrer Statsraader, at officiel Efterretning herom maatte indføres i Christiania Tidender.

«Med fuldkommen Høiagtelse 2c.

Christiania den 16de Septbr. 1814.»

Statsraadets Svar lød saaledes:

«Statsraadet har ved en foregaaende Leilighed yttret Betænkeligheder ved den af Hs. K. H. Sveriges Kronprinds foreskrevne øiebliklige Anvendelse af det til Uddeling blandt Trængende i Agershuus Stift bestemte Korn, om hvis Ankomst til Christiania vi ved Deres Høivelbaarnheds Ærede under D. D. underrettes.

«Langtfra at miskjende Hs. K. H.s ædle Hensigt med denne Gave, troer Statsraadet sig dog overbeviist om, at Uddelingen deraf under nærværende Tidsomstændigheder ikke alene vil vække den slumrende Partiaand og sætte Statsraadets Tillid i Fare, men endog give den Nationaluvillie, som Tidens

Begivenheder have fremvirket, Ny Næring.

«Med disse Begreber om Nationens Stilling og Tænkemaade, troer Statsraadet at skylde saavel Hs. K. H. som det Folk, det har den Ære at repæsentere, at indstille til nærmere Overveielse, om det ikke maatte synes meer overeensstemme med Hs. K. H.s liberale Formaal, at udsætte Uddelingen af dette Korn, indtil Storthinget er samlet. Imidlertid tilbyder Statsraadet at lade Kornet paa offentlige Magasiner modtage, og som et helligt Depositum henligge til Hs. K. H.s nærmere Bestemmelse.

«Skulde Hs. K. H. end ikke ubetinget bifalde dette Forslag, tør Statsraadet dog smigre sig med, at Høistsamme Intet ^[538] andet Motiv deri vil finde, end Følelsen af den Pligt, at bevare den Norske Nations Agtelse og Tillid.

«Hr. Generalmajoren modtage o.s.v.
Christiania den 16de Septbr. 1814.»

Bjørnstjerna gav derpaa følgende Svar:

«Af ærede Skrivelse under Gaars Dato har jeg meget ugjerne erfaret de Betæneligheder, som i nærværende Stilling hindrer den umiddelbare Anvendelse af den Hjælp af Kornvarer, som gjennem Hs. K. H. Kronprindsens Gavnildhed har været Norges trængende Indbyggere bestemt.

«Hs. K. H. Kronprindsen, som ønsker betimeligen at udsætte de Nødlidende, inden Mangelen kunde afhjælpes ved den indbjergede nye Afgrøde, meddeelte allerede i August Maaned sine Befalinger til den omhandlede af Menneskeligheden paakaldt Foranstaltning. Modvind og andre uforudseelige Omstændigheder hindrede længe de afsendte Korntransporters Hidkomst, men nu, da de omsider ere ankomne, endskjønt der maaskee for Øieblikket ei dertil have den største Trang, vilde Hensigten forfeiles i samme Forhold, som Uddelingen udsættes, og Velgjerningen tabe baade sin Værd og sin Frugt, naar den ei modtages overeensstemmende med Giverens Ønske.

«Med Agtelse for de Grunde og Principer, som bestemme Norges Riges Høivelbaarne Herrer Statsraaders Forhold, opfordres jeg alligevel af min Pligt og af Overbeviisningen om den Norske Nations retsindige Dom over en ædel

Handling, som uden at saare dens Stolthed, bør opvække dens Erkjendtlighedsfølelse, herved at anholde om, at dHrr. Statsraader maatte, i Tilfælde af, at de finde sig fremdeles foranledigede til ei videre at gjøre nogen direkte Foranstaltning til oftomtalt ^[539] Korns Uddelelse, i det mindste berettigede Fattigvæsenets Bestyrelse, eller andre vedkommende Autoriteter til at gjøre de fornødne Foranstaltninger i den Henseende, enten efter egen Skjønsomhed eller i Aftale med mig, og smigrer jeg mig imidlertid med det Haab, at det hidkomne Korn, i Følge Høivelbaarne Herrer Statsraadere bevaagne Tilbud, vorder oplagt og bevaret i dertil bestemte almindelige Magasiner.

«Med fuldkommen Høiagtelse o.s.v.

Christiania den 17de Septbr. 1814.»

Statsraadet svarede derpaa saaledes:

«Statsraadet kan, til yderligere Besvarelse af Hr. Generalmajorens ærede Tilskrift under 17de dennes, ikke fornægte de Grundsætninger, som bestemte det til, ved en foregaaende Opfordring at undslaae sig for al Deeltagelse i Uddelingen af det Korn, som Hs. K. H. Kronprindsen i Sverige har ladet hidkomme til Hjælp for de Trængende i Christiania og dens Omegn. Statsraadet haaber i Hs. K. H.s milde Bedømmelse af dets nærværende Stilling at finde tilstrækkelig Undskyldning for denne dets Beslutning. Iøvrigt unddrager Statsraadet sig ikke for, efter Hr. Generalmajorens Forlangende at tilkjendegive, at Overbestyrelsen af Fattigvæsenet i og omkring Christiania er overdraget Stiftsdirektionen, og at denne for Tiden bestaaer af den constituerede Stiftamtmand, Kammerherre Falbe, og Biskoppen over Agershuus Stift, Doktor Theologiæ Bech. Statsraadet kan imidlertid ikke undlade at vedblive den Mening, at Hensigten af denne Uddeling vilde fuldkommen opnaaes, naar den maatte udsættes indtil nærværende Storthing er samlet, og skulde derfor meget ønske Hr. Generalmajorens Medvirkning dertil.

^[540] «Statsraadet undlader ikke at gjentage o.s.v.

Christiania den 21de Septbr. 1814.»

Bjørnstjerna henvendte sig nu til Stiftsdirektionen, som han tilskrev saaledes:

«Efterat Norges Riges Herrer Statsraader, uagtet min gjorte og fornyede Fremstilling om en ufortøvet Anvendelse af det allerede for en Deel hidkomne Korn, som Hs. K. H. Kronprindsen har foræret til Understøttelse for de meest nødlidende blandt Agershuus Stifts, især Christianias og nærmeste Omegns Indbyggere, har unddraget sig for al Medvirkning med Hensyn til dette Korns Uddeling, tillader jeg mig hos den ærede Direktion, som i Følge de Herrer Statsraaders Opgivende, har Overbestyrelsen ved Fattigvæsenet i og omkring Christiania, at anholde om, at samme velvilligen vilde paatage sig at besørge den omhandlede Uddeling, hvilken Foranstaltning paafordres af Agtelse for Giveren, men endnu meer af selve Menneskeligheden. Jeg foreslaaer Deres Høivelbaarnheder derom med mig at træffe Aftale, i Fald Saadant ansees fornødent, og forøvigt kan hos mig indhentes fornøden Oplysning, saavel om de ankomne Kornpartiers Qvantitet og Sorter, som om Forvaringsstedet.

«Med fuldkommen Høiagtelse o.s.v.
Christiania den 22de Septbr. 1814.»

Stiftsdirektionen svarede derpaa:

«Stiftsdirektionen har havt den Ære at modtage D. Hv. Skrivelse af 22de d. M. betræffende Uddelingen af en Deel Kornvarer fra Hs. K. H. Kronprindsen af Sverige til de Trængende i Agershuus Stift.

[541] «I Betragtning af at D. Hv. allerede gjentagne Gange har henvendt Dem til Statsraadet, angaaende denne Sag, ansaae vi det nødvendigt at forespørge os, om der maatte være Noget til Hinder for Modtagelsen af bemeldte Kornvarer.

«Men da Statsraadet ei har villet meddele os Ordre til Modtagelsen af bemeldte Gave, maae vi ærbødigst udbede os, at Deres Høivelbaarnhed vil behage at undskylde, at Stiftsdirektionen efter disse Omstændigheder ikke kan afgive sig med Sammes Uddeling.

Agershuus Stiftsdirektion den 27de Septbr. 1814.

Falbe. Bech.

Høivelbaarne Hr. Generalmajor v. Bjørnstjerna.

Bilag No. XIV

*De Kongelige Kommissairers Diktat til Protokolleni Anledning af Stortingets
præliminære Beslutning om Forandring i den 25de § af den Eidsvoldske
Constitution.*

1mo. Foreningen mellem Norge og Sverige er i Henseende til dens Grundprinciper saadan, at man ei kan forudsætte eller antage Muligheden af, at et af Rigerne skulde være i Krigstilstand, naar derimod det andet blev i Fred. Paa een og samme Dag geraade begge Riger i Krig eller erholde Fred. Fienden kan stile sit Anfald mod Sverige eller Norge, ligesom mod de søndre eller nordre Dele af ethvert af Rigerne, deraf følger ikke at blot det Rige, eller den Deel af det Hele, som er bleven anfaldt, kan ansees at være i Krig. Kongen, som bærer begge Kroner udgjør, med Hensyn til de udenlandske ^[542] Magter, den eneste af dem erkjendte Repræsentant for den skandinaviske Halvø, uden at disse Magter indlader sig i de Bestemmelser, ved hvilke Sverige og Norge fastsætte Forskjelligheden i deres indvortes Forfatning. Om en Nordmand eller Svensk en Tildragelse, som er foregaaet i Norge eller Sverige – giver en fremmed Magt nogen virkelig eller tilsyneladende Anledning til at erklære Krig, saa beroer det jo i alle Tilfælde paa den angribende Magt, at vende sine Vaaben mod det ene eller det andet Rige, imod den ene eller den anden Deel af Kongens Stater, alt eftersom den finder det tjenligt for sine Hensigter.

Det er visseligen Folkets Rettigheder, at fatte Beslutninger om Antallet af stridbart Mandskab, som i Forhold til Folkemængden og de Midler, der udfordres til Krigsmagtens Underholdning, kan overgives til Kongens Disposition, for at bevare Rigets politiske Sikkerhed; derimod er det Kongens Rettighed at erklære, om han, efter de af Folket givne Bestemmelser, kan opfylde sin paatagne Pligt at forsvare Riget. Men at gjøre en Indskrænkning i Kongens Ret, at disponere over den engang, til Folkets Sikkerhed og Kronens Anseelse, fornøden befundne og bestemte Krigsmagt, det er ikke og kan ikke blive Folkets Ret.

Efter 25de § i den Eidsvoldske Constitution, efter 14de § i den svenske, og efter alle andre Grundlove, som hermed have Lighed, har Kongen den høieste Befaling over Krigsmagten. At give Kongen Ret til at begynde Krig og at slutte Fred, men derimod at forudsætte visse Tilfælde, i hvilke han ei maa benytte meer end en Deel af de Vaaben, hvilke i det Hele ere blevne bestemte i denne Henseende, det er ei alene at lamme den Kraft, hvormed Kongen kan forekomme saadan Landeplage ^[543] som Krigen er, men endogsaa at gjøre Virkningen deraf ulykkeligere. Thi naar han ikke kan anvende den fælles Forsvarsstyrke, inden selve Anfaldet skee, ved at sammentrække samme paa det Punkt, hvor han trues, naar han bliver slagen med en Deel, hvor han kunde have seiret med det Hele, og naar Folkets Repræsentanter skulle samles, ikke for at afgjøre, om Krigen skal finde Sted eller ikke, men alene om de skulle tillade Kongen at hevne med den ubenyttede Styrke deres Brødre eller ikke, da ligger der i disse Bestemmelser, hvis Hensigt skulde være at berede indbyrdes Ro og Fremtids Tryghed, tværtimod den stærkeste Spire til Foreningens Opløsning og tilkommende Rystelser. Gives der vel noget Forebyggelsesmiddel mod Misbrug af den Bestemmelse, at der blot kan disponeres over en Deel af Krigsmagten? Hver enkelt Mand af den Deel der anvendes har jo, hvis den vorder misbrugt, samme Ret til Beskyttelse som de Øvrige.

Iværksættelsen deraf leder desuden selv til Splid og Mistro mellem Konge og Folk. Er Krigen retmæssig og føres til Forsvar for Frihed og Selvstændighed, saa fordres den endog af den almindelige Mening, og da gaaer hele Armeen gjerne i Strid, baade af Fædrelandskjærlighed, og af de særskilte Bevæggrunde, der

opflamme Krigeren og høre med til hans Standspligter; – men alligevel maatte ikke den hele Armee gaae, forinden Folkets Repræsentanter vare istand til at vorde samlede. Ansees derimod Krigen for at være uretfærdig, og foranlediget af Ærgjærrighed, saa forekommes den jo ikke derved, at blot en Deel af Nationen bliver et Offer derfor? Krigsmandens første Pligt, Lydighed, kommer ved saadanne Tilfælde i Strid med Politiken, der bør være ham fremmed.

[544] Ifølge den svenske Constitution (see § 13) ligger Modvægten i det Ansvar, som er paalagt Kongens Raadgivere ved Spørgsmaalet om at begynde Krig. De skulle gennemgaae alle Aktstykker, der angaae Rigets Forhold saavel til den, Magt, der truer med Anfald, som til de øvrige. De skulle undersøge Landets Tilstand, overveie alle Hjælpemidler og Omstændigheder, samt herefter give deres Raad, -for hvilke de staae Nationen til Regnskab. Den anden og endnu kraftigere Modvægt ligger i Nationens Ret til at beskatte sig selv. Uden Penge seer ingen ærgjærrig Konge Mulighed i at begynde en Krig, og denne Hindring, der er ligesaa retfærdig i Henseende til dens Oprindelse som til dens Anvendelse, lige anset og stadfæstet af alle de Nationer, der have bygget deres lovlige Frihed paa en fast Grundvold, har gjort ethvert andet Tvangsmiddel overflødig.

2to. Konventionen i Moss antager ikke den Orden i Fremgangsmaaden, at det norske Folk skulde fra sin Side have umiddelbar Ret til at beslutte Forandringer i den Eidsvoldske Constitution; det er Kongen, som kan foreslaae de Forandringer, han anseer nødvendige ifølge begge Rigers Forening; det er Folkets Rettighed at antage eller forkaste disse Forslag.

Naar man erindrer, i hvilket Forhold Norge er bleven sat i Henseende til Sverige ved de politiske Hændelser, som ere indtrufne under afvigte og indeværende Aars Forløb, saa bør man ikke undlade at berøre med Varsomhed Gjenstande af den Beskaffenhed.

Kongen har med Agtelse for den norske Nation overladt den fri Overveielse af Alt, hvad der angaaer dens Lykke og Frihed, men har derhos aldrig kunnet vente sig, at der skulde, blot som Sikkerhed for en ubillig Mistillid, opkastes Spørgsmaal [545] om Indskrænkninger, som svække Staternes politiske Kraft, og fornærme deres fælles Selvstændighed.

Hvis tretten eller femten tusinde Svenske, forenede med den norske Krigsmagt, ikke skulde være tilstrækkelige til at modsætte sig et Anfald, og hævde de nordiske Nationers ældgamle Krigshæder, men derimod 50,000 Svenske tilligemed den norske Armee kunde knuse den forvovne Fiende, som vovede at forsøge et Angreb, burde da det norske Folk ville hindre den svenske Krigsmagt fra at komme det til Hjælp under saadanne Omstændigheder med en større Styrke? Rammer ikke et Anfald paa de norske Kyster efter denne Dag hver svensk Mands Selvstændighed ligesaa føleligt som om det skede paa Skaane? Og nægter vel nogen Nordmand Muligheden af at saa stærke Magter kunde angribe dets Grændser, saa at Landets egne Forsvarsmidler, forøgede med 14 eller 15,000 Svenske, jo derved kunde blive utilstrækkelige?

Om paa den anden Side Sverige blev angrebet af en overlegen Fiende, skulde da det norske Folks ædle Charakter og Selvstændighedsfølelse indvilge, at en Deel af den norske Armee blev uvirksomme Tilskuere ved den hele svenske og den halve norske Armees Undergang?

Desuden findes der vel i noget andet Land en Bestemmelse af den Natur? Ansaar ikke Irland, ansaar ikke Ungarn sig pligtigt at forsvare hver enkelt Deel af det brittiske, af det østerrigske Monarki? Endog i foederative Stater, som ikke adlyde den samme Regjering, har alligevel den Grundsætning altid været hellig, at de burde indbyrdes forsvare hverandre, saasom den fælles Sikkerhed beroer ikke paa en af Mistillid men en ved Enighed sammenknyttet Kraft.

^[546] **3^{tio}**. Kongen kan ikke indgaae et saadant Vilkaar af den væsentlige Aarsag, at den svenske Grundlov, som ovenfor sagt, giver ham en uindskrænket Disposition over den svenske Krigsmagt, og denne altsaa, ifølge Sagens Natur, maa bidrage til begge Rigers Forsvar ganske paa den Maade som Hs. M. anseer det gavnligt. Det svenske Folk kan saaledes aldrig bifalde, at nogen anden Magt end Kongens, hvem det har skjænket sin udeelte Tillid, skulde i dette vigtige Tilfælde have Ret til at indlade sig i Undersøgelse om den Styrke, som bør anvendes for at begynde en Krig, eller ende dens Ulykker, eller hvor denne Styrke skal anvendes.

Friheden er det svenske Folk ligesaa dyrebar som det norske, og det har

samme ømme Skaansel for sine Sønners Blod; men det har alligevel tilstaaet, at i disse for Staternes rette Selvstændighed allervigtigste Tilfælde, naar Forholdet til udenlandske Magter skal bestemmes, er det ikke Folket, som kan bedømme, hvad der er ret, og hvad det Heles Vel fordrer. At paalægge Kongen som ubetinget Pligt i et saadant Øieblik at sammenkalde Folket, da Fienden strax vilde anvende alle mulige Rænker for at vække Splid mellem Gemytterne – det vilde være at sætte Kongen udaf Stand til at gavne sit Folk. En bedrøvelig Erfaring har lært det svenske Folk at kjende Følgerne af en saadan Splid. Den Ret til Undersøgelse, som man her foreslaaer at tillægge det norske Storthing, skulde fremvirke et Forhold mellem den udvortes Magt og Kongen, der vilde have en ligesaa direkte og fordærvelig Indflydelse paa det svenske Folk som paa det norske, og hvis den blev indvilget i det ene Rige, skulde dens Virkninger ligesaa fuldt existere, som om den var indvilget i begge, uden at dog den meer indbildte end virkelige Fordeel – at man derved maaskee en enkelt Gang ^[547] kunde forhindre en uoverlagt Beslutning – fandt Sted uden blot i det ene Rige.

4to. Hvorledes skal Iværksættelsen af en saadan Beslutning kunne kontrolleres? Hvem holder Tal over de Tropper, som gaae over Grændsen? Har ikke Kongen den høieste Befaling over Rigets Krigsmagt baade til Lands og Vands? Skal der da kunne findes nogen Autoritet, som giver Kontraordre, naar Kongen har befalet Tropperne at bryde op?

Det er saaledes blot ved en paafølgende Regnskabsdag at Spørgsmaalet skal opkastes. Den Konge, som skulde ville trodse Folkets Mening og opoffre Landets Sønner for en fremmed Interesse, bliver muligens et Offer for en Mangel paa Klogskab i selve Hovedsagen, men skeer ikke dette, da bliver han det endnu mindre derfor, at han har befalet en saa stor Deel af den norske Armee at marschere uden Storthingets Samtykke. Man opnaaer saaledes i intet Tilfælde det Øiemed, hvortil man havde sigtet ved denne Indskrænkning, hvilken desuden ikke finder Sted i noget andet Land, men strider imod de Principer, hvorpaa Statsbestyrelsen iøvrigt er bygget, samt krænker Kongens constitutionelle Ret og skader hans politiske Anseelse.

Som det høitideligste Beviis paa Kongens oprigtige Hensigter maa det desuden tjene, hvad den 99de § i Hs. M.s Forslag til Forandringer i Norges

Grundlov indeholder. Med Hensyn paa den Forholdsmæssighed i Norges Forsvarsstyrke, som kan finde Sted i Følge dets Forening med Sverige, er Værnepligten i dette Forslag indskrænket til en Tid af 5 Aar. Borgerne kunne siden uforstyrret vedblive deres fredelige Sysler. Dette er overensstemmende med Sveriges Statsforfatning. Kongen har troet, at begge Folks Rettigheder og Pligter, ^[548] i Henseende til at værne om den fælles Selvstændighed og begge Kroners Ære, burde være aldeles lige.

Havde Kongen blot beregnet, hvorledes han skulde erholde de størst mulige Stridskræfter, da havde han ei foreslaaet en Forandring i de nu i Norge gjældende Love, hvortil han ei efter Konventionen paa Moss kunde forpligtes, og det militaire System skulde da vedblevet at være udvidet over Landets virkelige indvortes Kraft.

Kongen voldgiver til den hele norske Nation at dømme i denne Sag.

Kongen ønsker, at det norske Folk maatte indsee, at det besidder den fuldkomneste Garanti i begge Rigers fælles Interesse, efter deres Beliggenhed og indvortes Tilstand, samt i den Trang, Kongens Hjerte føler til at see begge Folk lykkelige. Alle unaturlige Baand opløses ved Begivenhedernes Gang, blot disse faste Grundvolde bestaae gjennem Tidernes Løb.

Havde Kongen kun til Hensigt, endog med Opoffrelse af Grundsætninger, at tilvinde sig Øieblikkets Bifald, og til den Ende selv at give efter for en ugrundet Ængstelighed, saa skulde han uden Betænkning indvilge de nu gjorte Forslag. Med fuld Overbeviisning om, at de trængte til Forandring, skulde han opsætte denne til en roligere Tid. Men da hans eneste Formaal er, at gaae redelig og aabenhjertig tilværks, da det er ligesaa vigtigt for det svenske som norske Folk, at bevare deres gjensidige Grundloves Hellighed – saa ligger der i de Anmærkninger, vi nu paa Kongens Vegne gjøre, og i denne vor uforbeholdne Erklæring, at den 25de §, saaledes som den af Storthinget er foreslaaet, ei af os antages, en Borgen for Opfyldelsen af de Løfter, som fra Kongens Side afgives.

^[549] For imidlertid at berolige Folkets muligen skrækkede Forestillinger i Henseende til Hs. M.s Hensigter, hvilke fremmed Interesse har søgt at fremstille i et urigtigt Lys, har Kongen tilladt en Forandring i §§ 25 og 26 af den

Eidsvoldske Constitution, der lyder saaledes, som hoslagte Udarbeidelse viser, men hvori ingen videre Modifikation kan finde Sted.

Hvis Storthinget ikke antager disse saaledes af os fremsatte §§, da maae de i Følge den Eidsvoldske Constitution nugjældende Bestemmelser forblive uforandrede.

*

Disse §§ ere fuldkommen overensstemmende med dem, som findes i Norges Grundlov. Kun i Slutningen af 25de § tilføiedes efter Storthingets Forslag: «Landeværnet, og de øvrige norske Tropper, som ikke til Linietropperne kunne henregnes, maae aldrig bringes udenfor Norges Grændser.»

Bilag No. XV

*Kongens Proposition til Norges Storthing, givet i Christiania i Statsraadet den
11te Noubr. 1814.*

Ved Udarbeidelsen af den Grundlov, som Hs. M. Kongen nu har naadigst antaget og besvoret, har vistnok dette overordentlige Storthing lykkeligen fuldbyrdet den fornemste Hensigt af dets Sammenkomst; men naar man kalder tilbage i Erindringen de forbigangne Tildragelser, naar man kaster et opmærksomt Blik paa nærværende Tilstand og tilbørligen seer hen til Folkets billige Fordringer for Fremtiden, overbeviser man sig alligevel om, at en Mængde vigtige Sager endnu staae tilbage, der ligesaa hastig som kraftig maa raades Bod paa, saafremt [550] den almindelige Velfærd, hvis Grundvold allerede er bleven rystet, ikke skal sættes blot for yderlige Tab, og saafremt Næringsveiene

saavelsom Handelen ikke skal undertrykkes, eller endog aldeles gaae til Grunde.

Det er magtpaaliggende, at Nationen kommer til nøiagtig Kundskab om de offentlige Sagers Stilling paa nærværende Tid. Det er Hs. M.s Villie, at Intet i denne Henseende maa blive skjult for Folket. Dette er Folkets Rettighed, det er Kongens Pligt, og det Heles Vel beroer derpaa.

Først efter at have indhentet Kundskab om den virkelige Tilstand og Aarsagen dertil, kan man finde de rette Midler til at forekomme det Onde, og efterhaanden gjenvinde den Velstand, som Naturen har gjort til Belønning for Arbeidsduelighed og Driftighed; og det er i saadant Øimed man bør benytte Erfaringen om det Forbigangne ved Overveielsen af det Nærværende.

Landets Finantsforfatning opvækker medrette Bekymringer hos enhver tænkende Medborger. Den indvortes Sikkerhed grunder sig derpaa, og Eiendomsretten undergraves hemmeligen ved en tiltagende Uorden i Finantserne.

Man kan letteligen for en Tid blende et Folk ved at gjøre de direkte Paalæg lave, idet man paabyrde det den grusomste af alle Skatter ved en stedse forøget Seddelmasse; men i Tidens Længde opklares dog Alt. Man skaber blot Systemer, som forvilde, istedetfor de skulde helbrede det Onde, og man efterlader at undersøge, om der virkelig findes Evne til at udholde de uforholdsmæssige Midler, som man anvender for Øieblikkets Hændelser. Erfaringen har ofte fremviist en lignende Forfatning i adskillige Stater, og dette er, i større eller mindre Grad, Norges nærværende Tilstand. Følgerne heraf ere aabenbare, [551] men Nationen, hvis Bistand udfordres for at gjenbringe Orden og Sikkerhed, bør kjende dette, for ikke af Uvidenhed om Aarsagerne at miskjende den nærværende Regjerings Hensigter.

Pengevæsenet fordrer saaledes Storthingets største Opmærksomhed.

Rigets Status bør følgeligen regleres for Fremtiden. Indtægter og Udgifter bør sættes i tilbørligt Forhold til hverandre, og Statens Tjenere lønnes saaledes, at de, for troligen at have opfyldt deres Pligter, ei blot tilfredsstilles ved Nationens og deres egen Bevidsthed, men ogsaa have fornødent Udkomme for deres Familier, og have Noget tilovers for at kunne opdrage og danne deres Børn til duelige

Medlemmer af Samfundet.

Den rolige og sikre Tilstand, hvilken Norge i Følge Foreningen vil komme til at nyde, forvisser det om Midlerne til at kunne opnaae disse vigtige Øiemed. Der bør imidlertid gjøres Overslag over og anvises de Summer, som Statsudgifterne udkræve til næste Storthing.

Storthinget vil vistnok indsee Vigtigheden af at dette ufortøvet iværksættes.

Som en Følge af begge Rigers Forening vil der aabnes Kilder til den almindelige Velstand ved Ombytning af Produkter, og ved en friere Handelsforbindelse med Sverige. De oekonomiske Indretninger, Toldafgifterne m. m., bør bestemmes efter den nye Orden i Tingene.

Kommunikationen i selve Landet, saavel som imellem Norge og Sverige baade til Lands og Vands, bør ombyggeligen bringes i Orden, forøges og forbedres. Hertil udfordres Storthingets Raad og Medvirkning.

[552] Landets Militair-Etat bør være en Gjenstand for nøiagtige Undersøgelser, og ved de Anstalter, som derved i Følge Rigernes Forening maa træffes, bør man omhyggeligen søge at lette de Byrder, som trykke Nationen; dog med Iagttagelse af, at den fornødne Styrke beholdes til Forsvar mod udvortes Anfald. Dette er en Gjenstand, som et selvstændigt Folk regner iblandt de første Betingelser for Statens Indretning. Armeen skal erholde sin Kraft ved sin Esprit og Organisation; dens Befalingsmænd bør lønnes paa en Maade, som svarer til deres Værdighed og deres ophøiede Kalds Besværligheder; Soldaten bør til rette Tid forefinde hvad der udfordres til hans Underholdning – hvilket Alt ikke kan opnaaes, naar den militaire Styrke udvides over et passende Forhold til Folkemængden. I Følge disse Sandheder, som ere grundede i Alles Rettigheder og i Staternes Sikkerhed, maa man søge at undvige alle de Feiltrin, som blive skadelige for Agerbruget, Handelen, Konster og Videnskaber. Denne vigtige, denne arbeidsomme Borgerklasse, som vexelviis ernærer og forsvarer Staten, med et Ord, Landmanden, maa ved en billig Fordeling af Værnepligtigheden finde sig forvisset om, at han ikke opbydes til Fædrelandets Forsvar, førend Omstændighederne fordre det og den høieste Nødvendighed kræver det.

De offentlige Forretningers Gang bør indrettes med Hensyn paa den Orden,

som bør iagttages i Følge begge Rigers Forening under een Konge.

Der udfordres Lokalkundskab for nærmere at bestemme denne Sag, men Grundvolden dertil bør dog strax lægges, omendskjønt en fuldstændigere Udvikling deraf blot efterhaanden kan finde Sted.

[553] Der gives endnu flere Sager af Vigtighed for Samfundets Vel, som efterhaanden udkræve fælles Anstrengelser af Kongen og Folket. Det er ikke Hs. M.s Mening at ville opholde Storthinget med Afgjørelsen af alle disse Anliggender under Repræsentanternes nærværende Møde; men Hs. M. anseer det fornødent, at de maatte forberedes og planlægges, saa at ingen Hindringer skulde møde for Beslutningernes Vedtagelse paa næste Storthing.

Hans Majestæts Ønske og Proposition er altsaa:

«At Storthinget vilde constituere en Committee, bestaaende af 12 Medlemmer, og fordeelt i 3 Sektioner, nemlig een for Finantserne, een for det Militaire, og een for den indvores Oekonomi, hvilke Committeeer bør til næste Storthing sysselsætte sig med en fuldstændig Undersøgelse om Rigets nærværende Tilstand, samt med at udarbeide et Forslag til de Forholdsregler og Anordninger, som i hver af dens Grene passeligst kunde vedtages.

«Hs. M. vil da naadigst meddele disse Committerede sine Tanker i ethvert forekommende Tilfælde, og forlange deres Betænkning Om de Gjenstande, han finder fornødent. Hvorhos det er Hs. Majestæts Mening efterhaanden at lade ved Trykken offentliggjøre Resultaterne heraf, saa at den nærværende Tilstand, saavel som de vigtigste Gjenstande for næste Storthings Overveielser kan blive Nationen bekjendt, inden Repræsentanterne træde sammen.

«Hs. M. anseer det endvidere fornødent, at disse Committerede maatte overdrages paa Storthingets Vegne indtil Sammes næste Sammenkomst, at holde Kontrol over Myntvæsenet. Hs. M. troer ligeledes, at de Committerede, naar Statsudgifterne indtil næst Storthing ere [554] reglerede og Fonds dertil anviiste, bør erholde en passende Instrux ei alene i Henseende til de nødvendige Grændser for Seddelmassens Udvidelse, men ogsaa til saavidt muligt at gjøre Anstalter til en successiv Inddragelse deraf, og for imidlertid at holde Pengene i den Værdi, som Nationens Garanti og de anviiste Hypotheker medrette bør forskaffe samme

– og vil Hs. M. indhente de Committeredes Tanker inden de provisoriske Beslutninger angaaende Finantserne tages af Kongen og hans Statsraad, som Omstændighederne imidlertid kunde foranledige.»

Noter:

[n1](#). Der gaves imidlertid et Forraadsmagasin hos Elieson, bestaaende af Colonialvarer, Risengryn og Brændeviin, som udleveredes efter Paafordring, og som benyttedes af Mange.

[n2](#). Vi opdagede imidlertid snart, at vi i denne Henseende vare bedre farne, end vi havde ventet. En vis Frygt for de fremmede Gjæsters Fordringer havde bevæget vor Vært og Værtinde til at give deres Huus et falskt Anstrøg af Armod. Begge vare venlige, godmodige og for sine Gjæster omhyggelige Bønderfolk, og der gaves Faa i den hele Omkreds af Repræsentanter, som havde det bedre end vi. Naar Forfatteren henvender sine Tanker til Stuen paa Vengerbakken, hvor han under sit Ophold paa Eidsvold levede saa mange Timer fulde af urolig Ængstelse og Tvivl i Anledning af Dagens Forhandlinger, staaer Ole Vengerbakkens og hans Kones venlige Omgang og omhyggelige Pleie som en kjær Erindring for ham.

[n3](#). Værtens Heste stode til Repræsentanternes Raadighed, men deels for Bevægelses Skyld, deels for at spare Bondens Heste under en fodertrang Vaar, stolpede de Fleste i Slufs til Forsamlingsstedet.

[n4](#). Omendskjønt Forfølgelse og Had formedelst forskellige politiske Meninger, hvis Værd Tiden alene kan lære, er velsindede Mænd uværdig, og Forfatteren dermed aldrig har besmittet sit Sind, saa er det vist, at Harmoni i Anskuelse om Fædrelandets Forhold, og om Midlerne til at fremme dets Vel, giver Anledning til de varmeste Venskabsforbindelser, og Forfatteren har under sit Ophold paa Eidsvold sluttet Venskabsforbund med flere Landsmænd, grundet paa denne Harmoni, som siden aldrig ere blevne svækkede. Døden har ogsaa formindsket denne lille Skare; men vanskeligen er noget Venskabsforbund sluttet under

Fædrelandets Crisis mellem Meningsfrænder, som har været varmere i sin Begyndelse, og er vedligeholdt med mere Troskab indtil Dagenes Ende. Samme inderlige Forbindelser fandt vist ogsaa Sted paa Selvstændighedspartiets Side.

[n5](#). Man tilskrev disse Forsendelser mestendeels den norske Sendemand C. Ankers Bestræbelser, som opmuntrede Kjøbmænd i det nordlige England til disse Afskibninger; men Ankers fortrykte Stilling i London, formedelst private Gjeldsforhold og Mangel paa Remisser fra den norske Stat, lammede hans Virksomhed. Beløbet af disse Tratter dækkedes med Møie, og først efter Foreningen med Sverige kunde denne Gjæld ganske afbetales.

[n6](#). Der er fældet en ufordeelagtigere Dom af andre Forfattere over denne Tale, men Forfatteren har nedskrevet sin efter sin Dagbog, og efter det Indtryk, som den gjorde paa ham, da den holdtes.

[n7](#). Saaledes var f. Ex. Capitaine, nu Statsraad, Motzfeldt valgt baade for Artilleriet og for Bergens By. Prindsen bestemte da, at han skulde møde for Artilleriet, og at Meltzer – som da var i Christiania i anden Anledning – skulde indtræde i hans Sted for Bergen, som den der efter de Valgte havde de fleste Stemmer. Major, nu Statsraad, Sibbern var iligemaade valgt for agershusiske ridende Jægere og for Smaalehnenes Amt. Prindsen bestemte, at han skulde tage Sæde for Jægerne; men der kom Ingen istedet for Amtet.

[n8](#). Der er anført i foregaaende Deel, at Valgforsamlingen i Følge Regentens Skrivelse af 26de Februar ei troede sig berettiget til at vælge udenfor sin egen Midte. – Prindsen underholdt sig nogle Øieblikke med Bonderepræsentanten fra Holts Sogn, Lehnsmand Thor Lilleholt, som han gjenkjendte fra sit Ophold paa Næs. Han spurgte ham om Holts Sogn havde sit Sædekorn, og da Thor svarede, at ikke Halvdelen af Sognet havde dette, beklagede han det veemodigen, og yttrede Haab om saa stor Tilførsel inden 3 til 4 Uger, at ogsaa denne Trang vilde blive afhjulpen.

[n9](#). Da Forsamlingen siden ordnedes og enkelte Tværbænke anbragtes i den ene Ende af Salen, var det kun Representanten fra Østerriisøer, som fik Stol.

[n10](#). I Wergelands citerede Skrift Bilag Pag. 13 ff. findes disse Repræsentanternes Afgang og nærværende Stilling.

[n11](#). Er forlængst død.

[n12](#). Lever endnu i fattige Kaar i Dybvaags Præstegjeld.

[n13](#). Saalænge Granbaret var friskt, sporedes deraf ingen Ulempe, men efterhaanden som det tørrede, faldt Naalene ned paa deres Hoveder og Klæder, som sadde langs Væggene. Saa ofte Forfatteren og hans Contubernal kom hjem til deres Logis, maatte de skille dem ved dette Rigsdags-Fnug.

[n14](#). De andre Malerier bleve siden nedtagne og Christian den 4des Portrait, copieret af Professor Hansen efter Carl v. Mandern, var det eneste som hængte tilbage i Salen, indtil det ombyttedes med et Portrait af Prinds Christians Søn. Hiint er nu i Forfatterens Væрге.

[n15](#). Med Conferentsraad Anker havde han nemlig tilskrevet Keiseren af Østerrige, Keiseren af Rusland, Kongen af Preussen, Prindsregenten af England, Præsidenten i de forenede Stater, og gjennem Consul Konow Prindsen af Oranien.

[n16](#). Dette gik dog ikke i Opfyldelse, da Forsamlingen gik en anden Vei i sin Beslutning. Der vare desuden mange Omstændigheder, som hindrede Oprettelsen af en Bank paa den Tid.

[n17](#). See Bilag 1.

[n18](#). Commandeur Lütken opfordrede de i Norge værende danske Søofficerer til at vende tilbage til Danmark, da de ellers maatte tilskrive sig selv Følgerne af deres Ulydighed. De Fleste bleve dog, saavidt vides, i Norge, mestendeels af Hengivenhed for Prindsen og den Sag han forsvarede, Nogle og fordi dem fattedes Midler til at fortsætte Reisen. I foregaaende Deel er fortalt, hvad der i den Anledning skede.

[n19](#). Det er imidlertid neppe rigtigt, hvad Wergeland fortæller i sit Skrift 2det Hefte Pag. 32, at han strax efter Norges Skilsmisse fra Danmark «var en af Prindsens ivrigste Beundrere» og at han siden skiftede Farve efter Wedels Paavirkning. Forfatteren havde Anledning til fortrolig Underholdning med Anker om Fædrelandets Stilling før Grev Wedels Tilbagekomst, der først skede i Februar, og han var en af de Mænd, der meest styrkede ham i hans politiske Anskuelser. Et Udtryk som det anførte kunde vel undfalde Anker; thi han

glædedes ved lunefuld Spøg, og slog selv gjerne den Tone an; men man feiler uden Tvivl naar man troer, at disse Ord vare et Skilt for hans Selvstændigheds-Tro; thi paa Prindsens Evne til at gennemføre denne stodele han aldrig, ligesaalidet som han ansaa den passende for Landets Stilling.

[n20](#). See Bilag No. 2.

[n21](#). Hans Tale i den Anledning findes indført i Wergelands Constitutionshistorie 2det Hefte, 4de Bilag, Pag. 18.

[n22](#). Saa megen Agtelse nød imidlertid denne mærkværdige Personlighed ogsaa paa Eidsvold, at fornærmelige Udtryk sjældent eller aldrig faldt i hans Lod.

[n23](#). Forfatteren, som næsten stedse var ved Grøgaards Side paa Eidsvold, var Vidne til flere saadanne Sammenstød, og nogle af dem, som Wergeland omtaler i sit Skrift, staae ogsaa for hans Erindring, endskjønt ikke udmalede i hiin Forfatters Farver. De vare sædvanligen flygtige, og overskred ikke Selskabslivets venlige Anstand. Grøgaard var i Almindelighed agtet i Forsamlingen, og man angreb ikke letteligen et Medlem, som vidste at pille det Latterlige ud i ethvert tvetydigt Udtryk, hvori han sporede et Angreb eller en Mistydning. En af Forsamlingens geistlige Medlemmer, der hørte blandt Prindsens ivrigste Tilhængere, og gav hyppigen Sidehug til Oppositionen, især i sine Leilighedsdigte, vilde han gjerne tillivs, og Forfatteren søgte stundom at moderere hans Udfald mod denne i flere Henseender agtværdige Mand. – Grøgaard var visseligen bleven en Prydelse for vore Storthing, naar han oftere var bleven udkaaret til Repræsentant. Han vilde vistnok ikke have faaet den nederste Plads blandt den Række af Hædersmænd, som den geistlige Stand har leveret til Storthinget. Men hans politiske Mening hindrede hans Valg til Storthinget 1814, og siden glemtes han under andre Slags Valgkabler.

[n24](#). Forfatteren har i sin nedskrevne Dom om Wergelands Færd, som Medlem af Rigsforsamlingen, lempet sin egen Mening efter høitagede Medrepræsentanters, der kan ansees meer upartisk, og grundet paa det almindelige Indtryk, som samme gjorde i Forsamlingen. Der var Ingen paa Eidsvold, som ved omhyggelige Studier saaledes havde forberedt sig til Deeltagelse i Rigsforsamlingens Forhandlinger som Wergeland, og Ingen, der

havde flere udarbejdede Foredrag i denne Henseende i Beredskab. Men ofte ere slige Forberedelser, naar de sigte til et bestemt Maal, mindre gavnlige for Sagen, idet de let foranledige en vis Gensidighed i Anskuelser, der svække Sjælens Bøielighed til at lempe sig efter Omstændighederne, og vige for de bedre Grunde, som Andre kunne have at fremsætte for modsatte Meninger.

[n25](#). Dette Valg gik temmelig uordentlig til, idet enkelte Medlemmer blandede sig i Præsidentens Function, og styrede Valget.

[n26](#). Hverken denne eller de følgende Storthingstidender kunne, som interessant Lecture, sammenlignes med Provindsialstændernes Tidender i Danmark; thi begge ere redigerede paa forskjellig Maade og i forskjellig Hensigt. Storthingsforhandlingerne indeholde ingen Debatter, men kun Indstillinger og Beslutninger, der udtages ordret af Protokollerne i deres tørre chronistiske Form. Stændertidenden redigeres med meer Omhu, og giver Repræsentanternes Foredrag, Repliker og Dupliker i en sammenhængende Orden, tildeels vel og i Stiil og Periodens Runding forbedret af Redactionens Fiil. Storthingsannalerne ere saaledes de troværdigste men vel og mindst interessante Annaler, som kunne overgives Efterverdenen, og Historieskriveren maa hente af Snarskrivernes ikke stedse paalidelige Kilder denne Beenbygningens Beklædning. Dertil kommer, at Stænderforsamlingen har sin egen, udenfor Forsamlingens Midte valgte, Sekretair, som ene beskæftiger sig med sine Extracter af Forhandlingerne og Redactionen deraf. Han kan saaledes, da han ingen Deel tager i Forretningerne, roligen og uden den Sindsuro, som umiddelbar Deeltagelse i Fædrelandets vigtigste Anliggender medfører, opoffre sig en Forretning, der visseligen i Danmark er udført af dygtige Hænder.

[n27](#). At Lector Adler blot havde skrevet Fortalen, og ingen videre Deel forøvrigt havde taget i Forslaget – som en anden Forfatter paastaaer –, var i det mindste ikke den almindelige Mening paa den Tid. Begge ansaaes for at have fælles med hinanden udarbejdet Udkastet. Da det imidlertid ikke har lykket Forfatteren at oplyse dette fra den rette Kilde, vover han ingen bestemt Paastand i den Henseende.

[n28](#). Da vi ikke kunne forudsætte, at dette Udkast er i mange Hænder, vil der i Bilag No. 3 findes en Sammenligning imellem de Paragrapher, som have den

største Lighed med hverandre, samt en Oversigt over Udkastets Indhold, hvorved kun er taget Hensyn til enkelte Hovedpunkter af Lighed og Ulighed.

[n29](#). Forfatteren har af en af Committeens endnu levende Medlemmer erfaret, at Nogle af Rigsforsamlingens Medlemmer, efter Fleres Formening, skulde attraae en Constitutionsform, som under andre politiske Omstændigheder uden Vanskelighed kunde igjen tilveiebringe en Forening imellem Danmark og Norge, og at Prindsen selv stod i Spidsen for dette lille Parti. Forfatteren har af Andre hørt, at han selv, som aldrig dulgte de vemodige Følelser, som Skilsmissen mellem begge Rigerne opvakte hos ham, regnedes blandt dette Slags politiske Bygmestere. Men han kan med Sandhed forsikkre, at han ikke kjendte det allermindste til et saadant Parti. Har nogen saadan Plan været lagt, maa den tilhøre Prindsens nærmeste Omgivelse udenfor Forsamlingen, hvoraf Nogle i flere Retninger vare i Bevægelse for at fremlede forsønskte Resultater. Hvad Prindsens Mening i den Henseende har været, er Forfatteren ubekjendt, men han har ikke mindste Anledning til at troe, at han i denne Henseende har været utilbørlig virksom. Ikke den mindste Hentydning hertil undslap Prindsen i de flere Samtaler, Forfatteren paa den Tid havde med ham. – Iblandt det Parties Medlemmer, hvortil Forfatteren hørte, fandtes de ivrigste og største Fiender af Foreningen med Danmark, og blandt dem var ingen Tanke om en fornyet Forbindelse. Forfatteren selv, skjønt Faa eller Ingen i Forsamlingen i oekonomisk Henseende leed meer ved Foreningen med Sverige end han, og visseligen Ingen mindre end han ønskede Opløsningen af den gamle Forbindelse, ansaa Foreningen med Sverige, under Europas daværende Stilling, som et Skjebnens Bud, hvilket Norge maatte underkaste sig, og at Tanken ene maatte henvendes paa at lempe Foreningsbetingelserne efter Norges Frihed og Selvstændighed. Han indsaa desuden, at en saadan Politisk Forening i mange Henseender maatte befordre Fædrelandets Held. Gjenforeningen med Danmark laa derfor fjærnt fra hans Tanker. Derimod kunde han ikke forklare sig den tilsyneladende Inconseqvents hos Medlemmerne af Selvstændighedspartiet, at be, under en aabenbar uvillie mod en Gjenforening med Danmark, ivrede for at sætte Norges Krone paa den danske Tronarvings Hoved, da der dog ingen Tvivl kunde være om at Prindsen foretrak Danmarks Krone for Norges, og at hans Ophøielse til

Norges Konge maatte lede til hiin Gjenforening. Denne Synderlighed var ofte Gjenstand for Forfatterens Venne-Samtaler med Wedel. Et af Statsraadets Medlemmer, som besad Prindsens Agtelse og Fortrolighed, har fortalt Forfatteren, at han engang ved en given Leilighed spurgte Prindsen, om han vilde opoffre Danmarks Krone for at beholde Norges, og at han – som rimeligt var – med Bestemthed benægtede dette.

[n30](#). Falsen kunde iøvrigt betragtes som Formand for Selvstændighedspartiet, og han var Prindsens varmeste Tilhænger. Ingen var mere bekendt end han med Prindsens høie Planer, Ingen besad i høiere Grad Prindsens Fortrolighed. At rose Prindsens Færd og Charakter, at kaste Skygge paa Prindsens høie Modstander i Naboriget, derpaa anvendte han al sin Skarpsindighed og sit hele Talent som Forfatter og Repræsentant, og der var Ingen paa Thinge, der meer eensidigen arbeidede til dette Maal end Falsen; thi det var Mandens Charakter, at heste sig med glødende Varme ved den Idee, han havde fattet, men derhos satte han ingen Ære i at hænge fast ved et vildfarende System, naar Fornuft og Erfaring havde aabnet hans Øine. Men Falsen var ikke den Mand paa Eidsvold, som kunde vinde Oppositionen for den Sag, han forfægtede. Der laa noget Frastødende i hans Væsen der, noget Stolt i hans Mine, noget Barskt i hans Udtryk, som bortskræmte dem, der nærmede sig ham, og som ei vare bundne til ham ved Venskabsbaand eller ved Meningsharmonie. – Der var Ingen paa Eidsvold, som Forfatteren skyede meer end Falsen, Ingen, hvis Færd han i sit stille Sind mere dadlede end hans. Men han har senere haft Leilighed til at rette denne sin vildfarende Mening om denne høistagtværdige Mand, som formedelst sine Talenter, sine Skrifter, sin Dygtighed som Storthingspræsident og Repræsentant, og formedelst sin ædle Varme for sit Fædreland har udmærket sig fremfor de Fleste. Da Forfatteren paa senere Storthingsmøder arbeidede ved Falsens Side, modtog han Beviser paa hans Agtelse og Vennesind, som han stedse bevarer i taknemlig Erindring.

[n31](#). Diriks corresponderede under Rigsforsamlingen flittigen med Forfatterens Svoger, Præsten Stephanson paa Tjøllinge, og Brudstykker deraf bleve Forfatteren meddeelte.

[n32](#). Wedel var Statsmand, og gjorde ingen Fordring paa at regnes iblandt lærde Jurister.

[n33](#). I Begyndelsen af Forhandlingerne paa Eidsvold var man uvis om, til hvilket Parti Omsen hørte. Nogle af hans Ytringer og Voteringer syntes at hentyde paa, at han var en Tilhænger af Selvstændighedsværket, men det viiste sig senere tydeligen nok, at han ansaa Prindsen for at have taget en vovelig Beslutning, og især troede han, at Kongevalget var ubetimeligt.

[n34](#). Rein var bekjendt som geistlig Taler, og Forfatteren, som i Eidanger Kirke, hvor han var Præst, ofte havde blandet sig blandt den store Skare af Tilhørere, der fyldte Kirken for at høre den veltalende Prædikant, medbragte til Eidsvold en stor Agtelse for Rein. Forskjellige politiske Anskuelse, og den Bitterhed, hvormed Rein angreb Oppositionspartiet, bortfjernede Forfatteren fra Rein paa Eidsvold; men før Skilsmissen vendte det forrige venskabelige Forhold tilbage, der ei kunde forstyrres ved en forskjellig Anskuelse om Fædrelandets politiske Stilling.

[n35](#). Han var fornemmelig virksom paa Eidsvold som Leilighedsdigter, og hans Sange bleve afsungne ved Bordet ved flere festlige Anledninger. I Grøgaard, som kaldte ham Selvstændighedspoeten, havde han sin største Opponent, der ofte skarpt recenserede hans Digtninger. Schmidt var iøvrigt en anseet Præstemand, høit elsket af sin Menighed, kundskabsrig og behagelig i Omgang. Han forlod Norge kort efter Foreningen, misfornøiet af forskjellige Grunde, og fik Præstekald i Nærheden af Roeskilde, men man ymtede om, at han angrede at have forladt Eger. I Aaret 1826 tog han den theologiske Doctorgrad i Kjøbenhavn, hvortil han indbødes af det theologiske Fakultet i Anledning af Prinds Frederiks Formæling med Prindsesse Wilhelmine. Forfatteren traf ham der, og han taledede med Deeltagelse om det Land, han havde forladt.

[n36](#). Middelfart hørte forøvrigt blandt Forsamlingens meest samvittighedsfulde Medlemmer, der søgte Sandheden med et reent fædrelandsk Sind uden at kunne finde en fast Grundvold for sine politiske Meninger. Han kom til Eidsvold med en vaklende Tro til en heldig Udførelse af Prindsens store Planer; under Forhandlingerne styrkedes hans Haab, men efter Kongevalget var han ikke uden Ængstelse for Fremtiden. Da Middelfart var en stor Ven af Grøgaard, pleiede Forfatteren en venskabelig Omgang med hiin Hædersmand, under Opholdet paa Eidsvold, og han bevarer Erindringen derom i et kjærligt Sind.

[n37](#). Forfatteren har lidet at tilføie om sin egen Virksomhed i Committeeen, hvilken han ingenlunde tør tillægge nogen stor Betydenhed. I dette første store Repræsentantmøde arbeidede han ikke med den tilbørlige Sjælens Munterhed, og hans Tanker hvilede meer over Fædrelandets kritiske Stilling end over en Statsforfatning, paa hvis Bestandighed, truet med de mægtigste Staters Spydstager, han ei turde gjøre sig noget Begreb. Kun naar Statens indvortes Forhold skulde ordnes, vaagnede hans Opmærksomhed; han indsaa grant, at det var nødvendigt at hegne om Folkets Rettigheder, hvordan end Norges politiske Skjebne monne vorde, og Rigsdagsforhandlingerne vidne om, at han i denne Henseende ikke har været uvirksom, men at han har deeltaget i Forretningerne efter de Begreber, som han, der endnu stod paa Dørtærskelen af dette Slags Studium, nærede om disse Gjenstande. – En Landsmand har i sin, iøvrigt med mildt dømmende Træk udkastede, Charakter-Skitse aftegnet Forfatteren som en «ultraloyal Temporisorator», og denne Dom – om han end ellers har opfattet dette moderne Udtryk rigtig – kan han, ved at føle i sin egen Barm, ei gjøre til sin. I denne historiske Skildring troer han at have viist, at han har baaret frimodig Sandhed for Fædrelandets Høieste, og hans borgerlige Færd troer han ikke bærer Spor af en nølende Forsigtigheds Blyvægt. Men han har stedse vogtet sig for en lidenskabelig Opfatning af de omhandlede Ideer og Undersøgelser. Det frie Oversyn, hvortil han, i Følge sin Stilling i Staten og et flittigt Studium af liberale Mestere, har søgt at hæve sig, har sat ham i Stand til, uden Fordom, Lidenskab og egoistiske Hensyn at deeltage i vigtige Fædrelandets Anliggender, og i disses Behandling at give hver Sit, uden at frygte for at støde an mod det ene eller det andet Parti. Han troer i denne henseende at kunne lægge Storthingsforhandlingerne, der bære Spor af hans Virksomhed som Storthingsmand, ved Siden af en i hans Tanker mindre beføiet Bedømmelse af hans Færd.

[n38](#). Det er vist, at Prindsen nogle Gange kaldte Præsidenten og Vicepræsidenten til sig, og diskuterede med dem en og anden af de Gjenstande, der forelagdes Forsamlingen, endskjønt vistnok mestendeels uden Virkning, og stedse paa den venligste og humaneste Maade.

[n39](#). Denne § har derfor ogsaa faaet Navn af Sorenskriver-Paragraphen.

[n40](#). Saavidt erindres var der en Capitainsvagt paa Eidsvold medens Forsamlingen varede, hvis Chef spiste med Forsamlingen.

[n41](#). See Bilag 4.

[n42](#). til] *rettet fra: iil (trykkfeil)*

[n43](#). Om Teis Lundegaards Kraftudtryk, som Wergeland omtaler i sit Skrift 2det Hefte Pag. 50, hvormed denne Debat skulde være endt, erindrer Forfatteren Intet, og finder det heller ikke optegnet i sin Dagbog. De endnu levende Medlemmer af Forsamlingen, med hvem han har talt herom, vide heller Intet derom. Hvor djærv Lundegaard end var, havde han visseligen ei den Indflydelse i Thinget, at hans Reisning skulde have revet Alle, endog Jødernes Forsvarere, med sig, om endog Pluraliteten reiste sig med ham.

[n44](#). Falsens Tale findes i Wergelands Constitutionshistorie 2den Deel, Pag. 53.

[n45](#). Falsens første Forslag angik det allerede antagne Valg af en Finantscommittee.

[n46](#). Der vare de i Forsamlingen, som troede, at Stabel pløiede her med fremmed Kalv, men til denne Mening var ingen Grund. Stabel var den Mand, der baade selvstændig kunde tage sin Beslutning og forstod skriftligen at fremsætte den. Forslaget blev ikke nærmere behandlet, fordi Bestemmelsen i sin Hovedsag fandtes i Reglementet; men det var en ikke overflødig Erindring om at holde sig dette efterretteligt.

[n47](#). Løvenskjolds Tale, der fortjener heel at læses, findes i Wergelands citerede Skrift 2det Hefte Pag. 60 ff.

[n48](#). Dette Udtryk fik Wedel siden igjen af Thingets flittige Digter, som forfattede en Bordsang, hvori det heder: Paa Retfærds evig faste Grund / Og ei paa Sand vi bygge o.s.v. / hvilken Sang endog nød den Ære at afsynges ved Prindsens Bord.

[n49](#). Forfatteren havde ogsaa Aftenen før denne Session udarbeidet en kort Tale, og efter at have forelæst den for sine Venner besluttede sig til at holde den. Men han havde i dette Møde en stor Frygt for at lade sin Stemme høre i Forsamlingen. De Ideer, som han havde at fremføre, vare saa stridende mod den i Forsamlingen herskende Mening om Fædrelandets Stilling, at han maatte ansee det forgjæves

at fremsætte dem. Hertil kom, at Sagen var af flere Talere fuldstændigere og bedre behandlet, end han selv troede at have gjort. Han har imidlertid senere fortrudt, at han ikke ogsaa fremsatte sine Tanker i denne vigtige Strid. Hvad han agtede at sige, findes i Bilag No. 5, som er ordlydende Afskrift af hans Dagbog.

[n50](#). Forsamlingens] *rettet fra: Forsamgeng (trykkfeil)*

[n51](#). Han var iøvrigt af sund Dømmekraft, og en af Vestlandets virksomste og heldigste Handelsmænd.

[n52](#). Dette blev Forfatteren fortalt af Sorenskriver Bryn, en troværdig Mand, hvis Medrepræsentant O. T. var.

[n53](#). Men slige Tanker nærede Ole visseligen ikke paa Eidsvold, da han saa Mænd, som han agtede høit, staae ved Siden af Prindsens saakaldte Modstandere. Han var Forfatteren til sin Dødsdag hengiven.

[n54](#). Vi henviser i denne Henseende til kort forhen anførte Ytringer.

[n55](#). Denne Samtale har Forfatteren nedskrevet saagodt som ordlydende efter sin Dagbog, i hvilken han indførte den umiddelbart efterat den var holdt.

[n56](#). Forfatteren vil ei strides med dem, der ville tilskrive det uvenlige Anstrøg, som Divergents i politiske Meninger let giver, denne Dagbogens strenge Dom. Han har ovenfor tilstaaet, at han med Hensyn til Flere var paa Afveie. Men han beskriver med historisk Sandhed de Anskuelse, som han havde paa Eidsvold. De Fleste af disse Mænd rakte han endnu før Forsamlingens Opløsning Forsoningens Haandtryk.

[n57](#). Forøvrigt En af Forsamlingens varmeste og heftigste Patrioter.

[n58](#). Et af Rigsforsamlingens nulevende Medlemmer har tvivlet om, at Oberste Stabel, Byfoged Hornemann og Kjøbmand Smith kunde regnes til dette Parti; men mener, at de heller maa regnes blandt de samvittighedsfulde Tvivlere. Forfatteren veed med Vished, at Stabel hørte dertil, da Wedel derom havde overbeviist sig, og Forfatteren ved umiddelbar Omgang med Stabel fandt dette bekræftet. Men Stabel var i et Embedsforhold, der ei tillod ham at udstille sin politiske Fane; han var kjæk Officeer, og frygtede som saadan ikke Krigen, og han forstod at skjule sin Mening naar fornødent. I sin Omgang med Hornemann,

med hvem Forfatteren allerede paa Eidsvold sluttede en siden bestandigen fortsat Venneforbindelse, troede han at opdage en overensstemmende politisk Tro. Saa bestemt vover han ei at sige dette om Kjøbmand Smith, endskjønt han formedelst denne humane Repræsentants venlige Tilnærmelse, og tvivlende Udtryk om den attraaede Selvstændigheds Opnaaelse, dertil troede sig berettiget.

[n59](#). Allerede i Kjøbenhavn pralede han af, at han skulde gemme Brevene, saa at de skulde undgaae svenske Visiteurers Øine. Dette kom den svenske Gesandt for Øren, som hemmeligen derom underrettede General Essen. Essen har selv fortalt En af vore nulevende Statsraader, at han havde gjort Gyldenpalm opmærksom paa, at han vidste, at han medbragte Breve, men at han ønskede at undgaae Nogens Uleilighed. Essen var derpaa gaaet hen til Vinduet for at give Gyldenpalm Anledning til at kaste Brevene i Kaminen, men paa Gyldenpalms gjentagne Forsikkring om at han ingen Breve medbragte, kunde Undersøgelsen ei undgaaes.

[n60](#). I 2den Deel af dette Værk er dette vidtløftigere omhandlet.

[n61](#). Anker opholdtes, som fortalt, i London formedelst private Gjældsforhold.

[n62](#). Disse deels historiske Begivenheder, deels falske Rygter kunde synes at staae paa sit urette Sted; men Forfatteren har troet at burde efter sin Dagbog give et Billede af Rigsforsamlingens Physiognomi i det Hele. Det er ikke hans Erindring, men hans Dagbog, som her og andensteds i hans Fremstilling om Rigsforsamlingen har veiledet ham, og som han fast bogstaveligen har afskrevet.

[n63](#). Engelske Krydsere havde vistnok, i Følge Kieltraktaten, ophørt at jage i vore nordiske Vande i de første Maaneder af Aaret; men Jagten begyndte igjen om Foraaret, da Norge havde modsat sig Foreningen med Sverige.

[n64](#). See Bilag No. 6.

[n65](#). Forfatteren havde samme Dag en Ventilation hos sin Broder Regjeringsraad Aall med Sommerhjem, som ogsaa var Medlem af Regjeringsraadet. Forfatteren havde fordybet sig i en Samtale med sin Broder om Landets politiske Stilling, hvori hans egen Frygt og hans Broders Haab spillede den sædvanlige Rolle. Forfatteren meente nemlig, at der var lidet at stole paa Englands Bistand, og at dette neppe vilde svigte sine til Carl Johan givne Løfter. Samtalen førtes med

fortrolig Aabenhjertighed, fordi den meentes holdt under fire Øine. Men S. befandt sig i Sideværelset, hvortil Døren stod aaben, og da han hørte Samtalen kom han ud, og sagde med Heftighed: «Jo min Sjæl vil England os vel, og hvo som tvivler herom søger kun at fremme daarlige Planer.» Forfatteren svarede i samme Tone, at han hørte blandt disse Tvivlere, og troede sig derfor ikke slettere Patriot end Andre – og dermed endte Striden. Denne Samtale anføres kun som et Beviis paa den politiske Mening, der ogsaa i Statsraadet havde befæstet sig. Sommerhjelm var bekjendt som en human og retsindig Mand, høflig mod Alle, og Forfatteren har senere baade i Norge og Stockholm havt Beviser paa at denne lille Strid, hvori Ømfindtligheden paa begge Sider var lige stor, var aldeles glemt. Iøvrigt besværede Regjeringsraaderne visseligen ikke Forsamlingens Medlemmer med Miskjendelse eller Forsøg paa at rokke Nogens Overbeviisning. Forfatteren havde ofte de venligste Samtaler med Prindsens ivrigste Tilhængere blandt dem.

[n66](#). Paa Eidsvold antoges han almindeligen som Forfatter.

[n67](#). Dog ikke Adlers og Falsens, som flittigen var benyttet i Committeeen.

[n68](#). Hvis Forfatter angaves at være en svensk Mand ved Navn Gyldenborg, der som svensk Flygtning opholdt sig i Kjøbenhavn.

[n69](#). Reins Tale findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 1ste Deel, Pag. 100 ff.

[n70](#). Forfatterens Foredrag findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 1ste Deel 3die Hefte Pag. 9. I Anledning af denne § kaldte Prindsen Sverdrup og Motzfeldt til sig og forestillede dem Urigtigheden af den – allerede for nogle Dage siden fattede Beslutning om Kongens Udelukkelse fra Adgang til fremmed Throne. Han anførte, at det engang i Tiden kunde blive til stort Held for Norge, om Kongen fik et Rige til at regjere over. De nægtede ikke Muligheden deraf, men ansaae det for afgjort, at i et saadant sjeldent Tilfælde vilde Storthinget ei nægte sit Samtykke.– Saaledes kaldte Prindsen flere Gange Præsident og Vicepræsident til sig og diskuterede med dem om en og anden af Forsamlingens Beslutninger, men stedse med Blidhed, Delikatesse og Maadehold, og mestendeels stedse uden Virkning.

[n71](#). Dersom det ikke kan nægtes, at den senere hen tagne Beslutning at realisere

det benificerede Gods har været Staten til stor Gavn, var det vistnok et Held, at dette Forslag ei gjordes til en Grundlovsbestemmelse, især da Erfaring har lært, hvor vanskeligt det har været at bevirke forandret en Tøddel i Grundloven.

[n72](#). Endnu den Dag i Dag give Discussioner af den Art den 80aarige Olding Ungdommens Varme.

[n73](#). De Taler, som i denne Anledning bleve holdte, findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 1ste Bind 3die Hefte, Pag, 69 ff.

[n74](#). See Rigsforsamlingens Forhandlinger 1ste Bind 3die Hefte Pag. 47.

[n75](#). See Rigsforsamlingens Forhandlinger 1ste Bind 3die Hefte Pag. 54.

[n76](#). Pag. 83, hvor den fortælles saaledes: «Det veed jeg – sagde Teis – at hverken Guds eller Kongens Lov tillader at arbeide paa en Søndag.» – «Men veed Du ikke og – svarede Sverdrup – hvad der staaer i Bibelen, hvad Christus siger ...» «Græsk og Latin, replicerede T. – det maa I forstaae, men lær I mig ikke min Christendom; hvad Guds Ord siger, veed jeg nok. I Bibelen staaer der: falder en Oxe eller et Asen i en Grav paa en Helligdag, saa kan Du trække den op igjen. Er der en Oxe eller et Asen at trække op paa Rigssalen, skal D. g. i m. jeg ogsaa komme og hjælpe den op. «Et dygtigt Slag i Bordet var Punktum og Amen til denne drøie Præken, som var og blev *sans replique*.»

[n77](#). Herved meentes Præsten Rein, som, endskjønt han var den Første, der underkastede sig Store-Philologicum, ei kunde bringe det videre end at opnaae Kautokeino Kald. Aarsagen skal have været, at Rein ved en Leilighed skal have ladet Cancellipræsidenten Brandt føle sin bittre Satire. Rein kom imidlertid ikke til Kautokeino, da Generalauditeur Wessel kaldte ham til det residerende Kapellani i Skiberg, hvortil han havde Kaldsret. I vore Dage kaldes en Befordring til et Kald i Polaregnene ikke en Forviisning.

[n78](#). Disse Taler findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 1ste Deel 3die Hefte Pag. 65 ff. og i Wergelands citerede Skrift 3die Hefte Pag. 6? ff., hvor disse Debatter fuldstændigen findes anførte. En chronistisk og fuldstændig Fremstilling af Rigsforsamlingens Forhandlinger ligger ikke i Forfatterens Plan, og vilde kun blive en Gjentakelse af hvad der forhen er Landsmænd forelagt. Han fremstiller kun det Billede, som hans Dagbog og hans Erindringer, understøttede

af Venners Bemærkninger, der vare Medlemmer af Forsamlingen, give ham i Hænde. De Ord, Forfatteren talede i Anledning af Indfødsretten, findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Bind, 6te Hefte Pag. 117 ff.

[n79](#). Da Forfatteren den følgende Dag hørte blandt dem, som i den bestemte Omgang vare indbudne til Prindsens Taffel, henvendte Prindsen nogle venlige Ord til ham, fordi han havde søgt at bidrage til et passende Udfald af Bestemmelserne om Indfødsretten.

[n80](#). See Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Binds 4de Hefte Pag. 33 ff.

[n81](#). De forskjellige Taler i Anledning af Værnepligten findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Binds 4de Hefte Pag. 29 ff. Forfatterens Foredrag er anført sammesteds 6te Hefte Pag. 119 ff.

[n82](#). Hvad Forfatteren derom yttrede, findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Binds 6te Hefte Pag 183.

[n83](#). Udgifterne havde efter Committeens Beregning aldrig naaet 900,000 Rd. Courant, medens de under en senere Periode efter Skilsmissen oversteg 2 Millioner Species. Hvor meget større maatte denne Udgift blive under en Selvstændighedstilstand.

[n84](#). Udfaldet viiste, at endog denne store Sum var utilstrækkelig, da de omhandlede 14 Millioner med et Tilskud af endnu flere vare medgaaede inden November Maaned 1814.

[n85](#). Tank har yttret for Flere, at hans Uenighed med Regjeringens øvrige Medlemmer i denne Henseende var Hovedaarsagen til at han tog sin Afsked, ligesom han og paa Eidsvold erklærede, at dette var hans Hensigt. Men da han først søgte sin Afsked langt hen paa Sommeren, da Statsraadens Eiendomme vare omspændte af Fienden, og han tilligemed Provst Hount – vistnok i den redeligste Hensigt – brugtes af Sveriges Kronprinds som Fredsmægler, har man søgt en anden Grund til hans Udtrædelse.

[n86](#). Disse forskjellige Taler findes indførte i Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Binds 5te Hefte Pag. 26 ff.

[n87](#). Det viiste sig imidlertid, at de i Selvstændighedstiden udstedte Millioner,

endskjønt Fabrikationen af disse Sedler standsede i November, vilde have udgjort 1½ Million L. Sterl., dersom Garantien var bleven overholdt.

[n88](#). Rein hentydede især til en enkelt frittalende Mand, som ved Spisebordet skulde have talt om at forlade Landet, dersom man vedblev at gaae frem paa den farlige Selvstændighedsbane, og paa den af Wedel førømtalte Yttring under Værnepligtens Behandling.

[n89](#). Grev Wedel, som sad lige foran Omsen, klagede smilende over, at den sprudlende Taler vædede hans Haar. Men der var Ingen i Forsamlingen, der mere bifaldt denne Tale end Wedel.

[n90](#). Dette velskrevne Votum findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Bind 5te Hefte Pag. 77 ff.

[n91](#). Til Medlemmer af Lovcommitteen udnævnedes Professor Krogh, Justitsraad Diriks, Generalauditeur Bergh, Etatsraad Treschow, Assessor Debes. Til Suppleanter: Sorenskriver Christie, Sorenskriver Weidemann, Assessor Gjertsen. Til Medlemmer af Værnepligtcommitteen valgtes Oberst Hegermann, Commandeur Fabricius, Jacob Aall, Lehnsmand Lysgaard, Sorenskriver Falsen, Matros I. Svendsen og Kjøbmand Iver Holter. Til Medlemmer af Finantscommitteen valgtes Professor Rasmussen, Assessor Vogt, Grosserer Johannes Thrane, Kammerraad Holst, Grev Wedel Jarlsberg. Til Directeurer for Rigsbanken valgtes Agent Nielsen, Grosserer Thomas Joh. Heftye og Grosserer Westye Egeberg.

[n92](#). Disse Taler findes i Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Bind 6te Hefte, Pag. 21 ff.

[n93](#). Den var dog egentligen ikke ført til Protokols, da Præsidenten dertil ei vilde give sit Samtykke.

[n94](#). Om Eftermiddagen foregik den Scene mellem tvende Repræsentanter, hvortil Provst Wergeland hentyder i sit Skrift Pag. 143. Den var den Eneste af det Slags og opvakte stor Harm hos den største Deel af Forfamlingen over et uforskyldt Angreb mod en anseet Repræsentant. Striden kan visseligen ikke give Ophavsmanden nogen behagelig Erindring. Forfatteren græmmede sig dobbelt derover, fordi hans Forsøg paa at bringe Fornærmeren til en passende Afgjørelse

mislykkedes, endskjønt Striden strax efter Mødets Opløsning bilagdes, og blev uden Følger.

[n95](#). Det er ikke Forfatterens Hensigt at kaste en Skygge paa denne værdige Officeers Minde, hvis Færd ved denne Leilighed, endskjønt vistnok uparlamentarisk, maa udledes af hans til Ømfindtlighed grændsende Fædrelandssind. Denne Varme havde han lagt for Dagen ved en anden Leilighed, idet han med stor Vanskelighed afholdtes fra at krave Præsident Kaas til Regnskab for hans Adfærd mod Christian August i det Frederikshaldske Gilde.

[n96](#). Dette skal han have gjort paa den Maade, at han opfordrede Wergeland at indfinde sig i Forsamlingen «for at rette for sig.»

[n97](#). Saavidt Forfatteren erindrer, og i Følge hans Bemærkninger i sin Dagbog, var Gangen i Wergelands Forsvar den, som han angiver i «sine fortrolige Breve.»

[n98](#). Munch havde ført dette Maleri med stor Bekostning med sig til Lands fra Kjøbenhavn, men ved en Forglemmelse af den nye Konge og Forsømmelse af hans Omgivelse fik Munch, efter sit eget Udsagn, derfor ingen Betaling.

[n99](#). De Dokumenter, som bleve af Statssekretairen oplæste i dette Møde, findes indførte i Rigsforsamlingens Forhandlinger 2det Bind 6te Hefte Pag. 72 ff. – Nogle deriblandt findes i Bilag 7.

[n100](#). Forfatteren var Grev Wedels Sidemand i Kirken, og da Prædikanten salvede den nye Konge «med overflødig Salve», hviskede Greven: «Buk Dem, ellers falder Smørelsen ned i Hovedet paa os.»

[n101](#). Hen paa Sommeren tog han virkelig sin Assked, men efter en almindelig Mening af andre Aarsager.

[n102](#). Da Garantispørgsmaalet senere hen paa Stortinget 1815 blev omhandlet, henskjød Tank, som var ogsaa dengang en af Garantiers ivrigste Modstandere, sig under den Slags Protest, han paa Eidsvold imod den havde fremført.

[n103](#). Denne Udarbeidelse havde en besynderlig Skjebne. En Kopi deraf havde Forfatteren sendt til En af sine Venner i Kjøbenhavn, som meddeelte den til Andre. Saaledes kom den i en svensk Avis, og blev derfra extractviis indført og roest i Bredows Chronik, Vosses neue Zeitung og Venturinis «Skandinavien og

Carl Johan», hvor den indførtes som en Tale, der virkeligen var bleven holdt. Forfatterens Rygte leed i Danmark, fordi han ansaaes for en Tilhænger af det svenske Parti, og Selvstændighedssagen fandt i Danmark en meer udeelt Sympathi end i Norge selv. For at redde Forfatterens Rygte, havde hans Venner sat dette Dokument i Omløb. Det findes i Bilag No, 8.

[n104](#). Da en Deel af denne faldt ned strax efter Opførelsen, antoges dette som et slet Varsel. Der taledes og om andre uheldspaaende Varsler; men Rygter af den Art, som ofte sættes i Omløb af et misfornøiet Parti, fortjene ei at forplantes.

[n105](#). I Tiden, 2den Aargangs 2det Bind, findes Festen omstændelig beskrevet No. 100 Pag. 233 ff.

[n106](#). vare] *rettet fra: bare (trykkfeil)*

[n107](#). Rigsforsamlingen] *rettet fra: Rigsforsamgen (trykkfeil)*

[n108](#). See *Recueil de lettres et cet. de Charles Jean. Stockholm 1825 Pag.101 sqq.*

[n109](#). Et af Deputationens Medlemmer, Dr. Gartner, har fortalt Forfatteren, at Rosenkilde stundom ved et vist ubehøvlet Fusentasteri kompromitterede Deputationen. Iøvrigt var han en godmodig og venlig Mand i Omgang, agtet i sin Kreds.

[n110](#). Formanden for Deputationen fik virkeligen kort efter Wienerkongressens Aabning en anonym Opfordring til igjen at træde i Underhandling med det engelske Ministerium, men da var Striden endt, og Norge havde paa en sikkrere Vei opnaaet den ønskelige Selvstændighed.

[n111](#). Denne Beretning om Deputationens Reise skylder Forfatteren dens Formand, sin Broder, som har meddeelt ham den Dagbog, han i den Anledning har holdt.

[n112](#). Han kom egentligen den, 5te Juni.

[n113](#). I disse første Statsraadsmoder synes kun Kongens Meddelelser og Beslutninger at være forhandlede; da Forholdene mere forvikledes, søgte han ogsaa Statsraadsmedlemmernes Raad, og de fremførte da deres selvstændige Mening.

[n114](#). Kortere havde det været at sammenkalde de samme Repræsentanter, som havde mødt ved Rigsforsamlingen; men disse vare ikke valgte paa den i den antagne Grundlov bestemte Maade, og kun dette Valg kunde erkjendes gyldigt. Nu behøvedes vistnok 2 à 3 Maaneder til at optage Mandtal og derefter foretage Valg.

[n115](#). Saavibt vides havde denne Opfordring ingen alvorlige Følger. Kun hist og her gjordes nogle forberedende Foranstaltninger, hvorved Egennyttens drev sit Spil.

[n116](#). Man seer heraf, at han ikke erkjendte Staffeldt som Overgeneral, der kunde tage selvstændige Forholdsregler, og meddele Divisionscheferne fornødne Ordres, men han betragtede sit eget Qvarteer som Hovedqvarteer, hvorfra disse Ordres udgik.

[n117](#). Især var det Ruslands Gesandt, Orlof, som Christian Frederik havde vundet for sin Interesse, hvorom den til Keiser Alexander indgivne Note vidnede. Mellem Rusland og Sverige var sjelden nogen diplomatist Sympathi. De øvrige Magters Sendemænd bifaldt vel ikke Christian Frederiks Forhold, men de vare alle enige i sine Bestræbelser for at afgjøre Sagen i Mindelighed.

[n118](#). I Bilag 9 findes Forhandlingerne indført.

[n119](#). Især var den almindelige Mening mod Grev Wedel, og der var endog Rygter i Omløb om blodige Planer mod hans Liv. Han levede om Sommeren i Stilhed paa sine Godser, og da han hørte tale om hine Planer, reed han uden Følge gennem den lille Stad, der laa nær ved hans Bopæl, men Ingen gjorde Mine til at molestere ham.

[n120](#). Forfatteren havde under Iste August et egenhændigt Brev fra Kongen i Anledning den førømtalte Afhandling, som var indrykket i Gothenborgs Tidende, hvori urigtigen Statsraad N. Aall var angivet som Forfatter. Deri siger han mod Slutningen: «Krigstordenen er begyndt, og jeg lægger mit Haab om et lykkeligt Udfald i Forsynets Haand.»

[n121](#). See Bilag 9.

[n122](#). Saaledes rottede en Flok – vistnok af Egnens sletteste Indbyggere – sig sammen for at tiltvinge sig Understøttelse af de Privates Kornmagasiner i

Arendal. Borgerne søgte at forsvare sig, og En af Byens formuende Kjøbmænd mishandlede under Opløbet i den Grad, at han rimeligviis maatte bøde med Livet derfor. Hoben adsplittedes imidlertid uden at naae sin Hensigt. I Bergen var der ogsaa urolige Scener af den Art.

[n123](#).

En af Forfatterens nulevende Venner, som var En af Selvstændighedens varmeste Forsvarere, og hentede sin politiske Tro af den reneste Fædrelandskjærlighed, har i den Anledning yttret:

«Jeg tvivler om at nogen venskabelig Nærmelse fra Prinds Christians Side til det svenske Kabinet kunde have ført til noget rimeligt Resultat. Mærkeligt er det forøvrigt, at der – endskjønt der paa Eidsvold ofte henpegedes paa en mindelig Forening med Sverige – saavidt jeg veed aldrig forklaredes, ja maaskee ikke kunde forklares, hvordan denne Forening skulde kunne blive. Jeg for min Deel kunde aldrig forestille mig, at Sverige, støttende sig paa Kieles-traktaten, vilde gaae ind paa andet end: enten at Norge skulde besiddes af den svenske Konge som et ham tilhørende Rige med Enevoldsmagt, eller at Norge skulde sammensmeltes med Sverige, og Norges Indbyggere faae de samme constitutionelle Rettigheder som de Svenske og fælles med dem. Ingen af disse Alternativer kunde jeg ville gaae ind paa. Skulde jeg nogensinde blive nødt til at vælge et af disse sørgelige Alternativer, da troer jeg, at jeg havde valgt det første; thi den Deel, Norge efter det andet vilde faaet i den svenske Repræsentation, var saa liden og intetsigende, at Norge vilde blevet underlagt ei alene *Kongen*, men ogsaa *de svenske Stænder*. Ved denne Forening vilde da ogsaa Norges Nationalitet været aldeles tabt.»

Hvad Forfatterens politiske Mening var, er ovenfor omhandlet. Det havde dog upaatvivleligen simplificeret og lettet Forandringen i Norges politiske Stilling paa den Tid, dersom alle Sveriges Nærmelser til Norges Regjering for at tilveiebringe en fredelig Forbindelse ikke vare blevne haanligen afviiste. Der sees Intet til Hinder for at Foreningen kunde være skeet om Foraaret under lignende Betingelser, som den skete om Høsten, med saame Concessioner fra Sveriges Side, og med samme Hensyn til begge Rigers forskellige indvortes Forhold og indre Organisation. Eidsvoldforsamlingen kunde uforstyrret udarbeide

Constitutionen, og udstake en Grundlov passende til disse Forhold, og ved Siden deraf prøve de Tilbud til en fredelig Forening, der paa saa mange Maader gjordes af den svenske Regjering. At forsvare denne Grundlov til den sidste Blodsdraabe var et større Hædersværk, end at værne om et Kongevalg, hvis Indflydelse paa Norges Skjebne i alle Tilfælde var tvetydig. Det kan derhos ikke nægtes, at Norge var blevet forskaanet for mange Lidelser i Tid og Fremtid, naar en klogere Diplomatiik var bleven anvendt af Norges Regent. Der flød i denne Sommer vist ikke meget Blod, men Forberedelserne til denne Krig kostede Nationen Anstrengelser, hvis Byrde i en trykkende Grad følte i mange Aar efter Krigen, ligesom den fuldkomne Standsning i Norges vigtigste Næringsveie i Sommeren 1814 frembragte en Næringsløshed, der forberedede mange Handelsmænds borgerlige Undergang, og en til Hungersnød grændsende Mangel, der blot kunde sammenlignes med den, der fandt Sted i Krigens værste Aar. Derhos er det aabenbart, at Christian Frederik med større Frihed og paa en hæderligere Maade havde kunnet føre Underhandlingerne om Vaabenstilstand og Fred, naar han ikke ved at antage Kongevalget paa mange Maader havde vanskeliggjort sin Stilling. – At disse Ideer ikke bleve i sin hele Omfang fremsatte af Oppositionen paa Eidsvold, dertil have vi viist Grunden i den foregaaende Fremstilling. De bleve noksom antydede i flere Opponenters Foredrag; men Alt hvad der henpegede til at omstyrte Selvstændighedsværket hørtes med saa megen Uvillie og afviistes med saa megen Bestemthed, at Opponenterne bragtes til Taushed, endskjønt der ingen Tvivl kunde være i Forsamlingen om deres Mening. Antagelsen af Falsens Forslag den 19de April afbrød desuden disse Diskussioner, der faldt sammen med den Bestemmelse, at Konge skulde vælges. – I begge Partiers Færd ligger imidlertid et Forsvar for deres Anskuelsers Reenhed og deres Forfægteres patriotiske Sind, idet begge oversaa de med deres subjektive Ønsker forbundne Følger af deres politiske Tro. Blandt Oppositionen fandtes Flere, hvis Sind i Stilhed endnu bøiede sig mod den gamle Forening, og disse bortfjærnedede dog aabenbart al Tanke derom ved at tilraade en fredelig Forening med Sverige. Forfatteren tilstaaer, at han kun af Overbeviisning om at Norges politiske Stilling til udenlandske Magter krævede denne Forening, stillede sig i Opposition mod Selvstændighedspartiet, og at han i Foreningen selv anede

mange Farer baade for Norge og for sin egen borgerlige Stilling. Det var i Sandhed ikke Lysten, som dengang bestemte hans politiske Tro, hvor meget han end siden er bleven overbeviist om, at hvad der skede var for Norge det Bedste. Paa den anden Side oversaa Selvstændighedspartiet aldeles, at Christian Frederiks Valg til Norges Konge nødvendigen, under de politiske Konjunkturers ordentlige og let forudseete Gang, maatte lede til en Sammenføining med Danmark, mod hvilken de forstandigste og retsindigste Hovedmænd i stærke Toner udtalte sig. Begge Partier henreves saa aldeles af deres Overbeviisning om deres politiske Troes Rigtighed, at de tilsidesatte subjektive Følelser og oversaa politiske Forviklinger. Imidlertid maa Forfatteren gjentage, hvad han før har havt Anledning til at yttre, at han ikke kan ønske noget Led borttaget i den Række af forberedende Begivenheder, som i Sommerens Løb fremlede Foreningen med Sverige, da han holder sig overbeviist om, at Folkets Prøvelse under Selvstændighedens Forsvar ikke forgjæves gik over dets Hoved, og at Foreningens rette Tidspunkt rammedes, efterat Europas Politik ved Wienerkongressens Aabning havde faaet et andet Udseende. Ovenstaaende Betragtninger tjene kun til at gjøre Landsmænd opmærksomme paa begge Hovedpartiers rene Hensigter og deres Tilhængeres patriotiske Sind.

Den samme Hædersmand har gjort opmærksom paa, at der existerede et Parti paa Eidsvold, som ansaa Forbindelsen med England ønskelig. Forfatteren synes ogsaa at erindre, at noget Saadant virkelig fandt Sted, ligesom det og lader sig let forklare af Nordmændenes Forkjærlighed for England formedelst den vigtige Handelsforbindelse dermed. Men alvorlig fremtraadte den vist aldrig, ligesom denne Forbindelse maatte være en af de uheldigste politiske Kombinationer, som Fædrelandet kunde indgaae.

[n124](#). Seyerstedt havde gjort Krigstjeneste i Holsteen, og der traf Forfatteren ham i Kiel Sommeren 1797, hvor han under sit Ophold bleven ved Universitetet der glædede sig meget ved Omgang med denne agtværdige og venlige Landsmand.

[n125](#). En af Kongens Ordinants-Officerer, der stedse var i Nærheden af Prindsen, og som var saa ivrig for Norges Selvstændighedssag, at han troede Norge burde, som han udtrykte sig «forsvare sig saalænge der var en Plads stor nok til at

Christian Frederiks Stol kunde staae sikker derpaa», har i et Brev til Forfatteren beklaget sig over, at han deels blev udviist naar saadanne Planer vare paa Bane, der sigtede til at træde tilbage, deels at hans Indvendinger ikke paaagtedes. Da han saaledes tillod sig nogle Ytringer, som gjorde Hensigtsmæssigheden af Seyersteds Forsvarsplan, der gik ud paa en idelig Retirade, tvivlsom, svarede Kongen, at Mangel paa Bekjendtskab med Landets Lokale frembragte disse Tvivl, og at Seyersteds Mening maatte være den rette. «Paa den ene Side – vedbliver denne Officeer – gik Seyersteds Plan ud paa at vige for at sætte sig fast paa et beqvemt Punkt til Forsvar, paa den anden Side gjentog Harthausen stedse Magasinernes slette Tilstand, og det Urimelige under saadanne Omstændigheder at føre en Angrebskrig, og da begge disse Mænd umiddelbart afhandlede disse Gjenstande med Kongen, toges Beslutningerne uden Tilkaldelse af Andre.»

[n126](#). Hvaløerne,] *rettet fra: Hvaløerne. (trykkfeil)*

[n127](#). See «Felttoget i Norge 1814, Christiania 1815, af en norsk Officeer» og «historisk Beretning om Staffeldts Forhold under den norske Krig o.s.v.», udgivet af Morgenstjerne, samt «Frederiksteen i Beleiringen 1814 af en norsk Officeer.»

[n128](#). Forfatteren til Felttoget 1814.

[n129](#). Den milde Regjering krympede sig ved at anvende de Midler, hvormed de talrige Hære underholdtes under den franske Revolutions skarpeste Periode, da Penge toges i de Kasser, hvor de fandtes, og Heste og alskens Proviant ved haarde Tvangsmidler skaffedes tilveie.

[n130](#). En dansk Naturkyndig, som tilfældigviis paa sin Hjemreise til Fædrelandet berørte Norge, valgtes til at fremme Norges Provideringssag i Danmark, men han var for ubekjendt med disse Forhold til at udrette noget Gjennemgribende.

[n131](#). mødte] *rettet fra: nødte (trykkfeil)*

[n132](#). Kapitulationsvilkaarene vare: 1) Fæstningen Frederikstad med Kragerøen og alle dertil hørende Værker og Forstæder overgives med Kanoner og Forraad til H. M. K. af Sveriges og Norges Tropper Kl. 7 i Dag Eftermiddag. 2) Garnisonen overgiver sig til H. M. K. af Sverige og Norge. 3) Alle saavel Militaires som andre Indbygges Eiendomme skal respekteres og ingen Krigskontribution eller andre

Paalæg skal paalægges Indbyggerne, men de skulle have de Rettigheder, som Kongen af Sverige og Norge høitideligen har lovet Norges Indbyggere. 4) Paa en halv Miil nær Fæstningen skal Stilstanden række indtil Kl. 8 om Aftenen.

[n133](#). Hals's Beretning om Frederikstads Indtagelse findes i Bilag 10.

[n134](#). Svenske Beretninger – See *Göttlins Antäknigar under svenska Armeens Fälttog 1813 och 1814* 3die Deel Pag. 90 ff. – angive de svenske Troppers Antal kun til 1500, og Krebs's derimod til 4472, hvilket sidste Antal aabenbart er overdrevet, og deri regnet Troppekorps, som til andre Punkter vare detascherede. Det er vanskeligt at finde Sandhed i Beretninger, som gives saa forskjellig fra ethvert Parti. Umiddelbart sra Krebs selv findes ingen Rapport i de offentlige Tidender om Slaget. Det paastaaes imidlertid, at om det norske Infanteri var kommet tilstede til rette Tid, vilde Gahns Nederlag blevet fuldstændigere; nu var det ham en let Sag at slaae sig igjennem de tynde Jæggerrækker.

[n135](#). Generalmajor Seyerstedts Kundgjørelse om dette Slag til Armeen findes i Bilag 11.

[n136](#). Denne Armeebefaling, som ikke blev bekendtgjort, befandtes i Seyerstedts Væрге, og han har deraf udstedt en verificeret Kopi. Man seer heraf Kongens Mistillid til Staffeldt, der som ældre Officeer af høiere Charge, og hvis Duelighed og Tapperhed noksom var prøvet i forrige Krig, ellers maatte være den rette Chef. Kongen nærede vistnok ingen Tvivl om Staffeldts Duelighed, men han tvivlede om, at han var den Sag hengiven, for hvilken der stredes.

[n137](#). Efter en Officeers Udsagn, som var tilstede den 5te August ved Rakkestad.

[n138](#). Dette paastaaer Seyerstedt i sin Besvarelse af de Qvæstioner, der bleve ham af Krigskommissionen forelagte. See Morgenstjernes ovenfor citerede Bog 1ste Deel Pag. 148. Andre anseete Officerer paastode imidlertid, at Kongens Omgivelse ikke stedse tilraadede modige Beslutninger.

[n139](#). Dette gik saa vidt, at endog en Officeer kastedes i Vandet af de Misfornøiede, uden at han dog tilsatte Livet. Men disse Misnøiens Udbrud vare kun enkelte; Historien opdager iøvrigt ingen oprørske Spor hverken i eller udenfor Armeen paa den Tid. Folket delte taalmodigen Skjebne med sin Fyrste.

[n140](#). I det Raad, som han holdt i Rakkestad, som ovenfor fortalt, for at forberede et Slag, erklærede han: «hvorlunde han af Venner var gjort opmærksom paa, at han indlod sig formeget i Detail, og tabte Hovedsagen stundom af Sigte, og at det nu var hans Bestemmelse at gaae alvorligere tilværks.»

[n141](#). Der var paa den Tid i Norge megen Tale om Hensigtsmæssigheden af at sætte en fransk General i Spidsen for den norske Armee, og man henvendte Opmærksomheden paa *Lallemand*, der i saa høi Grad havde vundet Jydernes Tillid. Det er muligt, at Krigen saaledes var bleven forlænget, og vel endog som et lysere Punkt bleven indført i Norges Krigsannaler; men Landets Lidelser vare ogsaa blevne forlængede, uden at noget lykkeligere Resultat var blevet opnaaet end det, som faldt i Norges Lod.

[n142](#). Tank og Hount bleve skarpt dadlede af flere Landsmænd, fordi de paatog sig dette Ærende; men det er vanskeligt at finde noget upatriotisk i et Skridt, som efter disse Mænds Overbeviisning ledte til Statens Gavn, og hvis Hensigtsmæssighed retfærdiggjordes af paafulgte Begivenheder.

[n143](#). Den ene har formodentligen været til Kongen af Sverige, den anden til Kronprindsen.

[n144](#). Oversættelse:

«Min Hr. Fætter! Jeg vil ikke spille et Øieblik for at udtrykke Dem den Glæde, som de tvende Breve, hvilke Hr. Tank har bragt mig fra Deres Kongelige Høihed, have forvoldt mig. Den Beslutning, som De har taget, vil skaffe Dem Ret til almindelig Deeltagelse. Jeg fornyer D. K. H. den høitidelige Forsikkring om Alt hvad Hans Majestæt Kongen vil og skal gjøre for det Folks Frihed, Velvære og Ønske, hvis Lykke De ikke mere modsætter Dem. Som adopteret Søn af min Konge, som Arving til hans Throne, har jeg Pligter at opfylde mod denne Monark, og mod den Nation, der tilligemed ham har adopteret mig. Deres Kongelige Høihed vil Selv indsee, at jeg, uagtet mit personlige Ønske, ikke kan have nogen Sammenkomst med Dem, førend De har overgivet den exekutive Magt til den norske Nation. Naar D. K. H. har gjort dette Skridt, er det mig, som levende vil ønske at see og tale med Dem, og jeg skal særdeles gjerne indfinde mig, hvor D. K. H. ønsker det. Jeg skal bevise Dem, at de Følelser, som De

indgyde mig, efterat jeg har modtaget hine tvende Breve, er en oprigtig og sand Vens Hengivenhed.

Jeg er Deres Kongelige Høiheds meget hengivne Fætter
Carl Johan.»

(De sidste halve Linier vare skrevne med Carl Johans egen Haand.)

[n145](#). See Bilag 12. Forfatteren har hørt flere agtværdige Officerer, som deeltog i denne Krig, yttre, at den almindelige Mening blandt Officererne var, at Krigens Udfald under Armeens Stilling og Fiendens bestemte Overmagt var let at forudsee, uden at denne Overbeviisning havde nogen for den egentlige Krigstjeneste skadelig Indflydelse.

[n146](#). Da Hauch førtes forbi, udbrød Kongen fortvivlet: «Min Gud, er jeg Skyld i alt dette?» Denne Kongens Adfærd, disse af Hjertets Dyd undslupne Udtryk, forklares naturligen af hans Oberbeviisning om Krigens Unytte; men hos Mange af Tropperne gjaldt Alt dette som Mangel paa Mod hos Kongen og svækkede Tilliden. Svenske Officerer, som vare med i det angribende Korps, have fortalt Statsraad Motzfeldt, at de Dagen efter, da de ventede et alvorligt Angreb, neppe kunde troe sine egne Øine, da de saae, hvad de Norske havde foretaget.

[n147](#). Egentligen vare tvende Kommissairer, nemlig Generalmajor Skøldebrand og Generalmajor Bjørnstjerna, afsendte fra det svenske Hovedqvarter for at underhandle, men den første blev ved et for ham ulykkeligt Tilfælde hindret i at møde. For nemlig at give Underhandlingerne om Vaabenstilstanden større Vægt var et Angreb fra svensk Side bleven iværksat paa samme Tid som Kommissairerne afreiste, og dette skede saa ilfærdigen, at de endog vare udsatte for deres Landsmænds Kugler. Under dette Angreb blev General Skøldebrands Søn, Oberstlieutenant Skøldebrand, haardt saaret, idet hans Been blev afskudt, og denne Efterretning, som Generalen fik om Morgen, gjorde ham utkikket til at deeltage i Forhandlingerne.

[n148](#). Collett og Aall vægrede sig længe ved at overtage dette vanskelige Hverv, som de ansaa sig mindre i Stand til at udføre; men de maatte give efter for Kongens indstændige Anmodning.

[n149](#). Forfatterens Broder har meddeelt ham, at saavel Statsraaderne som de

tilforordnede Medlemmer, især Sorenskriver Falsen, tilraadede Kongen hellere at vove et Slag, end indgaae disse ydmygende Betingelser, da dog hidtil Intet endnu var tabt, eftersom ikke Slag men kun Skjærmydsler have fundet Sted. Aall tilbød sig i den Anledning ved personlig Medvirkning at tilveiebringe fra Kjøbstæderne den fornødne Proviant, som den vigtigste Hindring fra Krigens Fortsættelse. Kongen syntes et Øieblik at have givet dertil sit Samtykke; men tog det senere tilbage. Vi have ovenfor seet, at han havde bundet sine Hænder ved førømtalte Breve til Kronprindsen; men dette Skridt var Statsraadet aldeles ubekjendt. Aall bemærker derhos, at hiint krigerske Votum ei blev ført til Protokols, ligesom det kun i almindelige Udtryk findes indført mod Slutningen.

[n150](#). Af dette Udtryk bekræftes Statsraad Aalls Yttring, at denne Modstands-Idee tidligen i Forsamlingen har været paa Bane, uden at derom findes Noget i Protokollen anført.

[n151](#). Artiklerne angaaende den norske Konges Fratrædelse fta Regjeringen behandlede vel ikke i dette Møde, da disse, som allerede noksom forberedte, umiddelbart afgjordes mellem Christian Frederik og Carl Johan.

[n152](#). For de norske Kommissairer var denne Dag en Hungersdag. Ved deres Tilbagekomst til Kongens Residents fandt de alle Levnetsmidler fortærede, alle Vogne forspændt for at føre Kongen og den kongelige Suite bort fra Krigsscenen, og stor Modløshed hos Flere af Kongens Omgivelser, som forhen havde viist et større Mod. De gode Efterretninger, som Collett og Aall havde at meddele, udbredte dog snart mere Munterhed hos Alle.

[n153](#). Den originale Protokollation ved disse mærkelige Statsraads-Sessioner den 13de August blev ført paa løst Papiir og nedskreven af Sorenskriver Falsen, og findes underskreve, foruden af de Statsraader, hvis Navne ere tilførte Protokollen, tillige af Haxthausen, Diriks og C. M. Falsen. Protokollen var tillige vedføiet den ovenanførte franske Skrivelse til Christian Frederik fra Carl Johan. Det i Statsprotokollen Anførte er aldeles overensstemmende med den originale Protokollation, naar undtages at Slutningen i Protokollen «efterat det endnu engang – tilværks» ikke findes i den originale Protokollation. Følgende Passus: «Statsraadet forelagde derefter Hs. M. Resultatet af disse Underhandlinger,

hvormed Allerhøistsamme erklærede sig tilfreds», har oftrindelig været affattet som følger: «Statsraadet U., hvormed Høistsamme erklærede sig saa meget mere tilfreds, som han ikke kunde ventet saa megen Eftergivenhed», men den sidste Passus findes overstregen. Holten har ei underskrevet den originale Protokollation.

[n154](#). Ved Major Brocks Nærværelse i Kronprindsens Hovedquarteer erfoer han, hvor nøie Carl Johan var underretter om hvad der foregik i Norge, da Kronprindsen endog kunde fortælle Brock de Udtryk, hvoraf han havde benyttet sig ved Kongens Taffel i Anledning af en vigtig Melding fra Staffeldt.

[n155](#). See Morgenstjernes ovenfor citeret Skrift Iste Deel Pag. 162.

[n156](#). Felttoget i Norge 1814 af en norsk Officeer Pag. 61 og 62.

[n157](#). Efter svenske Beretninger paastaaes vel, at Beleiringskorpset, der lededes af den svenske General Suremain, var saavidt fremrykket, da Ordre til Overgivelse ankom, at Fæstningen om meget kort Tid maatte falde, men da der dog var Proviant i Fæstningen for flere Uger, Ammunition endnu ikke fattedes, og Alt inden Fæstningen var i god Orden, endskjønt flere af dens Bygninger vare ramponerede, er der Grund til at tvivle om, at Erobringen var bleven saa let. Svenske Beretninger paastaae ogsaa, at der herskede Misnøie i den norske Garnison, og Ulyst til at fortsætte Forsvaret, men denne strakte sig i det mindste ikke til Garnisonen selv, hvis Mod eenstemmigen rostes af de i Fæstningen værende Officerer, hvilket og kan sees af de urolige Scener, som Overgivelsen foranledigede.

[n158](#). See herom «Frederiksteen i Beleiringen 1814 af en norsk Officeer. Christiania 1826.» Deri ankes over, at Ohme, hvis Tapperhed og Mod under Beleiringen gives al Ret, ikke gjorde Besætningen bekjendt med Overgivelsesordren førend om Morgenen, hvorved den omtalte Uorden foranledigedes. I Skriftet «Felttoget i Norge 1814» siges, at Ohme overlod til Vice-Kommandanten, Oberst Pettersen at overgive Fæstningen; men derom findes Intet i ovennævnte Skrift.

[n159](#). Spørgsmaalet blev endog om et Minde, der af svenske Krigere skulde opreises til Ære for Helten – men Ideen forkastedes snart.

[n160](#). Saaledes kalder Kongen den Deputation, som Kongen afsendte strax efter Rigsforsamlingens Opløsning, og talte tvende af dennes Medlemmer. I Rigsforsamlingen selv var ikke en saadan Deputations Afsendelse besluttet, langt mindre skede dette i dennes Navn.

[n161](#). Det var rimeligviis disse tvende sidste Dokumenter, som bleve Kronprindsen af Major Brock overleverede, og som bevægede ham til Sanktion. Saavel disse hemmelige Artiklers Form som Materie røbe en svensk Forfatter. Her tales om «Rigsdag» og «Stænder» istedetfor om Storthinget og Storthingets Medlemmer.

[n162](#). Korrespondencen om denne Korndeling findes i Bilag 13.

[n163](#). Det er endog rimeligt, at Haxthausen havde foranstaltet denne Vennesamling, hvoriblandt Flere af Byens agtede og yndede Mænd, for at være desto sikkrere i denne Omgivelse under et Angreb, hvorom han havde Nys.

[n164](#). Han søgte sin Tilflugt hos sin Ven, Provst Lassen paa Gran. Men han behøvede ikke længe at skjule sig, da Gemytterne snart beroligedes.

[n165](#). Den tilfældige Molest, som tilføiedes en Kjøbmand i Arendal under et Folkeopløb, kan ikke regnes hertil, da det ikke var denne sammenløbne Folkehobs Hensigt at myrde, men at røve.

[n166](#). Der gik endog det Rygte, at det svenske Regiment «*royal suedois*» skulde rykke ind i Christiania for at hindre slige Opløb, men den fornuftige Deel frygtede ikke for dette Brud paa Vaabenstilstanden.

[n167](#). Generalmajor Bjørnstjerna ankede i en Skrivelse til Statsraadet over, at Cederstrøm personligen var bleven insulteret; men Statsraadet svarede ham, at han var urigtigen underrettet, og at Cederstrøm derimod med sit Følge havde mødt al Forekommenhed. Pøbelens Sammenstimlen var ikke heller forbunden med nogen Slags Voldsomhed.

[n168](#). See Beretning om Staffeldts Forhold o.s.v. af Morgenstjerne.

[n169](#). Staffeldt synes meer at være falden som et Offer for en politisk Mening end for en virkelig Forbrydelse. Han havde ingen Deel i den udkastede Forsvarsplan. Denne havde Prinds Christian længe før Krigens Udbrud betroet en Officeer, som

dengang havde hans ubetingede Tillid. Staffeldt havde liden eller ingen Adgang til Kongens Raad under Krigen, og modtog efter at denne var udbrudt flere Beviser paa Kongens Tilsidesættelse og Mistillid. Han var saaledes kun at betragte som Divisionschef, der havde at udføre de Ordres, der udgik fra Hovedkvarteret, og disse vare mestendeels af den Art, at de lammede Krigen Virksomhed. De øvrige Divisionschefer vare aldeles uafhængige af Staffeldt, meddeelte ham ikke deres Stilling og opererede ikke efter Aftale med ham. Han følte sig krænket ved denne sin Konges Tilsidesættelse og Mistillid, og hans Hænder vare bundne ved Kommandoens Søndersplittelse. Ingen Under altsaa, at Staffeldt ikke fremtraadte i denne Krig med samme Lyst og Krigerfynd, som i den første Krig, hvilken han seierbekrandset førte under en Overgeneral, til hvilken han stod i et gjensidigt Tillidsforhold. Derhos forudsaa hans skarpe Krigerøie let Krigen Udfald, og han udlod sig stundom derom maaskee altfor frimodig. – Den første Domstol, Overkrigskommissionen, frikjendte Staffeldt; det høieste Tribunal dømte ham fra Liv og Ære. Hans Konges Benaadning reddede ikke hans Liv; thi han sank i Graven af Græmmelse og Sorg, idet Oldingens Livsstof fortæredes under Sjælens Qvaler. Men om han end fældedes af den dømmende Retfærdighed i sidste Instants, langt ophøiet over Uindviedes og Ulærdes Dom, maa det være tilladt at befri hans Minde fra Forræderiets Stempel. Den Overbeviisning kunde aldrig berøves Staffeldts Venner og upartiske Iagttagere af hans hele Færd, at han var moralsk uskyldig, om han end juridisk maatte fældes.

[n170](#). En Audience hos Carl Johan i hans norske Kabinet havde visseligen et i Fyrste-Kabinetter usædvanligt Præg. Hans særegne Bøining med Hovedet, ledsaget med et venligt Haandtryk og det franske «Adieu» ved Indtrædelsen, hans fuldkomne Tilsidesættelse af sin ovhøiede Stilling under Samtalen, den særegne Færdighed, hvormed han lettede dem, der vare mindre øvede i det Sprog, som han alene forstod, Evnen til at udtrykke sig, hans fromme Velsignelse «*que Dieu Vous benisse*» ved Afskeden, maa gjøre Erindringen om disse Audiencer levende, dyrebar og uudslettelig. Det kunde vistnok hænde, naar i Samtalens Løb Gjenstande kom paa Bane, der frembragte hos ham ubehagelige Erindringer, eller Noget fremførtes, som mindre takkedes ham, at hans Miner

og Udtryk fik Præg af en lidenskabelig Heftighed, der for et Øieblik ængstede hans Tilhørere; men aldrig var Overgangen fra den lidenskabelige Heftighed til den venligste Tale og det blideste Væsen større, end i disse private Audiencer. Forfatteren har stundom været i det Tilfælde, at han maatte for sin Konge berøre fædrelandske Anliggender, om hvilke Fyrsten havde dannet sig Begreber, der i Forfatterens Tanker ikke svarede til de sande Forhold, og beskrive Landets Stilling med andre Farver end den fra andre Sider var bleven ham afmalet. – Saaledes troede Forfatteren i Slotssagen, som Formand for den i denne Henseende nedsatte Committee, at burde gjøre Kongen opmærksom paa, at den lagte Plan til Slotsbygningen, stridende mod en foregaaende Storthingsbeslutning, var for stor for Landets Kræfter, og forudsagde at den ikke vilde gaae igjennem i Stortinget, hvis Begreber herom Forfatteren kjendte. Hans Bemærkninger, endskjønt fremsatte med undersaatlig Ærefrygt, frembragte Misnøie og heftige Udbrud hos Fyrsten; men da han mærkede, at dette gjorde Indtryk paa hans Tilhører, gik han strax over i en venlig Tone. «Vær rolig, sagde han, Jeg har min Mening, De har Deres, Enhver ytrer sin, og vi ere derfor lige gode Venner.» Og Forfatteren sporede i Sandhed aldrig en Forandring i hans venlige Færd, eller Formindskelse af hans kongelige Gunst, om han end frimodigen havde udtalt sin Mening om vanskelige Anliggender. Det norske Folk har gjennem sine Repræsentanter ofte havt delikate Materier at afhandle med sin Konge; det har, under en med Constitutionens Aand overeensstemmende hellig Ærefrygt for Kongens Majestæt, i Virkeligheden modsat sig Forslag, paa hvilke han lagde megen Vægt, og fattet Beslutninger, der mindre takkedes ham; men denne Modstand har ikke forstyrret det kjærligste Forhold mellem Konge og Folk, som i en voxende Grad varede til den sidste Skilsmisse. Han tog det norske Folks Kjærlighed udeelt med sig i Graven.

[n171](#). Den Misvæxt, som indtraf i en stor Deel af Europa 1816 og 1817, rammede kun partielt Danmark.

[n172](#). Forfatteren udvalgte denne Gang ikke til Repræsentant, fordi En af hans Venner i Valgforsamlingen, der havde stor Indflydelse, frygtede for, at hans bekjendte Tvivl om Selvstændighedsværkets Mulighed skulde paaføre ham Uleilighed.

[n173](#). Det var Repræsentanterne fra Bergen, til hvilke en Repræsentant fra Bergens Stift sluttede sig, som troede sig bundne ved deres Kommunes yttrede Villie, men endskjønt disse Mænd senere hen maaskee fik en anden Anskuelse om Nødvendigheden af at bøie deres Votum efter vedkommende Valgmænds Villie, var der vistnok paa den Tid meget, som taledede for den Fremgangsmaade de valgte, ligesom slige Indskrænkninger i Fuldmagten, og især bestemte Løfter fra de Valgtes Side at hylde visse Meninger i særlige vigtige offentlige Anliggender, ikke ere sjeldne i England, med hvis Constitution Nogle af hine Mænd vare meest fortrolige. Førend de forlode Bergen indtraf imidlertid Omstændigheder, som rokkede deres politiske Tro.

[n174](#). Rigsforsamlingen havde en Constitution at grundlægge. Forslag til Oprettelsen af en Bank maatte skee paa et senere sammenkaldt ordentligt eller overordentligt Storthing.

[n175](#). herom.] *rettet fra: herom (trykkfeil)*

[n176](#). Det var Christian Frederik selv, som afsendte denne Deputation, der var sammensat af hans Raad og enkelte Medlemmer af Rigsforsamlingen. Denne havde hverken med Sagen selv eller med Udnævnelsen noget at gjøre.

[n177](#). Dette Ord bruges her i den usædvanlige Betydning «komme i Fare».

[n178](#). Selv Repræsentanterne fra det for Selvstændighedsværket saa varme Bergen fik før deres Afreise til det overordentlige Storthing Efterretninger fra Krigsskuepladsen, der nedstemte deres Forhaabninger og forandrede deres Begreber om Tingenes sande Stilling.

[n179](#). Den 48de § i Eidsvolds-Grundloven lyder saaledes: «Er den mandlige Stamme uddød, og ingen Thronarving udkaaren, da sammenkaldes Storthinget strax paa den i § 46 foreskrevne Maade, for at vælge en ny Konge. Imidlertid forholdes med den udøvende Magt efter 42de §.» Den 42de § lyder saaledes: «Er ingen saadan fuldmyndig Prinds til, føres Regentskabet af Statsraadet i Forening med de Mænd, som Storthinget maatte finde fornødent at tilforordne, under Ansvar efter 45de §. Den første af Statsraadets Medlemmer har da Forsæde og 2 Stemmer.

[n180](#). Til Lagthings-Medlemmer valgtes: Amtmand Collett, Grev Wedel-

Jarlsberg, Amtmand Sommerfeldt, Amtmand Krogh, Biskop Bech, Etatsraad, senere Statsraad, Treschow, Sorenskriver Berg, Kammerraad, nu Statsraad, Holst, Landsdommer Nansen, Politidirekteur, senere Statsraad, Diriks, Kjøbmand Iver Holter, Capitaine, senere Statsraad, Motzfeldt, Assessor Lange, Sorenskriver Koren, Sorenskriver Bryn, Kammerraad Tidemann, Sorenskriver Manthey, Garvermester Jørgensen, Assessor, nu Stiftamtmand Hagerup og Provst Hertzberg.

[n181](#). Til Medlemmer af Høiesteret udnævnedes følgende Mænd med følgende Gage. Til Justitiarius udnævnedes Stiftamtmand i Bergens Stift, Bull, med 4000 Rbd. S. V. aarlig. Til Assessorer: Etatsraad Falbe med 2600 Rbd. S. V., Justitsraad Collett med 2400 Rbd. S. V., Stiftsretsassessor Mandir med 2200 Rbd., Stiftsretsassessor Debes, Sorenskriver Kjøning, Byfoged Mottzfeldt hver med 2000 Rbd. S. V. Til Justitssekretair Candidatus juris Poul Holst med 1400 Rbd. S. V., og til Protokolsekretairer Candidatus juris Petersen og Ditto Riis, hver med 1000 Rbd. S. V. Gage.

[n182](#). Sodemann og Schultz meente nemlig, at Stortinget først maatte blive bekendt med Rigets Tilstand og Midlerne til Krigens Fortsættelse, førend den Committee, der skulde undersøge de svenske Kommissairers Forslag, blev nedsat.

[n183](#). Et Forslag af den Art var allerede tidligere gjort i Statsraadet af Sommerhjelm, i Følge hvilket en Overkrigskommission allerede var udnævnt, som skulde anstille Undersøgelse i den Anledning. I Følge endelig Dom tilkjendtes nogle Chefer haard Straf; men det findes ikke, at Belønning faldt i Nogens Lod.

[n184](#). Det viiste sig senere, at den endnu var større.

[n185](#). Formodentligen Sodemanns, som havde talt derimod.

[n186](#). Pag. 152 ff.

[n187](#). Den sidste Frygt var deels grundet paa Beskaffenheden af Norges indre Forhold, deels var den et Foster af Tidens Tegn. Norges Adel i aristokratisk Forstand har aldrig spillet nogen vigtig Rolle i Norge, og dets Indbyggere have været mere udsatte for Pengearistokratiets Misbrug, end for Undertrykkelse af en

privilegeret Adelsvælde. Taleren stod derhos netop nu ved Grændsen af et Tidspunkt, da Rigdom tildeels let erhvervedes under Licencefarten, deels kom i udannede Mænds Hænder, medens Embedsstanden var i en høist nedtrykt Tilstand. Men snart forandredes disse Forhold, idet store Formuer bortskylledes under forviklede Handelskonjunkturers ødelæggende Indflydelse.

[n188](#). Hertzberg har senere i sin Selvbiographi, Bergen 1835 Pag. 243, erklæret, at disse Yttringer ikke vare alvorligen meente, men fremsatte for at latterliggjøre den exalterede Patriotismes Overdrivelser, og dæmpe dens Ruus, og at nogle forstandige Mænd i Thinget havde forklaret Talen som en Satire paa Vedkommende. Men den almindelige Mening var, efter flere kyndige Medlemmers Paastand, at Hertzbergs anførte Forslag vare alvorligen meente, ligesom en spottende Tone om en Gjenstand af den Vigtighed som den her omhandlede neppe var passende anbragt. Det var iøvrigt hans Skik at indklæde sine Ideer i underlige Vendinger og en særegen Udtryksmaade. Derhos var han en i sin Embedskreds høit agtet Mand.

[n189](#). Grev Wedels Tale blev i Almindelighed hørt med Bifald i Stortingssalen, og maatte fremhæve hans Talerevne; men hans Udfald mod Danmark fandtes af Flere at være paa det urette Sted. Saavel Grevens politiske Anskuelser med Hensyn til den skandinaviske Halvøes Forening, som hans Bedømmelse af de danske Kongers Færd fremkaldte disse Yttringer, og han havde kun levet en kort Tid i Norge under dets lykkelige Stilling i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Anderledes dømte den Deel af Norges Indbyggere, som havde levet lykkelige Dage under det danske Scepter, som havde seet Fædrelandet blomstre i en fredelig og rolig Nydelse af en lykkelig borgerlig Stilling, uden at agte paa de Spirer, som lagdes til en mindre lykkelig Fremtid. Disse Mænd kunde ikke saa hastigen omstemme den erkjendtlige Tilfredsheds-Jubel, hvormed den danske Throne kort før Krigen omgaves, med den mørke Daddel, som, fortjent og ufortjent, nu tildeeltes den. Forfatteren yttrede i et fortroligt Brev for Greven sin Bekymring over disse Udtryk, som han i nogle Henseender ansaa ugrundede i Sagens Natur, og i andre ubetimelige, fordi der i Europas erklærede Villie var et uomstødeligt Argument for Skilsmissen, hvortil det ei var fornødent at føie nogen Bitterhed. Greven modtog ikke alene disse Bemærkninger med et uforandret

Vennesind, men tilstod at hans Udtryk vare mindre moderate, end de burde have været.

[n190](#). Motzfeldt forestillede forgjæves, at det sædvanligen overdroges Præsidenten at koncipere slige Dokumenter, at han for Tiden var betyngtet med Committee-Arbeide, og at det syntes underlig, at han, der havde voteret mod Foreningen, skulde forfatte denne Kundgjørelse. Storthinget blev ved sin Beslutning, og denne Koncept blev et Nattearbeide for Motzfeldt.

[n191](#). Et par Gange taltes der dog ligesom truende om, at 6000 Russer kunde paa første Vink landsættes i Bergens Stift, og engang da Motzfeldt bemærkede, at et vist Forslag aldrig vilde gaae igjennem i Storthinget, udbrød En af de svenske Kommissairer i Heftighed: «*ja då vore bättre att vapnen decidera.*» – Men da Medlemmerne af Storthings-Committeen stedse beholdt en rolig og fast Holdning, hørtes ikke mere til Trudselen.

[n192](#). Diktatet findes heelt i Bilag No 14.

[n193](#). uagtet den] *rettet fra*: ua gtetden (*trykkfeil*)

[n194](#). See Storthingsforhandlingerne Pag. 356 ff.

[n195](#). Til dette Forslag blev formodentligen intet Hensyn taget, da derom Intet findes i Storhingsforhandlingerne. Han blev ikke igjen ansat som Statsraad, og det var først senere hen, at Regjeringen brugte ham i nogle Kommissioner.

[n196](#). Denne Tale indeholdt vistnok meer end Pluraliteten af Storthingets Medlemmer og den norske Nation ønskede udtrykt, og den var neppe bleven saaledes, dersom den først var bleven gjennemgaaet i Storthinget; men Ordføreren udtrykte oprigtigen den Mening, som han stedse havde havt. Den indeholdt faktiske Omstændigheder, som neppe bekræftes af Historien. Om endog den skandinaviske Halvø af Naturen er forenet, som flere andre Lande, der grændse til hverandre, og hvor der tales eet Sprog, uden at Indbyggerne hylde een Regjering, saa kan det ikke siges, at de vare blevne adskilte ved menneskelige Lidenskaber og Fordomme; thi kun en kortvarig og tilfældig Forening havde fundet Sted mellem dem. Foreningen betragtedes endog dengang tildeels med Uvillie fra norsk Side, og der var kun faa oplyste Nordmænd, der havde ønsket denne Forbindelse, der blev fremtvungen ved et

Magtsprog af de store europæiske Magter. Mange meente vel og, at den Hyldest, som allerede forud gaves den nye Konge, var for stærkt udtrykt, og at det var meer Haab og Ønsker, der burde udtrykkes. Men Taler af den Art maa ikke strengt bedømmes efter deres Indhold, ikke tillægges historisk Værd, eller ventes at bære Sandhedens Farve i sin reneste Vetydning. De ere sædvanligen kun Komplimenter, der i en vedtagen Kurial-Stiil ydes den ophøiede Stilling, og deres Værd maa bedømmes efter denne Form. Kun dette ville vi antyde ved denne Anmærkning, at Taleren neppe udtrykte den almindelige Stemning i og udenfor Storthinget.

[n197](#). Propositionen findes in extenso i Bilag No. 15.

[n198](#). Det forekommer Forfatteren, at han har hørt tale om en enkelt Erstatning af sidste Art.

[n199](#). Vi have ovenfor seet hvad der fornemmeligen fremledte Vaabenstilstanden og Konventionen paa Moss.

[n200](#). Er vist en Trykfeil istedetfor «Nationens».

[n201](#). Forfatteren kom ogsaa paa Grevens Forslagsliste; men i et fortroligt Bev af 20de November til Greven undslog han sig for denne Forandring i sin Stilling, dels fordi han troede sig mindre skikket til en saa ophøiet Post, og fandt sig meer uafhængig i sin nærværende Stilling, dels fordi hans Virksomhed som Værkseier krævede hans hele Opmærksomhed, medens han troede at kunne gavne sit Fædreland mere paa anden Maade.

[n202](#). Den nederlandske Minister, Gagern, som udførte sin Fyrstes diplomatiske Forretninger paa Kongressen, har i «Mein Antheil an der Politik. II. Stuttgart 1826» givet interessante Efterretninger om Forhandlingerne paa Kongressen. Han fortæller om Keiser Alexander, at han paastod ubøielig Sachsens Opløsning og tilføier Pag. 70: «*Il (Alexandre) disoit aussi, que la Roi de Saxe ne seroit pas le premier qui mourroit prisonnier en Russie.*»

[n203](#). Gagern i hans ovenfor citerede Værk Pag. 174.

[n204](#). Flygtig omtales ogsaa dette paa Kongressen. Hiin førømtalte Diplomat anfører Pag. 93 en Note: «*qui parle de finir la revolution en réinstallant les anciennes dynasties (Saxe) et en chassant les nouvelles (Joachim). J'ai fait*

l'objection: et Bernadotte! Ces Messieurs Talleyrand et Lobesnardiere vouloient distinguer – mais ils sont convenus qu'ils ne demandoient pas mieux, et que son tour viendroit.»

[n205](#). De vare vel reiste fra Norge, da Konventionen undertegnedes, men den russiske Generalconsul Brunet, der kunde ansees som deres Agent, var tilstede ved Konventionen.

[n206](#). Og et andet Sted siger han: «Le Dannemarc perd une couronne; et malgré les plus belles promesses et les plus positives, on lui donne peu ou rien.

[n207](#). «Jeg er Frihedens Søn» var et af denne kongelige Helts ofte gjentagne Udtryk, endog efterat Sveriges Krone var sat paa hans Hoved.

[n208](#). See dette Skrift Pag. 141 ff.

[n209](#). I Aaret 1802 gjorde Forfatteren en Reise i Sverige for at gjøre sig bekjendt med det svenske Jernværksvæsen, der paa den Tid dreves fuldkommere end det norske. Han behandlede overalt med den meest forekommende Gjæstfrihed, og der gaves ham den frieste Adgang til at opfylde Hensigten af sin Reise. Intet Værksted, hvor nye Opfindelser det havde at fremvise, har nogensinde været lukket for Forfatteren i Sverige.

[n210](#). Reciprociteten fra Norges Side i denne Henseende afhjalp ikke denne Ulempe. Norges Toldvæsen gik paa den Tid i sin forrige Slendrian, og det skarpere Tilsyn havde endnu ikke øvet sin gavnlige Indflydelse. Store Partier Korn- og Fedevarer indsmugledes, saalænge den forhøiede Told varede, i danske Kornskibe, medens denne Indsmugling af norsk Trælast i norske Skibe i Danmark ei kunde finde Sted, fordi den fortoldedes efter en sikker Beregning.

[n211](#). Denne blev, saavidt erindres, aldrig benyttet.

[n212](#). Erfaring lærte heri en Afkortning.

[n213](#). Ankers Bemærkning gav formodentlig Anledning til denne ved følgende Storthing forandrede Bestemmelse.

[n214](#). Den siden indførte Publicitet gav Anledning til Forandring heri.

Bekjendtgjørelsen skeer ved Aviser gennem Snarskrivere, og

Storthingsforhandlinger, som redigeres af en af Storthinget udnævnt Arkivar, og

disse Beretninger fuldstændiggjøre Oversigten over Forhandlingerne.

[n215](#). Der kunde ekstraheres mange flere Ligheds og Ulighedspunkter, men ovenstaaende være nok som Exempler.

[n216](#). I disse Ytringer viistes ikke Bekjendtskab, med Tingenes Stilling. Handel og Søfart havde været sær blomstrende i en Deel af disse Aar, Agerdyrkningen kunde ei siges at være gaaet tilbage, allermindst ved vilkaarlig Bestyrelse.

[n217](#). Det Løfte stod det ikke i den svenske Regjerings Magt at opfylde. Norge har aldrig baaret saa store offentlige Byrder, som strax efter Foreningen med Sverige.

[n218](#). Det havde neppe været tilraadeligt at lade disse Tirader, som angaae Gjenforeningen med Danmark, have blevet uforandret, om Talen var bleven fremsat i Rigsforsamlingen. Faa eller Ingen i Forsamlingen ønskede eller tænkte paa en Gjenforening med Danmark; tværtimod taledes stedse derom med Modbydelighed. Forfatteren tænkte imidlertid dengang, som han skrev, og følte sig dybt nedbøiet ved denne Skilsmisse, hvorom han havde andre Begreber end de Fleste af hans Landsmænd. Han var imidlertid betænkt paa at forandre denne Deel af sin Tale, dersom han havde bestemt sig til at holde den, hvilket, af Aarsager, som paa et andet Sted i Texten er anført, ikke skede.

[n219](#). Efterat dette var forfattet, lindredes vel Nøden paa Vestlandet ved de mange Kornskibe, som listede sig over Havet fra Danmark, og den liberale Uddeling deraf blandt Trængende; men denne Vaars og Sommers Mangel og Næringsløshed, kan kun sammenlignes med den, som mangesteds herskede i 1808 og 1809.

[n220](#). Men just ved disse Traktater vare andre, som nogle af de allierede Magter havde indgaaet med Danmark, paa det ømfindtligste krænkede, og Danmark, mod sin Villie, tvungen til den Politik, som det senere fulgte.

[n221](#). Sammenhængen af denne Anklage mod Danmark, og det heldige Valg af Sveriges Politik, ligger klart nok i den Tids Historie. Antallet af de til Frankrige sendte danske Matroser er her angivet langt større end det var.

[n222](#). Historien kjender Intet til denne Gustavs Plan; det lykkedes ikke Gustav at berede Europa Fred og Religionen Tryghed, hvor meget Tydskland skyldte ham i

sidste Henseende, og hans Planer, da Døden henrev ham, gik vel langt ud over de nordiske Rigers Forening.

[n223](#). Han fulgte Armeen af Iver for at see Tropperne vel provianterede.

Jacob Aalls *Erindringer* er lastet ned gratis fra bokselskap.no